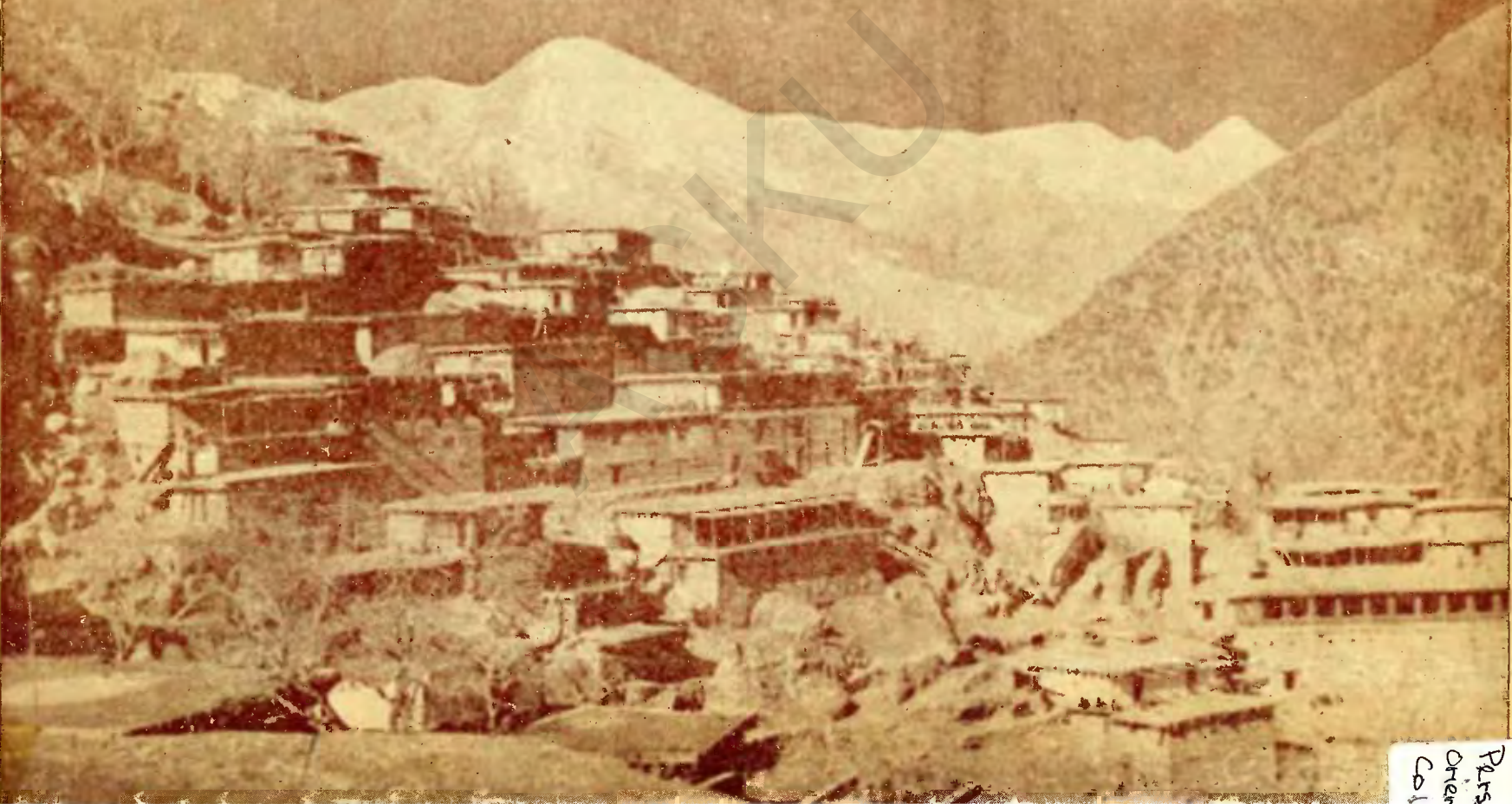

1957-58

NEW 40

PS
35
K3
Plas
Other
Col

سراز همين شما ره در سالنا مه افنا نستان نزو ما اجراآت دواير
مملکتی و تصدی های دولتی، با اساس سال مالی کشور یعنی تاخير
برج سنبله، تهیه و بطبع خواهد رسيد. اين شماره که با چهلمين
سالگره استقلال وطن مصادف است، حاوی مطالب و گزارشهای
چهل ساله کشور نیز میباشد که طور فوق العاده بمعرض مطالعه
قاریین گرامی تقدیم گردد.

د افغانستان کالنی

۱۳۳۷-۳۶

DS
350
A 35
1957-58
Persian
Oriental
Coll.

د مطبوعاتو مستقل ریاست

د داخلی نشراتو مدیریت

مسؤل مدیر : سراج الدین وهاج

د افغانستان کالني

خورانیکمرغه یوچه د افغانستان کالني، کومه چه پخيل پنځويشتم مطبوعاتي کال کښي بل زدي، په داسي بختو رو ورځو کښي خپروو او گرانو لوستونکو ته ئي وړاندي کوو، چه ځمونيز دگران هيواد داستقلال گټلو دخلويښتم تلين لپاره پکښي په پوره خوشالۍ جشن جوړدي.

په دې کالني کښي برسېره دوزارتو د دواړو او دمو سسو ديونيم کال (۱۳۳۶ او ۱۳۳۷ شپږ مياشتني) پراجراآتو، کوشش شويدي چه دوطن داستقلال دخلويښتم تلين دا احترام لامله په فوق العاده صورت باندي دخپل هيواد تاريخي، اقتصادي، فرهنگي او عمراني څلويښت کالني واقعي او پيښي په ښه او لنډه توگه، لوستونکو مخي ته ور سوؤ.

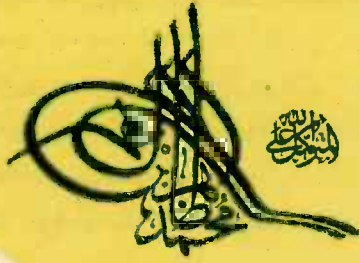
که څه هم (دماخذو نواو معلومانو د لېزوالي نه مخي) د داسي مطالبو ترتيب، تدوين اوراټولول، پخپله يوگران کار او دپير تحقيق اوزيات کونښنې وړدي، خوسره له دې بياهم دلوي شينتن په مرسته از دهيواد دځينو ليکوالو او پوهانو په همکاري او د دواړو اوموسساتو په ملگرتيا ددغه کار په پوره کولو کښي تريوي اندازي موفقيت حاصل کړي دي، هيله ده چه دمنلو وړ وگرځي.

په دې گڼه کښي موددي کونښنې کړيدې چه دکالني په وړه قطعه کښي تغير راو لو دمتن منځونه ئي زيات کړو، او د صحافت له مخي ورته يوبڼه شکل ورکړو ترڅو چه له هري خوا ښکلي او د منلو وړ شي. د تاريخي تمثالونو څپرول، درنگه فوتو گانو تر تسيبول، د مختلفو تونونو تنظيم، د تاريخي مستندو مطالبو غونډول، دنوي احصائيو څپرول او دخلويښتو کالو د سياسي پيښو تتبع اولته، هره يوه داسي نوي اوبي سابقې موضوع ده چه يواځي دخدمت به نوم دوطن د جرياناتو علاقمندانو او گرانو کتونکو ته په دې گڼه کښي ځای ورکړ شو يدي.

هيله لرو چه دغه دنه يادونې چوپړ دمنلو ځای و نيسي او دتولو هغو نيمگړ تياؤ سره چه ئي لرو، له دې څخه مو دښکليو گڼو د تيارولو لپاره، تشويق کړي.

«سراج وهاج»

ارشادات ذات شانانه

بروز عيد فطر :

... کمال مسرت دارم که ملت ما از شعایر خجسته اسلام احترام میکنند و از آداب منوره این دین الهی که مبنای سعادت بشر است مواظبت می نمایند. امید داریم در کشور ماتریت فردی و اجتماعی همیشه برین بنیان عالی استوار باشد .

افتتاح فابریکه برق سروبی :

... با مسرت و امتنان ایند ستگاه را که مرحله نخستین سیستم استفاده از آبهای این منطقه میباشند افتتاح می نمایم. گشایش ایند ستگاه عامل موثریست که زمینه را برای استفاده از این منابع و ایجاد قوه برای پیشرفت پلان عمومی این منطقه مساعد می گرداند .

ما معتقدیم : باز مند بهایرا که افغانستان به فعالیت و مساعی فرزندان خود دارد، ملت ما احساس کرده اند و میدانند که رسیدن این کاروان بمنزل مقصود وابسته به ملت و تصمیم خود آنهاست .

ما مراتب خرسندی خود را بکسانیکه در انجام این موسسه موفق شده اند اظهار می نمایم و امید داریم افغانستان را بتأییدات الهی و همت هموطنان همواره سر بلند و معمور مشاهده کنیم .

بروز عيد اضحی :

... معتقدیم در جهانیکه اندیشه های انسانی بسوی مادیات رهسپار است، بشر بیشتر از هر چیز بفروغ حقیقت نیازمند است، فروغیکه ضامن نجات و سعادت وی باشد. این فروغ را جز در مشعل دین الهی و اخلاق عالی نمیتوان جستجو کرد .

اجترام ایام عيد هنگامی درست بجا آورده میشود که مردم این شعایر فرخنده را سرمشق زندگی قرار دهند .

در مسافرت با اتحاد شوروی:

...علاقه دوستانه، مناسبات خوشگوار همسایگی که از روز تاسیس مناسبات سیاسی بین هر دو کشور بوجود آمده است، دلیل واضح سیاست نیک متقابل هر دو ملت همسایه میباشد.

افغانستان به تاسی از روحیه و امیدواریهای مردم خویش، آرزو دارد تا مناسبات دوستانه را با تمام ملل جهان توسعه بخشد و تعقیب از همین روحیه اساس سیاست خارجی افغانستان میباشد. تذکار مسافرت دوستانه جلالتآب بولگانین و جلالتآب خسرو سیف با افغانستان و همچنان مسافرت بنساعلی سردار محمد داؤد بروسیه شوروی خاطرات خوشگواری را تازه میسازد.

...از قرنهای باینطرف بر اعظم آسیا ساحه مجادله مردم و ملل است. اگرچه در راه این مجادلات ملل این گوشه جهان آخر به موفقیت نایل گردیده با زهم مجادلات عظیم و بزرگی برای تلافی و جبران صدمه های گذشته، دارند. سیاست بیطرفی افغانستان معرف دوستی و دوام مودت با همه مردم و ملل جهان است که اساس آن قضاوت آزاد و مثبت بوده و هدف آن زیستن با همدیگر در حال صلح میباشد. عقیده افغانستان به سیاست منشور ملل متحد نیز از همین حقیقت سرچشمه میگردد که این منشور در کلمات و روحیه مؤید این مفکوره است.

مردم افغانستان عقیده راسخ دارند که رسیدن به آمال ملی بدون صلح جهانی و امن بین المللی ممکن نیست و نیز صلح و امن جهانی بدون تحکیم دوستی میان مردم و ملل امکان پذیر نمیشود. دوستی افغانستان با اتحاد شوروی نیز جزء این عقیده عمومی مردم افغانستان است که تاریخ گذشته دو کشور همسوار را طیماً آنرا بیشتر تأیید و تحکیم می نماید...

درد عوت قصص کرملین:

... این ملاقات دوستانه موقعی دست میدهد که نقاط مختلف کشور شوروی را دیده و دو باره به شهر بزرگ تاریخی مسکو وارد گردیدیم. مشاهدات مختصری که در فرصت مسافرت من در خاک شوروی میسر گردید، در ساحه های مختلف حیاتی مانده تنها ظرف استفاده و دلچسپی بود بلکه مایه مسرت و زیاد گردد. هدف ملی افغانستان عمران و انکشاف کشور و بلند بردن سویه حیات ملی معنوی مردم است که افغانستان بیشتر از همه چیز به آن نیاز مند بوده و مساعی خود را برای تلمین آن وقف نموده است. نیازمندیهای افغانستان زیاده و همه آن مولود سوانح ناگوار است که هر چند مردم افغانستان برین سوانح غالب آمده اند نتایج اثرات آن هنوز محتاج مساعی و مجادلات عظیم است که ملت افغانستان به آن مشغول میباشد. کامیابی افغانستان درین مجادلات برای وصول به نصب العین ملی خویش بیشتر از همه چیز بصلح جهان محتاج است. سیاست بیطرفی افغانستان که بطوریکه عنعنه دوام نموده است یگانه چیز یکه آنرا راهنمایی نماید قضاوت آزاد و مثبت می باشد. هدف ملی و بین المللی افغانستان را بحیث یک هدف ملی واحد می شناسد ازینرو استقرار اوضاع بین المللی، اعتماد و احترام متقابل و حسن مفاهمه و همکاری میان ملل جهان آرزوی طبیعی و صمیمی افغانستان را شکل میدهد...

بمناسبت جشن استقلال:

...ملتی که بدون آزادی، خود را فاقد همه چیز میدانند، این ایام بزرگ برای ورشایسته هر گونه تجلیل

وا احترام است. بزرگی و شکوه این روزها مرهون عزم و ثبات مردانیت که در طی قرون و اعصار در راه آزادی مبارزه کرده اند.

سیاست خارجی کشور بر اساس حفظ و تشدید مناسبات نیک با دول متجا به استوار میباشد در طریق ایجاد و توسعه دوستی با همه مردم و ملل جهان جریان دارد. هدف این سیاست حفظ نوامیس و منافع ملی در سایه صلح و آرامش جهان بشریت است. این روش را آن آرزوهای ملت افغانستان و همتایان می کنند که از معتقدات معنوی و شعائر ملی ما سرچشمه میگیرد. افغانستان در مجاری امور بین المللی سیاست بی طرفی خود را همواره حفظ نموده و آنرا بر اساس احترام و اعتماد متقابل و بر اساس قضاوت آزادمتکی نگه داشته است.

افغانستان استقلال صلح و امن گیتی را هدف سیاست بین المللی و موبد مرام های ملی خود میداند و درین راه از هیچگونه مساعدت و همکاری دریغ نمیکند.

مسافرت بانقره :

... از لحظه ورود تا ایندم از حسن استقبال و احساسات دو ستانه مردم انقره خیلی متعجب گردیدیم. درین موقع نیک میخواستیم تمنیات قلبی و آرزوهای صمیمی مردم افغانستان را که برای سلامت و اعتدای برادران ترک خود دردل می پرورند به نام ملت افغانستان بشما اظهار نموده و این بیستام دوستی درین نزدیکی را بواسطه شما به ملت نجیب ترک و شهریان انقره ابلاغ دارم..

مسافرت به پاکستان :

... احساسات نیکو و معاونت های اخلاقی که از طرف مردم این قسمت جهان در موقع ایجاد ملت افغانستان علیه مقاصد استعماری ابراز گردیده است در نزد هیچ فرد افغان نخواستن نگردیده و همیشه مؤثر و قدر باقی خواهد ماند

افغانستان در هیچ موقع همدردی قلبی خود را در راه حصول مرام های ملی مردمان همسایه و دوست خود که در تحت استعمار اجنبی بودند دریغ ننموده است. بهمین اساس در موقعیکه آزادی با این قسمت جهان آمده هیچ ملت بیشتر از ملت افغان مسرور نگردید.

افغانستان بیرویک سیاست کاملاً آزادی طرفانه و صلح جویانه است که اساس آن دوستی با همه مردم و ملل جهان است و این سیاست را بحیث یک عنعنه تاریخی و آراء ملی تعقیب نموده است درین صورت ممکن نیست که جز دوستی، تمنای دیگری نسبت به مردم پاکستان دردل مردم افغانستان جای داشته باشد

در پوهنتون کراچی :

ازینکه موقع دست داده درین مؤسسه علمی و فرهنگی شرکت کنم مسرت قلبی خود را اظهار میکنم. بیامیکه آرزو دارم درین موقع برسانم پیام تمنیات نیک مردم کشور من برای خیر و سعادت مردم جهان خاصه ملل شرق و دنیای اسلام است.

جوانان عالم اسلام و شرق به مسؤلیت های مشترک بزرگ آینده مواجه هستند که انتفات مضلن شان را بوظایف شان ایجاب می کنند. با جلب این التفات موقعیت شان آرزوی مطلق قلبی منست، چون

سعادت حقیقی ملل شرق و عالم اسلام منوط به عمومیت و ارتقای علم و فرهنگ است، مشاهده این کانون درخشنده در یک کشور اسلامی مایه مسرت‌منست. علایق فرهنگی میان مردم افغانستان و مردم پاکستان که تاریخ درخشان باستانی شرق شاهد مقام ارجمند آنست، نیکو ترین خاطره است که درین فرصت تجدید میشود. بایقین کامل خاطرۀ نیک این موقع را بایک احساس قدردانی عمیق که نزد من ایجاد کرده است حفظ خواهم نمود.

مسافرت به هند :

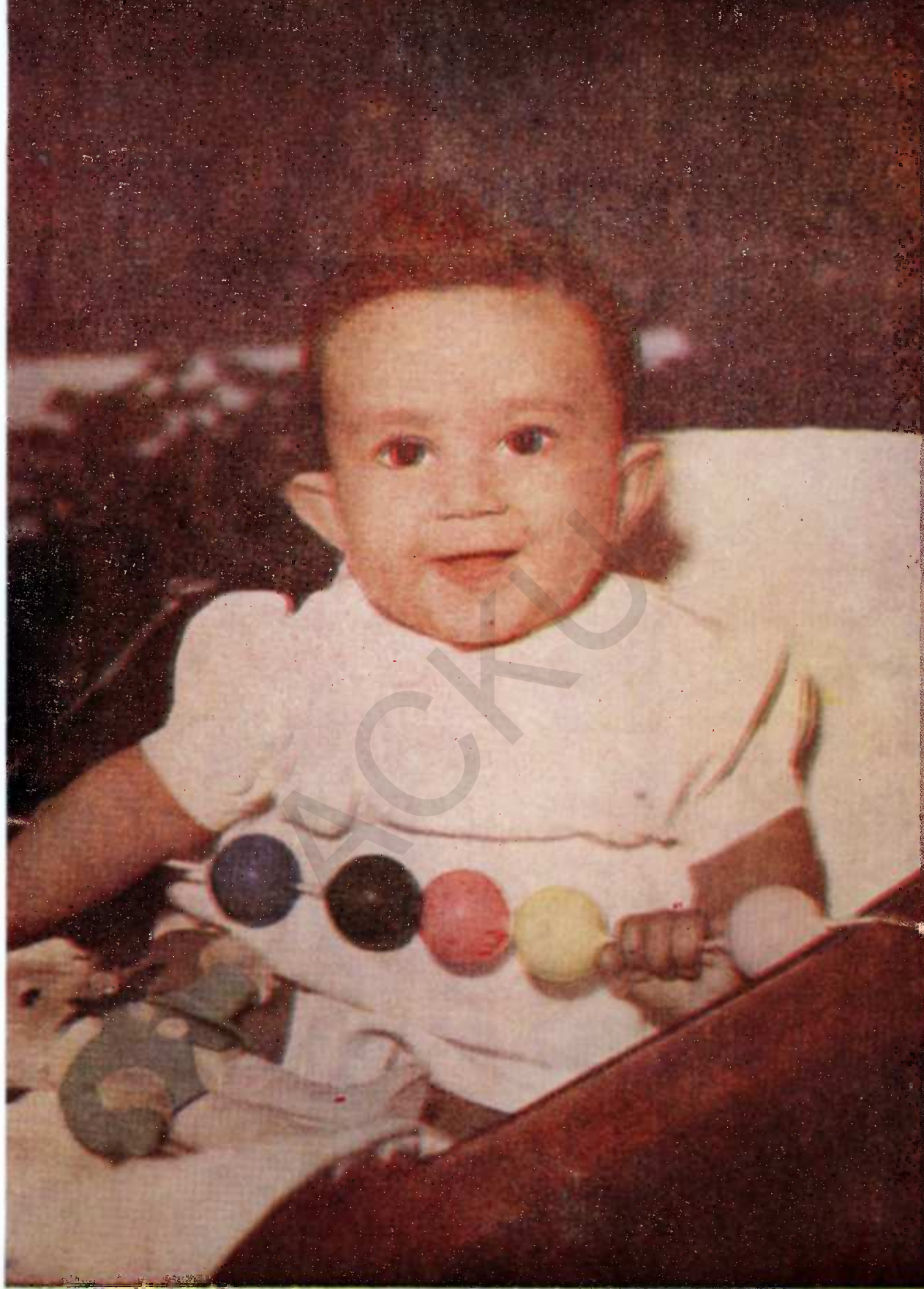
شناسایی دیرین که میان مردم افغانستان و مردم هندوستان از باستان تا کنون موجود بوده است یک سلسله محکم روابط حسنه را تشکیل می‌کند. تشدید و دوام آن از آرزوهای صمیمی مردم افغانستان است. هدف بین‌المللی افغانستان سعی در راه استقرار دوستی و مودت میان مردم و ملل جهان است که یگانه پایه قابل اعتدای صلح گیتی شمرده میشود.

مردم افغانستان ایجاد، تشدید، توسعه و دوام روابط مودت و دوستی را با مردم جهان عامل بزرگ صلح جهانی دانسته و تمسک بان اصل راعمل و بحیث یک عنعنۀ ثابت نموده‌اند.

مردم دنیا، خاصه ملل آسیا، در مقابل نیاز مندی‌های مشترکی واقع شده‌اند که رفع آن چداً به اشتراک مساعی و همکاری صمیمانه به اساس تجدید مطلق از انجرفیکه بشریت را به مصائب دچار می‌سازد و پیروی از قضاوت آزاد مردمان این قسمت جهان محتاج است. تلاش فکری ملت و حکومت افغانستان تعبیر تمامیت استقلال ملل آسیایی را جز درین قضاوت آزاد نمیتوانند سراغ نمایند. امید وار هستم که نهضت جدید ممالک شرق و مردمانیکه باثر مجادلات ملی خود بر استعمار در هر شکل و هر مجاز غالب آمده‌اند، با عقیده مهر گردد که این مردم با عظمت در گذشته خود حایز گردیده و وظایف و خدمات خود را برای سعادت عالم بشریت به نحو احسن انجام دهند.

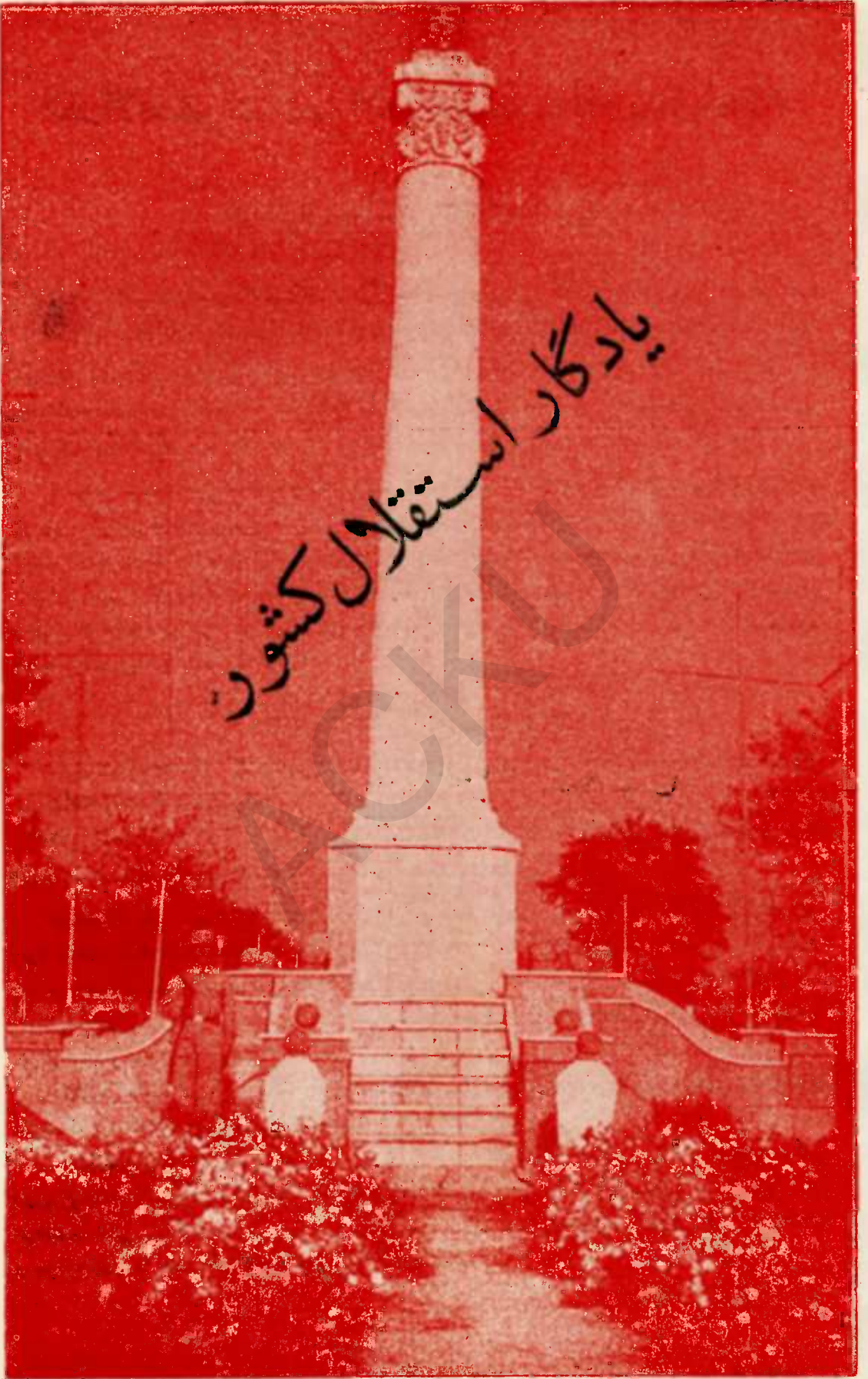
والاحضرت شهزاده احمد شاه دافغانی سره میاشت
د توانی افغانی رئیس

شعزاک ۵ میر و ایسی کوچکتر این فرزند شاه محبوب ما

یادگار استقلال کشمیر

دوالاحضرت شهرزاده احمدشاه له ويناؤ شخه

د سري مياشتي افتتاحيه وينا

اموسه لکه څرنگه چه تاسوته څرگنده ده يو بين المللی حيثيت لري اوهدف ي انسانى خدمت او دنيا دمصيت څپلو خلکو سره مرسته ده اولکه چه موزته تاسوته دده موسسى اهميت په درست جهان کښي ورځ په ورځ ډير بيزي اوهر حساس فرد او جامعه دهغى په تقو په کولو کښي برخه اخي. اوهداوجه ده چه دعقرب په مياشت کښي (۷۲) مملکتونو نمايندگانو په گډون په دهلي کښي نونسم کنفرانس جوړي بيزي او په هغه کښي دده پاك مقصد د وړاندي بيولو له پاره گټور تصميمات نيول کيږي.

د افغانى سري مياشتي موسسه چه ددى نيك مرغ بين المللى سازمان يوبيزه دى اوستاسو دخير خواهانه او خير يالونكى غوښتنى په نتيجه کښي دوجود دگرته راوتلى ده هم په خپل وارانسانى خدمتونه په غاړه اخستي اودخپلوهمنو عاونوسره ئي هم په داخل اوهم په خارج کښي څرگندى مرستى کړي دى چه په هغه کښي دسيفان او کهمرد اودچخانسور دمصيت څپلوسره کمک اوپه تيره ژمى کښي ديو زو سره مرسته اودمصرى زخميانو او مظلومانو سره خواخوږى کړپده همدغه راز ئي دخپل توانه سره له تر کي او ايراني مصيبت څپلو سره همدردى ښکاره کړي ده.

تبريکيه حلول سال نو

حلول سال (۱۳۳۷) را که کنون در آستانه آن قرار داريم به اعضای سره مياشت، هموطنان عزيزو به جهان بشریت مبارک باد ميگويم.

درين لحظاتيکه سالی از سالی جدا ميگردد وما بين زمان گذشته و آينده قرار داريم، طبعاً طرما متوجه هر دو است به آنچه گذشته و به آنچه می آيد علاقمنديم.

خوشبختانه وقتی به علاقمندی به سالی که کنون از آن جدا ميشوئيم، مينگریم ديده ميشود که نه تنها اعضای سره مياشت بلکه همه هموطنان گرامی در طول سال با سره مياشت همکاري مادی و معنوی داشته اند. من بحيت رئيس افتخاری اين جمعيت خدمتگار به بود بشریت، فرصت را غنيمت بافته ويک بارد گراز همه آنهائی که در طول سال با جمعيت افغانى سره مياشت معاونت نموده اند تشکرات عميق خود و جمعيت را ابراز مي داريم.

علاقمندی ما به سالی که اينک در آن قدم ميگذاريم از جهتی است که آرزو مندیم در سال نو آرزوهای ديرينه که در انکشاف امور جمعيت داريم جامه عمل بيوشد.

انکشاف و توسعه امور خير خواهانه و بشریت پرورانه خواه به سطح ملی باشد و خواه به سطح بين المللی در پرتو صلح و سلم گيتی مجال خوبتر می يابد، امید واريم مساعی سره مياشت های ملی و بين المللی که از عواطف خيلي بزرگ و قيمتدار انسانيت منشاء گرفته است، از فروغ صلح و آرامش جهان نبرو یافته و سره مياشت ها بخدمات مفيد تر موفق گردند.

123
123

ددر بار وزارت

تشکیل :

ددر بار وزیر

ع، ح سر دار احمد علی

معین

ع، ص حاجی امین الله

دسلطنتی تشریفاتو دریاست کفیل

بناغلی ددر بار وزیر

ع، ص سر دار محمد علی

دحرم سرای ناظم

ع، ص محمد آصف

دمحاسبی لوی مدیر

ع، ص میر امام الدین

دحضور ددواخانی لوی مدیر اودداکتر معاون

ع، ص میر عبدالغنی

دتنظیماتو مدیر :

ص محمد زمان

دلوازمو مدیر :

ص شیر احمد

دیانو مدیر :

ص محمد عظیم

دقلیہ مدیر :

ص میر اکبر

دخزانی مدیر :

ص عبدالباقی

دکارخانی ناظر

ص محمد عثمان

فراش باشی

ص خوشدل

د همایونی ذات دمبارکی حضور مصاحبان :

ع، ص سردار خلیل الله

ع، ص سردار عبدالرزاق

دارالتحریر شاہی

تشکیل:

دارالتحریر شاہی کفیل بناغلی حافظ نور محمد (کہگدای)
 دارالتحریر شاہی مشاور بناغلی سراج الدین (سعیدی)
 داعلی حضرت مطبوعاتی مشاور بناغلی خلیل اللہ (خلیلی) - دقلم و مخصوص مدیر
 بناغلی عبدالواحد (معروفی) - دامری خانگہ مدیر بناغلی غلام محمد (آری زاد)

بناغلی حافظ نور محمد کہگدای د کار بہ حال کنہی

د دوہمی خانگی مدیر بناغلی عبدالقدوس - دخلو رمی خانگی مدیر بناغلی محمد دلاور (قاضی)
 دغراضو مدیر بناغلی عبدالنبی - درسامی او کنا بخانی د خانگی مدیر بناغلی محمد ہمایون (اعتمادی)

اعطای نشانہا

ذواتیکہ بہ اخذ نشان های مختلف نائل شدہ اند:

- ۱- ع ش سزائی اور افرقہ مشرثانی معلم ح پ و مکتب لو ازم قرار اعتباراً ماہ ۶۲۷-۲۲ - اسد ۳۶ نشان استور درجہ سوم .
- ۲- برای ح نامق کمال غندمشر اول از کاتجرب معلم ح پ قرار اعتباراً ماہ ۶۲۸-۲۲ اسد نشان استور سوم
- ۳- «ح احمد ضیا» غندمشر ثانی » » » » » ۶۲۹ » »
- ۴- «ح شوکت المان غندمشر اول معلم لو ازم روغتون » » ۶۳۰ » »
- ۵- «ش احمد نجاتی کندکشر متخصص امراض شفاخانہ ق م » » ۶۳۱ » »
- ۶- «ش طاروق چوکر متخصص فارمو کولوژی روغتون » » ۶۳۲ » »
- ۷- «شاغلی ابرلین سر مهندس ساختمان فابریکہ سروبی » » ۲۵۳۶ » »
- ۸- برای (یکصد و ہفتاد نفر) وکلای دورہ نهم شورای ملی نشان یاد دار دورہ نهم شورای ملی

اعلیحضرت معظم همایونی در اثنای مسافرت رسمی شان (۱۳۶ گسست ۱۹۵۷) به ترکیه، به ذوات آتی نشانهای افغانی اعطافر موده اند:

نشان المراءعلی	جلالتمآب جلال بابا در رئیس جمهور ترکیه
نشان المراءعلی	«عدنان مندرس صدراعظم»
» » »	«رفیق کورالتان رئیس مجلس کبیر ترکیه
نشان سردار اعلی	«اتم مندرس وزیر خارجه
» » »	«شمسی ارگین وزیر دفاع ملی
نشان سردار عالی	«فکرت بلیز سرمنشی رئیس جمهور
» » »	«ملیح اسنبل سکر تو ژنرال وزارت خارجه
» » »	«احمد صالح کروور مستشار صدارت
» » »	رئیس ارکان تحریه عمومیه جنرال حقی تونا بویلو
» » »	جنرال نورالدین اق نوز قوما ندان بری
» » »	«فوزی اوچانو» هوائی
» » »	ارمیرال صادق التین جان» بحری
» » »	جنرال نظمی اتاج قوما ندان اردوی اول
نشان استورا اول	والاشان جمال گوکتان والی انقره
» » »	«حادم لی کفیل والی استانبول
» » »	«ادهم یت کنیو» از میر
» » »	«جهیل گلیش او غلو والی قونیه
» » »	«احسان صبری چاغلیان وکیل والی زگلداغ
» » »	«جلال اونسل والی بور سه
» » »	«حلمیم الیوت رئیس مطبوعات
» » »	عالیقدر ویسور سان رئیس تشریفات
» » »	«فاروق برکل (ترجمان موظف بحضور اعلیحضرت همایونی)
» » »	جنرال ارکیای یوز قوما ندان مکتب حریه
» » »	«احسان بین گل» گار نیزون انقره
» » »	«اکرم اکتالین» استانبول
» » »	«اسمعیل حقی سوقولو قوما ندان مرکز استانبول
» » »	والاشان اورهان ارن رئیس بلدییه انقره
» » »	«نافذ تجرالی» قونیه
نشان استور دوم	حمتمند معرم اولگن قوما ندان مرکز انقره
» » »	عالیقدر فاروق اوکتای مدیر امنیه انقره
» » »	«خیرالدین نقیب اغلو مدیر امنیه استانبول
» » »	«صفیا بالچوق مدیر عمومی خط آهن
» » »	«ضیاء تبه دلن مدیر قلم مخصوص وزیر خارجه

نشان استور درجه دوم

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

نشان استور درجه سوم

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

نشان خدمت

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

» » »

عاليقدر حلقو كودا (مهماندار ملكي ذات شاهانه)

جنرال اتم (» عسكري »)

» تانسيل (» » » »)

» تورگت (» » » »)

كيتان فايق تالوي سرباور رئيس جمهور

بناغلي شهبندر لر مدير بانگ دريانور دي

اردوان قوناق چي ياور رئيس جمهور

س مصطفى طيار ياور رئيس جمهور

ارتدل چوك دير » » »

فواد بلجان ياور رئيس جمهور

برهان او كول مدير ترافيك انقره

اوهان ايوب اغلو مدير ترافيك استانبول

بناغلي ارجمند معاون تشریفات وزارت خارجه

» انور » » »

» اورهان شرف اباق مدير عمومي لوازم وزارت خارجه

كومودور

نجدت او كيتان كشتي ترسوس

انيس جان باكان دكتور رئيس جمهور

بناغلي انور كند كمشر بجه (مهماندار ذات شاهانه)

بناغلي اردوان گون معاون تشریفات

» كاظم دمير مدير لوازم وزارت خارجه

» سچوق امر نماينده اژانس انارولو

» نجدت اوغور مدير امنيه از مير

» شكيب ديزدار كپتان كشتي غيرت

» اميل دينيز كورت » » معاونت

» انور اوز كيتان كشتي امور

كند كمشر پيلوت

وحدات اروال كميسر پوليس

ساحر ارما اوغلو معاون تشریفات

په کابل راديو کېښي دخپلواگي د جشن په دوهمه شپه برادگار ست شوي

گرانو عزیزانو وطنوالو !
 خدای ته شکر کوم چه په دی نیکمرغه فرصت کېښي ، چه خپله ډیره اویه ملی ورځ تجلیلوو دخپل صمیمانه
 تپریکات د زده له کومی احساسات او نیکی آرزو گانی خپلو گرانو وطنوالو ته ، دهیواد دننه او د دنیا
 به هر گوټ کی وی ، وړا ندی کوم .
 ددی لوی شکر له ادا یی سره داعلی حضرت محمد نادر شاه غازی اودهیواد دخپلواکی د پیر ته لاس
 تیراوستلو دلاری دتو لو مجاهدینو سپیڅلی روح ته درودونه او تجیات لیبزم .
 په دی موقع کېښي چه دافغان ملت افسکار یوی ډیری لوئی ملی خاطرې ته و قف دی زمونږ آرزو
 گانی داسی وظایفو ته متوجه دی چه تیرویشو زمونږ پرغلو اوچوولی او په راتلونکی وخت کی دنوا میسو
 دساتنی اراده دهنو وظایفو پرځای کول ، زمونږ څخه انتظار اری .
 لهمدی امله نوهیله ارم چه دخپلو گرانو وطنوالو ته چه مستقیما اوسنیو اورا تلونکو تسکا لیفو
 ته وړا ووم .
 زما لومړی توقع چه ددی صحبت فرصت دهغی دبنکاره کولو دپاره غنیمت گنم دهغه مو قعبت
 بیژندل دی ، چه پخپل ملی ژوند کېښي له هغه سره مخامخ یو .
 یوازی نه سمه لاره چه دې مقصد ته درسیدلو دپاره لیده کیږی ، هغه عمیق او حقیقت خو ښو و نی
 تفکر دی چه مونږ ترهر یوبل ملت دتیرو عواملو او پېښو په تحلیل کېښي ، اودخپل اوسنی زیار دلا ری
 او طرز په غوره کولو کېښي ، او درا تلونکی مأمول دنستایجو په آرزو مندی کېښي هغه ته اړ یو .
 دا ډول تفکر دابینی چه دژوند په ډیرو کامیابو دقیقو کېښي مونږ اندیښنه اوعمل دې دکامیاب
 دساتلو ، بشپړ ولو او ټینگولو دپاره وقف شی ، نه داچه خپل ځانونه ، احساساتو په طوفان کېښي
 غولونکی غرور ته وسپارو .
 دتسکلیل یوازی نه لاره داده چه خپلې نیمگړتیاوی او اړتیاوی ووینو اودمو قعبت حقایق د ځان د
 دلار ښوونکی کړو .

لوی جهاد په لاره کښی زیار ایستل دی ، په دی تعریف نودخپل حکومت داخلی سیاست ستاسی حقیقت خوښو ونسکی تفکرته سپارم .

پدی لار کښی دیوه مسئول فرد په حیث له یوه شی څخه تاسی ته چا دزکوم ، اوهغه دا دی چه زما حکومت هیڅ ډول یومقدور اوخالصانه زیار اوکوښښ نه دی سپمو لی او انشاء الله نه به ئی وسپموی که په کومه ساحه کښی مو بریالی توب په برخه شوی وی او بریالی شوی نه یو په هر حال زمونږ تصمیم اواراده ددی سعی ، دجاری ساتلو دپاره دوام لری اودوام به لری .

ډیر موقیت او یالیزه ناکامی دهیواد دټولو افراد په زیاتی مرستی پوری اړه لری خوام چه د هغو کسانو له مرستی څخه چه په یوه ډول دواو ئی دحکومت په ملی مجاهدو کښی برخه اخیستی ده ، تشکر اوامتنان شرگند کړم .

څنگه چه زمونږ آرزومندی اوزیار پای نه لری نوددی همکاری دواهم دټو لو افرادو له خوا په تیره بیادهیواد دخوانی طبقی له خوا ، تل زما آرزوده ، اودهغی لاس راوستلو ته قوی امیدلرم . باید ووايم ، چه یولږ شمیر استفاده غوښتونکی عناصر هم موجود وچه ، غوښته ئی چه دنورو تر تاثیر لاندي دخپل لځان دآرامی اوهوسایی دپاره دخلکو دآرامی اوهوسایی په قیمت ټټو او غیر متوقع کارونو ته لاس واچوی ، ملگردخدای په فضل دالاسونه په هروخت کښی ناکامه شوی ، اوحکومت قطعی تصمیم نیولی دی چه دملکت دقوانینو دتطبیق اوداداری له لاری ، لاسونه لنډ کړی په تیره بیا هغه کسان چه دملت اوحکومت له اعتماد څخه ئی بده استفاده کړی اودخدای داوامرو اودملکت دقوانینو ، اودانسانی وجدان اوشرافت دحکم برخلاف ئی ددی یر لځای چه دخلکو خدمت وکړی ، دخلکو پر معنوی او مادی حقوق تجاوز کړی اوضرر ئی ور رسولی ادی دداسی کسانو څخه به قانونی بازخواست وشی دهیواد دژوند په مختلفو لارو کښی دمختلفو شقوقو دانسکشاف اوترفی دپاره دحکومت زیار چه تل ئی جا ری ساتلی په تیر کال کښی هم هغه یوه سلسله جاری اقدامات دی چه البته زما محترم همکاران به په خپل نوبت گران وطنوال پری خبر کړی چه پدی باره کښی نورو توضیحات له خپلی خواتکرار بولم ، ددی زیار کامیابی یوڅه بین المللی همکاری ته اړه ده دافغانستان بین المللی سیاست دهیواد دملی آرزوگانو پر اساس زمونږ دخلکو دمادی اومعنوی ژوند دانسکشاف دپاره طرح شوی دی مونږ دملی آرزو مندویو اوزیارو له مخی په واضح ډول معلومیزی چه زمونږ دآرزوگانو پوره کیدل تر هر څه ډیو ددنیا سولی ته اړدی هیڅ یوهیواد بی دنیا دسولی په سپوری کښی نشی کولای چه خپلوملی آرزوگانو ته ورسیږی څنگه چه مونږ تر هر چا دخپل هیواد دانسکشاف په لار کښی لځان زیار ته اړ بولو لڅنگه تر هر چا ډیر دنیا دسولی اوسلا غوښته نکي یو ، لدی کبله نودافغانستان دسیاست لومړی څښتنه دجهان دملتو او خلکو سره ددوستی اوسرای غوښتلو پر بنسټ ایښول شوی ده پدی آرزومندی کښی هیڅ یو تبعیض دهیڅ یوه هیواد یا خلکو لوی وی که وړه که لری وی که نژدی زمونږ په نزد وجود نلری دامستقله اراده دافغانستان دخلکو دآرزوگانو څخه سرچشمه اخلی چه دهیواد په بین المللی سیاست کښی دحکومت د تفکر د طرز یوازی نی لار شونکی دافغانستان حکومت دبی طرفی دسیاست په اختیارولو اودهغه په تعقیب اودوام کښی دبی غرضانه آرزو اومثبت تفکر اومستقل قضاوت پر اساس دملت دفیصلی پیروی کړی او به ئی کړی پدی سیاست کښی هیڅ یو ډول تغیر ندی راغلی هغه عنصر چه دافغانستان عنعنوی بی طرفانه سیاست ته امتیاز ورکوی هغه شکاره صمیمیت اوصراحت دی چه دافغانستان دملی ارادی داستقلال نمایندگی کوی پدی اساس دمتحاه ددولتو سره دافغانستان ددوستی روابط پر یوه داسی بنسټ ولاړ ساتلی شوی دی چه

له همدې لخواه ده ، چه بايد داخبره هيره نسكرو چه مونيز دهيواد په مقابل كښي نڅپلو واجبا توداد ايني په ساحه كښي كه شه هم ، دخپلواكگر په بيرته لاس ته راوستلو بريالي شوي او ددې ملي نسا موس دساتلو دپاره په خپل تصميم اوراده كښي كامياب يوڅو دهغه دبشپړ والي دپاره اوس هم زمونږ فريض اووظيفي پاي ته ندي رسيدلي دملتو په نمني ژوند كښي خپلواكگر تعبیر يو ازي ، په سياسي څپلواكگر محدود كيداي نه شي سياسي څپلواكگر ارزښت دادي چه يوملت په خپلواك تصميم اوراده او خپلواك عمل اوفسكرو او بڅپلواك روح سره د كمزوري ، ناپوهي ، بي وزلي ، او وروسته پاتې كيدو له ينسجي څخه خپل ځان آزاد كړي ، ددې موقيت پيژندلو ته التفات زمونږ ملي وظيفي پاكې ، زه ديسوه افغان فرد په حيث اوهم دپوه نرد په حيث چه دهيواد په حكومتي چارو كښي مسئول يم غواړم چه په ډير صراحت سره ووايم ترڅو چه د كمزوري ، ناپوهي ، بي وزلي ، او وروسته پاتې كيدو په مقابل كښي په لوي جهاد كښي بريالي به شو حق نه لرو چه كوم غرور مونږ غافل كړي ، او هغه خوښي غوره كړو ، چه مونږ غولوي او هغه قناعت ته لارور كړو چه مجروميت راولي ، د افغانستان ملي سياست پوهندف لري ، او هغه ددې ترازول نه مني او دهغو ډير اخوالي او ټينگو او اوزياتوالي دپاره دد پيلوماسي شخصي تماسو دبين الجملي همكاري دايجاد ولو او جلبو لوله لاري زيارايتل شوي اومشيتي او هملې نتيجه ورڅخه اخستل شوي دي دافغانستان حكومت په ټولو مواردو كښي دملي نواميسو ساتل او دهيوادد كڅو خوندي كول دمقابل به احترام او اعتماد مراتب بښه نيت اوبښه مفاهمه دملگرو ملتو دنشورا ساسونه اود بشري دپاڅ آرامي او نيكمر غي هدف دافغانستان دذات البيني روابطو په ساحه كښي دمحتاج بهيوادو په تره بيا دگاونډيو هيوادو او هغه ملتوكو به چه دهغو سرمايه كڼه ديوهن معنوي او جغرافيوې حوزه كښي ژوند كووهم دحكومت دسياست دمدار اصول دي دپا كستان سره زمونږ دروا بطو په باب كښي چه يوازيني ملكت دي چه دپښتونستان دقضي له مخي له هغه سره سياسي اختلاف لرو چه تراوسه مي په حل باندي بريالي شوي نه يوز مونږ دايمي زيار دپښتونستان دقضي دحل دلاري دپيدا كولو دپاره دوام لري دجلالتماب شهيدسهر اوردې دپا كستان دصدراعظم وروستي راتك كابل ته كچور قدمو ، چه ديوي گهي ابلاغي په خپر يدو منتج شويدې ابلاغي دپښتونستان دقضي په باب كښي ددو و حكومتو ترمنځ ددو ستانه مذاكراتو تصميم تائيد كوي او دهمدي دپاره مي دلويو سفيرانو ليږل رالېږل ددې مقصد په لاره كښي لومړي گام وپيژاند هيله لرو چه ددې ابلاغي دمحتو ياتو تطبيق خپل مراتب په دوستانه ډول طي كړي او ددواړو هيوادو دگهي آرزو په لاره كښي دپښتونستان دقضي دحل اودد مسلمانو هيوادو دروا بطو دښه كيدو دپاره خدمت وكړي دپښتونستان په قضيه كښي دافغانستان موقف هميشه غوندي دپښتونستان دخلكو اومشرانو دملي آرزو گانو كامل ډاډاو آزاد قناعت دي پدي موقع كښي چه مونږ خپله ملي ورځ تجليلو وغواړم خپلي شخصي او دافغانستان دحكومت اوخلكو آرزو گاني دخپلو پښتونستاني ورونو دسعادت دپاره وډاندي كړم .

په پاي كښي يو وار بيا ددې لومړي ملي ورځي خپلو گرانو وطنوالو ته مباركي وركوم . ستاسي ټولو سلامتي نيكمر غي دلوي خدای له درباره غواړم او خپله دزړه آرزو دبشريت دټول عالم اود مسلمانانو دنړۍ د سعادت دپاره غر گندوم .

چهلمین سالگرد استرداد آزادی کشور، ما را موقع بخشید با وزارت خانه ها
و مؤسسات حساس که در رشته های مختلف حیاتی ه ماکت سهیم با رز و بر جسته
دارند و در چهل سال گذشته مصدر يك سلسله فعالیت هایی گر دیده اند که تا
اندازه بی نیا زمندی های جاهه را مرفوع داشته است، تماس گرفته بغرض
مزید معلومات علاقمندان محترم سالنامه افغانستان منتشر سازیم. در اینجا
حتی المقدور سعی شده است از حشو و زوائد و جزئیات صرف نظر نموده مطالب را
باختصار تقدیم قارئین عزیز نماییم. البته بی مورد نیست از همکاران گرامی
این نامه که اولتر از همه بصدای مالیک گنمه و موضوعات مربوط را با اختیار
ما گذاشته اند، سپاسگزاری نماییم

- اداره -

یک عکس تاریخی : امام حضرت محمد نادر شاه اشهدی (رح) با نرژند رشیدشان
اعلی حضرت محمد عظیم همایونی

مرحوم سردار عبدالقُدوس خان [اعتمادالدوله قوماندهان محاذ قندهار باصاحب منصبان مهيتي وميران قومي ازراست به چپ : (نفر ۴) مرحوم محمد ابراهيم خان مدير گورک هرات، (نفر ۶) شياغلي اميرمحمد خان کندکوش، (۷) شياغلي عبدالعزيز بارکواتي ياورا (۹) شياغلي محمدشرف پيشخدمت باشي (۱۰) مرحوم سردار عبدالقُدوس خان اعتمادالدوله (۱۱) مرحوم شياغلي عبدالجيب خان بارکواتي (۱۲) مرحوم محمد رفيق خان الکوزاق (۱۴) مرحوم سلتمحمد خان قندهاري (۱۵) مرحوم ميرعبدالرحيم خان (۱۶) يک نفر سائله شاهي (چند نفر ديگر شناخته نشدند)

ترقیات عمومی افغانستان

ماس مملکت اسلامی افغانستان بادنیای جدید غربی از اواخر قرن ۱۸ آغاز میباید
 ولی صدسال اول این تماس زیادتر جنبه مجادله مستقیم را در مقابل استعمار
 داشته و در اثر آن برای حفظ یک حصه از خاک خود یک حصه دیگر آنرا از دست
 میدهد و دست استعمار راحتی المقدور از گریبان خود کوتاه میسازد و در نتیجه میتوانست استقلال کامل
 خود را به نسبت بسا از مالک آسیائی و آفریقائی زودتر مسترد دارد. و بعد از ۱۹۱۹ بار دیگر در سبک مالک آزاد
 جهان قرار گیرد. البته مقدمات این پیش آمد از ناحیه سیاسی و ذهنی و اداری و اقتصادی تا یک اند از در آخر
 قرن ۱۹ چیده میشود مگر انکشاف اساسی آن بعد از اسناد استقلال کامل افغانستان شروع به طرح ریزی مینماید
 و مناسبات دوستانه سیاسی با دول مجاور و دول مقتدر تاسیس میکند. روابط اقتصادی - تجارتمی و عرفانی منعقد میشود
 و افغانستان رو به عصری شدن میگذارد تا اینکه در اثر بعضی بی احتیاطی هادر ۱۹۲۹ دچار اختلال میگردد.
 در اثر آن پیشرفت افغانستان نه تنها متوقف میشود بلکه اساسات تجدید هم برای یک سال از هم میپاشد و نتایج بدست
 آمده اکثراً غارت میگردد تا اینکه خدمات برجسته و خستگی ناپذیر اعلی حضرت شهید محمد نادر شاه غازی آنرا
 از این ورطه نجات میدهد و اساسات سابق برشالوده متین تر بنامی یا بدواز ۱۹۳۰ تا امروز همیشه در تقویه و توسعه
 میباشد و مملکت مدارج ترقی و تعالی رامی بینماید. چون موضوع ما زیادتر متوجه پیشرفت های اخیر افغانستان است
 گنجایش تذکار تحولات نیم قرن اخیر بهیچ وجه دیده نمیشود. بنا بر آن سالهای اخیر مورد بررسی قرار گرفته و از
 سابق تا جای حرف زده میشود که حفظ تسلسل منطقی آنرا ايجاب مینماید. برای این منظور شش نوات مختلف حیات
 افغانی اعم از سیاسی - اقتصادی - اجتماعی - عرفانی و توسعه مناسبات بین المللی در نظر گرفته شده اولاً به تحلیل تحول
 سیاسی پرداخته میشود. دولت افغانستان در اخیر قرن (۱۹) هنوز زیادتر متوجه داخلی خود بوده بمیان آوردن
 وحدت داخلی و از بین بردن ملوک الطوائفی راه هدف اصلی خود قرار میدهد و در اوایل قرن (۲۰) چون حکومت مرکزی
 قوت لازم را بدست میآورد دولت پیش بر بطور ذهنی راه می بینماید تا استقلال افغانستان بدست آید. بعد از ۱۹۱۹
 تاسیس و مناسبات بین المللی زیادتر مطرح نظر بوده اندیشه عصری شدن مبالغه آمیزی افکار را
 بخود جلب نموده و منجر باختلال میشود. بعد از ۱۹۲۹؛ در عصر نادرشاهی بعد از آنکه
 از ورطه هلاکت نجات میباید او لا استقرار امنیت و احداث مجدد مناسبات بین المللی
 را در نظر میگردد. سپس به اصلاحات داخلی میریزد و برای این منظور به تشدید علائق بین اداره شوندگان
 و اداره کنندگان اشتغال ورزیده اساس حکومت شاهی مشروطه را در ۱۹۳۱ در اثر انعقاد لوی جرگه
 (که حکم مجلس مؤسسات را در افغانستان داشته و در مسائل مهم و خطیر بآن مراجعه میشود) توسط
 نمایندگان ملت میگذارد و باین ترتیب افغانستان دارای اصولنامه اساسی میگردد. اصل تفکیک قوا بر روی
 کار میاید و کار تقنین آغاز میشود. در این ایام شوری افغانستان در سال سوم حیات دوره نهم خویش میباشد. در
 این ۲۷ سال قوای مقتدر علاوه و طائف عادی خود از قبیل تصویب سالانه بودجه دولت و تصویب معاهدات
 با دول خارجی مؤسسات بین المللی به ترتیب (۶۵) اصولنامه و اساسنامه که در حیات مملکت حائز اهمیت
 میباشد پرداخته است که از بعض آنها حسب ذیل با تاریخ تصویب آن یاد دهانی میشود: اصولنامه تجارت
 (۱۹۴۲) اصولنامه ترفیع و تقاعد دولتی (۱۹۴۳) (این اصولنامه در ۱۹۵۵ تمدیل یافته است) اصولنامه
 کار و کارگر (۱۹۴۵) اصولنامه بلدی (۱۹۴۷) اصولنامه مطبوعات (۱۹۵۱) اصولنامه مکلفیت عسکری
 (۱۹۵۴) اصولنامه سرمایه گذاری در افغانستان (۱۹۵۴) اصولنامه هوانوردی ملکی (۱۹۵۶).

درقوای قضا تیه آزادی شرعیت غرای محیدی از مداخله حکومت همیشه در نظر بوده محاکم سه- گانه ابتداییه، مراغه و تمیز مطابق قوانین اسلامی حنفی اجراءات مینمایند وزارت عدلیه امور اداری مربوط بآن را اجرا نموده و ارتباط اجرائیه و قضایه را تا مین مینماید از آنرود رساله های اول تطبیق اصولنامه اساسی چون حیات جوامع افغانی ساده تر نبوده و اجراءات محاکم احتیاج مبرم به تثبیت و تدوین نداشت و میشد مطابق کتب فقه خود بخود بعمل آید، لزوم تدوین دیده نمیشد و اگر احیاناً مشکلی تواید میگردد مسود استغناً جمعیت العلماء واقع میشد مگر در این ده سال اخیر که حیات مردم این مملکت عصری شده میروود و احتیاجات جوامع هم مرکب میگردد و لزوم تثبیت و تدوین تعلیمات ما هم های سوانح و اصولنامه هسا- بشدت حس شده اصولنامه اداری محاکم عدلیه و تعلیمات تمامه های ترکیه شهود و صایه و کالت دعوات تحریر و تاتق ترتیب و به ساحه عمل میاید و در تدوین قوانین از روی فقه اسلامی قدم جدی گذاشته میشود تا بدین وسیله وحدت کلی درین محاکم حکم فرما شده قوای قضائی مشرف به نظم و ترتیب کامل گردد و اگر احتیاج افتد برای ساختن قوانین جدید نیز اقدام میشود.

بر علاوه برای فیصله منازعات تجارته از سالیان درازی است محاکم تجارته بصورت جدا گانه دائر گردیده است و هم ده سال میشود که برای محاکمه مامورین خدمات عامه محاکم اداری تاسیس یافته است هر کدام این محاکم مطابق اصولنامه های خاص اجراءات مینمایند. این محاکم نیز عین مراحل سه گانه را تعقیب میکنند تا حقوق مامورین خدمات عامه و تاجران حفظ شود. هکذا تشکیل دیوان عالی نیز حسب احتیاج پیش بینی شده است تا در موقع محاکمه مامورین عالی- رتبه مطابق بآن رفتار گردد.

باین ترتیب به صیانت حقوق فردی در هر مرحله موقع گذارده میشود و توسعه ساحه قوای قضائیه افغانستان از آن هویداست. در ساحه اجرائیه نیز دولت افغانستان از بدو تاسیس حکومت مشروطه مصدر خدمات شایان وقت میگردد، چه سازمان های اجرائی و اداری آن بررور ای- ایام چه از روی کمیت و چه از نظر کیفیت ترقیات قابل وصفی را نائل گردیده است. برای این منظور تفصیلات و تشکیلات دوائر مرکزی در سال ۱۹۳۱ و ۱۹۵۶ حسب آتی بر سبیل مقایسه بیان میشود: در سال ۱۹۳۱ دولت افغانستان دارای صدارت، وزارت حریه، وزارت خارجه، وزارت داخله، وزارت عدلیه، وزارت مالیه، وزارت تجارت، وزارت معارف، و مدیریت های مستقل طبیه و پست و تلگراف بود. در حالیکه در سال ۱۹۵۶ بر علاوه وزارت های بالاتر تشکیلات مرکزی دارای وزارت های فوائد عامه، معادن و صنایع، زراعت، پلان، صحیه و مغابرات و ریاست های مستقل مطبوعات و قبائل میگردد، البته سال تا سیس و ارتقای وزارت خانه ها و ریاست های جدید یکی نیبیا شد و تدریجاً نظر با احتیاج بوجود آمده اند. این از دیاد منحصر بوزارت خانه ها و ریاستات مستقل نیباند در داخل هر وزارت نیز دوائر متعدد مطابق ایجابات تصری و از دیاد و تنوع وظائف بروی کار میاید. مثلاً وزارت معارف که در سال ۱۹۳۱ دارای یک معلمین، ریاست دارالتالیف، مدیریت های تفتیش، مامورین و تدریسات و تنظیمات و اوراق و محاسبه و تحریرات و موزیم بود، در سال ۱۹۵۶ دارای دومین و چندین مشاور و ریاست های تدریسات مسلکی، ثانوی و ابتدائی، تفتیش، ببتوتولنه، انجمن تاریخ، دارالتالیف و انجمن دائره المعارف و مدیریت های ارتباط خارجه، موزیم، کورسهای ببتو، مجله عرفان، کتابخانه، مطبعه، معلمین، مامورین، پیورت، حفظ الصحه، تعلیمات اساسی، احصائیه، تالیف و ترجمه، قلم مخصوص، محاسبه نقدی، محاسبه جنسی، اوراق، تعمیرات و لوازم میگردد.

این بسط تشکیلات مخصوص بمرکز نیباند بلکه تأثیر آن در ولایات نیز دیده میشود. بر علاوه در اثر بییان آمدن حس و ارسی زیاد تر به امور مملت و فراهم آوری تسهیلات برای مردم و مرکب شدن حیات در اثر عصری شدن موسسات و واحدهای اداری ولایات و حکومتی های اعلی که خیلی وسیع گرفته شده بود

اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه غازی شهید رحمه الله علیه محصل استقلال وطن
در موقع سیه سالاری

هیأت اعزامی افغانستان برای عقد معاهده صلح با دولت انگلیس : از راست بچپ نشیمنگان :
دیوان نرنجند اس ، مرحوم محمود طرزی (رئیس هیات) ، مرحوم غلام محمد خان وردک
ایستادگان
پشاعلی عبدالهادی دای ، پشاعلی باز محمد منشی ، کرنیل بیر محمد تره خیل ، پشاعلی عبدالوهاب طرزی

رفه یافته خورد شده میرود و چندین حکومتی از این ولایات بزرگ اعلیٰ جدیداً تاسیس میابد و بدین ترتیب تعداد ماورین کشور را به نسبت سال ۱۹۳۱ زیاده از (۲۰) برابر میسازد. که این از زیاد خود مثل توسعه کارها و تعمیق در امور میباشد.

افزودی فوق در صاحب منصبان لشکری نیز نظر به عصری شدن اردوی شاهانه و مرکب شدن و ظائف بوقوع مییونند از آنجا است که حین مجهز شدن اردوی شاهانه به اسلحه جدید هیچ نوع مشکل سدره نمیکرد.

چون منظور تر به صاحب منصبان اردو و تعمیم مکلفیت عسکری حفظ ناموس و استقلال مملکت و دفاع از خاک افغانستان است؛ بنا بر این اسم وزارت حریریه بوزارت دفاع ملی تبدیل شده و بدین ترتیب اسم با مسمی را حائز میشود.

وزارت دفاع ملی بر علاوه وظایفی مسلکی و وظائف تربیوی و عرفانی قابل اهمیت نیز دارد که در عصری شدن افغانستان نقش بارزی بازی کردنی است چه هر سال علاوه از صاحب منصبان در شقوق مختلفه قشون نظامی یک تعداد اطباء و متخصصین بیطاری و منسلکین حساب و فارغ التحصیلان دوره ثانوی را تهیه میدارند و همچنین در تعمیم سواد و انتشار معلومات مدنی در بین افراد اردو جدیت نامه دارد که موازی با فعالیتهای وزارت معارف و مطبوعات در راه ترویج افکار و بلند بردن سطح ذهنی جامعه پیش میرود. در سیاست خارجی خود دولت افغانستان همیشه حفظ صلح و اصل دوستی و احترام متقابل را با تمام سلسل جهان در نظر داشته در توسعه و تشدید مناسبات و ابراز حسن نیت و احترام عالم بشریت با طرفداری از اساسات منشور ملل و سایر مناسبات بین المللی پویان میباشند و بروی همین اساس با تمام ملل صلح دوستی جهان هم نموده هر نوع مداخله را در امور دیگران نکوهش میکنند و تعین سرنوشت هر کتله بشری را مطابق اراده خودشان به تاسی اعلامیه حقوق بشر آرزو دارند. بهمین علت است که حین شمول در مؤسسه ملل متحد در سال ۱۹۴۶ با توافق اراده در آن مجمع جهانی پذیرفته شد و تا امروز بحیث یک عضو صادق و صمیم از اساسات مفید آن یشتیمانی و پیروی مینماید.

و در مجالس آن همیشه از آزادی ملل و مردم جهان طرفداری میکنند و روی همین اساس حق تعین سرنوشت را برای برادران پشتونستانی مطالبه و تأکید مینماید و در کنفرانس بانکو و سنگ و سایر کنفرانسهای بین المللی که بقصد دفاع و سعادت نوع بشر در هر گوشه دنیا تشکیل میگردد با مسرت اشتراک مینماید و از روی خیر خواهی و ابراز احساسات نیکو و خواهش شناسائی بهتر میان آوردن حسن تفاهم و همکاری در تأمین خوشبختی جهان بشری و حفظ علائق نیک با همی و کوشش در تقویه دوستی میان همه مردم ملل جهان است که افغانستان احترام و دلچسپی بسازد و ملل جهان را بخود جلب میدارد چنانچه رؤسای جمهور مصر و پاکستان و صدر عظمی های روسیه؛ برما ترکیه و جمهوریت مردم چین بکمی بعد دیگر مسافرت های دوستانه با افغانستان بعمل میاورند و اغلب حضرت همایونی را بروسیه و ترکیه و پاکستان دعوت میکنند. صدر عظمی افغانستان نیز از روسیه پاکستان و ترکیه مصر و یونان و چکوسلواکیا و اطریش و چین توده و بر ما و هند بنا بر دعوت صدر عظمی های ایشان دیدن میکنند و صدای پیام دوستی و صلح خواهی و مساوات پسندی ملت افغان را در نقاط مختلف جهان میرسانند. ضرورت توأبید حسن تفاهم و رفع اختلافات سیاسی که روی موضوع پشتونستان از بدو تاسیس پاکستان بین این دو ملت مسلمان (افغانستان و پاکستان) وجود دارد نیز از نظر حکومت پوشیده نمائند و برای حل و فصل یگانه اختلاف مذکور در بین دو کشور اهمیت و لزوم مذاکرات مستقیم بی برده است چنانچه بهمین علت است که ذات همایونی دو سال گذشته از جلالت مآت رئیس جمهور پاکستان دعوت مینماید تا بکابل آمده با سران کشور افغانستان تماس

مستقیم گرفته بشوند و بهمین منظور متعاقباً صدراعظم افغانستان به کزاجی مبر و ند و صدر عظم پاکستان در این سال به کابل مسافرت مینمایند و اکنون اعلیحضرت هما یونی بدعوت رئیس جمهور پاکستان عازم کراچی میباشند تا مگر شود که یگانه عقده که در بین دو مملکت است یعنی مسئله پشتو نستان از راه مذاکرات مستقیم حل گردد و برادران پشتو نستان بی ماحق تعیین سر نوشت خود را مثل سائر ملل جهان مطابق آرزوی خود حاصل نمایند.

ترقیات عرفانی: تماس افغانستان با معارف جدید در ۱۹۰۴ (سال تا سیمس لیسه حییمیه) آغاز مییابد. در این سال است که سیستم مکاتب متوسطه انگلستان که در هند انطباق یافته داخل افغانستان میگردد به سال بعد تأثیر فرانسوی اگرچه بصورت خفیف و غیر مستقیم بود از راه تربیه عثمانی که یک ملت مسلمان بوده و از علوم عربی و نحو خاص استفاده میگرد و بروحیه و سنن افغانی میخواند، وارد میشود. آهسته آهسته با سیستم سابق در رقابت میاید. این مناسبات کلتوری بعد از حصول استقلال کامل افغانستان کسب شدت مینماید. متعلمین به فرانسه و آلمان و ترکیه اعزام میگردد و معلمین مصری، ترکی، ایرانی، فرانسوی آلمانی استخدا میباشند.

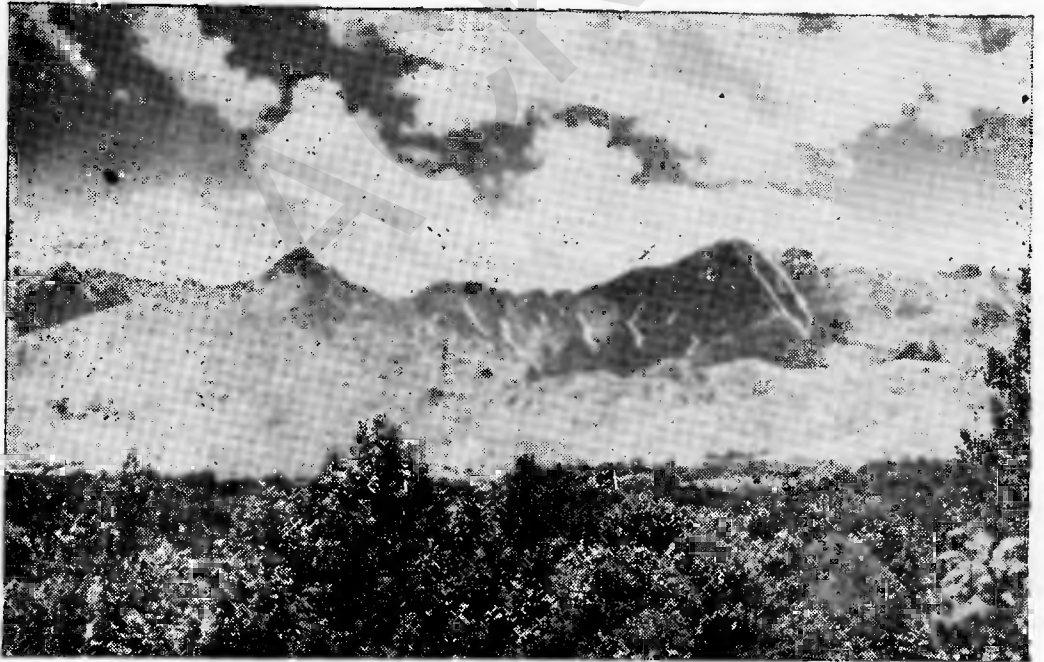
در ساحه سیستم تربیوی ارتباط بیشتر با ترکیه قائم میشود و چون آن مملکت زیاده تر از فرانسه در تشکیلات خویش استفاده مینمود، پروگرام تربیوی و تعلیمی عصری در افغانستان بصورت غیر مستقیم با حفظ عناصر اصلی و اسلامی خود از فرانسه استفاده می نماید.

بعد از دوره اختلال در ۱۹۲۹ مناسبات کلتوری سابق دوباره در عصر نادرشاهی احیا گردیده توسعه مییابد و برده طلاب علاوه بر آسای غربی بارو آمریکا و جاپان نیز فرستاده میشود. این وضعیت تا ۱۹۴۰ دوام میورزد بعد از این تاریخ مراجعت محصلین فارغ التحصیلان از خارج باب استفاده از ممالک غربی را مستقیم تر میگردانید در تدوین پروگرام ها و غیره به علاوه استفاده که از ترکیه میشود و متخصصین افغانی مستقیماً از ممالک غربی و علوم و پروگرام های شان استفاده می نمایند.

این جنبش بعد از جنگ عمومی جهان کسب شدت مینماید معلمین از امریکا انگلستان و اطیش بر علاوه ممالک سابق استخدام میشوند و این استخدام بتدریجات مسلکی و ثانوی منحصر نماند بلکه در ساحه تعلیمات عالی نیز توسعه پیدا میکند بناسی از این بین المللی خواهی در امور عرفانی افغانستان عضو یونسکو میگردد و در اثر موافق با آن مؤسسه جهانی یک هیئت عرفانی با افغانستان میاید و راپور تهیه میدارد راپور مذکور جنبه آفاقی و بین المللی را دارا میباشد که در آینده مناسبات کلتوری افغانستان نقش بارزی را بازی میکند از این تاریخ به بعد مناسبات بین المللی در تمام ساحات کلتوری چنان توسعه پیدا مینماید که در تمام شئون کلتوری و اجتماعی آغاز مرحله جدیدی را اعلام میدارد مثلاً اگر تنها دارالفنون کابل در نظر گرفته شود در این باره شاهدهی خوبی شده میتواند چه در اثر تنوع ملیت پروفیسوران، دارالفنون مذکور شکل یک دارالفنون بین المللی را بخود گرفته است. در ساحه اصول تدریسی نیز تماس با غرب جنبشی را بمیان میارد یعنی از سی سال باین طرف اصولنامه جدیدی تربیوی که از کتاب و مضمون انطباق بروجه طفل را ترجیح میداد و طفل مقیاس تربیه میشود در معرض تطبیق میاید تا رفته رفته جای اصول فعال و انطباق بحیات تدارک میگردد. در اثر این جنبش در موارد درس نیز تحولی بمیان میاید و عناصر علمی و متداول از پیچیدگی خود می کاهد و عنصر ملی بر علاوه رنگ سیاسی رفته رفته رنگ کلتوری را نیز بخود میگیرد و تلون و تنوع پیدا میکنند به این ترتیب لافق نگاه مردم افغانستان را وسعت می دهد و مسافحه میبخشد و با وجود آن خصوصیت افغانی حفظ میگردد چون تحول عرفانی و خطوط اساسی آن تحلیل گردید اینک برای ارائه مدارج تعلیمی که فعلاً در افغانستان جریان دارد پرداخته میشود. تعلیمات

قصر دارالامان

منظره‌ی از سلسله کوه بابا (کوه‌های همدان)

يكه نظره از چار دهی كابل

يكي از چادر نشينان در يكي از جاده هاي كابل

افغانستان به چهار دوره ابتدائی ثانوی مسلکی و عالی منقسم میگردد که سه دوره اول آن از طرف وزارت معارف و تعلیمات عالی از جانب یوهنتون با حفظ ارتباط بشخص وزیر معارف اداره میگردد .

تعلیم و تربیه ابتدائی که مطابق ماده (۲۰) اصولنامه اساسی اجباری و مجانی است دو نوع مکتب را احتوا میکند که عبارت از مکاتب دهاتی که سه سال میباشند و مکاتب ابتدائی صنفی . منظور از این مکاتب باسواد ساختن و دادن معلومات ضروری حیاتی ملی - دینی - بشری است برای کافه اطفال افغانستان بنابراین کورسهای اکابر که تعلیمات اساسی را برای عنصر محسن تر عرضه می دارند نیز بدان متعلق میباشد .

تعلیمات ثانوی بدون دوره منقسم میگردد که هر یک سه سال دوام مینماید دوره اول آن بنام متوسط زیاد میشود و در مکاتب متوسط در مرکز و اکثر ولایات و شهرهای افغانستان دائر است بعمل میآید. دوره دوم آن در لیسه های که تعداد زیاد آن در کابل جمع شده است و در مراکز و ولایات نیز جای دارند، صورت میگردد از (۴) لیسه بزرگی لیسه نجات ۱۹۲۵ و سال افتتاح لیسه غازی ۱۹۲۸ است .

منظور از تدریسات ثانوی اعطاء تعلیمات عمومی به پیمانها بلندتر و تربیه نفر برای تعلیمات عالی و احراز درجه بکلوریا میباشد .

تعلیمات مسلکی : موسسات که این تعلیمات در بر میگیرند عبارت از دارالمعلمین اساسی - دارالعلوم - عربیه و مکتب صنایع که در سال ۱۹۲۹ تاسیس شده اند مکتب میخانیک ۱۹۳۷ لیسه تجارت ۱۹۳۹ - دارالمعلمین متوسط ۱۹۴۳ مکتب زراعت ۱۹۴۳ مدرسه علوم شرعیه ۱۹۴۴ تخنیک ثانوی ۱۹۵۱ - مکتب میخانیک خوست و قندهار ۱۹۵۷ .

در بعضی از این موسسات شاگردان فارغ التحصیلان ابتدائیه شش صنفی گرفته میشود، مگر عموم این مکاتب بعد از متوسط شاگرد میپذیرند هدف این مکاتب تهیه کارمندان فنی و اشخاص مسلکی بسویه متوسطه و ثانوی است . تعلیمات عالی توسط یوهنتون کابل انجام میپذیرد . اگرچه این یوهنتون بمال ۱۹۴۶ از وزارت مجزا شده و بصورت واحد جداگانه عرض اندام مینماید . مگر بعضی از یوهنخی های آن قبلاً وجود داشته است (یوهنخی طب در سال ۱۹۳۲ حقوق و علوم سیاسی ۱۹۳۸ سانس ۱۹۲۱ ادبیات در ۱۹۴ تاسیس یافته اند) متباقی که شرعیات و موسسات شروع بکار نموده اند .

منظور از این یوهنخی ها تربیه متخصصین، استادان و مامورین خدمات عامه در رشته های مختلف حیات عصری افغانستان است. این موسسه سالانه بین (۱۵۰) و (۱۷۰) لیسانسه بدسترس جامعه افغانسی میگذارد که در پهلوی فارغ التحصیلان که از خارج درجه گرفته میانند، مصدر خدمات میگردد .

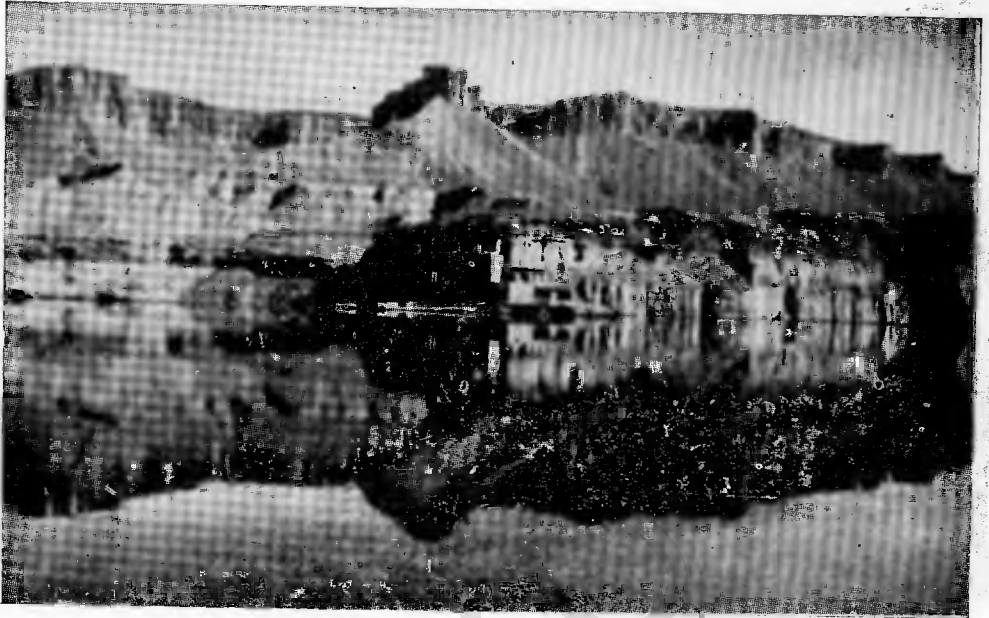
باید متذکر شد که در افغانستان تعلیمات ثانوی مسلکی عالی نیز مجانی بوده و حتی کتب درسی و - سامان و لوازم تحصیل و سپورت نیز برای طلاب بصورت رایگان داده میشود همچنین برای محصلین بی- بضاعت مدد معاش و یا وسایل ابائیه و اعاشه نیز تحصیلی میشود در آخر برای اینکه صورت تحول معارف دولتی بدون تعلیمات عالی از ۱۹۳۲ تا ۱۹۵۶ واضح گردد بازائه گراف آتی پر داخته میشود .

تعداد مکاتب و معلمین معارف از سال ۱۹۳۲-۱۹۵۶

شماره	سنوات	تعداد مکاتب	معلمین ذکور و اناث	متعلمین ذکور و اناث
۱-	۱۹۳۲	۲۲۲	۱۰۵	۱۳۵۰
۲-	۱۹۳۳	۳۷	۱۶۵	۴۵۹۹
۳-	۱۹۳۴	۳۹	۲۰۶	۶۱۵۷
۴-	۱۹۳۵	۵۰	۲۰۹	۶۱۸۶
۵-	۱۹۳۶	۹۲	۳۹	۹۲۷۵
۶-	۱۹۳۷	۱۵۰	۵۸۶	۱۷۵۱۶
۷-	۱۹۳۸	۲۲۸	۸۲۳	۱۸۸۷۷
۸-	۱۹۳۹	۳۱۲	۱۵۰۷	۵۰۰۰۰
۹-	۱۹۴۰	۳۲	۱۹۹۰	۶۰۰۰۰
۱۰-	۱۹۴۰	۳۳۱	۳۱۹۰	۶۴۰۰۰
۱۱-	۱۹۴۲	۳۲۲	۲۵۴۸	۷۲۲۰۳
۱۲-	۱۹۴۳	۳۵۳	۲۴۵۴	۸۴۱۲۴
۱۳-	۱۹۴۴	۳۴۸	۲۵۲۲	۸۷۵۳۹
۱۴-	۱۹۴۵	۳۴۱	۲۵۴۶	۹۳۲۷۶
۱۵-	۱۹۴۶	۳۳۹	۲۶۷۷	۹۳۳۴۴
۱۶-	۱۹۴۷	۳۳۸	۲۷۴۷	۹۸۶۳۱
۱۷-	۱۹۴۸	۳۲۵	۲۷۵۸	۹۸۶۰۰
۱۸-	۱۹۴۹	۳۲۸	۲۸۳۳	۹۵۹۸۲
۱۹-	۱۹۵۰	۳۳۴	۳۰۰۷	۹۹۷۸۸
۲۰-	۱۹۵۱	۳۷۸	۳۱۲۸	۹۸۷۴۳
۲۱-	۱۹۵۲	۵۱۲	۲۳۵۱	۱۵۰۸۸۰
۲۲-	۱۹۵۳	۶۲۷	۳۴۴۱	۱۱۱۲۵۴
۲۳-	۱۹۵۴	۶۸۵	۲۷۴۳	۱۱۴۹۴۴
۲۴-	۱۹۵۵	۷۱۲	۳۸۹۳	۱۲۰۵۰۰
۲۵-	۱۹۵۶	۷۶۰	۳۹۹۰	۱۲۵۸۰۰

ترقیات فوق درازدیا: تعداد و نوعیت روزنامه ها و مجلات هفتگی و ماهوار و سایر نشرات نیز به مشاهده میرسد چه در حالیکه تعداد نشرات در ۱۹۳۲ در تمام افغانستان (۱۴) مجله و روزنامه میرسد در سال ۱۹۵۶ به (۵۵) بالغ می گردد و این غیر از نشرات رادیو کابل است که روزانه (۶) ساعت نشرات دارد و علاوه از موزیک و سایر جهت تقریچی بنشر اخبار و معلومات آفاقی و تربیوی نیز میرد ازاد.

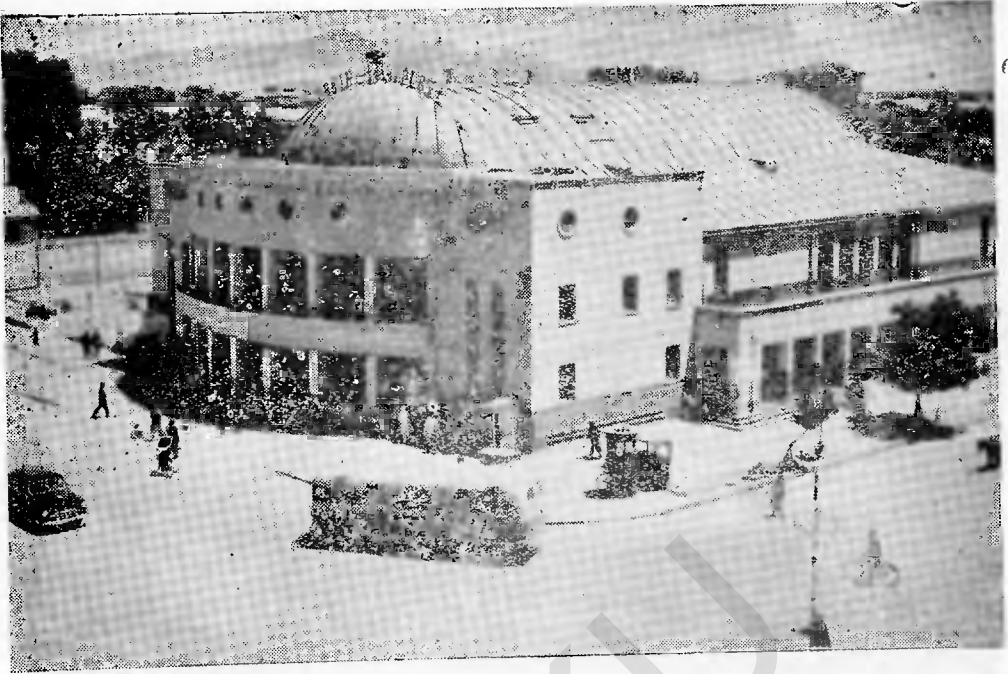
همچنین کتبی که سالانه در معرض اشاعه گذاشته میشود غیر از کتب درسی دهها برابر زیادت حاصل کرده است. مقارن با انکشاف عرفانی و انکشاف در امور صحی افغانستان نیز بملاحظه میرسد که منظور از آن وقایع صحرا عامه و مجادله با امراض ساری و تداوی مصابین است. مؤسسات مذکور که در ابتداء بیابخت و مراکز

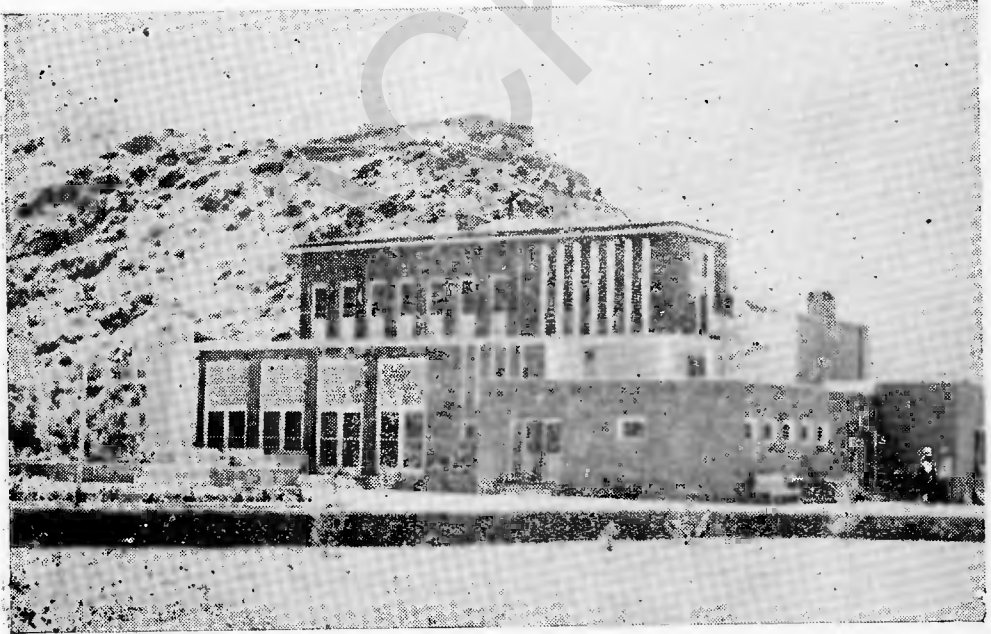
یکی از مناظر بندامیر

طاق ظفر بغمان

سینمای پامیر کابل

کافی بریکوت

بزرگ ولایات منحصراً مانده بود در این ده سال اخیر در اثر تریبه‌داکتران افغانی به پیمانه‌ی زیاده تری و تهیه و تدارک وسایل روز بروز در نقاط مختلف افغانستان در توسعه می‌باشد، یعنی در پایتخت و شهرهای بزرگ در پهلوی مؤسسات سابق شقوق جدید اضافه می‌شود در شهرهای کوچک و مراکز دهات مؤسسات صحیحی جدید احداث میگردد تا روز بروز نیاز مندی مردم از این ناحیه مرفوع گردد.

مجادلات مهمه که در سالهای اول صورت می‌گرفت مجادله با کولیرا و امراض وبائی دیگر بوده است آآن که الحمدالله از این ناحیه خطری متوجه افغانستان نمی‌باشد، مجادلات متوجه امراض ساری، سل و غیره و مجادله ملاریا از یک طرف مجادله با امراض اطفال نوزاد و مادران از جانب دیگر، گردیده است. نتایج آن از هر جانب اطمینان مردم را فراهم آورده است.

چون مجادله با امراض و وقایع صحت به امور اجتماعی دیگر ارتباط دارد و خصوصاً مسکن صحی و تفرج گاه در شهر ضروری است حکومت افغانستان عصری شدن و اعمار مجدد شهرهای بزرگ را نیز در نظر گرفته است، بنا بر این منظور است که بنابر والی نه تنها ادارای سرویسهای صحی می‌گردند بلکه در شهرسازی نکات صحی نیز در نظر گرفته می‌شود ولی چون بنیه مالی شهرها که ده سال پیش که مطابق اصولنامه مندی امورشان بخود ملت مغض گردیده است هنوز از عهده تمام مصارف برآمده نمیتواند، دولت هر گونه پشتیبانی از بنابر والی ها نموده و از هیچگونه مساعدت دریغ نمی‌نماید در اعمار پایتخت نقش بانک رهنی و تعمیر اتسی نیز قابل قدر است در این مجاهدات نقشی روز نئون و مرستون ها خصوصاً هلال احمر نیز مهم است تا مجادله با این قدر بدبختی ها راه مثبت را پیموده حیات بینوایان و مستحقین خویش تامین گردد.

پیشرفت های اقتصادی : تحولات اقتصادی افغانستان عین سیر را تعقیب می‌نماید و بعد از آنکه با دنیای معاصر تماس مستقیم می‌آید اولاً مواد خود را در بازارهای مالک همجواری بفروش میرساند و مصنوعات اروپائی را از آنجا بدست می‌آورد ولی بعد از ۱۹۱۹ مانع آن می‌شود راه مناسبات مستقیم تجارسی را پیدا نماید و اساسات استقلال اقتصادی خود را بگذارد مگر اخلاص ۱۹۲۹ مانع آن می‌شود که شش مجدد در این زمینه سال ۱۹۳۲ آغاز می‌باشد چنانچه در خط مشی حکومت نادرشاهی واضحاً باین مسئله تماس میشود. (تجارت و زراعت افغانستان بیش از پیش اهمیت پیدا میکنند با دول همجواری و جاپان و هر مملکت که آرزو داشته باشد مناسبات تجارتی قائم میگردد و دولت سعی مینماید که معادن را بکار باندازد نهرها و بندها برای زراعت آبیاری تعمیر نمایند و از وسایل زراعت دنیای متقدم حتی الامکان در بهبود زراعت خود استفاده نمایند و صنایع نیز همگام درو با احداث و ترمیم جاده های بزرگ که مملکت را با مالک همجواری بوط می‌سازد و هم تجارت داخلی را رونق میدهد بپردازد.

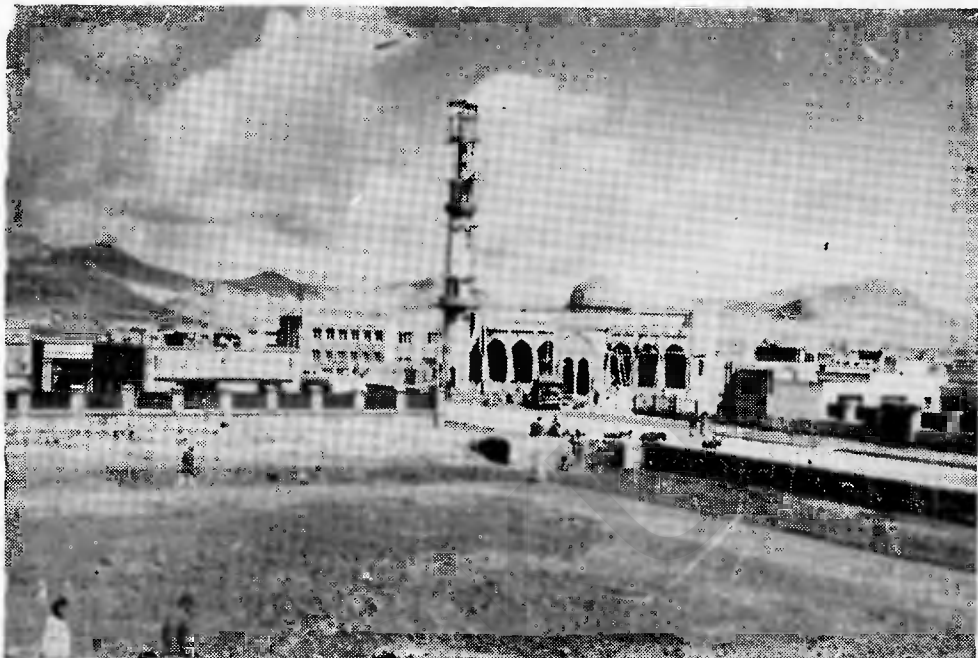
زروی این اساس در ابتدا تمام این شقوی به وزارت زراعت متعلق بود تا هم آهنگی حس کردند. بعد تر سیاست اقتصادی دولت توسعه پیدا می‌شاید هر یک از شقوق توسط وزارت و ریاست مستقل اداره می‌گردد.

بر علاوه بانک ملی و بانک مرکزی به فعالیت آغاز نموده شرکت های تجارتی متعدد زیاد تاسیس میشود و پول کاغذی را بیچ می‌گردد و معاملات و اسعار تحت نظام می‌آید و به این وسیله در داخل مملکت سرمایه های متمرکز می‌شود و مناسبات مستقیم تجارتی با آلمان و مالک اروپائی دیگر از یک طرف امر یسکا و جاپان از جانب دیگر بر علاوه مناسبات با مالک همجواری قائم میشود. برای معلومات پولی

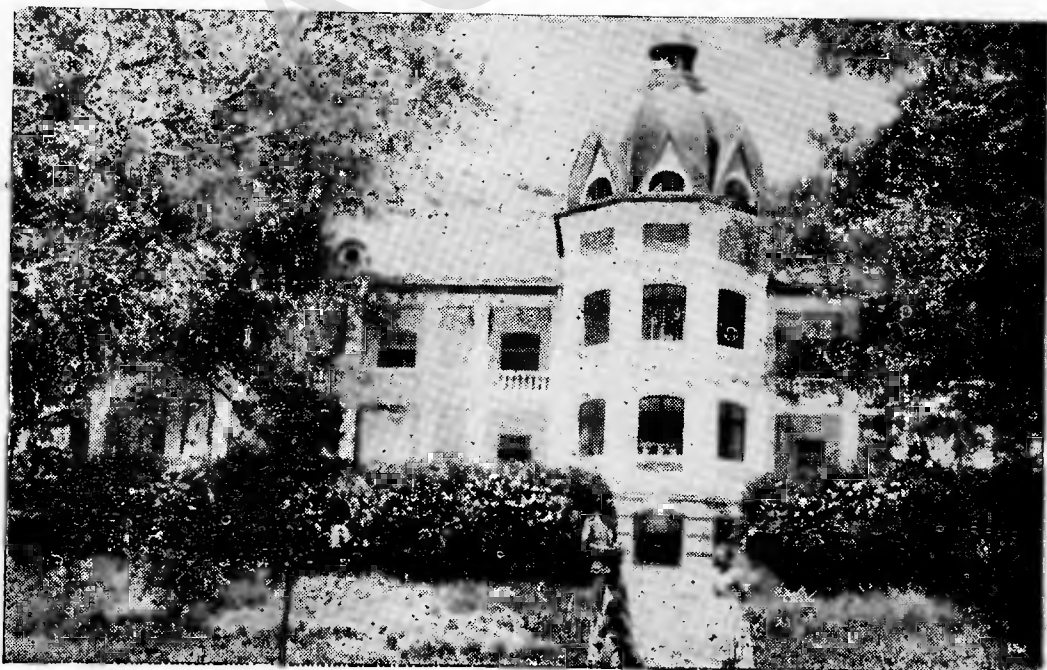
بانک‌ها در ولایات و مراکز مهم هند، اروپا و امریکا شعبات خود را افتتاح مینمایند، تا اینکه مجال این پیدامی‌شود که اساسات محکم برای تقویه صنایع سابق و احداث صنایع جدید گذارده شود چنانچه احداث فابریکه های نساجی و پشمینه بافی، تولید برق، قندسازی، حجازی و نجاری و حفظ میوه و غیره از این روحیه نمایندگی می‌کنند. البته جنگ دوم جهانی برای پیشبرد این کارها قی بزرگی را تولید مینماید مگر بمجرد تمام شدن جنگ توجه مزید درین باره مینماید و سرمایه بعضی شرکت های بزرگ و بانسکها زیاده تر بصنایع سوق داده شده و مؤسسات متعدد صنعتی از قبیل فابریکه گسلبهار، سروبی، سمنت سازی جبل السراج، چینی سازی و غیره به میان آمده که آینده درخشانی را از این رهگذر با افغانستان پیش بینی میتوان کرد. البته توریفات آلات و ماشینهای بزرگ نیازمندی افغانستان را به اسعار خارجی زیاده نمود دولت بکمک مسالی بین المالی و ممالک بزرگ ضرورت زیاد تربیدا نموده است و اگر همکاری از جانب شان صورت گیرد با این جنبش سرعت مزید پیدا شده نتیجه مطلوب زودتر بدست خواهد آمد چنانچه اساس سرمایه گذاری خارجی در مملکت فراهم و قوانین آن ترتیب و سرمایه های خارجی تازه بمملکت دعوت شده است.

در امور معادن، و معادن نمک و لاجورد از سابق بکار انداخته شده بود و معادن زغال به پیمانۀ کسافی استخراج شده می‌رود اما چیزیکه درین اواخر زیاده توجه وزارت معادن را بخود جلب مینماید مسئله تفحصات بطورول است چه حفر شدن چاه‌های امتحانی ثابت میسازد که افغانستان منابع زیاد یشرول را دارا میباشد چیزی دیگری که در این سالها کسب اهمیت نموده سروی عمومی معادن و ترتیب نقشه طبقات الارضی افغانستان میباشد که در این راه کارهای مقدماتی قبلا انجام و نقشه‌های چندی ترتیب گردیده است چنانچه در کنفرانس ای کافی مربوط این موضوع ارائه نقشه های افغانستان توجه حضار را جلب نموده است (نومبر ۱۹۵۷) ترقیات زراعت نیز به اساس خط مشی بالائی مورد نظر بوده و از بدو تأسیس خود وزارت زراعت به احداث جنگل های بهتری نسل حیوانات، انتخاب تخم حیوانات و تهیه فارم های زراعتی پرداخته و اصلاح آلات زراعتی و استعمال کودهای کیمیاوی اهمیت می‌گمارد. مجادله با امراض نباتی و حیوانی نیز با نام جدید جاری بوده، تلقیح حیوانات و ادویه‌یاشی نباتات آسیب زده نظر به احتیاجات صورت می‌گیرد که از آن نتایج مثبت گرفته می‌شود از جانب دیگر احداث بندها ساحة زمین های مزروعی را وسیع ساخته می‌رود و باعث از دیاد تولیدات زراعتی گردیده است و هم در بعضی از مناطق بزرگ نباتات صنعتی زیاده تر رائج می‌گردد و زراعت افغانستان را تنوع بخشیده، استفاده مطلوب بدست آمده می‌رود. مهم ترین اقدام در راه انکشاف زراعت، بلند بردن تولیدات زراعتی مملکت، طرح و تطبیق پروژه متعدد المالی هدف وادی هیرمند میباشد. با تکمیل این پروژه در حدود نیم ملون جریب زمین با اثر جنوب غربی افغانستان آبیاری شده از آبهای هیرمند چه برای زراعت و چه برای تولید برق استفاده بعمل آمده یک عده زباد مردمان کوچی افغانستان در آنجا اسکان می‌یابند.

چون توسعه و پیشرفت زراعت با تجارت و صنایع و استخراج معادن از همه او لتر احتیاج با احداث و ترمیم طرق و شوارع عصری دارد، وزارت فوائد عامه این اصل را مطرح نظر داشته توسط قوا های کار خود در سالهای اخیر در هر طرف مملکت با برافزایشهای سابقه اشتغال دارد و هم احداث و ترمیم بندها را از نظر دوز نداشته روز بروز مصدر خدمت زیادتری شده می‌رود. از جانب دیگر توسعه تجارت با ممالک همجوار

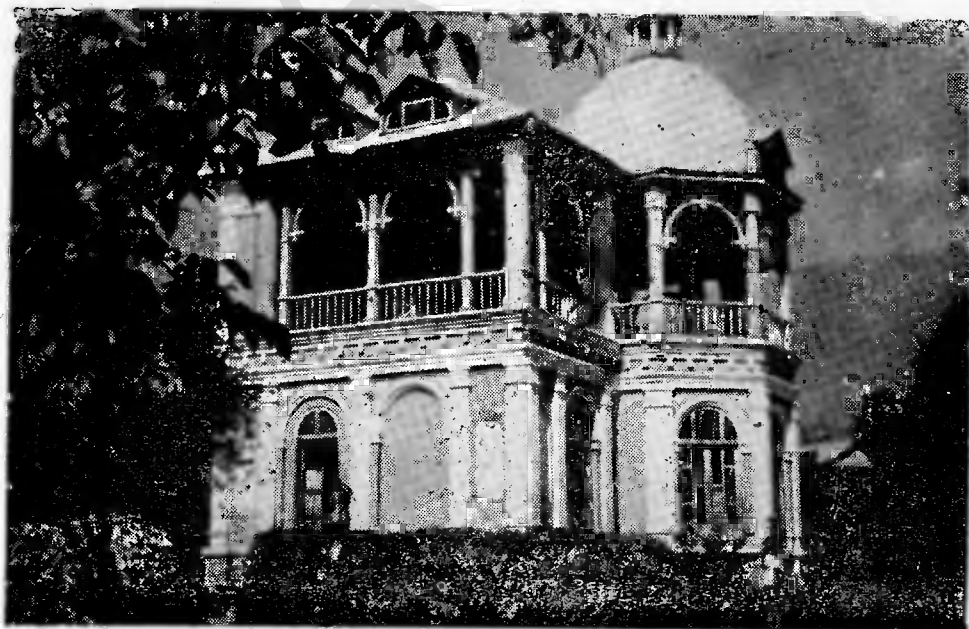
دورنمای شهرتو

سنا توریم علی آباد

یکی از مناظر شهر
قدیم غزنه

کافی مهتاب بغمان

و خصوصاً با شوروی ساختمان بندرهای دریائی متعدد عصری را در ساحل دریای آمو به بیان آورده است که احداث این بندها بکمیت مبادلات تجارتی ما خواهد افزود. وسائل مخابراتی نیز عین تحول را میبیماید و نظر بضروریات روز افزون ملی و بین المللی دستگاه های تلگراف و تلیفون از چند سال باین طرف رو با فزایش قابل فدر بوده است. احداث شرکت هوائی آریانا اولاً برای ملحق ساختن هر اکر مهم مملکت به پارتیخت خدمت مینماید مگر دیری نمیگذرد که ارتباط خود را با ممالک همجوار نیز قانم میکند و در آن طیارات شرکت مذکور آغاز به سرویس بین المللی خود نموده دیری نخواهند گذشت که با تمام دنیا ارتباط آن قانم خواهد شد.

تکثیر این آمد رفت ها نه تنها از رهگذر مسافرت، مهم است بلکه در حمل و نقل اموال نیز حائز اهمیت میباشد. بر علاوه چون افغانستان در مرکز آسیا واقع بوده و تمام خطوط هوائی با استفاده از راه هوایی افغانستان میتواند خط سیر خود را به پیمانانه کافی کوتاه نماید از این رو لزوم احداث یک میدان طیاره بین المللی جدا حس گردیده و از هر طرف تأیید و تشویق میگردد. د بناء غایبه ریاست هوایی مملکتی که از بد و تاسیس خود در این راه بذلل توجه مینماید در این سال با مضاء قرار داد با امریکا و پروژه آن جا مه عمل پوشانند چنانچه یک ماه قبل کار میدان هوائی بین المللی قند هار افتتاح گردیده امید میرود - مطابق پیش بینی تکمیل شود و برای افغانستان مصدر خدمات شایانی گردد بزودی ممکنه افغانستان را با تمام نقاط دنیا توسط خطوط متنوع و متعدد د و صل نماید.

این جنبش های اقتصادی و وسائل دیگر حمل و نقل را به پیمانانه بیسابقه توسعه داده و شرکت های متعدد حمل و نقل را در مرکز و ولایات بروی کار آورد. همچنین در اثر این جنبشهای بیسابقه با نسک های مختلفه جدید آریابه عرضه وجود میگذازد با نیک زراعتی و صنایع روستائی، با نیک تجارتی، کیسه صنایع از آن جمله میباشد که هر کدام بنا بر اساس نامه مخصوص در ساحه که به آن متعلق است اجراءات مینمایند بر علاوه با نیک های بزرگ مؤسسه دیگری که از ناحیه منبع عایدات و سرمایه گذاری و تمام تصدیات بزرگ اقتصادی سهم دارد ریاست انحصارات دولتی است که در اثر انحصار قند و پترول و توریید موثر صنایع بزرگی را تمرکز داده و به امور عام المنفعه اقتصادی مناسقات شایان قدری مینماید.

این است پاره از ترقیات اقتصادی که در سالهای اخیر نصیب افغانستان میگردد. این پیشرفت های اقتصادی در مراحل اولی خود محصول اقتصادی آزاد میباشد مگر چون در بعضی از مواد مؤا زنه چنانچه باید حفظ نمیشود و هم دولت میخواهد منابع خود را داخل یک نظام بکار اندازد از چند سال باین طرف است که اقتصاد رهنمائی شده محور سیاست اقتصادی میگردد و دولت به منظور انکشاف اقتصادی در فعالیتهای اقتصادی بیشتر علاقه نموده و رفته رفته لزوم و انسجام و هم آهنگی کامل در بین امور اقتصادی هم از زراعتی و صنعتی - عمرانی - مخابراتی - حمل و نقل - مواصلات و خصوصاً مالی از هر طرف و امور عرفانی و اجتماعی از جانب دیگر حس میگردد که در تدارک یک پلان طویل المدت اقتصادی از هر گوشه و کنار حس میگردد در پلان پنجساله اقتصادی کشور سال گذشته بمیان میاید. حکمت این پلان از فرمایش های ذات اشرف ملوکانه که در زمینه حسب ذیل ابراز داشته اند خود بخود هویدا است که میفرمایند (پلان پنجساله را که در این اواخر حکومت

بغرض آبادی و پېشرفت کشور طرح نموده به نگاه ما نتایج سودمندی بار می آورد. در این پلان بنیان ملی و اقتصادی کشور استفاده از ثروت های طبیعی انکشاف زراعت و صنایع و ترمیم و تمدید جاده ها پیش بینی گردیده امید داریم با عملی شدن این پلان بتوفیق الهی و همت هموطنان آرزو های که برای سر بلندی و بزرگی ملت خود داریم تا حدی بر آورده شود.

« مختصر پلان پنجسا له »

جمله مصارف انکشاف که در پلان در نظر گرفته شده با لغ بر (۵ / ۷۰۸ / ۶۱۲ / ۰۰۰) افغانی میشود که با این ترتیب سر ما به گداری وسطی سالانه (۱ / ۱۴۱ / ۷۲۲ / ۴۰۰) افغانی و تنها سب سر ما به گداری و تنها سب یک عاید ملی سال لغ بردوازه ونیم ملیارد افغانی هشت فیصد میاید.

۷۵ فیصد مصارف انکشافی توسط منابع داخلی و ۲۵ فیصد آن بوسیله منابع خارجی فینانس خواهد شد.

مجموع ضروریات اسعار خارجی این پلان عبارت از (۱۹۶) میلیون دالر خواهد بود. اهمیت و قدامت قسمت های مختلف اقتصادی ملی رامیتوان در جدول ذیل مشاهده کرد:

(مصارف انکشافی حکومتی در پلان پنجسا له)

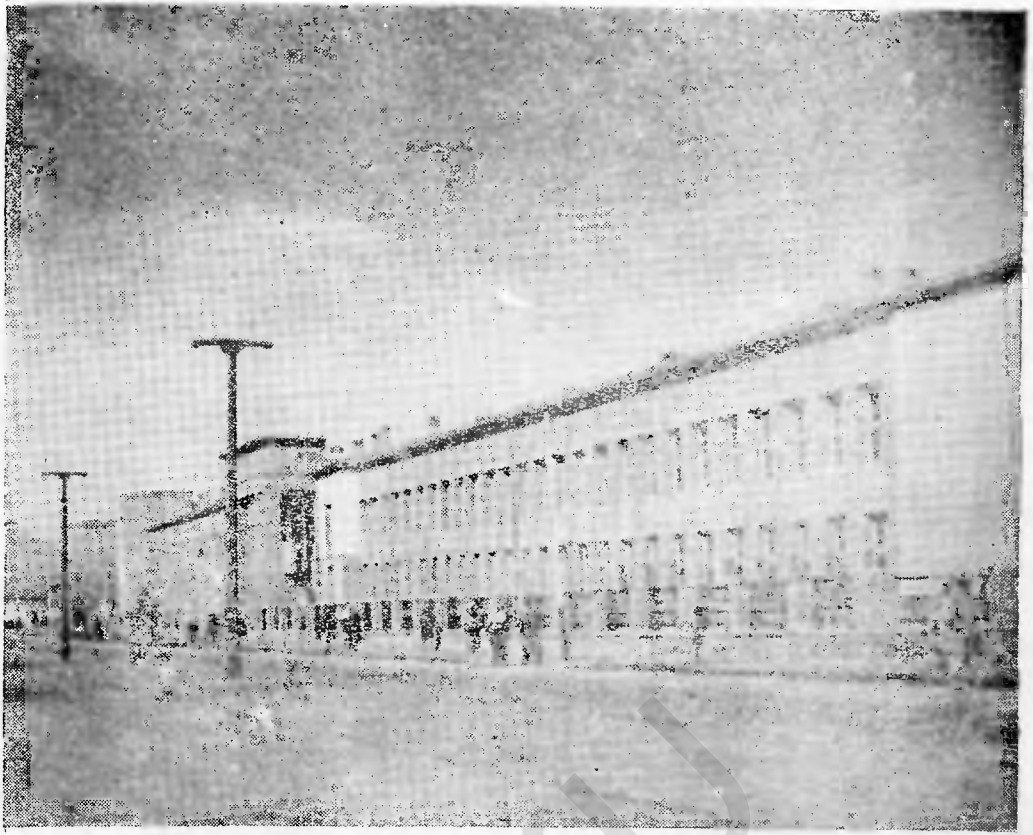
فیصد مجموع مصارف انکشافی

۴۰ / ۶	۱ - زراعت و آبیاری	۲۲۹۴ / ۳	ملیون افغانی
> ۲۸ / ۳	۲ - حمل و نقل مخابرات	۱۶۲۵ / ۱	«
> ۱۲ / ۷	۳ - صنعت	۷۲۸ / ۰	«
> ۱۱ / ۴	۴ - خدمات اجتماعی	۶۵۲ / ۷	«
> ۴ / ۲	۵ - معادن	۲۴۲ / ۷	«
> ۲ / ۸	۶ - متفرقه	۱۶۵ / ۳	«

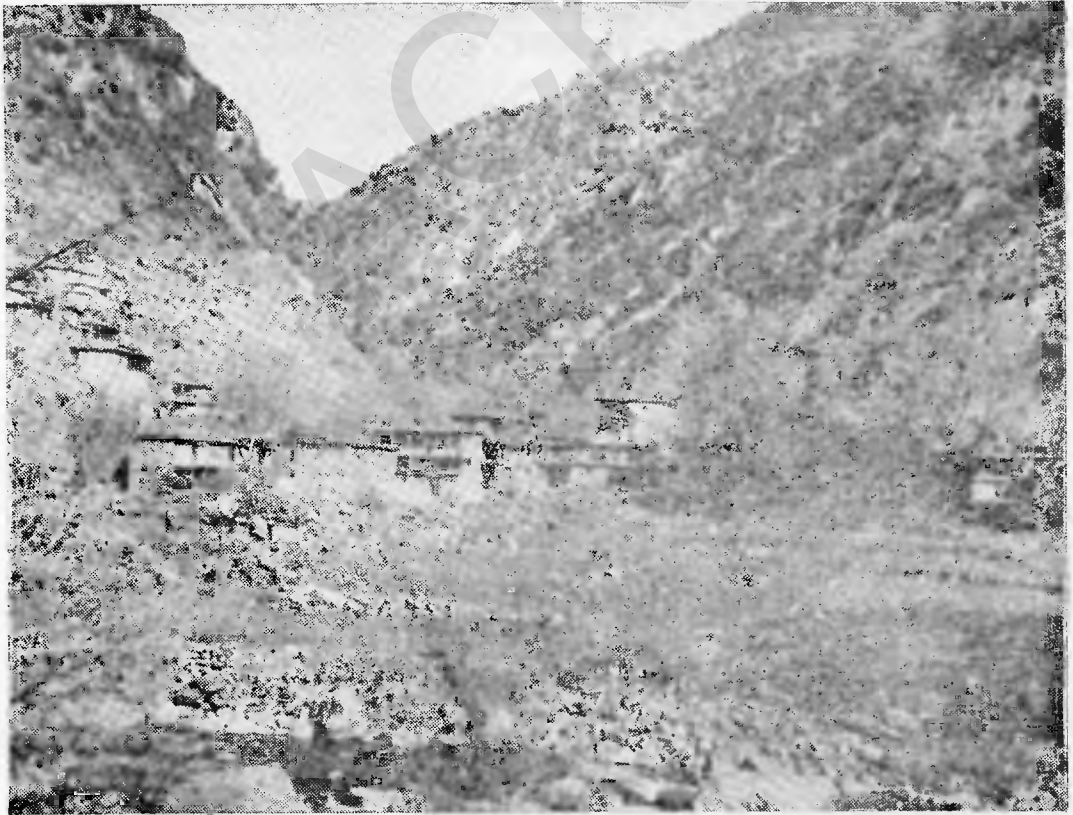
مجموع مصارف اداری و عادی دولت در ظرف پنج سال پلان بسال لغ بر (۳ / ۵۰۸۱ / ۳) میلیون افغانی میشود که با این ترتیب مجموع مصارف عادی و انکشاف پلان مساوی به (۴ / ۱۰۷۸۹) افغانی میگردد. پلان مذکور که اینک سال اول خود را موفقانه سپری نموده مطابق تجارت حاصله اکنون در جزئیات خود تحت تجدید نظر قرار گرفته و مطابق امکانات و احتیاجات در مقررات آن وقت به تعدیل خواهد آمد.

نتیجه عمومی: از مشاهده تحولات و انکشافات در رشته های مختلف که در ظرف سالهای اخیر، افغانستان به آن رسیده و بیا به آن رسیده نی است میتوان نتیجه گرفت که مملکت افغانستان در انکشافات خود حقیقه مراحل مثبت را فهمیده و نوشته است چه در مسائل سیاسی و اداری و چه در موارد فنی و فضا ئی و چه از ناحیه اقتصادی و اجتماعی تنها با مبلغ عمومی و مالی خود که در دسترس داشته با استفاده از مساعدت های مالی خارجی و بین المللی قدم مهمی در راه عصری شدن بردارد.

توقع میرود با نهضت جدیدی که درین اواخر پیدا شده است افغانستان بتواند مطابق ایجابات عصری با حفظ شئون ملی و اسلامی بتصریح انکشاف خود سپردارد و در بین ملل جهان مقامی را که درخور این مملکت باستان است احراز نموده در راه صلح، امنیت جهان و تامین سعادت بشری خدمت بسزایی بنماید.

قسمتی از تعمیر جدید از گک شاهی .

یکی از دره های شاداب نورستان (ولایت ننگرهار) .

از موسیقی نوازان محلی .

یکی از دره های نورستان .

انحشاف زراعتی افغانستان

راعت شغل اکثر مردم کشور ما است تاکنون در بیشتر حصص مملکت بطور ابتدائی یعنی به قوه باذو
و نیروی حیوانات مانند گاو، اسب، و مرکب به کشت و کار پرداخته می شود مالرداری نیز طرف توجه

عده زیاد هموطنان ماست که از تربیه مواشی محصول بدست آورده و امرار حیات می کنند، شرایط طبیعی
ساختن خاک و اقلیم مساعد مردم کشور ما را مؤتمن می دهد تا از اراضی وسیعیکه در داور سطوح مرتفع
مرکزی موقع دار استفاده برده بزراعت بپردازند. تپه های خاکی نیکه بجوار سطوح مرتفع مرکزی
واقع است برای طبیعی آبیاری مساعد بوده است و نموای حیویات بالخاصه گندم مساعد است. سطوح
مرتفع مرکزی چون اتلا بهای طبیعی به تمام اراضی هرجوار در تمام حصص سال متدرجاً آب می رسانند روی
همرفته طبیعت تمام زمین زراعتی را با این مملکت بخشیده و از آن است که انواع نباتات حیویات و میوجات
مناطق سرد و گرم در آنجا می روید محصول می دهد. گرچه طوریکه لازم است تا امروز نتوانسته ایم
زراعت و فلاحه خود را بعد از بسازیم و ازین موهبه بزرگ بهتر و بیشتر استفاده بریم اما توسعه و انکشافی
که در مرور چند سال گذشته در زراعت و مالرداری ما نمودار گردیده بشرح زیر توضیح می شود:

مؤتمن این سیلسون از اخیر سلطنت امیر حبیب الله خان شهید شروع شده و تا امروز که
در هر رشته نهضت تحول محسوس می وارد گردیده است در بر می خورد.
گرچه دوره سلطنت محمد صالحه امیر حبیب الله خان شهید مستقیم یک سلسله خدمات و مساعدی در امور
معارف و صنایع بود اما با هم امیر مصوف در به علاقه خاصی که به سر سبزی مملکت داشت در ولایت
ننگرهار در ساعات با صبحی پرداخت که تا امروز از آن استفاده می شود این باغچه که عبارت از باغ شاهی
کو کب و سراج الکماره، بمبولی و سفه با طرز استوارت و تزیینات بسیار زیاده در آنجا
در علاقه به صنایع آبیاری بهتر و سراج اقدام و تزیینات بسیار زیاده در آنجا
کابل نیز زیاده است که در بخان بلوط قشور و در آنجا عرس و از نده و تزیینات بسیار زیاده
در گوشه های مختلف است اشجار و وضع گردن بود آبیاری می شده است این باغچه در آن عصر
محدود بود تنها در مرکز کابل شخصی بنام (ملک الصفر خان) فیصله مع فلاحت زمین را باغچه های، تحصیل
باقیبت و جمع آوری مالیات را درشش کر می کابل به عهده است و را در پیش بنام لیسان باش باغهای
دولتی را به حصه بیشتر آنها را پغمان نمی حصار است که امی باغ عد گنج، چهل ستون، گل باغ، قلعه
قدو و باغهای ولایت کوهار و باغهای سرکاری قندهار و غیره در این باغچه های طیفه می کرد
بعد از شهادت امیر حبیب الله خان در زمان سلطنت پیش و الاحقرت امان امان مانند سایر امور
مملکت را رعایت نیز مورد توجه قرار گرفت ای اولین بار مملکت زراعتی در سنه ۱۳۰۳ ش
تاسیس گردید که پروگرام تدریسی آن در امتحانین معرفت نباتات و معرفت حیوانات، زراعت حیوانی
زراعت عمومی، زراعت اشجار و زراعت بقول عدیه محفوظات گیاهای طبیی توضیح می دهد

(۱) می گویند نهالهای باغهای مذکور تماماً از هندوستان (آنوقت) بواسطه سه صد عرازه کراچی
که توسط گاو کش می شد و به فواصل معینی دسته دسته قرار داشتند، به جلال آباد نقل داده شده است.

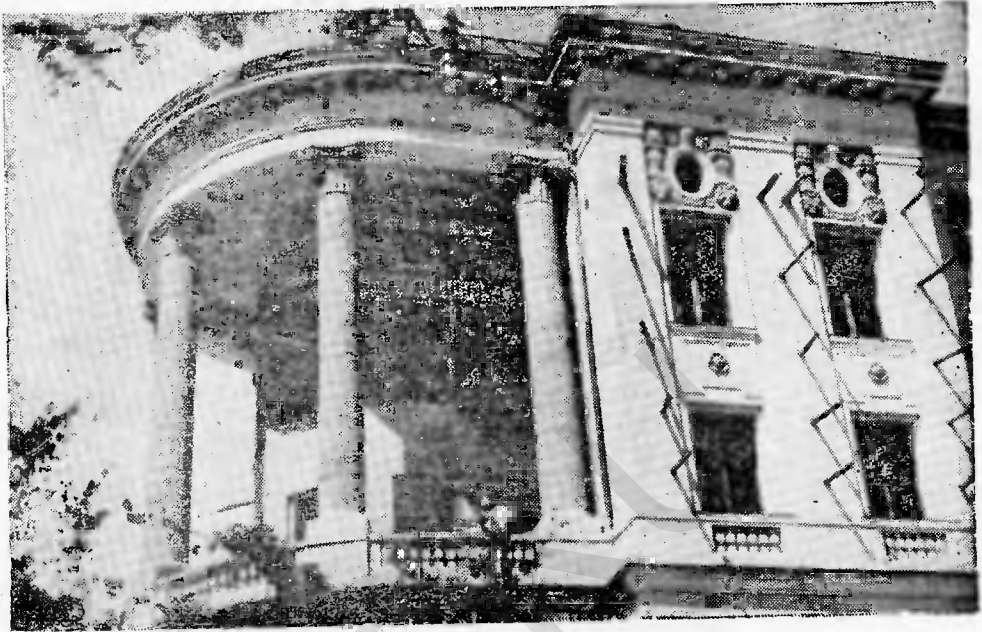
مواشي ، تربيه طيور خانگي ، تربيه كرم ابريشم ، تربيه زنبور عسل ، مهندسي زراعتي ، فارسي و رياضي متعلقه زراعت تشكيل ميدهد. براي تجارب و عمليات انواع گلها اقسام حيوانات و مرغان خانگي از انگلستان فرانسه وغيره ممالك خارج تهيه و وزير تجزیه قرار گرفت. ماشينهاي قلمبه ، درو تخم ياشي و گندم ياکي که بواسطه دست و قوه حيوانات بکار مي افتيد از خارج مملکت تهيه و بدسترس متعلمين گذاشته شد و نيز به منظور تکثير و ترويج مرعهاي خارجي در وطن يك يابه ماشين چوپه کشي تهيه مورد استفاده قرار گرفت. يك دسته بيست و سه نفری متعلمين به منظور تحصيلات عالي براي اولين مرتبه بخارج اعزام گرديد که منجمله بناغلي مير محمد يوسف وزير فعليه زراعت ، بناغلي غلام صديق اچکزي معين و بناغلي محمد کريم ضيائي رئيس دفع آفات امروز پوستهاي مهم وزارت زراعت را عهده دار استند .

درايندهاي اين عصر بناغلي عظيم الله به قسم ناظر زراعت (که در آن وقت معني وزير را ميداد) موزلف بود اما ديري دوام نکرد و امور زراعت به تشکيل مديريت عمومي در زمرة شعبات داخلي وزارت تجارت شامل گرديده تا اينکه انقلابات داخلي شيرازه کازرا از هم گسسته و نظم آنرا از بين برد .

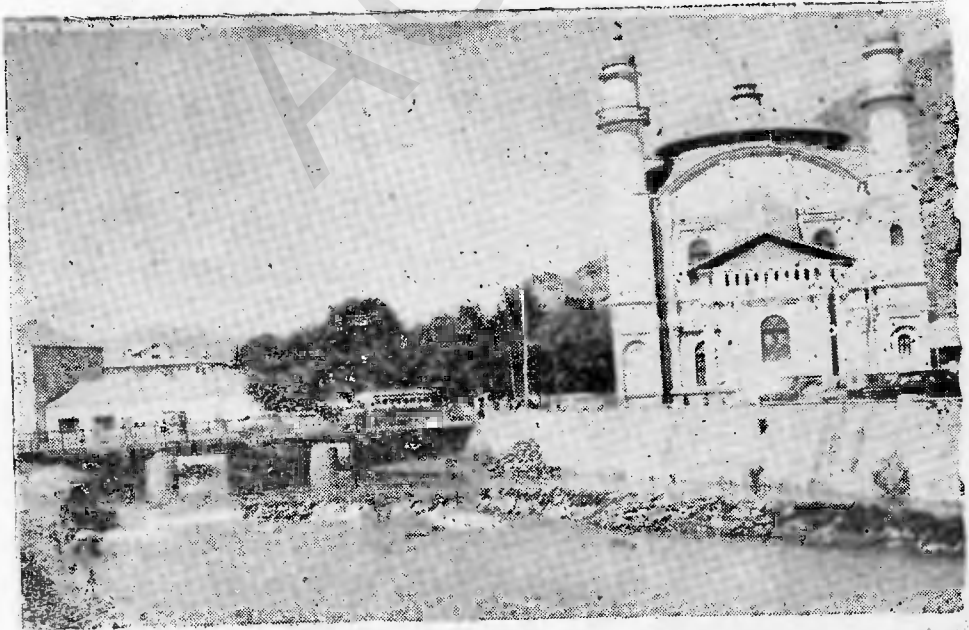
در سال ۱۳۰۹ که مملکت به تدبير حکيمانه اعلیحضرت محمد نادر شاه شهيد از مخصه وار هيد تشکيلات دواير تنظيم يافت و قانون اساسي براي مملکت ترتيب گرديد اما مور زراعت و مورد توجه خاصي قرار گرفت چون حيات مملکت وابسته به زراعت و حيات زراعت وابسته به آب است اقدامات قابل وصفي جهت سر سبزي و شادابي مملکت بعمل آمد ، متخصصين خارجي استخدام گرديدند براي تکثير و نگهداشت جنگلها که در آب و هوا و اقتصاديات مملکت سهم بارزي دارد مساعي خاص بخرچ داده شد . بفرض آبياري و شادابي اراضي باير و لاه زروع اساس بندها گذاشته شد چنانچه بند زرخان غزني به منظور آبياري (۱۰۹۷۷) جريب زمين ، سرخاب اوگر براي مشروب ساختن (۹۰۰۰) جريب ، بند خرار براي آبياري (۳۰۰۰۰) جريب زمين بند قرغه بغان براي سرسبز ساختن (۲۵۰۰۰) جريب زمين و بند سرده غزني براي زراعتي ساختن (۱۰۸۰۰۰) جريب زمين اساس گذاشته شد و هم نهر سراج جلال آباد که (۱۴۰۰۰) جريت زمين را آب ميدهد و بند سراج غزني ترميم و تکميل گرديد بر علاوه تعمير بند مچلغو در سمت جنوبي که به زراعت آن حصه مملکت پس ميدهد است ، سردست گرفته شد .

دائره نسلگيري و تربيه حيوانات به منظور تکثير و اصلاح جنس حيوانات بهتر براي اولين مرتبه تاسيس يافت و جهت مداوي امراض حيواني شفاخانه اي تاسيس گرديد دا کتر ادويه و لوازم ضروريه آن تهيه و تدارک شد ، تخم خر بوزه قطغن که در جنسيت خویش نسبت به ساير خر بوزه هاي وطن ممتاز است ، جهت تکثير و ترويج در محلات کابل به دهاقين توزيع گرديد .

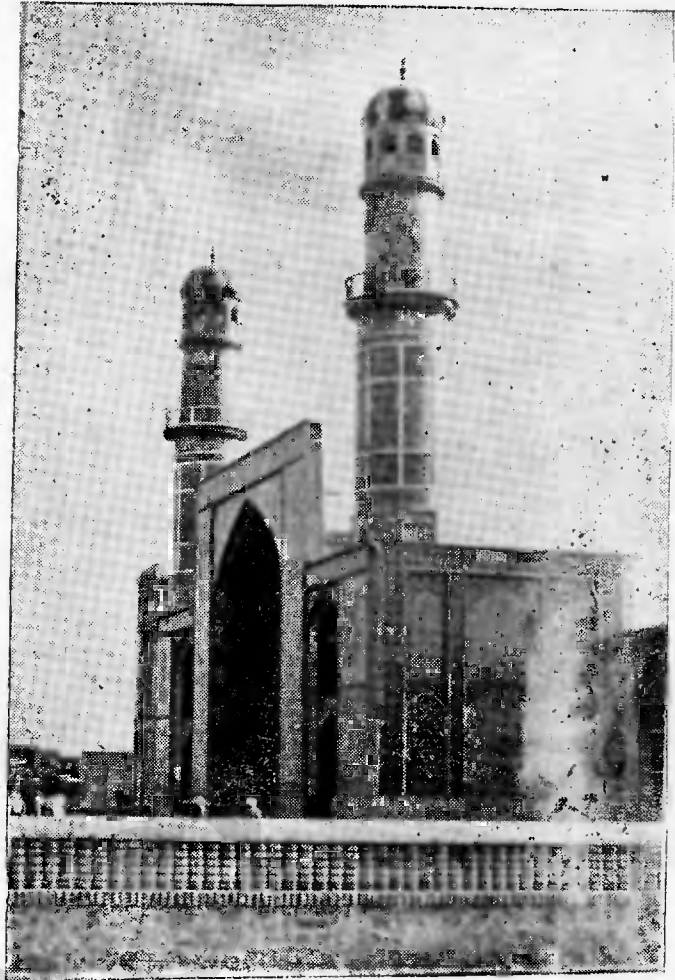
برض تکثير اشجار در مناطق مختلف دهه جريب زمين براي غرس نهالهاي مشرور غير مشر تخصيص داده شد براي اينکه اشخاص بي بضاعت مالک زمين شوند از طرف دولت مقرر شد تا يك اندازه املاک مزروعي به فروش رسا بنده شود چنانچه روی منظور فوق (۱۴۱۰۸) اصله تاك و (۸۰۶۴) جريب زمين به اشخاص مستحق قيمت نازل فروخته شد گويادر آن زمان قدمهاي ناهي بسوي زراعت که پيشه اصلي باشند گان مملکت است برداشته شد هنگامیکه اعلیحضرت محمد ظاهر شاه باد شاد مچيوب ما بهار يکه سلطنت جلوس نمودند خط مشي اعلیحضرت شهيد راتعقيب نموده به زراعت و مالداري توجه خاص میندول داشتند بند هائي را که اعلیحضرت شهيد به ملحوظ آبياري مملکت و شادابي اراضي لامزروع بنیان گذاشته بود در عهد شان تکميل گرديد و براي جلو گيري از نقصان در وهله اول به انسداد گور ه نادعلسي و اصلاح آبرو هاي عمومي شبله چرخ پرداخته شد و به اين صورت تقريباً (۵۰۰۰۰) جريب زمين اهالي از خساره

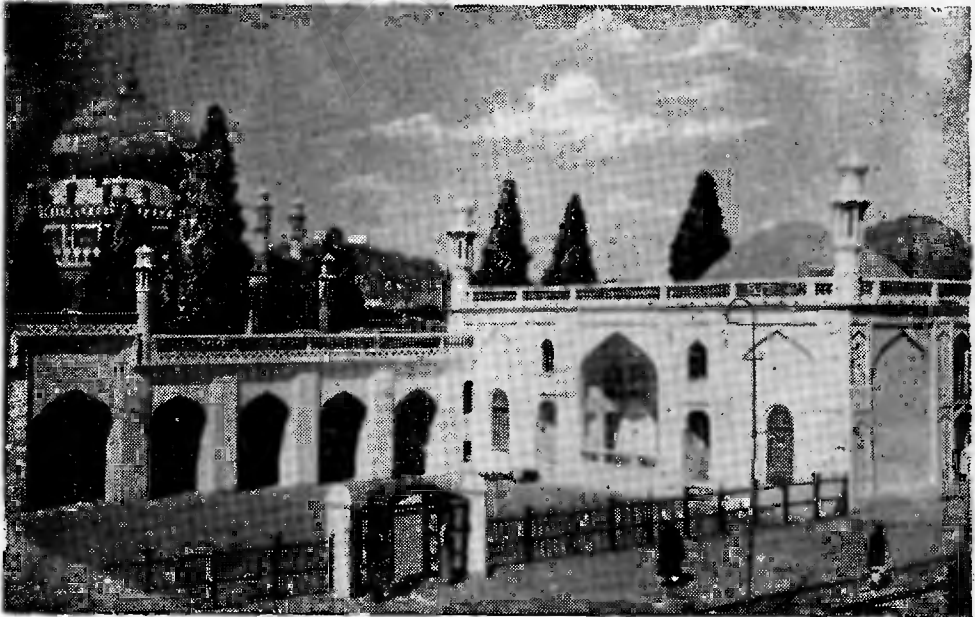
عمارت دارالامان

دورنمای مسجد شاه دوشمشیره (ع)

مسجد جامع هرات

عمارت (خرقه مبارک) و یک گوشه از مقبره احمد شاه بابا

مصون گردید. نظر به علاقه مفرط و عشق وافر ذات شاهانه به سرسبزی مملکت در سال ۱۳۱۵ اولین اعلان پادشاهی در خصوص غرس اشجار صادر و هر روزی بنام روز نهال شانی در تمام حصص مملکت تعطیل عمومی شخص گردید تا اهالی مستقیماً در روز مذکور به غرس اشجار پرداخته و با اوسيله مملکت را سرسبز سازند که تا امروز، روز اول هر سال باین منظور معین است.

امور زراعت نظر به ارزش و اهمیت و حجم کار طرح نقشه ها بسط و توسعه آن در سال ۱۳۱۶ از وزارت تجارت جدا و بصورت یک ریاست مستقل تشکیل گردید که با ثران ساحه کار و فعالیت نیز توسعه و انکشاف یافته جهت اصلاح اراضی بایر سرسبز ساختن مملکت، اصلاح و تکثیر جنس حبوبات و حیوانات اقدامات بعمل آمد چنانچه در سال مذکور ریاست زراعت در ولایت قطن که از نظر زراعت اهمیت خاصی دارد یک تجربه گاه مهم زراعتی را بنام (فارم قندوز) تاسیس نمود. تاسیس تجربه گاه مذکور در ولایت قطن که حیثیت گد ام غله مملکت را دارد در زراعت آنجا خیلی مفید ثابت گردید. انواع حبوبات از قبیل پنبه دانه، گندم جواری، ماش و اقسام سبزیجات بعد از تجربه ترویج داده شد بالخاصه در زراعت پنبه و اصلاح جنس آن تحول قابل وصفی رونما گردید که امروز در ولایت مذکور بهترین و پر محصول ترین جنس پنبه بذر می شود بر علاوه انواع اشجار مشمر و غیر مشمر داخلی و خارجی در تجربه گاه مذکور و تکثیر و ترویج داده شد که اکنون اکثر محلات ولایت قطن از آن مستفید است بر علاوه در مرکز و بعضی ولایات دیگر مملکت تجربه گاهای زراعتی احداث شد تا حیوانات و نباتات داخلی و خارجی را تحت آزمایش قرار داده بعد از بدست آوردن نتیجه مثبت ترویج دهد و هم اقسام نهال های مشمر و زینتی همه ساله به منظور سرسبزی و آبادی مملکت باختیار اهالی گذاشته شود.

در سال ۱۳۳۲ حکومت به احساس فعالیت بیشتر و اصلاحات مزید در ریاست زراعت را بوزارت زراعت ارتقا بخشید و تشکیلات و سعی دران وارد ساخت که بناسی از آن از بین بردن عوامل تنقیص تولیدات زراعتی و حیوانداری و تقویه عوامل تزئید آن محسوس شد. برای نیل باین مرام سه شعبه (تربیه حیوانات، مدافعه حیوانی و آفات نباتی و آگرونومی) رویکار شد که امروز امور زراعت و فلاح مملکت وابسته باین سه شعبه مهم است. نسل گیری و تربیه حیوانات ابتداء در سال ۱۳۱۱ نظر به علاقه خاص اعلیحضرت شهید در علی آباد کابل تاسیس گردید که در آن حیوانات مختلف داخلی و خارجی مانند اسب گاو گوسفند و مرغ تحت تربیه آمد چنانچه دیده می شود موسسه مذکور یکی از ارکان مهم وزارت زراعت میباشند و در آن یک تعداد گاوهای فویزی گوسفند های مرینوس (جهت استحصال پشم) اسب های اورانوف کیر و سکا یا و مرغهای تخمی و گوشتی مشهور دنیا مانند لگورن، رود آیلیند، نوهوم شیر، و وایتراک از خارج تهیه و تحت تربیه می باشد جنس فیل مرغ و مرغ آبی های نوع بیکن و غیره مرغان فوق چه بقسم چوچه و چه بقسم تخم همه ساله بین اهالی توزیع می شود و اکثر وطنداران بادلچسپی زیادی طیسور مذکور را که زحمت کم و مفاد بیشتری دارد تربیه مینمایند وزارت زراعت امیدوار است در آینده نزدیک این شیوه عومیت پیدا کرده و اهالی بیشتر از آن مستفید شوند. برای وقایه حیوانات از شیوع و حمله امراض شعبه تربیه حیوانات دستگاه مکمل و مجهز را بکار انداخته که واکسین ضد مرغ مری و واکسین ضد مرض بلیک لیک، بلیک دیزز، انتروک سیما، انترکس و باسترولا که قبلاً از خارج تهیه میشد توسط این دستگاه تهیه و با اوسيله حیوانات تداوی میشوند یعنی دسته های فنی این شعبه وقتاً فوقتاً از شیوع امراض در بین حیوانات مملکت بر رسی در تقویه و حفظ حیوانات از امراض مصدر فعالیت می شوند.

بر علاوه توسط شعبه مذکور لایحه ابرار تسکنا اوژی پشم با آلات و لوازم مجهز شروع بکار نمود که در آن پشم گو سفندان مختلف مملکت تحت مطالعه قرار دارد. برای پیشرفت مزید و تقوی به بیشتر امور حیوانداری اخیرا مکتبی بنام وترنری (بیضاری) نیز از طرف وزارت زراعت افتتاح گردید این مکتب که فارغ التحصیلان صنوف نهم در آن شامل میشوند متعلمین را معادل یکمورد یا تر بیهمینند که پروگرام تدریسی آنها عبارت از مضامین مختلف متعلق بیضاری میباشد. واضح است که به همکاری فارغ التحصیلان این مکتب در وقایع حیوانات و تکثیر آنها تحولی پدیدار خواهد گشت.

شعبه مدافعه امراض و آفات نباتی (ملخ و حشرات مضره که از دشمنهای خیلی خطرناک نباتات است) و در زمان اعلیحضرت شهید باتشکیلات وسیعی جهت مجادله ملخ که بیشتر زراعت صفحات شمال مملکت را متضرر می ساخت روی کار آمده بود اکنون با ادویه عصری و بمبهای پاش دهنده دو اوتو تریات مکمل برای مجادله علیه حشرات مضره و امراض نباتی مثل ملخ، مرض خاکسترک تاک (بین مردم به آتشک شهرت دارد) جولانگ اشجار، مورد درختان، شیشک و انواع آفات زراعتی در کار است.

بر علاوه در مدیریت های ولایات ادویه لازمه و بمبهای دوا پاش موجود است که عند الحاق از آن کار گرفته می شود و از خساره امراض جلو گیری میگردد این امر در زراعت مملکت فوق العاده مؤثر است زیرا واضح است که نباتات سالم و درخت بی عیب محصول وافر می دهد و اقتصاد را تقویت می نماید. بهر اندازه نیکه دامنه این عملیات بسط داده می شود بهمان تناسب تواریخ محصولات زراعتی بلند می رود. اصلاح جنس جو بات و نباتات که در راس امور زراعت کشور قرار دارد اساس کار را تشکیل میدهد تجربه گاهای احداث شده مرکز ولایات که منظور فوق روی کار آمده تا امروز توانسته است تاثیر خود را در زراعت کشور نمودار سازد در تجربه گاه مرکز ی که یک حصه آن ذریعه متخصصین -

اف-ای-اوب و متخصصین نقطه تربیه و اصلاح نباتات اداره می شود ۱۲ نوع گندم خارجی و ۱۸ قسم گندم وطنی بادیگر انواع غله داخلی و خارجی تحت آزمون ۱۱ نوع گندم خارجی در آب و هوای منطقه قابل مطابقت و موافقت پیدا کرده و نیز ۱۶ نوع رشقه و ۲۵ نوع غلوفه و ۱۶ نوع شیدر از نظر بهبود وضع حیوانداری بذرو تحت تجربه متخصصین قرار گرفته است که بعد از بدست آوردن نتیجه مثبت بین مردم توزیع خواهد شد و البته ترویج جنس اصلاح شده مذکور در زراعت مملکت تاثیر بارزی خواهد نمود. چون در زراعت زمین خوب و تنخم خوب از مسائل اولی است امید می رود از نتیجه حاصله تجربه گاه زراعتی عنقریب افزایشی در محصولات زراعتی پدیدار و اصلاحاتی در زراعت مملکت نمودار گردد.

بهمه حال مرامما از روی کار آمدن شعبه اکرونومی وزارت زراعت است که تا امروز توانسته است در مرکز ولایات مملکت بیش از (۱۹۷۰۷۱۷۷) نهال مشمر و غیر مشمر غرس نماید و صدها جریب زمین را به منظور تأسیس چنلها تخصیص دهد که این امر در سرسبزی و آبادانی مملکت تاثیر بس بزرگی دارد.

تحول دیگری که اخیرا در قسمت حیوانداری کشور رونما گردیده تربیه زنبور عسل و کرم پبله است زنبور عسل از جمله حیوانات خیلی کوچک اما بس با مفاد است که نسبت و فرط میوهجات مختلف و گل های رنگارنگ در اکثر نقاط مملکت آشیانه میسازد و بعضا بصورت خصوصی از عسل آن استفاده میگردند درین اواخر مانند سایر ممالک در کشور ما هم تربیه زنبور مذکور رواج یافته مراکز زنبورداری در کابل «گلپاغ» کاریز میرو ولایت ننگرهار تأسیس گردید است و تا جایکه معلوم میشود نتیجه زنبورداری در مملکت ما مثبت و مفید بوده و مفاد هنگفتی در تربیه آن متصور است و زود است که تربیه آن در وطن ما عومیت پیدا نماید.

کرم‌ابریشم که شرایط طبیعی کشور مذکور تریه آن مساعد است گرچه در عصر امانی بان اقدام شده بود اما بعد ها صورت رسمیت آن از بیررفته و بطور انفرادی بصورت بسیار کم در هرات تربیه میشد در عصر موجوده توجه خاصی قرار گرفته و اکنون مراکز تربیه آن در مرکز و ولایات مملکت تاسیس گردیده است که همه ساله مفاد زیادی از ابریشم آن بدست میاید .

بهمه حال در عصر موجوده مانند سایر امور کشور در امور زراعت نیز نهضت و جنبشی رونما گردیده و روز بروز اصلاحاتی رویکار میاید و باشندگان مملکت را نوید میدهد که در آینده خیلی نزدیک بزراعت عصری آشنا خواهند شد و از فلاح و زراعت خویش محصول بیشتری بدست خواهند آورد .

جوجه مرغ های جنس
خارجی و جوجه های
مرغابی نوع پستلی
که در مرغ خانه مرکزی
علی آباد جوجه
گرفته شده

گروه های اسپه که از جنس اسپ های خارجی
در تربیه خانه حیوانات، نسل گیری
شده

اولین عملیات پیوند «زیتون»
در یکی از ولایات

انکشاف زراعتی افغانستان

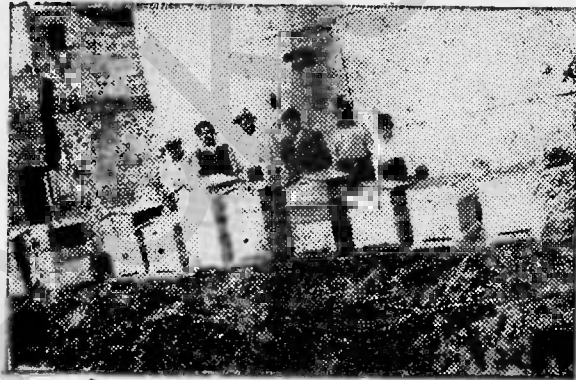

اریخ بما تدریس می نماید که انکشاف اقتصادی متمدن نتیجه قدم‌های بیسنجش نبوده بلکه برخلاف ثمره امتزاج یک دسته عوامل مختلفه

وتحول پذیری میباشد که باعث از بین بردن آن مشکلات گردیده اند که در راه انکشاف اقتصادی ایشان مانع شده است.

گرچه هدف تعیین و راه توصل به آن نیز روشن باشد باز هم گذشتانند مراحل مختلفه برای رسیدن به آن شرط اولی بشمار می‌رود. ناگفته نباید گذاشت که در یک مملکت مانند افغانستان که دارای تمدن باستانی و تشکل مخصوص میباشد نمیشود ساختمان حیات اجتماعی و اقتصادی را بیکبارگی بهم زد. برای هم‌آهنگی انکشاف اقتصادی اواز از همه تدابیری باید سنجید که ذریعه آن حیات اقتصادی تا به مع مراحل مختلفه گردانیده شود و رتبه و صورت غیر آن عدم توازن را سبب گردیده و باعث تشتت و پریشانی احوال اقتصادی خواهد گردید.

در دنیای امروزی که تحول حیات اقتصادی با قدم‌های سریع سیر تکامل خود در امپیه پیدا خلق نمودن سیاست زراعتی طویل‌المدت از نقطه نظر علم عصری باید ضوری ترتیب گردد که حالت وجوده را در نظر داشته و بهبودی آینده را پیش بینی کند. مقصد اساسی تعالیات زراعتی همانا رفع نمودن احتیاجات اولیه انسان است لیک با آنهم زراعت علاوه تا

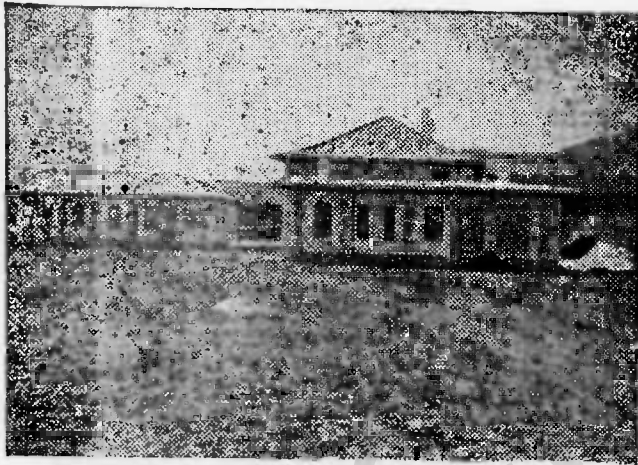

خانه‌های منظم و مرتب زنبور عسل

رول تدارک بینند مواد خوراکی (حیوانی و نباتی) و عرشه مواد اولیه را بصنایع مستحصله نیز ایفاء میدارد. در افغانستان که بیش از ۸۵ فیصد توده زراعت پیشه میباشد، مرحله ابتدائی همانا انکشاف فعالیت زراعتی است. علاوه تا در مقابل قلت نفوس وجود سیستم اقتصادی معیشتی انکشاف اقتصادی مملکت وابسته بعصری نبودن زراعت میباشد که ذریعه آن میتوان از یک طرف قیمت عاید مواد ضروریات اولیه را تخفیف داد و از طرف دیگر عمله و کارگزاران بدسترس دیگر فعالیت‌های اقتصادی قرار داد.

مسلم است که حصه بزرگ اهالی افغانستان رغبت خاص بزراعت داشته و از این راه تا مین حیات می‌نمایند. یگانه سبب پائین بودن سطح زندگی این نفوس همانا مصرف نمودن کلیه تولیدات است برای

رفع احتیاجات ضروریة ایشان؛ از طرف دیگر اهالی شهر حصه بزرگ عایدات خویش را برای خریداری مواد زراعتی منطوقی صرف می نمایند. بدین قرار ممکن نمی گردد که در عاید وسطی افزایش بعمل آید. انکشاف اقتصادی نتیجه یک سلسله تغییرات است که در تقاضا و شکل وسایل تولیداتی بعمل می آید. مملکتی که دارای استعداد زراعتی و قوت نفوس است نباید که مترقی گردیدن خویش را به صنعتی ساختن مویوط داند بلکه برخلاف در افغانستان که قوت عمده کارگر محسوس میگردد صنعتی ساختن آن بیشتر مویوط به عصری گردانیدن زراعت آن میباشد. سرعت انکشافی این فعالیت نسبت به صنعت بیشتر بوده و هم از طرفی در تحول آن رهنا خواهد بود.

عمارت شعبه باکتر و لوژی و تشخیص امراض حیوانی

ازینرو صنعتی ساختن مملکت قبل از عصری گردانیدن زراعت مانع انبساط حیات اقتصادی خواهد شد. انکشاف زراعتی اهمیت اولی در درجات اقتصادی افغانستان داراست. باید خاطر نشان نمود که انکشاف فعالیت های صنعتی هم به نوبه خود رول مهم را بازی میکنند. مسئله مهم مسائل عقب مانده انتخاب بین این دو فعالیت اقتصادی نبوده بلکه بر خلاف انکشاف متوازن این هر دو فعالیت میباشند.

تذکر باید داد که خلق نمودن صنایع مستحصه که مواد اولیه خویش را از منبع زراعتی حاصل میکنند قدم اول به طرف صنعتی ساختن مملکت میباشد. از دید صنایع روستائی در افغانستان اهمیت بسزائی داشته و مدافصل را بین فعالیت زراعتی و صنعتی تعیین میدارد. بدون برهم زدن تشکیل اجتماعی این مرحله سریع المرور بین فعالیت زراعتی و صنعتی باید تحت پرگرام دقیق و عاقلانه گرفته شود. در زمانیکه زراعت به عصری شدن شروع مینماید باید عمده زراعتی اضافی را به سمت این فرمول صنعتی که عبارت از صنایع روستائی میباشد تشویق نمود. تاریخ بهمانندیس میکند که تشبیهات عمده زراعتی و نیمه صنتی که بدقت احداث گردیده اند قوه کار انفرادی را بصورت معقول در مزارع گاشته و مراحل اولی انقلاب اقتصادی را سبب میگردد.

علاوتاً بر قرار کردن صنایع روستائی باید در مناطق تولیدی صورت بگیرد تا سهولت برای حمل و نقل مواد اولیه زراعتی فراهم گردیده و از بلند بردن قیمت تولید مواد مستحصه جلوگیری بعمل آید. اینک به اثبات رسانیده شد ترقی افغانستان بیشتر به انکشاف زراعتی آن محتاج است بهتر خواهد بود چاره اساسی این انکشاف را تذکر داد:

الف - چاره های تخنیکی:

در یک مملکت زراعتی مانند افغانستان عصری نمودن و انکشاف زراعتی طبعاً به موازات تعدد مواجه

میگردد که از بین بردن آنها مسلماً مربوط به هم آهنگی تغییر، بینة اقتصادی موجوده - بهتر نمودن تعاملات تخنیکي زراعتی و معرفی آلات جدید در ساحه زراعت میباشد. مسئله اخیر الذکر خیلی مهم بوده و به یقین تدابیر دقیق ایجاب مینماید.

۱- تخنیک تولیداتی :

بهبودی قوه تولید زراعتی در افغانستان یکی از مسایل حیاتی اقتصاد مملکت شمرده میشود. با وجود ساحه های وسیع و حاصل خیز، محصولات زراعتی امروز به بیمانه خیلی ناچیز میباشند. وسیله ازدیاد تولیدات و کم نمودن زحمت زارع همانا بهتر نمودن شرایط و اسلوب کار و میخانیکي ساختن زراعت میباشد. تجربه به اثبات رسانیده که عملی نمودن این شرایط که بالای یک قطعه زمین که قبل بر آن بصورت ابتدائی مورد استفاده و زرع قرار داده شده از یک الی سه چند محصولات بیشتر بار آورد است.

قوه تولید مربوط به ماهیت و مقدار منابع ثروت ملی یک جامعه نبوده بلکه بیشتر متکی به وسایل و طرقي میباشد که توسط آن از همچو منابع استفاده بعمل می آید. در زیر به عواملی که قوه تولید را مساعدت و مساعدت

عملیات دوا پاشی توسط پمپ ها

میکند عامل تخنیکي در صنف اول قرار میگیرد. میخانیکي ساختن با الذات یک نوع ترقی تخنیکي است بایستی در ساحه زراعتی طوری را ترجیح و معرفی گردد که به آلات مروجه صدمه نیاورده مدت و قوه تولید را در اخساره مند نگرداند. اگر زراعت مملکت بدون سیر مراحل اساسی دفن میخانیکي میشود، مدت بیکاری عمده زراعتی به بیکاری موسمی افزود گردیده و یک نوع بیکاری عمومی را در ساحه فعالیت های اقتصادی بوجود آورده. بالنتیجه باعث تقلیل عایدات افراد میگردد. مفکوره میخانیکي نمودن زراعت از چندین باینظر در افغانستان روی کار گردیده است مگر بدبختانه تعریف اساسی میخانیکي ساختن و فرقی آن با ماشینی ساختن در زراعت افغانستان صورت نگرفته است. بهتر خواهد بود که این دو فرمول انکشاف زراعتی را از هم جدا کرد. اولی تبدیل قوه انسانی بقوه ماشین و دومی جایگزین ساختن قوه حیوانی به قوه موتور میباشند در حالت موجوده تطبیق فرمول دومی که معرفی و استعمال تراکتورهای عصری را در زراعت افغانستان ایجاب مینماید. تقلیل تولیدات را سبب خواهد گردید. چه از عافان تا کنون به جز از آلات و وسایل مروجه خویش بدبختانه از تخنیک عصری بکلی بیخبر بوده. طبعاً که گذاشتن تراکتور بدسترس آوردن از ضیاع سرمایه معنی دیگری نخواهد داشت. از طرف دیگر معرفی و استعمال تراکتور در مملکت که قیمت کار کم بود و وضع روستائی آن مخصوص است تولیدات را معرض خطر قرار خواهد داد. کوچک بودن مساحت زمین غربت و بیخبری زارعین - نداشتن راننده تراکتور و عمده میخانیکي و مراکز ترمیماتی و غیره... عوامل مهم میباشند که ماشینی ساختن زراعت را ناممکن میسازد. بنا بر نظر به اینچنان

قوه حیوانی منبع اساسی کار بود و بیشتر نمودن آن ببقین عامل موثری برای بلند بردن قوه تولید زراعتی میباشد. انتخاب جنس برای ازدیاد و بهتر گردانیدن نسل حیوانات کاریک مسئله مهمی است که بایستی متنبه گردید. یگانه ساجه که فعلاً در آن میشود استعمال تراکتور را معرفی نمود همانا فارم های تجربوی میباشند تا بحیت نمونه بتوانیم تدریجاً استعمال آلات و وسایل عصری را بزا رعین یک منطقه بیاموزیم.

بهترین فرمول درین ساحه همانا روی کار آوردن مراکز ماشین های قوه کار میباشد. اما راجع به میخانیک ساختن اظهار شده میتواند که وجود آن امر ضروری و حتمی برای تغییر و شکل زراعت افغانستان

عمارت شعبه ویر و لوژی و سیر و لوژی

محسوب میگردد. ولی معرفی بسی ماشین های امروزه نظر باینکه تا کنون شرایط اقلیمی هر منطقه مورد تدقیق و مطالعه علمی قرار نگرفته شاید نتیجه مثبت ندهد. از طرفی نیز باید قبل از معرفی آلات عصری در مملکت عکس العمل طبقه ذراع ذمقا بل ماشینی ساختن بصورت صحیح تحلیل و تجزیه گردد و در نه عوض نمودن آلات و وسایل عصری بجرانات

بوجود آورده و بسیار امکان دارد که سیستم کار مروجه نیز لطمه وارد نماید.

بنا بر تجارب امروزی موثرترین ترتیب میخانیک ساختن زراعت همانا بهتر گردانیدن آلات مروجه و تعاملات موجوده میباشد فعلاً تبدیل کردن آلات چوبی به فیز بهتر ساختن تخنیک آبیاری ترویج و استعمال کود کیمیاوی و عضوی اصلاح و تکثیر نژاد نباتات، حیوانات و بالخصوص تربیه مواشی از نقط نظر کار امکاناتی است که فعالیت های زراعتی را توسعه داده و قوه تولیدی را بلند خواهد برد.

شرایط فوق الذکر ثابت میسازد که تخصیص سرمایه هنگفت بتمنای بی رول مهم را بازی ننموده، و بهتر خواهد بود که قبل از مصرف پول روح تخنیک را بین طبقه ذراع خلق باید کرد تا ایشان بتوانند از آلات بسیط و ساده موجوده خودها بصورت بهتر کار گیرند. حصول به این نصب العین وابسته به تحصیلات تخنیک و نشر نمودن افکار زراعت عصری در میان زارعین میباشد.

۴- تخنیک تحصیلاتی:

این موضوع بنا بر اهمیت خویش که کلید عصری ساختن زراعت میباشد بدبختانه از سالهای دیرین بدین طرف مورد توجه واقع نگردیده و بوضاحت میتوان گفت یکی از عوامل عقب ماندگی زراعت افغانستان همانا فیصله های سطحی میباشد که در ساحه تحصیلات زراعتی گرفته شده است.

بمیان آمدن فاکولته اګرونومیک اولین قدمی است که درین ساحه برداشته شده و در سال ۱۳۳۵ در کابل افتتاح گردیده است. چون روی کار آمدن این فاکولته موضوع جدیدی میباشد شاید در ابتدا نتیجه مطلوب به دست نیاید و مشکلات مواجه گردد. برای جلب توجه متعلمین بایستی درین رشته تعویضات صحیح روی دست گرفته شود و اگر نه سوق دادن فارغ التحصیلان مکاتب عالی بسوی تحصیلات اګرونومیک کار آسانی نخواهد بود.

اولتر از همه بایستی در دوره تعلیمات ابتدائی و ثانوی معلومات عمومی زراعتی بطلاب تدریس گردد، سپس باید جوانان با کالوریا از ریعه تبلیغات مکافات و قابل گردیدن امتیازات تشویق نمود. علاوه متعلمین

که بطرف تعلیمات زراعتی سوق داده میشوند بایستی طلاب لایق باشند که

بوقت کم نتیجه داده و مدد خدمتی

در ساحه زراعتی گردند تا گفته نمایند

که فاکولته اګرونومیک مکتب زراعت

و مکاتب منطفوی را باید تحت

پروگرام صحیح در آورده و به پروفیسور

های داخلی و خارجی موقع داد تا

بعصورت اساسی تدریس صورت گیرد.

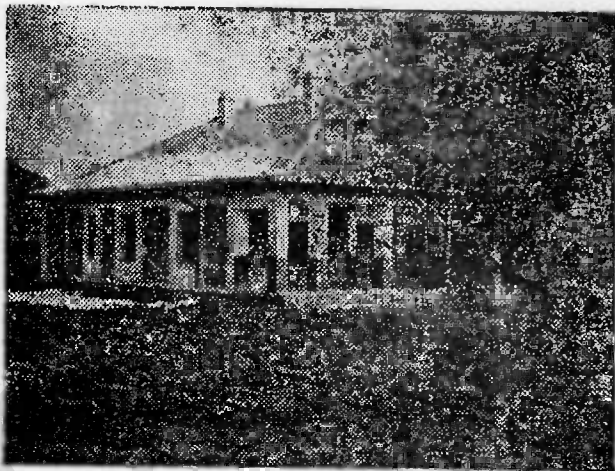
از طرف دیگر بهتر خواهد بود که

پسران ذارعین را از همه اولتر در رشته

تحصیلات اګرونومیک تشویق نمود تا طبقه

زارع از زراعت عصری مستقیماً

بهره مند گردد.

عمارت لاهور صنایع پشم

ب. چاره های اقتصادی:

۱. تشبثات احصایوی: واضح است که بدست داشتن یک احصائیه موثوق از شرایط اولیه تولیدات زراعتی میباشد. اگر امروز مواد احصایوی در دست نداشته باشیم ناممکن خواهد بود تولیدات زراعتی آینده افغانستان را پیش بینی نموده بتوانیم. و برای تدوین پلان زراعتی طبعاً احصائیه اساس خواهد بود. تا گفته نباید گذاشت که اگر معلومات احصایوی علمی نبوده و غلط تطبیق میشود هویدا است که سهو تکرار گردیده مملکت را بسوی بربادی اقتصادی رهنمائی میکند.

چون از احصائیه بحث میکنیم بهتر است توجه را به موضوع نفوس شماری و ترتیب احصائیه های مربوطه آن نیز جلب بداریم. چه تطبیق پلنها و پروژه های اقتصادی و زراعتی در صورت نداشتن احصائیه نفوس دشورا بوده و پیش بینی های آینده صورت گرفته نخواهد توانست. هویدا است برای نبل بمقصد اساسی مشکلات و موانع متعددی وجود دارد که بایستی برای از بین بردن آن کوشید.

ب. بهتر خواهد بود که از حالا برای بهتر ساختن وضع کوچیان تدابیری اتخاذ نمود. قدم اول باید تحلیل، تجزیه، مطالعه عمیق رسوم و عادات این طبقه و اینکه تا کدام اندازه استعداد کار در ایشان سراغ میشود باشد. مسکون گردانیدن شان بالای مزارع که جدیداً احداث و قابل زرع گردیده است قدم اولی خواهد بود.

وقت آن شرار سبیده که تا به این ثروت متحرک که بالغ بر هزاران نم و حیوان میباشد اهمیت را فایده گردیده و سرنوشت ایشانرا بیش از این یاد ر هوا نگذاریم.

۴ - تشیبات تجارتي :

وضع اقتصادی افغانستان به يك پیمانوسیع مربوط به تجارت خارجی آن میباشد . تقویه وانکشاف زراعت و سیله خوبی خواهد گردید تامواد اولیه زراعتی بیشتر صادر و در عوض آن مواد و اموال مورد ضرورت وارد گردد . برای سالهای متعددی قلم بزرگ اموال صادراتی و متبوع عایدات اسعاری بست قره قل بوده و تاکنون هم

مقام خویش را در لست صادراتی از دست نداده است . ارزش این قلم صادراتی که در جمله اموال تجملی می آید بعضاً در بازارهای خارج سعود و زمانی هم نزول مینماید . تنزیل ارزش بست در ۱۹۵۸ که در بازارهای امریکا نظر به رقابت سایر مؤلذین رویکار گردید بهترین شاهد این ادعاست از اینرو نمیزوان برای همیشه و بصورت مداوم به این منبع عایدات اسعاری که مستقر نمیشد اتکاء نمود .

مامور فنی مجادله امراض و آفات نباتی در حال دوا پاشی

لذا برای بلند بردن عایدات ملی و حصول اسعار بیشتر مناسب خواهد

بود از یکطرف به سوی از گذشته به صادر نمودن این قلم ادامه داده وهم از طرفی برای بهتر نمودن نوعیت و ازدیاد آن کوشیده وهم از طرف دیگر در صادر نمودن سایر مواد اولیه از قبیل پشم و میوهجات تازه و خشک اقدام نمائیم تا اگر میشد موازنه ایراد اقلام صادراتی خویش استوار بداریم .

ناگفته نماند که فعلاً توازن تولیداتی بین تولیدات تغذیوی و صادراتی وجود نداشته مملکت را مواجه مشکلات نموده است . اگر در سیاست آینده زراعتی افغانستان، هم آهنگی و تناسب صحیح بین این دو قلم تولیدات مدنظر گرفته نمیشود در آینده قریب مملکت را مواجه به بحرانهای اقتصادی بی سابقه خواهد گردانید .

این بود چاره های آینده در فوق تذکار داده شد . ولی در حقیقت با تطبیق این چاره ها که خواه - تخنیکي -

خواه اقتصادی و خواه تجارتي باشد هیچوقت نمیتوان نتیجه مطلوب را بدست آورد . مگر اینکه معلومات

لازمه و ضروری که طبعا با در هوا نبوده و مستند به تحقیقات علمی باشد به دسترس آنها نیکه متکلف اجرا و تطبیق همچو چاره ها هستند قرار داده نشود . بدست داشتن احصائیه های

موسوق - دانستن مقدار و نوعیت پیداوار زراعتی - مساحت زمینهای زراعتی و میزان رعیکه در آینده

تحت زرع قرار خواهد گرفت - دانستن اندازه قوای حیوانی و غیره ، معلوماتی میباشد که با یتی بصورت حتمی در دسترس آنها نیکه متکفل امور زراعتی افغانستان هستند گذاشته شود طبعاً که تماس این اشخاص

رابطه متخصصین و مؤسسه خورا که وزارت (ا، آ، اف) که از سالها به این طرف در افغانستان اجرای و وظیفه مینمایند نیز حتمی باید شمرده.

در خاتمه بصورت نتیجه میتوان اظهار عقیده نمود که توسعه و انکشاف زراعت بیشتر مربوط به بلند بردن سویه حیاتی طبقه زارع بوده که میشود آنرا با دادن قرطه های زراعتی و بهتر گردانیدن الات مروجه شان برای اینکه بیشتر تولید نمایند عملی نمودن توازن قوه کار در نقاط مختلفه و مسکون گردانیدن کویان و بالاخره تنظیم بازارهان داخلی زراعت توسط تشیقات حکومتی (جمع آوری غله و توزیع آن در موارد لازمه جهت تثبیت نرخ) کمک و تشویق برای صادرات مواد زراعتی نیز وسایلی میباشد که در انکشاف زراعتی مملکت سهم بارز خواهند داشت.

درین مورد علاوه میگردد که برای تطبیق همچو پالیسی، پروژه وادی هیدروامکانات انکشاف آنرا در نظر داشت. میشود حکومت خود در این مورد تشیقات نموده اولاً قطعات زمینهای بایر و دور افتاده شامل این پروژه را بطور نمونه تحت پلان گرفته و بعداً چون زمین آماده زراعت گردید در مرور ایام خانواده های کوچی و با ساکنین حصص را که نفوس را آنجا کثرت دارد بالتدریج در این مناطق ساکن بسازد.

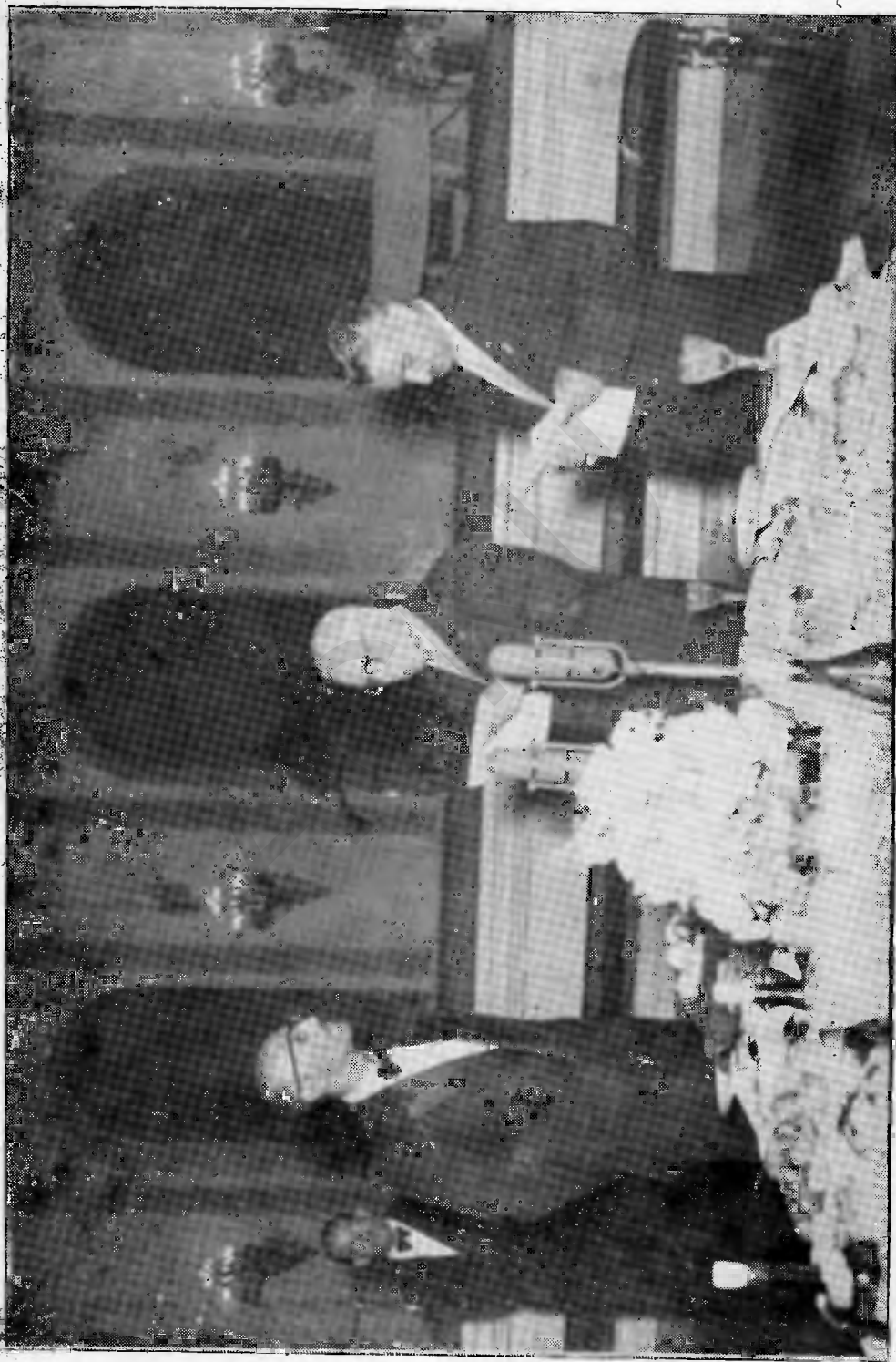

گوسفندان مریوس که بغرض تخلیط جنس در تربیه خانه علی آباد زیر تربیه گرفته شده است

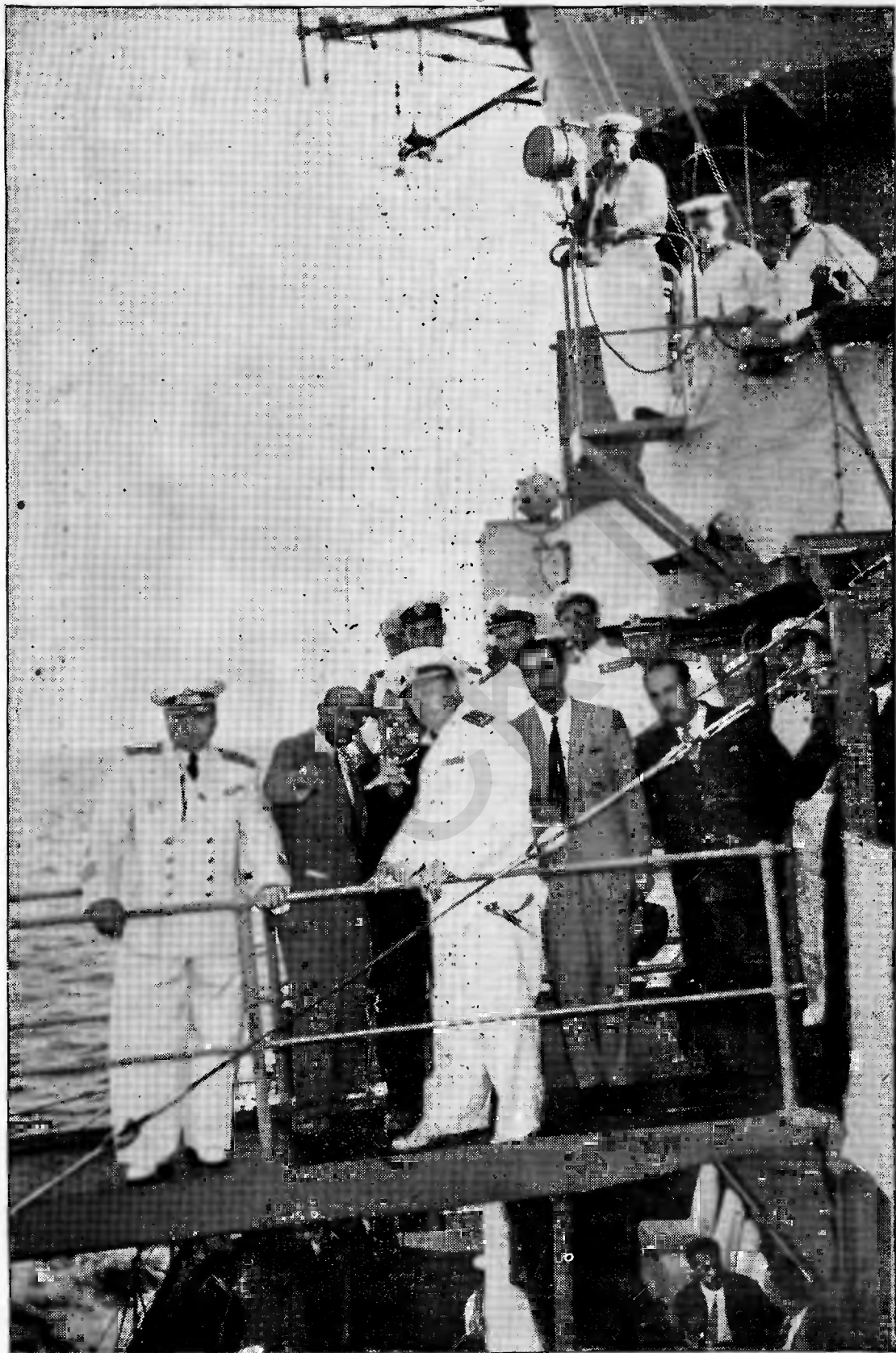
دیگر برای تأمین معیشت یکدسته اشخاص منفع خوبی خواهد گردید. موضوع مهم دیگر که قابل تذکار است همانا مسأله ای انکشاف پروژه دهکده میباشد که تا کنون به پیمان خیلی های بسط توسط مامورین سازمان ملل روی دست گرفته شده است. انکشاف همچو پروژه نه تنها وضع زراعتی مملکت را اصلاح مینماید بلکه شرایط اجتماعی و اقتصادی را نیز موزون تر خواهد گردانید. بالاخره بایست متذکر گردید تطبیق تمام چاره ها و وسایلی که در فوق تشریح گردید محتاج یک تشکیلات اساسی میباشد که ناگزیر بایستی توجیه خاصی به آن بعمل آید.

طوری که تجربه به اثبات رسانیده برای انکشاف حیات اقتصادی و زراعتی یک مملکت تنها طرح یک پلان کافی نباشد چنانچه این موضوع با تطبیق و تدوین یک پلان خاتمه نیافته بلکه بطور مداوم عرض وجود می نماید. از اینرو مرجع خواهد بود اگر برای انکشاف زراعتی افغانستان دو پلانی روی دست گرفته شود که یکی ماهیت طولانی داشته و پیشبینی برای آینده باشد در حالیکه دومی وضع زراعتی افغانستان را برای رفع مشکلات حاضر و مساعدت نمودن زمینه برای آینده سر و صورت دهد.

از مناظر سفر ذات شاهانه در روسیه شوروی

در دعوتی که از طرف اعلیحضرت همایونی در قفسه کرملین داده شده است

از مناظر مسافرت اعلیحضرت همایونی در اتحاد شوروی

گزارش چهل ساله باستان‌شناسی در افغانستان

زارش چهل ساله فعالیت‌های باستان‌شناسی در افغانستان و انکشاف تحقیقات تاریخی در شناسایی و معرفی مزید آبدات تاریخی کشور با تاریخ استرداد استقلال افغانستان در چهل سال قبل ارتباط خاصی دارد.

فعالیت‌های باستان‌شناسی و تحقیقات تاریخی مبنی بر معرفی آبدات بیش از (۱۲۹۷ هجری شمسی) او (۱۹۱۹ مسیحی) و بعد از آن یعنی بیش از تاریخ استرداد استقلال و بعد از آن تاریخ دوشکل معین داشت که یکی رافعالیت‌های مخفی و غیر اصولی و دیگری رافعالیت‌های قانونی و اصولی می‌توان خواند. همه میدانیم که قبل از تاریخ استرداد استقلال افغانستان در طی تهاجم اول و دوم انگلیس (۱۸۳۸-۱۸۴۰) و (۱۸۷۹) و مخصوصاً در خلال فاصله‌های دو تهاجم مذکور عده‌ئی از دانشمندان مخصوصاً باستان‌شناسان انگلیسی موقع یافته و به تعقیب لشکر یان متجاوز خود به خاک افغانستان وارد شده و در نقاط مختلف ولایت ننگرهار و کابل مانند خیبر، هده درون‌ته، خوزد کابل، چکری، شیوکسی، السراف، بالاحصار بگرام، استوپه‌های ماحول بهلوان کوه، فندقستان، بامیان بیک سلسله کاوش‌ها و تجسس‌ات پرداخته‌اند که در نتیجه متأسفانه به بسیاری از آبدات بودائی مخصوصاً استوپه‌ها خسارت زیاد رسیده است چون انگلیس‌ها مجال فرصت کاوش‌های علمی را نداشتند و اصلاً برای این کار نیامده بودند مفکوره حفریات و کاوش‌های علمی هم‌هنوز اینقدر انکشاف نکرده بود بیشتر هدف آنها از کاوش استوپه‌ها پیدا کردن جمیع متروکات و یادگارها بود که معمولاً بعد از داخل هر استوپه بی‌به‌ودیه گذاشته میشد برای ارائه مثالی ازین خرابکاری‌ها کلاسیک که به استوپه بزرگ چکری در ۱۲ کیلوترتری جنوب شرق کابل اشاره کنیم این استوپه را (چارلستون) انگلیس در حدود ۱۱۵ سال قبل از منوتم که تا حال موجود است با شوق کندن استوپه بی‌در (اشواف) و در یک جام فلزی را به بریتش موزیم بردند که در سطح خارجی آن نوشته‌ئی که رسم الخط خروشتی داشت و قسمتی از

خوشبختانه با استرداد استقلال افغانستان همانطور که مملکت از محدودیت‌های موقتی اجنبی‌رهای این دامنه این گونه خودسری‌ها هم کوتاه شده در راه افغانستان که آنرا سیاست و منافع دستگاه استعمار دراز و انکه داشته بود بصورت قانونی و اصولی بروی خارجیان و مخصوصاً دانشمندان و محققان باز شد و به مجردیکه اولین هیئت اعزامی حسن نیت و معرفی افغانستان بصورت یک دوره به اروپا و امریکا مسافرت کرد و تعلقات دیپلماتی افغانستان با همسایگان و معالک بزرگ جهان برقرار گردید دانشمندان فرانسوی اول تر از همه به احراز اجازه تحقیقات باستان‌شناسی و حفریات در افغانستان اقدام می‌نمایند.

اینجا باید تذکر داد که «موسیو افرد فوشه» یکی از خاورشناسان و مستشرقان بنام فرانسوی که بیش از تاریخ استرداد استقلال افغانستان به هندوحتی به سرحد آمده و حین اجرای عملیات حفریات در نقاط مختلف پشاور تا «علی مسجد» معبر خیبر هم آمده و نگاهی به کوه‌های داخل افغانستان افکنده و محل بسیاری از معماهای باستان شناسی را در داخل کشور ما بدل می‌پروراند و منتظر فرصت مساعد بود فوری از استرداد آزادی افغانستان در ۱۹۱۹ مسیحی استفاده نموده و با کسب و اوقات دولت افغانستان در ۱۹۲۲ با خامش به قصد افغانستان برآمد و با اشکالاتی که در آن فرصت مسافرت در مملکت داشت ذریعه (تخت روان) ازهرات بکابل آمد و بعد از مفاهمه با مقامات مربوطه و صلاحیت دار افغانی اولین قرارداد تحقیقات باستان شناسی میان وزارت خارجه افغانستان و موسیو فوشه دانشمند فرانسوی برای مدت ۳۰ سال منعقد گردید:

* * *

بعد از عقد قرار داد مذکور اولین کار موسیو فوشه در افغانستان گردش و مسافرت و سروی بقایای آبدات قدیمه روی یک خط معین بود که از کابل یکطرف تا (بلخ) و از جانب دیگر تا (هده) و (جلال آباد) منتهی میشد. بعبارت دیگر موسیو فوشه در حالیکه یاد داشت‌های زایر چینی هیوان تسنگ را (که مخصوصاً در مورد بقایای آبدات بودائی بهترین رهنما بشمار میرود) رهنمای خویش قرار داده بود روی شاخه جنوب راه ابریشم یا روی معبر قدیمی که (بلخ) راه (اتکیزیل) وصل میکرد بیک سلسله تحقیقات انکشافی پرداخت و در قدم اول اهمیت تاریخی بلخ و میان و بگرام و هده را مسلم ساخت و پروگرامی برای همکاران خود وضع کرد چنانچه در سال بعد یعنی در ۱۹۲۳ بار اول حفریات علمی اصولی هیئت های حفریات فرانسوی از طرف خود موسیو فوشه و همکاران اولیه او موسیو **گودار** و موسیو برتو و موسیو هاکن در هده و بلخ شروع شد و چون دامنه حفریات بلخ با وقفه ها ادامه یافت و موسیو شلوم برزه مدبر فعلی هیئت حفریات فرانسوی ۲۵ سال بعد دامنه کاوش های موسیو فوشه را در آنجا از سر گرفت کاوش های بلخ را به موقعش گذاشته با اولین حفریات هده تاریخچه مختصر تحقیقات باستان شناسی را در افغانستان شرح میدهم.

* * *

هده: یکی از مقامات مهمی است در ۸ کیلومتری جنوب جلال آباد حالبه که بحیث (دل کند هارا) موقعیت ممتازی پیدا کرده بود و معابد و استوپه های باشکوه و مجلل بودائی در آنجا متمرکز شده بود. حفریات هده در سال ۱۹۲۳ تا شروع شد اول هیئت (فوشه - گودار) در (۱۹۲۳) و بعد هیئت «برتو» بین ۱۹۲۶ و ۱۹۲۸ در اینجا به تجسس و کاوش پرداخت و این نقطه می که توجه موسیو فوشه را جلب کرد (تپه کلان) هده بود که مشتمل بر یک استوپه بزرگ مرکزی، حویلی و یکمده استوپه های دیگر بود و به مجرد شروع کارها مجسمه های زیادی کشف شد که بعقیده موسیو گودار کمتر نظیر آن در سایر حصص کند هارا پیدا شده است. سپس «گودار» عازم با میان شد و موسیو برتو حفریات هده را در سال های بین ۱۹۲۶ و ۱۹۲۸ ادامه داد و خارج هده در تپه های اطراف مثل تپه کافریه - غارنو - براتس - باغ گاهی - ده غندی - شاخیل غندی کاوش هائی بعمل آورد و در نتیجه در حدود ۲۳ هزار مجسمه گچی و سنگی که بیشتر ان کچ است بدست آمد که بیشتر کار قرن های بین ۳ و ۵ مسیحی است و از نظر سبک و روش هنری مربوط مدرسه هیکل تراشی معروف

از منافقو بازگشت ذات شاهانه از سفر اجناس شوروی

اغلی حضرت همایونی اطفا لئی را که اکلیل گل تقدیم مینمایند ، مورد نوازش قرار میدهند .

از مناظر سفر ذات شاهانه در هند

چرا آب رئیس جمهوریت هند ، امایعترت هما یونی را خوش آمدید میگوید

«گریکو بودائی» گندهارا است که دامنه‌ان تا (ناکزایلا) ادامه دارد. آثار هده زیا، قشنگ، زنده و برزنده است و در میان هزارها مجسمه ظریف هده که در موزیم کابل به معرض نمایش گذاشته شده قیافه‌های اجتماعی انوقت از قبیل تیپ‌های کوشانی، سپاهیان، موسیقی‌نوازان، روحانیون، شیاطین و غیره دیده میشود و چون تابلوهای نفیس قیافه‌های قدیم قرن‌های ۳ و ۵ مسیحی افغانستان را نشان میدهد.

کابل بودائی: به تعقیب پروگرام موسیو فوشه (گودار) عندا مرا جمعه از هده به کابل به معاینه آبدات بودائی علاقه شیوکی و کمری و چکری شناخت این نقاط که از ۸ تا ۱۰ کیلومتر جنوب شرق کابل افتاده عبارت از کابل بودائی میباشد که آبدات آن مثل استوبه‌ها و منار چکری به قرن‌های ۲ و ۳ مسیحی تعلق می‌کند. در اینجا جز کاوش‌های امتحانی حفریاتی بعمل نیامد.

پاتیاه: در سال ۱۹۲۴ موسیو هاکن حفریاتی در پاتیاه بعمل آورد. پاتیاه دهکده ایست به (۱۰) کیلومتر جنوب - شرق چاریکار و ۷ کیلومتر جنوب بگرام. از اینجا مجسمه‌ها از سنگ شیت پیدا شده که بودارا در حال تعمیل خارقه‌ئی بزرگ نشان میدهد به نحوی که از شاه‌های او آتشرز بانده میکشد و از کف یا‌های او اب جاریست. این نوع مجسمه بودا مخصوص علاقه کاپیسا (کوهستان کوهدامن) بوده و مربوط به قرن ۳ یا ۴ مسیحی است. بعضی از هیکل‌های سنگی این نقطه نشان میدهد که هیکل تراشی در سنگ در حالیکه در کوهدامن طریق انحطاط می‌یمود در هده هنوز هیکل تراشان آثار خوبی می‌تراشیدند.

باهیان: (هئیت فوشه ۱۹۲۲) (هئیت گودار ۱۹۲۳) (هئیت هاکن ۱۹۲۴) (هئیت هاکن - کرل ۱۹۳۰).
 به پفا صله ۲۴۰ کیلومتر شمال غرب کابل در میان سلاسل چال هندو کش و با با، بامیان یکی از معروفترین نقاط

تاریخی بودائی افتاده که شهرت آن شهرت آثاران در تمام دنیا پراگنده شده است. تحقیقات علمی درین دره شپیراز سال ۱۶۲۲ شروع شد و موسیو فوشه سردسته علمای باستان شناس فرانسوی بامیان را در وسط راه بین بلخ دتاکز یلا یکی از نقاط مهمی و انمود کرد که در دل امپراطوری کوشان روی معبر بزرگ تجارتنی و کاروان رو قدیم بین بلخ دتاکز یلا واقع شده بود و مانند (لانگمن) در چین و (اجلتا) و (الورا) در هند مرعیت و اهمیت شایان توجه داشت. در بامیان هئیت‌های مختلف در سال‌های مختلف ابراز فعالیت کرده‌اند. فوشه، گودار، مدام گودار، هاکن، مدام‌هاکن، کرل یکی بعد دیگر و به همکاری هم دیگر به تحقیق و تجسس و عکس برداری و کاپی تصاویر و کاوش در حفریات پرداختند. فوشه در نوامبر ۱۹۲۲ اولین را پورتنی راجع به اهمیت آبدات بودائی بامیان نوشت. جلد اول خاطرات هئیت حفریات فرانسوی بنام آثار عتیقه بودائی بامیان به همکاری گودار و مدام گودار و هاکن نشر شد. گودار و مدام گودار بار اول به نقل گرفتن تصاویر رنگه مجاورت مجسمه‌های کلان ۳۵ متری اقدام کردند.

جلد دوم خاطرات هئیت اعزامی باستان‌شناسی فرانسوی بنام تحقیقات جدید راجع به آثار عتیقه بودائی بامیان به همکاری یروفیسر هاکن و خانمش و موسیو کرل منتشر گردید و نتایج حفریات و تحقیقات سال ۱۹۳۰ را که اینچانب هم در آن هئیت شامل بودم در برداشت.

در نتیجه با میان و آثار حیرت‌آور آن طوریکه باید و شاید با صبغه و تحقیقات علمی به جهان معرفی شد. سپس از طرف موسیو هاکن رهنمائی راجع به بامیان به فرانسوی نوشته شد که به انگلیسی

حتی جرمنی ترجمه گردید و درین اواخر در اثر انکشاف رهاو پیدا شدن آثار وشواهد تازه تر دوجلد رهنمای جدید به فارسی و انگلیسی و فرانسوی در قطار نشرات انجمن تاریخ به چاپ رسید و تاریخچه بودائی و اسلامی با میان به سیاحان و جهانگردان معرفی شد. همه میدانیم که عجیب ترین آبدات با میان هیکل های عظیم بودائی آتست که به فاصله ۴۰۰ متر از یکدیگر تحت رواق های بلند ۳۵ متری و ۵۳ متری در جدار دیوار کبیر کنده شده. اولی متعلق به اواخر قرن اول و دومی مربوط به قرن ۲ - یا ۵ مستحی میا شد.

در مجاورت هر کدام از مجسمه های بزرگ مذکور یکسلسله معابد متقوش وجود داشت که هنوز هم بقایای زیادی از آنها باقی مانده و نمونه های قشنگی از تصاویر رنگه در طاق های اهر دو مجسمه و در سموچ های مجاورت بت ۳۰ متری بنظر میخورد.

ککړک: با ذکر بامیان نمیتوان از ککړک خاموش گذشت و این دوره ایست که به فاصله سه کیلومتری جنوب شرق بت های بزرگ افتاده. در اینجا هم مجسمه های به ارتفاع ده متر وجود دارد. از ماحول این مجسمه در سال (۱۹۳۰) به دستور پروفیسر هاکنن یک متسخص فرانسوی بنام (موسیو باکه) موفق به برداشتن یک سلسله تصاویر رنگه بودائی شد که یکی از مهمترین مجموعه تصاویر رنگه دیواری بودائی جهان را تشکیل میدهد و دران میان تصویری از یکی از (شار های) بامیان یعنی از یکی از پادشاهان قدیم پیش از اسلام ایجاد شده میشود که به لقب پادشاه شکاری معروف شده. هکذا در همین سال در خرابه های شهر اسلامی ارگ شهر غلغله که از یادگارهای دودمان شنسیانی های غوری بامیان است کاوش های مختصری بممل آمد و پارچه های نوشته قیل از چنگیز و بعضی کاسه های سفالی کشف گردید.

دختر نوشیر وان :

به فاصله ۱۳۰ کیلومتری شمال بامیان دودهدکده موسوم به موئی و (روئی) که در ته ده ئی واقع شده که از آنجا رودخانه خلم عبور میکند و محل دشوار گذار است در ۱۹۲۴ بار اول تصاویر رنگه ئی توسط موسیو فوشه کشف شد در ماه نوامبر سال مذکور مطالعاتی از طرف موسیو هاکنن در اطراف آن بعمل آمد. تصاویر مذکور به سبک ساسانی است و کلاه شاهی که بنظر میخورد شاه پور ساسانی (نقش رستم) را بیاد می آرد.

هییک:

بین پل خسری و خلم روی سرك موجوده مزار شریف محلی داریم بنام هییک که سابق برین با کاروان از راه خرم و ساباغ در امتداد آب های خلم بدانجا می رفتند. در اینجا استوپی ئی از یک پارچه سنگ وجود دارد و در مجاورت آن در دل تپه ئی سموچ های بزرگ دیگر دیده میشود که روزی معابد بودائی بود موسیو فوشه در ۱۹۲۳ مقاله ئی در مجله اسائی تحت عنوان (آثار بودائی هییک) نشر کرد و چنین معتقد است که کارهای عمرانی اسپویه مذکور بعلمت فرارسیدن یقتالی ها در نیمه اول قرن ۵ مسیحی ناتمام مانده

کوئل خیر خانه

به فاصله ۱۴ کیلومتری شمال کابل در دامنه های شرقی کوئل خیر خانه خرابه های معبد آفتاب پرستی دیده می شود اینجا در سال ۱۹۳۵ از طرف موسیو کرل عضو هیئت حفریات فرانسوی حفریاتی بعمل

از مناظر سفر ذات‌شاهها به هند

اعلی‌حضرت همایونی در میدان هوایی دهلی در حال ایراد خطابه

اعلیٰ حضرت مہتمم ہماونی باجالاتما ب رئیس جمعہ و ۱۹۵۷ء

آمد و در نتیجه چند پارچه هیکل تراشی در سنگ مرمر کشف شد که مهمترین آن هیکل (سو ریا) رب النوع آفتاب رادرحالی نشان میدهد که روی عراده نشسته و اسب هائی عراده را میکشد. این پارچه مربوط به قرن چهار یا پنجم مسیحی است و نشان میدهد که آئین آفتاب پرستی در طی قرن‌های مذکور در مضافات کابل رواج داشت.

فند قستان :

در مقابل سیاه گرد دره غور بند دره زیبا و قشنگی افتاده بنام فند قستان. به فاصله یک ساعته راه پیاده از دهن دره به بالا بقایای یک معبد بودائی کشف شد و در طی سال ۱۹۲۷ م و سیو کرل تحت سر پرستی پروفیسر هاکن در انجا حفریاتی بعمل آورد و در نتیجه یک مجموعه بسیار قشنگ هیکل‌های گلی ملون و رنگه بدست آمد که از مجموعه آن اطاق مخصوص درموزه کابل تشکیل شده است. در میان آثار مکشوفه غیر از مجسمه‌های قشنگ بودائی یک هیکل قشنگ خانمی است که از فرط زیبائی شاهکاری بشمار میرود. هکذا مجسمه‌های شاه و ملکه که پهلوی هم نشسته‌اند و طبعاً شاه محلی دره مذکور را نشان میدهد از نظر البسه و زیورات خیلی دلچسپ است. آثار فند قستان مربوط به قرن ۷ مسیحی است و آخرین شواهد هیکل‌سازی بودائی را در افغانستان نشان میدهد.

شترک :

به فاصله ۴ کیلومتری شرق خرابه‌های بگرام کوه بچه نمی‌ایست معروف به (کوه پهلوان) یا (پهلوان کوه) که در محول آن بقایای چندین معابد و استوپه‌های بودائی موجود بوده و هنوز هم شواهد برخی مشهود است. در خرابه‌های یکی از این معابد بنام (شترک) که در مقابل صدق آباد ریزه کوهستان کنار مجرای آب‌های شترک پنجشیر و غور بند افتاده در سال ۱۹۳۷ از طرف «موسسبو موبینه» تحت سرپرستی پروفیسر هاکن حفریات شد و از آن یک مجموعه هیکل تراشی‌ها در سنگ بدست آمده که از مجموع آن اطاقی بنام (شترک) درموزه کابل تاسیس شده است. این شواهد به قرن دوم بد مسیحی تعلق می‌گردد.

ناد علی :

ناد علی در سیستان افغانی موقعیت شهر باستانی (زرنج) را معرفی میکند که روزی پایتخت گل سیستان بود و نام آن به وسعت معنی بصورت (زرنکا) (در انجیان) بر ساحه بسیار وسیعی منطبق شده بود در ۱۹۳۵ پروفیسر هاکن و موسیو گیرشمن به قصد شروع اولین حفریات قبل تاریخ در خاک افغانستان به تپه‌های قدیمه (زرنج) شروع به کاوش هائی نمودند. مهمترین تپه‌های اینجا که بین راه (قلعه کنگ) و (قلعه فتح) افتاده (سرخ داغ) و (سفید داغ) نام دارد. تپه سرخ داغ ۳۱ متر از سطح جلگه بلندی دارد و موسیو گیرشمن درده متر اول آن آثار مدنیت هزار اول ق م را کشف نمود.

بدین ترتیب از ۱۹۲۲ تا ۱۹۳۹ در مرور تقریباً ۱۶ سال تحقیقات باستان شناسی در افغانستان به استثنای نقطه اخیر الذکر (ناد علی) که آنهم تا تمام نماند تقریباً منحصر به مطالعه آثار و معابد بودائی بود و دانشمندان فرانسوی از قبیل فوشه - گودار - برتو - هاکن - مونیه - کرل - باک - و میدام گودارد مدام هاکن همه اختصاص در شناسائی آئین و هنر و فرهنگ بودائی‌ها داشتند و مرحله اول تحقیقات علمی باستان شناسی فرانسوی در افغانستان منحصر به کشف و کاوش و حفریات و عکاسی و نقل

برداري آثار درخرا به ها و نقاط معروف بوداي افغانستان شده بود تا اینکه ۱۹۳۹ جنگ دوم جهاني اعلان شد. شبهه نهي نيست که حفريات در شهر جديد شاهي بگرام که از ۱۹۳۶ به بعد در ۱۹۳۷ و ۱۳۳۹ جريان داشت جنبه بودايي نداشت ولي چون دامنه تحقيقات اينجا بعد از جنگ عومي دوم هم دوام کرد از ان در فعاليت هاي بعدي صحبت خواهيم نمود.

خلاصه با جنگ دوم عومي موسيو ها کن و مدام ها کن موسيو کرل و موسيو موني که هيئت حفريات فرانسوي را تشکيل داده بودند همه به فرانسه مراجعت کردند. موسيو ها کن و مدام ها کن و موسيو کرل، کشته شدند معذک در ظرف چهار سال جنگ فعاليت باستان شناسي بکلي در افغانستان معطل نشد زيرا عوض پروفيسر ها کن، دانشمند ديگري بنام (گيرشمن) بحيت مدير حفريات فرانسوي در ۱۹۴۰ وارد کابل شد و تا آخر ۱۹۴۲ در افغانستان ماند و به کاوش هاي در برج عبدالله، بگرام، صدق اباد مشغول شد که بعد تر از ان ذکر خواهيم نمود. گيرشمن در آغاز ۱۹۴۳ به فرانسه احضار شد و بجاي وي موسيو (شلوم برژة) بحيت مدير هيئت باستان شناسي فرانسه نامزد گرديد که تا حال اين وظيفه را بعهده دارد. در فاصله يي که مدير جديد هيئت فرانسوي بکابل برسد به کار مهم ديگر اقدام شد و آن تشکيل موزه اتنوگرافي و جمع آوري آثار و ابيسه و خامک دوزي ها از نقاط مختلف کشور مي باشد که مجموع آن در ۱۶ اطاق در عمارت متصل حجاري و نجاري (عمارت موجوده وزارت معادن و صنايع) به معرض نمايش گذاشته شد و امروز هسته موزه اتنوگرافي رادرموزه کابل تشکيل داده است.

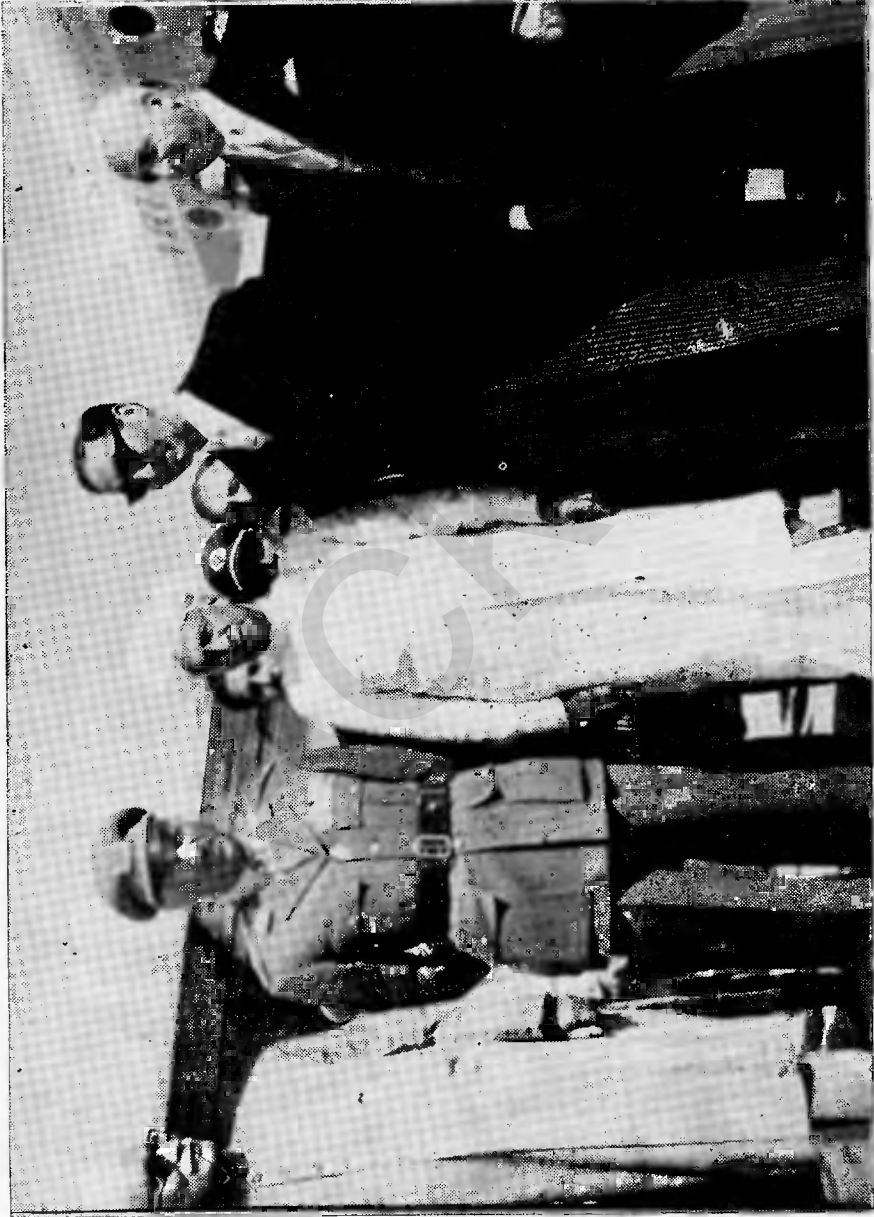
برج عبدالله: يا عبدالله برج به ۵۰۰ متری شمال بگرام متصل محل الحاق آب های غور بند و پنجشير روی برجستگي واقع شده. در ۱۹۴۲ در اثر موسيو گيرشمن کاوش هاي مختصر بعضي خشت هائي با اعلام الفباي يوناني کشف نمود و دانشمند مذکور معتقد است که اينجا هم به عجله قشله نظامي از طرف اسکندر بنا يافته بود.

صدق آباد: صدق آباد دهکده ايست در ريزه کهستان و بمقابل شترک بگرام افتاده در ۱۹۴۲ در اثر پيداشدن بعضي مسکوکات يفتلي که بدست استاد خليلي افتاده بود موسيو گيرشمن به کاوش هاي مختصري پرداخت در نتيجه چند سکه و بعضي ظروف سفالي کشف شد و معلوم گرديد که اينجا قبرستان يفتلي بوده و در نتيجه کتابي بنام (خيوني- يفتلي) در ۱۹۴۸ از طرف مدقق مذکور شايع شد که براي روشن ساختن يفتلي ها مواد دلچسبي دارد.

يفتلي ها در تاريخ افغانستان در طي قرن هاي ۵-۶ مسيحي نقش بزرگي دارند در شمال با ساساني ها مقابل کرده و انهارا عقب زدند و در جنوب هندوکش بنام (زاوي) در هند عليه (گوپتا) فتوحات نمودند و تا موقع ظهور دين فرخنده اسلامي در نقاط مختلف افغانستان مثل غرني، جاغوري، ديراوت غرستان، شارسنان غرستان با ميان نفوذ و آمريت داشتند.

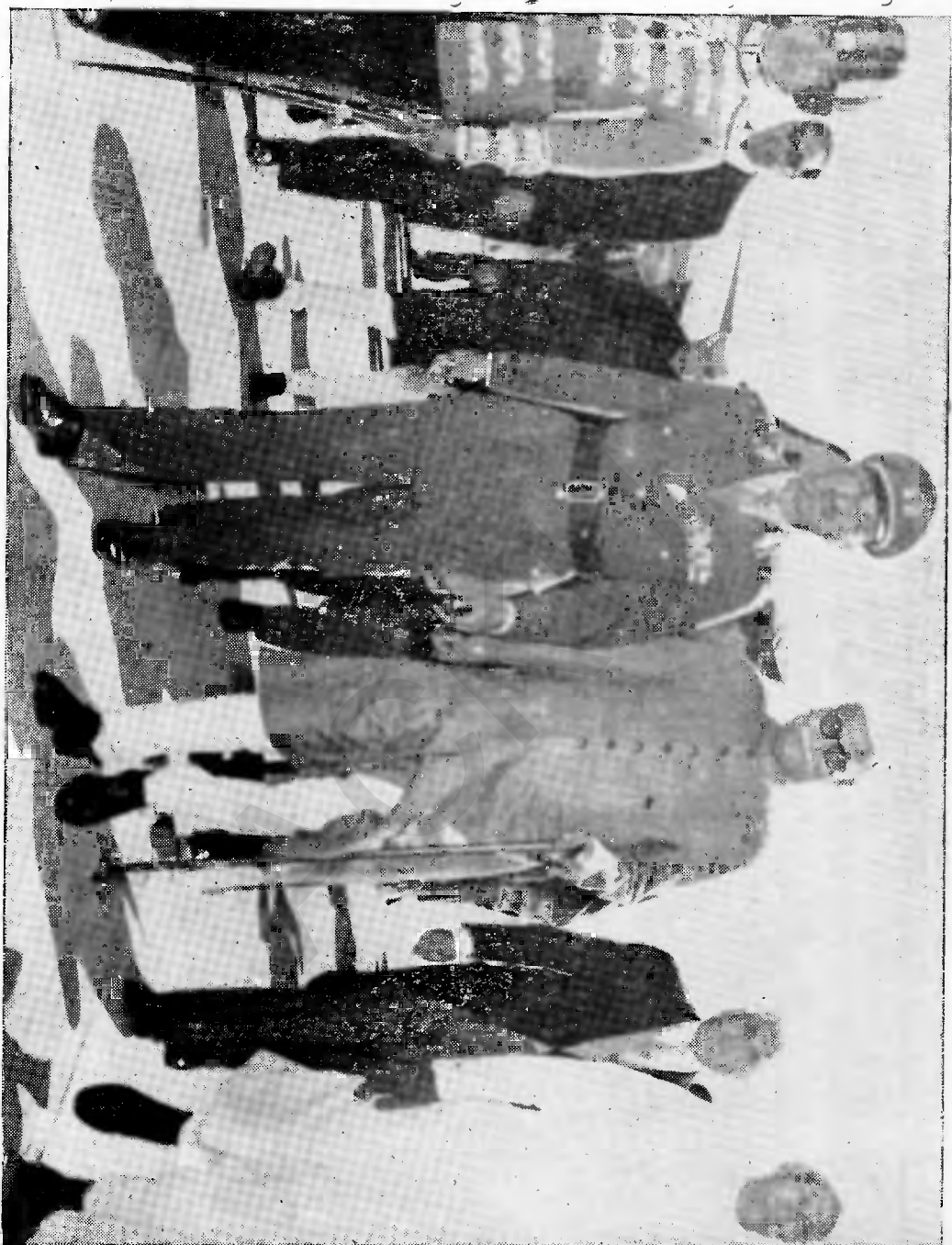
بگرام: به فاصله ۸۵ كيلومتری شمال کابل و ۶ كيلومتری شرق چاريکار خرابه هائي افتاده بنام (بگرام) که تا اندازه يي که عجلتا معلوم شده حتي در قرن ۶ م. هم آباد بود و حين عبور اسکندر آباداني آن شهرت داشت و اسکندر در مجاورت آن در برج عبدالله اساس قشله نظامي را گذاشت و بعد يوناني هاي باختری در آنجا اساس شهري را گذاشتند که در عصر کوشاني هاي بزرگ بحيت پايتخت بهاري کوشان شاه کنيشکا بحساب ميرفت.

حفريات بگرام در سال هاي ۱۹۳۶- ۱۹۳۷- ۱۹۳۸- ۱۹۳۹ و بعد در ۱۹۴۲ دوام داشت و پروفيسر ها کن در سال ۱۹۳۷ موفق به کشف مجموعه بزرگ و متنوع از آثاري گرديد که در آن جمله صد ها قطعات عاج، ظروف شيشه نهي منقوش و ملون، مدال هاي کچي با مجالس متيولوژي يوناني و هيکل هاي مفرغ ديده ميشود

انجیٹرز معظہما یونی باجلائنآب و انجنرا پرساد رئیس جمہوریت ہند

از مناظر سفر ذات شاهانه در هند

اعلیحضرت همایونی با همراهمان شان و بلاایامآب رئیس جمهوری ر هند

بعضی از این کولکسیون‌ها دردنیایی نظیر است و به‌صورت عمومی از همه این شواهد در يك نقطه معلوم می‌شود که بگرام در طی قرن اول و دوم مسیحی مرکزیت مهمی داشت و مرکز تلاقی مدنیت‌های هندی و یونانی و چینی بشمار میرفت کولکسیون عاچ بگرام دردنیایی نظیر است و در هنديك بارچه هم مثل آن پیدا نشده در موضوع نمایش روی عاچ‌ها از هیكل تراشی هند قدیم الهام گرفته شده، شواهد هیكل تراشی (سائشی) و مدرسه‌های (ماتورا) بیشتر هویدا است مدال‌های گچی و مجسمه‌ی مفرغی مظاهر صاف هنر یونانی را وانمود می‌کند و چنین مینماید که اکثر این آثار از شهر اسکندریه مصر در طی قرن اول مسیحی به بگرام آورده شده باشد.

موسیو گیرشمن در طی حفاریات ۱۹۴۱ و ۱۹۴۲ بیشتر به طبقات مختلف شهر بگرام روشنی افکند و واضح ساخت که چندین مرحله آبادی در بگرام بعمل آمده قسمت قدیم شهر مربوط به شاهان یونانی باختر لیست که از بلخ فرود آمده به آبادی در اینجا پرداخته اند دوره دوم آبادی بگرام به سلاله دوم کوشانی یعنی کنیشکزی کبیر و احفاد او تعلق دارد و مرحله سوم شهر مربوط به (کیداری) ها و کوشانی‌های خوردمی باشد.

بلخ: ام‌البلاد بلخ شهر باستانی ما که در تمام دوره‌های تاریخ مملکت از قدیم‌ترین زمانه‌ها در ادوار قبل التاریخ، آغاز تاریخ عصر نیمه داستانی پیش‌دادی و کوانی و آسیه و عصر یونانی و کوشانی و اسلامی شهرت داشت آنطوریکه باید هنوز از نظر باستان‌شناسی شواهدی ارائه نکرده است. در ۱۹۲۳ اولین حفاریات هیئت فرانسوی بدست موسیو فوشه شروع شد و بعد از ۱۸ ماه کار که بیشتر در خرابه‌های بالاحصار صورت گرفت چیزی مهمی بدست نیامد و ۲۵ سال بعد باردیگر موسیو شلوم برژنه‌مدیر فعلی هیئت حفاریات فرانسوی کاوش‌های بلخ را از سر گرفت و در چهار منطقه معین (تپه زرگران) (بالاحصار) (حوالی دروازه‌ها به‌قو) یا دروازه جنوبی (منطقه مرکزی در حوالی میدان بلخ جدید) یک سلسله کاوش‌ها بصورت چاه‌های مربع به تعداد (۶۰) عدد روی خطوط معین حفر شد. در نتیجه این کاوش‌ها در سال ۱۹۴۷ اینقدر واضح شد که در میان چهار منطقه مذکور تپه زرگران بیش از سایر نقاط دیگر مواد دوره‌های پیش از اسلام بیشتر دارد و این تپه‌افلا یکی از اتلال بلخ عصر یونانی بشمار میرود.

بعد از ۱۹۴۷ باز ۶ سال دیگر حتی تا امروز کاوش در بلخ ملتوی ماند. از دو سال با اینطرف موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی دریای دیوار حصار بلخ (در ناحیه جنوب در مجاورت برج عباران) به کاوش‌هایی مبادرت کرد تا قدامت دیوار حصار بلخ را مطالعه کند چنین معلوم شده است که عرض دیوار حصار در حدود (۳۰) متر بوده و ارتفاع آن از ۲۰ متر تجاوز می‌کرده و اصلاً در عصر کوشانی‌های بزرگ یوزی شده و در عصر اسلامی روی دیوار قدیم پیش از اسلام مهرهای دیگر بالا کرده اند.

کمه دکه: بعد از ۱۹۲۳ که موسیو گودارد حفاریات بسیار مهمی در تپه کلان‌دهه انجام داد و بیش از ۲۰ هزار مجسمه کشف کرد تا سال ۱۹۴۸ در ولایت ننگرهار (مشرقی) کدام حفاریات دیگر بعمل نیامد. در سال مذکور موسیو لوبر مهندس هیئت حفاریات فرانسوی در (کمه دکه) با (دکه کوچک) در مجاورت سرحد به حفار معبد کوچک بودایی شروع کرد و یکمده سرهای گلی نفیسی بدست آورد که از نظر سبک به کار شده شباهت دارد.

***

هیئت موزه تاریخ طبیعی نیویورک: در سال ۱۹۲۹ در وضع تحقیقات باستان‌شناسی مسجری دیگری پیدا شد و در اثر صرف مساعی، علاوه بر هیئت حفاریان فرانسوی باب تحقیق بر روی دانشمندان سایر کشورها هم باز شد. موزه تاریخ طبیعی نیویورک با اعزام مستر فیر سروس (WALTER A. Fairservis) بسکابل اجازه تحقیقات را در دوره‌های سنگ و مراحل اولیه قبل‌التاریخ از وزارت معارف

افغانستان خواهش نمود و بعد بصورت امتحانی یک دوره ششماهہ تحقیقات درسیستان افغانی بین حوزہ ارغنداب و ہیرمند و ہامون برای آخر سال ۱۹۵۰ و ۱۹۵۱ بہ موزہ مذکور داده شد۔ مستر فیر سرویس و همکار او مستر (دیویرہ) در طی یک گردش طولانی بطول ۶ ہزار میل بین گرشک و فراہ و چقانسور تقریباً (۶۰) نقطہ را جزء اماکن قبل التاریخ ثبت نمودند و شواہد زندگانی دورہ (بالہ اولی تیک) یعنی دورہ قدیم حجرو زندگانی عصر (نیولی تیک) دورہ جدید حجر را در خاک ہای جنوب غربی افغانستان اشکار ساختند۔ در اواخر ۱۹۵۱ (لوی دیویرہ) از طرف ہیئت مذکور کاوش ہای کوچک در (دہ مراسی غندی) و در (شمشیر غار) کہ ہر دو در (پنجوائی) در دہ میلی جنوب غربی قندہار واقع است بعمل آورد۔

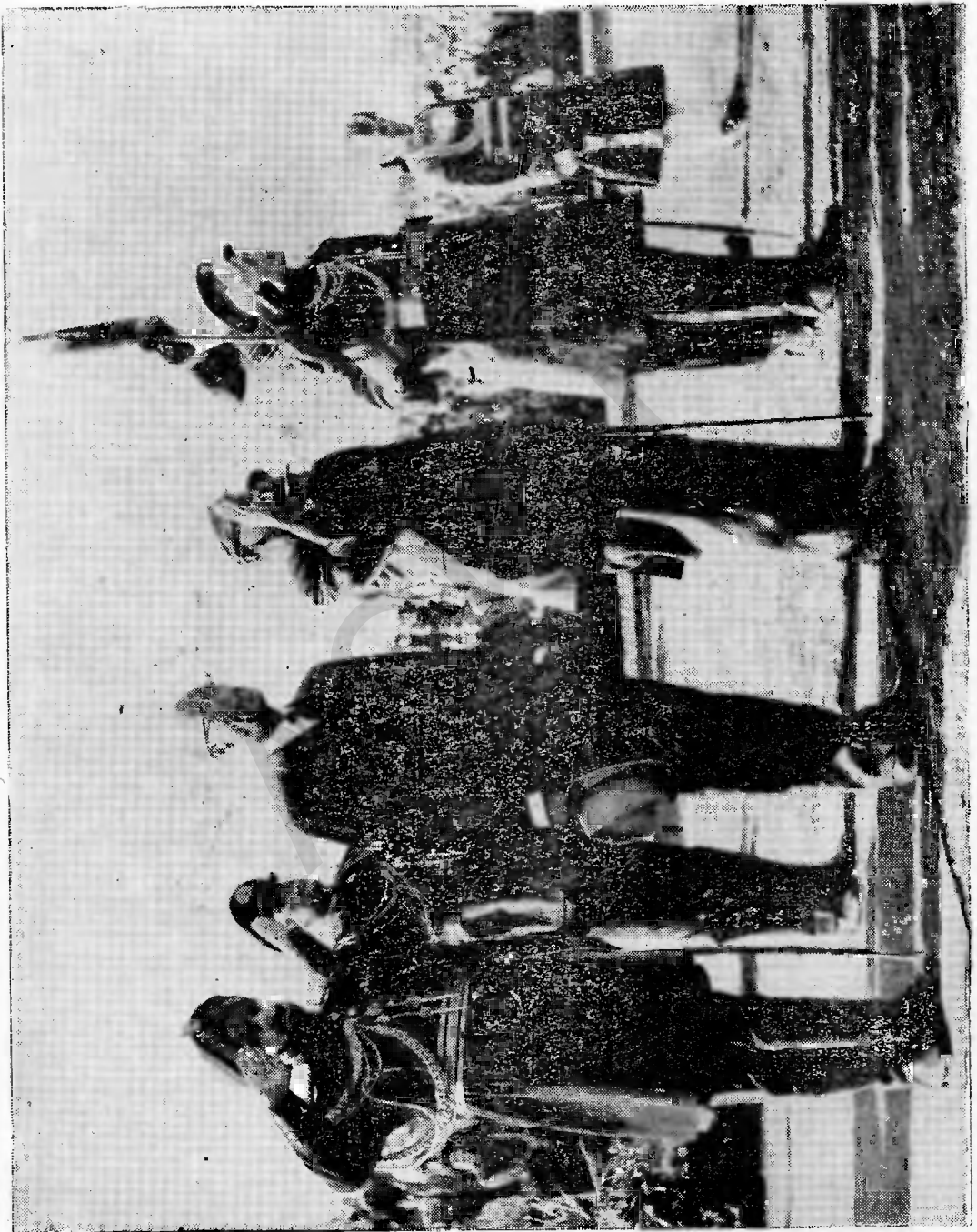
***

ہیئت موزہ دانشگاه پنسلوا نیا : بعد از ختم دورہ تجربہ وی ۶ ماہہ ہیئت موزہ تاریخ طبیعی نیویورک ہیئت امریکائی موزہ دانشگاه پنسلوانیا (فیلادلفیا) خوانہان اجازہ حفریات در افغانستان شد و قرار دادی با (مستر رینی) مدیر موزہ مذکور امضا شد ہیئت مذکور مختصر حفریاتی در قندوز بعمل آورد (دو کتور کارلتن کون) منحصص قبل التاریخ عضو ہیئت مذکور حفریاتی در یکی از مغارہ ہای ہندوکش در حوالی قریب ایک معروف بہ (قرہ کمر) بعمل آورد و با کشف ادوات اولیہ سنگی چقمقی شواہد زندگانی مردمان نیمہ شکاری مغارہ نشینان ہندوکش را کشف کرد۔

لشکر گاہ : مدت ہا در نظر بود کہ در یکی از خرابہ ہای دورہ ہای اسلامی افغانستان حفریاتی بعمل آید بتاریخ ۲۶ حمل ۱۳۳۷ حین گردش بطرف طاق معروف بست بہ معاینہ خرابہ ہائی در امتداد میسر ہیرمند موقع یافتیم۔ این خرابہ ہا را (لشکری بازار) یاد می کردند۔ عندالمرآعہ بکابل و حین مرور در تاریخ بیہقی در یافتیم کہ (لشکری بازار) امروزی همان (لشکر گاہ) عصر غزنویست بدین ترتیب بہ کشف یکی از آبادی ہای معروف عصر غزنوی موفق شدیم چنانچہ این خبر فوری در روزنامہ انیس نشر گردید و فرانسوی ہای ہیئت حفریات را ملتفت این امر ساختیم و در نتیجہ حفریات و تحقیقات نظریات مذکور عملاً ثابت شد۔ کشف لشکر گاہ و مراحل حفریات آن کہ از طرف موسیو ولوم پرژہ مدیر عملی ہیئت حفریات فرانسوی بہ همکاری موسیو کوریل و موسیو ولور و موسیو و مدام کزال صورت گرفت اتفاق جدیدی در تاریخ صنایع مستظرفہ و سبک معماری و شیوہ چہانداری غزنویان باز گرد۔

از ۲۶ حمل ۱۳۲۷ بہ بعد در طرف چند سال در حدود پنج مرحلہ حفریات در لشکر گاہ صورت گرفت و سہ مجموعہ خرابہ ہا در جنوب و شمال و مرکز تشخیص گردید (تصویر کبیر) یا (کوشک بزرگ) حرام سرای، مقر نظامی، تالار دربار سلطان ہای غزنوی، مقصورہ یا مسجد کوچک داخل تالار، مسجد جامع، یا مسجد ادینہ لشکر گاہ کشف شد و دامنه کاوش ہا تا خزان ۱۳۳۰ (۱۹۵۱ مسیحی) ادامہ داشت۔ چیزہمی کہ اینجا از نظر ہنر بیشتر قابل ذکر می دانیم کشف یک عدہ تصاویر رنگہ دیواری است۔ ہمہ منی دانیم کہ مورخان عصر غزنوی (مثلاً بیہقی) و شعرا (مثل فرخی و عنصری) حین تعریف کاخ ہا و باغ ہای آن دورہ در غزنہ و ہرات از تزیینات داخل کاخ ہا و حتی از وجود تصاویر رنگہ صحبت ہا کردہ اند چنانچہ در (کاخ) نوباع غزنہ تصاویر شاہ شرق یعنی سلطان محمود غزنوی در یزم و رزم چندین جا کشیدہ شدہ بود۔

خلاصہ در روی فیل یا بہ ہای بار گاہ کوشک دشت لکان (قصر سلطنتی لشکر گاہ) تصاویر رنگہ تقریباً ۴۰ تن از محافظان یا گارد شخصی سلطانی کشف شد کہ از ان جملہ عدہ تی متاسفانہ بسیار صدمہ دیدہ بود وعدہ دیگر در اثر صرف مساعی موسیو ولور بر مہندس ہیئت حفریات فرانسوی بہ کابل آوردہ شد کہ قسمتی از ان بہ موزہ کابل موجود است۔ راجع بہ لباس و اسلحہ گارد سلطان ہای غزنوی قبل بدین مقالہ در شمارہ

دات شاهانه در میدان هفت گلاب احترام را قبول مینند

از مناظر سفر ذات و اما به درهند

اعلی حضرت همایونی در حال تشریف آوری در دعوتیکه با افتخار شان از طرف جلاله آسرتیس جمهورهند ترتیب یافته است .

یک سال ۱۹۵۱ مجله افغانستان به فرانسوی نوشته و اینجامختصر آمدند کرمیشویم که افراد گارد سلاطین غزنوی جامه‌های بلندی بنام قبا می پوشیدند که اصلاً از پارچه های ابریشمی شوشتر ساخته می شد و شوشتر یکی از شهرهای خوزستان ایران بود که در آن زمان در ساختن پارچه های ابریشمی شهرتی بسزا داشت و پارچه های لباس افراد گارد سلطنتی غزنوی از آنجا می آمد. افراد گارد عمودهای زرین و سیمین داشتند و در تصاویر، این عمودها هویدا است.

تصاویر رنگه دیواری اسلامی غزنوی لشکرگاه از نظر هنر در دنیای اسلام اهمیت خاصی دارد زیرا در معاصر آن جز چند پارچه بسیار کوچک که از حوالی قاهره کشف شده و در موزه آثار اسلامی آنجا گذاشته شده است، مجموعه دیگری بدین اهمیت نیست.

سرخ کوتل، آتشگاه بغو لانگو: کشف آتشگاه مهم بغلان که پیشتر بنام (سرخ کوتل) شهرت یافته از کشفیات مهم باستان شناسی در افغانستان است. سرخ کوتل در خزان ۱۹۵۱ کشف شد و حمل انکشاف در ۱۵ کیلومتری پل خمی کنار سرک هیبک و مزار شریف روی تپه‌ئی قرار دارد. حفاریات در سرخ کوتل از ۱۹۵۲ تا حال ادامه دارد و در این چند سال قسمت زیاد تپه حفر شده است و یک سلسله آتشکده های یکی روی دیگر مکشوف گردیده و مهم ترین آن آتشکده وسیعی بوده که حیاط ماحول آن ۱۰۰ متر طول و ۷۰ متر عرض داشت و تپه زینه بزرگ بطول قریب ۵۰ متر و عرض ۷ متر از روی جلگه تادرگاه آتشگاه کشیده شده بود. چیز غیر مترقبه درین آتشگاه وجود مجسمه های بزرگ سنگی و گلی است که شواهد مجسمه های گلی ملون در اطراف حیاط دیده شده و مجسمه های سنگی نیمه شکسته از زاویه های حیاط مکشوف گردیده که از نظر لباس و قیافه شباهت کامل به کوشانی های بزرگ میرساند این مجسمه ها و کثرت مسکوکات کوشانی بخصوص کنیشکا و بالاخره کتیبه بزرگی که در آن نام کنیشکا واضح خواننده می شود همه یکجا شده این نظریه را تا نایدیمیکند که آتشگاه سرخ کوتل که آن را به نام قدیمش آتشگاه بغو لانگو یا بغلان می خوانیم اصلاً معبدی بوده که در آن پرستش آتش و احترام دودمان سلطنتی کوشانشاه کنیشکا هر دو بهم مخلوط شده و از آن یکنوع آیین جدیدی میان آمده بود که آن را شیوه تسقند پس دودمان سلطنتی خوانده می توانیم.

ما می دانیم که در حوالی هزارق-م زراتشتر آهن (مزدیسنا) را با همان شکل اولیه اش در باختر آتشکده آورد و بمیاهای بزرگی در باختر داشتیم که آوازه و شهرت یکی از آنها در بلخ بنام (آتشکده نوبهار) در تاریخ و ادبیات اعصار اسلامی بهم رسیده بود. (آتشگاه بغلانگو) یا بغلان که مقصد از آن همین آتشکده سرخ کوتل می باشد از نظر مفهوم مذهبی با مزدیسنا عصر زراتشتر فرق داشت و قریبیکه گفتیم روش تصدیق خاندان سلطنتی عصر کوشانی های بزرگ در آن مخلوط شده بود. از بقایای این آتشکده تا حال کتیبه های پیدا شده حروف های به الفبا یونانی روی هفت خشت به ملاحظه رسیده و مهمترین همه کتیبه بزرگی است به روی یک پارچه سنگ مربع که هر ضلع آن تا ۱/۲۰ سانتی می رسد و ۲۵ سطر نوشته دار دهر سطر دارای بیش از ۴۰ تا ۴۵ حرف میباشد رسم الخط کتیبه یونانی و زبان آن یکی از لهجه های محلی باختری است

که بنام لهجه تخاری یا کوشانی یاد شده میتواند. درین کتیبه نام بغلان به صورت قدیم آن (بغولانگو) و نام کوشانشاه بزرگ کوشانی کنیشکا خوانده شده و بقیه مطالب آن هنوز قرائت نشده است.

در ظرف چهل سال اخیر که افغانستان به استرداد استقلال خویش نایل شده باب استان شناسی و تحقیق در معرفی آبادات تاریخی هم توام در همین تاریخ کشاده گردیده و آنچه بالا نوشته شد مختصر است از یک فعالیت دامنه دار و مسلسل که نتایج آن در انکشاف تاریخ و فرهنگ افغانستان و در معرفی سوابق این مملکت در جهان خارج دخالت تام دارد و در توسعه مزید و روشن ساختن برخی از گوشه های تاریخ فرهنگ و هنر شرقی درین گوشه آسیای تاثیر نیست.

امروز در روشنی فعالیت های باستان شناسی معتاد شده ایم که آبادات تاریخی و جایگاه های شهر های قدیم مثل بامیان، هده و بگرام و شترک، و قندوستان و قندوزوده ها جاهای دیگر را بچشم دیگر به بینم حال آنکه اگر به چهل سال قبل مراجعه شود اول از آثار و آبادات اینجا ها خبری نبود و بازم اگر باره اخباری بود چنان در لغافه اسطوره و داستان های تخیلی پیچیده شده بود که با علم و تحقیق بکلی سازگار نبوده بطور مثال همه میدانیم که چهل سال قبل را جبع به بامیان و مجسمه های بزرگ و آثار بودائی آنچه حرف ها میزدند و یک کس هم نبود که حقایق تاریخی آنجا را مکشوف سازد. بعد از تحقیقاتی که شرح مختصر آن گذشت و کتابها و رساله ها و رهنماها و مقاله های که به زبان های مختلف نوشته و ترجمه و بخش شد چهره حقیقی آبادات بامیان در روشنی علم آشکار گردید و آبادات بودائی از آبادات اسلامی شهر غلغله تفکیک گردید. میان شهر غلغله و شهر ضحاک تفکیک دیگر بعمل آمد. تاریخ ساخت مجسمه های بزرگ معین شد، در دره های ککرک و فولادی و سرخ در معابد و هیکل ها تشخیص داده شد و میزات مختلفه سموچ به سموچ معین گردید و آهسته آهسته بامیان در داخل و خارج به اندازه کافی معرفی شد و سال به سال بر تعداد تماشا کنندگان و سیاحان آنجا افزوده شده میروند.

تحقیقات باستان شناسی یکی از مدرسه های بسیار بزرگ آرت و هنر را بنام مدرسه گریک و بودائی گندهارا را تعیین کرد که یکی از مراکز فعال آن هده در جنوب جلال آباد بود. به هزارها مجسمه هده که امروز در موزه کابل، در موزه گیمه پاریس به معرض نمایش گذاشته شده ثابت میسازد که در طی قرن های ۲ و ۳ مسیحی هنر هیکل سازی در افغانستان بخصوص در دره کابل بکدام یا به ترقی کرده بود.

در ماحول هده و در نقاط مختلف نگره ارازدروتنه گرفته تا که ده که دهها نقاط دیگر به مردم و به فرهنگ افغانستان معرفی شد.

بگرام یا یتخت قدیم بیش از اسلام این کشور در دوره قسمتی از پادشاهان یونان و باختری و در عصر کوشانشاهان بزرگ و کیداری ها و کوشانی های خورد با مجموعه بسیار بزرگ و نفیس آثار هنری مکشوف گردید و آثار مکشوفه اسباب استعجاب تماشا کنندگان را فراهم میکند. بگرام جز دشت چیزی دیگر نبود و فقط بنام

ذات شاهانه باجلالآب نهر و صدراعظم دند درخان صحبت

از مناظر سفر ذات شاه به در هند

ادب حضرت هما یونی در باغ شخصی جلا انساب صدر اعظم هند

(دشت بگرام) یاد می‌شد از همان دشت از همان اتلال خاک خزاین نفیس آثار یونا نی، هندی چینی بدست آمد و ظاهر شد که این شهر در ۸۰ کیلو متری شمال کابل نه تنها پایتخت تابستانی کوشانی‌ها بود بلکه نقطه تقاطع و تماس مدنیت‌های هندو یونان و چین هم محسوب می‌شد.

خارج نفس شهر در اطراف کوه پهلوان معابد بودایی دورترها در (پایتاوه) (صدق آباد) و غیره هیکل تراشی‌های مجیزه و کاپیسا از معابد بودایی بدست آمد.

در شمال هندو کشف فعالیت‌های زیاد عملی و تحقیقاتی صورت گرفت. در قندوز از یک معبد بودایی بار اول شواهد هیکل‌سازی‌های شمال هندو کشف مکشوف شد.

در خرابه‌های بلخ کاوش‌ها شد و در اطراف وضع بنا و ساختمان حصار کهن بلخ تحقیقاتی صورت گرفت که تا زمان کوشانی‌های بزرگ بنای آنرا بلند برده است. در سرخ کوتل در گوشه‌های شرقی باختر آتشگاه بزرگ بغلان و کتیبه‌های آن به اندازه زیاد به اهمیت فرهنگ باختر افزوده و چنین مینماید که قبل از اینکه کوشانی‌های بزرگ به جنوب هندو کشف فرود، آیند در بغلان مرکز و شهر بزرگ بمیان آورده بودند که دارای معابد و آتشگاه‌ها و قصرهای بزرگ بود.

دوره غزنوی تا اندازه‌ای در نظرها روشن بود ولی با تمام نوشته‌های مورخان و شعرای آن زمان، آیا چیز مثبتی از نظر هنر و معماری و غیره دستگیری می‌کرد؟ آیا گفته‌های شعرا اغراق و مبالغه معلوم نمیشد و هنوز هم معلوم نمیشود؟ آثار مکشوفه از لشکرگاه تاحدی نظر ما را به حقایق وضع عمرانی و هنری آن زمان روشن ساخته است. آبادی‌ها، حتی آبادی‌های گوشه‌های سلطنتی آنجا از خشت خام ساخته شده و کف اطرافها باخشت‌های پخته فرش می‌شد. تصویر سازی رواج داشت و نقاشان و تصویر سازان ما هر چه در غزنه و چه در بست و چه در بلخ و هرات وجود داشت. خرابه‌های که ۹ قرن به صورت نامعلوم از کبرانه‌های دشت و کناره‌های هیرمند افتاده بود مشخص شد، نام و نشان تاریخی پیدا کرد و در نتیجه در مجاورت بقایای سابق، لشکرگاه جدید بمیان آمد.

از سمت جنوبی یا از ولایت پکتیا آثاری بدست آمده موقعت حاصل شد که با تمام آشکالاتی که در پیش بود در حدود ۱۵ هزار مسکوکات به موزه کابل آورده شود. اینها مسکوکاتی بود که از میرز که از حوالی شمالی گرد یز پیدا شد و کولکسیون مسکوکات موزه کابل را بسیار غنی ساخت. همین قسم چند مجموعه مسکوکات دیگر بصورت اتفاقی از نقاط مختلف ولایت مذکور مکشوف گردید.

در ولایت قندهار علاوه بر کاوش‌های که در پنجوائی بعمل آمد و بدان اشاره کرد بد در ۵۰ کیلو متری شمال غرب شهر در تپه‌ئی موسوم به (مند یشک) یک دهکده بزرگ قبلالتاریخ از طرف موسیو کزال مکشوف شد که از چندین سال دامنش حفریات آنرا مه‌دارد و ۱۳ طبقه آبادی آن تمام دوره مفرغ یا برونیز رادر بر میگیرد و تاجائیکه مشهود شده شواهد نرسد گمانی تا ۳۰۰۰ سال ق م از آنجا بدست آمده و هویدا گردیده که در دوره مفرغ ارتباطی از نظر تمدنی بین

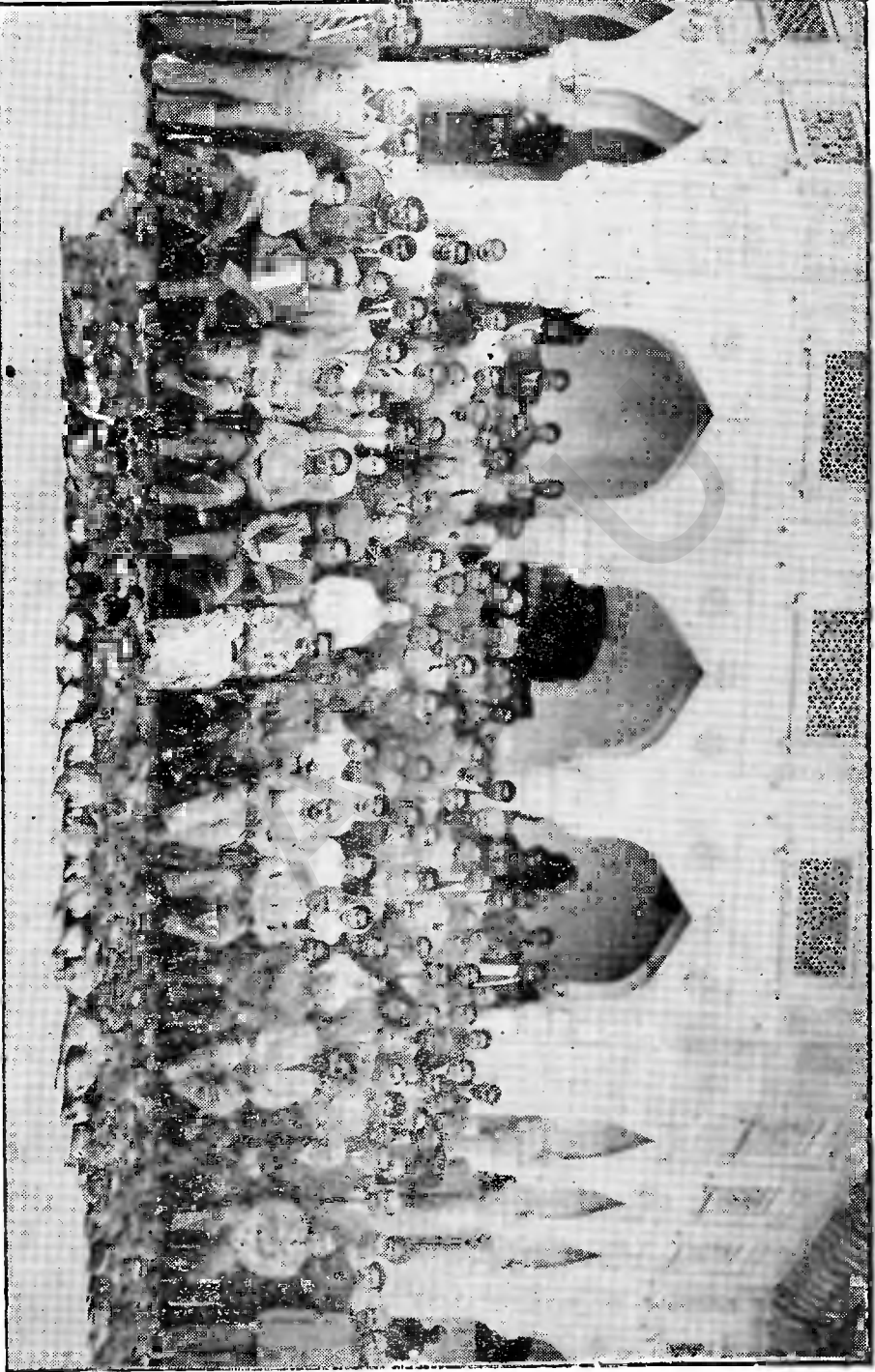
افغانستان جنوب‌عربی یکطرفه باوادی سند (اندوس) و جانب‌دیگر با تمدن اکسوس (آمودریا) دوطرفه دیگر باتپه‌های شرق ایران موجود بود و قبل از اینکه عناصر آریائی نژاد دامنه‌های دوطرفه هند و کشمیر بخش شود مردمان مدنی دیگر در حوضه‌های رودخانه‌های افغانستان منجمله حوضه هیرمند و ارغنداب زندگانی داشت و شهرها و قلاع آنها را حصارها و برجهای مستحکم بود و آلات و ادوات برنزی (مفرغی) می‌ساختند و به زندگانی زراعتی خوب آشنا بودند.

شبهه نیست که در همین چهل سال فعالیت تحقیقات تاریخی در معرفی آثار مکشوفه باستان شناسی کم‌کم موثر و بزرگی کرده نشرات تاریخی انجمن ادبی و فعالیت‌های انجمن تاریخ و سهم بزرگی که نویسندگان و متنبهان کشور در تدوین تاریخ و معرفی آثار و فرهنگ افغانستان متحمل شده اند و شرح آن مبحث جداگانه است هر کدام به‌نوبه خود در روشن ساختن مقام و ارزش آثار و آبدات تاریخی کشور، سهمی قابل تقدیر و ستایش دارد.

ACKU

اعلیٰ حضرت معظمہ ہمایونی باجلائنما ب زہر و صدر اعظم ہند

اعلیٰ حضرت ہما یونی بعد از شکار مرغابی در بہارت پور

معارف چهل سال

مدیران آنکه در سال ۱۳۹۸ هجری قمری چهل سال پیش از امروز، اتفاقاً نستان بصورت
استقلال کامل سیاسی خود نایل آمدند هر چه برای قبول تسمیه جدید برای مملکت و ملت
افغانستان مساعد شد و ابواب مغربان آفاقی و علوم جدید بر روی مرقم باز گردید اولین کنفرانس
حکومت و ملت را حلیب نمود، افتتاح مکتب و مدارس با اصول عصری و آشنای ساختن اولاد افغانستان بعلوم
و تربیت جدید بود. دبیر معارف و تربیت شاه و نخل پروگرام حکومت شده و تشکیلات تعلیمی و تربیتی در
جمله خدمات عامه شامل گردید و پدیداری بنام وزارت معارف و تشکیلات حکومت اضافه شد.
چهل سال پیش از امروز از مکتب رسمی افغانستان یک مکتب ثانوی بنام مکتب حبیبیه بچند مکتب
ابتدایی در مرکز نابل و یک مکتب برای طلبات حری، با اصول عصری وجود داشت و باقی مؤسسات تعلیمی
بصورت شخصی و اصول عهد عتیق جاری بود. بعد از استرداد استقلال در ظرف دو سال اول تأسیس مکتب
جدید در اطراف و نواحی مملکت سرعت پیش گرفت و ملی نهضت جدید یک روی کار شده بود در اثر
افتخاش ازین رفت. بعد از افتتاح (۱۳۹۸ هجری قمری) تشکیلات عرفانی، زبان احیا شد و در ظرف سه سال اخیر
پنوسه و انکشاف آن شامل مساعی گردید برای تبیین معارف و ترویج تعلیم و تربیت صحیح بر تمام نقاط
مملکت و برانگیختن و سایل ارتقاء علمی، ادبی، تشکیلاتی و نظامی بنام وزارت معارف دروی کار آمد
و تعلیمات ابتدایی به موجب ماده ۲۰ اصولنامه اساسی اجباری و مجانی قرار یافت مکتب و مدارس به صورت
دولت یاز شد و روز بروز مطابق ایجاب اصول و منتهای جدید تعلیم و تربیت به مقتضیات محیط و بوسیله
و اصلاح آن پرداخته آمد.

در حال موجوده برای پیشبرد و داد و ده امور تعلیم و تربیت عمومی بک وزارت بنام وزارت معارف موجود است
در اس امور وزیر معارف که عضو کابینه و شخصی مسؤول است قرار داشته در همین بنام همین تدوین
و تعیین اداری، اجرا و سایر امور علمی و اداری را بر عهده دارند.

مداخل تعلیمی مطابق احتیاج امروز بمداخل آئمی تقسیم شده است:

- ۱ - تعلیمات ابتدایی و اساسی
- ۲ - متوسط و ثانوی

۳ - > مسلکي

۴ - > عالي

در اینجا شرح مختصری راجع بهر يك داده می شود :

۱- **تعلیمات ابتدائی و اساسی :** مرام تعلیمات ابتدائی مجهز گرا بدن الحفال است برای يك حیات مسعود تادربن دوره ازیکه طرف مندرجات ضروری و حیاتی را آه وخته و از طرف دیگر قابلیت ها و مهارت های طبیعی که در وجودش وجود است انکشاف باید وایشان در روان و جسماً قوی و دارای فضایل و خصایل اسلامی و انسانی ساخته قابلیت اجتماعی و اقتصادی بخشد .

دوره تحصیل در مکاتب شش سال بوده تعلیمات درین دوره برای تمام اطفال مملکت که مکتب نزدیک مساکن شان باز شده است بهوجب ماده (۲۰) ادولاده اساسی اجاری و مجانی است در مجانی بودن تعلیمات در افغانستان کتب، لوازم تحصیل، معلم، عمارت و ترا ضروریات تلمیسی مجانی است تعام مجانی در تمام دوره های تعلیمی ابتدایی، ثانوی و دارالفنون مرعی الاجرام است .

اطفال بسن هفت بصنف اول دوره ابتدایی قبول شده در طرف شش سال خط و سواد را در فارسی و پشتو مضامین دینیات حساب - تاریخ و جغرافیای وطن و معلومات لازمه حیاتی را می آموزند و درین اواخر بمنظور تطبیق نمودن تعلیم و معارف با اصول و متوذهای جدید تعلیم و تربیت جاریه دنیا و وفق نمودن با تحولیکه در حیات اجتماعی و اقتصادی مملکت وارد آمده وزارت معارف در شکل پروگرام های کلاسیک و نظری سابقه هر روز تحولی دارد می نماید متوذهای تعلیم و تربیت جدید را که بیشتر جنبه علمی و حیاتی دارد تطبیق می نماید. پیش از این پروگرام مکاتب ابتدایی شامل یکدسته معلومات نظری برای آموختن خط و سواد و مبادی حساب معلومات ضروری دینی بوده جنبه حیاتی و علمی در آن کمتر مراعات شده بود درین اواخر از یک طرف در اثر جریان عمومی تعبیر اصول کلاسیک نظری گذشته بمنوذهای فعال و علمی جدید در دنیا و از جانب دیگر احساس احتیاج باشخاص فنی و علمی برای بکار انداختن دستگاه حیات جدید در شعب صنعتی، زراعتی و اقتصادی مملکت که روبرو انکشاف است و زارت معارف بساین فکر انواده تا پروگرام های مکاتب را بیشتر جنبه علمی و حیاتی بندهد بر این مقصد از منابع عرفانی خارجی معاونت و مشورت خواسته يك هیات عرفانی را از دارالفنون کولمبیا شهر نیویورک دعوت نمود تا با افغانستان آمده و پروگرام های مکاتب راتحت غورو تدقیق بگردند همچنان نماینده های یونسکو را که برای خدمت در افغانستان می آید متوجه این هدف ساخته تاراه های صحیح و کوتاهی با همکاری متخصصین داخلی برای رسیدن باین مرام جستجو نمایند. برای رسیدن بمنظور حیاتی و فعال ساختن تعلیمات ابتدایی اخیراً تشبثات آتی بعمل آمده است :

۱- چون پیشه بیشتر اهالی افغانستان زراعت است و باید اکثریت مردم زراعت آشنا باشند وزارت معارف در پروگرام مکاتب ابتدایی زراعت علمی را شامل نموده است و زمینه های الحاقیه مکاتب را بدسترس استفاده ملمان رشاگردان مکاتب گذشته است تا خودشان عملیات باغبانی و زراعت را در آن انجام داده ذوق و استعداد پیشه زراعت در طلاب مدارس بیدار شود .

۲- صنایع دستی و حرفه های علمی در یکده مکاتب ابتدایی داخل پروگرام گردیده است تا از یکطرف طلاب بصنایع آشنا شده بهدار فراغ دوره ابتدایی اگر بتعلیمات بلندتر دوام ندهند صاحب پیشه و کسبی باشند و از سوی دیگر صنایع محلی اصلاح شده برو د.

۳- در پروگرام کارهای دستی در مدارس ابتدایی توجه بیشتری مبذول شده و اضافه بر کارهاییکه روی کاغذ و مقوا می‌کنند بمشورت مشاوران یونسکو کارگاه سادّه بافندگی بالای طلاب ساخته شده است تا طلاب اصول استعمال کارگاه های ساده دستي را بيا موزند .

۴- تقویت معلومات حیاتی و اجتماعی. درسی هم بنام معلومات حیاتی و اجتماعی در مکاتب ابتدایی تطبیق میشود درین درس شاگردان از محیط طبیعی و محیط اجتماعی باخبر ساخته میشوند و درس با اصول معال تطبیق میشود تا نشاط آزادی پشتکار و اعتماد بخود در شاگردان تر بیت شود .

برای مجادله با بیسوادی وسایل دیگری از قبیل تاسیس مکاتب دهاتی کورسهای اکا بر نشریک مجله بنام مجله بخوان و بدان طور مجانی، ارسال سینمای سیار و فیلمهای تعلیمی و تصاویر - چارتهای در قراء و دهات نیز بکار انداخته شده است .

مکاتب دهاتی: آن نوع موسسات تعلیمی است که در قراء و دهات در جاهاییکه آبادیها متفرق و پاشان بوده برای يك مکتب اساسی شاگرد کافی نتواند موجود گردد، تاسیس میشود. دوره تعلیم در مکتب دهاتی سه سال بوده و درین دوره شاگرد خط و سواد و معلومات ضروری دینی و حیاتی را می آموزد . استعداد و ذوق مطالعه در وجود شان بیدار میشود . یکمده شا گردان بعد از طی نمودن دوره مکاتب دهاتی بصنف ۲ مکاتب اساسی و یکتعداد بشعبات لیلیه، شامل شده وعدهای هم سعی شخصی و معاونت مجله بخوان و بدان و دیگر نشریات و کتب که در محیط دستیاب میشود، خط و سواد خود را بهر درجه که بخواهند میتوانند ترقی بدهند .

علاوتاً کورسهای اکا بر برای تعلیم کلانسالان در مرکز و اطراف تا سیس شده میرود و هر ماه مرتباً ده هزار نسخه از مجله بخوان بدان مجانی با شخص که میخواهند خواننده و نویسنده شوند توزیع میگردد. لوازم تحصیل از قبیل کتابچه، پنسل، کاغذ و غیره ذریعه يك هیأت وزارت معارف از جاپان خریداری شده و بنام ولایات و مرکز توزیع شده است و طلاب از ناحیه لوازم تحصیل فنی و مستعد شده اند .

تعلیمات ثانوی پسران: اواین لیسه در کابل ۵۰ سال قبل از امروز تاسیس شده است که عبارت از لیسه حبیبیه است و امروز این لیسه از صنف اول تا ۱۲ (۲۶۰۰) شاگرد و شصت و دو شعبه دارد. بعد از استرداد استقلال مکاتب متوسطه و لیسه ها اول در مرکز کابل و بعداً در ولایات افتتاح شد و مخصوصاً در ظرف ۲۰ سال اخیر بتعداد آن افزود شده رفت اساس پروگرامهای تعلیمی این نوع مکاتب پروگرام مکاتب فرانسه و آلمان بوده مخصوصاً در مضامین ریاضیات و ساینس با در نظر گرفتن ایجابات محیطی عیناً تطبیق میشود. لسان خارجی در اکثر لیسه ها لسان انگلیسی و در بعضی، لسان فرانسه و آلمانی تدریس میشود دوره تعلیمات ثانوی شش سال است از جمله فارغ التحصیلان دوره ابتدایی آنها بیکه استعداد دماغی کافی داشته و خوا هس تحصیلات بلندتر را در تعلیمات عمومی و یا رشته های مسلکی داشته باشند بمکاتب ثانوی پذیرفته میشوند. تعلیمات ثانوی بدو دوره تقسیم میشود : دوره اول تا صنف نهم و دوره دوم تا آخر صنف ۱۲ .

از آخر دوره اول یعنی بعد از فراغ صنف نهم یکمده شاگردان بمکاتب مسلکی یعنی مکاتب پیشه و هنر تخنیک، تجارت زراعت و غیره سوق میشوند و یکمده بتعلیمات خود تا آخر صنف ۱۲ دوام داده و بعد از فراغت برای شمول بدارالفنون آماده میشوند .

در مکاتب ثانوی علاوه بر مضامین دوره ابتدایی فزیک - کیمیا - بیولوژی - منطق، اخلاق و فلسفه لسان خارجه و ریاضیات بلند بغرض آمادگی دا رالفنون تدریس میشود. هدف و مرام تحصیل در دوره ثانوی علاوه بر تقویه معلومات عمومی تحکیم اعتیادات دینی و اخلاقی، تربیت حس وطن دوستی و خدمت به جامعه میباشد تاروحیه عالی و سجایای بلند انسانی در آنها تربیت شده اعضاء مفید برای جامعه بار آیند و نژاد نوینی که تربیت میشود جسماً و روحاً قوی باشند. پروگرامهای مذکور نیز در ضمن تجارب چندین ساله محیطی و ایجاب اصول جدید تجدید نظر شده جنبه حیاتی و عملی در آن بیشتر تقویه شده است. بمضامین ساینس و ریاضیات اهمیت خاصی داده شده است و در مضامین اجتماعی جنبه های حیاتی و اخلاقی که شاگرد را شخصیت بخشد و صاحب معلومات در باره دنیای امروز و مناسبات بین المللی سازد و حس بشریت و نوع دوستی را در آنها منکشف سازد تقویه گردیده است. تاریخ و جغرافیای تمام دنیا بیسمانه کافی درین دوره تدریس میشود معلومات دینی و مدنی طوری تدریس میشود که یکی بعد دیگری واقع گردد از این نوع مکاتب تا امروز ۳۰ باب لیسو و متوسطه در مرکز و ولایات تاسیس شده است :

۱۲ باب	مکتب ثانوی که دارای ۱۲ صنف است برای پسران
۳ باب	» » » » » دختران
۱۰ باب	» متوسط که دارای ۹ صنف است برای پسران
۵ باب	» » » » » دختران

۴ - تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان

تعلیم زنان و دختران با اصول عصری پسانتر شروع شده و اول بار برای تعلیم و تربیت دختران ، مکتب منظمی در سال ۱۳۰۰ هجری شمسی در کابل باز شده و با زهم بسبب شورشهای داخلی یکدوره دیگر دچار فتور شده است اما دوره دوم آن که در عهد سلطنت اعلیحضرت المتوکل علی الله آغاز یافته با اساسات متین و جدیدترین اصول شروع گردیده است با یک حرارت و عطش معارف فخواهی از طرف دختران و اولیا ، شان استقبال میشود .

دوره جدید تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان که تقریباً از ۲۰ سال باینطرف آغاز یافته یکدوره بیداری و نهضت قابل تذكری برای نسوان افغانستان بوده مکتب متعدد نسوان در مرکز و ولایات باز شده میرود. انجمنهای نسوان، فاکولته ها و مراکز تربیت خانمها یکی بعد دیگر تاسیس و افتتاح میگردد. مؤسسات تعلیم و تربیت نسوان در افغانستان عموماً با نواع ذیل تقسیم میشود :

الف : مکتب ابتدایی نسوان دختران بسن ۷ ساله در مکتب ابتدایی شامل شده و یکدوره ۶ ساله تعلیم ابتدایی را درین نوع مکتب تکمیل میکند مرام تعلیم در مکتب ابتدایی علاوه بر تعلیم خط و سواد، مجهز گردانیدن اطفال است برای یک حیات مسعود. اطفال درین دوره از یکطرف معلومات ضروری حیاتی را آموخته و از طرف دیگر قابلیتها و مهارتهای طبیعی که در وجودشان است انکشاف می یابد تا دختران روحاً و جسماً قوی شده دارای فضایل اسلامی و اخلاقی گردند و قابلیت های اجتماعی و اقتصادی درایشان بیدار گردد

ازین نوع مکتب برای تعلیم و تربیت دختران در مرکز و ولایات افتتاح شده است که روز بروز تعداد آن روبه ازدیاد است .

ب : مکتب ثانوی دختران - دوره ثانوی برای تعلیم دختران نیز ۶ سال است از جمله فارغ التحصیلات مکتب ابتدایی دخترانیکه استعداد دماغی کافی داشته و خواهش تحصیلات بلندتر را در تعلیمات عمومی و یا رشته های مسلکی داشته باشند بمکتب ثانوی شامل میشوند .

هدف و مرام تعلیم دختران در دورهٔ ثانوی نیز علاوه بر تقویت معلومات عمومی تحکیم اعتیادات دینی و اخلاقی تربیت حس خدمت بخانواده بوطن و بجا معه میباشد تا روحیهٔ عالی و سجا یا بلندی انسانی در آنها تربیت شده - مادران مفید برای جا معه بار آیند و نژاد نوینی که در دامن شان تربیت میشود جسماً و روحاً قوی باشند .

درمکاتب دختران تا صنف نهم با سشنای دوخت و بافت و بخت و یز و تربیت طفل دیگر مضامین و پروگرام تعلیمات عمومی مانند مکاتب پسران تطبیق میشود بعد از صنف نهم فارغ التحصیلات حسب خواهش خود شان بشعبات ذیل تقسیم میشوند :

الف : شعبهٔ کامل لیسه، درین شعبه پروگرام دروس لیسه ها تعقیب میشود علاوه بمضامین دورهٔ ابتدایی فزیک، کیمیا، بیولوژی، منطق، اخلاق و فلسفه ریاضیات بلند و لسان خارجه بغرض آمادگی دارالفنون تد ریس میشود مازونین این شعبه بقا کولته طب - فاکولته ساینس و فاکولته ادبیات شامل میشوند .

ب : شعبهٔ تد بیر منزل - مرام این شعبه اینست که طالبات برای ابد اختن یک حیات مرغه در خانه تربیت و آماده شوند و مخصوص کسانی است که بعد از فراغ مکتب داخل حیات شده و بتحصیلات رسمی خود خاتمه میدهند و مصروف وظایف حیاتی و اجتماعی خود میگرددند مدت تحصیل درین شعبه بعد از صنف نهم دو سال که دورهٔ کامل آن یازده سال شود تعیین شده است در دو سال اخیر علاوه از مضامین عمومی بیشتر اقتصاد منزل، حفظ الصبحه، و تربیت طفل مضامین خیاطی و بخت و یز و قسمتی از علوم طبیعیات که مربوط بکارهای خانه و حیات اجتماعی است تد ریس میشود .

ج : شعبهٔ دارا لمعلمات : در این شعبه فارغ التحصیلات صنف نهم دختران یز گرفته میشوند مدت دو سال دروس مسلکی دارالمعلمات را با یکمده مضامین دیگر خوانده و برای مکاتب ابتدایی معلمه تربیت میشوند و علاوه بر انکشاف معلومات عمومی بدروس مسلکی مانند اصول تد ریس روحیات انکشاف طفل توجه بعمل می آید تا معلمات در طرز پیش آمد با اطفال و اصول درس اطفال شناسایی حاصل نمایند .

تعلیمات عالی نسوان

- برای تعلیمات عالی نسوان عجله سه فاکولته وجود دارد . فاکولته علوم اجتماعی - فاکولته ساینس و فاکولته طب . دختران بعد از تکمیل تحصیل بکلوریا یا فاکولته ها شامل میشوند مدت تحصیل در فاکولته ادبیات و ساینس ۴ سال است مازونین این فاکولته ها علی الاکثر بحدیث معلمه در مکاتب ثانوی خدمت مینمایند .

فاکولته طب مدت تحصیل درین فاکولته مانند فاکولته پسران بعد از فراغ بکلوریا یا ۷ سال است یک سال در بی، سی، بی، پنجسال در فاکولته و یکسال بحدیث ستاژ مشغول تحصیل میشوند و در پایان ۷ سال به دیپلوم دکتری طب موفق شده بحدیث طبیب مشغول وظیفه میشوند .

انجمنهای نسوان :

اولین انجمن نسوان یازده سال قبل از امروز در کابل افتتاح گردید این مؤسسه تحت ریاست افتخاری ملکه معظمه بمقصد بیداری زنان افغانستان بنیاد یافت و در طول این مدت از طرف بانوان منور حمایت و پشتیبانی گردید و در تنویب و بیداری زنان کشور خدمات قابل تدری ایفاء نمود . شعبات مؤسسه که در تنویب و تعلیم و تربیت نسوان خدمت میکنند قرار آتی است :

۱ - شعبه تبلیغات : وظیفه این شعبه در تنویر اذهان زنان و بلند بردن سوئی علمی و اجتماعی شان اهمیت زیاد دارد یک مجله بنام مجله میرمن ازین شعبه نشر میشود اداره کلوب انجمن - راه انداختن یک کتابخانه عامه مخصوص زنان و دختران ترتیب صحفنه های تیار و در راه های تبلیغی نمایش فلمهای تربیتی اداره باغ عمومی زنانه از وظایف این شعبه است. این شعبه علاوه بر نشر مقالات در مجله میرمن از راه ایراد کنفرانسهای تربیتی صحی و اجتماعی بمعلومات زنان و دختران میپردازد. کلوب انجمن - علاوه از صحفنه های تفریحی و سپورتی صحفنه تربیتی و تبلیغی دارد که علیه خرافات فعالیت نموده در احیای سنن باستانی میکوشد. اعیاد ملی و مذهبی روزهای بین المللی از قبیل روز صحت، روز حقوق بشر، روز ملل متحد و غیره را تجلیل میکند و زنان را با جنبه های مثبت آن آشنا میسازد.

۲ - شعبه تند ریس : انجمن نسوان یک مکتب دارد که در آن دختران و زنانی را که سن شان از دوره شمول مکتب گذشته است قبول نموده و با یک پروگرام نسبتاً بسیط ولی عملی و تطبیقی در طرف شش سال تحت تعلیم میگیرد درین مدت زنان علاوه از خط و سواد معلوما تیرا که بحیات روز مره تعلق دارد از قبیل علوم دینی آداب معاشرت تربیت طفل. اقتصاد منزل. و معلومات آفاقی در تاریخ و جغرافیا، مبادی حساب، پخت و پز خیاطی و غیره را در کورسهای مختلف می آموزند.

۳ - شعبه حرفت و هنر : درین شعبه خیاطی - گلدوزی، سوزن دوزی متنوع - بافت دستی و ماشینی ساده برش البسه و غیره ضروریات دوخت و بافت اداره میشود و انکشاف می یابد. این شعبه از یکطرف بحیث یک مرکز تربیت هنرهای زیبای دوخت و بافت را بزنان و دختران می آموزد و از طرف دیگر فرمایشها را می بندد.

۴ - مراکز تربیت اجتماعی زنان در دهات : در حصه های بیکه پروژه انکشاف دهکده تطبیق میشود مراکز بنام مراکز اجتماعی تربیت زنان موجود است که زنان و دختران درین مراکز جمع شده از کنفرانسها، از کتابخانه، از کورسهای سواد خوانی و صحی و از کورسهای دوخت و بافت این مراکز استفاده مینمایند و برای زنان دهکده را هنما و معاونهای خوبی میشوند.

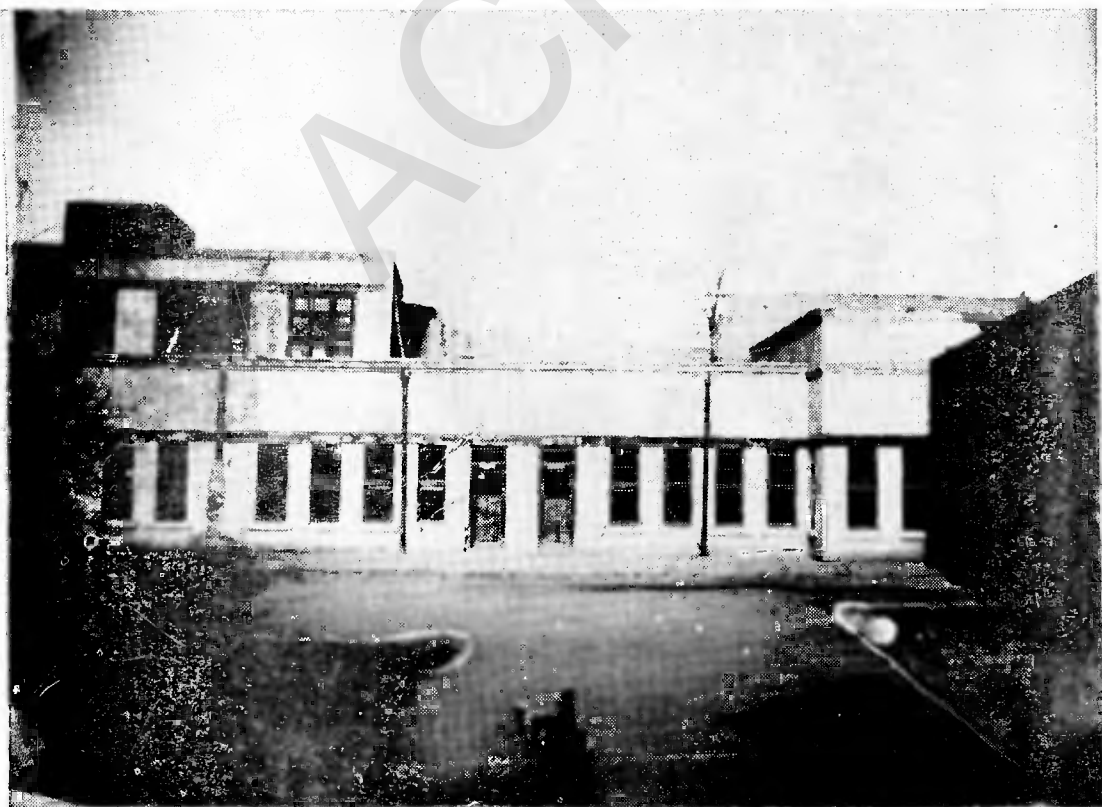
۵ - شفاخانه های زنانه و زایشکاها نیز در پهلوی دستگا های تداوی و معاینه مراکز تربیت نیز دارند درین مراکز تربیتی، دختران و زنان تحصیل نموده بحیث پرستار و بحیث قابله تربیت میگردند خلاصه و سایر تعلیم و تربیت از هر ناحیت برای زنان و دختران مهیا است و مخصوصاً دستگا های حکومتی در بیداری و انکشاف ذهنی زنان توجه خاصی دارد و هر روز این وسایل در مملکت زیاد شده بتناسب سوئی علمی و فکری نسوان کشور بهتر و منکشف تر شده میرود.

۶ - مکاتب مسلکی بیشتر فتهای علوم و تخنیک شکل جدیدی بزندگان بشر داده و شرایط زندگانی روز بروز در تحول است چه ماشین جای بازوی انسان را گرفته است این تحولات تاثیر بزرگی در زندگانی انفرادی و اجتماعی انسانها وارد نموده است تعلیم و تربیت جدید باید انسان را بهمه این احتیاجات آشنا ساخته و موقع بدهد تا در فرام آوردن آنها موفق شود.

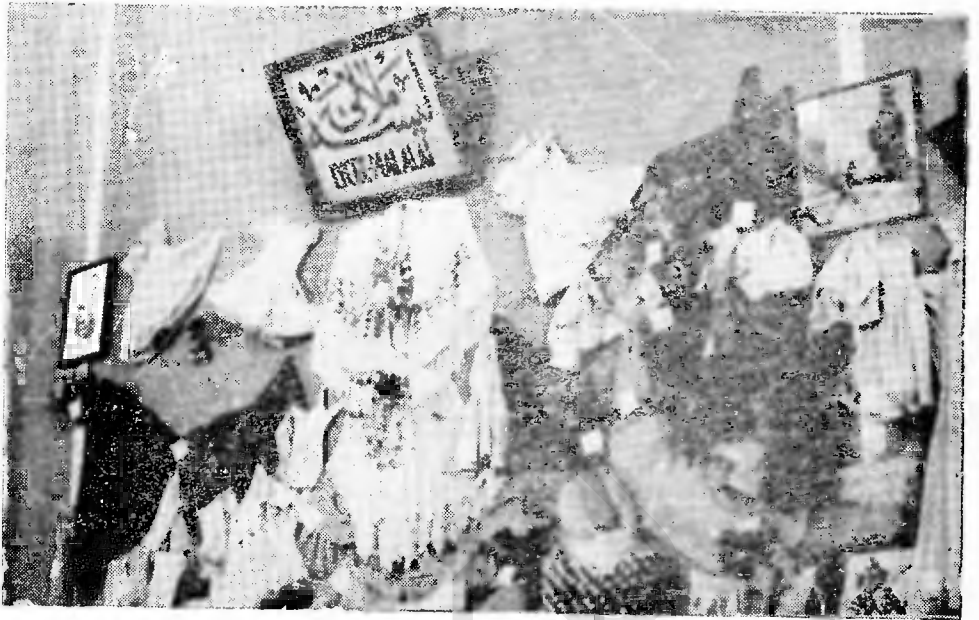
تدریسات مسلکی جوانان را برای اینگونه احتیاجات آماده ساخته آنها را بزندگان انفرادی و اجتماعی آماده میسازد. بشاگردموقع میدهد که یک شغل را مطابق استعداد ذهنی و ذوق طبیعی خود بیاموزد. درین تدریسات مسلکی و عوامل اقتصادی یک رابطه نزدیکی موجود است و انکشاف یکی مربوط است بتوسعه دیگری.

اهدای وسایل طبی و جراحی از طرف سفیر کبیر مردم چین به جلا لتمام وزیر معارف

مکتب شاه‌دو شمشیر ه (ع)

نمایش آثار دستی متعلمات لیسه ملالی

طلاب مکتب شر ن کتواز با اولیای شان و نیناغلی حاکم اعلیٰ غزنی

در کشور ما تدریسات مسلکی خیلی جوان است اولین مکتب مسلکی دارالمعلمین کابل است که در سال ۱۲۹۱ تاسیس گردیده. مکاتب دیگر در سال های ما بعد رویکار آمد. تا سال ۱۳۳۶ تدریسات مسلکی اداره جداگانه نداشت مدتی از طرف ریاست تدریسات عمومی و بعداً رشته های تخنیکی آن از طرف پوهنتون کابل اداره میشد. در سال ۱۳۲۶ اولین بار ریاست مسلکی در تشکیل وزارت معارف بشکل واحد جداگانه رویکار آمد در سال ۱۳۲۹ ریاستهای مختلفه تدریسات از تشکیل برداشته شد و در عوض آن ریاست عمومی تدریسات بمیان آمد و امور مکاتب مسلکی مربوط بیک مدیریت گردید که جزء ریاست تدریسات عمومی شمرده میشد. در سال ۱۳۳۳ در تشکیلات دولتی تجدید نظری بعمل آمد و این ریاست عمومی تدریسات به سه ریاست تجزیه گردید که بموجب آن تدریسات مسلکی باریکتر بشکل ریاست جداگانه در چوکات وزارت معارف تاسیس شد و تا ایندم بهمان شکل دوام دارد. مکاتب مسلکی از نظر اهمیت به دسته تقسیم میشوند:

۱- مدارس دینی - مدرسه علوم شرعی و دارالعلومها.

۲- دارالمعلمین ها

۳- مکاتیبکه جنبه فنی یا تخنیکی دارند.

امید داریم در طی سالهای آینده مکاتب فنی و تخنیکی ما توسعه پذیرفته و احتیاجات آینده اقتصادی و صنعتی مملکت را فراهم آورد.

مدارس دینی و دارالعلومها: تعلیمات دینی در افغانستان از زمانهای قدیم طرف توجه بوده و در ادوار تاریخ در مدارس و در مساجد تدریس گردیده اند: اینگونه تعلیمات تا مدتی بشکل غیر منظم در مساجد تدریس میگردد. معلمین بسویه های مختلف نزد اماکن و سایر علمای دینی بشکل انفرادی بآموختن علوم دینی میپرداختند. علمی اکثر واقع میگردد که شاگردان برای آموختن یک کتاب از علوم دینی نزدیک عالم در یک گوشه مملکت میرفتند و باین ترتیب سالیان درازی در سفر میبودند تا میتوانستند چیزی بیاموزند. معیناً تعلیمات آنها در داخل مملکت بیابان نمیرسید و متعلم مجبور میشد در خارج مملکت مسافرت نموده و بآرزوی خود نایل شود. برای اینکه اینگونه تعلیمات رونق اساسی خود گرفته و صاحبان ذوق بتوانند بآسودگی تمام تعلیمات خود را در یک مرکز فراگیرند. حکومت افغانستان دارالعلومها را بمیان آورد و دارالعلوم عربیه کابل اولین مدرسه منظم دینی است که در سال ۱۳۰۲ در پایتخت دایر گردید و تا امروز جریان دارد. این مدرسه در تربیت عالمان دینی خدمت بسزایی نموده امروز بکثرت علماء مبلغ و اهل قضاء بمملکت تقدیم نموده است.

تعلیمات دینی در ولایات هم در طی چهل سال اخیر یکی بعد دیگری دایر گردیدند. (جلال آباد) مدارس جامع و فخر المدارس هرات - مدرسه اسدییه مزار شریف - مدرسه تخارستان قندوز و مدرسه ظاهر شاه مینه.

مدرسه علوم شرعی: دارالعلومها و این مدارس منظم دینی است. تعلیمات در این موسسات بیشتر بشکل متداوله را دارد. کتب مروجه شرعی و عربی تدریس میگردد و درین اواخر بعضی علوم عصری نیز دربرگرم های آن ضمیمه گردیده است. در مدرسه علوم شرعی طرز تعلیم بشکل مکاتب امروزی است. یک تعادل بین مضامین شرعی و مضامین دیگر قرار گرفته است تا شاگردان آن از یک طرف علوم دینی را آموخته و از طرف دیگر از علوم عصری نیز بهره بردارند. علاوه آدرین مدرسه اسان عربی از روی اصول جدید تدریس میگردد.

دارالمعلمینها: در سال ۱۳۹۱ موسسه بنام دارالمعلمین در مدرسه چوپرووشی دایر گر دید. قسمتی از امامان مساجد و دسته دیگری از جوانان، با سواد درین موسسه شامل گردیدند. پروگرام آنوقت بروی مضامینکه در مکاتب ابتدایی تدریس میشد بنا یافته بود. در سال ۱۳۹۹ مکاتب ابتدایی توسعه پذیرفته وزارت معارف تشکیل گردید دارالمعلمین توسعه یافته در پروگرام تعلیمی آن مضامین بنام تعلیم و تربیت، اداره مکتب و مکتب داری اضافه گردید درین زمان قسمت بیشتر شاگردان از فارغ التحصیلان مکاتب ابتداییه تشکیل یافته این شاگردان دوسال در دارالمعلمین تحصیل مینمودند.

در ماه سرطان ۱۳۰۲ دارالمعلمین شکل منظمتری گرفته شاگردان غیر منظم پس از امتحان بمکاتب معلم شدند و ازین بعد فیصله گردید که تنها فارغ التحصیلان مکاتب ابتداییه درین موسسه پذیرفته شوند گویا دارالمعلمین اساسی از همین تاریخ بوجود آمد.

در سال ۱۳۱۶ پلان جدیدی برای انکشاف مکاتب طرح گردید. درین پلان افتتاح مکاتب متوسطه در ولایات در نظر گرفته شد باین مرام در اساسات دارالمعلمین تحولات رخ داد. مکتب از کابل بپغمان نقل مکان نموده و دارای دو شعبه گردید که یکی آن بنام دارالمعلمین اساسی و دیگری بنام دارالمعلمین متوسطه یاد میشدند. در هر دوی آن فارغ التحصیلان صنوف هفتم پذیرفته میشدند. دارالمعلمین اساسی معلمین مکاتب ابتدایی تربیت مینمود و دارای صنوف ۸ و ۹ مینمود درین دوره دو سال علاوه از مضامین عمومی مسلکی مثل روحیات فن تدریس و غیره تدریس میگردد در ختم صنف نهم فارغ التحصیلان بحیث معلم در مکاتب ابتداییه داخل و وظیفه میشدند.

دارالمعلمین متوسطه نیز دارای صنف ۸ و ۹ بود اما صنف نهم نهی نبوده و دوره تحصیل تا صنف یازده قرار یافته بود. شاگردان این شعبه مضامین مسلکی نمی خواندند در عوض لسان انگلیسی را می آموختند دروس مسلکی برای صنوف بالا تر گذاشته شده بود. در سال ۱۳۱۸ دارالمعلمین متوسطه از پغمان بکابل آمده و دارالمعلمین اساسی بآنجا مانده در کابل در پهلوئی دارالمعلمین متوسطه یک شعبه دیگر بنام دارالمعلمین مسلکی نیز تاسیس گردید.

در سال ۱۳۲۲ دارالمعلمین اساسی پغمان نیز بکابل آمده و دارالمعلمین موجوده ضمیمه گردید گویا در سال ۱۳۲۲ دارالمعلمین مشتمل بر دو قسمت بود. دارالمعلمین مسلکی که دوره تحصیل آن تا صنف نهم و دارالمعلمین متوسطه که دوره تحصیل آن تا صنف ۱۱ دوام داشت. دارالمعلمین متوسطه دارای دو شعبه بود اجتماعی و سیانس. در همین سال دوره دارالمعلمین متوسطه از صنف ۱۱ بصنف ۱۲ از تقاء یافت و یک سال دیگر بدوره آن افزود گردید و تا ایندم بهمان ترتیب نوام دارد. اما تقسیم شعبات سیانس و اجتماعی از بین رفته یک پروگرام واحد در محل تطبیق گذاشته شد. تا سال ۱۳۲۸ دارالمعلمینهای مسلکی و متوسطه از طرف یک مدیر اداره میشد، اما درین سال اداره های جدا گانه برای هر یک تشکیل گردید و از همدیگر نظر به اداره مجزی گردیدند. در همین وقت دو سال دیگر دوره تحصیل دارالمعلمین مسلکی افزود گردید و تا سال ۱۳۳۵ شاگردان این مکتب تا صنف یازدهم تحصیل مینمودند از شروع سال ۱۳۳۵ یکسال دیگر بدوره تحصیل این مکتب افزود گردید. از سال ۱۳۳۱ با نظر طرف نام دارالمعلمین ابتدایی را بعود گرفت.

دارالمعلمین امروز: دارالمعلمین امروز دارای دو قسمت میباشد که بنام متوسطه و ابتدایی یاد میشود هر دو - دارای صنوف اعدایه میباشد. دوره تحصیل هر دو، سه سال است. فارغ التحصیلان صنف نهم درین موسسه پذیرفته میشوند. یک قسمت بزرگ فارغ التحصیلان این سینا برای فرا گرفتن

تحصیلات بلند تر بدارالمعلمین تربیت میشوند. دارالمعلمین ابتداییه از شروع سال ۱۳۳۵ دارای صنف ۱۱ گردیده است در دوره سه سال شاگردان تحت پروگرام معین بفرار گرفتن تعلیمات عمومی و مسلکی میپردازند. در ختم سال سوم بحیث معلم مکاتب ابتداییه داخل وظیفه میگردند. دارالمعلمین متوسطه دو مرام دارد یکی تربیت معلمین برای دوره متوسطه لیسه ها و دیگری جهت طلاب ولایات برای شمول بقا کولته ها. درد و سال اول تمام متعلمین یکنوع پروگرام را بطور عمومی مثل لیسه ها تعقیب مینمایند علاوه: - روانشنا سی جوانان در صنف دهم واجتماعیات تربیتی نیز درین صنف تدریس مینمودند اما سال سوم بدو شعبه تقسیم میگردد يك شعبه آن پروگرام معلمی را تعقیب مینمایند و فارغ التحصیلان این شعبه بحیث معلمین مکاتب متوسطه داخل وظیفه میگردند در شعبه دیگر آن پروگرام عمومی لیسه ها تطبیق میگردد فارغ التحصیلان این شعبه - بقا کولته ها برای فرا گرفتن تعلیمات عالی شامل میشوند

دارالمعلمینهای ولایات: تربیت معلم از احتیاجات اولیه معارف بشمار میرود تا ایندم دارالمعلمین کابل تنها موسسه ای بود که معلم تربیت میشد اما نظربا انکشاف مکاتب ابتدایی و متوسطه وزارت معارف بیکتعداد بیشتر معلم نیازمند است در بلان پنجساله سه دارالمعلمین دیگر در ولایات پیش بینی گردید. دارالمعلمین ننگرهار: بتاريخ اول سنبله ۱۳۳۵ از طرف جلالتمآب وزیر معارف افتتاح گردید دارالمعلمین قندهار: بنام میرویس دارالمعلمین بتاريخ ۱۸ سنبله ۱۳۳۵ از طرف رئیس تدریسات مسلکی افتتاح گردید.

دارالمعلمین هرات: از طرف نایب الحکومه هرات بتاريخ ۱۵ حوت ۱۳۳۶ افتتاح و مدیر عمومی معارف هم در افتتاح شامل بود.

مکتب زراعت: این مکتب در سال ۱۳۰۲ (۱۹۲۵) تاسیس گردید در ابتداء فارغ التحصیلان مکاتب ابتدایی که در آنوقت از صنف پنج و بعد از صنف ششم فارغ میشدند پذیرفته میشدند دوره تحصیل آن سه سال بوده و دروس عمومی زراعت را فرا میگرفتند قسمت بزرگ وقت آنها در کارهای عملی میگذشت درینوقت مدیر و چند نفر معلم از فرانسه استخدام گردیده بود که بتعلیم طلاب میپرداختند و بیکتعداد افغانها هم در تعلیم شاگردان با فرانسویها شرکت داشتند در اوایل تاسیس باین مکتب بیکتعداد محصلین برای تحصیل در رشته های زراعتی بخارج اعزام شده بودند که بعد از فراغ تحصیل از سال ۱۳۰۸ متر جأ جای معلمین خارجی را گرفتند.

در سال ۱۳۲۲ (۱۹۴۲) در پروگرام و سوبیه تعلیمی این مکتب تجدید نظر بعمل آمد ازین تاریخ بیعد فارغ التحصیلان صنف نهم در مکتب پذیرفته میشدند. پروگرام تعلیمی آن از مکاتب زراعتی فرانسه و بعضی ممالک دیگر اروپایی تدریس گردیده است. در سال ۱۳۳۲ (۱۹۵۳) تحول دیگری در پروگرام رخ داد یکنفر مدیر و چهار نفر معلم از امریکا استخدام گردید تا تازه ترین متدهای تعلیمی را درین مکتب تطبیق نمایند امروز امور تعلیمی این مکتب در بین معلمین افغان و امریکایی مشترك اند برای اینکه شاگردان از معلمین امریکایی بخوبی استفاده نمایند در تعلیم لسان انگلیسی توجه بیشتری میندول گردیده است. مفردات از سال ۱۳۳۲ متدرجات تغییر نموده و امروز شکل اساسی بخود گرفته است.

مکتب ثانوی تخنیک: در مکتب میخانیک کی کارگران ماهر برای شقوق مختلف صناعتی تربیت میشوند اما فابریکه ها بیکتعداد اشخاص فنی بسوبه بلند تری ضرورت دارند که بحیث معا و نینس انجیری و رئیس کار گاه ایفای وظیفه نمایند. بمنظور برآوردن این مرا مکتب ثانوی تخنیک در سال ۱۳۳۰ تاسیس گردید. دوره تحصیل این مکتب سه سال است در صنف اول آن

فاراغ التحصیلان صنف نهم در نتیجه یک امتحان علم آوری پذیرفته میشوند. بعد از فارغ تحصیل شاگردان میتوانند یادرفا کولته انجینری برای فرا گرفتن تحصیلات عالی شامل شوند و یادرفا منابع فنی داخل کار کردند. این مکتب دارای چهار شعبه میباشد: شعبه میخانیکي-شعبه مهندسی-شعبه برق-شعبه فنی هواوردی (مخا برات فضایی) در سال اول و دوم دوس مشترک میباشد اما در سال سوم شعبات جداگانه تقسیم میشوند. در پروگرام آن یک موازنه مناسب بین تعلیمات علمی و نظری مد نظر گرفته شده است تا فارغ التحصیلان این مکتب بتوانند نقشه های راخوانده در اجراء و کنترل آن دسترس کافی داشته باشد. این پروگرام مشتمل است بر سیانس تطبیقی کارهای عملی تعلیمات بصری ریاضات رسم تخنیکي و هندسی. در این مکتب تعلیمات تماماً با انگلیسی میباشد. یک پروگرام مخصوصی از طرف متخصصان لسان ترتیب گردیده بشاگردان موقیع میدهد که تعلیمات فنی را تعقیب نمایند.

مکتب تجارت: این مکتب در اواخر سال ۱۳۲۲ تاسیس گردیده و دارای دو دوره میباشد. دوره اول مشتملست بر صنوف ۷، ۸، ۹ که تعلیمات آن جنبه عمومی داشته و پروگرام مکاتب متوسط در آن تدریس میشود تنها برای اعتلای سوبه مسلکی مضمونی بنام اقتصاد و مضمون دیگری بنام حساب تجارت در پروگرام این صنوف شامل است. دوره دوم مشتملست بر صنوف ۱۰-۱۱-۱۲ پروگرام این دوره جنبه اختصاصی داشته و در آنها مسایل عمومی اقتصادی و مالی تدریس میگردد.

در اوایل تاسیس این مکتب مربوط بر ریاست پوهنتون بود بعداً حین تشکیل ریاست تدریسات مسلکی باین ریاست مربوط گردید.

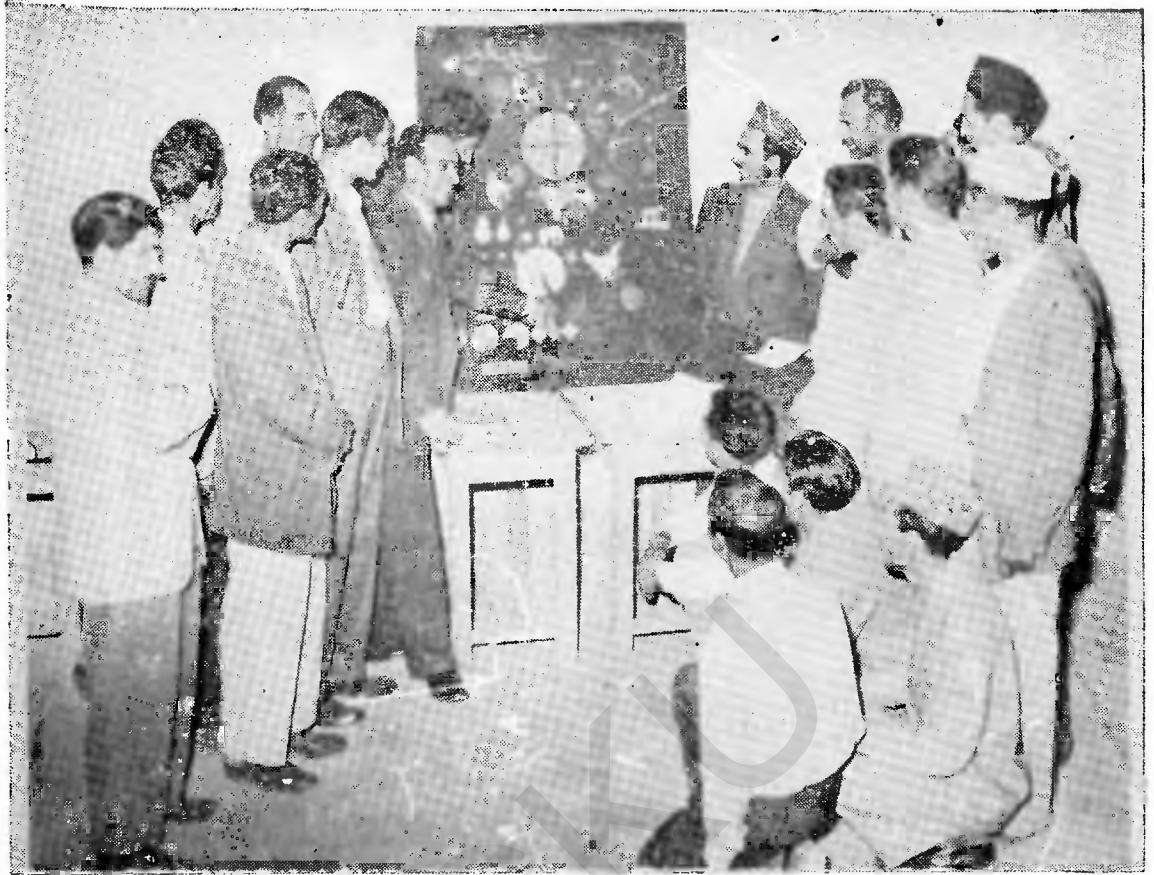
از سال ۱۳۲۷ این مکتب تنها دارای صنف هفتم بوده و متدرجا دارای صنوف بالا تر گردیده تا اینکه در سال ۱۳۲۷ این مکتب تنها دارای صنوف ۱۲ گردید. در سال ۱۳۲۷ صنوف دوره اول آن متدرجا لغو قرار گرفته و در سال تعلیمی ۱۳۲۹ این مکتب تنها دارای دوره دوم گردید مکتب نهاری ذخیره جدید الشمول این مکتب گردیده و فارغ التحصیلان صنوف نهم نهاری بمکتب تجارت شامل میشوند تا بالاخره مکتب نهاری جزء مکتب تجارت گردیده و مکتب دوباره دارای دوره اول گردید.

در سال ۱۳۲۹ برای تقویت مضامین مسلکی دونفر متخصصین از آلمان استخدام گردید: یکی دکتور مرک بحیث مدیر مقرر گردید. تا ایندم مضامین مسلکی مشتمل بود بر حقوق اداره، حقوق تجارت، بانکداری حساب تجارت، اقتصاد محاسبه تاریخ تجارت مرادوات انگلیسی باثر پیشنهاد دکتور مرک در اطراف پروگرام مسلکی تجدید نظر بعمل آمده و در نتیجه مجالس متعدد مضامین حقوق تجارت حقوق اداره. احصائیه و بانکداری لغو گردید و در عوض آنها تکنالوژی و الجبر در پروگرام زیاد گردید و بتدریس لسان و مرادوات انگلیسی و اقتصاد اهمیت بیشتری داده شد گویا تعلیمات این مکتب از جنبه خاص تجارتی بطرف مسایل اقتصادی سوق داده شد.

در ماه حمل ۱۳۳۲ نظر بتحولاتی که در سیستم مالی مملکت وارد گردید وزارت معارف با وزارت مایه داخل مذاکره شد تا راجع پروگرام مکتب تجارت نظریات خود را ارائه بدارند باثر این مفاهمه مجالس در وزارت معارف دایر گردید که در پروگرام مکتب تجارت تعدیلاتی بعمل آید تا هر دو مرام الی و اقتصادی فراگیرد.

تصویب مجلس نمایندگان بتاريخ ۱۶ حوت ۱۳۳۳ بتصویب مجلس علمی وزارت معارف رسانیده شد و باساس آن تقسیم ساعات پروگرامیکه امروز در مکتب جرایان دارد تثبیت گردید باساس این تصویبها تحولات ذیل در پروگرام مکتب بوجود آمد:

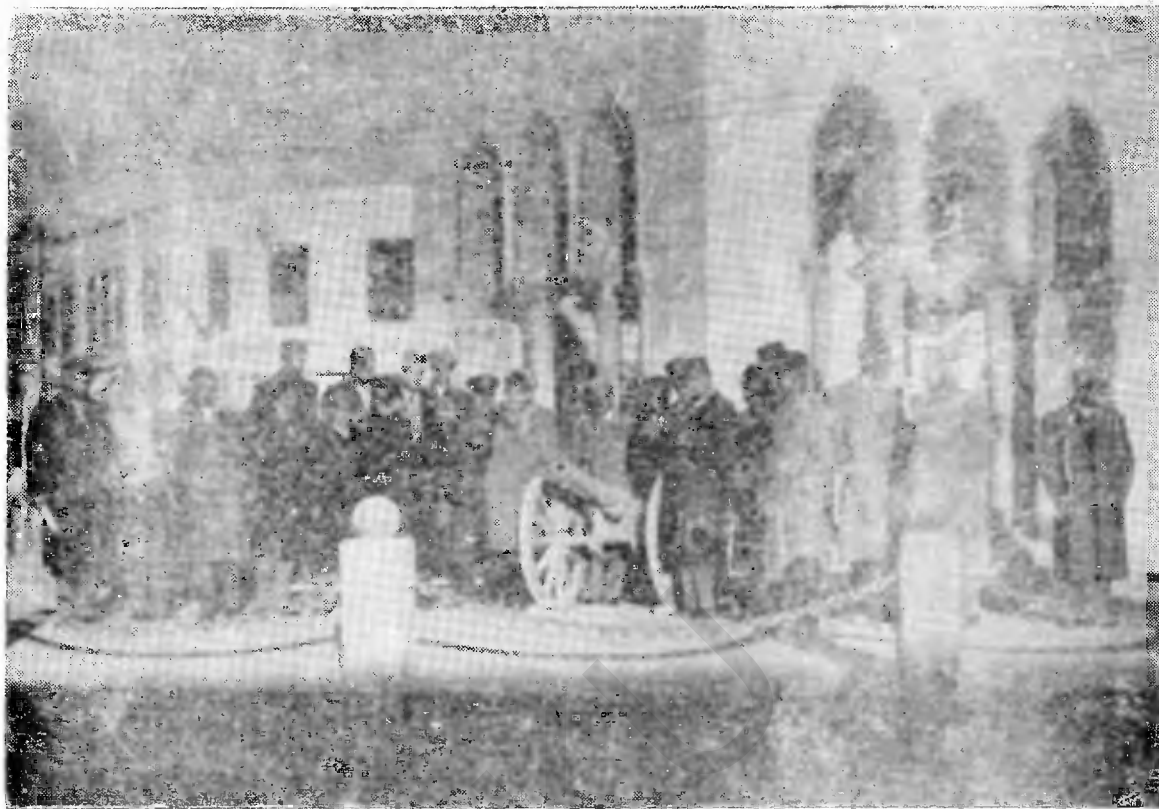

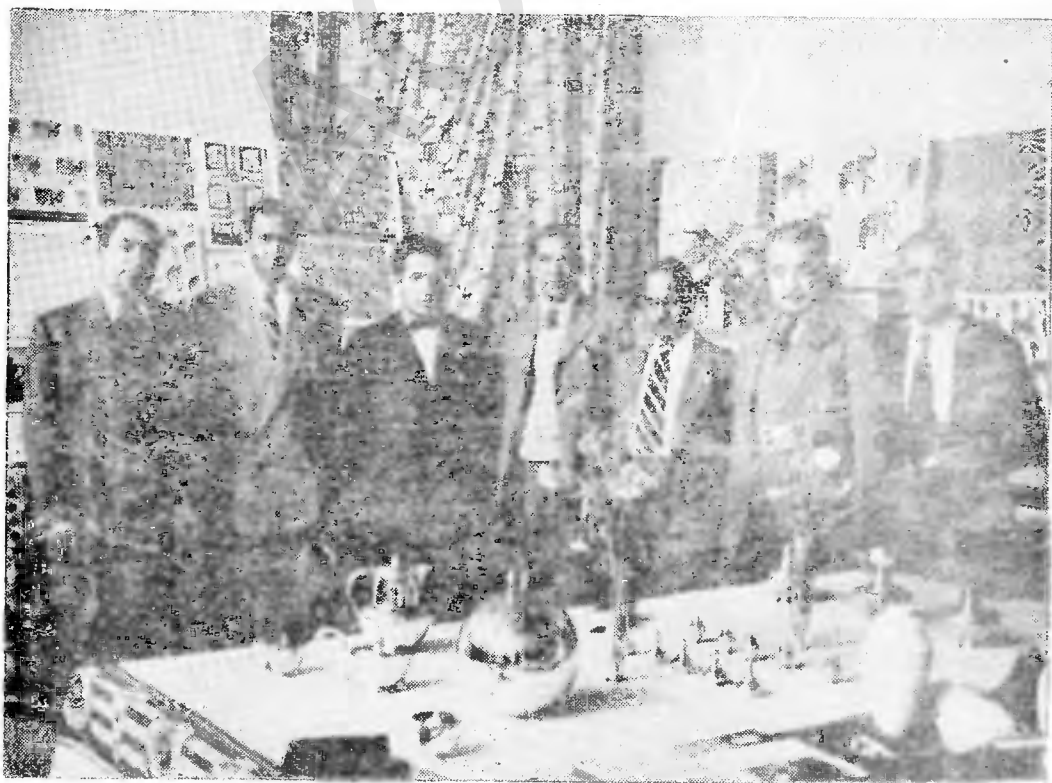
معلمان در روز افتتاح کورس سعدی و بصری

متملمات ایستۀ مهري هرات

هیأت جرگه تربیتی در قندهار

هیأت افغانی در مکتب صنایع لکنهوا (هند)

۱- پروگرام دوره اول بحال خود باقی ماند.

۲- پروگرام دوره دوم حسب آتی تعمیر یافت:

مضمون تاریخ اقتصاد و دکترین اقتصادی که تدریس آن اهمیت ثانوی داشت برداشته شد و عوض آنها مضامین دیگر بنام حقوق اداره از صنف دهم تا یازدهم و مالیه در صنف ۱۰ و ۱۱ بدرجه در صنف ۱۲ شامل گردیدند.

مکتب میخانیک کابل: - این مکتب در سال ۱۳۱۶ در کابل تأسیس گردید یک نفر مدیر و چند نفر معلم از آلمان استخدام گردیدند تا امور تعلیمی این مکتب نو تاسیس را رونق بدهند این اشخاص در انتظام کارگاه های و ترتیب پروگرام و پیشبرد آن توجه زیادی نمودند متأسفانه جنگ دوم جهان در گرفت و آنها بوطن خود برگشتند مکتب بدون معلم ماند. خوشبختانه يك تعداد از افغانها که از همین مکتب فارغ التحصیل شده بودند و برای چند سال بحیث معاون معلم با اسنادن آلمانی خود در کارگاهها ابقای وظیفه می نمودند جای استادان خود را گرفته و نگذاشتند شیرازه مکتب از هم بکسلد. زحمات معلمین افغانی قابل تقدیر است آنها توانسته اند پروگرام درسی و عملی مکتب را پیش ببرند در ختم جنگ دوم در سال ۱۹۴۷ چند نفر اطریشی استخدام گردیدند و با هیات معلمین افغانی برای تقویت سویه خود با لخصوص در قسمتهای نظری متدرجا به آلمان اعزام گردیدند و امروز یک قسمت آن برگشته و حیث معلم فنی را حایز گردیده است

۵- پوهنتون کابل: پوهنتون کابل در سال ۱۳۲۵ (۱۹۰۶) سال قبل بصورت يك مرکز مسؤل عملی برای اداره و واریسی فا کولته ها و شعبات دارالفنون اعزام محصلین بخارج تاسیس گردید قبل بران تعلیمات عالی مستقیماً زیر اثر و وزارت معارف بود.

مؤسسه مذکور دارای یک رئیس دو معاون و دو اتر تعلیم و تربیت ارتباط خارجی محصلین پروگرام ها نشریات - تحریرات - مجامعه - تفتیش و يك شورای عالی میباشد اینک از فا کولته های که پوهنتون ارتباط دارند نظر بتاریخ تاسیس بحث رانده میشود.

۱- پوهنتنی طب (سال تاسیس ۱۳۱۱)

غایه و غرض از تاسیس این فا کولته از ابتدا تربیت دکتوران معالج که در مجادله به امراض و تقویت بنیه صحی مملکت سهم بگیرند و متخصصین صحی و لا براتوار میباشد مدت تحصیل آن ۷ سال را در بر میگیرد سال اول آنرا (پی سی بی) تشکیل میدهد که مربوط بیوهنجی علوم میباشد و اساسات علمی دروس طبیسی را به محصلین میدهد سال اخیر را محصلین بکار عمومی میرد ازنند.

۲- پوهنتنی حقوق و علوم سیاسی (سال تاسیس ۱۳۱۷)

غرض از تاسیس این مؤسسه از بدو امر تربیت مأمورین بسویه عالی در شعب اداری و سیاسی مملکت میباشد مدت تحصیل آن ۴ سال را در بر میگیرد. از آنجمله دو سال اول آن بفرافتن معلومات عمومی و ضروری بتمام شعبات اداری و سیاسی و بشری صرف میگردد در سال سوم اداری دو شعبه میشود که عبارت اند از شعبه خدمات عامه که مأمورین خدمات عامه دهر رشته کشور در آن تربیت میشوند. و شعبه مناسبات بین المللی که عموماً در آن مأمورین وزارت امور خارجه و شعبات دیگر مناسبات بین المللی و بعضاً مبصرین اوضاع خارجی اخبار و رادیو در آن تربیت میگرددند. محصلین بعد از فراغ بکلوریا درین پوهنتون شامل میشوند تحصیل بالاتر در رشته اداره عامه سراز سال ۱۳۳۶ توسط احداث سمستر اداره عامه بیوهنجی علوم نیز به میان آمده است.

۳- پوهنتنی سیانس - (سال تاسیس ۱۳۲۰)

هدف تاسیس این پوهنځی درابتداء تنها تربیت معلمین سیانس تدریسات ثانوی و ما مورین مسلکی وزارت معارف بوده است مگر درین اواخر اهمیت روز افزون علوم درحیات بشری و نیاز مند یهای افغانستا در رشته‌های مختلف حیاتی معلوم مثبت ساحه واستفاده ازین پوهنځی را انکشاف وتوسعه بخشید وشعبات علوم تطبیقی و فنی را به‌آن آورده می‌رود طلاب درین پوهنځی بعد از فراغ بکلوریا پذیرفته میشوند مدت تحصیل درین پوهنځی ۴ سال میباشد و از ابتداء بسه شعبه (الف) ریاضیات و فزیک (ب) کیمیا و بیولوژی (ج) ژبولوژی و معدنشناسی منقسم میگردد .

۴- پوهنتنی ادبیات (سال تاسیس ۱۳۲۳)

منظور از تاسیس این پوهنځی علاوه بر تربیت معلمین تدریسات ثانوی درشعبه لسان ادبیات فارسی و پشتو و عربی و لسان خارجی و تاریخ و جغرافیه تربیت مامورین معارف و مطبوعات مدققان ادبی ثقافتی و فرهنگی مملکت میباشد .

مدت تحصیل درین پوهنځی بعد از بکلوریا ۴ سال میباشد و از ابتداء شعبات لسان و ادبیات پشتو لسان و ادبیات فارسی- لسان و ادبیات انگلیسی تاریخ جغرافیه انشقاق میپذیرد .

۵- پوهنځی شرعیات (سال تاسیس ۱۳۳۰)

منظور از تاسیس این پوهنځی تربیت عالمان اسلامی معلمین دینیات تدریسات ثانوی از تربیت قضات و معلمین بسیستم جدید میباشد تا فارغ التحصیلان درعین حال که معلوم اسلامی و متداول اختصاص پیدا می نمایند معلومات عصری و جدید را نیز فرا گیرند و عین تحول را که افغانستان در حقوق دیگر می بنماید درین رشته نیز بی‌نماید .

محصلین درین پوهنځی بعد از فراغ مدرسه علوم شرعیه پذیرفته میشوند و تحصیل درین پوهنځی ۴ سال دوام میکند .

۶- پوهنتنی انجینیری و زراعت (سال تاسیس ۱۳۳۵)

غرض از تاسیس این پوهنځی تربیت انجینران لایق و متخصصین فعال در رشته‌های مهندسی و فنی از یکطرف وشعبات زراعتی وصنایع زراعتی از جانب دیگر میباشد .
در رشته اول فارغان بکلوریا و تخنیک ثانوی شامل میشوند و در شق زراعت فارغان التحصیلان بیوونځی زراعت تحت تربیت گرفته میشوند .

مدت تحصیل درین پوهنځی ۴ سال را در بر میگیرد و از ابتداء برد وشعبه انجینیری وزارت منقسم میشود و در هر کدام ازین دوشعبه تعلیمات در دوسال اول شکل عمومی را داشته و تدریس اساسات دوشعبه فوق را احتواء میکند و بعد از سال سوم شعبات اختصاص نظر به احتیاجات افغانستان در هر دو رشته بمیان می آید .

۷- پوهنتنی اقتصاد (سال تاسیس ۱۳۳۶)

غرض از تاسیس این پوهنځی تربیت مامورین و متخصصان تربیت عالی تر در رشته های اقتصادی- مالی و تجارتی است درین پوهنځی شرط شمول داشتن بکلوریا میباشد . مدت تحصیل ۴ سال را در بر میگیرد . در دوسال اول آن بجزاز رشته احصائیه محصلین عین پروگرام عمومی پوهنځی حقوق واقعیت مینمایند در دوسال اخیر محصلین بسه شعبه اختصاصی منقسم میگردد که عبارت اند از شعبه اقتصادی- شعبه مالی شعبه تجارتی البته باشعبه احصائیه که در سال اول تشکیل میشود دارای ۴ شعبه میباشد . امکان تحصیل

بعد از سال چهارم برای اجزاء درجات بلند تر علمی نیز درین پوهنځی در نظر گرفته شده است .

۸ - موسسه تعلیم و تربیه (سال تا سیس ۱۳۳۴)

موسسه تعلیم و تربیه که چند سال پیش تحت اثر وزارت معارف تاسیس یافته بود از سال ۱۳۳۶ بعد در زمره شعبات پوهنتون کابل داخل گردید.

این موسسه بحیث یک موسسه تحقیق و تدقیق برای یافتن راههای بهتر تطبیقی در دارالمعلمین و مکاتب کسار میکند معلمین و مفتشین را توسط کورسها و جرگه های تعلیمی و سیمینارها تربیت نموده پروگرام های جدید را در مکاتب تجر بوی تحت تجر بت قرار میدهد و در اصلاح پروگرام ها با وزارت معارف معاونت می کند وهم در تدریس مضامین تربیتی و اصول تدریس در پوهنځی های ادبیات و سیانس سهم دارد برای **تعلیم عالی نسوان** عجله سه پوهنځی وجود دارد پوهنځی ادبیات، پوهنځی سیانس سال تاسیس (۱۳۲۶) و پوهنځی طب نسوان سال تاسیس (۱۳۳۶) در دو پوهنځی اول دختران بعد از تکمیل تحصیل بکلوریا شامل میشوند و ۴ سال را به تحصیل سپری می نمایند .

غرض از تاسیس این دو پوهنځی عجله تربیت معامات در مکاتب ثانوی نسوان و دادن معلومات عمومی بسویه عالی برای زنهای کشور میباشد. پوهنځی نسوان عین مرام پوهنځی طبی ذکور را برای نسوان تعقیب مینماید و مدت و شرایط آن نیز عین شرایط و مدت میباشد . اینک برای مزید معلومات تعداد لیسانسه های پوهنځی ها از بدو تاسیس نظر بسال ارائه میگردد وهم تمداد محصلین افغانی که درده سال اخیر بخارج اعزام شده اند نظر بممکت تقدیم میشود.

فارع التحصیلان پوهنځی

۱۳۱۷ - ۱۳۳۶

سال	طب	حقوق و علوم سیاسی	سیانس	ادبیات	نسوان	شرعبات
۱۳۱۷	۸	۱۳۱۷	۱۳۲۰	۱۳۲۳	۱۳۲۶	۱۳۳۰
۱۳۱۸						
۱۳۱۹	۷					
۱۳۲۰	۸	۱۶				
۱۳۲۱	۱۴	۶				
۱۳۲۴	۱۰					
۱۳۲۳	۸					
۱۳۲۴	۸	۷				
۱۳۲۵	۷	۶	۹			
۱۳۲۶	۷	۱۳	۱۳			
۱۳۲۷	۱۸	۱۱	۱۵	۲		
۱۳۲۸	۱۹	۱۶	۹	۷		
۱۳۲۹	۱	۱۹	۹	۹		
۱۳۳۰	۴	۲۸	۸	۱۹	۱۸	
۱۳۳۱	۱۲	۲۵	۱۲	۱۴	۷	

۱۳۳۲	۱۳	۳۶	۱۳	۲۰	۶
۱۳۳۳	۱۲	۱۶	۷	۲۳	۵
۱۳۳۴	۱۲	۲۲	۱۲	۲۵	۳۴
۱۳۳۵	۳۲	۴۴	۱۵	۱۵	۳۷
۱۳۳۶	۲۴	۳۰	۲۱	۱۳	۱۵
۳۳۵	۲۹۵	۱۴۳	۱۴۸	۶۶	۹۹

اعزای م محصلین افغانی بخارج در ده سال اخیر
۱۳۳۵ - ۱۳۲۵

سال	۱۳۲۵	۲۶	۲۷	۲۸	۲۹	۳۰	۳۱	۳۲	۳۳	۳۴	۳۵	۳۶ جمع کل
استراليا	۰	۰	۰	۰	۳	۱	۳	۳	۳	۰	۰	۸
مصر	۰	۰	۲	۰	۰	۳	۴	۰	۰	۰	۰	۸
فرانسه	۰	۷	۰	۱۱	۵	۶	۷	۵	۶	۳	۰	۵۲
المان غربی	۰	۰	۵	۱	۱۸	۱۵	۲۵	۵	۶	۲۴	۰	۱۰۲
هند	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	۰	۸	۰	۱۰
ایران	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۰	۱
پاکستان	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱	۱	۰	۰	۰	۳
سویس	۷	۱۶	۱۱	۱	۴	۲	۳	۱	۱	۱	۰	۴۷
برتانیه	۰	۲	۵	۰	۳	۹	۶	۲	۱	۰	۲	۳۰
اتازونی	۳	۲۵	۱۰	۲۴	۱۶	۱۲	۱۲	۱۲	۳	۲۲	۹	۱۴۱

بر علاوه سه محصل در ایتالیا و ۲ در ترکیه فرستاده شده اند درین صورت تعداد آن به ۴۰۷ بالغ می شود.

تعداد داخلة متعلمین و متعلمات مکاتب مختلف افغانستان در سه سال اخیر!

سنوات	دوره دهاتی		دوره ابتدائی		دوره متوسطه		دوره ثانوی
	ذکور	اناث	ذکور	اناث	ذکور	اناث	اناث
۱۳۳۴	۱۴۹۷۸	---	۸۷۶۳۵	۹۰۳۶	۴۰۱۸	۷۶۳	۱۲۴
۱۳۳۵	۱۶۴۲۱	---	۸۹۶۶۰	۱۰۰۱۲	۳۷۰۵	۸۸۱	۱۸۸
۱۳۳۶	۲۱۷۴۴	۱۵۳	۹۶۱۷۳	۱۱۰۰۸	۴۱۰۳	۱۱۲۷	۲۵۱
	مکاتب مسلکی		فاکولتهها		مجموعه عمومی		
۱۳۳۴	۲۹۵۳		۷۵۸		۱۲۱۹۰		
۱۳۳۵	۳۴۵۱		۸۷۴		۱۲۶۰۹۲		
۱۳۳۶	۴۹۳۹		۹۵۳		۱۴۱۵۳۶		

تعداد معلمین در سه سال اخیر

سنوات	مکاتب ابتدائی دهاتی	متوسطها و لیسها	مکاتب مسلکی	مجموعه
۱۳۳۴	۳۰۱۱	۵۶۶	۳۱۶	۳۸۹۳
۱۳۳۵	۳۱۱۷	۵۴۹	۳۲۰	۳۹۸۶
۱۳۳۶	۳۱۷۰	۷۶۳	۳۵۵	۴۲۸۸

دارالتالیف شمس النهار و جنبش مدنی عصر امیر شیرعلی خان عمیر کو تاهی داشت فطرت ادبی که پس از سقوط تیمور یهادست دادویکی دوبار در دور هو تکیها و باز عصر امیر شیر علی خان ستارگان فضل و ادب خوش بدرخشید. ولی دولت مستعجل بود تا سال ۱۳۱۹ قمری ادامه یافت در عهد پساد شاهی امیر حبیب الله خان شهید ۱۸ سال سلطنت وی که از ناحیت جنگهای خارجی و داخلی قرین آرا مش بود فرصت برای نهضت ادبی و علمی دست داد: دولیسه ملکی و عسکری در کابل بنام مدرسه حبیبیه و حربیه تاسیس گشت. روزنامه معروف سراج الاخبار بنویسندگی محمود طرزی با انتشار آغاز نمود و چاپخانه سنگی و حرفی و زنگو گرافی بکا بل آمد و یک جنبش فکری و ادبی و روح استقلال خواهی پدید گشت مدرسه حبیبیه یکی از مدارسی بود که نظام درس بکلی بصورت عصری در آن ادامه داشت.

بعلا و ادبیات و قرآن کریم و علوم دینی جغرافیا، تاریخ، ریاضیات، شیمی و فزیک و زبانها بعلاوه زبان فارسی که وسیله تدریس هم بود. از زبانهای خارجه اردو و انگلیسی هم تدریس میشد. یکبار هم زبان پشتو را در نصاب این مکتب برای نخستین بار داخل کردند معلمان از فاضلان و عالمان درجه اول مملکت بود در علوم عصری معلمان هندی تدریس مکرر دند. برای پیشبرد نظام و امور درسی درین مدرسه دارالتالیفی هم تاسیس گشت و بنام دارالتالیف حبیبیه موسوم بود که بر اساس مفردات نصاب کتاب های درسی در رشته های مختلف تهیه کنند همان بود که در ادبیات، صرف و نحو و قرائت فارسی، حساب، دینیات، جغرافیا، تاریخ و سایر علوم کتابهای تالیف شد و قسمتی در داخل کشور بیشتر آن در هند و ستان بچاپ سنگی رسید. در سال ۱۳۳۷ قمری (۱۲۹۸ شمسی) بو سیله جنگ سوم افغان و انگلیس استقلال سیاسی افغان نستان دوباره تامین شد. دولت جدید در کشور تشکیل و پس از اعلان استقلال و آزادی مملکت برای پذیرفتن تمدن جدید عالم حاضر گشت. معارف جدید در شهرهای کشور قبول و راه ارتباط با دنیای متمدنی افتتاح گردید و باینصورت یک نهضت نوع علمی و ادبی پدید آمده با دنیای متمدن بیسانها، معاملات و روابط صورت گرفت ارتباط فرهنگی با جهان متر اید شد.

معلمان جو ان برای تحصیل بفرانسه، المان و ترکیه فرستاده شدند. بو سایل مختلف مخصوصاً ارسال هیاتهای فرهنگی، نشرات، محصلان و نمایندگان سیاسی افغانستان بسایر ممالکها معرفی و شنا ساندند شد خلاصه یکنوع تعمیم و توسعه معارف و مدارس پدید آمد که این بجای خود سبب شد تا معارف عام گردد. چون مدارس و مکاتب زیاد شد. اینهمه مدارس و مکاتب کتاب زیادی ضرورت داشت بناء دارالتالیف حبیبیه را بو وزارت معارف انتقال داده اشخاص صاحب علم فضل و دانش، معلمان و استادان مدارس را بر آن گما شتند امروز دارالتالیف بشکل یک ریاست در تشکیلات و وزارت معارف موجود است که علاوه بر تالیف کتب درسی بتالیف و ترجمه کتب عام المنفعه، پیرا دزد تا برای مدارس در رشته های مختلف از ادبیات تاریخ گرفته تا جغرافیا ریاضیات ساینس کتب تهیه نموده و همچنان برای مطالعه ذوقمندان کتب مفید در علوم اجتماعی و سایر علوم آماده کنند.

طو ریکه دیدیم معارف مملکت درین دور بصورت بسا بقه ای بسط و تعمیم یافته. تعداد مکاتب ابتدای دهاتی مکاتب مسلکی و تخنیکی و دار المعلمینها و مدارس متوسط و ثانوی در مرکز و ولایات روز بروز زیاد شده میرود ریاستهای تدریسات و وزارت معارف در تجدید نظر و تعدیل و اصلاح و اداره مدارس مملکت منهدم بوده ریاست دارالتالیف در تهیه و تدوین کتب درسی در هر رشته بهر دو زبان معمول مملکت و طبیع آنها در مطبعه های مختلف متوجه است. گذشته از آن نشرات مو قوته نیز دارد.

از جمله یکی مجله عرفان است که پس از چند سال تعطیل از سال ۱۳۲۹ دو باره بنشرین داختم
تاملعمان متعلمان راتنوبر کند و ۱۳۳۶ سال بیست و یکم انتشار آنست بعلاوه اخبار عرفانسی
متضمن خبرهای فرهنگی معارف از پنجسالست بصورت بولتن نشر میشود و مجله پوهنه نشریستوی عرفان است
که هر سه ماه منتشر میگردد .

طبع کتب درسی: از چند سال باینطرف بنا بر محدود بودن مطبعه معارف از ناحیت تجدید طبع
و کمبود کتب درسی دچار مشکلات بودیم و بموقع معین کتب درسی بدسترس طلاب رسیده نمیتوانست
در سال گذشته کتب دوره ابتدایی ذریعه موسسه طباعتی فرانکلن در تهران بصحافت خیلی خوب طبع شده
و تعداد هزارها بدسترس استفا ده طلاب گذاشته شده است .

موزیم: موزیم کابل در سنه ۱۲۹۷ هجری شمسی در عمارت باغ بالا که در شش کیلومتری غرب کابل
واقع است افتتاح گردید در سنه ۱۳۰۳ از آنجا در داخل ارگ شاهی در کوتهی باغچه انتقال یافت
در سنه ۱۳۰۹ در یکی از عمارات قشنگ دارالامان در ده کیلومتری جنوب غرب کابل واقع است
نقل داده شد چون اشیای موزیم کابل هر روز با فزایش مییاشد و عمارت سابقه گنجا یش آرنانداشت
بنا بران در سنه ۱۳۳۳ یک عمارت دیگر دارالامان بآن مربوط گردید و علاوه بران در سنه ۱۳۳۵

تهداب یک عمارت الحاقیه دیگر بطرف شمال عمارت اولی موزیم کابل بنا نهاده شده و فعلاً تحت تعمیر است .
در اوایل اشیاء موزیم کابل راتنها کلکسیو نهایی شخصی شاهان افغانستان محتویات صنوبر و قفانه جنسی
از قبیل کتب قلمی زره خود اسلحه البسه ملی ظروف و مسکوکات و غیره تشکیل میداد اما در سال ۱۳۰۰ هجری
مطابق ۱۹۲۲ پس از آنکه قرارداد حفریات با فرانسویها منعقد شد و وضعیت محتویات موزه کابل
نظر باشیاء منکشفه ذریعه حفریات تغییر خورد چه فرانسویها از تاریخ عقد قرارداد بیع در نقاط مختلف افغانستان
مانند هده اطراف دور نزدیک کابل کاپیسو و نواحی آن (بگرام و بایتاوت) فند قستان بامیان بلخ
قندوز لشکر گاه حفریات نموده و آثار صنایع گریک و بودیک را بیشتر منکشف و بموزیم کابل نقل دادند
حفریات هیات مذکور فعلاً مندیگک و سرخکوتل دوام دارد در سنه ۱۳۲۸ قرارداد با موزه تاریخی طبیعی امریکا
منعقد و در نتیجه حفریات هیات مذکور از حوالی قندهار آنا ۳۰۰۰ سال ق م ظاهر و بکابل و موزیم منتقل گردید
در سنه ۱۳۳۳ قرار داد جدا گانه با موزه دارالفنون پینساوانیا عقد گردید در اثر حفریات هیات حفاری
پینسلوانیا از قندوز بقایای صنعت گریک و بودیک و از قریه کمرشوا هده عصر قدیم حجر ۲۰۰۰ سال قبل بدست آمده
اشیاء منکشفه طبق قرارداد بموزیم کابل تحویل داده شد .

با لآخره قراردادی با هیات حفریات ایطالی منعقد گردید هیات مذکور از سنه ۱۳۳۶ باینطرف
در غزنی مشغول حفریات گردیده اند و تا حال اشیاء قیمت بها دوره اسلامی مانند اشیاء اسلامی
منکشف لشکر گاه بدست آمده است و هنوز حفریات ایطالی لویها در غزنی ادامه دارد .

موزیم کابل بر علاوه حفریات دریشظرف چهل سال فعالیتهای دیگری از قبیل تاسیس کتابخانه
موزه اتنوگرافی حفاظت آثار باستانی ترمیم کاری اشیاء تاریخی تربیت اشخاص علمی و فنی نیز
نموده است چنانچه در سنه ۱۳۳۳ کتابخانه موزیم و در سنه ۱۳۲۰ موزیم اتنوگرافی را تاسیس
نمود و نیز برای حفاظت آثار باستانی داخل اقدامات گردید از آنجمله تاق بست و هیکل ۳۵
متری بودای بامیان را تحت ترمیم قرارداد در سنه ۱۳۱۹ موسیو هملن فرانسوی را بقرض مرمت
کاری اشیاء داخل موزیم استخدام کرد نامبرده آثار عاجی بگرام و تیکری تپه مرغان شهر
غزله و غیره را ترمیم نمود .

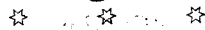

در سنه ۱۳۳۳ یکنفر انجلی نام ایضا لوی را با این غرض استخدام نمود. نامبرده مجسمه های عاجی و بعضی از مجسمه های فنید قستان و غیره را ترمیم نمود در سنه ۱۳۳۶ آقای رئیف حافظ مرمت کار جمهوریت متحد عربیه از طرف یونسکو بغرض ترمیم و مرمت کاری اشیاء تاریخی بموزیم کابل فرستاده شد. وی اشیای مذکور را تحت ترمیم قرار داده است. موزیم کابل برای اینکه در آینده ترمیم کار داخل داشته باشد چند تن از فارغ التحصیلان مکاتب را بحیث اسبستان با وی گماشته است تا در تحت اثر آن در اتوبیه مرمت کاری جدیدالتاسیس موزیم کار کنند.

بمقصد اینکه اشخاص فنی تربیت کنند چند تن از لیسانسه های ادبیات را بحیث اسبستان با هیات حفاری گماشته است. برای اینکه در امور موزیمداری نیز اشخاص علمی داشته باشد چند تن از لیسانسه های مذکور را در تحت اثر مشاور خارجی موزیم و نمایندگان یونسکو بطور اسبستان مقرر نموده است تا از یکطرف گتلوک علمی موزیم را ترتیب دهند و از طرف دیگر در امور موزیم داری از قبیل کتب شناسی، سکه شناسی، تیکرشناسی و غیره اشخاص علمی بار آیند. رویهم رفته موزیم کابل در ظرف چهل سال اشیاء قیمتی بها تاریخی و باستانی را گرد هم جمع نموده و بحیث یک کانون فرهنگی، هنری، باستانی، تاریخی مملکت مقام عالی رادر قطار سایر موزیمهای دنیا حایز گردیده است درین اواخر مبله دوازده هزار دالر و بیست و پنج هزار افغانی برای ترتیب و اطاق نمونه تخصیص داده شده تا با اصول عصری بمشوره و همکاری اعضاء یونسکو ترتیب گردد.

۸ - انجمنها: انجمن ادبی کابل که در سال ۱۳۰۹ تاسیس شده بود بدو سه انجمن تجزیه شد. شعبه یبنتوی آن بنام یبنتو و لئه درآمد و دارای تشکیلات وسیعی گشت همچنین شعبه تاریخ آن بصورت انجمن تاریخ درآمد. هیاتهای حفاریات خارجی مخصوصاً فرانسویان طرز تحقیقات جدید علوم تاریخی را ضمن نشر رساله ها ایشان که ترجمه شد ب مردم آموختند. بوسیله این حفاریات و رساله ها بیکه در نتیجه آن ترجمه و نگاشته شد دوره های قبل از اسلام تاریخ افغانستان را در دو جلد در هزار صفحه تکمیل کردند و دوره های پس از اسلام تا سلطنت غزنویان تمام شده بقیه زیر کار است. انجمن تاریخ ماهانه مجله ای بنام آریانا قدیمترین نام تاریخی کشور افغانستان نشر میکند که متضمن تحقیقات و تبیعات نودر تاریخ و ادبیات معاصر و باستانی افغانستان است. گذشته از مجله آریانا، مجله افغانستان - بزبانهای انگلیسی و فرانسوی هر سه ماه نشر میشود. بعلاوه این انجمن نشریات دیگری هم در تاریخ و ادبیات افغانستان دارد که بتعداد کافی نشر و پخش شده است و از مهمترین آنها ذکر میکنیم:

تاریخ افغانستان در دوره های قدیم جلد اول و دوم (از قدیمترین دوره ها تا ظهور اسلام).
دورصفاریان، دور سامانیان، سلطنت غزنویان، افغانستان در قرن نهم، نوای معارک، یرده
نیشان سخنگو، پادشاهان متاخر، واقعات شاه شجاع.

انجمن دایرة المعارف نیز که از عمرش بیش از چهارده سال نمیگذرد باستناد دایرة المعارفهای بزرگ و مشهور دینادر نگارش دایرة المعارفی برای افغانستان مشغول است که بنام آریانا موسوم میباشد. آریانا دایرة المعارف بدو زبان یبنتو و فارسی نشر میشود که تا حال در حدود دوهزار و ششصد صفحه از هر کدام بشریبه های مستقل از نیاب برآمده است. گذشته ازین قاموس اعلام بزرگ جغرافیایی افغانستان. قاموس اعلام کوچک جغرافیایی افغانستان و کتابی مستقل در باره افغانستان حاوی طبقات الارض، تاریخ، جغرافیا، تاریخ ادبیات، تاریخ معارف، سکه شناسی و ... بهر دو زبان معمول کشور (دری و یبنتو) منتشر نموده است. مقالات آن از طرف متخصصان فن نگاشته یا ترجمه میشود.

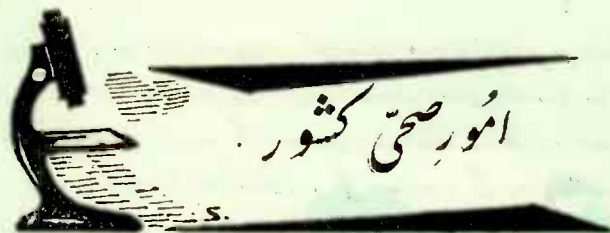
٩ پښتو ټولنه:

پښتو ټولنه يک موسسه علمي وادبي است که ٢١ سال قبل برای احيا و ارتقای زبان پښتو تاسيس و اساس آن در حقيقت از انجمن ادبي و انجمن پښتو بنا یافته است انجمن ادبي از جانب اعلیحضرت محمد نادر شاه شهيد در مرکز کابل و انجمن پښتو در ولايت قندهار تاسيس گرديد ه است سپس اين دو انجمن علمي وادبي در ١٣١٦ بنا م پښتو ټولنه بصورت يک انجمن واحدی در آمد که رئيس افتخاری آن بنا غلی سردار محمد نعیم وزير معارف آنوقت بود چينکه در سال ١٣١٨ در تشکيلات حکومت رياست مستقل مطبوعات جديده ا بميدان آمد انجمن مذکور به آن مرکز بوط گردیده تخمیناً ١٩ سال تحت سایه آن رياست باجرای امور محوله پرداخت و بعنوان يک مديریت عمومی برای انکشاف زبان پښتو زحمت بسزایی کشيد آثار گوناگون راجع و نشر نمود . که تعداد نشرات عمومی آن از بدو تاسيس تا حال به ١٣٦ کتاب بالغ گرديد ه در سال ١٣٣٣ از روی اساساً ٥٦ جداگانه که حاوی ٥٦ ماده بود بتصویب مجلس عالی وزراء و صحنه حضور ملوکانه رسیده انجمن مذکور مثل انجمن تاريخ و آريانا دايرة المعارف بحيث لمتد شناخته شد و در اثر پر و گرام معین پيشرفت خوبی در امور مسلکی نصیب آن گرديد در ١٣٣٥ اين انجمن چون سايرانجمنها از مطبوعات منفک و بوزارت معارف ملحق گرديد در ١٣٣٦ از روی لایحه جداگانه که بتصویب مجلس عالی وزراء و منظوری ذات شاهانه رسیده ه پښتو ټولنه بحيث اکادمی مانند پوهنتون افغانستان صاحب امتياز درجات ششگانه علمي و مسلکی ذیل گرديد :

- ١ - خير ونکی محقق درجه ٦
- ٢ - خير نيار » » ٥
- ٣ - خير غل » » ٤
- ٤ - خير نوال » » ٣
- ٥ - خير ندوی » » ٢
- ٦ - خير نيال » » ١

مجله کابل مجله مصور ادبي . لسانی واجتماعی پانزده روزه است ماهانه دومرتبه از طرف این انجمن نشر میشود وقتاً فوقتاً بتعداد ٨٥٠ شماره در پنجاه صفحه نشر گرديد ه است انجمن موصوف علاوه بر نشرات عادی خود کتب مفیدی را نیز نشر کرده است که خیلی طرف استفا ده محیط واقع شده است

اضح است که رسیدن بار تقا و موفقیت در ساحه های مختلف حیاتی در هر جامعه بیک سان میسر نشده منوط به عوامل و متکی به مقتضیات جدا گانه است. ولی رو بهمرفته در تمام جوامع افراد در توصل با سایش و دست یافتن به زندگی آرام و مرفه نیاز مند سعی و پشتکارند که این اصل مهم می تواند در رسیدن به غایه و هدف عالی انسانی مآرا رهنمائی کرده و بیشبازی بخشد.

چنانچه تمدن حاصله امروزی اساس تهاداب گذاری های مبین تدبیر و سعی کسان نیست که ترقی و تعالی دنیا را از عینک آئینه دیده شب و روز مشغول اختراع و تهیه وسائل استراحت عالم بشری بوده اند که ما هم اکنون در آستانه نتیجه سعی و زحمت آنان قرار داریم و ثمر مجاهدات شان را در راه رفاه و اراضی بشر مشا هده میکنیم. طبابت امروزی که بشکل فعلیه دیده میشود نیز نتیجه تجارب و زحمات صدها ساله علما متخصصین و پروفیسوران بزرگ دنیا بوده که امروز توانسته است بشر را از چنگ بسی مصایب و امراض رهائی و مصونیت بخشد.

با کشف مکروب و میکروسکوب تحول جدیدی در تداوی بیماری های مجهول و عملیات های بزرگ رونما گردید و هزاران کتب طبی محصول فکر و دماغ بشر بوجود آمد. اما بد بختانه نظر به بعضی معاذیر اقلیه سیاسی و غیره باین شق مهم حیاتی تا چهل و پنج سال قبل مردم ما معرفت و آشنایی نداشته معالجه و تداوی هر یضای بدست طبیبان یونانی بود که این نوع طبابت از نگاه طب عصری، مخصوصاً طب وقایوی مورد انتقاد است.

طب عصری برای باز نخست در عهد سلطنت امیر حبیب الله خان شهید در افغانستان راه یافته اما عمومیت نداشت همچنان از نظر طب وقایوی قدمهای درین وقت برداشته شده است که باختصار از آن صحبت میشود.

دکتر شهر کابل چون فاقده منبع آب رسانی بود و مردم از آب دریاها و جویها و چاهها استفاده میکردند، امراض معدوی و امعائی خیلی زیاد و امراض وبائی استیلائی کثیر دیده میشد روی این مفکوره درک در دیده بود که سبب مرض همین آبهای غیر صحتی دریاها و جویها است که مردم استعمال مینمایند لذا آب پیمان مستقیم ذریعه بل بدابل آورده شد و از ذخیره حوضه افغانان ب قسمت های شهر کابل توزیع گردید که این بذات خود در صحت مردم مفید و موثر ثابت شد و تا حال از آن استفاده میگردد.

۲- تنويريکي از مسائل مهم صحتي بود که بواسطه آن از امراض چشم وسينه (که از استعمال چراغهاي تيلي وغيره متضرر ميشد) جلوگيري بعمل آمد باين اساس فابريکه جبل السراج تعمير و تاسيس گرديد و در محل استفاده قرار گرفت .

۳- باغهاي عمومي وميدانهاي بازي وسپورت که در حيات صحتي واجتماعي مردم تاثير مثبت دارد، احداث گرديد بيشرفت هاي مزيدى که در امور لشكري و کشوري معارف وساير رشته هاي حياتي در عهد امانيه صورت گرفت به تناسب آن احتياجات صحتي نيز زياد گرديد و مجبوريت انکشاف طبابت احساس شد اما از خود وطن دکتوري وجود نداشت بنا بران يکدسته اطبا هندی و ترکي استخدام گرديد و يک شفاخانه بزرگ براي مريضان عسکري و ملکی در قلعه محمودخان اعمار گرديد (شفاخانه وزارت دفاع ملي) و در عين زمان يک شفاخانه ديدار مخصوص انانث در قلعه باقرخان تعمير و مورد استفاده مردم قرار گرفت شفاخانه پل محمود خان مصروف خدمت صحتي مريضان بوده و عمليات جراحی نيز درين شفاخانه اجرا ميگرديد از نظر طب و قايوي واکسين ضد چيچک هم ب مردم تطبيق ميشد يک تعداد طلاب افغاني تحت نظر متخصصين مذکور ب عيبت جراح، داکتر، دوا ساز وغيره تربيه گرديد و کورسي نيز براي تربيه معاونين دکتر و داکتر بود .

همچنان يک دواخانه عمومي در خصه معاينه خانه مرکزي امر رزي موجود بود براي تحصيل در رشته طب يک عده طلاب بخارج فرستاده شد تا تعليمات عالي را فراگيرند در دوره انقلاب افغانستان بدبختانه تمام آن تهدياها از هم ياشيده شد و اکثر آن دکتران به اوطان خود باز گشتند و امور صحتي انکشاف نکرد، ولي در عهد سلطنت اعلي حضرت نادر شاه شهيد، طبق ديگر اساسات و بناهاي وطن وضع صحتي مملکت بصورت اساسي مطالعه و بنيان گذاشته شد و در تاسيس مؤسسات صحتي، عرفاني واجتماعي توجه محسوسي بعمل آمد چون با انکشاف وضع صحتي مملکت احتياج و نياز مندي بيشتر حس ميگرديد تاسيس شعبات صحتي در جمله ديگر تشديدات دولت روي دست گرفته شد .

يک عده طلاب براي تحصيل طب بخارج اعزام گرديد که در آن جمله بناغلو داکتر عبدالظاهر و محمد ظاهر به امريدا و بناغلو محمد اسماعيل و اورنگ زيب بلندن بناغلو، عبدالقوم و صفر علي به پاریس فرستاده شد همچنان مدیریت صحتيه وقت به افتتاح مکتب طبي که در آن طلاب با اساس طب عصري تحت تعليم و تربيه قرار گيرند، اقدام نمود چنانچه در سنه ۱۳۱۰ مکتب طبي افتتاح و يک عده طلاب از تمام مکاتب در آن جمع و بصورت ليله مشغول گرديدند

مصارف، غذا، لباس، کتبه وغيره از طرف حکومت پرداخته ميشد مدیریت طبيه مملکت تا سنه ۱۳۱۱ به تشکيل مدیریت مستقل اجرائي وظيفه می نمود و جلالتآب محمد اکبر مدير مستقل صحتيه بودند و مجله ای بنام مجموعه صحتيه به نگارندگی بناغلي رشيد لطيفي نشر ميگرديد شفاخانه قلعه باقرخان بروی مريضان مردانه و زنانه باز بود در آن سال مکتب کمپوندي، مکتب پرستاري، کورس قابلگی (در شفاخانه مستورات) افتتاح گرديد و همه طلاب و طلبات مشغول تدريس و فرا گرفتن تعليمات صحتي گرديدند، از طرف ديگر يک شفاخانه کوچک در جوار شفاخانه قلعه باقرخان تاسيس گرديد که مجازين از هر گوشه و کنار جمع و تحت نداوی قرار می گرفت چون برای اين همه کار استخدام متخصصين ضروري بود، در استخدام متخصصين اقدامات لازمه بعمل آمد و به تاسی از نظريات نيك اعلي حضرت شهيد، هميشه توسعه اين شعبات در نظر بود همچنين هدايات قيمت دار از طرف حکومت در تاسيس شفاخانه ها در ولايات نيز ميرسيد که آن نظريات و تقاضا وقتاً در معرض اجراء قرار ميگرفت درين سنه برای جلوگيري مرض خانمانسوز چيچک نيز اقدام شد يک کورس برای

تربیه آباء کوبها دائر و بعضی شفاخانه‌های سیار برای ولایات آماده شد عمارت دارالامان در ۲۳ حوت ۱۳۱۰ برای دارالفنون افغانستان تخصیص داده شد و در اول عقرب ۱۳۱۱ پوهنخی طبی کابل در قصر دلکشا از طرف اعلیحضرت شهید رسماً افتتاح شد اعلیحضرت شان بفکر افتتاح یک سنسنا توریم برای بیماران مرض خنمان سوزسل افتادند و عمارت آنرا از پول شخصی شان تهداب گذاری نمودند (عمارت مذکور در سه طبقه و برای گنجایش شصت نفر مریض نقشه گردیده بود) که تا امروز باین منظور در محل استفاده قرار گرفته است در سال (۱۳۱۲) چون امور صحتی مملکت انکشاف زیاد نموده و یک مدیریت مستقل واردات مختصر آن بوارسی امور پرداخته نمیتوانست مدیریت مستقل صحتیه بریاست مستقل صحتیه تبدیل گردید که بشاعلی محمد اکبر بحیث رئیس در رأس آن کار میکردند.

این ریاست بامشاورین صحتی و دیگر دوائر تقویه گردید از فعالیت و پیشرفتهای صحتی مملکت درین سنه همانا تکمیل شفاخانه رفقی سناتوریم بود که در ماه اسد (۱۳۱۲) از طرف اعلیحضرت شهید افتتاح گردید و سنگ تهداب شفاخانه ملکی علی آباد و سناتوریم نسوان در دارالامان گذاشته شد که این خود برای انکشاف امور صحتیه مملکت قدمهای متین بشمار میرود. علاوه «برای وارد نمودن ادویه جدید تدابیر لازمه نیز بعمل آمد در سال (۱۳۱۳) بازم نظر به پیشرفتهای امور صحتی به تاءسی از نظریات حکومت و منظوری مقام سلطنت ریاست مستقل صحتیه بوزارت صحتیه ترقی نمود و بناغای غلام یحیی بحیث وزیر صحتیه عزتقرر حاصل نمودند به اینصورت شعبات وزارت صحتیه نیز توسعه نمودند و بعضی شعبات جدید تاءسیس گردید افتتاح مکتب دوا سازی در جمله کارهای خیلی برجسته این سنه میباشند. از طرف دیگر مرام اصلی امور صحتیه مملکت نسبت به فارغ التحصیلان مکتب طبی قابله ها و غیره برآورده گردید. یعنی اولین دسته فارغ التحصیلان شانزده نفری مکتب طبی و قابله ها موفق به اخذ شهادتنامه گردید. کار سناتوریم نسوان که قبلاً در دارالامان بناء یافته بود تمام گردیده و مورد استفاده گردید برای اینکه در هر گوشه و کنار مملکت از فیض تداوی هر فرد ذکور و اناث مستفید گردند در مرکز سه معاینه خانه، در بالا حصار، در شهر آراو در چند اول تاءسیس و شروع بکار نمود. در ولایات و حکومت های اعلی نیز تعمیر شفاخانه ها به پایه تکمیل رسیده و با سامان و لوازم مجهز و آماده کار گردید و فارغ التحصیلان مکتب طبی به صفت کفیل مدیریت های صحتیه مقرر گردیدند در همین سنه بعضی کتب درسی که پروفیسران تاءلیف نموده بودند تحت طبع گرفته شد و از جمله کتب امراض انتانی (درشش صد صفحه) از طرف ربیع حکمت و کتاب عقلی و عصبی (نوزاد اشرف بنگین) کتاب امراض داخله (ربیع حکمت) کتابهای تشریح عظام، مفصل و عضلات (رفقی بیگ) کتاب کیمیای حیاتی (صاحب بیگ) و تشریح مرض (توفیق سناج) نیز از طبع خارج و به همسه طلاب توزیع گردید. برای اساس و مراقبتهای اساسی دواخانه ها، اصولنامه ها، ترتیب و تدوین گردید. برای استفاده بیشتر مردم بعضی دواخانه های شخصی نیز افتتاح گردید در سنه (۱۳۱۴) برای واری واری از امور روز افزون وزارت صحتیه یک نفر معین نیز بوزارت صحتیه مقرر گردید. برای پیش برد امور تدریس و تجهیز شفاخانه ها در شقوق مختلف متخصصین لائق استخدام و در شعبات عقلی و عصبی، گوش و گلو، باکتر یولوژی، دندان سازی شروع بکار نمودند برای اینکه امراض قابل وقایه باواکسین ها و سیرم ها بصورت کافی و به پیمان و وسیع وقایه و محافظه کردند موسسه ی بنام باکتر یولوژی در دارالامان تاءسیس با سامان و لوازم مکفی مجهز گردیده که واکسین ها و سیروم ها برای وقایه و جلوگیری

از امراض کولرا (که همه ساله از آن تکلیف و تلفات فوق العاده عاید میگردید) محرقه، چیچک، سگ دیوانه و غیره تحت نظارت استاد زهدی بیگ بمقدار کافی تولید میگردید. شفا خانه علی آباد به پایه تکمیل رسید و در نظر گرفته شد که چون شفاخانه ملکی قلعه باقرخان با آنجا نقل نمایند باید یک پولی کلینیک برای مراجعه مریضان در خود مرکز ساخته شده تا مریضان در آنجا تداوی و مریضان قابل بستر به علی آباد نقل داده شوند. یکی از پیشرفتهای مهم درین سال افتتاح یک دواخانه بز رگ بود تا بتواند هر نوع ادویه را بمقدار کافی در وقت احتیاج بدسترس تمام مؤسسات صحی مملکت بگذارد. و مقدار ادویه کافی نیز ضرور ذخیره داشته باشد (دیپو عمومی کارته «۴») مرکز اداره ادویه مخدره نیز از طرف وزارت صحیه طبق اوامر مقامات صلاحیتدار دایر گردید. درین سنه از اجراآت مهم افتتاح شفاخانه علمی و عصبی در جوار شفاخانه رفقی سنا توریم میباشد. علاوه بر کورسهای قابلگی یک تعداد دایه های محیطی نیز جمع و درین رشته تربیت گردیدند. چون وظائف شفاخانه ها در ولایات، روز افزون شد ماموریتهای صحیه به تشکیل مدیریت منظور گردید. در سال ۱۵ ۱۳ وزارت صحیه بغرض تنویر افکار عامه و مامورین صحی، علاوه بر مجله صحی به نشر یک مجله ماهانه اقدام و کنفرانسهای صحی ۱۵ روزه را نیز دایر نمود. همچنان بغرض آشنا ساختن مردم به اساسات صحی، یک دسته از متعلمات کورس قابلگی بر ای سه ماه تحت تربیه گرفته شد که بخانه ها رفته تعلیمات صحی را بخانواده ها بیاموزند. در سال مذکور شفاخانه انمان، شفاخانه عقلی و عصبی، سنا توریم، نسوان، کلینیک دندان، مستورات و ادویه فروشی مرکزی افتتاح گردید.

برای مزید معلومات اهل فن در مرکز وزارت یک کنه خانه بزرگ افتتاح شد. اصولنامه های دواخانه ها که قبلاً ترتیب گردیده بود بعد صحه حضور اعلیحضرت همایونی مرعی الاجرا گردید. برای تهیه آب مقطر - دستگاهی در دیپوی ادویه نصب و شروع بکار کرد. کورس کمپوندی که مدتی به تعویق افتاده بود مجدداً، افتتاح گردید. برای اعمار شفاخانه های عصری پول هنگفتی از طریق اعانه ها بدست آمد و شفاخانه های اورزگان - قلات - پشت رود - بادغیسات - غورات - غوریان - سبزوار - شبرغان - بدخشان - کنرها - میمنه - پروان - لوگر - دایزنگی اساس گذاشته شد. که از آنجمله شفاخانه گرشک - بدخشان. اسما را افتتاح گردید در سال (۱۳۱۶) شعبه واکسین سک دیوانه افتتاح گردید فلمهای صحی تهیه و برای تنویر اذهان مردم مجاناً نمایش داده میشد. شفاخانه های مستورات در مزار شریف - قندهار - هرات به پول شخصی اعلیحضرت معظم همایونی افتتاح گردید. شفاخانه های دایزنگی - بادغیسات غورات - قلات - چخانسور - شبرغان - باپرسونل، سامان ولوازم صحی مجهز گردید و شروع بکار نمود. شفاخانه سناررالی اندخوی از پول اعانه اهالی و بمساعدت وزارت صحیه افتتاح و یک دواخانه شخصی نیز در آنجا باز گردید. پروان توریم که برای اطفال علی و مریضان دوره نقاهت از پول شخصی اعلیحضرت منظور گردید در سال ۱۳۱۷ با کمال رسید. شفاخانه پروان نیز تکمیل و بفعالیات آغاز نمود در مزار شریف عمارت شفاخانه ملکی از پول اعانه مردم کمک مامورین تاه سیس گردید برای بازرسی از مریضان نقاط دور دست یک شفاخانه سیار با تمام سامان ولوازم آن در مرکز دایر گردید تا در اوقات لزوم بهر نقطه مملکت رسیده بتواند.

دستگاه اکسر یز که یکی از شعبات مهم طب میباشد تقویه و به تورید دستگاه های دیگر اقدام شد. و در کتوبه به پول شخصی علیا حضرت ملکه معظمه شروع بکار نمود برای تعلیمات امراض اطفال یک پرو فیسر استخدام و برای تداوی آنان یک تعداد بستره در شفاخانه های مرکز تخصیص داده شد.

در سن سینه یکصد و سه کتوران از یو هنجی طب فارغ و داخل ستاژ گردیدند .
متعلمین و متعلمات کورس قابلیگی، کورس کمپو ندی، کورس پرستاری نیز به اخذشهاد تنامه ها
مؤفق گردیدند .

دوره دیگر متعلمین مکتب طبی ستاژ خود را تکمیل کردند . یک شفاخانه جدید درغور، افتتاح گردید
و شفاخانه علمی آبا د که اساس آن در عهد اعلیحضرت شهید گذاشته شده بود در عهد اعلیحضرت معظم
همایونی از طرف مرحوم سردار محمد هاشم خان (صدر اعظم اسبق) افتتاح گردید کورس دند انسازی
مردانه و زنانه نیز افتتاح شد . معاینه خانه چمن شهر آراو چند اول به بناوالی کابل سپرده شد .

شفاخانه مستورات قندهار که قبلا بنا گردیده بود تکمیل و شروع بکار نمود همچنین شفاخانه
عصری میمنه شروع به ساختمان گردید و دواو به فروشی تازه نیز افتتاح شد .
در سال ۱۳۱۸ شعبه اکسریز افتتاح و دستگاه جدید نصب گردید .

در قندوز و بغلان نیز دو شفاخانه افتتاح گردید دواخانه عمومی بنام دیپوی عمومی ادویه ازدیگر
شعبات جدا شعبه اسپرت، آب مقطرد و دوا فرشی های حکومتی همه به آن مربوط گردید .
در سال ۱۳۱۹ شاغای غلام یحیی دوباره بوزارت صحیه مقرر گردید و تشکیلات وزارت صحیه
وسعت یافت شفاخانه چغنا نسوروارزگان افتتاح گردید و شروع بکار کرد .

برای جلو گیری و تجرید جدایی ها، دهکده های درسرخ آب لوگر تعیین و به تهیه احصائیه آنها
از تمام مملکت اقدام گردید برای امراض عقلی و عصبی عمارت جدیدی در علمی آبادتاه سبس گردید .
تعمیر شفاخانه های مستورات مزار شریف، مستورات کابل معاینه خانه مرکزی کابل، دیپوی
عمومی ادویه، معاینه خانه مزار شریف قندهار، شفاخانه های حکومت کلان بغلان لغمان و کنسر
ها منظور گردید .

نسبت به ضرورت در بستر های شفاخانه عقلی و عصبی و بستر های لوکس شفاخانه ملکی و مستورات
و بستر های مجلس تزئین بعمل آمد .

علیه مرض خانمان سوز ملاریا که به نیروی جسمی - اقتصادی - صحی ماصدمه بزرگ وارد کرده
بود اقدام بعمل آمد و بعد از غور و مداوله برای اقدامات اساسی آن اولین مجلس مرکب از رؤسای
وزارت صحیه، فواید عامه، وزارت اقتصاد، دروزارت اقتصاد صورت گرفت و برای خشک کردن باطلاق
های سمت شمال هیئت اعزام گردید تا سروی اولیه خود را بوزارت صحیه و فواید عامه تقدیم بدارند .
درین سال برای احصائیه امراض ووفیات اقدامات لازمه بعمل آمد و اصولنامه صرفیات ادویه تدوین گردید
تعمیر شفاخانه مستورات تکمیل و مریضان با آنجا نقل داده شد یک عده از دکتوران که در سال ۱۳۱۰ به
خارج رفته بودند واپس بوطن عودت نمودند .

در سنه ۱۳۲۰ در بعضی نقاط مملکت شفاخانه های ثابت دیگر تاسیس و در بعضی جاها شفاخانه های
سیار آماده گردید . (شفاخانه ملکی حکومت کلان بلخ، شفاخانه سیار مزار شریف، معاینه خانه ثابت ایبک
معاینه خانه سیار قطغن و بدخشان، معاینه خانه سیار هرات معاینه خانه ثابت شیننده غوریان، میمنه حکومت
کلان خوست، شفاخانه حکومت کلان شنوار، کلینک و بستری شفاخانه حکومت کلان تالقان، شفاخانه
عقلی و عصبی نسوان نیز تعمیر و بمعالیت آغاز نمود .

مجادله ملاریا درین سنه حسب پروگرام انکشاف نمود و نسبت بسالهای قبل ۷۵ فیصد در مبتلایان
مرض ملاریا تخفیف بعمل آمد .

در فاعلیت مجادلوی علیه کولرا که همیشه از طریق پاکستان بوطن ماراه میابد به (۱۶۲۲۸۰) نفر و اکسین ضد کولرا تطبیق و مرض بعد از تولید تلفات خیلی کم خاتمه یافت .

کار د بیوی عمومی ادویه کارته تکمیل و بحیث گدام عمومی مورد استفاده قرار یافت .

در ماه میزان و عقرب چون در ننگر هارملاریا کسب شدت نمود یک هیئت بامقدار کافی ادویه بآنصوب ارسال گردید . برای مجادله چیچک درین سال (۱۸۰۰۰) نفر خال کوبی گردید .

برای بازرسی از مریضان دندان ، معاینه خانه های مجانی دندان در معارف و مستورات نیز تأسیس گردید در سال ۱۳۲۱ شعبه و اکسین برای بدست آوردن و اکسین ضد حمای لکه دار فعالیت نمود ، اءه و فوق نگر دیدولوی یک مقدار کافی و اکسین مذکور را از امریکا وارد کرد . در حصه جذامی ها که قبلا تشکیل د هکده اقدام شده بود ، باساس نظریه متخصصین فیصله گردید تاجذامی ها در خانه های شان تجرید گردند .

دواخانه های شخصی سینا ، و رنا ، افتتاح گردید . برای استفاده از بعضی ادویه ، مواد وطنی در جوار دیو عمومی یک عمارت تعمیر گردید تا بعضی مستحضرات در خود دیو تهیه شود .

برای شفا خانه های افراد ژاندارم خان آباد ، مزار و میهنه ، پرسونل و وسایل طبی تهیه گردید .

درین سال دوباره از دیاد بسترها در شفاخانه بعمل آمد و دوره اول دکتوران فاکولته طب در شقوق مختلف به تخصص نایل گردیدند .

در سال ۱۳۲۲ در تعمیر پلان های مجادلوی پیش از پیش کوشیده شد و برای جلوگیری از سرایت کولرا محرقه ، حمای لکه دار ، چیچک و سفلیس تشبث گردید .

در نشریات وزارت صحیه علاوه بر مجله های ماهانه تعلیمات نامه های کورس قابلگی و مکلفیت نامه آنها و تعلیمات نامه وظایف مامورین و مستخدمین اداری و فنی اکسریز نیز بطبع رسید .

یک عده دکتور ، قابله ، نرس ، کدیوندر ، معاون داکتر ، دواساز های فارغ التحصیل و موفق باخذ شهادت نامه ها و دیپلوم گردید . در مرکز خان آباد یک ادویه فروشی شخصی افتتاح گردید .

در سال ۲۳ برای اینکه مریضان امراض ساری مانند حمای لکه دار و غیره بزودتر برین فرصت از دیگران تجرید گردد ، عمارت شفاخانه شهر آرا برای تجرید همچه مریضان تعیین گردید .

برای رفع سرگردانی مردم و تنزیل نرخ ادویه نسبت به بازار سیاه دیوی عمومی در تاء سیس بعضی شعبات فروش مبادرت نمود .

در غزنی یک شفاخانه جدید افتتاح گردید .

در قندوز نیز افتتاح یک دواخانه منظور گردید و نسبت به وسعت تشکیلات ، ماموریت صحیه بدخشان بمدیريت تبدیل گردید .

در سنه ۲۴ مجادله ها بامراض ساری استیلانی زهروری دوام داشت برای جلوگیری مرض جذام یک مرکز در حصه یکا و لنگ و یک مرکز در حصه ده سبز و یک مرکز در بتخاک تعیین و بعضی منسوبین طب هم برای این کار زیر تربیه گرفته شد باثر تشویق و ترغیب وزارت صحیه سه دواخانه شخصی بنام احمد شاه در ملتون ، ببری در ملتون ، ژو ندون در ملتون ، در مرکز ولایت مشرقی افتتاح گردید یک دوا فروشی از شعبات دیوی عمومی در هرات نیز افتتاح گردید .

در کنفرانس بین المللی طبی منعقد تهران بناغلی دکتور محمد فاروق و بناغلی دکتور عبد الظاهر شرکت ورزیدند .

برای واریسی مریضان انائیه مؤسسه تداوی دندان در پهلوی شفاخانه مستورات تعمیر و امور آن انجام یافت در ماه سرطان سال ۱۳۲۶ شورای عالی وزارت صحیه بریاست بناغلی دکتور عبد الظاهر وزیر صحیه

دایر ویلان پنج ساله مجادله باملاریا سفلیس، توبرکلوز، تراخم، جذام، تدوین احصائیه، مجادله کو لسرا، تعلیمات نامه امراض ساری وغیره مورد بحث قرار گرفت.

در کنفرانس بین المللی ملاریا منعقدہ و اشنگتن بناغلی دکتور عبدالظاهر اعزام گردید. کار تعمیر شفاخانه مستورات در قطن شروع و در سال ۱۳۲۷ ختم گردید. شفاخانه مجلس ولایت قندهار درین سنہ افتتاح و شروع بکار نمود. ادویہ فروشی های کابل در ملتون حمید در ملتون در مرکز و عبدالرحمن در ملتون در میمنہ، افتتاح گردید. شعبہ دیگر ادویہ فروشی دیوی عمومی در شور بازار نیز افتتاح گردید. مؤسسہ باکتریولوجی توانست برای پنجاه هزار نفر واکسین تهیه و بہ درخواست سرہ میاشت مجسانا بحیث کمک بہ دولت برادرا مصر ارسال نماید. برای تکمیل دوا سازدوا فروشی های متذکرہ، وزارت صحتہ مجدداً کورس کمیو دری راتا، سیس نمود. در سال ۲۷ یک دستگاہ سینما برای شعبہ نشریات خریداری گردید.

از امور بسیار مهم وزارت صحتہ، مجادله ملاریائی بل خمری است کہ بہ بیمانہ وسیع شروع گردید. این عمل بعد از اجرای سروی، توبوگرافی، تعیین نسل، جنس وغیره اجراء گردید. برای جشن اطفال و اطفال دنیا اعانه جمع و حصہ معین بہ بانک بین المللی اطفال سپرده شد. علاوه (۲۵۰۰) دالر سهمیہ افغانستان بہ سازمان صحتی جهان حوالہ گردید.

در این سال فروش ادویہ مخدرہ بصورت آزاد منع گردید و منع کشت تریاک نیز بہ همکاری وزارت زراعت و اقتصاد ملی و صحتہ بہ تمام ولایات صادر گردید. چون (۵۰) هزار دالر از طرف سازمان صحتی جهان برای پروژه های مجا دای افغانستان تخصیص داده شدہ بود، برای بدست آوردن آن اقدامات لازمه بعمل آمد.

یک پولی کلینک علاوه بر پول کلینک موجودہ در ولایت قند ہار افتتاح گردید. شعبہ یر و تیر دندان یکمہ ہ طلاب را تحت تربیہ گرفت.

در میمنہ «فاریاب در ملتون» در قند ہار «شفیخ در ملتون» و در غزنی «مجمو د غزنی در ملتون» افتتاح گردید. شفا خانہ زایشگاہ در اواخر سال ۲۷ با همکاری بنار والی در شہر آرا تا سیس گردید و در امور صحت. عامہ و حما بہ مادران و اطفال نخستین قدم برداشته شد. دکتورس منور خانم ترکی بحیث آمرہ فنی آن ایفای وظیفہ مینمود.

انجمن اتحا دیہ دکتوران دندان افغانی نیز افتتاح گردید.

در سنہ ۲۸ برای وقایہ امراض ساری متخصصین ملاریا و امراض ساری از مؤسسہ صحتی جهان خواستہ شد چنانچہ در ۱۳۲۸ دکتور (مانی) مدیر منطقوی سازمان صحتی جهان با داکتر لورین متخصص مجا دله ملاریا وارد کابل گردیدند.

داکتر لورین مناطقی ملاریائی مملکت راسروی و متعاقباً داکتر کتار متخصص امراض زہروی و طن عزیز ما را از نظر امراض زہروی سروی نمود. داکتر تولی آمر صحتی مؤسسہ سازمان صحتی جهان نیز بسکابل وارد و بعضی شفا خانہ ہا را از نزدیک معاینہ و در خصوص مجا دله حما ی لکدار، نظریات خود را ابرار نمود.

مؤسسه صحی جهان پنجاه هزار دولار بفرض مصارف مجا دلۀ امراض سا ری برای افغانستان تخصیص داد که از جمله (۱۶) هزار آن را برای مصارف فیلوشپ ها تعین وباقی را سامان ولو ازم ارسال کردند. از طرف دیگر بنا غلو دکتو غلام فاروق ودکتور عبد الظاهر که در دوهمین جلسه صحی جهان به روم عزیمت نموده بودند به امریکا نیز مسافرت وماشین های را دیولوجی وعکاسی دندان وغیره را خریداری نمودند وبا بعضی کمپنی های ادویه در بارۀ بارۀ امور صحی به وقت رسیدند. مسئله معافی محصول گمرک از اموال که از سازمان صحی جهان به این وزارت غرستان ده و عقد قرار داد های بین المللی با داکتر تولی نمایند ه سازمان صحی جهان ازوقایع دلچسپه و طرف علاقه وزارت صحیه است.

چون مدرك یول فیلوشپ ها نیز موجود بود، چند نفر بطور فیلوشپ به لندن وامریکا فرستاده شدند.

برای مصارف قرطاسیه دفتر سازمان صحی جهان در وزارت صحیه (۱۵۰۰) دلار دیگر نیز تخصیص داده شد. برای پیشرفت نشریات صحت عامه، مجله روغتیا زیری طبع گردید که از آنوقت تا اکنون مجا نسا توزیع میگردد.

در سال ۲۹ وزارت صحیه موفق گردید که به کمک مالی روزنتون برای اطفال بی بضاعت ونا توان ولایات يك يك پولى کلینک اطفال در تمام ولایات وحکومات اعلى دایر کند و به توزیع شیر ویتامین وحتی لباس دوخته برای اطفال نو تولد اقدام نماید.

راجع به حمایه اطفال با مؤسسه صحی جهان قراردادی عقد گردید که به موجب آن کمک های مورد نیاز زمندی افغانستان پذیرفته شد.

برای کنترل حمای لکدار وملا ریا در افغانستان، داکتر دیر، مستر لوانو وداکتر (کانول کاریگ) جهت معاینه لابراتوارها به کابل آمدند، تادرز مینه های فوق مطالعاتی بهم رسانده و توسعه وانکشافی را وارد سازند.

راپور مفصلی در بارۀ صحبت طلاب معارف به مؤسسه صحی جهان فرستاده شد و بناغلی داکتر کرستن سن عضو شعبۀ یونسف بامقدار کافی شیر بودری وارد کابل گردیدند.

(۳۵۲۳) دارل سهمیه افغانستان با تزئید سرمایه ۶۹۰۸۰۰ دلار در سال ۱۹۵۰ به سازمان صحی جهان پرداخته شد.

در سال ۱۳۳۰ برای رفع احتیاج مردم بدخشان يك شفاخانه سیار به حکومت اعلى بدخشان افزود گردید برای توسعه امور زایشگاه بادکتورس منور دکتورس زایشگاه تجدید قرار داد ودر شق پروتیز دندان دو متخصص دیگر استخدام شد.

برای شفاخانه حکومت شینوار محل مناسبی خریداری وشفاخانه سابق در آنجا انتقال داده شد.

برای تعمیر شفاخانه تندهاز (۱۴) جریب زمین خریداری گردید.

بغرض شرکت در چهارمین جلسه صحی جهان بناغلی دکتور عبدالظاهر و بناغلی دکتور عبدالقیوم رسول به جینوا عزیمت کردند. همچنان عده طور فیلوشپ به خارج اعزام گردید.

مؤسسه یونسف (۵۵) هزار دولار برای حمایه مادران واطفال تخصیص داد.

ودر مقابل مبلغ (۶) هزار دولار سهمیه اعانه افغانستان برای اطفال دنیا نظر به خواهش آن مؤسسه قالبین وقابلیچه فرستاده شد...

کورس پروتیز دندان مردانه و زنانه افتتاح و در اواخر ماه ذل و سال مذکور يك عده معاونین پرو تیز فارغ التحصیل گردیدند .

چون مصارف ادویه شعبات صحتی مملکت ایجاب تورید ادویه زیاد را می نمود ، در تعمیر دیو و سعت زیاد و اتاق های متعددی در نظر گرفته شد . در شهر مزار شریف و جلال آباد امر افتتاح دو باب ادویه فروشی شعبات دیو نیز داده شد .

برای تاسیسات مزید لابراتوارها تجهیزات سامان جراحی و دیگر لوازم شفا خانه مبلغ (۱۵۰۰۰۰) دالر و ده هزار پوند سترلینگ تخصیص داده شد .

در ۱۳۳۱ موسسه اکسریز شفاخانه ابن سینا بکار افتاد . موسسه اکسریز هرات و معاینه خانه حکومت کلان خلم نیز افتتاح گردید . برای جلوگیری از بیماری لکه دار و ضروت تلک و مخلوط کردن پودر دی دی تی ماشین میده کردن تلک و مخلوط کردن آن وارد و نصب گردید . شعبه مجادله امراض زهروی بکمک سازمان صحتی جهان افتتاح گردید . برای مجادله مرض سل که يك پرویلم صحتی مهم مملکت بشمار می رود با مقامات سازمان صحتی جهان مفاهمه و بعد موافقت کامل عمارت تحتانی معاینه خانه چمن برای مجادله تو بر کلوژ تعیین گردید . برای شعبه احصائیه امراض دندان سازی و غیره فیلوشپها تعیین و نفر آن ارسال گردید تا بر سونل شعبات مذکور تکمیل گردد . و نیز کلینک مجانی مجادله علیه مرض سفلیس افتتاح گردید . برای ادامه مجادله ملا ریاد سال ۱۳۳۲-۱۳۳۳ مبلغ ۲۵۰۰۰ دالر با اساس معاونت های دو جانبه تزئید بعمل آمد . علاوه پنج هزار دالر

از بودجه تخنیککی یونو برای مصارف ضروری مجادله ملا ریا منظور گردید .

مجادله تو بر کلوژ بیک قسم عملیات مقدماتی و تربیه پرسونل فنی و غیره نیز شروع نمود .

دستگاه اکسریز ، رادیو گرافی ، رادیو ترمی در شفا خانه ابن سینا بنا ریخ ۲۸ سنبله ۱۳۳۱ شروع بکار کرد . معاینه خانه غورات بشفا خانه دارای بستر تبدیل گردید . در سال ۱۳۳۱ شش دو اخانه جدید (لمر) (نادر بنستون) (جعفر) (میرویس) (حمید ر) (انصاری) باز گردید . سنا توریم نسوان نیز انکشاف نمود .

در سال ۱۳۳۱ دوصد طفل به کود کستان جاده میوند و یکصد طفل به کارته ۴ داخل و از جمله اطفال سابق آن ۹۸ طفل بوزارت معارف معرفی گردید . درموالکز توزیع شیر تزئید بعمل آمد و رویهمرفته پنجاه تن و هفتصد ونود و پنج کیلوگرام شیر خشک بمادران ، اطفال خورد و اطفال معارف توزیع گردید . علاوه ۷۹۵۲ کیلوگرام شیر بولایات ارسال گردید . شفاخانه ، زایشگاه واقع شهر آرا نیز از هفت بستر به سی بستر انکشاف و به کمک سازمان صحتی جهان ویونسف مجهز گردید . به علاوه کلینک های قبل الولاده مادران افتتاح گردید تعداد طالبات قایلکی اضافه شد . لابراتوار مرکزی صحت عامه با داشتن شعبات مختلف مورد علاقه قرار گرفته برای تربیه پرسونل آن فیلوشپها تعیین گردید . مجادله ملا ریا ، به پیمان وسیع و به فعالیت جدیدی تر در برج سنبله ۱۳۳۱ بکار آغاز بکمک دولت و مؤسسات ملی ، صناعتی ، سره میاشت و معاونت های سازمان صحتی جهان و یونسف مناطق بزرگ ملایریائی افغانستان تحت کنترل در آورده شد .

در سنه ۱۳۳۲ معاینه خانه های امراض جدیدی و زهروی در ولایت قندهار - هرات و مزار شریف و موسسه مجادله تو بر کلوژ بکار شروع نمود . علاوه کورسهای احصائیه بهمکاری سازمان

صحي جهان بټا ريڅ ۱۲ سنبله ۳۳ در وزارت داخله و کورس حفظ الصحه محيطي نيز براي سه ماه دایر گردید .

ماشین های اکسریز ولایت قند هار نصب و بکار افتاد . کورس پرستاری و معاون قان بلگی در قند هار نیز افتتاح شد پروژه دهکده شیوه کئی با ساس کمک های ملل متحد ، سازمان صحي جهان . سازمان زراعت و اغذیه جهان ، وزارت صحیه ، معارف ، زراعت ، یونیسیف و غیره بعد سروی عمومی شروع بکار نمود ...

موسسه دندان سازی قند هار نیز توسعه یافت . در ۱۳۳۴ بعضی ماشین های طبی در مؤسسه توبرکلوزاسپریت کشی ، دهکده ، دیوی ادویه ، لابراتوارهای گردیز ، پل خمی ، مزار شریف ، هرات ، قند هار و مشرفی نصب گردید .

برای ترتیب احصائی حیاتی مطابق سنتدرد بین المللی یک نفر متخصص از طرف سازمان صحي جهان برای مرکز وزارت فرستاده شد ، تادرجمع نمودن راپورو فیات ، تولدات ، تعیین وقوعات امراض مختلفه تجزیه و تحلیل امراض ، مطابق سن و جنس و مطابق مقتضیات بین المللی و تجسس برای مجادله امراض ساری و غیره کوشیده و به ترتیبه بعضی اشخاص درین شق حیاتی اقدام نمایند .

لابراتوار صحت عامه ، بر علاوه وظایف معاینات یومیه برای تربیه گروپ جوانان که در آن مؤسسه و دیگر لابراتوارها خدمت نمایند ، یک کورس تربیوی معاونین لابراتوار و تکنسین لوجست افتتاح و شروع بدرس نمودند .

لابراتوار بلغمی و گردیز و مزار شریف درین سال افتتاح و با سامان ، لوازم و پرسونل مجهز گردید ...

نسبت به کثرت مراجعین و خواهش مردم در اول عقرب ۱۳۳۴ تعداد بستر شفاخانه زایشگاه به ۶۵ رسید . تمام سامان و لوازم آن تکمیل و عمارت آن توسعه یافت . در سنه ۱۳۳۵ در ساحه طب و قایوی گامهای وسیع تری برداشته شد .

برای توسعه و انکشاف لابراتوار و تهیه واکسین ، جدیت زیاد بعمل آمد . درین سال تقریباً (۲۰۰۰۰) دارالسامان و لوازم معاونت سازمان صحي جهان وارد و در مؤسسه مذکور بکار افتاده است .

شش مرکز مجانی سک دیوانه در هرات ، مزار شریف ، قندهار ، بلغمی ، جلال آباد ، گردیز افتتاح گردید

برای واری امور حفظ الصحه محيطي شهر کابل یک نفر متخصص از سازمان صحي جهان برای بنابر والی کابل خواسته شد . برای ترتیبات حفظ الصحه محيطي که احتیاج به پرسونل فنی داشت وزارت صحیه اقدام جدی نموده یک مکتب بنام مکتب سنترین افتتاح و طلاب مشغول تحصیل گردیدند . همچنین برای نرسنگ مردانه و زنانه یک مکتب بکمک سازمان صحي جهان افتتاح و طلاب و طلبات آن در علی آباد و شفاخانه مستورات مشغول درس و تمرین میباشند .

کودکان زیبای کوه کستان

برای انکشاف دهات ، انجمن صحتی سازمان صحتی جهان وارد و در قریه های شیوه کی بو آرسی امور متعلقه شروع کرد و به تربیة پرسونل ، قابله ها و همشیره های کدارگر آنجا به اقدامات جدی آغاز گردید .

شفا خانه شیوه کی علاوه بر وظیفه مربوط ، در حفظ ا لصحه محیطی ، تبلیغات صحتی ، حما به مادران و اطفال توزیع شیرو و یتا مین و غیره نیز مشغول خدمت میباشند . درین او اخر بلاک صحتی لوگرد نیز مربوط شیوه کی گردیده و یک کلینک دیگر نیز در آنجا افتتاح گردیده است .

مؤسسه صحت عامه : وزارت صحتیه ، برای استوارنگهداشتن سوبه تعلیمی دکتوران جوان وطن که مشغول تمرین میباشند ، برای تربیه پرسونل فنی ، برای تجزیه و تحلیل مواد خوراکی و اغذیه ، از نظر صحتی و برای امور تجری و تجسس جلو گیری امر ارض ساری بفکر تاسیس یک مؤسسه علمی افتاده . بدامشوره صحتی متخصصین سازمان صحتی جهان و منظوری مقامات صلاحیتدار مؤسسه صحت عامه تاسیس گردید . این مؤسسه از بهترین اساسات امور صحت عامه مملکت بشمار میرود .

مجا دله تو برکلوز برای معالجه و تشخیص مرض به فعالیت آغاز و حتی مر یضان ناتوان وادر خانه های شان تحت تداوی قرار میدهند و همچنان با مورشروی این مرض مشغول است .

تاسیس شعبات حما به مادران و اطفال ، لابراتوارهای تحلیل و تجزیه و یو ای کلینک های امراض زهروی در تمام ولایات ، حفاظة واکسین ضد سگ دیوانه و غیره از پیشرفت های مهم صحتی و طب و قایوی مملکت بشمار میرود .

همچنان وزارت صحتیه از عرصه سه سال با این طرف کورس عالی صحتی بنام ریفر یشرور هر ساله بکمک مؤسسه صحتی جهان افتتاح می نماید که در آن برای سه ماه دکتوران و سرطیبیان تمام نقاط مملکت مصروف میشوند .

در سنه ۱۳۳۵ شعبه جدید بنام تبایات صحتی ، افتتاح گردید و سامان و لوازم سمعی و بصری آن از خارج خواسته شد . مجادله ملا ریا طبق پروگرام به عملیات خوددوام داشته نه تنها به امحاء منابع تکثیر پشه اقدام نموده بلکه به امحاء ارید یکیشین (خود ماروب ملا ریا از وجود مر یضان اقدام و در آخر به موافقه سازمان صحتی جهان برای سرو لانس تمام مناطق ملا ربائی که تحت کنترل نیسمده اند و به دوام تداوی مر یضان و کنترول مناطق سابقه مشغول فعالیت میباشند ، امکان دارد که این اجراآت تا (۱۹۶۰) ختم شود .

از احصایه که در دست دارند ، از ابتدا . مجا دله های خود تا حال به (۱۹۱۴۳۱۵ نفر و ۶۲۲۳۶۷۱۵ - ایگر زمین مقدار ۱۵۶۳۵۸ کیلو « دی ، دی » مصرف نموده اند .

در اختیار باید تذکر داد که یک کومپته خیلی بزرگ احصایه (برای مؤسسات و دوا یرکه به احصایه حیاتی و طبی سروکار دارند) حسب پیشنهاد وزارت صحتیه و امر مقامات صالجه در وزارت داخله تشکیل گردید که برای جمع آوری احصایه صحیح و فیات ، تولدات و غیره اقدام نمایند .

از سال ۱۳۲۷ با ینطرف انکشاف امور صحتیه مملکت صورت بهتری به خود گرفت . وزارت صحتیه که مصر و فت جلو گیری امراض ساری ، تاسیس شفا خانه ، تهیه سامان و لوازم و تداوی

مريضان بود با وجود آن تر بيه اشخاص فنی یعنی مکتب طبي و پوهنځی طبي و تر بيه نرس ها و غيره همه بدوش وزارت صعيه بوده درين سنه با موافقه وزارت معارف و صواب دید مقامات صلاحیتدار، شق تربيه پرسونل فنی بدوش ریاست پوهنتون وزارت معارف گذاشته شد. برای امرین و تربيه منسو بین طب شفاخانه های علی آباد مستورات معاینه خانه مرکزی از بست وزارت صعيه منفک و به وزارت معارف تعلق گرفت. باین صورت پوهنځی طب، مکتب طب، مکتب دوا سازی، پرستاری، ریاست پوهنتون وزارت معارف تعلق وانکشاف فوق العاده در امور تربیوی طلاب، تعمیر پوهنځی، تعداد صلیبه، توسعه در بودجه و مصارف در آن مؤسسه نیز رخ داده است.

انکشاف علمی به پیمانہ های وسیع در آن مؤسسه نیز رونما گردیده، امروز موسسات صحتی علی آباد و خصوصاً پوهنځی طب از نظر نظم و نسق توسعه شعبات، تجهیزات و لوازم عصری، کتبا بغا نه منظم، اطاق های تعلیم عملی و نظری، کیمیا، فزیک - تشریح - تشریح مرضی - تداوی های برقی، اطاق های حیوانات و غيره به سوی عالی تری رسیده است.

روپهمرفته طبابت امروز در افغانستان بوضع قابل توجهی انکشاف نموده، و برای تداوی مريضان و تر بيه دکتوران لایق بهترین ماشین ها و سامان تشخیصیه و جراحی و غيره تهیه به معرض استفاده قرار داده اند.

باین صورت بهمکاری ریاست پوهنځی طب و ریاست موسسات صحتی سالانه نسبت به سالیهای سابق يك تعداد زیاد تر د و کتوران تر بيه و برای خدمت آماده میگرددند.

خلاصه وضع صحتی مملکت بیاری خدای پاک و توجهات فوق العاده حکومت و همکاری های سازمان صحتی جهان امروز شکل بهتوی گرفته، با امراض خانمانسوز ملاریا و حمای لکدار همواره مجادله بعمل می آید.

همچنان امراض ساری دیگر مانند چیچک تقریباً تحت کنترل درآمد. اندیشه مرض کولرا، و غيره که در سال های پیش تلفات و نقصانات سنگینی وارد می ساخت، بکلی رفع گردیده است.

از طرف دیگر حفظ الصحة محیطی انکشاف نموده و از رهگذر ساختمان خانه های عصری سرك های اسفلت سرك های وسیع و صفا و از بین بردن خانه های کثیف، تاریک، نمناک و احداث باغ های عمومی و تفرج گاه ها و پارک ها و تعلیم و تربیه صحتی، طلاب مکاتب و تزیید و تشویق سپورت ها در محیط تهیه آب پاک مشروب، تبلیغات صحتی و اندرز های طبی و اجتماعی از طرف دستگا های نشراتی مملکت تأثیر بزرگی وارد نموده است.

انکشاف مخابرات

ریان امور مخابراتی مملکت ما نند سایر مملکت‌ها در حال تکامل و انکشاف بوده و پیوسته توسعه پذیرفته است و وقتی در خصوص انکشاف امور پست، تیلیگراف، تیلیفون و رادیو مرآجه شود واضح میگردد که در افغانستان (۸۵) سال قبل تا سیس واز و رود تیلیفون (۶۰) سال میگذرد اما نسبت به سیس تیلیفون، تیلیگراف و رادیو در مملکت ما عمر کمتر دارد. اینک برای مزید معلومات در سرشته پست - تلگراف - مخابراتی معلوماتی ارائه میشود:

پوست :

امور پستی افغانستان برای نخستین بار در سال ۱۸۲۰ ع بودر عصر امیر شیر علی خان یعنی پیش از (۸۵) سال جریان پیدا نموده که در آن عصر به احتیاجات آن وقت یک پسته خانیه در مرکز واقع الاحصار کابل بنام چارباغ رخا در آن پسته خانیه دوریات بزرگ مملکت بشکل خیلی بسیط تاسیس گردیده بود.

مکاتیب دولتی و همچنانکه مکاتیب شخصی بصورت پستی و به وزن یک مثقال و دو مثقال در مواضع پستی مذکور قبول میگرددند. تکت های پستی همگی از قلمرو افغانستان (سکه آفرمان) در کاغذهای سفید و بر یک صلیب چاپ و بالای مکاتیب نصب میگرددند. این تکت ها در صورتی که بنا م کله شیر معروف است. در ابتدا تکت های نصب شده در روی مراسلات توسط مهر باطل نمی شد بلکه قبل از نصب نمودن یک کتیبه آن قطع و بعد بالای مکاتیب نصب میگردد و بعد تکت های پستی بوسیله خط (چلیبیا) باطل شده و در اخیر بقلم روی تکت های مذکور کلمه (باطل شد) تحریر میگردد و برای حرکت پسته از یکجا به دیگر جا که در وقت معین وجود نداشته است، جریان پسته مربوط به تکمیل تعداد معینه آن بود.

مکا تیب دولتی که کلمات فوری و ضروری روی آن نوشته می بود بقسم پوسته فوق العاده شناخته شد و بنام پسته بردار یاد میشد. این قبیل پسته از طرف پسته رسان های اسپ سوار که (چاپار) نامید میشدند نقل داده میشد. توزیع مکا تیب در مرجع مذکور پسته مستخدمین توزیع که بنام «نامہ رسان» مقرر بودند، صورت میگرفت.

بین شهر های بزرگ مملکت ارتباط پستی قائم نبود و هرگاه ارسال و مرسل مکا تیب دولتی بکدام شهری ایجاب می نمود توسط نامه رسان مربوط خود ادارات دولتی صورت میگرفت. ارتباط پستی با خارج مملکت نیز قائم نبود اما وقتی ارسال کدام مکتوب دولتی بکدام مملکت دیگر ایجاب میکرد این عمل ذریعه قاصد مخصوص تحت اجراء گرفته میشد.

این نوع اجراء تا سال ۱۸۷۸ ع دوام داشته و از آن بعد تا سال ۱۸۹۸ متوقف بود و در هنگام این توقف اگر ارسال مکا تیب بکدام موضع ایجاب می نمود بواسطه قاصدان سوار که «چاپار» نامید میشدند اجراء میگردد.

در سال ۱۸۹۲ یعنی در عصر ضیا الملة والدین مرحوم ضرورت جریان امور پستی بشکل منظم بمیان آمد. درین وقت یک پسته خانه مرکزی بشکل بیسط در قسمت بیرونی سمت جنوب ارگ تاسیس گردید و در آن زمان ۳۶ نوع تکت های پستی مختلف به قیمت های علیحدہ مورد چلند قرار داده شد. تکت های آن زمان در کاغذ های باریک و ملون بطبع میرسید.

مکا تیب دولتی بدون نصب تکت با همان نشان مخصوص دوله بدون پرداخت محصول در پسته خانه ها قبول میشد.

برای قاصدان «چاپار» که مکا تیب فوری و ضروری دولتی را توسط اسپ بنام «پسته بردار» حمل می نمودند سامان و لوازم مخصوص چرمی تهیه و مورد استعمال قرار داده میشد. برای پست رسان های پیاده، سرنیزه ها که دارای زنگوله ها بودند تهیه دیده شد و برای حاملین سوار یک شمشیر هم داده شد. بود ترتیب فوق تا سال ۱۹۰۷ دوام داشت.

در سال ۱۹۰۸ در عصر امیر حبیب الله خان شهید امور پست انکشاف بیشتری حاصل نمود. در تعداد پسته خانه و خطوط پستی و همچنین در حرکت مراسلات و انواع ارسالات پستی افزایش بعمل آمد. تکت های پستی با قسام مرغوب تر (به قیمت های مختلفه) چاپ گردید. بر علاوه مکا تیب ارسال و مرسل پست کارت ها، کارت لثرو پارسل پست هم در داخل مملکت مورد جریان قرار داده شد.

یک نوع تکت مخصوص برای مراسلات دولتی طبع و بکار افتاد. مهر های تاریخدار رقم (کو به ای) که بر علاوه اسم مبدا کلمه (باطل شد) در آن حک شده بود مورد استعمال قرار داده شد درین عصر دفتر پستی مسمی به (داکخانه) بود. یک داکخانه هم موسوم به «داکخانه دولت خداداد افغانستان» در شهر پشاور تاسیس یافت که مراسلات مملکت بخارج از آنجا صورت میگرفت. امور پست تا سال ۱۹۱۷ بر طبق فوق جریان پذیر بود.

جریان امور پستی در عصر انانی (۱۹۱۸) توسعه بیشتری حاصل کرد. باین ترتیب که یک اداره مرکزی انتظام و واریسی امور مغنا بروی و یک مدیریت عمومی بنام مدیریت عمومی تیلیگراف و تیلیفون تحت اثر وزارت داخله تشکیل گردید و یک نفر متخصص انتظامی

از خارج خواسته شد. در هر يك از ولايات و حكومات اعلى و كلان يك يك پوسته خانه بنام «داكخانه» تاسيس گرديد. داك خانه مركزى درين وقت در عمارت متصل شاه دوشمشيره عليه الرحمه واقع بود. انواع تكت هاى پستى به «قيمت مختلف» بصورت موزون تر در مطبعه مملكتى طبع و تهيه ميگرديد.

همچنان مهر هاى فلزى جهت مراسلات راجستر بطور علىحد ه تهيه و مورد استفاده قرار داده شده بود. مراسلات عادى در غرفه ها مورد قبول واقع و انتقال پوسته ها بندر يه داكى هاى سوار پياده پوسته هاى فوق العاده بصورت پوسته بودار بر طبق گذشته در جريان بود.

در سال ۱۹۲۵ع در خط بين كابل - مشرقى عوض حالمين پياده براى اولين بار حمل و نقل پوسته ها ذريعه موتور بصورت بندر گرديد و يك دفتر تبادل سرحدى هم در تورخم تاسيس يافت. سرازهين تاريخ به آمران دواير پست «مجالس مشوره و لايات حكومات اعلى و كلان» بصفت اعضا، حق شمول داده شد. اجراآت امور پوست و اقدامات مربوطه بآن تا اواخر سال ۱۹۲۶ حسب ايضاحات متذکره دوام داشت که انقلاب در افغانستان واقع و سلسله امور پوستى از هم گسيخت. از اواخر ۱۹۲۶ تا اواخر ۱۹۲۷ يعنى از آغاز انقلاب تا اخير آن جريان امور پستى بصورت غير مرتب تحت اثر اداره مركزى صورت ميگرفت.

در دوره انقلاب هيچ نوع تكت پستى طبع و نشر نگريدید در موقع ضرورت از تكت هاى سابق استفاده بعمل مى آمد. در اخير سال ۱۹۲۷ يعنى از آغاز سلطنت اعلیحضرت محمد نادر شاه سعيد شهيد (رحمه الله عليه) دولت در رشته امور پستى مملکت نیز توجه خاص مبذول و امور پوستى بداخل نظم و نسق صحيح تری در آورده شد.

در اخير سال ۱۹۲۸ مديريت عمومى پست تيلگراف و تيلفون از وزارت داخله مجزى و بشکل اداره مستقل در تشكيل دولت داخل شد. چندی بعد اين تشكيل بنام رياست ارتقاء يافت در سال ۱۹۲۹ موتور هاى سرويس پستى تهيه و از كابل بسمت طورخم و قندهار بكار انداخته شد. بعد ها يك تعمير پوسته خانه در مركز پندر جا نيکه قبلاً بنام باغ عمومى معروف بود و پسته خانه هاى ديگر هم در ولايات بنا نهاده شد.

تمام انواع ارسالات مکتوبى، پست کارت ها، جرايد و مجلات نمونه مال، اوراق کار و پاورسلات کوچک به تمام مناطق داخله و خارجه مملکت برحسب مقررات موضوعه بصورت عادى راجستري يکطرفه و دو طرفه و حتى براى ممالک خارجه بصورت هوائى قبول و به مقابل پرداخت محصول معينه بمراجعه ارسال ميگرديد. در مرکز (۲) پوسته خانه شهرى هم تاسيس يافت. تكت هاى پستى که داراى تصاوير و مناظر مواضع باستانى و تاريخى مملکت بود به سايز هاى مروج و رنگ هاى موزون به قيمت هاى جداگانه در مطبعه دولتى طبع و تهيه گرديد.

پس از اين تاريخ اقدامات وسيع تری درين زمينه بعمل آمد که اينک ذيلاً خلاصه ميگرديد:

۱ - در سال ۱۹۲۸ - افغانستان عضويت خود را در اتحاديه بين المللى پوستى از راه ديپلوماسى اعلان نمود که متعاقباً در زمره اعضاى بين المللى آن سازمان شناخته شد.

۲ - بتاسى از مقررات موضوعه قرارداد بين المللى در باره مبادله و همچنان ايصال و محصول پوست ها با ممالک همجوار موافقه هاى جداگانه عقد گرديد.

۳ - در سرحدات افغانستان برای مبادله پوستی با ممالک خارجه اداره های پوست قرار ذیل تاسیس شد :

الف - دفتر مبادله سرحدی تورخم جانب بلندی کوتل .

» » » اسپین بولدک » » چن

ب : - » » » تا شگرد (مزارشریف) جانب مقابل ترمز .

» » » تورخندی (هرات) » » کشک .

ج - دفتر تبادل سرحدی اسلام قلعہ (هرات) جانب مقابل طبیات .

۴ - صدور پوست ها با ممالک خارجه و کذا تبادل پوست هایی مذکور بوسیله دفاتر سرحدی متذکره قسمت (۳) با اساس مقررات بین المللی در جریان آمد .

۵ - اخذ مراسلات هوائی برای ممالک خارجه قبول و ارسال آن از طریق کراچی جائز شده بصورت خلص جریان امور پوستی در داخل و ارسال و مرسل مراسلات با خارج مملکت در پاره های اساسی خود تا اواخر ۱۹۳۳ قایم و نظم و نسق قابل وصفی را حائز گردید .

در سال ۱۹۳۴ یعنی از ابتدای جلوس اعلیحضرت المتوکل علی الله محمد ظاهر شاه پادشاه ترقی خواه ما توجه دولت در پیشرفت و انکشاف مزید امور پستی بیشتر معطوف گردید و سعی کامل بعمل آمد و در اثر این سعی و عمل تحولات خیلی زیاد و قابل وصفی رونما گردیده است که اینک ذیلا توضیح میگردد :

۱ - در اواسط سال ۱۹۳۴ برای اینکه اسم اداره عمومی پوستی ممالک اتحادیه هم نواخت باشد اسم ریاست مستقل پست و تیلگراف و تیلیفون بنام وزارت پست و تیلگراف و تیلیفون و چندی بنام (وزارت مخابرات) تمدیل گردید .

۲ - در زمره انواع مراسلات مکتوبی برای داخل مملکت (پارسل پوست) قبول شد بدین معنی که در خطوط انتقال پوسته ها ذریعه موثر پوست پارسل ها تا وزن آنها (۲۰) کیلوگرام و در غیر آن تا وزن انتهائی دوصد - کیلوگرام قابل قبول پنداشته شد .

۳ - هکذا در زمره انواع مراسلات مکتوبی فضائی برای ممالک خارجه مراسله (فضائی) به تخفیف محصول بصورت عادی از سال ۱۹۴۵ با بنظر افزود گردیده و مورد جریان قرار داده شد .

۴ - ارسال و مرسل (پارسل پوست) قسم عادی برای ممالک خارجه در سال ۱۹۳۶ بعد از آنکه افغانستان در مقابله نامه پارسل پوست بین المللی شمولیت ورزید از طریق پاکستان توسط دفاتر مبادله سرحدی تورخم (ننگرهار) و اسپین بولدک - (قندهار) به اساس مقررات تبادل سر بسته جریان پذیر گردید .

۵ - حمل و نقل پوسته ها بر علاوه سابق الذکر در (۲۲) خطوط پستی مستقیم دیگر بوسیله موترند ریجاً جریان پیدا نمود خطوط مذکور بصورت مستقیم یا غیر مستقیم از مرکز به ولایات و محاللات شمال، جنوب، شرق و غرب و شمال غربی مملکت بوده و طول هر یک از خطوط مذکور بصورت حداقل (صد) کیلومتر و حداکثر پنجمصد و پنجاه کیلومتر میباشد .

۶ - در تعداد ساختمان عمارت پستی نیز انکشاف بعمل آمد در مرکز و عموم ولایات و حکومتات اعلی و در بعضی از حکومتات کلان و غیره پوسته خانه های عصری اعمار گردید . در مرکز بر علاوه پوسته خانه سابقه که کافی نبود یک عمارت پسته خانه بنزرگ عصری که دارای تمام لوازم و وسایل مربوط به

اجراآت پستی خواهد بود تحت تعمیر است. جهت اعمار آن تا کنون مبالغ هنگفتی مصرف شده و از سال ۱۹۵۳ کار آن آغاز یافته است.

۷ - از لحاظ توسعه و رسیدگی مزید مراجعین در تعداد پسته خانه های شهری منظوقی مرکز کابل دو پسته خانه یکی در شهر نو و دیگر در دارالامان افزوده شده و پسته خانه های شهری منظوقی واقع چندول و شوربا زار در اثر تخریب و ساختمان جاده میوندمنجل و در عوض یکی در چن حضوری دیگری در جاده میوند و سومی در بریکوت تاسیس گردید.

۸ - بائراز دیاد اجراآت در شقوق اداری و اجرائی پستی ایجاب نموده تا شعبه اداری پست سابقه در سال ۱۹۴۰ - بنام مدیریت عمومی پست و زارت مخابرات و از سال ۱۹۵۱ بنام ریاست پست (تاسیس و در تشکیل وزارت توسعه داده شود. این ریاست شعبات متعددی را تحت اثر داشته و بر علاوه وظائف آمریت پسته خانه مرکزی و پسته خانه های شهری مرکز را نیز متکفل است.

همچنان جهت اینکه بتواند در جریان منظم امور پستی مراقبت بعمل آید اداره بنام مراقبت و کنترل پستی در سال ۱۹۳۶ تاسیس یافت. علاوه بر آن ایجاب نمود که جهت انتظام و فروش تکت های پستی بخارج و ترتیب یک موزه پستی اداره بنام مدیریت موزیم پستی نیز در سال ۱۹۴۷ تاسیس و تشکیل گردید همچنان دو ایر سابقه مخابراتی ولایات و حکومتات اعلی و کلان بمدریت های عمومی، مدیریت ها و ماموریت های مخابرات تو سعه یافت.

۹ - در ولایات مزار شریف - جلال آباد - قندهار و هرات بر علاوه پسته خانه های مرکزی از سال ۱۹۲۷ باینطرف یک یک پسته خانه شهری منظوقی نیز تاسیس یافت. گندا در قشله های عسکری - بعضی ولایات و محالات که از پسته خانه مراکز دور واقع بود از سال ۱۹۲۷ باینطرف بنام (پسته خانه قشله) پسته خانه تاسیس گردیده - که حسب مقررات موضوعه ازان استفا ده بعمل می آید. گندا در میدان هوایی کابل. مزار شریف، قندهار و هرات جهت تبادله پوسته های فضائی پسته خانه های تباد لوی در سال ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ تاسیس شد در بعضی حکومتات محلی و علاقه داری های مربوط ولایات و حکومتات اعلی و کلان پسته خانه های محلی تاسیس گردیده رویم رفته مطابق پلان پنج ساله کشور در سال - ۱۹۵۶ (۲۷) پسته خانه محلی رسمی تاسیس شد.

۱۰ - صدور پسته ها بر اساس مقررات سر بسته و اساساً برای ممالک همجو از طریق ممالک مذکور بممالک ماورا منجیت محفوظیت و سرعت اجراآت جریان یافت.

۱۱ - صدور پسته های فضائی از افغانستان به ممالک خارجه بر علاوه هفته سه مرتبه قبلی از طریق پاکستان از سال - ۱۹۵۵ و ۱۹۵۶ باینطرف ذریعه طیاره - جریان یافت.

۱۲ - ارسال و مرسل پوسته فضائی در داخل مملکت بین کابل - مزار شریف - قندهار - هرات و قندهار - از سال ۱۹۵۶ و از سال ۱۹۵۷ بین کابل - میمنه نیز عملی گردید.

۱۳ - بر اساس موافقه جداگانه پوسته های صادره شوروی به هند و از هند به شوروی از طریق افغانستان قسم ترانزیتی از - سال ۱۹۴۶ باینطرف جاری گردید و صدوز پسته های مذکور برای پاکستان - اندونیزیا - سیلون و برما از سال ۱۹۵۶ باینطرف توسعه یافت.

۱۴ - ارسال مرسل پسته های فضائی شوروی از طریق افغانستان برای پاکستان - هند - اندونیزیا - سیلون نیز از اخیر سال ۱۹۵۶ اساس گرفت.

۱۵ - تکت های پستی ، پست کارت های تکت دار ، وبدون تکت مراسله فضائی که چندى دره طبعه صكوك - كابل طبع میگردد ، از سال ۱۹۴۷ باينطرف بعضى صكوك مذکور در خارج طبع وتبیه میشود .
 ۱۶ - تبادلہ پسته ها وپارسلات فضائی به سیستم سر بسته از ممالك خارجه با افغانستان که حسب موافقات جداگانه جر یان دا ده شد قرار ذیل اند :

الف : - پسته های مکتوبی فضائی : از دفاتر تبادلہ دهلی وامر تسروهند - فرانکفورت - بین همبورگ (جرمنی) - امستردم - (هالند) - لندن (انگلند) - نیویارک (امریکا) - وین (اٹریش) - چینوا (سویس) - پاریس (فرانسه) - روم (ایطالیہ) - ماسکو - (روسپه شوروی) - تهران (ایران) - کراچی (پاکستان) برای دفتر توزیع کابل .
ب : - پارسل پست فضائی :

از دفاتر تبادلوی پارسل پسته دهلی (هند) - جیاوا (شویس) - ماسکو (روسپه شوروی) - لندن (انگلند) - امستردم (هالند) - روما (ایطالیہ) - گوین هاکن (دنمارک) برای دفتر پارسل پست کابل .
 ۱۷ - صدور پست های فضائی وپارسل پست فضائی به ترتیب سر بسته برای ممالك خارجه که بتناسی از موافقات جداگانه صورت گرفته حسب ذیل اند :

اول - از دفتر پست کابل برای دفاتر تبادلوی نیودهلی - کراچی - ماسکو - پاریس - نیویارک - تهران .
 دوم - پارسل پست فضائی برای هندو ممالک ماواری آن از دفتر صادره کابل صرف برای دفتر تبادلوی پارسل پست .

تیلیفون:

تیلیفون را اولین بار در سال ۱۲۷۷ شمسی یعنی (۶۰) سال قبل برین سر دار نصرالله خان از لندن با خود آورده نخستین لاین تیلیفون قرار استشاره وامریه امیر حبیب الله خان شهید روی يك سیم مسی بشکل يك لینه از منزل سردار حبیب الله خان (عمارت موجوده اعیان) بمنزل سردار نصرالله خان (زین العمارت) تمدید گردیده تیلیفون موصوف رقم تکمه می تقریباً مشابه به تیلیفون کیبلی بوده وبدون مکتت وبطری کار میکرد ولین مذکور بیش از يك کیلومتر مسافه نداشت ودر همین اوقات يك لاین دیگر هم از منزل سردار حبیب الله خان به قوماندانی کوتوالی (بایان چوک حالیه) تمدید وهکذا در همین سال يك لاین دیگر از سردروازه ارگ تاباغ بابر امتداد یافت، بعد به باغ چهل ستون نیز تمدید گردید سپس با کمپنی های اسلر ولورنتل قرارداد های بعمل آمده ودر سال پنجم حکومت سر اجیه او لاین پایه سوچورد (۲۵) لینه در دروازه شمالی ارگ نصب گردید که این را میتوان اولین دستگاہ تیلیفون مملکت نام نهاد و متصدی آنرا هم بنام نایب تیلیفون یاد میکردند. در اواخر حکومت سراجیه بایک تیلیفون دولینه جلال آباد با کابل وصل داده شد، مخابره تیلیفونی محصولی هم در همین وقت آغاز یافت .

در سال اول عصر امانیه به تیلیفونها بسط وتوسعه داده شد يك سوچورد (۵۰) لینه در پوسته خانه واقع پل شاه دوشمشیره نصب گردید بعد بطرف جنوبی وقندهار نیز لاین دوانی بعمل آمد هکذا در سال دوم وسوم حکومت امانیه لاین تیلیفون ازراه بامیان وهزاره جات تامزار شریف نیز تمدید یافت بعد سوچورد های (۵) لینه و(۱۰) لینه وغیره از هند خواسته شده در وزارت مالیه ،حربیه وتجارت نصب شد، در همین وقت لاین تیلیفون جلال آباد تاتورخم اصلاح وبشکل اساسی واصولی تمدید وبعد از چند منزل يك ترانسارمر نیز نصب گردید که ازان در مخابره تیلیگرافی نیز استفاده بعمل می آمد لاین تیلیفون سمت قندهار در سال پنجم وششم حکومت امانیه دولینه وبشکل اساسی تمدید

یافت، این دیگر هم از سرحد کرشک تا فراه شکل اساسی بخود گرفت. در عصر اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید «رحمة الله علیه» این ابن تا خود قندها امتداد داده شد و برای بلند کردن آ و از درجا های لازم (امیلی فایرها) نیز نصب گردید درین لین مخابرات تیلگرافی نیز بعمل می آمد . در دوره سلطنت اعلیحضرت المتوکل علی الله پیشرفت های شایانی درین زمینه بعمل آمد عموم شهرها با هم پیوست گردانیده شد .

در سال ۱۳۱۲ اولین لین تیلفون کیبلی (۱۲۰) لینه در مرکز بکار انداخته شد، سالهای اخیر در تعداد سوچپورد های هوایی و کیبلی و اتوماتیکی و در تعداد تیلفونها زیادت قابل ملاحظه بعمل آمد در سال (۱۳۲۸) یک دستگاه (۱۳۰۰) لینه اتومات در مرکز نصب و سپس در سال ۱۳۳۶ یک دستگاه (۵) هزار لینه اتومات (چهار راهی پشتونستان) بکار انداخته شد بالاخره باید گفت که در ظرف سال های اخیر تیلفون ولین های تیلفون خیلی ترقی و وسعت پیدا کرده است حتی در علاقه های دور دست مملکت از تباط تیلفونی قایم گردیده است بر علاوه با تورید دستگاه های عصری ارتباط تیلفونی مملکت با جهان خارج نیز برقرار گردیده است که با این ترتیب یک نفر مشتری تیلفون با پرداخت اجرت معینه میتواند از خانه خود با هر یک از دول اروپائی که خواسته باشد مخابرات تیلفونی بعمل آورد کذا مخابرات تیلفونی بین مرکز ولایات ذریعه دستگاه بیسیم نیز صورت پذیر گردیده و این دستگاه ها عجا لتاً در بلخمری- قندوز- مزار شریف- مینه- هرات- قندهار و جلال آباد دائر است .

تیلگراف :

در افغانستان بدو تیلگراف بیسیم و متعاقباً تیلگراف سیمدار وارد و مورد استفاده قرار یافته است. در مملکت ما برای اولین بار در زمان حکومت امیر حبیب الله خان شهید مقارن جنگ عمومی اول دو پایه دستگاه تیلگراف بیسیم سفری که بوسیله حیوان حمل و نقل میگردد وارد گردید این دستگاه ها در کمپنی مارکونی ساخته شده و بدو کیلوات قوه کار میگردد گرچه دستگاه های موصوف اصلاً مخصوص مخابرات عسکری بود اما بنا به ضرورت از کابل به پغمان و جبل السراج با آن مخابرات بعمل می آمد چندی بعد دستگاه های مذکور به سبب نابلدی کارکنان آن متروک گردید .

در حین مذاکرات حصول استقلال و قتیکه وفد برتانوی با افغانستان آمد یک پایه تیلگراف بیسیم رقم چراغدار موج متوسط را که با ۱۰۰ وات قوه کار میگردد با خود آورد و در اطاق چوبی متصل برقی خانه ارگ نصب و از آنجا تا پشاور مخابرات میگردد وفد مذکور بعد از ختم مذاکرات دستگاه بیسیم را در کابل گذاشته و در عین زمان (۶) نفر از طلاب افغانی را برای تعلیم تیلگراف بیسیم در هند قبولدار و ضمناً تمدید یک لین تیلگراف سیمدار را هم از سرحد تورخم تا کابل قبول کرد و ضمناً ۲۰ نفر دیگر طلبه افغانی را نیز برای تعلیم تیلگراف سیمدار پذیرفت در حینکه مذاکرات و مباحثات با انگلیسها جاری بود باروسها نیز در مورد فوق مذاکرات بعمل آمد تا اینکه قرار داد تمدید یک لین تیلگراف سیمدار از سرحد هرات، فراه- کرشک تا قندهار، نماینده روسی در کابل عقد گردید سامان و لوازم آنرا خود روسها متقبل گردیدند اما آنها بعضی تیلگراف سیمدار تیلگراف بیسیم را قبولدار شدند و از طرف افغانستان اصرار به همان تیلگراف سیمدار بود. که بالاخره روسها در واقع قبولدار شده و ضمناً چند نفر از طلاب افغانی را برای تحصیل بیسیم در روسیه پذیرفتند که در اثران ۸ نفر طلاب افغانی برای تحصیل تیلگراف بروسیه شوروی اعزام گردید و این اولین دسته طلابی بود که در این رشته جهت تحصیل بخارج اعزام میشد (۱۲۹۹ش)

متما قبا ۶ نفر طلبہ برای تحصیل تیلگراف بیسیم و سپس ۲۰ نفر دیگر هم برای تحصیل تیلگراف سیمدار به هند اعزام گردید .

در خلال این جریان دویا به تیلگراف بیسیم موج طویل یکی (۵) کیلو واته و دیگری دو کیلو واته که مخصوص مخابراته عسکری بود وارد مملکت شد. دستگاہ کوچک نرچمن حضوری و دستگاہ بزرگ آن در اربک نصب و مخابراته جاری گردید ما شین تیلگراف خورد سفری وهکذا یک پایه تیلگراف بیسیم انگلیسی که توام با ماشین تیلگرافی روسی کار میگردید و مسدود و بساط آن چیده شد و تمام امور مخابراته تیلگرافی شرقی و غربی توسط همین دستگاہ موج طویل موضعی روسی اجرا میگردد (۱۳۰۰-۱۳۰۱ ش)

درین ضمن تمدید لین تیلگراف سیمدار نیز از سر حد افغانی تورخم که کار آن قبلا باسیم ششصد پوند ویا بهای آهنی آغاز یافته بود تا کابل ختمه پذیرفت طلاب افغانی بود از اکمال تحصیل یکی بی دیگر بمملکت مراجعت و امور فوق را در دست اجرا گرفتند.

مجموع تیلگراف در داخل مملکت فی کلمه (۶۰ پوند) بود و برای خارج نرخمنامه علیحده وجود داشت در سال ۱۳۰۳ و ۱۳۰۴ تیلگراف موعود از طرف روسها روی پایه های آهنی و سیم ششصد پوند از سر حد کشک هرات تا قندهار امتداد داده شد و کذا ترا و اخر ۱۳۰۵- امتداد لین تیلگراف و ایلایت مزار و از کابل بجانب شمال شروع گردید .

در سال ۱۳۰۶ همان یک پایه تیلگراف بیسیم موج طویل سابقه ساخت روسی که سفری بوده و بقوه دو کیلو وات کار میگردید بولایت مزار شریف نقل داده شد و در آنجا نصب گردید که بدینوسیله مخابراته تیلگرافی مستقیم بین کابل و تورم روسی جاری گردید .

در ۱۳۰۷ در مملکت مکتب تیلگراف افتتاح شد .

درین فرصت که افغانستان تازه پا باستانه حیات بین المللی گذاشته بود در سال ۱۳۰۷ ش مطابق به ۱۹۲۸ ع شامل اتحادیه تیلگرافی بین المللی گردید .

امادوره انقلاب نگذاشت کارها بروفق مرام پیش برود در عصر اعلیحضرت محمدنا در شاه شهید (رحمة الله علیه) اصلاح و ترمیم لینهای تیلگراف توجه حکومت را بخود جلب و در اثر آن هفت دستگاہ موج قصیر تیلگرافی و تلفونی که از آن جمله یک دستگاہ آن بقوه (۷) کیلو وات و ۶ پایه دیگر آن بقوه (۵۰۰) وات کار میگردید از کمپنی مارکونی به مملکت آورده شد که در سال ۱۳۱۴ هـ یک از آن در کابل، هرات، مزار، میمنه، دایزنگی و خوست نصب و بکار انداخته شد. برای دستگاہ کابل نظر به مقتضیات فنی آن سه موضع انتخاب گردید دفتر مرکزی در پسته خانه موجوده باغ عمومی، مرسله در یکه توت و آخذة آن در مہتاب قلعه جاگزین گردید که مطابق با ایجابات فن مرسل از دفتر مرکزی (۵) کیلو متر و آخذة از مرکزی (۸) کیلو متر فاصله دارد و هر سه موضع مذکور با کیبل های تحت الارضی با هم پیوسته میباشند وزارت مسخا برات در عصر اعلیحضرت محمد ظاهر شاه پادشاه ترقیخواه ما بنا بر مقتضیات وقت و زمان و ایجاب پلان رویدست داشته سعی ورزید در مسایل مخابراتی قدم فراتر نهد .

چنانچه در سال ۱۳۳۱ ساختمان هفت پایه دستگاہ تیلگرافی به کمپنی (SFR) فرانسوی فرمایش داده شد دستگاہ های مذکور در سال ۱۳۳۵ وارد مملکت گردید که یک پایه ۲۰ کیلو واته آن بایک پایه یک کیلو واته در مرکز نصب و (۵) پایه متباقی آن که هر یک دارای ۲۵۰ وات میباشد برای ولایات هرات قندهار، ننگرهار، بلخمری و قندوز تخصیص داده شد .

کار مونتاز آن در سال ۱۳۳۶ تکمیل و در شروع ۱۳۳۷ بکار آغاز کرد وزارت مخابرات با اساس قرارداد با کمپنی زیمنس جرمنی چند پایه دستگاه بی سیم سیار نیز خریداری نمود که شش پایه این دستگاه بی سیم سیار بقوه (۱۰۰) وات در تیلگرافخانه های بی سیم ۲۵ وات آن در تلفونخانه های بیسیم مرکز وولاتیات بکار انداخته شد.

مخابرات تیلگراف سیمدار امروز در افغانستان روی سیمهای موجوده تلفون بولاتیات صورت پذیر میگردد. وقوتش را در تیلگراف از ترانسفا رمرهای (ری بستنگ) کابل که در نقاط مخصوص لینهای مذکور نصب است حاصل میدارد.

گذشته از مراتب فوق آنچه بیشتر در مخابرات تیلگراف سیمدار و تلفون مهم است همانا پروژه چینل سیستم است که فعلا در بین کابل و مزار، کابل و قندهار و سپین بولدک رویدست گرفته شده است این سیستم برای مخابرات تیلگرافی و تلفونی داخلی و ترانزیت بین المللی رول بارزی دارد.

چنانچه سامان مورد ضرورت این دستگاه دوسال قبل با روسیه شوروی قرار داد شد و خود ماشینهای مخابرات با کمپنی زیمنس در همان آوان قرارداد گردیده است با بکار افتادن این دستگاه ها و سیستم متذکره دران واحد چندین مخابرات تلفونی تیلگرافی به هر سمتیکه مطلوب باشد میتواند اجرا گردد.

رادیو:

برای اولین بار در ۱۳۰۴ دودستگاه کوچک رادیو برود کاستنک خریداری و وارد مملکت شد. ضمنا بناغلی عطاءالله رئیس فعلی رادیو جهت تخصیص درین شق بخارج فرستاده شد موصوف بعد از دوسال همینکه مشاهدات عملی و نظری خود را با کمال رسانیده به مملکت معاودت و شروع بکار نمود.

در سنه ۱۳۰۷ یکی از ان دستگاهها در کابل نصب و دیگرش در نظر بود در قندهار بکار انداخته شود اما نصب دستگاه در قندهار بعمل آمده نتوانست. دستگاه اولی که در کابل نصب گردید بقوه (۲۰۰) وات بوده و بطول موج ۳۶۰ متر کار میکرد آوازان ناقدهار شنیده میشد پیش از نصب این دستگاه در حدود ۳۰ پایه رادیوی بطری دار بمردم توزیع گردید و در اواخر ۱۳۰۷ این تعداد به یک هزار پایه بالغ گردید.

رادیو کابل در تاریخ فوق دارای دوشق بود -تخنیک و نشراتی: موسسه کابل رادیو علاوه بران در روزهای رسمی و ملی در بین اجتماع مردم مکرافون و لودسییکر نصب و آواز و پروگرام کابل رادیو را بسمع مردم میرسانید.

در سنه ۱۳۱۵ نظر به تصویب مجلس عالی صناعتی یک دستگاه ۲۰ کیلو وات رادیو که دارای موج متوسط میباشد از آلمان خریداری و به بناغلی عطاءالله رئیس تخنیک رادیو نیز امر داده شد تا به جرمنی رفته باریگر به مطالعات خود در شق رادیو ادامه بدهد از جانب دیگر در سنه ۱۳۱۷ ساختمان عمارت برود کاست دریکه توت و عمارت سندیو در باغ عمومی سابقه روی دست گرفته شد یک تعداد طلاب مکاتب نیز جهت تعلیم میخانیک تحت تعلیم گرفته شد در اواخر سال ۱۳۱۸ سامان دستگاه بکابل وارد مونتاز آن آغاز یافت و در سنه ۱۳۱۹ نشرات رادیو بصورت امتحانی آغاز گردید.

شق نشراتی رادیو به مطبوعات و تخنیکي آن بوزارت مخابرات تعلق گرفت مدیریت تخنیکي رادیو وزارت مخابرات علاوه بر ساختن تعمیرات برود کاست ستدیو و نشرات درمرکز درولایات هم برای ساختن استیشن های اخذ رادیو اقدام همینکه در ۱۳۱۹ کارش را با انجام رسانید سامان ولوازم اخذها ولودسیکرهاي لازم را با پرسونل فنی آن درولایات نقل داده و در اول حمل ۱۳۲۰ رادیو بصورت اساسی افتتاح شد. در سنه ۱۳۳۴ نسبت به ضرورتیکه احساس میشد فیصله بعمل آمد تا نشرات کابل رادیو بوسیله موج کوتاه نیز بخش گردد همان بود که یک دستگاہ بقوه پنجاه کیلو وات جهت ممالک دور دست و دستگاہ دیگری برای داخل مملکت و بعضی ممالک قریب از کمپنی زمینس خریداری شود که دو ایریل مدور و ۴- ایریل سمتی شامل این خریداری میباشد و ساختن یک ستدیو بسیار موزون که میتواند دو یاسه پروگرام مختلف را در عین زمان برود کاست کند نیز قرار داد شد این ستدیوی بزرگ برعلاوه داشتن ستدیو های متعدد برای بخش موزیک مضامین و صدای انا نسر دارای یک هال بزرگ نیز خواهد بود که گنجایش بیش از ۵۰۰ نفر را داشته و بعضی کنفرانسها و یا بخش ارکسترا های بزرگ در انجا صورت خواهد گرفت. تعمیر دستگاہ های برود کاست دریکه توت تکمیل و ماشینهای مخصوص ده کیلوواته آن نصب شده همینکه ماشین آلات ۵۰ کیلو واته رسید هر چه زود تر به مونتاز آن اقدام بعمل خواهد آمد. کار تعمیر ستدیو در شیرپور مقابل کلوب عسکری بشدت جریان داشته و قسمت اعظم آن با کمال رسیده است. امید است دستگاہ ده کیلو واته موج قصیر در آینده خیلی نزدیک بکار انداخته شود. این بود مختصر گزارش امور مخابراتی در چهل سال اخیر از اوضاع کنونی و علاقوی که حکومت در پیشرفت این امور ضروری نشان میدهد متیقنیم که آینده این شعبه مهم روشن و با احتیاجات مملکت توافق خواهد داشت.

امدادستان، اواز «اتحاد مشرقی» شروع یشود. اتحاد مشرقی (اکنون نامش به «نگرهار» مبدل گردیده) در سال ۱۲۹۸ (ش) در عهد رمانیه در دوره ریاست تنظیمه اعلی حضرت محمد نادر شاه شهید در ولایت ننگرهار تاسیس و تا امروز نشر می شود. مدیر و مؤسس این جریده مرحوم برهان الدین کشککی بود. جریده اتحاد مشرقی به لسان فارسی نشر می شد، اما گاه گاه مضامین یا اشعاری به پشتو هم نشر می کرد. چاپ آن لیتوگرافی «سنگی» بود و در هر پانزده روز در دو صفحه بکاغذ رنگه «سفید، سرخ، زرد و سبز» نشر می شد. ۱۲۹۸ سالنی بود که از استرداد آزادی افغانستان قنط بیک سال گذشته بود. اتحاد مشرقی عموماً در صفحه اولش مضامین اجتماعی را جاداده و متناقض آن اخبار داخلی و خارجی شروع می شد. خبرها با چنان سبکی نوشته می شد که بشکل ازاظهار نظریات و تفاوت های شخصی نویسنده آن اجتناب بعمل می آمد.

بعد از استرداد استقلال افغانستان مطبوعات نیز رنگ تازه بخود گرفت. تا جای که ساحتی تعیبات اجازه میداد، در دوره سلطنت امیر حبیب الله خان در افغانستان سه جریده نشر می شد تا مدت دراز که در دوره امانیه نشر می شد یا نژده بود که بعضی از این جرید فقط به نشر یک دوشماره موفق گردید.

(لست جریدو مجلات دوره امانیه)

اسم	مؤسس	تاریخ	محل
اتحاد مشرقی (جریده)	برهان الدین کشککی	۱۲۰۸	کابل
المازی (جریده)	.....	۱۲۹۸	جنوبی
امان افغانستان (جریده - روزنامه)	عبداله ای	۱۲۹۹	کابل
ستاره افغان (جریده)	میر غلام محمد غبار	۱۲۹۹	جبل السراج
اتفاق اسلام (جریده)	ملا احمد، عبدالله	۱۲۹۹	هرات
ارشاد النسوان (جریده)	روح افزا	۱۲۹۹	کابل
افغان (روزنامه)	میرزا محمد جعفر	۱۲۹۹	کابل
پیداز (جریده)	عبدالعزیز	۱۳۰۰	مزار شریف
طاوع افغان (جریده)	ولوی صالح محمد	۱۳۰۰	قندهار
اتحاد (نهضت الحبیب) (جریده)	محمد بشیر	۱۳۰۰	قزاق
ابلاغ (جریده)	میرزا محمد اکبر	۱۳۰۰	کابل
اخبار حقیقت (جریده)	برهان الدین کشککی	۱۳۰۳	کابل
ثروت (جریده)	صلاح الدین سلجوقی	۱۳۰۳	کابل
انیس (جریده)	محمی الدین انیس	۱۳۰۶	کابل
نسیم سحر (جراید)	احمد راتب	۱۳۰۶	کابل
معرف و معارف (مجله)	محمد حسن	۱۲۹۸	کابل
مجموعه اردوی افغان (مجله)	عبدالمطیف	۱۳۰۰	کابل
آئینه عرفان	هاشم شائق	۱۳۰۳	کابل
مجموعه صحیفه		۱۳۰۶	کابل

امان افغان جریده‌ی بود که در پایتخت افغانستان نشر می‌شد. این جریده در اوائل حمل ۱۲۹۹ به سر محرری شاغلی عبدالهادی داوی به نشر آغاز کرد. امان افغان در ابتداء در هر دو هفته یک بار و سپس در هفته دو بار نشر می‌گردید و در روزهای آخر عمرش بود که این اخبار مبدل به روزنامه گردید.

اما چیزی که انکشاف مطبوعات را در افغانستان مانع می‌گردید محدودیت اشخاص با سواد بوده است. بتاسی از همین معذرت جرائد و مجلات مملکت صرف بین یک قسمت محدود افراد مملکت انتشار می‌یافت. سی و چند سال قبل، مخا بره از یک حصه کشور به نقاط دیگر آن کار آسانی نبود. مورت تازه با افغانستان وارد شده و تیلوفون فقط به دسترس اشخاص محدودی بود، همچنان پوسته‌رسانی نیز به سهولت صورت نمی‌گرفت. در سالهای اخیر خود، امان افغان به قطع بزرگتر (از ۱۳ × نیم ۱۹ به ۱۹ × ۱۲) مبدل شد. سالهای اخیر سلطنت والاحضرت امان الله خان سالی بود که آتش انقلاب در صفحات شرقی و شمالی مملکت افروخته شده بود. از اینکه امان افغان تا چه اندازه توانسته بود علیه اقدامات قوای انقلابی موفق گردد، بحثی است متضمن تتبع و تحقیق علیحده اما همینکه جریده دفعه به روزنامه انکشاف می‌کنند رول اخبار و ژورنالزم را در نظر پراهمیت می‌سازد. از مطالعه سرمقاله‌ها و خبرهای داخله و مضامینی که توسط شخصیت‌های برجسته و پرنفوذ کشور در امان افغان نشر می‌شد به یقین چنین بر می‌آید که صفحه‌ای از تاریخ کشور با تمجیل و سرعت کامل بیابان می‌رسد.

قوای انقلابی بر کابل سلطه حاصل می‌کنند. بجهت سقاء بنام پیشوای قوای انقلابی زمام امور کشور را بدست می‌گیرند. انقلاب ده ماهه و تأثیر آن بر شئون ملی مملکت، موضوع دلچسپی برای تحقیق و تتبع می‌باشد، اما تا جاییکه این انقلاب بر مطبوعات مملکت تأثیر انداخته بود، می‌توان گفت که در طول رژیم ده ماهه انقلابیون، جریان و مساعی در ژورنالزم افغانی به نقطه توقف رسیده بود.

این انقلاب که زاده تعصب و کوتاه فکری بود و بنا بر نظریه‌ی که ژورنالزم آئینه افکار کسانی است که با آن سروکار دارد از مطبوعات هم بوی تعصب می‌رسید. یگانه شاهد مطبوعات مملکت در آن وقت حبیب الاسلام است -- و آن هم آله اغراض حکومت انقلابی.

در زمان انقلاب بعضی مجلات و جرائد دیگر هم در ولایات مملکت نشر می‌شد. این جرائد تحت اثر کسانی بود که دست برای نجات وطن زده بودند.

حبیب الاسلام در مرکز مملکت نشر می‌شد. این اخبار در ماه حوت ۱۳۰۷ ابتدا به مدیریت شباغلی محی الدین بعداً به مدیریت شباغلی محمد حسین، سپس به نگارندگی شباغلی برهان الدین کشککی نشر می‌شد. چیزی که از ژورنالزم افغانستان در طول انقلاب بر می‌آید، این بود که انسان به آسانی نمی‌توانست از وضع سیاسی، اجتماعی و اقتصادی مملکت آگاهی حاصل نماید. موضوعاتی که صفحات این جریده هفته وار در افرا گرفته بود حاکی از اقدامات حکومتی بود علیه قواییکه دست به نجات مملکت زده بود یا مضامین بر موضوعاتی که اسباب تأثر انقلابیون را در دوره امانیه بار آورده بود.

نکته دیگری که بعد از مطالعه و مشاهده مطبوعات دوره انقلابی جلب توجه می‌کند اینست که گوئی امروزیا فردا حکومت انقلابی بر قوای که مصروف نجات وطن بود غلبه حاصل خواهد کرد.

وقتی انقلاب به پایان می‌رسد و اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید زمام سلطنت را در دست می‌گیرد، به مجرد تغییر در رژیم فرق بارزی در مطبوعات مملکت رخ می‌دهد. باین معنی: جراید در نام و سراج خود پیروی فلسفه نوینی را می‌نمایند. یعنی در حالیکه در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان، نام جریده سراج الاخبار می‌باشد و در هنگام سلطنت امیر امان الله خان، نام امان افغان و در دوره انقلاب اسم حبیب الاسلام را انتخاب می‌نماید، در دوره

پادشاهی اعلیٰ حضرت شهید نام اخبار با سمنه امدار کشور از تباطی نمی داشته باشد. از این نکته برمی آید که مرحله جدیدی در مطبوعات افغانستان آغاز میگردد. مرحله دوم ژورنالزم در افغانستان باین معنی: مطبوعات بحیث خد متکار جامعه عرض اندام میکنند.

از جلوس اعلیٰ حضرت شهید به بعد در افغانستان مطبوعات رو به اعتلامی نهد. جرائدی که در دوره انقلاب مسدود شده بود دوباره به نشر آغاز نمودند. در ۱۳۱۱ در افغانستان جراید و مجلات آتی نشر می شد: جرائد و مجلات در دوره سلطنت اعلیٰ حضرت شهید (۱۳۱۱):

اسم	مؤسس	تاریخ	محل طبع
اتحاد مشرقی	برهان الدین کشککی	۱۲۹۸	جلال آباد
اتفاق اسلام	ملاحمد	۱۲۹۹	هرات
بیدار	عبدالعزیز	۱۳۰۰	مزار شریف
طلوع افغان	مولوی صالح محمد	۱۳۰۰	قندهار
اتحاد	محمد بشیر	۱۳۰۰	خان آباد
انیس	محمی الدین	۱۳۰۶	کابل
اصلاح	حسن سلیمنی	۱۳۰۸	جنوبی- کابل
مجموعه اردوی افغان	عبدالمطیف	۱۳۰۰	کابل
آینه عرفان	هاشم شائق	۱۳۰۳	کابل
مجموعه صحیه	.....	۱۳۰۶	کابل
حی علی الفلاح	محمد میر غلام	۱۳۰۹	کابل
مجله کابل	.....	۱۳۱۰	کابل
اقتصاد	محمد زمان تره کی	۱۳۱۰	کابل
هرات	قاضی محمد صدیق	۱۳۱۱	هرات
مجله پشروی قندهار	انجمن ادبی قندهار	۱۳۱۱	قندهار
مجله بلدیة هرات	عبدالله احراری	۱۳۱۱	هرات

سال ۱۳۱۱ ژورنالزم افغانستان سال قابل ملاحظه ایست:

در همین سال است که اصلاح به شکل روزنامه به نشر آغاز مینماید. و از همین تاریخ با یفطرف تا امروز ریکارد روزنامه نویسی در افغانستان قائم میگردد. درست است که در روزهای اخیر سلطنت امانیه، امان افغان نیز بقسم روزنامه نشر میشد، اما طوری که پیشتر ذکر شد، علت روزنامه شدن امان-افغان را عوامل محیطی پرویاگند علیه قوای اغتشاشیون که روز بروز به کابل نزدیک شده می رفت بار آورد.

اما روزنامه شدن جریده اصلاح صورت طبیعی داشت و از جمله ریفارم های بود که در سر تاسر مملکت در شقوق مختلفه حیاتی به عمل آمده بود.

جریده اصلاح تحت نظارت شخص اعلیٰ حضرت محمد نادر شاه شهید تاسیس و در ۱۶ اسد، ۱۳۰۸، نخستین شماره آن تحت نظر بناغلی محمد نوروز به نگارندگی بناغلی نصرالله لوگری در سمت جنوبی شایع گر دید. بعد از فتور داخلی از ۴ عقرب، ۱۳۱۸، به مدیریت و نگارش بناغلی حسن سلیمنی در کابل به نشر آغاز نمود و بناغلی محمد زمان تره کی و بناغلی محمد امین خوگیانی هر کدام، بنو به شان موظف به نشر

جریده گردیدند. در زمان نگارندگی بنا علی برهان الدین کشککی اصلاح بحیت روز نامه تحول کرد (اول حمل ۱۳۱۱).

هیچ وقت نباید مطبوعات را بدون ملاحظه حالات علمی و سوبه سواد دریک مملکت مطالعه کرد. خردیدار مطبوعات مردم است، و اگر مردم بی سواد و بی علم باشد فعالیت مطبوعات خنثی خواهد بود. بعد از جلوس اعلیحضرت محمدنادرشاه شهید یک ریفرم قابل ملاحظه در وضع تعلیم و تربیت صورت می گیرد.

اگر به احصایه ذیل نظر انداخته شود، شخص می تواند باروشنی وضع معارف را در افغانستان مشاهده کند:

تعداد مکاتب و متعلمین معارف افغانستان:	تعداد مکاتب	تعداد متعلمین (ذکور و اناث)
۱۳۱۱	۲۲	۱۳۵۰
۱۳۱۵	۵۲	۹۲۷۵
۱۳۲۰	۳۳۱	۶۴۰۰۰
۱۳۲۵	۳۳۹	۹۳۳۴۴
۱۳۳۰	۳۷۸	۹۸۷۴۳
۱۳۳۳	۶۸۵	۱۱۴۹۴۴

از ملاحظه جدول فوق برمی آید که در طول ۱۹ سال در تعداد مکاتب ۱۹ چند و در تعداد متعلمین آن ۸۵ چندتیزمید رخ داده است. طبعاً این تعامل بر تعداد اشخاص باسواد مملکت افزوده و طبعاً اشخاص باسواد به خواندن اخبار علاقه می گیرند.

ژورنالزم عصری تقاضا میکند که در اخبار بر مسائل پیچیده اجتماعی، نوشتن مضامین عمومی خوب نیست. مثلاً موضوع خیانت و صداقت را دریک مضمون دو ستونه تهیه کردن و بصورت عمومی در مورد آن بحث نمودن تنها حق موضوع را از آنکر دن است بلکه خواننده نیز از آن مستفید نمی گردد چیزی که در اخبار امروز ضرور است آنست که باید مثال عمده از خیانت و صداقت را در کردار و اعمال روز مره افراد جامعه که اخبار در آن نشر می گردد سراغ نمود و آنرا را پور داد. متأسفانه، جرائد ۱۳۱۱-۱۳۱۸ افغانی باندازه مضامین را بر موضوعات عمومی نشر می کرد که، مثلاً در روزنامه اصلاح، هر روز یک مضمون بر آن نوشته میشد.

مراد از این تذکر آن نیست که تصور شود در خلال این سالها مطبوعات کشور قطعاً از موضوعات عمده روز بی خبر بود. بلکه برخلاف، تبصره بر موضوعات ملی و بین المللی و اخبار مشرح به تدریج برخ مهم اخبار روز را تشکیل میداد. در همین سالها بود که رومان نویسی نیز در جرائد افغانستان رایج گردید. در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان هم تحت تو جهات بنا علی محمود طرزی رومان نویسی در سراج الاخبار موقع یافته بود.

در سال ۱۳۱۲ که اعلیحضرت محمدنادرشاه به شهادت رسیدند، اعلیحضرت معظم همایونی زمام حکومت را بدست گرفتند مطبوعات هنوز هم سیر تکامل میکرد.

در سال ۱۳۱۸ که مصادف با آغاز جنگ دوم جهانی میباشد، ریاست مستقل مطبوعات در افغانستان تاسیس و تشکیل گردید. قبل از تاسیس ریاست مطبوعات هسته نشرانی مملکت را انجمن ادبی کابل

که در سال ۱۳۱۰ بنیافته بود تشکیل میداد. طوریکه ښاغلی سید قاسم رښتیا اشاره نموده است، قبل از وجود آمدن ریاست مطبوعات، ژورنالزم افغانستان بحیث یک موسسه مکمل و فعال در جامعه عرض اندام نکرده بود، یعنی هنوز هم مطبوعات نتوانسته بود که صورت مؤسسه «خبر رسانی کتله ای» را بخود بگیرد. حقیقتاً که با تولد مطبوعات، ژورنالزم کشور رنگ و رخ دیگری را بخود گرفت. اولین رئیس مطبوعات ښاغلی صلاح الدین سلجوقی بود.

با وجود اینکه بروز جنگ جهانی مشکلات زیادی را در راه اجرای پلانیهای مطبوعاتی عائد نمود با آنها مطبوعات افغانستان توانست در مدت کوتاهی موقعیت یک موسسه اصلی را در ساختمان اجتماعی کشور اتخاذ نماید. پس از شش ماه نشرات امتحانی، در اول حمل ۱۳۲۰، کابل را دیو او لین بهار در افغانستان شروع به سرود کساست نمود. تاریخ ژورنالزم را دیو در افغانستان از همین وقت شروع میشود. با تشکیل ریاست مطبوعات، مدیریت عمومی آژانس باختر هم بمیدان آمد. این آژانس خبررسانی در اواصل خبرهای خارجی را ذریعه آژانس های بین المللی ریو تر و تاس بر اساس مقاوله های مستقیم توسط دستگاه تلگرافی وزارت مخابرات اخذ میکرد، و ضمناً ذریعه آخذهای رادیویی نیز از اطلاعات دنیا استفاده مینمود. ولی با انکشاف مزید مطبوعات و بکار افتادن دستگاه کابل رادیو از یک طرف، و شروع جنگ جهانی از جانب دیگر وظائف این موسسه کسب توسعه و اهمیت نمود. فعالیت های آژانس باختر را در ۱۳۲۰ میتوان از جدول آتی حدس زد:

۲۴۴۵۸	تعداد خبرهای که از آژانس به جرائد فرستاده شده
۱۲۴۸۰	» » » » به رادیو فرستاده شده
۳۶۱۲	» » » » به دوا نسر
۲۰۰	» مقالات ترجمه شده آژانس
۲۰۰۰	مقالاتی که به مدیر های مطبوعات فرستاده شد
۱۲۲۳	تعداد اعلانات
۱۳۲۶	تعداد عکس ها

بعد از ختم جنگ جهانی ریاست مطبوعات خریداری یک دستگاه آخذ را برای آژانس باختر منظور نمود که در سال ۱۳۲۳ بکار افتاد و در سال جاری یک دستگاه «تیلی تایپ» جدید به آن افزوده شد. در جنگ عمومی دوم، افغانستان باز هم سیاست بی طرفی را اختیار کرد. آژانس باختر در تدوین و مخابره اخبار ابراز لیاقت نمود، و تا جائیکه به بیطرفی مطبوعات در یک مملکت مربوط است، رول خود را با کمال موفقیت انجام داد. از لحاظ اینکه اخبار آژانس تیره و بی طرف بود، منابع خبررسانی سایر ممالک از باختر آژانس استفاده میکردند.

بعد از تشکیل ریاست مطبوعات، فعالیت های مطبوعات انکشاف نمود. بعضی از جریده های ولایات بقسم روز نامه آغاز به نشر نمودند. در مرکز مملکت کنفرانس های مطبوعاتی روی کار آمد و در آن اشخاص کاردان و فهمیده به علاقمندان خطابه ها ابراد میکردند. در مرکز مطبوعات «کتابخانه مطبوعات» بنا شد. در نندارتون غرفه های بنام «غرفه مطبوعات» باز شد. مجله «پشتو زغ» (که قبلاً هم نشر میشد) شکل یک مجله ادبی و ذوقی را بخود گرفت. مدیریت

دائرة المعارف (انسایکلوپیدیا) تشکیل شد و برای تدوین و نشر آریانا دائرة المعارف (این نشریه را ، درحین تقریظ بر آن ، بعضی ممالک شرقی «ستاره‌ی درافق شرق» خوانده) اقدامات بعمل آمد . کورس های اکابر - برای پیشبرد و تعمیم لسان پښتو - باز شد . در سال ۱۳۲۱ در کابل ۱۲۱ کورس اکابر مصروف فعالیت بود .

این همه ، بسا فعالیت های دیگر که در اینجا از آن نام برده نشده ، درده سال اول مطبوعات مملکت را مصروف ساخته بود .

در سال ۱۳۲۹ صفحه دیگری در تاریخ مطبوت افغانستان باز میشود : در همین سال است که قانون مطبوعات افغانستان تکمیل می گردد . قبلاً در قانون اساسی کشور ماده ی راجع به آزادی مطبوعات پذیرفته شده ولی از شرایطی که محدود آزادی مطبوعات را معین نمایند ذکر نرفته بود ، برای تفصیل تفسیر این ماده اصولنامه مطبوعات تدوین گردید .

متعلمین و متخصصین مطبوعات راجع به رول مطبوعات در جوامع مختلفه عقائد مخصوص دارند . با عموم ، طو ریکه و یلبارت شرایم ، ژورنالست امریکایی ، در کتابش «چهار نظریه مطبوعات» می گوید: مطبوعات همیشه رنگ و صورتش را از محیطی که در آن فعالیت میکند ، می گیرد . در افغانستان ، مطبوعات موقعیت یک مری را دارد . مطبوعات شعله ایست که باید جامعه را در تاریکی و خم و پیچ های زندگی راه باندی کند . با وجودیکه احصائیه ی در دست نیست معیناً میتوان حکم کرد که تعداد باسواد در افغانستان زیاد نیست . طبعا رول مطبوعات در چنین یک مملکت با رول مطبوعات در ممالکی که بین ۹۵ و ۹۹ فیصد افراد آن با سواد میباشد فرق میکند . هر اقدام و هر حرکتی که در مطبوعات افغانستان بعمل می آید باید طوری باشد که در راه تنویر افکار مردم و مفاد عامه مفید واقع شده بتواند . و همانطوریکه افلاطون برای اداره مملکتش می خواست زمام امور را به زمامداران فیلسوف تسلیم کند ، اشخاصی که در رأس رشته های مطبوتی افغانستان قرار می گیرند ، باید از عواقب فیصله و اقدامات شان آگاهی داشته باشند .

غرض از این مقدمه این است که ، بعد از نشر قانون مطبوعات ، در مرکز مملکت چند جریده شخصی و انفرادی آغاز به نشر نمود . اگر چه شاید تاریخ پنجاه سال بعد از امروز خوشتر بتواند که حکم و فیصله اش را بر چگونگی این جراید صادر نماید ، قضاوت امروزه چنین تصریح میدارد که ، با در نظر گرفتن مسئولیت های بزرگ اجتماعی در جامعه ی چون افغانستان ، هنوز مطبوعات مملکت آماده نیست آزادی مطبوعات را با سویه ممالک غربی مورد تطبیق قرار دهد . هر جایکه آزادی وجود دارد در آنجا سوء استعمال آن آزادی هم سراغ میشود ، و مقدار این سوء استعمال همیشه با سویه علمی جامعه متناسب می باشد و همین است یکی از تیوری های آزادی مطبوعات !

بهر تقدیر چون عوامل و شرائط محیطی هنوز برای روی کار آمدن جرائدی که بر امور ملی و عامه ، بدون جانب داری ، نقد و تبصره نماید آماده نبود . چند جریده ی که بعد از بکار افتادن قانون مطبوعات بمیدان آمد ، دیر دوام نکرد .

بعد از تکمیل اصولنامه مطبوعات ، پیشرفت دیگری هم در تکامل مطبوعات مملکت صورت گرفت . اکثر ولایات جرائدشان را به روز نامه ها مبدل کردند . چنانچه امروز افغانستان دارای ۱۲ روزنامه میباشد .

مجله از سالیان در ازبایطرف در افغانستان نشر میشد . چنانچه در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان شهید
مجله ای بنام «سراج الاطفال» به طبع می رسید . در هنگام سلطنت اما نیه در افغانستان چهار مجله
نشر می شد . در سال ۱۳۱۲ ، نه مجله در کشور طبع می رسید .

اما رنگ و روغنی را که مجله کابل (که در ابتداء توسط انجمن ادبی کابل نشر می شد) در زور نارم
مجله بار آورد بی سابقه بود . این مجله که در ۱۵ جوزای ۱۳۱۰ آغاز به نشر کرد دارای مضامین
زنده و مفید اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی بود . حقیقتاً که ، بعد از مراجعه به کلکسیون های گذشته
مجله کابل ، خواننده با اعتماد کامل میتواند بگوید که مجله کابل تحت اداره و نظارت انجمن ادبی کابل
(این انجمن در سال ۱۳۱۰ بمیان آمده بود) بهترین مراحل خود را پیمود ، و در راه هم آهنگی
در سبک ، و ادب در افغانستان خدمات شایانی را بانجام رسانید . این مجله اکنون هم تحت نظارت
«پشتو قولنه» بزبان پشتو نشر میگردد .

تعداد مجلات مسلکی و غیر مسلکی امروز در افغانستان زیاد است . مجله ژوندون که هفته وار نشر میشود
از مجلاتی است که بیشتر با موضوعات تفریحی سروکار دارد . مجله های ادبی و هنری هم در ممالک نشر
می گردد .

بعد از ۱۳۳۰ اکثر وزارت خانها ، بکمک ریاست مستقل مطبوعات ، از خود مجلات مسلکی طبع
می رسانند در این چهلمین سال مطبوعات ، افغانستان ۲۲ مجله نشر می نماید . تنها در سال ۱۳۳۵
در افغانستان هفت مجله مسلکی شروع به نشر کرد .

سینما و تولید فلم و تیاتر هم جزو مطبوعات است . افغانستان از عصر اما نیه باینطرف دارای سینما
بوده است ، اما در همین سالهای اخیر بوده که چندین عمارت دیگر آن در مرکز و در پای تخت
ولایات بنا یافت . امروز در افغانستان ۱۷ عمارت سینما وجود دارد .

ریاست مطبوعات در توریو انتخاب فلم های که در این سینما نمایش داده میشود رول بازی
داشته است . در سال ۱۳۳۵ ، ۲۲۵ رول فلم های هندی ، امریکائی ، روسی ، چینی ، مصری و انگلیسی
نمایش داده شد .

در توسعه و انکشاف مطبوعات مملکت رول مطبعه دولتی را نباید فراموش کرد . بر علاوه نشر صد ها هزار
جلد کتاب برای استفاده معارف افغانستان جرائد ، مجلات ، شماره های فوق العاده ، تقویم ، فوتوهارا
نیز طبع نموده است .

در همین اواخر ، ریاست مطبعه دولتی ماشین های جدیدی را که هنوز هم در سرعت فعالیت و بهتر ساختن
امور طبعی آن خواهد افزود ، خریداری نموده است .

برای اینکه ریاست مطبوعات تألیف و ترجمه کتب را تشویق و تعمیم بخشیده باشد ، بکمک علاقمندان
علم و معرفت کشور ، سیستم جوایز را به تصنیف جائزه آریانا ، خوشحال خان ، ابن سینا ، و رحمن با با
طرح نموده است .

در سال ۱۳۳۲ ریاست مطبوعات بدین فیصله رسید تا موسسات مسلکی و نشراتی خود را بحیث مؤسسه
های علیجده از ریاست منفک سازد تا این موسسات با امداد عرفانی و اقتصادی از طرف ریاست مطبوعات ،
بحیث شعبه های مستقل دست به فعالیت زنند .

در پایان فعالیت های مطبوعات باید حتماً از تاسیس کورس ژورنالزم ذکر شود. این کورس در تریبه ژورنالست ها برای جراید و روزنامه های مملکت خدمت بزرگی را بانجام خواهد رسانید. دوره این کورس سه سال است و امید است که متعلمین آن بعد از فراغ از کورس در بلند بردن سویه مسلک خدمات قابل انتظاری را به مطبوعات مملکت انجام بدهند.

در این مختصر، اصلیت و ماهیت مطبوعات مملکت را تعیین نمودن کار آسانی نیست زیرا امروز در افغانستان مطبوعات بحیث یک مؤسسه اصلی و فعال جامعه عرض اندام نموده است و نوشتن بر اصلیت و ماهیت یکی از مویسسات جامعه کار آسانی نیست.

باید متذکر شد که نمیتوان ادعا کرد مطبوعات در افغانستان به معراجش رسیده دیگر به سیر تکامل نیز دیک گزیده است بلکه در صورت مقایسه آن میتوان با مطبوعات جهان پیشرفته فهمید که مطبوعات افغانستان هنوز، و ظیفه تنویر افکار را پایان نرسانیده و اگر راست گفته شود، تا وقتیکه جامعه وجود دارد این وظیفه مطبوعات بسر نخواهد رسید. امامراد از تنویر افکار عبارت از مهیا نمودن یک جامعه بیدار و روشن فکری است. هنوز برخ مهم نفوس افغانستان بی سواد هستند.

انکشاف و تعمیم مواد خواندنی برای با سوادان جدید (اگرچه فی الحال معارف آنرا بدوش دارد) وظیفه ژورنالزم است.

خبر نویسی از خود سبک و سلوب خاصی دارد و تا امروز مطبوعات افغانستان در این رشته چند انکشاف نموده است.

خوب، این نقایص و بسا نقائص دیگر چیزهای است که با مرور زمان یک اصلاح خواهند شد مطلب این است که مطبوعات افغانستان در چهل سال اخیر توانسته است بحیث یک مؤسسه فعال جامعه عرض اندام کند و این کار در نظر آنانیکه با ماهیت و سرشت مطبوعات سرو کار دارند وظیفه آسانی نیست.

لیست روزنامه، جرائد و مجلات وطن در ۱۳۳۷

اسم	تاریخ تاسیس	محل طبع
ننگرهار	۱۲۹۸ (روزنامه)	جلال آباد
اتفاق اسلام	۱۲۹۹ (روزنامه)	هرات
بیدار	۱۳۰۰ (روزنامه)	مزار شریف
طلوع افغان	۱۳۰۰ (روزنامه)	قندهار
اتحاد	۱۳۰۰ (روزنامه)	بغلان
انیس	۱۳۰۵ (روزنامه)	کابل
اصلاح	۱۳۰۸ (روزنامه)	جنوبی - کابل
وردانگه	۱۳۲۰ (روزنامه)	جنوبی
بدخشان	۱۳۲۴ (روزنامه)	بدخشان
هیواد	۱۳۲۷ (روزنامه)	کابل
سنائی	۱۳۳۱ (روزنامه)	غزنی
یروان	۱۳۳۱ (روزنامه)	چهاریکار
اقتصاد	۱۳۰۹ (چریده)	کابل

اسم	تاریخ	تاسیس	محل طبع
ستوری	(جریده)	۱۳۲۲	مجله طبع میمنه
سیستان	(جریده)	۱۳۲۶	فراه
پامیر	(جریده)	۱۳۳۰	کابل
هلمند	(جریده)	۱۳۳۲	کراشک
کابل	(مجله)	۱۳۱۰	کابل
عرفان	(مجله)	۱۳۰۳	کابل
روغتیا	(مجله)	۱۳۱۰	کابل
پشتون ږغ	(مجله)	۱۳۱۹	کابل
آریانا	(مجله)	۱۳۲۰	کابل
افغانستان	(مجله)	۱۳۲۴	کابل
حقوق	(مجله)	۱۳۲۴	کابل
مجله ادبی هرات	(مجله)	۱۳۲۶	هرات
ژوندون	(مجله)	۱۳۲۷	کابل
برک سبز	(مجله)	۱۳۲۸	کابل
پیام حق	(مجله)	۱۳۳۱	کابل
بخوان و بدان	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
تعلیم و تربیه	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
میرمن	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
سره میاشت	(مجله)	۱۳۳۲	کابل
وته	(مجله)	۱۳۳۳	کابل
شورا	(مجله)	۱۳۳۴	کابل
ننداره	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
کانواو صنایعو	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
الفلاح	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
طب پوهنځی	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
ادب	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
بښکینه	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
رڼا	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
نندارهار	(مجله)	۱۳۳۶	جلال آباد
هوا	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
وژمه	(مجله)	۱۳۳۶	کابل
مهري	(مجله)	۱۳۳۷	هرات
د افغانستان بانک	(مجله)	۱۳۳۵	کابل
اخبار افغانستان	(مجله)	۱۳۳۶	لندن
افغانستان	(مجله)	۱۳۳۴	قاهره
د زیرمي مجله	(مجله)	۱۳۳۷	کابل

نوټ: بقیه رویدادها و امور چهل ساله کشور در اخیر اجراآت یکساله دو ایر مطالعه شود

د ملی شورا

تشکیل:

ع، ج، س، ا، محمد نوروز
بناغلی دا کتر محمد اسمعیل علم

رئیس
امری معین

بناغلی محمد نوروز ملی شورا رئیس د کار په وخت کښې

بناغلی ولی محمد رحیمی

دوهم معین

» محمد رحیم شید

لمری منشی

» غلام دوستگیر

دوهم

» محمد داؤد

د ایکنی دلوی مدیر کفیل

» محمد نعیم

د محاسبی اولوازمولوی مدیر

» زین الما بدین جمالی

د کمیسیونو د مدیر کفیل

» فیض محمد

د اورا فو مدیر

» حفیظ الله منیر

د تبلیغاتو او نشراتو د مدیر کفیل

اجراآت شورای ملی

تساویب سال ۱۳۳۶ مجلس عمومی شورای ملی :

تصویب تاریخی ۲۱ جوزا راجع به تجدید انتخاب دو نفراعضای شورا درجمله هیئت مراقبت ذخیره بانکنوت که برحسب حکم تعدیل ماده (۶۲) اساسنامه دافغانستان بانك بناغلی میرزا عبدالعلی و کیل بگرامی و بناغلی محمد سرور و کیل جلدك انتخاب شدند .

* تصویب تاریخی ۲۱ جوزا راجع به تعیین تعداد کمیسیون های هفت گانه و انتخاب اعضاء ورؤسای آن و تثبیت ایام کار کمیسیون ها و مجلس عمومی .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به انتخاب اعضاء کمیسیون مؤقت (پروژه اصولنامه بناوالی) .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به تعدیل اصل دوضمیمه نمبر ۱۳ اصولنامه رخصتی وحاضری مامورین درخصوص ساعات کار مامورین درماه رمضان که درتمام اوقات سال ازساعت ۸ صبح شروع و بسمه از (۵ و نیم) ساعت کار بدون وقفه بساعت (یکنیم) بعد ازظهر خاتمه می یابد .

تصویب تاریخی ۲۷ جوزا راجع به تثبیت وکالت بناغلی عبدالصمد و کیل سپین بولدك نظر به وثیقه شرعی و اعتبارنامه مذکور .

تصویب تاریخی ۱۴ سرطان درخصوص معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان واتحادیه جمهوری برما که به تاریخ ۸ نوامبر ۱۹۵۶ درلندن ازطرف نمایندگان دولتین امضاء شده است .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان راجع بقرارداد کمیساران سرحدی بین دولین افغانستان وایران در موردوظایف کمیساران سرحدی نسبت بوقایع عادی درداخل حدود بیست و پنج کیلومتری خاک مملکتین .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان راجع به تعدیل وتوسعه تشکیل حکومت کلان شبرغان- بحیث حکومت اعلی .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان درخصوص تشکیل جدید علاقهداری لعل پور ولایت ننگرهار .

تصویب تاریخی ۲۳ سرطان درخصوص تشکیل جدید علاقهداری درجه دوم برگ متال ولایت ننگرهار .

تصویب تاریخی ۳۰ سرطان راجع به پیش نهاد وزارت دفاع ملی راجع بایراد تبصره بماده (۱۰۹)

اصولنامه استخدام ، ترفیع وتقاعد عسکری که در نتیجه غورشورا ماده (۱۰۹) اصولنامه مذکور محتوی سه فقره تعدیل شده است .

تصویب تاریخی ۳۰ سرطان راجع به هجده مواد پروژه اصولنامه مجالس مشاوره ولایات وحکومات اعلی و کلان .

تصویب تاریخی ۳۱ سرطان درخصوص موافقت نامه خدمات هوائی بین حکومت شاهي افغانستان

وحکومت جمهوری پاکستان .

تصویب تاریخی ۱۵ اسد راجع به پروژة اصولنامه تسهیلات هوا نوردی ملکی در افغانستان .
تصویب تاریخی ۱۳ اسد راجع بافزودی پانزده فیصد معاش مستخدمین و ترمیم در معاشات افتراد
عسکری ، ژاندرم و پولیس غیرمکتبی .

تصویب تاریخی ۱۳ اسد راجع به دیلات و تغییرات در لایحه وظایف و گراف تشکیل وزارت پلان .
تصویب تاریخی ۱۹ اسد راجع بتعدیل تشکیلات حکومت درجه اول چغانسور بحیث حکومت کلان
و تعدیل تشکیل علاقدهاری های اصل چغانسور و چاربرجك بيك يلك حکومت درجه دوم و ارتباط علاقدهاری
میل سرکی با تشکیل موجود آن بمرکز حکومت کلان چغانسور - والحاق علاقدهاری چوین بحکومت
اصلی چغانسور

تصویب تاریخی ۱۹ اسد راجع به مالیات بر عایدات مغازه داران و ادویه فروشان و قالین فروشان
و مالیات بر عایدات تمام اصناف که در داخل کته گوری های مختلف مندرجه پلان پنج ساله تعیین گردیده است .
تصویب تاریخی ۲۰ اسد در خصوص هجده مواد موافقت نامه و ضمایم آن راجع بورود لوازم تشریفتی
علمی و عرفانی که در پنجمین جلسه یونسکو در سال ۱۹۵۰ تصویب شده .

تصویب تاریخی ۲۰ اسد راجع به مصالمة ۲۸ ماده لایحه تشکیل و وظایف د افغانستان ملکی هوایی
ریاست از طرف کمیسیون تدقیق قوانین شورا بعد از فیصله تاریخی ۱۸ اسد کمیسیون مالی و بودجه .

تصویب تاریخی ۲۱ اسد در خصوص ۱۲ مواد قانون موازنه عمومی شش ماهه سال مالی ۱۳۳۶
و بودجه مصارفات و بودجه پیش بینی واردات .

تصویب تاریخی ۲۶ - اسد در مورد موازنه بودجه عمومی شش ماهه اول سال ۳۶ مو سسات تصدیهای
دولتی و لایحه موجبات و تقییم موسسات مذکور .

تصویب تاریخی ۱۶ سنبله راجع بتعدیل ماده (۱۷) اصولنامه تعیین میعاد دعاوی ابتدائی
تصویب تاریخی ۱۶ سنبله از اثر پیشنهاد دارالانشای شورا راجع پروژة اصولنامه محاسبات عمومی
و جریان سوابق آن که بالاتر موضوع نسبت داشتن نواقص با یادداشت ها و تمام سوابق آن بکمیسیون مالی
و بودجه شورا برای تدقیق و غور و لایحه محول گردیده است .

تصویب تاریخی ۲۵ سنبله راجع بموافقه نامه تبادلۀ اموال و تادیه ها بداخل پانزده ماده رضایم آن
بین حکومتین افغانستان و چین .

تصویب تاریخی اول میزان راجع بتعدیل (۱۰) ماده اصولنامه هوا نوردی ملکی .

تصویب تاریخی ۶ میزان راجع تبصره ماده (۱۸) اصول مجالس مشاوره .

تصویب تاریخی ۶ میزان راجع پروژة اصولنامه بنا روالی که محتوی (۹۷) ماده است با تعدیل
در بعضی حصص آن .

تصویب تاریخی ۱۵ میزان راجع به الغای علاقدهار سپیدخیل و انتقال آن با عین تشکیل و بودجه
به علاقدهاری سالنگ .

تصویب تاریخی ۱۵ میزان نسبت عدم الزامیت شیاغلی خان و کیل حاجی میدان در فقره قتل مغان نام .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع بتعدیلات در حکومت اعلاى گرشك .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع بتشکیل حکومت کوه دامن بحیث حکومت کلان .

تصویب تاریخی ۲۱ میزان راجع به يك ضمیمه اصول تعیین میعاد استماع دعاوی با ایزاد یک تبصره که
از طرف شورا بعمل آمد .

تصویب تاریخی ۲۹ میزان راجع بتصویب بودجه عادی و انکشافی سال مالی ۳۶ الی اخیر سنبله ۳۷ مملکت محتوی یازده ماده قانون موازنه عمومی .
تصویب تاریخی ۳۰ میزان اصول تقسیمات ملکیه محتوی چهارده فصل .
تصویب تاریخی ۳۰ میزان تمديدده روز کارمجلس شورا در بزج عقرب برای وائرسی آموز ضروری باقی مانده .

تصویب تاریخی ۶ عقرب بودجه یکساله تصدیهای دولتی یعنی از اول میزان ۳۶ الی اخیر سنبله ۳۷ بعدوضع تکالیف شان .
تصویب تاریخی ۶ عقرب تشکیل جدید و بودجه وزارت مالیه مطابق گراف مرتبه .
تصویب تاریخی ۱۰ عقرب ۳۶ راجع بکنوانسیون بیسن المللی سړک و سراسر اسپورت موثر مندرج شصت و هفت ورق .

تصویب تاریخی ۱۰ عقرب راجع به اصولنامه منفع زرع ، تجارت ، خرید و فروش ، وزود صدور و استعمال تریاک در افغانستان که در ضمن اصولنامه تریاک مورخه ۹ اسد ۳۵ افغانستان نیز ملغی شده و علاوه اصول موافقت ای را که دولت قبلاً با کنوانسیون بین الدلمای زرع تریاک برای حصول اجازه زوع آن بعمل آورده بود در ردیف قانون منع زرع تریاک الغای آن تصویب و تاکید شد .

تصاویر سال ۳۷ از اول حمل تا ۱۵ جوزا :

تصویب تاریخی ۷ جوزای ۳۷ راجع بانقخاب رئیس شورا ایملی .
تصویب ۷ جوای ۲۷ راجع تعین هیئت تدقیق و تحقیق و نایق و اعتبار نامه ها .
تصویب تاریخی ۱۲ جوزای ۳۷ دره موضوع انتخاب و تثبیت و کالت یکمده و کولای محترم از کمیسیون تدقیق و تحقیق ثانی .

فیصله های کمیسیونهای سال سوم دوره نهم شورا ایملی حسب ذیل است:

الف - کمیسیون امور مالی و بودجه :

- قرار مورخ ۸ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل علاقه داری درجه دوم بر گنتال حکومت کامندیش ننگرهار .
» ۸ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل یک علاقه داری جدید در لعل پور ننگرهار .
» ۲۲ سرطان ۳۶ در مورد تشکیل جدید و بودجه حکومت کلان چغانسور .
» ۲۸ » ۳۶ در مورد ایزادیک تبصره بنماده (۱۰۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری .
» ۲۸ » ۳۶ در مورد تشکیل جدید بودجه حکومت اعلی شیرغان .
» ۶ اسد ۳۶ تزئید معاشات مستخدمین - افراد عسکری ژاندازم و پولیس غیر مکتبی و تائید زیادت معاشات مامورین و تاریخ اجرای آن .
» ۷ اسد ۳۶ در مورد تعدیلات - تغییرات تشکیلات و لایحه وزارت یلان .
» ۹ » ۳۶ راجع به مالیات بر عایدات اصناف .
» ۱۸ اسد ۳۶ در مورد قانون موازنه عمومی بودجه مالی شش ماه اول سال ۱۳۳۶ .
» ۱۸ اسد ۳۶ در مورد بودجه تشکیل لایحه و ظایف ریاست هوانوردی ملکي .
» ۲۲ اسد ۳۶ موازنه بودجه شش ماه اول سال ۳۶ موسسات دولتی و لایحه بوجه این .

قرار ۱۹ میزان ۳۶ راجع به تشکیل جدید حکومت اعلى گرشك .
 « ۲۰ » ۳۶ درمورد تبدیلی حکومت کوهدامن به حکومت کلان، و تشکیل دو حکومت درجه ۳
 درقره باغ وشکردره عوض علاقه داری های آن .

« ۲۶ میزان ۳۶ درموضوع موازنه عمومی بودجه سال مالی دواتر دولتی ازاول میزان .

۱۳۳۶ الی اخیر سنبله سال ۱۳۳۷ .

« ۳ عقرب ۳۶ در موضوع تشکیلات جدید وزارت مالیه .

« ۵ » ۳۶ درموضوع موازنه عمومی بودجه سال مالی تصدیهای دولتی ازاول میزان ۱۳۳۶

الی اخیر سنبله سال ۱۳۳۷ .

ب- کمیسیون خا-حییه :

فیصله مورخه ۲۹ جوزای ۳۶ درمورد معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری برما .

قرار مورخه ۲۲ سرطان ۲۶ درموضوع قرارداد کمیساران سرحدی بین دولتین افغانستان و ایران .

« ۲۹ » ۳۶ درموضوع خدمات هوایی بین حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان .

« ۲۴ سنبله ۳۶ راجع به موافقه نامه تبادل اموال و تادیجات بین حکومت شاهي افغانستان

و دولت جمهوری مردم چین .

« ۴ عقرب ۳۶ درمورد الحاق افغانستان به کنوانسیون بین المللی سرك و ترانسپورت مو تر

تغیر و تفسیر قوانین .

قرار مورخ ۲۵ جوزای ۳۶ درموضوع تعدیل ماده (۲) و ضمیمه نمبر ۱۳ اصولنامه رخصتی و حضاری

ما مورین .

قرار مورخ ۴ سرطان ۳۶ درمورد ایزاد یک تبصره بماده (۱۲۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری .

« ۲۲ سرطان ۳۶ درمورد پروژه اصولنامه مجالس مشاوره .

« ۲۸ سرطان ۳۶ پروژه اصولنامه تسهیلات هوانوردی ملکی .

« ۱۰ سنبله ۳۶ درمورد تعدیل ماده (۱۷) اصول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه

و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .

قرار ۲۹ سنبله ۳۶ درمورد تعدیل جمله (مدیریت هوا نوردی ملکی) مندرجه بعضی مواد اصولنامه

هوانوردی ملکی به جمله (ریاست هوایی ملکی) .

قرار ۱۷ میزان ۳۶ درمورد دعاوی ابرا و اقراریکه دراثنای خصومت بوده و ظاهر الحال مکذب

آن باشد بنام ضمیمه ۱ صول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .

قرار ۲۷ میزان ۳۶ درمورد پروژه اصولنامه تقسیمات ملکیه .

« ۵ عقرب ۳۶ درموضوع اصولنامه منع زرع - تجارت - خرید - فروش ورود - و صدور و استعمال

تریاک در افغانستان .

قرار ۷ عقرب ۳۶ درمورد الحاق افغانستان به کنوانسیون بین المللی سرك و ترانسپورت مو تر .

د- کمیسیون امور داخله - قبائل و سماع شکایات :

قرار تاریخی ۲۶ جوزای ۳۶ راجع به تشکیل یک علاقه داری جدید در لعل پور ننگرهار .

« ۲۶ جوزا ۳۶ راجع به تشکیل علاقه داری درجه دوم برگتال حکومت کامدیش ننگرهار .

« ۲۶ » ۲۶ راجع به تشکیل جدید و بودجه حکومت اعلى شبرغان .

قرار ۱۲ سر طان ۳۶ راجع به تشکیل جدید و بودجه حکومت کلان چنخا نسور .
 > ۸ میزان ۳۶ راجع به الغای علاقه داری سدخیل و تشکیل يك علاقه داری جدید در سالنگ بهمان بودجه .
 قرار ۱۷ میزان ۳۶ راجع به تبدیل حکومت کوهدامن به حکومت کلان و تشکیل د و حکومت درجه ۳ درقره باغ و شکر دره عوض علاقه داری های آن .
 قرار ۱۹ میزان ۳۶ راجع به تشکیل جدید حکومت اعلی گرشک .
 > ۲۶ میزان ۳۶ راجع به پروژه اصولنامه تقسیمات ملکیه .
 اقدامات درمورد (۲۸) قطعه عراض عارضین و ارجاع آن به رجع اصولی مربوطه اش .

کمیسیون امور دفاع ملی :-

قرار مورخ ۳۲ جوازای ۳۶ درمورد ایزان یک تبصره بماده (۱۰۹) اصولنامه ترفیع و تقاعد عسکری و کمیسیون امور عدلیه .
 قرار تاریخی ۲۳ اسد ۳۶ در مورد تعدیل ماده (۱۷) اصولنامه تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .
 قرار تاریخی ۱۲ میزان ۳۶ در موضوع دعاوی ابراء و ازاریکه در انسانی خصوصت بوده و ظاهر الحال مکتب آن باشد بنام ضمیمه اصول تعیین میعاد دعاوی ابتدائی و استماع مرافعه و تمیز در دعاوی حقوقی و جزائی .
 قرار تاریخی ۱۹ میزان ۳۶ راجع به جلوگیری رشوت و ارجاع آن به رجع مربوطه اش .

کمیسیون معارف مطبوعات و صحیه :

قرار مورخ ۱۸ اسد ۳۶ راجع به موافقت نامه بین المللی در مورد لوازم تربیتی - علمی و عرفانی .
 کمیسیون زراعت - معادن و صنایع ، مخاربات و فوائد عاوه .
 ا - فیصله مورخه مورخه ۴ عقرب ۳۶ را به اصولنامه منع زرع - تجارت - خرید - فروش - ورود - صدور و استعمال تریاک در افغانستان .

کمیته فرعی تدقیق پروژه اصولنامه بناروالی :

۱ - قرار مورخه ۵ میزان ۳۶ در موضوع تدقیق پروژه اصولنامه بناروالی .
 کمیسیون تدقیق و ثایق :

۱ - قرار مورخه ۲۳ جوازای ۳۶ راجع به تثبیت و کالت بنامه علمی عبد الصمد و کیل اسپین بولدک ولایت قندهار نظر بوئقه شرعی و اعتبار نامه اصولی آن .
 اساسی کمیسیونهای هشت گانه سال سوم دوره نهم شورای ملی قرار ذیل است :

کمیسیون وضع تغییر و تفسیر قوانین :

بناغلی عبدالقدوس و کیل مرکز جلال آباد رئیس کمیسیون - محمد منیر و کیل مرکز حکومت اعلی گرشک معاون کمیسیون - عبدالعزیز و کیل کامه - سید شاموسی و کیل شهرستان - محمد امین و کیل پشتون کوت - در محمد و کیل جاجی - محمد یوسف و کیل کهمرد - عبدالستار و کیل اجرستان - عصمت الله (شرقی) و کیل سنگان - ملا غلام نبی و کیل نهرین - میر محمد یوسف و کیل ناورد - میر احمد و کیل کشک نخود عضو کمیسیون .

ب- کمیسیون داخله، سمع شکایات و امور قبایل:

(به کمیسیون قوانین نیز عضویت داشته)	بناغلی جهاندار شاه و کیل دهبز رئیس کمیسیون
(» » »)	» کمال الدین و کیل سرپل، معاون کمیسیون
(» » »)	» عبدالله و کیل سرخ رود، منشی
(» » »)	» عبدالباقی و کیل چهاردهی، عضو
(» » »)	» » و کیل دهله
(» » »)	» » و کیل گیزاب
(» » »)	» » و کیل شین دند
(» » »)	» » و کیل کشک
(» » »)	» » و کیل شرن (نیاز مند)
(» » »)	» » و کیل مرکز بدخشان
(» » »)	» » و کیل ینگه قلعه

بناغلی حاجی محمد و کیل ننی خوست - تاول و کیل موسی خیل منگل - عبدالرزاق و کیل کوهستان - عبدالله و کیل بامیان - غلام نقشبند و کیل قره باغ - حاجی محمد عمر و کیل چخا نسور - محمد شاه و کیل قندوز - شاه زرین و کیل رودات عضو کمیسیون .

ج - کمیسیون امور مالی و بودجه:

بناغلی عبدالعلی و کیل بگرامی رئیس کمیسیون - محمد شریف و کیل اندخوی معاون کمیسیون - عبدالحکیم و کیل وردک منشی اول کمیسیون - عبدالوهاب و کیل انجیل منشی دوم کمیسیون - احمد جان و کیل سروبی - گلبدین و کیل ارزنداب - عبدالباقی و کیل دند - نور محمد و کیل کابیزک - سید عبدالعظیم (حسینی) و کیل پشتون زرغون - غلام محمد و کیل گذاره - محمد علی و کیل شهرغان - بیگ محمد و کیل دره صوف - حسام الدین صدیری و کیل مرکز مزار شریف - امین الله و کیل ارگون - خان و کیل حاجی میدان - شیر محمد و کیل گومل - ملا محمد شعیب (شا مکار) و کیل کتر خاص - احمد شاه و کیل دره پیچ - عبدالواحد (اندیوال) و کیل مرکز لغمان - محمد یوسف و کیل جبل السراج - غلام نقشبند و کیل نجراب - محمد علی لعلی و کیل جغتو - معراج الدین و کیل مقر - عاشور محمد و کیل واخان - حاجی عبدالروف و کیل اناردره - محمد ایوب و کیل تالقان - محمد نسیم و کیل بفلان - عبدالرحمن و کیل حضرت امام صاحب سردار محمد رحیم و کیل نهر سراج - محمد محسن و کیل موسی قلعه - شیرعلی و کیل قرغه نی - محمد اعظم و کیل جدران عضو کمیسیون .

د- کمیسیون خارجه:

بناغلی عبدالرشید و کیل آقچه رئیس کمیسیون خارجه .
هدایت الله و کیل کوز کتر معاون و منشی کمیسیون خارجه .
بناغلی عبدالحق و کیل بگرام - ملا عبدالرحیم و کیل شورا بک - حاجی عبد الشکور و کیل غوریان - ملا اسلام و کیل ادرسکن - حاجی جان محمد و کیل زرمتم - محمد صادق و کیل کتوا ز - شامیران و کیل کوچی کتوا ز عضو کمیسیون .

ه - کمیسیون - امور اداری وزارت عدلیه:

بناغلی مولوی احمد الدین و کیل مرکز خوست رئیس کمیسیون عدلیه .

بناغلی مو او می محمد رجب و کیل نهر شاه می معاون کمیون عدلیه.

» محمد سرور و کیل پرچمن منشی کمیون.

بناغلی حاجی غلام نبی و کیل مرکز لاهو گرد - غلام بهار الدین و کیل دایه چوپان - صالح محمد و کیل - کپستان - حاجی نور الله و کیل دولت آباد - میا لطف الله و کیل کاپی سا - سید عبدالجلیل و کیل مرکز غزنی - ملا دلدار و کیل درواز - حاجی ملا بابا و کیل اندراب - عبدالقا در و کیل کوچی ننگرهار - علی احمد و کیل اچین - در محمد و کیل نورستان - داد محمد و کیل کوچی عضو کمیون.

و- کمیون وزارت دفاع ملی:

بناغلی محمد سرور و کیل جلدک رئیس کمیون .

» غلام صدیق و کیل تیزین معاون کمیون.

» نیک محمد و کیل سرخپارسا منشی کمیون .

بناغلی میر علم و کیل بغمان - عبدالرحیم و کیل بهسود - امین الله و کیل شینکی - سعد الدین و کیل اوبه - عبدالرحیم و کیل گلران - عزیز الله و کیل بلخ - قاری عبدالله و کیل شور تپیه - گلاب الدین و کیل چکنی - محمد حسین و کیل جاغوری - میرزا محمد و کیل اشکاشم - محمد صدیق و کیل فیضار - عبدالستار و کیل قلعه زال - امام عالی و کیل دوشی .

بناغلی ولی محمد و کیل کوچی پشت رود - سعادت و کیل حصا رک غلجائی - ملک محمد همیشه

و کیل خوگیانی عضو کمیون .

ز- کمیون معارف، مطبوعات، و صحیه:

بناغلی محمد اسمعیل (علم) و کیل مرکز کابل رئیس کمیون - (به کمیون خارجه نیز عضویت داشته)

» محمد ایوب (صابر) و کیل فرخار معاون کمیون (» » »)

» عبد الرحمن و کیل پنجشیر منشی » (» » »)

» سید احمد و کیل کوهدامن عضو » (» » »)

» وصال الدین و کیل سنگ چارک » (» » »)

» آقامحمد و کیل نوزاد » (» » »)

» حبیب الرسول و کیل کنرها » (» » »)

بناغلی بسم الله و کیل ازرو - غلام حجت الله و کیل جرم - عبدالقیوم و کیل اسمار - غلام جان و کیل اندر عضو کمیون.

ح- کمیون مخابرات، فواید عامه، معادن و صنایع و زراعت

بناغلی محمد کبیر (عبرت) و کیل خلم، رئیس کمیون -

حاجی محمد رضا و کیل خوست فرنگ منشی کمیون -

محمد حسن و کیل پنجوا نی معاون کمیون -

بناغلی عبدالحکیم و کیل میدان - محمد امیر و کیل بکاولنگ - محمد ابراهیم و کیل دایزنگی - سلطان محمد

و کیل تولک - اعل محمد و کیل پسا بند - حاجی مزین الدین و کیل کشند - ازبر و کیل جانی خیل - عبدالوهاب

و کیل غور بند - خواجه محمد و کیل کشم - عبدالاحد و کیل شیرین تگاب - حاجی محمد عمر و کیل گرم سیر - میرباز

و کیل چوکی - عبدالله و کیل بکوا - محمد اکبر و کیل دایکنندی عضو کمیون.

اسمای کمیته فرعی تدقیق پروژة اصولنامهٔ بناورالی:

بناغلو محمد رحیم (شیدا) منشی اول مجلس و کیل مرکز حکومت اعلیٰ میمنه - محمد کبیر (عبرت) منشی دوم مجلس و کیل خلم ولایت مزار شریف - جهاندار شاه و کیل ده سیز ولایت گابل - نور محمد و کیل خاکریز ولایت قندهار - فخرالدین و کیل غورات ولایت هرات - مولوی احمدالدین و کیل مرکز خوست ولایت پکتیا - محمد ایوب و کیل تالقان ولایت قظغن - عبدالرشید و کیل آقچه ولایت مزار شریف - هدایت الله و کیل کوزکنر ولایت ننگرهار - محمد یوسف و کیل کهمرد حکومت اعلیٰ پروان - محمد علی (اعلیٰ) و کیل جغتو حدزمت اعلیٰ غزنی - عبدالمجید و کیل بدخشان حکومت اعلیٰ بدخشان - حاجی عبدالروف و کیل اناردره حکومت اعلیٰ فراه - محمد محسن و کیل موسی قلعه حکومت اعلیٰ گرشک - محمد امین و کیل پشتون کوت اسمای کمیسیون و ثایق دوره نهم شورای ملی:

بناغلو محمد ایوب و کیل تالقان رئیس کمیسیون و ثایق - جهاندار شاه و کیل ده سیز معاون کمیسیون و ثایق - محمد محسن و کیل موسی قلعه منشی و ثایق - هدایت الله و کیل کوزکنر منشی و ثایق - عبدالحلیم و کیل وردک - عبدالرحیم و کیل بهسود - عبدالباقی و کیل دند - نور محمد و کیل خاکریز - گلاب الدین و کیل ارغنداب - سعدالدین و کیل اوپه - حاجی عبدالشکور و کیل غوریان - عبد الوهاب و کیل انجیل - عز یز الله و کیل بلخ - عبدالرشید و کیل آقچه - محمد کبیر (عبرت) و کیل خلم - عبدالمحمد و کیل خان آباد - امام علی و کیل دوشی - عبدالقدوس و کیل جلال آباد - شازرین و کیل رودات امین الله و کیل ارگون - درمحمد و کیل حاجی - حاجی جان محمد و کیل زرمت - محمد یوسف و کیل کهمرد - محمد یوسف و کیل جبل السراج - سید عبدالجلیل و کیل مرکز غزنی - محمد علی (اعلیٰ) و کیل جغتو - غلام حجت الله و کیل جرم عاشور محمد و کیل واخان - حاجی محمد عمر و کیل چچانوسر - عبدالروف و کیل اناردره - محمد امین و کیل پشتون کوت - محمد صدیق و کیل قیصار - محمد منیر و کیل مرکز گرشک عضو کمیسیون -

(اعضای کمیسیون امور و ثایق در برج جوزا ۱۳۳۷ از مجلس عمومی تعیین و تصویب شده حسب ذیل است):
بناغلی، جهاندار شاه، ده سبز - ولی محمد (رحیمی)، آقچه - امیر محمد، کرخ - محمد کبیر و کیل، خلم - حاجی غلام نبی، لہو گرد - عبدالباقی، چهاردهی - محمد نادر، کشک نخود - عطا محمد، پنجوائی - لعل محمد دهلہ، عبدالملوک، مرغاب - محمد ظریف، گلران - عصمت اله، مسنگان - عبدالعزیز، خان آباد - حاجی محمد وضو، خوست - فرنگ - امام علی، دوشی - عبدالقدوس، جلال کوت - گل محمد، کنر خسا ص - محمد صدیق، کنرہا - محمد سرور، ارگون - محمد صدیق، خوست - محمد کریم، سید کریم - عبدالحکیم، مرکز فراه - میرزا محمد، بکواہ - مولوی محمد سلیم، مرکز بدخشان - ملا عبدالرحمن، درواز - حبیب اله، اندخوی - غلام دستگیر، جبل اسراج - محمد غوث، کاپیسا - معراج الدین مقر، حبیب اله، مرکز گرشک - عبدالعزیز، نهر سراج
فبصلہ تاریخ ۸ برج جوزا ۲۷ کمیسیون تدقیق و ثایق نسبت و کالت و کلائی ذیل دورہ دهم شو رای ملی:

تثبیت وثیقه و اعتبارنامه و کالت بناغلی عبدالباقی و کیل چهاردهی

»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»
»	»	»	»	»	»

»

»

»

»

»

وکیل حصارک غلجای	تشییت وثیقه و اعتبار نامہ و کالت	سما دت
» شبرغان	» عبد الرحیم	»
» لہوگرد	» حاجی غلام نبی	»
» دہ سبز	» جہا ندار شاہ	»
» کوهستان	» عبد الرزاق	»
» پغمان	» محمد عثمان	»
» کابل	» محمد اسماعیل (علم)	»
»	» فقیر محمد (شفا)	»
» وردک	» علی حیدر	»
» غور بند	» حاجی عبد الوہاب	»
» کاپیسا	» محمد غوث	»
» نجراب	» محمد اکبر	»
» شرن	» بہاول	»
» پشتون زرغون	» سید عبد العظیم	»
» جبل السراج	» میرزا غلام دستگیر	»
» کتوا ز	» محمد حکیم	»
» کوز کنر	» میرزا اہدایت اللہ	»
» بگرام	» جلال	»
» بامیان	» محمد نسیم	»
» سرخ پارسا	» میرزا محمد	»
» خوگیانی	» خیر محمد	»
» خاص کنر	» گل محمد	»
» سرکانی	» میرزا محمد عمر	»
» سپرولی	» مولوی حفیظ اللہ	»
» درہ پیچ	» پیر محمد	»
» اندر	» محمد سعید	»
» سرخ رود	» دوست محمد	»
» جلال آباد	» عبد القدوس	»
» کسامہ	» سید کریم	»
» مہمند درہ	» غلام نبی	»
» رودات	» میرزا محمد	»
» رستاق	» شیر علی	»
» مقر	» معراج الدین	»
» شنکی	» کمال	»
» قرہ باغ	» غلام نقشبند	»

تثبيت وثيقه بناغلی خليل الرحمن وکیل اجرستان
 » » » محمد ظریف » گلران
 » » » محمد نادر » کشک نخود
 » » » میر محمد سرور بیگ » لعل و سر جنگل
 قرار مورخه ۱۷ برج جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق و ثایق نسبت تثبیت و وثيقه و اعتبار نامه و کالات
 وکلای محترم آتی:

تثبيت اعتبار نامه وکالت بناغلی محمد اکرم وکیل سنگ چارک
 » » » محمد غلام » بغلان
 » » » عبدالوهاب » یرچمن
 » » » وثيقه و اعتبار نامه عبدالخالق » اررگان
 » » » غلام فاروق » ترین
 » » » میرزا محمد » اشکاشم
 » » » عبدالرحمن » درواز
 » » » عطا محمد » شورابک

قرار مورخه ۲۱ جوزا ۳۷ کمیسیون تدقیق و شایق راجع به تثبیت اعتبار نامه و کالات
 وکلای محترم ذیل:

تثبيت اعتبار نامه وکالت بناغلی عبدالغفور وکیل سین بواک
 » » » میرزا محی الدین » غورات
 » » » حفیظ الله سیرت » تالقان
 » » » حبیب الله » ادخوی
 » » » حاجی احمد » دولت آباد
 » » » محمد نائب » گیزاب
 » » » قاری عبدالله » شور تیه
 » » » کشمیر » کوچی کتو از
 » » » مولوی محمد رجب » نهرشاهی
 » » » نازک » جدران
 » » » خالقداد » قلات

تثبيت وثيقه وکالت بناغلی غلام رسول وکیل دهر اوڈ
 » » » محمد غلام » بغلان
 » » » دین یادشاه » موسی خیل منگل
 » » » الیاس الدین » بلخ

قرار تاریخی ۲۴ جوزای ۳۷ کمیسیون تدقیق و ثایق راجع به تثبیت اعتبار نامه وکلای محترم آتی:

تثبيت اعتبار نامه بناغلی محمد موسی وکیل کشنده
 » » » محمد خان » قر قین

کمیسیون‌های (۷) گانه شورای ملی که در برج جوزا ۳۷ از مجلس محترم عمومی تعیین و تصویب گردیده اند حسب ذیل است :

الف - کمیسیون وضع، تفسیر و تغییر قوانین امور داخله، قبایل و سماع شکایات:
 بناغلی جهاندار شاه و کیل ده سبز - بناغلی میرزا محمد و کیل بکواه - بناغلی محمد نسیم، بامیان بناغلی - خالقدان، قلات - بناغلو محمد اکبر، دایکندی - بناغلی محمد یونس، بگرامی - بناغلی لعل محمد، هله - بناغلی غوث الدین و کیل ادرس کن - بناغلی محمد افضل و کیل کهسان - بناغلی میرزا فخر الدین و کیل غورات بناغلی محمد موسی و کیل کشنده - بناغلی میر مقیم و کیل اشکمش - بناغلی غلام نبی و کیل نهر س - بناغلی میرزا محمد و کیل رودات - بناغلی سید کریم و کیل کامه - بناغلی محمد صدیق و کیل مرکز خوست - بناغلی گل محمد و کیل حاجی میدان - بناغلی محمد غوث و کیل چخانسور - بناغلی عبدالرحمن و کیل درواز بناغلی حبیب الله و کیل اند خوی - محمد حکیم و کیل کنواز - بناغلی عبدالخان و کیل نهر سراج - بناغلی محمد اکرم و کیل سنگ چارک بناغلی - محمد غلام و کیل بغلان - بناغلی عطا محمد و کیل پنجوائی

ب : کمیسیون امور مالی بودجه و تجارت:
 بناغلی عبدالحکیم و کیل مرکز فراه - بناغلی عبدالعزیز و کیل خان آباد - بناغلو غلام غوث و سلیم عالمی و کیل غزنی بناغلی گل محمد و کیل خاص کتر - بناغلی غلام نبی و کیل لاهو گرد - بناغلی محمد انور و کیل دایزنگی بناغلی محمد زمان و کیل کوه دامن - بناغلی حاجی محمد و کیل کسوجی قلات - بناغلو عبدالخالق و کیل ارزگان - خلیل الرحمن و کیل رستاق - محمد علی و کیل قادس - میر محمد و کیل کرخ - غلام محمد و کیل گلدره - حاجی بیگ محمد و کیل دره صوف - عصمت الله (شرقی) و کیل سمنگان - حفیظ الله (سیرت) و کیل تالقان - میر جهانگیر و کیل ینگی قلعه - محمد صدیق و کیل کترها - عبدالمتین و کیل برکتر - محمد کریم و کیل سید کریم ولی محمد و کیل زرمتم - محمد حسن و کیل ناردره - حاجی سید شیر و کیل کشم - محمد علی بیگ و کیل جرم - عبدالرحمن و کیل پنجشیر - معراج الدین و کیل مقر - محمد علی (لعلی) و کیل جاغوری - موسی و کیل کسوجی، غزنی - محمد خان و کیل گرمسیر - شاه جان و کیل کوچی بلوچی گرمسیر -

ج : کمیسیون خارجه:

بناغلو کمال الدین و کیل سرپل - علی حیدر و کیل وردک - هدایت الله و کیل کوزکتر - محمد نادر و کیل کشک نخود - محمد محسن و کیل شین دند - حاجی عبدالشکور و کیل غوریان - قاری عبداللہ و کیل شور تپه - حاجی محمد رضا و کیل خوست و فرهنگ - شیرعلی و کیل رستاق - اسماعیل گل و کیل گو مل - عبدالرازق و کیل کوهستان - غلام نقشبند و کیل قره باغ - حبیب الله و کیل گرشک - کمیسیون اداری وزارت عدلیه: مولوی حفیظ الله و کیل سروبی - محمد رجب و کیل نهر شاهی - خیر محمد و کیل خوگیانسی - ویس محمد و کیل ارغنداب - محمد ظریف و کیل گلران - محی الدین و کیل تولک - حاجی ملا بابہ و کیل اندراب - میرا جان و کیل پل خمیری - محمد سروز - و کیل اورگون - دین پادشاه و کیل موسی خیل منگل - مولوی محمد سلیم و کیل مرکز بدخشان - محمد اکبر و کیل نجراب - ملاشاه محمد و کیل وازخواه - عبدالحکیم و کیل چوکی

ه: کمیسیون امور وزارت دفاع ملی:

بناغلو سید عبدالعظیم چینی وکیل، پشتون زرغون- عبدالملوک وکیل مرغاب- سیدایشان جان وکیل چاه آب- عبدالحکیم وکیل میدان- عبدالغفور وکیل اسپین بولدک- میر محمد سرور وکیل لعل و سرچنگل- غلام فاروق وکیل تیزین- شیرمحمد وکیل نورستان- عبدالله وکیل حاجی، میرزا محمد وکیل اشکاشم- جلادخان وکیل بگرام- عبد الله وکیل لنه ی سین.

و: کمیسیون معارف، صحیه و مطبوعات:

بناغلو، فزیر محمد شفاء وکیل مرکز کابل، غلام سخی (پویل) وکیل حضرت امام صاحب- ابوبکر (محزون) وکیل بادغیسات- عبدالباقی وکیل چاردهی- دوست محمد وکیل- ارغستان، غلام رسول وکیل دهر اود- محمد صدیق وکیل اوبه خایسته وکیل اپین- پیرمحمد وکیل دره پیچ- دین محمد وکیل گردیز- حاجی عبدالوهاب وکیل غور بند- عبدالقدیر (واعظی) وکیل جغتو

ز: کمیسیون مخابرات، فواید عامه، زراعت، معادن و صنایع

بناغلو- محمد طاهر، وکیل مرکز هرات- عبدالرحیم وکیل شبرغان، محمد ناصر وکیل یکارلنگ محمد نایب وکیل گیزاب- عبدالوهاب وکیل پرچمن- احمدخان وکیل دولت آباد- میرمحمد طاهر وکیل فرخار- عبدالفدوس وکیل قندوز- میرزا محمد عمر وکیل ترکانی- مازک خان وکیل جدران- شاه جان وکیل واخان- محمد غوث وکیل کاپیسا- کشمیر وکیل کوچی کتواز.

اعضای رئیس کمیسیونهای (۷) گانه دوره دهم شورا که در برج جوزا ۳۷- از مجلس عمومی تعیین و تصویب گردیده اند:

۱- کمیسیون امور مالی، بودجه و تجارت:

بناغلی عبدالحکیم (اسپین) وکیل مرکز فراه، رئیس کمیسیون- بناغلی عبدالعزیز وکیل خان آباد معاون رئیس کمیسیون- بناغلی غلام غوث (سلیم عامی) وکیل غزنی منشی کمیسیون- بناغلی گل محمد وکیل خاص کنر منشی کمیسیون.

۲- کمیسیون خا رجیه:

بناغلی کمال الدین وکیل سرپل رئیس کمیسیون- بناغلی علی حیدر وکیل وردک معاون کمیسیون بناغلی هدایت الله وکیل کوز کنر منشی کمیسیون.

۳- کمیسیون مخابرات، فواید عامه، زراعت، معادن و صنایع:

بناغلی محمد طاهر وکیل مرکز هرات رئیس کمیسیون- بناغلی عبدالرحیم وکیل شبرغان معاون کمیسیون- بناغلی محمد ناصر وکیل یکارلنگ منشی کمیسیون.

۴- کمیسیون صحیه، معارف و مطبوعات:

بناغلی دکتور فقیر محمد (شفنا) وکیل مرکز کابل رئیس کمیسیون- بناغلی غلام سخی (پویل) وکیل حضرت امام صاحب معاون کمیسیون- بناغلی ابوبکر (محزون) وکیل بادغیسات منشی کمیسیون.

امور مجلس عالی اعیان

لوايح و پروژة معاهدات موافقت نامه ها و اصولنامه ها و قوانين موضوعه ذيل در ظرف سال ۱۳۳۶ بعد از تصويب مجلس شورای ملی به مجلس اعیان و اصل و پس از غور و مذاقه مجلس، تصويب و تائيد گردیده است :

- ۱ : تعديل اصل ۲ و ضميمه ۱۳ اصولنامه حا ضرری و رخصتی مامورين
- ۲ : معاهده مودت بين حکومت شاهي افغانستان و اتحاديه برما در (۸) ماده
- ۳ : راجع به قرارداد کهيسا ران سرحدی دولتین افغانستان و ايران در (۱۵) ماده
- ۴ : تعديل ماده (۱۰۹) قانون استخدام و ترفيع و تقاعد عسکری
- ۵ : پروژة اصولنامه تشکيل و وظائف مجالس مشورۀ ولايات در (۱۸) ماده
- ۶ : موافقت نامه هوانوردی بين حکومت شاهي افغانستان و حکومت جمهوری پاکستان در (۱۵) ماده
- ۷ : پروژة تشکيل جديد حکومت شبرغان و تعديل آن از حکومت کلان به حکومت اعلى
- ۸ : پروژة تشکيل جديد یک علاقه داری در لعل پور و ولايت ننگرهار
- ۹ : پروژة تشکيل جديد علاقه داری درجه ۲ در برگ متال مربوط ولايت ننگرهار
- ۱۰ : پروژة اصولنامه هوانوردی ملکی در افغانستان (۷۰) ماده و ضمايم آن
- ۱۱ : پروژة تشکيل جديد حکومت چخا نور و تعديل آن از حکومت محلی بحکومت کلان
- ۱۲ : موافقت نامه بين المللی در مورد لوازم تربیتی علمی و عرفانی ۱۸ ماده و ضمايم آن
- ۱۳ : تعديل ماده (۱۷) اصولنامه تعین میعاد استماع دعای
- ۱۴ : موافقت نامه مراجع به تبادلہ اموال و تادیه ها بين حکومت افغانستان و دولت جمهوريت مردم چین در (۱۵) ماده و ضمايم آن
- ۱۵ : راجع به مدیریت هوانوردی ملکی که بر یاست هوانوردی ارتقا یافته .
- ۱۶ : راجع به بیست ماده تعديلات مجلس شورای ملی دایر به پروژة اصولنامه بناروالی
- ۱۷ : پروژة تشکيل جديد حکومت اعلاي گرشک
- ۱۸ : ضميمه اصولنامه تعین میعاد و استماع دعای
- ۱۹ : تشکيل جديد حکومت کوهده من که از حکومت محلی به حکومت کلان ارتقا یافته و راساً بولايت کابل مربوط گردیده
- ۲۰ : پروژة منع زرع و تجارت و خرید و فروش و ورود و صدور و استعمال ترياک در افغانستان .
- ۲۱ : راجع به موضع الحاق افغانستان به کنوانسیون بين المللی سرک و ترانسپورت
- ۲۲ : پروژة اصولنامه تقسیمات ملکيه در افغانستان در چهار ده فصل و پنجاه ماده

صدارت عظمیٰ

تشکیل:

صدر اعظم	ج، ع، ج، ل، ع، والا حضرت سردار محمد داؤد
لمپی معاون	ع، ج، س، ا، علی محمد .
دوہم معاون	ع، ج، ل، ع، والا حضرت سردار محمد نعیم

دقلم مخصوص مدیریت:

داکٹر محمد حسن (شرق) شپزہ رتبہ مامور دینجھی رتبی کفیل
مامور بہ اتمہ رتبہ یوتن

د وزیرانو عالی مجلس:

مدیر بہ ۲ رتبہ	ع، ج، محمد مرید دوزیرانو عالی مجلس دمنشی وکیل
تایپست بہ ۵	ص، اختر محمد .
مامور بہ ۶	ص، سعید احمد .

د تحریرا تو مدیریت:

مدیر بہ ۴ رتبہ	ص، غلام جیلانی
مامور بہ ۶	دوہ تنہ
» » ۸	یوتن
» » ۹	» »

د قوانینو مدیریت:

خلورمہ رتبہ مامور	ص، فقیر نبی (الفی) دمدیر د کفیل بہ حیث
(۵) » ماموران	دوہ تنہ
(۶) »	» »
۱۰ » مامور	یوتن د تایپست بہ حیث

د عارضینو مدیریت:

دخلورمہ رتبہ مامور	ص، داکٹر محمد حسن شرق دمدیر د وکیل بہ حیث
(۶) » ماموران	دوہ تنہ
(۷) » مامور	یوتن
(۸) » »	» »
(۹) » »	» »

د مامورینو مدیریت:

خلورمہ رتبہ مامور	ص، محمد اوبو بکر د کفیل بہ حیث
(۶) » »	یوتن
(۸) » »	»

دمحاسبی مدیریت:

ص، فضل حق دمدير به حيت	(۴) رتبه مامور
۱ تن	(۶) » »
(۲) تنه	(۷) » ماموران
(۲) »	(۹) » »
(۲) »	(۱۰) » »

دپانوی مدیریت:

ع، محمد رفيق دمدير به حيت	۴ رتبه مامور
۱ تن	۶ » »
۳ تنه	۸ » »
۳ »	۹ » »
۲ »	۱۰ » »

دحفظی خانگه:

۱ تن	۶ رتبه مامور
۲ تنه	۹ » ماموران
۱ تن	۱۰ » مامور

دتبوی خانگه:

۱ تن	۶ رتبه مامور
۲ تنه	۷ » ماموران

دمحاکماتو لوی ریاست:

...	لوی رئیس له رتبوی وتلی
...	دمتمیز محکمه:

ع، محمد شریف تره کی دکفیل به حيت	۲ رتبه مامور
...	۳ » »
۲ تنه ص فیض محمد...	۴ » »
۲ تنه ص حبیب اله ...	۵ » »
۱ تن	۸ » »
۱ تن	۱۰ » »

دمرافعی محکمه:

ع، محمد شفیع در رئیس به حيت	۱ رتبه مامور
ص، محمد هاشم دکفیل به حيت	۴ » »
ص، محمد انعام کفیل - ص عبدالهادی کفیل	۵ » » ۲ تنه
	۱۰ » » ۱ تن

د ابتدایي محکمه:

ع، ص عبدالسلام درئيس په حيث	رتبه مامور	۲
ص نورالدين - ص مير غلام محمد	» »	۴
ص مير عباس ..	» »	۵
(۱) تن	» »	۶
(۱) تن	» »	۸
(۱) تن	» »	۱۰

ديوان د ارتبا طو مديریت:

ص فقير نبی الفی دمدير د کښل په حيث	رتبه مامور	۴
(۲) تنه	» »	۶
(۱) تن	» »	۸
(۱) تن	» »	۱۰

د پلټنې لوی رئيس در تبې نه وتلی (دمحاسبانو د عالی ديوان اوداداری پلټنې لوی آمر) ...

(۱) تن	رتبه مامور	۸
(۱) تن د تاييست په حيث	» »	۱۰

دمحاسبانو عالی ديوان:

ع، ص حبيب اله درئيس په حيث	رتبه مامور	۱
حقوقی متخصص ..	» »	۳
دمدعی العموم په حيث	» »	۳

(الف) دارالانشأ:

...	رتبه مامور	۲
-----	------------	---

د دارالانشأ د تحرير ا ت و خانگه:

ص محمد صديق د کښل په حيث	رتبه مامور	۴
۱ تن	» »	۶
۳ تنه	» »	۶
۲ »	» »	۸

د دارالانشأ د پانو خانگه:

۱ تن	رتبه مامور	۶
۱ »	معتمد	۶
۲ تنه	ماموران	۷

(ب) تو حید:

۱ تن	رتبه مامور	۳
۱ »	» »	۹

د توحید د واد اتو خانگه:

- ۵ رتبه مامور ص محمد نعیم
۶ » » ۲ تنه

د توحید دمصار فاتو خانگه:

- ۵ رتبه مامور ص محمد اسحق
۶ » » ۲ تنه

د توحید دولت داموالو د دارایی خانگه:

- ۵ رتبه مامور
۶ » » ۲ تنه

(ج) مراقبین:

- ۵ رتبه سر مراقبان ۱۷ تنه
۶ » مراقبان ۳۴
۵ » فنی برآوردیان ۲
۵ » صحی فنی ماموران ۲
۵ » انگلیسی ترجمان ۱ تن

(د) محاکم:

امرلی محکمه:

- ۳ رتبه مامور ص میر محمد
۴ » غری ۳ تنه (ص عبدالغفار، ص، محمد حسن...)

دوهمه محکمه:

(۳) رتبه مامور

(۴) « غری

دریمه محکمه:

(۳) رتبه مامور

(۴) » »

د پلتنی ریاست:

(۱) رتبه مامور

(۳) » »

(۴) » »

(۶) » » ۲ تنه

(۸) » » ۲

(۱۰) » » ۲

ع ص پائنده محمد درئیس په حیث

ع محمد عمر دمعاون په حیث

ص محمد یوسف وحدت دممدیر دکفیل په حیث

۲ تنه

» ۲

» ۲

لمری گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۲) > >

(۵) « «

دب کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) رتبه >

(۶) « «

دوهه گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « «

(۵) « «

دالف کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) « «

(۶) « «

دریم گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « >

(۵) « «

دب کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) رتبه

(۵) «

خلورم گروپ:

دالف کمیسیون:

(۳) رتبه مامور

(۴) « «

(۵) « «

ع، عبداله غفار شاد د گروپ درئیس په حیث

ص، محمد یوسف د کفیل په حیث

ص، عبدالغنی « «

ص، محمد زمان د کفیل په حیث

ص، محمد اکبر د کفیل په حیث

۱ تن

ع، غلام دستگیر درئیس په حیث

ص، عبداله رومق

ص، حضرت الدین د کفیل په حیث

ص، حشمت امله

فتح محمد د کفیل په حیث

۱ تن

...

ص، عبدالروف د کفیل په حیث

ص، محمد انور

ص، نجیب اله

ص، غلام نبی د کفیل په حیث

۱ تن

ع، عبدالغفار درئیس په حیث

ص، عبدالوکیل د کفیل په حیث

عبدالغفور د کفیل په حیث

دب کمیسیون:

(۴) رتبه مامور

(۵) « «

« « ۶

ص سردار سلطان محمود در رئیس به حیث

ص، غلام دستگیرد کفیل به حیث

۱ تن

دا لمپک ریاست:

(۱) رتبه مامور

دا اجرائی خانگه:

(۴) رتبه مامور

(۱۰) « «

(۸) « «

فنی خانگه:

(۵) رتبه مامور

(۷) « «

(۱۰) « «

ص، نور محمد

۲ تنه

۱ تن

د نشراتو خانگه:

(۶) رتبه مامور

(۱۰) « «

۱ تن

« «

دپانو خانگه:

(۱۰) رتبه مامور

۱ تن

د سپورت فابریکه:

(۵) رتبه مامور

۱ تن

(۸) « «

۱ تن

امور صدارت عظمی

ریاست دیوان محاسبات:

امور ربکه ریاست دیوان محاسبات دز ظرف سال ۳۶-۳۷ بانجام آن موفق گردیده است به ترتیب آتی خلاصه میشود:

- ۱- ویزه تخصیصات: تعداد ویزه ۶۷۰۵ قطعه حاوی اجرای مبلغ ۱۳۱۸۶۷۳۷۴۹/۹۷ افغانی
- ۲- ویزه تحقق: تعداد ویزه ۱۸۰۰ قطعه متضمن ۲۰۳۳۴ قطعه سند و حاوی اجرای مبلغ ۱۳۴۰۱۳۶۲۳۱۶۲۶۰ افغانی
- ۳- ویزه استیذان بیشکی: ۱۲۴۵ قطعه متضمن ۳۶۹۲ قطعه سند حاوی اجرای مبلغ ۴۰۴۶۵۱/۳۳۵/۷۰ افغانی
- ۴- ویزه تحقق محسوبی: ۲۳۱ قطعه متضمن ۱۷۶۷۹ قطعه سند حاوی اجرای مبلغ ۷۲/۲۴۸۰۷۳۸ افغانی
- ۵- ویزه مقاوله ها: ۱۳۸ قطعه متضمن ۲۱۱۷ قطعه سند.
- ۶- تفتیش اجمال جنسی ۱۸۷۲۷ قطعه.
- ۷- در اثر غور و تدقیق ویزه ها ماده ۲-۳-۴ مبلغ ۱۳/۴۵/۱۷۳۰ افغانی بقناعت محاسبین و صاحبان استحقاق بمفاد دولت وضع گردید.
- ۸- تفتیش ویزه بعدی حساب نقدی: ۱۷۰ حساب در ۹۰۱۰۰ و رق سند مورد اعتراض واقع و بغرض فیصله بوزارتخانه های مربوط تحت دوران می باشد.
- ۹- فقراتی که تفتیش و بغرض تدقیق محول و پس از اصدار فیصله بمراجع مربوط ابلاغ گردید ۲۲ فقره.

ریاست تفتیش:

ریاست تفتیش در جریان سال ۳۶ بانجام واری امور ذیل پرداخته است:
تفتیش و رسیدگی عرائض اهالی قندهار و حکومت اعلیٰ گرشگ که بمقام منبع صدارت عظمی تقدیم نموده بودند، توسط هیأت سه نفری تحت ریاست ع، عبدالغفار شاد رئیس گروپ اول ریاست تفتیش اداری.

تفتیش دوایر مرکزی و حکومت کلان بلخ و ولایت مزار شریف توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش و وزارت داخله تحت ریاست ع محمد بوسف «وحدت» رئیس گروپ دوم ریاست تفتیش اداری.

تفتیش امور فواید عامه مشرقی توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش صدارت و وزارت فواید عامه تحت ریاست عبدالغفار رئیس گروپ چهارم.

تفتیش موضوع عرض غلام محی الدین گدامدار مقروچراغ نام تحت ریاست ص عبدالروف «ویسا» عضو ریاست تفتیش اداری.

تفتیش امور سپین غر ترا نسپورت توسط هیأت تفتیش مختلفه ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی وزارت داخله و ریاست ترانسپورت عمومی، تحت ریاست بناغلی میر غیاث الدین عضو گروپ سوم ریاست تفتیش اداری .

تفتیش امور شرکت سهامی نقلیات توسط هیئت مختلفه ریاست تفتیش اداری و دیوان محاسبات صدارت و وزارت دفاع ملی تحت ریاست بناغلی عبدالغفار رئیس گروپ اول ، ریاست تفتیش اداری .
تفتیش امور ریاست انحصارات دولتی تحت ریاست ع غلام دستگیر معاون ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی .

تفتیش امور ریاست دیپو تعاونی توسط نمایندگان مختلفه دیوان محاسبات و مدیریت قلم مخصوص ریاست تفتیش اداری تحت ریاست عرض سید احمد شاه معین وزارت فوائد عامه .

تفتیش امور ریاست کوپراتیف مامورین توسط هیأت مختلفه دیوان محاسبات و ریاست تفتیش اداری صدارت عظمی تحت ریاست ع محمد یوسف (وحدت) رئیس گروپ دوم ریاست تفتیش اداری .

تفتیش امور فوائد عامه و لاقیت قندهار حکومت اعلیٰ غزنی توسط هیأت مختلفه وزارت فوائد عامه و ریاست تفتیش اداری تحت ریاست ص حبیب الله رئیس کمیسیون گروپ سوم .

قررات و موضوعات سال ۳۶ و سالهای ماقبل که بعد از غور انجمن تحقیق وطنی مراتب غرض تطبیقات بمراجع مربوطه طهر ارجع شده :

اوراق مربوطه به تفتیش امور ریاست پوهنتون .

» » » » مکتب خوشحال خان .

» » » » مدیریت مامورین وغیره دوائر وزارت معارف .

» » » » حکومت کلان کاپیسا ودوائر مرکزی حکومت اعلیٰ پروان .

» » » » مدیریت مامورین وزارت داخله .

اوراق تفتیش حکومت دایکنندی مربوط حکومت کلان دایزنگی .

» » » » یکهلانک مربوط حکومت کلان دایزنگی .

» » » » کلان قلات مربوط ولایت قندهار .

اوراق تفتیش علاقه داری شنگی مربوط ولایت قندهار .

موضوعات متفرقه که در سال ۱۳۳۶ تحت اجراء آمده :

تفتیش امور جایداد منقول و غیر منقول و حاصلات املاک ملک قیس و ارجاع آن بعد از طی مراتب اصولی بوزارت داخله .

موضوع دعوی و گفتگوی زمین و حفر نهر کچ محمد علی بین مردم الیاس خیل و چبار خیل .

انفصال دوسه موضوع منازعه بین بناغلی میا حسین و بناغلی داکتر عبدالمجید .

موضوع گفتگوی زمین محمد موسی کاظم و ورثه میر غلام .

موضوع گفتگوی اسباب و املاک بیدک و نو نیاز که بین حکومت و یکعه اهالی متنازع فیہ بود .

تحقیق اوراق اسباب تفتیش آمریه تفتیش و ماموریت قلم مخصوص ولایت قندهار که تفتیش آن از طرف وزارت داخله صورت گرفته .

اشتراک در فقره تفتیش دستبازی تیل قوماندانی ح پ •
 تحقیق موضوع عرض محمد علم بامیانی مربوط حکومت اعلیٰ پروان •
 اشتراک نماینده ریاست تفتیش در اس هیئتیکه مرکب از نمایندگان وزارت مالیه و ولایت کابل جهت
 تطبیق اسناد ملکیت اهالی ده سبزو غیره مواضع تعیین شده اند •
 تحقیق اوراق تفتیش امور موسسه ساختمان فابریکه برق سروبی و مصارف آن تحت اثر بناغلی رئیس
 تفتیش صدارت •

تحقیق اوراق تفتیش نمایندگان گیهای شرکت اتحاده پنبه در ولایات شمالی تحت اثر بناغلی رئیس
 تفتیش صدارت •
 تحقیق دوسیه های اوراق تفتیش دیپو در انجمن ریاست تفتیش صدارت •
ریاست تمیز:

موضوعاتیکه در جریان سال گذشته بغرض و بررسی و تحقیق مزید بغرض تمیز خواهی بر ریاست تمیز محول
 گردیده است حسب ذیل ارائه می شود:
 الف: درباره فقراتیکه فیصله بعمل آمده و بغرض تطبیق و تعمیل فیصله ریاست تمیز بمراجعه ارسال
 گردیده ۳۸ فقره •

ب: فقراتیکه بغرض رفع نواقض تردید گردید ۱۷ فقره •
ریاست محکمه مرافعه:

فقراتیکه بغرض فیصله طور مرافعه خواهی بر ریاست محکمه مرافعه رجعت داده شده به ترتیب ذیل
 اختصار آن ارائه میشود:
 در سال ۱۳۳۶ شخصت و سه قضیه محوره در ریاست محکمه مرافعه مورد غور و مذاقه قرار یافته و درباره
 آن فیصله صادر گردیده است.
 در سال ۱۳۳۷ از جمله قضایاییکه به محکمه مرافعه محول گردید درباره بیست قطعه آن فیصله صادره
 گردیده است.

ریاست محکمه ابتدائیه:

فیصله های که در سال ۱۳۳۶ - از ریاست محاکمات ابتدائیه صدارت عظمی صادر شده:

الف: جزای نقدی: درباره (۴۰) نفر در ۱۵ فقره جمعاً مبلغ (۵۴۵۳۴۹) افغانی •
 ب: جزای طرد از ماموریت در (۸) فقره در باره (۱۰) نفر.

ج: جزای حبس در (۱۰) فقره درباره (۲۰) نفر بمیعاد مختلف از ۱۰ سال تا ۳ روز صادر گردید است
 با حکم تحصیل ۱۹ ملک افغانی مال دیپو.

د: تنقیح قدم درباره (۴) نفر از یک سال تا ۳ ماه •

ه: تعضین ملاذمت درباره (۳) نفر از ۳ سال تا ۵ ماه •

و: بر طرف ۱۷ نفر در (۴) فقره •

ز: کسر معاش (۱۸) نفر در (۲) فقره از یک ماه تا سه روز •

ح: - بری الذمه (۳۲) نفر •

ترقیهات:

بناغلی غلام جیلانی امور رتبه چهار مدیریت تحریرات در سلسله ترفیعات سنوی بر تبه ۳ ترفیع نموده است

» محمد اختر » » ۴ » مجلس عالی وزراء » » بر تبه ۳ » »

» حشمت الله » » ۴ » عضو تفتیش اداری » » بر تبه ۳ » »

» میر عباس » » ۴ » محکمه ابتدائیه ریاست محاکمات » » بر تبه ۳ » »

دخارجہ چارو وزارت

تشکیل :

ع، ج، ل، ع سردار محمد نعیم
دوہ تنہ .
دوہ تنہ .
یوتن .
ع، ج، غلام محمد سلیمان .

دخارجہ چارو وزیر
درتبی دچو کات نہ دباندی دلوی سفیر بہ حیث مشاوران
پہ لمپی رتبہ دمختار وزیر بہ حیث
سیاسی معین پہ لمپی رتبہ
اداری معین » » »

دشفر او قلم مخصوص لوی مدیریت :

ع، نثار احمد شیرزی .
غلام محمد نیکزاد
یوتن .
بونن .
دری تنہ .

لوی مدیر بہ (۳) رتبہ
دقلم مخصوص منشی بہ (۴) رتبہ
غری بہ (۶) رتبہ
» » (۸) رتبہ
» » (۹) رتبہ

سیاسی لوی مدیریت :

ع، نور احمد اعتمادی (۳ رتبہ) دکفیل بہ حیث .

لوی مدیر بہ (۲) رتبہ

دافریقا او منٹغنی ختیز خانگہ :

ع، عبدالقیوم عطائی
یوتن
» »

مدیر بہ (۳) رتبہ
غری بہ (۷) رتبہ
» » (۹) رتبہ

د امریکا او اروپا خانگہ :

ع، ص، عبدالقیوم (۲) رتبہ درتبی بہ حفظ
یوتن
» »

مدیر بہ (۳) رتبہ
غری بہ (۷) رتبہ
» » (۹) رتبہ

د آسیادختیز خانگہ :

ع، محمد نعیم بونسی .
یوتن .
» »

مدیر بہ (۳) رتبہ
غری بہ (۷) رتبہ
» » (۹) رتبہ

د اقتصاد دی خانگہ :

ص، زلمی محمود غازی (۷ رتبہ) دموجودہ
رتبی بہ حفظ دکفیل بہ حیث .
یوتن .
دوہ تنہ .

مدیر بہ (۳) رتبہ
غری بہ (۶) رتبہ
» » (۸) رتبہ

دمتحدہ مللو خانگہ :

ص، محمد یونس رفیق (۸ رتبہ) دموجودہ
رتبی بہ حفظ دکفیل بہ حیث .
یوتن .

مدیر بہ (۳) رتبہ
غری بہ (۵) رتبہ

غړی په (۶) »
 څلور تنه

» » (۷) »
 یو تن

د تدقیق او مطالعاتو خانګه :

د خانګی آمران په (۱) رتبه

متتبع » (۲) »

سکرتر » (۵) »

د کتابخانې خانګه :

د کتابخانې آمر په (۷) رتبه

» معاون » (۸) »

» دمطبوعاتې معاون په (۸) »

د تشریفاتو ریاست :

رئیس په (۲) رتبه

تشریفاتې معاون په (۵) رتبه

اداری معاون په (۵) رتبه

غړی » (۹) »

غړی » (۱۰) »

د ادارې لوی مدیریت :

لوی مدیر په (۲) رتبه

د قونسلګرې او تابعیت مدیریت :

مدیر په (۴) رتبه

غړی » (۸) »

غړی » (۱۰) »

د ویزی مدیریت :

مدیر په (۴) رتبه

غړی » (۸) »

غړی » (۹) »

د مامورینو مدیریت :

مدیر په (۴) رتبه

معاون » (۶) »

غړی » (۸) »

» (۹) »

د آرشینو لوی مدیریت :

لوی مدیر په (۲) رتبه

ع، ص جلال الدین طرزی (۱) رتبه .

یو تن

»

»

»

ع، ص محمد شعیب (۱) رتبه .

یو تن

»

»

ص، سید محمد امین .

یو تن

ص، محمد ولی (۶) رتبه درتبی په حفظ

د کفیل په حیث .

یو تن

»

دوه تنه

ع، ص محمد یونس سروری .

دا جرائی خانگه :

مرستیال به (۵) رتبه

غری » (۷) -

» » (۸) -

» » (۹) -

» » (۱۰) -

د تبیض خانگه :

مرستیال به (۵) رتبه

غری » (۷) -

غری » (۸) -

غری » (۹) -

غری » (۱۰) -

حاطیی خانگه :

مرستیال به (۵) رتبه

غری » (۷) -

غری » (۸) -

غری » (۹) -

غری » (۱۰) -

د محاسبی او لوازمو مدیریت :

مدیر به (۴) رتبه

مرستیال به (۵) -

مامور » (۶) -

غری » (۷) -

غری » (۸) -

غری » (۹) -

غری » (۱۰) -

د لوازمو خانگه :

مامور به (۶) رتبه

غری » (۷) -

غری » (۸) -

غری » (۹) -

غری » (۱۰) -

د پوهنځیو د مدیرانو د لړۍ

د پوهنځیو د ریوټن د لړۍ

د پوهنځیو د دوو تنه د لړۍ

د پوهنځیو د یو تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۳ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۴ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۵ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۶ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۷ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۸ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۹ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۰ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۱ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۲ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۳ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۴ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۵ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۶ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۷ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۸ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۱۹ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۰ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۱ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۲ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۳ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۴ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۵ تنه د لړۍ

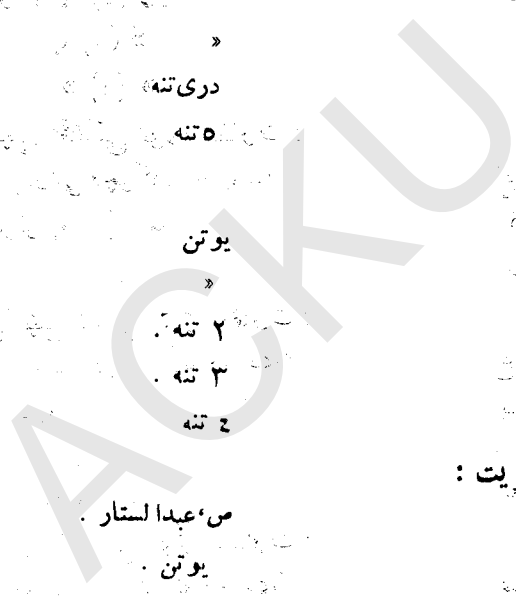
د پوهنځیو د ۲۶ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۷ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۸ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۲۹ تنه د لړۍ

د پوهنځیو د ۳۰ تنه د لړۍ

افغانی نمایندگان کی به خارج کبئی

په واشنگتن کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر اومستشار په (۲) رتبه
 دوهم سکر تر په (۶) رتبه
 آتسه په (۹) رتبه

په ماسکو کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکر تو په (۲) رتبه
 دوهم » په (۶) »
 آتسه » (۹) »

په لندن کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۳) رتبه
 دوهم » (۶) »

په پاریس کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۴) رتبه
 دوهم » (۷) »
 آتسه په (۹) رتبه

په انقره کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۴) رتبه
 دوهم » (۷) »
 تر جمان

په تهران کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی نه پرته)
 لمړی سکرتر په (۳) رتبه
 دوهم » (۷) »

په قاهره کبئی افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)
 لمړی سکرتر په (۲) رتبه
 دوهم » (۷) »

ع، ج محمد هاشم میوند وال
 ع، م فضل احمد شبرزاد
 یوتن
 دوه تنه

ع، ج عبدالحکیم شاه عالمی
 م عطاء الله ناصر ضیائی
 یوتن
 »

ع، ج محمد کبیر لودین
 کفیل م محمد ابراهیم (۲) رتبه
 یوتن

ع، ج غلام یحی طرزی
 یوتن
 »
 یوتن

ع، ج سردار اسد الله
 م محمد ابراهیم
 یوتن
 »

ع، ج محمد عثمان امیر
 کفیل م سید فضیح الدین (۸ رتبه)
 یوتن

ع، ج صلاح الدین سلجوقی
 کفیل م سدو منگل (۵ رتبه)
 یوتن

په توکیو کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په (۵) رتبه

په سهودی عربستان کښې لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په (۵) رتبه

دوهم » » (۷) »

دریم سکرتیر په (۸) رتبه

په دهلی کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په (۴) رتبه

دوهم سکرتیر » (۶) »

دریم سکرتیر » (۸) رتبه

په کراچی کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په (۳) رتبه

دوهم » » (۶) »

دریم » » (۸) »

په چین کښې افغانی لوی سفارت:

لوی سفیر (درتبی دچوکات نه دباندی)

لمړی سکرتیر په (۳) رتبه

په پراگ کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتیر په (۵) »

په بغداد کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتیر (۵) »

دوهم سکرتیر په (۷) رتبه

په اندونیزیا کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر (۱) رتبه

لمړی سکرتیر » (۵) »

په روم کښې افغانی وزارت مختاری:

مختار وزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتیر په (۵) »

ع، ج دکتور عبدالمجید
کفیل ص عبدالله نوابی (۸) رتبهع، ج فیض محمد ذکر یا
کفیل ص محمد اسحق (۸) رتبه

یوتن

یوتن

ع، ج، س محمد عمر

ص محمد ایوب عزیز

دوه تنه

دری تنه

ع، ج دکتور عبدالظاهر

کفیل دکتور عبدالغفور روان فرهادی (۸) رتبه

دوه تنه

دوه تنه

ع، ج عبدا الصمد

ص عبدالحمید قاری (۶) رتبه

ع، ج محمد عارف

کفیل ص محمد امین اهمادی (۸) رتبه

کفیل ص عبدالواحد کریمی (۸) رتبه

یوتن

ع، ج عبدالهادی داوی

ص حبیب الله

ع، ص محمد قاسم

کفیل ص عبدالقادر سلیمان (۷) رتبه

په بن کښی افغانی وزارت مختاری:

مختاروزیر په (۱) رتبه

لمړی سکرتر» (۵) «

دوهم سکرتر» (۷) «

په یونو کښی افغانی نمایندگی:

نماینده په (۱) رتبه

دنمایندی مرستیال» (۲) «

لمړی سکرتر» (۳) «

په مشهد کښی افغانی جنرال قونسلگری:

جنرال قونسل په (۳) رتبه

لمړی سکرتر» (۶) «

دوهم سکرتر په (۷) رتبه

په بمبئی کښی افغانی جنرال قونسلگری:

جنرال قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر» (۶) «

دوهم « (۸) «

په پشاور کښی افغانی قونسلگری:

قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر» (۷) «

دوهم « (۸) «

په کویته کښی افغانی قونسلگری:

قونسل په (۴) رتبه

لمړی سکرتر په (۷) رتبه

دوهم « (۸) «

ترجمان « (۸) «

ع، ج دکتور غلام فاروق

کفیل ص، محمد علی امیر (۷) رتبه

ص، محمد شفیع (۷) رتبه

ع، ج عبدالرحمن یژواک

کفیل ص، دکتور عبدالحکیم طیبی (۶) رتبه

کفیل ص، امان الله حسرت (۸) رتبه

ع، ص سید تاج الدین (۲) رتبه

یوتن

یوتن

ع، ص عبدالرؤف ناصر ضیائی (۲) رتبه

یوتن

یوتن

ع، غلام حسن صافی

یوتن

دوهم

ع سید مسعود پوهنیا ز

یوتن

یوتن

یوتن

امور وزارت عدلیه

ریاست عالی تمیز :

در سال ۱۳۳۷ به تفصیل ذیل فقرات حقوقی و جزائی در ریاست عالی تمیز حل و فصل

گردیده است :

الف حقوقی :

تائیدی ۱۰۷ فقره

» نقض ۹۷

» مسترد ۱۲

» استهدائیه ۹

ب جزائی :

تخفیف ۱۸۱ فقره

» تزئید ۱۲۵

» حبس دوام ۸

» قصاص ۱۳

» مستردی ۲۰۴

» تائیدی ۶۳۰

» برائت ۹

۱ - اصولنامه اداری محاکم عدلی : این اصولنامه که در اجراءات امور اداری محاکم عدلی دارای اهمیت می باشد و بطور عموم در فراهم نمودن عوامل و وسائل سرعت جریان کار و در تنظیم امور محاکم عدلی تاثیر مثبت و بارزی می بخشد فعلاً از طرف وزارت عدلیه ترتیب و به تصویب مجلس شورای ملی رسیده بود همانا بعد از طی مراحل قانونی که در سال ۱۳۳۶ شرف منظوری و صحت حضور ذوات شاهانه را حاصل داشته و به طبع رسیده - یک تعداد کافی از آن بدسترس محاکم و دوائر مربوطه گذاشته شده و از طرف آنها در معرض اجراء قرار یافته است. اصولنامه مذکور دارای (۲۷۹) ماده و یک عدد احکام و مقررات را در موضوعات ذیل در بر گرفته است :

فصل اول در مورد تقدیم و طرز اجراءات استدعا . .

فصل دوم جریانات محکمه و حفظ انضباط .

فصل سوم در حضور خصمین و کیفیت رویت دعوی .

فصل چهارم مراجعات محاکم ابتدائیه .

فصل پنجم اسباب حکم .

فصل ششم اعتراضات بر فیصله محاکم ابتدائیه در محکمه مرافعه .

ماده (۲۲۳) الهی (۲۷۹) مبحث تمیز .

۲ : تعلیماتنامه وصایت - تعلیماتنامه وکالت - تعلیماتنامه تحریر و نایق: قراریکه در سالنامه ۱۳۳۵ تذکر دادیم ترتیب و تقدیم تعلیماتنامه های مذکور بمقامات صالحه قبلاً صورت گرفته بود همانا در سال ۱۳۳۶ از مقامات صالحه شرف منظوری را حاصل و از طرف وزارت عدلیه يك تعداد کالی طبع به محاکم عدلی توزیع و در معرض تطبیق گذاشته شده است .

تعلیماتنامه وصایت که در حفظ اموال صغار و تعلیماتنامه وکالت دعوی در امور وکالت دعوی متخاصمین و حسن دفاع از حقوق مردم و همچنان تعلیماتنامه تحریر و نایق که در سرعت اجرائات و حسن ترتیب و تنظیم امور تحریر و نایق در محاکم شرعیه رهنمونی کرده و از طرف وزارت عدلیه برای رفع مشکلات و جلوگیری اسباب حق تلفی و ترتیب و تنظیم امور محاکم عدلی تدوین گردیده است. - طوریکه از ملاحظه راپورهای وارده بر می آید تطبیق این تعلیماتنامه عا در رفع مشکلات و بوجود آوردن نظم و نسق در امور محاکم تناجح مثبتی بار آورده است .

۳ : حسب مقتضیات ماده ( ) تعلیماتنامه وکالت دعوی لازم بود کسانیکه وکالت دعوی را پیشه خود می سازند از مقام وزارت عدلیه تصدیق اخذ و سپس مصروف کار وکالت دعوی گردند . برای اینکه تصادیق با اشخاص مذکور تحت يك نظم و ترتیب صورت گرفته باشد - مدیریت عمومی تدوین قوانین تحت ده ماده مقرر وضع به انجمن علمی وزارت ارائه و پس از موافقت و تصویب انجمن موصوفه آنرا طبع و در توزیع آن به محاکم مربوط مبادرت ورزیده است .

۴ : - همانطوریکه تدوین لوایح و رسایل که بتواند محاکم عدلی را بصورت منظم در امور شرعی و اداری شان رهنمونی میکند یکی از وظایف محموله این دائره است . کمک به محاکم در راه توضیح مطالب و تطبیق صحیح آنها نیز وظیفه مسلكی این شعبه میباشد - لذا در سال ۱۳۳۶ علاوه بر انجام واکمال بعضی امور و مراحل باقیمانده اصولنامه اداری و تعلیماتنامه های وصایت ، وکالت ، تحریر و نایق ، مقررات و مورخه داوطلبان پیشه وکالت درین ساحه نیز فعالیت بعمل آمده است .

همچنان اداره در تهیه جوابات مراجعه کنندگان از روی کتب فقه و مقررات اصول مملکت سعی نموده و بحل مشکلات شان پرداخته است و در موارد لازمه که وضع ماده یا حکم جدیدی را ایجاب میکرد مواد جدیدی برای آن تسوید و بعد از تصویب انجمن علمی وزارت بمقامات مربوطه تقدیم گردیده است که از آنجمله در سال ۱۳۳۶ مشوره های ذیل حائز تصویب قانونی گردیده اند :

تعمیر ماده (۱۷) اصولنامه تعیین میعاد استماع دعای ... که بتاریخ ۲۰ میز ۱۳۳۶ مراحل خود را طی کرده است .

که باساس آن تمام مسائل قبل از جریان در محکمه ابتدائیه نباید به هیچ نوع به محکمه مرافعه یا ریاست عالی تمیز تقدیم و تحت غور قرار داده شود .

زیرا وظیفه محکمه مرافعه و تمیز تنها اینست که از طریق اصولی فیصله های ابتدائیه یا مرافعه را تحت غور و رسیدگی قرار داده و فیصله خود را صادر نمایند .

(دعاوی ابراء و اقراریکه در اثناى حضور مت بوده و ظاهر الحال مکذب آن باشد و یا مستحیل عادی و عقلی گفته شود قابل شنیدن نیست - محاکم عدلی از حیث تقیدات قضائى از استماع چنان دعاوی خود داری نمابند .

تبصره : اقرار و ابرائیکه مستحیل عقلی و عادی گفته نشود و ظاهر الحال مکذب آن نباشد از حکم ماده فوق مستثنى است .

نظر به حکم ماده ۱۷ اصولنامه تعیین معیاد استماع دعاوی استهداآت محاکم که مستقیماً از وزارت عدلیه صورت میگیرد بدو نوع تقسیم می شود :

۱ : قسمتی ازان که تهیه جوابات و اصدار آن مکتوباً از طرف مدیریت تدوین قوانین صورت میگیرد با در نظر داشتن مقررات شرع شریف و اصول و لوایح موضوعه مملکت کتباً جوابات آنها صادر و سجل مشکلات وارده شان پرداخته شده که بسیاری همچو استهداآت و پیشنها ذات محاکم و وائز مرجوعه و هم هدایا تیکه در اثر آن صادر گردیده است بشکل يك كتاب تنظيم و ترتیب شده . و اکنون مستهداآت و جوابات سال ۱۳۳۶ به شکل يك مجله منظمی جهت مراجعه در وزارت موجود میباشد .

۲ : قسمت دیگری ازان که ایجاب غور و تصویب انجمن علمی وزارت را داشته جهت غور و استصواب با انجمن تقدیم و بعد اصدارای و تصویب انجمن بدراجع مربوط ابلاغ شده است . که آن هم در کتاب تعاض و ببطور مرتب و منظم محفوظ و ثبت میباشد .

مدیریت قلم مخصوص :

تعداد عرائض و مکاتیب که در طول سال ۱۳۲۶ در یمه این مدیریت اجرا گردیده ذیل توضیح میشود :

- ۱ - عرائض - ۱۶۱۳ قطعه
- ۲ - مکاتیب شهری - ۳۱۰
- ۳ - مکاتیب عرضه جیبی - ۹۶۵
- ۴ - « متفرقه - ۷۱۴
- ۵ - « متحدالاول - ۱۷۹
- ۶ - « فرامین - ۵۸

مدیریت ماهورین :

- ۱ - قضات و مفتی های بیکه در سال ۳۶ بیک رتبه تر فیع نایل گردیدند : ۲۸ نفر
  - ۲ - قضات و مفتی های که تبدیل گردیدند : ۸۷ نفر
  - ۳ - قضات و مفتی های که جدیداً مقرر شده اند : ۳۷ نفر
- علاوتاً بناء بر تراکم و کدورت کارها در محکمه مرافعه کابل در سال ۱۳۳۶ به تشکیل يك محکمه جداگانه بنام محکمه و ثائق اقدام گردیده است .

د فواید عامی وزارت

تشکیل:

د وزارت کفیل: ع، ج، دیپلوم انجینیر محمد کبیر
 معین: ع، ص، سید احمد شاه

معین

خارجی مشاوران دوه تنه

د قام مخصوص لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع، سید محمد مؤمن ستومان
 د نشراتو مدیر کفیل: ص، محمد اکبر شایگان شهر یاری

د ماورینو لوی مدیریت:

مدیر: ع، محمد اسلم

د محاسبی لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع، محمد طاهر
 د تحقیق مدیر: ص، عبدالرشید
 د جسی مدیر: ص، خواجه فقیر احمد
 د لوازمو مدیر: ص، سید جلال
 د دیوگانو مدیر: ص، عنایت الله (عزیزی)

د بندو او ویاړو لوی مدیریت:

د لوی مدیر کفیل: ع، محمد حسین
 د بندو فنی آمر: ع، ص، عبدالباقي

د پلټنی لوی مدیریت:

لوی مدیر: ع، ص، میر عنایت الله حجاب
 د کنترول او سنجش مدیر: ص، عبدالغفار

د پلټنی د لوی مدیریت فنی غړي:

برآوردی په (۴) رتبه: ص، عبدالرحمن
 برآوردی په (۴) رتبه: ص، محمد مجسن
 برآوردی په (۵) رتبه: ص، عبدالکریم
 برآوردی په (۵) رتبه: ص، عبدالحمید

د پلټنی اداري مدیریت:

اداري مدیر: ع، محمد آصف درتبی په حفظ
 غړي په (۴) رتبه: ص، میر عبد الله
 « په (۴) رتبه: ص، میر غلام حیدر
 « (۵) رتبه: ص، محمد اسحق
 « (۵) رتبه: ص، غلام غوث
 « (۵) رتبه: ص، سید محمد

ع، ج، محمد کبیر

غری بہ (۵) رتبہ
 « (۵) »
 « (۵) »
 من ایز الدین
 من محمد یعقوب

دپانوی مدیریت :

دمدیر کفیل
 د مہا بر ولوی مدیریت :
 لوی مدیر
 ع، محمد عظیم

دسر کو مدیریت
 دیلان مدیر
 من عبد الصمد
 من غلام جیلانی

دمہا بر وفنی لوی مدیریت :

لوی مدیر
 ع، عبد الحمید

غری بہ (۳) رتبہ
 « بہ (۳) رتبہ »
 ع محمد رضا
 ع مسجدی

« بہ (۳) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۴) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

« بہ (۵) رتبہ »

د تہمیر اتو لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل
 ع سید برہان الدین

داجرائی لوی مدیر
 من آدم خان

رنگمالی لوی مدیر
 ع محمد علی

دھوختیف دکمینی دارتباط مدیر
 من غلام دستگیر (صدیقی)

د کابل دھوتل
 من محمد انور

دخارجہ وزارت دتعمیر
 من محمد حبیب

د بگرام دھوایی دستگیر دارتباط لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل
 من محمد ابراہیم (پوندل)

امور وزارت فواید عامه

یدانیم که هر یک از امور دنیا باصل و مرجع خود رجوع میکنند. کشور ما که قرون زیادى کانون عظمتها بود و خرابه های بلخ و بامیان، لشکر گاه و غزنی، غور و هرات، و عبرانات عالی، فیروزه کوه و فیروزه کاخ از مد نیت و تقافت آن نمائندگی میکنند گامهای چابکی را بسوی ارتقاء و تعالی برداشته امید است عظمت و جلال از دست رفته خود را بائرز حیات و فداکارهای اولاد صالح خود دوباره زنده سازد. این آرزو و آرمان کلیه افراد وطنپرست این خاک است.

وزارت فواید عامه که بر آوردن قسمتی ازین آمال بان مربوط است سعی میورزد با وجود نداشتن وسایل مکفی راهسازی و تعمیرى، اشخاص فنی، کافی برای پیشبرد پروژه های که بان سپرده شده است قسمت مهم امور مربوطه را بیاری خدای متعال انجام بدهد. در قسمت اعظم شاهراههای عمده کشور مانند: کابل - تورخم، قندوز - قزل قلعه، دوشی - قندوز کار نموده و برای اکمال میدانهای هوایی بگرام و تعمیرات مهمی مانند موسسه صحت عامه، عمارت جدید لیسه حبیبیه قصر جدید وزارت خارجه و عمارت جدید وزارت معادن و صنایع حتی الوسع مساعی بفرج داده و جهت امکانات پروژه های سرک سالنگ و کانال دروننه به مطالعات و مساعی لازمه پرداخته است که اختصاری از امور انجام یافته تقدیم می شود:

قوماندانی قوای کار از ابتدای سال ۱۳۳۶ تا امروز

فعالیت عناصر مرکزی و یونتهای قوای کار از سال ۳۶ با اینطرف عبارت است از دو قسمت یکی ادامه و تکمیل کارهای گذشته و دیگری اقدام به کارهای جدید.

کارهاییکه در سال های قبل آغاز و از سال ۳۶ با اینطرف تکمیل و یا روبه تکمیل گذاشته عبارت است از ساختمان اساسی سرک قندوز - قزل قلعه، سرک پلخمری - کلیه گی، پلخمری - بغلان در ولایت قطن و سرک تورخم - جلال آباد سرک تنگی ابریشمین در ولایت ننگرهار همچنان سرک تنگ غار و سرک کابل چاریگار در ولایت کابل و پروان.

آنچه در سال ۳۶ و از آن بعد تا امروز تحت کار گرفته شده مرکب است از ساختمان اساسی سرک جلال آباد - سرک کندوبابا، سرک بغلان - علی آباد، کیله گی - دوشی و قیریزی تجر بوی در سرک شمالی.

اجرا آتی که از طرف دوائر در مرکز بعمل آمده مشتمل است بر عقد چندین قرار داد با کمپنی های خارجی جهت خریداری و تهیه سامان و وسایط مورد ضرورت و همچنین ترتیب چند یسن لایحه و تعلیمات و موضوع اکمالات.

اینک پیشرفت های که وزارت فواید عامه بان توفیق یافته است:

سرک سازی: در قسمت سرک سازی کارهاییکه در مدت فوق تکمیل یارو به تکمیل گذاشته حسب آتی است.

الف - سرک قندوز - قزل قلعه: ساختمان این سرک که از طرف قواء کار ۳۵/۷/۷ شروع گردیده تا اوایل سال ۳۶ کار انجام شده عبارت بود از (۳۱) کیلومتر خامکاری و (۱۸/۵) کیلومتر پخته کاری. این سرک از حیث اهمیتیکه از رهگذر اتصال بندر تجاوتی - قزل قلعه به قندوز دارد کار آن در سال ۱۳۳۷ با توجه بیشتری ادامه داده شد. چنانچه از یونتهای ۳ و ۴ که اولی در سرک بغلان -

علي آباد و دومي در سرك پلخمری - كيله گي مصروف فعالیت بود ۳۰ متر دمترك و دو موتر آب باشي به تقویه یونت لا که در آن سرك موظف بود گماشته شد . با یصورت کار متشاقی در اخیر حمل ۳۷ تکمیل و قزل قلعه به قندوز وصل گردید . اکنون در طول سرك قندوز - قزل قلعه که ۶۱ کیلو متر امتداد دارد کاریکه باقی مانده تنها ساختمان پل آلچین است که کارهای مقدماتی آن در ماه دلو پارسال و کار اصلی اش از ابتدای سال جاری شروع شده است . برای ساختمان این پل يك دستگا ه مکمل پل سازی در کنار دریا بنا یافته و مشغول فعالیت میباشد . پلیکه درینجا تجویز گردیده نوع مخصوصی است که بالای میخ ها تاسیس میگردد و علت این است که بیشتر دریا تمامآخامه و غیر مقاوم است . این پل ۱۱۰ متر طول داشته و قسمت بالایی آن قرار پروژه مرتبه از گار در و ککانگریت بالای پنج پایه تاسیس میگردد .

ب - سرك پلخمری كيله گي : کار این سرك در زمستان سال ۳۵ توسط یونت ۴ آغاز و در سال ۳۶ نیز ادامه دارد . این سرك که تا ۱۰ کیلو متر در دامنه کوه و از آن بعد تا كيله گي (کیلو متر ۲۱) در بین دشت امتداد دارد کار آن بتاريخ ۱۵ / ۱۰ / ۳۶ تکمیل گردیده و در امتداد آن ۲۵ پل و پل چک نیز از طرف یونت ساخته شده است . درین سرك باستثناء پل بوغای که تحت کار است ساختمان باقی پلها و خود سرك یکجا خاتمه یافته است . پل بوغای که از طرف پلخمری به کیلو متر ۳۰۰ - ۸ واقع میباشد آهنی و دارای چار پایه میباشد .

ج - سرك پلخمری - بغلان : بعد از انجام سرك پلخمری - كيله گي ، یونت ۴ ساختمان اساسی سرك پل خمری - بغلان گماشته شد . این سرك که در بین میدان و انتها بطول ۲۰ کیلو متر امتداد دارد از دامنه يك سلسله تپه های خاکی عبور نموده و درین کندنکاری و پر کاری های زیاد امتداد یافته است . یونت ۴ ساختمان این سرك را بتاريخ ۱۰ ثور ۳۷ تکمیل و جهة احدات سرك کینه گي - دوشی انتقال نمود .

د - سرك تورخم جلال آباد بتاريخ ۲۰ / ۳ / ۳۶ از طرف یونت اول تکمیل و برای قیرریزی مساعد گردید . سرك مذکور از تورخم تا جلال آباد به طول ۷۶ کیلو متر امتداد دارد .

ج - تنگی ابریشمین : شروع کار این سرك در ماه خوت ۳۴ از طرف یونت ۳ و دوام آن در زمستان سال ۳۵ از طرف یونت ۵ و یونت تعلیمی و در بهار سال ۳۶ مصارف به ۳ / ۲۰ از طرف یونت اول میباشد که تا الحال ادامه دارد . اکنون حصه باقیمانده از آب دلی تاسنگ سوراخ و از آنجا تا سرو بی میباشد که هر دو قسمت تحت کار است . قسمت دیگر از آب دلی تاسر کندو با با بطول ۱۵ کیلو متر تکمیل گردیده و مورد استفاده ترافیک قرار گرفته است . سرك تنگ غارو سابقه طولانی دارد آنچه بسال ۳۶ تا امروز تعلق میگردد عبارت است از دیوار کاری اصلاح و وسعت دادن سرك از تونل ۴ تا کچ شیرخان بطول ۱۹ کیلو متر و ترمیم کاری در تمام طول سرك که از طرف یونت ۵ بعمل آمده و تا اکنون تکمیل نشده است . چون برای ساختمان بنی در بوزه نفلویک حصه این سرك زیر کاسه بتدقیر میگیرد لهذا تجویز گردیده که در آن حصه مسیر سرك تغییر داده شود . این حصه بعد از آنکه یونت ۵ از کار روی دست فارغ شود تحت کار گرفته خواهد شد .

و - سرك کابل - چهاریکار : کار این سرك که در بهار سال ۳۵ شروع و در زمستان هما سال ممتل بود در سال ۳۶ مجدداً ادامه یافت . چنانچه بتاريخ ۷ / ۱ / ۳۶ یونت ۶ از تنگرها از حضار و به تکمیل آن

کار گماشته شد . که سرک تاجهاریکار یخته کاری نموده و به قیرریزی مساعد سازد . این یونت الی او ایل زمستان ۳۶ از سرای خواجه تانزدیک چهاریکار (چیکل) به یخته کاری ۲۳ کیلومتر سرک موفق گردید و سپس دز اخیر قوس ۳۶ نسبت حلول زمستان بشرقی اعزام و به ساختمان سرک سر کندو بابا - جلال آباد گماشته شدند .

در سرک هائیک از سال ۳۶ باینطرف تحت ساختمان گرفته شده کارهای اجراء شده بر وجه آتی است الف - سرک بغلان، علی آباد - کار این سرک ذریعۀ یونت ۳ بعد از فراغت قسم کلی اش از سرک کلفت بتاریخ ۱۹۲۳ / ۲ / ۳۷ آغاز یافته و اخیراً روی هم رفته به پایۀ تکمیل رسیده است . از جمله طول این سرک قسمت تکمیل شده کنار دربارا تعقیب و از یک منطقه بسیار نا هموار و تپه زار گذشته به علی آباد وصل میشود . گرچه کار سرک مذکور هر کب است از سرنگیرانی تراش و پرکاری های بزرگ ولی با اثر فعالیت های یونت ۳ کار آن دم مدت نسبتاً کوتاهی انجام یافته و یونت مذکور اخیراً جهت اشتراک در ساختمان سرک کیله گی - دوشی، به دوشی انتقال نموده است . در همین حصۀ تکمیل شده سرک بغلان - علی آباد قسمت زیاد پل و پلچک ها نیز از طرف یونت ساخته شده است . این سرک از حیث بزرگی و اهمیت مواصلاتی بخش مهم لین بغلان - قندوز را تشکیل میدهد و ساختمان اساس آن تمام مشکلات را که قبلاً در عبور و مرور ترافیک وجود داشت رفع ساخته است . زیرا لین سابقه از حیث فراغی میل یگولایی ها فاقد اوصاف لازمه بود حال آنکه لین جدید عاری از همچو نقایص میباشد . الخال در خطوط مواصلاتی دوش - قزل قلعه آنچه باقی مانده تنها ساختمان اساسی سرک از بغلان صنعتی تا گردابی ، از علی آباد تا قندوز و از کیله گی تا دوش میباشد که طول مجموعی آنها به ۹۹ کیلو متر میرسد . از آن جمله فاصلۀ کیله گی - دوشی دوماه قبل و فاصلۀ قندوز علی آباد در همین روزها تحت کار گرفته شده است . امید است تا آخر سال جاری مسافت مذکور وصل و باین صورت ساختمان لین دوشی - قزل قلعه که سراسر در ولایت قطن امتداد دارد تکمیل شود .

ب - سرک سر کندو بابا - جلال آباد : خامکاری و پلسازی این سرک در سال ۳۵ ذریعۀ قرار دادی ها و یخته کاری اش بشمول تکمیل خامکاری ، متباقی از طرف قوا ، کار ذریعۀ یونت اول و ۶ و یونت تعلیمی بتاریخ ۱ / ۱۰ / ۳۶ آغاز یافت و الحال هم جریان دارد . در طول این سرک از سر کندو بابا - جلال آباد ۵۲ کیلومتر امتداد دارد تا کنون کارهای اجراء شده عبارت است از ۴۵ کیلومتر یخته کاری و خامکاری که منجمله ۱۰ کیلومتر آن کار یونت اول و یونت تعلیمی و ۳۵ کیلومتر متباقی کار یونت ۶ است . نا گفته نماند که یونت تعلیمی بتاریخ ۱۷ / ۲ / ۳۶ جهت قیرریزی بسرک شمالی احضار گردیده یونت ۶ با تمام موجودیت خویش در اینجا اجراء فعالیت مینماید در حالیکه از یونت اول یک قسمت آن در تنگی ابرایشمین مصرف کار میباشد . امید است که کار باقیمانده این خط که یک پنجزه خط مواصلاتی کابل تورخم میباشد به شمول کارهای دیگر بیکه درامداد این راه بزرگ باقیمانده ۹۰ - ۹۵ فیصد آن تا اخیر سال جاری انجام یابد .

ج - قیرریزی: یکی از کارهای مهمیکه در سال ۳۶ به آن اقدام شده موضوع قیرریزی است قدم اول درین راه همانا ۱۵ کیلومتر قیرریزی تجربوی است که بتاریخ ۲۵ - سرطان ۳۶ در سرک شمالی آغا یافت و مقصد از آن یکی تجربه و مقایسه اصول های قیرریزی از حیث نتیجه و مصارف و دیگری آما دگی جهت قیرریزی، عمومی بوده است . این قیرریزی که یونت تعلیمی بایک دستگاه بدان و موظف بود در سال ۳۶ تا اخیر قوس ادامه یافت و سپس به نسبت سردی هوا معطل شد درین مدت کار اجراء شده عبارت بود از ۱۱ کیلومتر قیرریزی از حصۀ کوچکین تا زیر کوتل خیرخانه (طرف شهر کابل) در سال جاری مصادف به ۱۵

نور ۳۷ بازقیریزی آغازیافت که تاکنون هم ادامه داد عبارت است از ۹۰۰ را کیلومتر که قیریزی تکمیل شده با کار سال گذشته جمعاً به ۱۲۹۰۰ کیلو متر میرسید. امید است این قیریزی تا زمستان آینده به چهاربکار وصل شود. همچنان تجویز گردیده که در ظرف سال جاری در سړک تورخم - جلال آباد نیز قیریزی آغازیابد برای تعمیل این منظور احضارات مقدماتی از حالا جاری است .

دوم تهیه سامان و وسایط و تدارک پوسونل :

در مورد اكمال و تهیه سامان و وسایط اجرا آتی که بعمل آمده عبارت است از تهیه و اكمال البسه و مفروشات، تجهیزات لوازم، اعاشه، ظروف، خورا که، قرطاسه، ادویه، پترول، روغنیا، پرزه هاو غیره برای هفت یونت و مدیریت عمومی میخانیکي.

تعداد مجموعی پوسونل در قوای کار به ۶۷۳۰ نفر میرسید که با در نظر داشتن منقسم بودن یونت ها در ولایات از روی این تعداد میتوان حجم و بزرگی کارهای فوق را استنباط نمود. از جمله اقدامات موثریکه بعمل آمده یکی تاسیس کورسهای تخنیکي برای تربیه پوسونل مورد ضرورت و دیگر تامین سهولت های لازمه برای کسانانی است که درین یونت های قوا، کار خدمت مینمایند .

اکنون در حدود ۸۰ فیصد پوسونل تخنیکي، مورد ضرورت تکمیل گردیده و برای تدارک تعداد متباقی نیز مساعی لازمه جاری است.

در قسمت تربیه پوسونل، اقداماتی که بعمل می آمده یکی گماشتن افراد بشقوق مختلفه تخنیکي و دیگري تاسیس کورسهای تعلیمی میباشد. از جمله کورسهای مجوزه یک کورس آن بنام کورس ماشین کاری تاسیس یافته و افتتاح چند کورس دیگر در آینده در نظر است.

۳- قراردادهای و خریداری سامان برق و وسایط: در قسمت تهیه و تدارک وسایط قدم اول همانا عقد و قرار داد در مورد خریداری و توريد ۲۵ قلم سامان و وسایط تخنیکي میباشد که اجناس مذکور بدرجه اول مورد ضرورت می باشد. برای پرداخت قیمت سامان و وسایط داخل این قرارداد و قراردادهای مابعد از یولیکه بهمین مقصد بودجه بلان پیش بینی شده بود استفاده بعمل آمده باینصورت بودجه جزء سرکسازي، بلان پنجساله برای تجویز قوا، کار و وجود قوا، کار برای خریداری و توريد و بکار انداختن ماشین های مذکور کمک خوبی ثابت خواهد شد زیرا در قسمت ماشین و موتر نسبت به خریداری و توريد مسئله بکار انداختن و نگهداشت مهم است.

تاکنون ۱۷ قرارداد از طرف قوای کار راساً با کمپنیهای خارجه که سامان و وسایط آنها همه چیزهای مورد ضرورت میباشد با مضاء رسیده است. از جمله اموالیکه از کمپنی های خارجی خریداری شده فیصد ۸۰ سامان آنها وارد گردیده و قسمت زیادش مورد استفاده قرار داده شده است. یک قسمت جزوی اموال قرار داد شده ابتدا از راه کلفت متباقی بصورت عمومی از طریق قزل قلعه وارد شده و امور تسلیمی و انتقال آنها بطور اطمینان بخش جریان داشته و دا رد.

۴- وضع لوایح و مقررات: درین خصوص هم موفقیت های قابل ملاحظه بار آمده و تا کنون به مقتضای پروژه ۱۰ جلد تملیحات نامه ها و لوایح ترتیب و بعد از از حصول منظوری مورد تطبیق قرار داده شده است. با وضع این لوایح و مقررات مجرای اصلی پیشبرد امور تثبیت و احتیاج بشدیدیکه از عدم آنها محسوس بود رفع گردید .

از اجرا آتی که در همین روزها بعمل آمده و در پنجاقابل ذکر است یکی عقد قرار داد ساختمان قسمت اول سرک سالنگ می باشد که تشکیل آن نیز منظور گردیده و عنقریب کارش از طرف دوشی شروع می شود موضوع دیگر مسئله تشکیلات جدید حفظ و مراقبت خطوط مرآتات است که آنهم بمنظوری مقامات صالحه رسیده و در آینده نزدیکی عملی می شود. آنچه وسایطیکه به تشکیل مذکور مورد ضرورت می باشد مسئله خریداری آن روی دست بوده و قرارداد آن بزودی ممکنه امضا خواهد شد.

در اخیر باید متذکر شد که قوای کارا کنون نسبت به گذشته قوی تر و مجهز تر می باشد و امید است ر سیدن وسایط و یرزه جات متباقی و تکمیل پرسونل کمبود روز بروز قوت آن بیفزاید. بنا بران امید است این دستگاه در آینده نیز عهده وظایف محوله و بالخصوص از عهده وظایفیکه در تطبیق جزء سرک سازی پلان پنجساله بدوش دارد موفقانه بدر شده بتواند.

اجراءات مدیریت عمومی تعمیرات

اگر نظری به چند سال پیش بیندازیم و مقایسه کنیم واضح می شود که امروز در سرتاسر کشور عزیز افغانستان فعالیتها و جنبشهای معتنا بهی ساختمانی محسوس بوده و مخصوصاً ساختمانهای که از حیث دوام زیبایی و استحکام بنا یافته در هر نقطه ولایات جلب نظر میکند. بوجود آمدن این نوع ساختمان مستلزم يك سلسله تحقیقات و مطالعات و طرح پروژه های اساسی ای می باشد که تمام شرایط و سنجش های مربوط به فن ساختمان را در بر بگیرد.

روی این اصل در طی سال گذشته تصمیمات جدی تری در زمینه اتخاذ شده و به عمران تکمیل و تجهیز يك تعداد عمارات بزرگیکه هر کدام آن بذات خود خصوصیات ساختمانی جداگانه دارد اقدام شده است. تعمیرات ما به دسته تقسیم می شود:

دسته اول آن تعمیراتی است که به همکاری کمپنی های ساختمانی خارجی بموجب عقد قرار داد های جداگانه که هر کدام آن مراحل قانونی خود را طی کرده است، ساخته می شود. این ساختمانها مستلزم يك سلسله تحقیقات لازمه و طرح پروژه های مخصوص می باشد که متأسفانه ما هنوز از انجام این کارها بنا بر کمبود پرسونل فنی عاجز می باشیم.

قسمت دوم تعمیرات عبارت از آن تعمیراتی است که مستقیماً در مرکز از طرف مدیریت عمومی تعمیرات وزارت فواید عامه اجرا می شود.

برخ سوم را آنگونه تعمیرات تشکیل می دهد که در ولایات از طرف مدیریت های فواید عامه ساخته میشود.

۱ - تعمیراتی که به همکاری کمپنی های ساختمانی خارجی ساخته می شوند:

تعمیر جدید بنو نخچی حبیبیه:

کار ساختمان تعمیر جدید بنو نخچی حبیبیه که در امتداد سرک دارالامان در بهترین موقعیت شهر کابل بنا گردیده با شرکت ساختمانی تعمیراتی هوخ تیف که یکی از بهترین و معروفترین کمپنی های ساختمانی جرمنی است قرارداد گردیده است این شرکت همچنان مدیریت عمومی تعمیرات وزارت فواید عامه با کمپنی مذکور يك قرارداد عمومی عقد کرد که بموجب آن طرح نقشه و ساختمان چار بنا بزرگ لیسه حبیبیه شفاخانه سه صد بستر موسسه صحت عامه و شهری خانگه دافغانستان بانک را بوی سپرد.

بیست سال قبل نقشه تعمیر مکب حبیبیه را شرکت آبك تهیه نموده و از طرف فواید عامه به ساختمان آن اقدام شده بود. ولی نسبت به معاذیری کار عمرانی تعمیر مذکور معطل و متوقف گردید. اخیراً وزارت

فوائد عامه مصمم شد که تعمیر مذکور را مجدداً آغاز نماید بعد از يك سلسله مطالعات و سروی حسب پیشنهاد کمپنی ، هوشیاف خط تهداب تعمیر سابق باندازه ۲۵ متر بطرف غرب پیش برده شد . باوصف آن نظربه خرابی زمین تهداب بشکل مخروطی که فشارهای واراده را تحمل کرده بتواند ساخته شد و برای استحکام مزید تهدابها از پایه های کانکریتی که با مخلوط جغله و سمنت در جاهای برمه شده ساخته شده است استفاده بعمل آمد . برای جلوگیری از خطر زلزله در امتداد سنگ کاری غرقه از ساختمان های فنی و مخصوص حلقه های کانکریتی کار گرفته شده است .

بتاریخ ۱۳ سنبله ۲۶ تهداب مجدد این بناء بزرگ عرفانی گذارده شده . این عمارت چهار منزل دارد و با مصرف تخمینی ۲۴ میلیون افغانی در مدت سه ماه کار تکمیل خواهد شد . عمارت مذکور مشتمل بر اطاقهای ذیل می باشد :

۴۹ صنف ۲۸ اطاق دفتر و اطاقهای معلمین ۱۵ اطاق لابراتوار فزیک کیمیا ، بیالوژی و کار دستی و غیره يك کتابخانه بادو اطاق قرائت و همچنان يك عمارت بزرگ برای کنفرانس ها تئاتر سینما و غیره نمایشها . يك صحن بسیار بزرگ با میدانهای ورزش و غیره ملحقات آن .

برای تسخین عمارت يك دستگاه مرکزی مشترك تسخین ذریعه زغال و تیل پیش بینی شده است . تشنابهای عصری متعدد در هر طبقه به تعداد کافی بدسترس قرار دارد . هر صنف با يك دستگاه مکمل دست شویی مکمل الاسباب مجهز می باشد . امور لاین دوانی برق آن با کمپنی زمینس آلمانی مذاکره و موافقه شده است .

ساحه تعمیر تقریباً ۱۵۰۰۰ متر مربع بوده و ۷۰۰۰۰ متر مکعب حجم تعمیری دارد .

مصالح و مواد تعمیری ذیل برای تکمیل عمارت مورد ضرورت می باشد :

(۱) برای خشت کاری	۴۰۰ ۰۰۰ قالب خشت پخته .
(۲) کانکریت	۳۰۰۰ متر مکعب
(۳) سمنت	۱۰۰۰۰۰۰ کیلو گرام (۲۰۰۰۰ بوری)
(۴) آهن تعمیری (سیخ گول)	۵۰۰۰۰۰ کیلو گرام
(۵) چوب برای قالب بندی	۱۹۰۰۰۰ متر مربع
- تاحال باندازه ۲۵ حصه تعمیر تکمیل گردیده و مقادیر ذیل مواد عمرانی بصرف رسیده :
(۱) خشت پخته	۱۶۰۰۰۰۰ قالب .
(۲) کانکریت تقریباً	۲۰۰ متر مکعب
(۳) سمنت	۸۰۰۰ بوری
(۴) سیخ گول	۲۰۰۰۰۰ کیلو گرام

تعمیر موسسه صحت عامه :

تهداب این بناء صحتی و علمی که ساختمان آن نیز ذریعه کمپنی هوش تیف بعمل می آید ، بتاریخ ۱۷ سنبله ۱۳۳۶ از طرف بناغلی سردار محمد داؤد صدراعظم با مراسم مخصوصی در میدان سابق طیاره متصل قشله عسکری قلعه جنگی گذارده شد .

ساختمان این تعمیر بطوری نقشه شده که فعالیت های صحتی و علمی بدون کدام اشکال از يك اطاق باطاق دیگر ذریعه عملی مربوطه اجرا شده می تواند وهم يك رابطه مستقیم با تعمیر شفاخانه سه صد بستر که در نزدیکی موسسه صحت عامه ذریعه کمپنی هوش تیف اعمار می گردد دارد .

ساحه تعمیر بشمول يك رودی تور یوم بالغ بر ۱۰۵۰۰ متر مربع می شود و رودی تور یوم مذکور گنجایش ۸۰۰ نفر را دارد . و حجم تعمیر ۴۰۰۰۰ متر مکعب می باشد . این عمارت چار منزل داشته و تقریباً چارده متر ارتفاع دارد و دارای اطاقهای زیاد و تشناب و کتابخانه و غیره می باشد .

قیمت تخمینی تعمیر مذکور بالغ بر ۲۸۰۰۰۰۰۰۰ افغانی میشود و تقریباً در ۲۶ ماه کار اعمار آن ختم میشود . در برابر خطرهای یکه از طرف زلزله حادث میشود بالای سنگ کاری تهداب يك حلقه کانکریت آهندار ساخته شده است .

تا حال ۳۰ فیصد کار تعمیر تکمیل شده و مواد عمرانی ، ذیل مصرف رسیده:

(۱) خشت بخته تقریباً ۱۲۵۰۰۰۰۰ قالب

(۲) کانکریت تقریباً ۹۰۰ متر مکعب

(۳) سمنت تقریباً ۸۰۰۰ بوری

(۴) سیخ گول تقریباً ۱۶۰ تن

نصب يك دستگاه تسخین مرکزی بادستگاه آب رسانی، صحنی، وایرنگ برقی و وسایل تجهیزاتی لازمه بصورت خیلی عصری در تعمیر مذکور پیش بینی شده است .

شفاخانه صد بستر :

این بنا که یکی عصر یتیرین شفاخانه های دنیا میباشد در میدان سابق طیاره در سمت جنوب تپه بی بی مهر و (ع) واقع است ساختمان این بنا بزرگ که سه بلاک تقسیم شده از «ایرن بیتون» کانکریت آهندار بعمل می آید . هر بلاک آن گنجایش يك صد بستر را دارد . با عصری ترین سامان مربوطه به موسسات صحنی این شفاخانه مجهز میشود . دستگاه تسخین مرکزی بادستگاه آب رسانی و برن و دیگر تجهیزات لازمه درین شفاخانه پیش بینی شده است . فعلاً وزارت فواید عامه به ساختمان يك بلاک یکصد بستر آنرا نظر به مشوره وزارت صحنیه تحت کار گرفته است پروژه ها و نقشه های لازمه آن بعد از غور و سنجش و سروی اراضی اکمال و کارهای عمرانی آن شروع گردید . با مصرف تخمینی ۳۳ میلیون افغانی در مدت سی ماه کار این بنا تکمیل شده و بدسترس استفاده قرار خواهد گرفت .

شرکت تعمیراتی هوخ تیف ساختمان این عمارت را مطابق قرار داد منعقد و با وزارت فواید عامه متعهد شده است .

شاری خانگه د افغانستان بانك:

شاری خانگه د افغانستان بانك در محمد جان و ات ساخته می شود . این عمارت ۵ طبقه بود و از « ایرن بیتون » بصورت خیلی عصری که احتیاج فرمایش دهند را از هر حیث تکافومینماید بوجود می آید . پرگرام ساختمانی و نقشه های آن ترتیب و کارهای مقدماتی آن از قبیل سروی موضع تعمیر و تثبیت حدود عمارت شروع گردیده است .

مصارف تخمینی ساختمان عمارت شاری خانگه د افغانستان بانك بالغ بر ۱۵ میلیون افغانی شده و در مدت ۱۵ ماه کار تکمیل خواهد . برای این بنا نیز دستگاه تسخین مرکزی با آب رسانی و غیره تجهیزاتی که برای يك شاری خانگه لازم است پیش بینی شده است .

حجم مجموعی عمارت ۲۵۰۰۰ متر مکعب میباشد .

تعمیر جدید وزارت امور خارجه:

این بنا مجلل در قدمت شما لی عمارت سابق وزارت خارجه واقع بود و بعد و حصه تقسیم میشود قسمت سه منزله اولی آن برای شعبات و دفاتر ترخیص داده شده و قسمت دومی يك منزله آن را اطاقهای تشریفاتی و پذیرایی تشکیل میدهد. روی کار این بنا که از سنگ مرمر میباشد مخصوصاً از نظر فن اراشتیکی مبدول شده.

بتاریخ ۲۵ سپتمبر ۱۹۵۶ سنگ تهاداب این عمارت از طرف والا حضرت سردار محمد داود صدراعظم و والا حضرت سردار محمد نعیم معاون صدارت وزیر امور خارجه با مراسم مخصوص گذارده شد نقشه اولین این عمارت را بناغلی ای. سی. پی، آر شیک طرح کرده بود و بعد بتاریخ ماه جنوری ۱۹۵۷ در اثر هدایت والا حضرت معاون صدارت وزیر امور خارجه در نقشه مذکور تغییراتی بمشوره بناغلی سراج آر شیک به عمل آمد: از آنوقت تا حال منزل چارم قسمت دوم عمارت تکمیل و قسمت اول يك اندازه زیاد خشت کاری آن انجام یافته است.

ساختمان این عمارت از آیرن بیتون، کانکریت آهنی در صورت گرفته. قرارداد سنگاه تسخین مرکزی با کمپنی هینمن و از برق، دستگاه مخا بره، تلفون، ساعت و غیره با کمپنی زمنس جرمنی منعقد شده است. در ۱۸ ماه کار این بنا تکمیل و مجهز باتما موسائل لازمه يك بنا آبرومندی در قعر سایر ابنیه زیبای کشور افزود خواهد شد.

عمارت ستیدیو برود کاست موج کوتاه:

در میدان سابق طیاره مقابل کلوب عسکری عمارت ستیدیو رادیو واقع است با اساس پروژ ه های مخصوص فنی پروفسر بولتن ستون اتیش پلان و ساختمان این بنا، ذریعه کمپنی اونی ماک به عمل آمد مصارف تخمینی ساختمان ۳۰ ملیون افغانی بیش بهی شده که منجمله تقریباً ۶ ملیون تا کنون بصرف رسیده است.

در ماه جوزا ۳۶ کار های مقدماتی عمرانی، این بنا شروع گردید این عمارت يك منزله ۱۰ اطاق رهایش، ۳ گراج، ۷ تحویلخانه، يك یرك شاپ و يك اطاق کار دارد. عمارت جنوبی این دستگاه در اثر خرابی زمین بر تهاداب بنا یافته که قسمت اعظمی آن از کانکریت تشکیل شده است دیوارهای تهکو و کرسی از سنگ پارچه و دیوار های بالای تهکو از خشت پخته و سقف آن از کانکریت و آهن پوش صورت گرفته ستیدیو به قسمت علیحده تقسیم گردید که هر سه قسمت آن در بلاك واحدی جمع میشود سا حه عمومی تعمیر تقریباً ۲۶۵۰ متر مربع و حجم آن ۲۶۶۰ متر مکعب میباشد.

بعد از تکمیل شدن نقشه های پر بیچ فنی درست بتاریخ ۸ میزان ۱۳۳۶ تهاداب کنی قسمت اول تعمیر شروع گردید این قسمت مرکب است از سه طبقه و واجد ۲۲ اطاق دفتر يك کتاب خانه ۸ اطاق تحویلخانه يك اطاق عمله ۱۴ اطاق کار و يك هال در قسمت فوقانی میباشد. با اساس معاینه دقیق خاک تهاداب در دارالفنون تخنیکلی وین يك قسمت تهاداب ها از کانکریت آهنی ساخته شده است. در قسمت هال مدخل يك تهاداب بالای تخته های کانکریتی بضمامت ۸۵ سانتی متر سا خنه میشود. در سال جصاری سمت قسمت اول تکمیل و در قسمت دوم تخته های کسانکریتی آن زیر کسار گرفته میشود قسمت دوم بصورت عمومی در جوار سرك میدان طیاره واقع بوده و بيك سا لئون کلان

برود کاست رادر برمیگیرد. این اطاق بزرگ ۱۸ متر عرض ۱۲ متر ارتفاع و ۲۴ متر طول دارد. برای اینکه آواز از یک قسمت به قسمت دیگر نفوذ نکند، تعمیر بکلی از همدیگر جدا تها ب و سقف های علیحده ساخته شده است. در پهلوی اطاق برود کاست هفت اطاق کارویک اطاق لباس گنجانیده شده است. در قسمت سوم عمارت فعالیتها ب آن زیر کار گرفته شده این قسمت رادوستید یویسکه بکلی از هم جدا میباشد (۲۱ اطاق کار دارد) تشکیل میدهد. برای بردن کیبل های برقی و نل دوانی دستگاه تهویه زیر فرش اطاقهای کار با ارتفاع (۱۰۵) متر اطاقهای انستلاسیون وجود دارد.

احاطه تمام موضع تعمیر بشکل عصری و مدرن از یک دیوار «کتابخانه» کانکریتی (بنجره کانکریتی ساخته شده مقدار طرف ضرورت مواد تعمیراتی برای تمام ستید یوتقریباً ۱۳۰۰۰۰۰۰ قالبخشت بخته ۱۰۰۰۰ متر مکعب ریگ و جغل ۱۶۰۰ متر مکعب سنگ پارچه، ۶۵۰۰۰ بوری سمنت و ۳۰۰ تن آهن گول میباشد تاکنون تقریباً ۲۵۰۰۰۰ قالبخشت بخته، ۲۵۰۰ متر مکعب ریگ و جغل ۱۲۰۰ متر مکعب سنگ پارچه و ۱۲۰۰۰ بوری سمنت و ۸۰ تن آهن گول مصرف شده است.

عمارت دستگاه نشراتی جدید موج کوتاه راد یو دریکه توت واقع است.

در بهار سال ۱۳۱۶ کارهای ساختمانی عمارت دستگاه موج کوتاه با ساس نقشه های مرتبه اونی مارک از طرف اونی ماک شروع شد. مصارف تخمینی این دستگاه بالغ بر ۱۰ میلیون افغانی میشود که منجمله تقریباً ۴ میلیون افغانی آن برای ترتیب نقشه، کارهای ساختمانی، تهیه مواد عمرانی، مواد دوار داتی تعمیر مصرف شده.

ساحه تعمیر تقریباً ۶۱۰ متر مربع بوده و حجم آن تقریباً ۴۵۰۰ متر مکعب میباشد.

این اعمارت دستگاه برود کاست دارای یک سالون بزرگ نشراتی بوده و یک اطاق ماشین دیزلی، یک ورک شاپ، دو اطاق تحویل خانه، ۴ اطاق دفتر، ۱۳ اطاق مختلف کارویک اطاق برای لباس کشیدن و دستگاه های آب رسانی دارد. جسم تعمیر از کانکریت آهن دار، تهداب از سنگ، پارچه و سقف آن از گادر های کانکریتی که روی آن با آهن چادر پوش شده ساخته شده است.

در اخیر برج جوزا ۱۳۳۷ نصب ماشین های برود کاست شروع گردید. در اواسط سپتامبر ۱۳۳۷ سمت صحیح و دقیق شمال تعیین شد و در تنه هندسنترال و تهداب بی شمار آن قبلاً تکمیل شده بود برای تامین و حفاظت رتن ها ساحل چپ دریای کابل بطول ۲۲۰ متر بخته کاری شده نقشه های پلیکه در عین موضع بسالای دریای کابل اعمار میشود ترتیب شده است. برای عمل و مامورین مربوطه یک عمارت دیگر پیش بینی شده است که این عمارت پهلوی سرکیکه طرف سروبی مبرود ساخته میشود.

این عمارت یک منزله ۴۵۰ متر مربع ساحه و تخمیناً ۲۹۵۰ متر مکعب حجم دارد، دارای اطاق نشیمن دو اطاق دفتر، چار تحویل خانه و دو گراج میباشد.

برای حفاظت تعمیرات و اراضی وسیع سه بنا کوچک مدور در گوشه های دستگاه رتن اعمار میشود. مقدار کار آمد مواد عمرانی برای تمام دستگاه نشراتی موج کوتاه راد یوتقریباً ۶۰۰۰۰۰۰ قالبخشت بخته، ۳۵۰۰ متر مکعب ریگ سنگ پارچه و جغل، ۱۳۰۰ بوری سمنت، و ۳۵۰ تن آهن گول پیش بینی شده است. از آنجمله تاکنون تقریباً ۲۶۰۰۰ قالبخشت بخته ۱۷۰۰ متر مکعب ریگ و جغل، ۱۸۰۰ متر مکعب سنگ پارچه، ۶۰۰۰ بوری سمنت و ۱۷ تن آهن گول مصرف رسیده است.

عمارت جدید خزانة پسی انداز دافغانستان بانك:

این بنا در ارگ شاهی واقع است. برای اینکه تعمیر مذکور يك شكل زیبتری را بخود بگیرد موضع آن بقسمت جنوب عمارت مدخل تعیین شده و در سمت شمال آن شماخانه جدید ساخته میشود. عمارت مدخل که در وسط واقع میباشد ارتفاع زیادتر دارد و عمارت جدید به عین اندازه دارای ارتفاع کمتر و مساوی میباشد هر سه عمارت در يك لین واقع است.

جسم عمارت از کاشی نکریت آهنی ساخته شده، سقف، دیوارهای خارجی آن در مقابل عمل سرعت و بمب مقاومت داشته و بصورت دولا بشکل متقاطع آهن و فولاد در آن کار شده کمپنی اونیما کاتریش نظریه خواهش افغانستان بانك، نقشه و ساختمان این عمارت را بصورت بسیار مدبرانه منعقد کرده است.

بتاریخ ۱۳۳۵/۵/۱۲ کار این تعمیر شروع شد و تا کنون ۳۰ فیصد آن اجراء شده.

با کمپنی های خارجی عقد قرارداد های درباره ارسال ایزویشن سرب، دروازه های فولادی-لفت، بخاری سوختادن بانك، توتها، دستگاه های هوا رسانی، برق، و دستگاه اخطار دادن مدنظر گرفته شده است.

بندر قزل قلعه:

امور ساختمان:

با انکشاف تجارت از راه قزل قلعه ایجاب يك بندر اساسی را در آنجا مینمود پروژه های مقدماتی آن از طرف مقامات مربوطه ترتیب و اخیراً در اثر فیصله مجلس عالی و زراساختمان بوزارت فوائدعامه محول شد. وزارت فوائدعامه بعد از يك سلسله سنجشها با اداره متحده صادراتی و وارداتی (تخنواکسپورت شوروی) قراردادی عقد نموده و ساختمان بندر قزل قلعه را به آن سپرد که کمپنی مذکور معاینات و سروی های لازم را در زمینه بعمل آورده و اخیراً کار ساختمان آنرا شروع نمود.

اموریکه عجله زبر کار و ساختمان گرفته شده قرار آتی است.

- ۱) تعمیر ایستگاه کشتی
- ۲) تعمیر راههای زیرجر ثقیل
- ۳) تعمیر دیوارهای ایستگاه ساحلی
- ۴) تعمیر ترتیبات برای ایستگاه ساحلی
- ۵) تعمیر قیان اتوماتیک
- ۶) ستیشن متحرک یمپ کردن پترول
- ۷) اجرا کارهای عمیق نمودن کف دریا
- ۸) تعمیر میدان هاوسرکها
- ۹) تعمیر آب رسانی با تانك تصفیه آب
- ۱۰) تعمیر ترتیبات فرعی برای تامین شبردهن ایستگاه استخراج
- ۱۱) تعمیر احصار در قسمت تولیداتی بندر.

ساختمان این بنا از کانکریت آهنی و فرش آن از لیزولیوم و سنگ های مرمر که با سلیسقه مخصوص حجاری حجاران کشور کار کرده شده است بوجود آمده است.

این عمارت بادستگاه های تسخین مرگزی، آب رسانی تهویه، برق، تلفن، وزنگ های خبر مجهز میباشد. در سالون نانخوری آن میناتور های پر کیفی نقاشی شده است.

صحن هوتل با اسلوب مخصوص که نمایندگی از یک ذوق عالی مینماید نهال شانی شده و عقرب به شکل یک باغچه کشتگی که حیثیت یک تفریحگاه را برای ساکنین هوتل خواهد داشت، در خواهد آمد. بارت دوم هر تل کابل که به عمارت بزرگ شمالی آن الحاق می شود نیز نقشه شده و با تهیه شدن وسایل مالی کار آن نیز شروع خواهد شد.

قصر مهمانخانه چهل ستون و دیگر تعمیرات متفرقه:

قبلاً در تفریحگاه چهل ستون قصری وجود داشت که با اسلوب معماری قدیم بنا یافته بود مستر ایسی ارشیتیک نقشه آنرا نظر به هدایت ذات شاهان و وزارت فوائد عامه با جدیت تام با کمال تعمیر مذکور و مجهز ساختن آن با فرش، برق و سامان عصری تشناب پرداخت. اکنون قصر مذکور مکمل و مجهز با تمام سامان بدسترس استفاده قرار دارد در سمت شرقی قصر مهمانخانه یک بنا، عالی مجلل دیگری واقع است که از آن نیز بصفت مهمانخانه دولتی کار گرفته میشود. در سال ۱۳۳۶ نقشه این عمارت را حسب هدایت شاغلی سردار محمد داود صدراعظم شعبه فنی تعمیرات وزارت فوائد عامه تکمیل و متعاقباً بساختن آن اقدام نمود.

در ظرف سه ماه این بنا بزرگ و منزله در اثر فعالیت کارکنان مربوطه به پایه تکمیل رسید ساختمان این عمارت از ایرنیتون صورت گرفته تعداد اطاق های این بنا ۲۴ میباشند. باغ چهل ستون نیز تغییر شکل داده و خیابان های وسیع و زیبایی در آن احداث شده، برای تنویر آن نیز اخیراً اقدامی گردیده و با کمی زینمنس آلمانی تماس گرفته شده تا با اسلوب عصری باغ مذکور ذریعه چراغهای برق ایستاده تنویر شود. کاشی کاری کنبد مقبره اعلیحضرت شهید و نصب سنگ های مرمر و غیره کارهای باقیمانده تعمیراتی آن تکمیل گردیده است.

کارهای تعمیر جدید فابریکه آقای علی شمس که در سال ۱۳۳۶ شروع شده بود یک قسمت زیاد آن بکلی تمام گردیده و اکنون از بناء آن استفاده میشود. کار تعمیرات دیو، شفاخانه، ولا براتوار فابریکه موصوف که در جوزا سال جاری شروع شده بود بشدت جریان داشته و عذریب به پایه تکمیل می رسد.

خشت های کپری یک حصه پوشش قصر دارالامان که در اثر بارندگی و گذشت زمان خراب شده بود مطابق هدایت اهل فن به آهن پوش تبدیل شد.

بعضی کارهای ضروری قصر تپه تاج بیگ مثل مرتبه کاری دورادور قصر و سنگ کاری یک حصه دیوار احاطه و یک حوض جدید برای آبیاری باغ وزینه هائیکه جدید از سنگ خشتی در بین باغ کشیده شده تکمیل گردیده است.

کارهای باقیمانده تعمیرات جدید و ترمیمات مهمانخانه های دولتی دارالامان بکلی تمام شده و مورد استفاده قرار داده شده است.

کارهای باقیمانده ۱۲ باب خانهای مربوط کارته ما مورین که طوور نیمکاره از بانک رهنی و تعمیراتی گرفته شده بود با تمام رسیده و بانصب سامان تشناب و برق مجهز گردیده و مخزن آب پیمان در آن احداث و اکنون از آن ها استفاده می شود.

شانزده عدد بارک جدید بطول ۷۰ و عرض ۱۴ متر در حصه قرغه که در بهار امسال کار آن شروع

شده بود از آنجمله ۱۰ باب آن تکمیل و ۶ باب آن قریب پوشش است .
کار تعمیر جدید نمایشگاه که در اول جوزا ۱۳۳۷ شروع شده بود کنون کار آن روبه اختتام
بوده و قبل از رسیدن ایام جشن استقلال بعضی قسمت آن مطابق نقشه مرتبه در معرض استفاده قرار
خواهد گرفت .

تعمیر جدید وزارت معادن و صنایع:

سنگ تهاد ب این عمارت را بتاريخ ۱۱ عقرب ۱۳۳۶ والا حضرت صدراعظم با مر اسم خاصی
گذاشتند. از آن تاریخ تا کنون کار آن جاری بوده و باشدت پیش میرود .
این تعمیر برای دواير وزارت جلیله معادن و صنایع اعمار میگردد . تا کنون ۳۰ فیصد کار آن
ختم شد و امور باقی مانده هم الی آخر سال ۱۳۳۸ تکمیل خواهد شد .

اجراآت مدیریت عمومی بند و نهر :

در پروژه های آبی مسایل تحقیقات قبلی جیولوژی، توپوگرافی هیدرولوژی و غیره خیلی ها دارای
اهمیت می باشد. روی همین منظور در قسمت پروژه های آبی وزارت فواید عامه مسایل مذکور را
دقیقانه لازمه قرار داده و کار های انجام شده در زمینه قرار آتی است .

۱- کانال درونته ولایت ننگرهار :

کار مقدماتی برای آبیاری (ولایت ننگرهار) بتاريخ ۲۳ قوس ۱۳۳۵ تحت اداره و راهنمایی
بناغلی پتروف انجنیر هیدرو تخنیک شو روی باساس قرار داد ۸۲۲ مورخ ۲۶ جولایی ۱۹۵۲ شروع
شده و امور سروی و اکتشافی و هیدرولوژی و غیره آن تاحدی انجام یافته است

۲- راپور مختصر بند های خروار، پالتو، سرده :

هیات متخصصین سروی از تاریخ ۲۳ قوس ۳۵- میزان ۳۶ کارهای سروی اکتشافی دشتی را برای تنظیم
نمودن پروژه های بند های سرده و پالتو و خروار، در حکومت اعلی غزنی باساس قرار داد ۸۲۲ مورخ
۵۶/۷/۲۶ انجام داده است. کار های سروی و اکتشافی طور مقدماتی برای اندوختن معلومات و سنجش
های فنی بعمل آمده است .

۱) کار های توپوگرافی :

الف، اکتشاف عمومی بوسیله آلات توپوگرافی	۹۰ کیلو متر
ب - کار های مثلثاتی	۹۰
ج - نقشه گیری بمقیاس	۸۸
نقشه گیری بمقیاس / ۵۰۰ بر ۱۰۰۰ بر ۲۰۰۰	۴۷۵ کیلو متر مربع
د - لایول کاری	۶۶ کیلو متر
ه - پی نمودن خط فاعده (خط اساسی سنجش های توپوگرافی)	۱
و - اندازه گیری بند موجوده	۱ بند
۲- کار های جیو اوجی:	
الف - نقشه گیری هیدرو جیولوژی بمقیاس ۵۰۰۰ بر	۲۰ کیلو متر
ب - نقشه گیری هیدرو جیولوجی ۵۰۰ بر ۲ کیلو متر	
ج - برمه کاری دستی در ۹ چاه بمق مجموعی	۳۰ متر

- د - کندن ۵۳ چاه آب بمق عمومی ۲۲۹ متر
- ه - کشیدن آب و پیر نمودن چاهای کزده شده در ۱۵ نقطه.
- و - جستجو و انکشاف - اختیانی در دو موضع
- ز - کندن خند قها ۲۶ متر مکتب
- مطالعات خاک و تحقیقات طبقات الارضی :
- معاینه انکشاف عمومی ۳۲۰ کیلو متر
- ۴ - کارهای هیدرو لوجی :
- سه موضع هیدرو لوجی انتخاب و مطالعات هیدرو لوجی از دریاهاى سرده و بالتو و خروار در مدت یکسال کامل بعمل آورده شده است .
- ۵ - کارهای لابراتوار :
- لابراتوار بواسطه عملی نمودن تجزیه ها، کارهای جیو لوجی مهند سین و مطالعات خاک و تحقیقات طبقات الارضی و امور هیدرو لوجی را تا مین می نمایند .
- جمله تجزیه ها برای هر سه مخزن آب اجرا شده است :
- الف - تجزیه های کبچاوی ۶۶ تجزیه
- ب - تجزیه ها نسبت به ترکیب فزیکى خاک ۱۷۸ تجزیه
- ج - تجزیه های جیو تخنیکى ۴۲ «
- از کارهای سروی و انکشافی عملی، برای مخزنهای آب سرده و بالتو و خروار نظریات مقدماتی گرفته میشود .
- اجراءات مدیریت عمومی معابر :**
- کرچه و وظیفه مهمه این مدیریت را تهیه مواد مورد ضرورت سر کسازى و میدان های هوایی تشکیل میدهد و اکثر مواد ضرورت آنها توسط این مدیریت عمومی ا کمال شده و به نقطه کار رسانیده میشود . اما از جانب دیگر يك قسمت از کارهای که باید توسط تیکه داران اجرا شود بوسیله تیکه داران تحت اداره این مدیریت پیش برده میشود . کاری که از ششماه اخیر سال ۱۳۳۶ توسط تیکه داران مدیریت عمومی معابر انجام گردیده عبارت است از :
- الف - درسک کابل - مٹک : کندن کاری ۸۹۷۸ متر مکعب پر کاری ۴۶۴۰ متر مکعب صفا کاری ۹۱۰ متر مربع، سنگ کاری پخته ۹۹۰۶ متر مکعب، خشت کاری پخته ۶۷۴ متر مکعب کانکر بت ریزی ۶۳ متر مکعب . کار انجام شده ۵۷ فیصد .
- ب - کیله گی - بغلان صنعتی : کندن کاری ۲۶۴ متر مکعب، سنگ کاری پخته ۵۴۳ متر مکعب خشت کاری پخته ۷۵ متر مکعب، کانکر بت کاری ۱۶۰ متر مکعب . کار انجام شده ۸۲ فیصد .
- ج - بغلان صنعتی علی آباد : کندن کاری ۳۷۰ متر مکعب، پر کاری ۲۸۰ متر مکعب، سنگ کاری پخته ۶۸۰ متر مکعب، خشت کاری پخته ۷۶ متر مکعب . کاری مجموعی انجام شده ۳۶ فیصد .
- اجراءات مدیریت عمومی تفتیش فنی و مسلکی :**
- اجراءات مدیریت عمومی تفتیش فنی مسلکی را قسماً فیصله حسابات و برآوردهای مربوطه دوائر و موسسات مختلفه کشور و کارهای مختلفه که توسط وزارت فواید عامه اجرا میشود، تشکیل میدهد . کارهای انجام شده توسط این مدیریت عمومی قرار ذیل است .
- دو صد و چهل و نه بر آورد تعمیر و غیره که عبارت از چهار هزار و پنجاه و پنج هفت ورق میشود و به تعداد ۶۰ قطعه بر آورد سرک معابر که عبارت از ۲۸۶ ورق شود از ابتدای سال ۱۳۳۶ تسعیر و کنترول و سنجش گردیده است .

دروغتیا وزارت

تشکیل:

.....	وزیر
ع، ص، دکتور عبدالرحیم	معین
ص، محمد یعقوب	دقلم مخصوص مدیر
ص، عبدالقادر	دیپلٹی مدیر
.....	دفنی مشاوریٹ مدیر
ع، ص، دکتور عبدالرحمن حکیمی	دصحی چارو دریاست کفیل
ص، حاجی محمد	دصحی انجنیر مدیر
ص، محمد موسی	دیین المللی مدیر
ص احمد علی معاون دکتور	دساری امراضود کنترول اواحصایی مدیر
ص عبدالقیوم	داحصائی دشاگی آمر
ع، ص حبیب اللہ	داداری دریاست کفیل
دکتور محمد رسول تره کی	دروزنتون رئیس
ع، میر محمد امین	دشفاخانو مدیر
بناغلی دکتور محمد انور	داکسریز او لابراتوار مدیر
» محمد قصیم	دصحی قوانینو مدیر
ص، سیدایشان	دمامورینو مدیر
ع، عبدالغفار	دمحاسبی اولوازمو مدیر
ص، عبدالقدوس	دجنسی محاسبی مدیر
ص، صمد علی	دفنی محاسبی مدیر
ص، عبدالخالق	دیانو مدیر
دکتور میر غلام حیدر	دتوبر کلوز دمجادلی آمر
دکتور محمد علی	داکسریز آمر
دکتور سید محمود	دباکتر لوزی دمؤسس آمر

امور وزارت صحیه

مدیریت پلان

- وزارت صحیه علاوه بر اجرا آت و فعالیت های عادی، از نظر انکشاف امور صحی و تأمین صحت اهالی مملکت پروگرامها و پروژه های انکشافی دیگری در ساحه پلان پنج ساله مملکت نیز روی دست داشته و میتوان فعالیت های شق انکشافی وزارت صحیه را طبق تفصیل آتی توضیح نمود:
- ۱- در رأس تشکیل صحی ولایات، تشکیلاتی بنام سرطبابت ها دائر و داخل فعالیت بود، که تنها فعالیت و اجرا آت این تشکیلات منحصر به تطبیق طب معالجوی بوده ولی وزارت صحیه آرزو داشت تا علاوه بر طب معالجوی برای تعمیم و تطبیق طب وقایوی و طب معالجوی، تشکیلات جدیدی تحت عنوان مدیریت های عمومی صحیه دائر نماید. چنانچه عجله تشکیلات مذکور را در ولایات قندهار و ننگرهار بکار انداخته است که علاوه از تطبیق طب معالجوی به تعمیم طب وقایوی و تطبیق آن نیز مبادرت و فعالیت نمایند.
  - ۲- وزارت صحیه از حیث کنترل و ترتیب احصائیه و راپورهای بین المللی و ادویه مخدره را کنترل و راپورهای احصائیوی و غیره ادویه مذکور را جمع آوری نموده و در مواقع معین و مساعد تنظیم و ترتیب نموده و بمراجع بین المللی می سپارد.
  - ۳- از آنجا که وزارت صحیه کمبود یک تعداد پرسونل فنی و غیر فنی را در مرکز و ولایات حس می نمود، نظریه احتیاجات خود مامورین و مستخدمین طرف احتیاج را استخدام و بکار انداخته است.
  - ۴- وزارت صحیه بادر نظر گرفتن احتیاجات روحی آینده مملکت برای دائر ساختن و بکار انداختن یک مؤسسه علمی که مرکز علمی طبی و تجربیات علمی طبی باشد در نظر داشت تا اساسات تعمیر و تدوین یک مؤسسه صحت عامه را طرح و وسایل آنرا تهیه و بکار بیندازد روی این مفکوره نقشه و پلان عمارت مؤسسه مذکور را طرح و بعد از تأیید متخصصین داخلی و بین المللی عمارت مؤسسه مطلوبه را زیر عهده یکی از کمیته های خارجی شروع نموده که امید است در ظرف دوسه سال آینده تعمیر مؤسسه مذکور تکمیل و شعبات مورد نظر را در آن دائر نماید.
  - ۵- چون مشکلات بیشتر وزارت صحیه کمبود پرسونل فنی میباشد لهذا برای تکمیل پرسونل شقوق مختلف طبی وزارت صحیه یک تعداد کورسها را بنام کورسهای لابراتوار، کورس سنتزین، کورس معاون قابلیت و غیره را در مرکز و اطراف دائر نموده تا پرسونل طبی شقوق مختلف را تربیه و در تشکیلات صحی مملکت از آنها استفاده و استحصال خدمت نمایند.
  - ۶- در قسمت مجادله امراض ساری از یک طرف در توریدی، دی، تی، و توسعه مجادله حمایه لکه دار اقدام و از جانب دیگر مؤسسه باکتریولوژی سابقه را با اساس نظر با و مشوره متخصصین و مراجع بین المللی یک مؤسسه مجهز تهیه و اکسین و طبق ایجابات علمی و فنی امروزه تعدیل نموده تا یک مقدار و اکسین های طرف ضرورت مملکت را به «ستان ندرد» های بین المللی تهیه و بدسترس اهالی، شعبات و غیره مراجعین مملکت بگذارند، برای از بین بردن آخرین ریشه و بیخ ملاریا بعوض اصول مجادله سابقه تطبیق پلان امحای ملاریا در ولایات قطغن و ننگرهار و گرشک تطبیق و برای عملی ساختن این مفکوره طبق پروگرام، پیش بینی شده و مساعدت وسایل فنی در نظر دارد که پلان طرح شده را بالای سائر نقاط مملکت که تحت تهنکه مرض ملاریا قرار دارند تطبیق و هم پلان توسعه عملیات مجادله وی را در نقاط جدید ملاریائی مملکت بهن و عملی نماید.

۷- برای روی کار آمدن یونت های طبی سیار که بتوانند در وقایع عاجله مجادله و غیره در مناطق دور دست مملکت که از مراکز موسسات صحی موجوده بعیند میباشند خدمات طبی را انجام بدهند به اساس این منظور در تهیه وسایل ضروریه یونت های سیار اقدام و یک تعداد وسایط نقلیه ضروریه و غیره احتیاجات آنرا تهیه و تئوید نموده است تا تسهیلاتی در تداوی و معالجه اهالی دور دست مملکت فراهم آورد.

۸- چون از یکطرف موسسات صحی پوهنتون تقریباً بحیث یک مؤسسه تربیه پرسونل فنی و مرکز علمی داخل فعالیت میباشد و از طرف دیگر شفاخانه ها مربوطه موسسات صحی آنقدر وسیع نمیشد که بتوانند از وضع صحی و تداوی مراجعین مرکز کابل رسیدگی نمایند لهذا وزارت صحیه در ساختن شفاخانه جدید یک سه صد بستر را گنجایش داشته باشد داخل اقدامات و اخیراً نقشه شفاخانه مذکور را بنظر به متخصصین داخلی و خارجی ترتیب نموده است در نظر دارد که عجله قسمت یکصد بستر آن را تکمیل و مورد استفاده قرار داده و در آینده راجع به توسعه انکشاف شفاخانه عمومی مذکور توجه بعمل خواهد آمد.

۹- ازینکه اهالی حکومت کلان کتواز از حیث عدم موجودیت یک شفاخانه عمومی دچار مشکلات حیاتی بودند وزارت صحیه با تطبیق پروژه های انکشافی خوش یک شفاخانه ده بستری را با تمام سامان و لوازم و پرسونل آن در کتواز افتتاح و دائر نمود.

۱۰- شفاخانه مستورات گردیز که در سال اول پلان مفتوح گردیده بود در سال دوم پلان تقویه و نیاز محتاج آن تکمیل و بر آورده شد.

۱۱- برای تأسیس یک شفاخانه ده بستری در کلنگار لو گرد، که موقعیت و مرکزیت مناسب داشت اقدامات لازمه بعمل آمد و از همه اولتر راجع به تهیه عمارت شفاخانه مذکور اقدام و اخیراً توسط مدیریت فواید عامه ولایت کابل در مورد تعمیر آن اقدامات لازمه را انجام داده است در آینده تعمیر مذکور تکمیل و برای رفع احتیاج اهالی مناطق مربوط بکار انداخته خواهد شد.

۱۲- چون از رهگذر نبودن موسسات دندان سازی در ولایت ننگرهار و پکتیا اهالی ولایت مذکور دچار مشکلات بودند وزارت صحیه یک مؤسسه دندان سازی مکمل را که از شعبات تداوی و ساخت متشکل میباشد در ولایت ننگرهار، و مؤسسه دندان سازی دیگری را در ولایت پکتیا، افتتاح و بکار انداخته است.

۱۳- از آنجائیکه لا براتوار در قسمه تطب و قایوی و طب معالجوی و تشخیص صحیح هر مرض اهمیت زیادی دارد و بدون مودیت لا براتوار در یک منطقه تشخیص امرراض تقریباً ناممکن است و تاکنون در بعضی از مناطق مملکت که وسایل تداوی موجود ولی وسایل تشخیص وجود نداشت اخیراً لا براتوار پروان افتتاح و لا براتوار غزنی که در سال اول پلان افتتاح شده بود در سال دوم پلان تقویه و احتیاجات رفع گردیده است.

۱۴- چون تعداد بستره های بعضی ولایات و حکومتات اعلی برای مراجعین اهالی منطقه مربوطه غیر مکفی به نظر میرسد وزارت صحیه برای رفع این نقیصه و فراهم آوری تسهیلات جهت تداوی اهالی مناطق مربوطه ده بستره در بستر های ملکی ولایات ننگرهار و پکتیا و پنج، پنج بستر در بستره های شفاخانه های ملکی حکومتات اعلی پروان و شبرغان افزود و مصارف بستر مذکور از مدارک منظوری بودجه انکشافی خویش تأمین نموده است.

مدیریت کنترل امراض ساری:

الف - مدیریت کنترل امراض ساری منجبت وظیفه وقوعات امراض ساری در موسم آن مد نظر گرفته

برای جلوگیری و حفظاً تقدم و تداوی و معالجه مصابین امراض ساری مذکور خصوصاً مرض چیچک مقدار زیادی از واکسین مزبور بتفاریق طبق ایجاب فن در بین ترموزیخ ذریعۀ طیاره بمدیریت‌ها و ماموریت‌های صحیه ولایات و حکومت‌های اعلی و کلان و غیره ارسال و در جاهائی که طیاره پرواز کرده نمیتواند توسط موترها فرستاده شده و آبله کوبی در تمام نقاط مملکت در طول سال ادامه داشت .

ب- مرض حمای لکه دار یعنی تیفوس که شیوع این مرض مملکه خانمانسوز در موقع زمستان از جهت تجمع نفوس که ناقل آن شیش است در سالهای قدیم بصورت استیلائی بروز می نمود و هزارها نفر را به پنجه مرگ آشنا میساخت اما درین چند سال بفضل خداوند و زحمت کشتی های وزارت صحیه که بودری، دی، تی، توسط یونسف و حکومت متبوعه تهیه و ذریعۀ ماشین های گردن دار و میکسر که امدادیه یونسف میباشد بودری، دی، تی، ده فیصده ساخته و یک مقدار کافی از یودر مذکور بادیست گن های هد سن جدید توسط مو ترهای لاری به ولایات و حکومت‌های اعلی و کلان و غیره ارسال کرده است و شهبات صحیه مربوطه طبق هدایات مدیریت کنترول امراض ساری یودر پاشی کرده و راپورهای خویش را حسب جدول نمونه ارسالی خانه پری کرده فرستاده اند که از روی آنها را یور مکمل عمومی ترتیب و از راه مدیریت بین المللی بنمایند یونسف تفیض داده شده و همچنان برای سهولیت کار و اینکه اندک مشکلات و تعویق در امور ترکیب رخ نهد دو پایه موتر برقی جدید خریداری و نصب دستگاه گردیده است.

ج- واکسین کولراوتیفوئید (محرقه) برای حفظاً تقدم و اجراءات ورقه های سرتیفیکت حجاج و سایر مسافری که بخارج میروند و مقدار لازم و واکسین ضدسگ دیوانه به همه شفاخانه های ولایات و غیره ارسال گردیده است .
د- مرض انفلوانزا که یک مرض ساری و در سال ۱۳۳۶ بصورت ایستلانی شیوع کرده بود مدیریت کنترول امراض ساری برای جلوگیری و تداوی مرض مذکور به شهبات ذی ملاقه راجع به قرانطین آن شدید آ هدایات اصدار و در نقاط لازم به هیئت های صحی و ادویه قابل ایجاب فرستاده بود که در جلوگیری و تداوی مرض متذکره فوق العاده توجه شود چنانچه مرض مزبور بفضل خداوند بعد از یک مدت کم بطور کلی از بین رفت .

ریاست حفظاً الصحه:

در جریان سال ۱۳۳۶ شعبه مخدره اموری را که انجام داده ذیلاً توضیح میشود:

۱- توزیع سهمیه ادویه مخدره افغانستان از مؤسسه کمیته ادویه مخدره مقیم جینوا توسط ریاست دیپوی عمومی ادویه که مقدار سهمیه ادویه مخدره از طرف مقام وزارت تعیین شده و توزیع آن عند الضرورت از شعبه مخدره بد و ایررسمی، ملی، موسسات، شفاخانه ها ادویه فروشیهای مرکز و اطراف نظر بضرورت شان صورت گرفته و سه ماه در سه ماه دوا ایر متذکره مجبور و مکلف هستند که راپورهای مصرف خود را به شعبه مخدره ارسال بدارند .

۲- چون توزیع ادویه مخدره بدون شعبه مخدره بوده دفتر موسسه کمیته ادویه مخدره جینوا سه ماه در سه ماه فورمه های مربوطه ادویه مخدره را با فورمه های تخمینیات ادویه مخدره جهت خانه پری به شعبه مخدره ارسال نموده که فورمه های متذکره بعد از غور و سنجش صحیح خانه پری گردیده دوباره به سر جهش مسترد میشود .

۳- شعبه مخدره دفتری بنام جمع و خرچ کنترول ادویه مخدره دفتر اعطای لایسنس ترتیب نموده که بدفتر مذکور تمام راپورهای ادویه مخدره مناطق افغانستان بالایسنس هائیکه از طرف این شعبه صدور یافته در دفتر مزبور درج و ثبت است .

۴- کنترول و واری ادویه فروشیهای مرکز و اطراف و دواخانه ها، شفاخانه ها، راجع به ادویه مخدره

- از طرف این شعبه کنترل گردیده و وقتاً فوقتاً ادویه فروشی‌ها و ارسی‌گردیده تاده قلم ادویه مخدیره به ادویه فروشی‌ها موجود بوده و به اجرای نسخه جاتیکه طور عاجل میباشد پیردا زند .
- ۵- کنترل و ارسی بیجک های ادویه مخدیره تحت نظارت شعبه مخدیره بوده هنگامیکه دواير مربوطه ادویه مخدیره خویش را اخذ نمودند بیجک های شان ذریعه ریاست دیوی عمومی به شعبه مخدیره مواصلت ور زیده و در دفتر این شعبه بانمره و تاریخ بیجک آن پس از کنترل و سنجش قید و ثبت میگردد
- ۶- سفارت خانه ها و موسساتیکه ادویه مخدیره مورد ضرورت شان بریاست دیوی عمومی ادویه موجود نیوده لایسنس ورد آن از طرف شعبه مخدیره عنوانی کمیتی مربوطه تقدیم و ارسال میگردد زیرا تورید ادویه مخدیره بیجک از شعبات داده نشده باستثنای شعبه مخدیره .
- ۷- شعبه مخدیره وقتاً فوقتاً داخل مجادله و مبارزه باشخاص غمزه کش اعتیاد تریاک و افیون کشها بوده و درین قسمت با سازمان صحی جهان در تماس شده نظریات و هدیات شان را در مورد اشخاص معتاد تریاک و افیون کشها جلب نموده و نسبت جلوگیری اینگونه عمل قبیح و ناگوار به تمام مناطق افغانستان هدیات لازمه داده شده است

ریاست امور صحی

وزارت صحیه به همکاری سازمان صحی جهان توانست که امور احصائیه خود را تحت مراقبت و سنجش متخصص خارجی قرار دهد . چنانچه برای اجرای این کار یک نفر متخصص احصائیه بنام مسترسوب از طرف سازمان صحی جهان برای دو سال تعیین و مقرر گردید که متخصص مذکور با همکاری کارکنان فنی احصائیه وزارت که درین رشته با کمک سازمان صحی جهان تحصیلات خود را پیشبرد داخل کار و عمل گردیده و در امور احصائیه صحی و تربیه نفر مجاهدات براننده و قابل الوصف براننده و علاوة تنظیم امور کارهای احصائیه های صحی، بعضی تعدیلات در اجرای راپور های امراض نیز صورت گرفته است .

اجرا آت کار احصائیه بدو دسته منقسم میگردد

(۱) اجرا آت اداری .

(۲) اجر آت فنی .

اجرا آت اداری: از ترتیب و تنوین تیلگرامات، راپورها، توزیع راپور ها را به عمومی شفاخانه های افغانستان مراقبت مینماید و عندالزوم سفارشهای که از طرف کارکنان فنی گوشزد میگردد در رشته تحریر آورده با آنها تفهیم مینماید و علاوتاً چاپ هدیات نامه ها توسط ماشین گسترتر در اجرا آت این کار مضمور است .

اجرا آت فنی: تعدیلات مراقبت و سنجش از کارهای احصائیه راپورهای عموم شفاخانه های افغان نستان بوده و تربیه پرسونل و تدریس مضمون احصائیه به ریفرشر کورس برای آمرین مدیریتهای شفاخانه ها میباشد .

تعدیلات در راپور های امراض:

(الف) سابقاً راپورهای امراض در ظرف ده ورق بوده که بعد از سنجش را پور مذکور به اجرای ذیل تعدیل یافت و راپور ما هوارد در ظرف دو ورق تعدیل گردید .

(ب) کارت داخل بستر ترتیب گردید که این کارت بذات خود از نقطه نظر احصائیه بی سابقه بوده و یک قدم بزرگ در سنجش امراض محسوب میشود .

(ج) تصدیق علل فوت به شفاخانه‌ها راجع شد که این کار هم بذات خود از نقطه نظر احصای اهمیت بسزائی داشته یک قدم بزرگ است در راه علل و فیات امراض در مملکت .

(د) کارت های پولیکلینیک است که به معاینات متداوم مراجعین اهمیت بسزائی دارد و از نقطه نظر مطالعه برابلم های صحیح برای کارکنان صحیح اهمیت خاصی دارد ناگفته نماند که در بررسی امور صحیحی و صحت عامه نیز اهمیت مهم بخود داشته که برویت کارت مذکور سابق حالات صحیح یک مریض بخوبی معلوم شده و تحت تشخیص صحیح قرار میگیرد که عبارت از معاینات متعدد مریض میباشد در وضعیت مریضی مریض کارت های خورد مریضان است که برای مراجعین و ویزت پولیکلینیک‌ها تهیه شده و اکثرها را معاونت میکند در پیدا کردن کارت های پولیکلینیک مریض .

(ه) کارت های مادران و اطفال است که به زایشگاه ها مراکز حمايه اطفال و مادران توزیع گردیده که وضعیت صحیح اطفال و مادران را نشان میدهد و از راپورهای آن تو بدات ووفیات و سقط ها فهمیده میشود تا کارکنان صحیحی مملکت بدانند بچه پیمانہ وضعیت صحیحی اطفال و مادران مملکت است .

(۲) - راپور پانزده نوع امراض ساری که از طرف سازمان صحیحی جهان قرنطین قرار داده شده از اطراف و مراکز مملکت اخذ و به دنیای خارج اعلان و اخبار و راپور داده می شود وضعیت امراض قرنطین را در مملکت نشان میدهد که بچه صورت توسط عمده و فعله و کارکنان صحیحی دفع و معدوم می گردد . سابقاً راپور امراض ساری ذریعہ مکاتبی اطلاع داده می شد برای اینکه سریعتر اخبار گردد بموافقہ سازمان صحیحی جهان توسط کود مخصوص که بین اعضاء سازمان صحیحی جهان ترتیب و تدوین یافته اطلاع میگردد . بالاخره مهمتر آنکه وزارت صحیحی توانسته است که کمیته ملی احصائیه صحیحی و حیاتی رادر افغانستان تأسیس نماید تا از تمام امور احصائیه های صحیحی و حیاتی مملکت رسیدگی تام نماید .

(و) ترسیم چارتهای و دایگرامهای امراض ساری سالانه عموم شفاخانه های افغانستان است که از روی آن فیصدہ مراجعت های مریضای پولیکلینیک ، فیصدی مریض های کلینیک و بچارت افغانستان رویت تعداد بسترهای شفاخانه های افغانستان ، تعداد شفاخانه های افغانستان، تعداد پولیکلینیک های افغانستان نشان داده شده است و بچارت دیگر افغانستان تعداد اکثرهای افغانستان را در ولایات و حکومت های عالی و حکومت های کلان با تقریب سن و سال فراغت از تحصیلات نشان میدهد .

لیست پرسونل فنی :

لیست اکثرهای افغانستان در ظرف (۲۰) ورق به تعداد (۵۰) نسخه گستر و برای مسئولین ادارات صحیحی تفویض گردید . هر داکتر برای خود کارت جداگانه داشته و در کارت مذکور اسم داکتر اسم پدر، سال تولد ، سال امتحان ، سال تخصیص شغل رسمی موسسه ای که در آن مشغول کار است در کدام ولایات ، آدرس ، موضوع اخذ دیپلوم بیشتر تحصیلات ، لسان مضر است .

ترتیب لیست پرستار های ذکور ، اناث ، قابله ها ، متعلمات که در قابلیتگی مشغول تحصیل است و تعداد داکتران سازهای افغانستان .

هدایت نشریات و تبلیغات وزارت صحیحی

مدیریت نشریات و تبلیغات ریاست امور صحیحی وزارت صحیحی که مسئول نشر یک سلسله مضامین صحیحی و طبیی بوده و ازین ناحیه بفرض بلند بردن سوبه صحیحی و طنداران گرامی وظیفه سنگین و مهم را بعهده دارد . چنانچه برای اجرای این اصل مهم مجلات به عناوین مجله های روغتیا، و روغتیا زیری که مجله اول الذکر

در داخل ۳۲ صفحه با مضامین مفیده صحی مصور ماهواره طبع و بدسترس استفاده مشترکین گرامی در داخل و خارج از طرف این مدیریت توزیع می گردد در صفحات محدود آن هر گونه موضوعات مفیده علمی و صحی و تبلیغی و کشفیات جدید طب برای اطباء دور دست که کدام وسایلی برای عطا له در دست ندارند نشر و زمینه برای پیشرفت معلومات فنی و تحقیقات و تنبغات فنی آنها در آن موجود می باشد .

چون وزارت صحیه که در عین حال مسئول نگهداشت صحت و سلامتی کشور می باشد بر ای تقوی و پیشبرد معلومات فنی و تنبغات علمی دو کتوران افغانی معاونت های لازم را عملی مینماید، پس لازم شمرده شد تا مجله روغنیارا مخصوص جنبه اطباء و منسوبین طب قرار بدهد که دو کتوران افغانسی بتوانند نتایج تحقیقات و تنبغات و نظریات علمی خویش را در صفحات آن گنجانیده و ازین ناحیه برای مزید معلومات همکاران و هم مسلکان کشور خویش و معاونتی بنمایند .

برای تنویر و افکار مردم مجله اخیر الذکر را زیر عنوان روغنیا زیری در منصفه نشر و اشاعه قرار داده است که درین مجله مباحث مختلفه صحی بزبان بسیار ساده و بسیط و عاری از اصطلاحات طبی در (۲۸) صفحه از طرف مدیریت نشرات وزارت صحیه و ریاست روزنتون ماهواره بصورت رایگان نشر و توزیع می گردد .

هکند مدیریت نشرات برای پیشبرد معلومات طبی جدید به یک عده مجلات طبی و کتابهای منتشره طبی خارجی که به السنه مختلف نشر می شود برای مرکز ولایات اشتراک نموده است تا از مضامین مفیده و جدیده درباره تشخیص تداوی ، ادویه جدید و طرز استعمال آن دو کتوران در مرکز ولایات از آن استفاده بنمایند . علاوه از آن یک کتابخانه عصری و مکمل در مرکز وزارت صحیه بر ای استفاده اهل فن و سائر مردم تأسیس گردیده و مورد استفادۀ ذوقمندان قرار گرفته است .

دو پایه ماشین گستر را هم این مدیریت بغرض طبع اوراق طباعتی شعبات مرکز بکار انداخته است .

ریاست روزنتون

شفاخانه زایشگاه :

از اول حمل ۱۳۳۶ الی اول حمل ۱۳۳۷-۱۵۸۴ نفر حامله داخل بستر شده . و بصورت عمومی از ۱۵۸۴ نفر ۱۳۵۱ نفر آن ولادت کرده اند . که از آن جمله ۶۲ ۱۱ نفر آن بصورت نورمال و ۸۸ نفر دیگر آن بصورت غیر طبیعی بوده است .

۲- مریضه های حامله که به نسبت داشتن درد دیگر شکایات مربوطه زمان حاملگی داخل بستر گردیده اند عبارت است از - ۱۸ نفر .

مریضه های حامله که در خانه ولادت کرده نسبت پیدا شدن اختلالات به شفاخانه آمده و بستر شده اند

۵۲ نفر .

عملیات ها :

- مریضه های که سزارین سکشن شده و از راه بطن طفل شان گرفته شده ۱۰۴/ نفر
- حامله هاییکه بوا سطه فور سپس اطفال شان گرفته شده ۳۵/ »
- حامله هاییکه بوا سطه عملیه کر نکتومی طفل شان گرفته شده ۵/ »
- مریضه هاییکه عملیات استرکتومی شده اند ۸/ »

مريضه‌های ژنکواوژی که در طول سال ۳۶ داخل بستر گردیده‌اند ۳۳۱ نفر - از آن جمله که عملیه کروتاز شده‌اند - ۵۸ نفر .

- » عملیات بطنی شده‌اند ۱۰
- » و دیگر امراض نسائی ۱۶۳

مريضه هائیکه در طول ۳۶ در معاینه خانه‌های پرنتل زایشگاه مراجعه نموده‌اند :

معاینه خانه شهر آرا :

۵۰۰/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه شهر آرا تداوی شده‌اند .

۲۶۳۳/۰ نفر .

معاینه خانه مرکزی :

۵۷۶/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه مرکزی تداوی شده‌اند .

۱۷۰۵/۰ نفر .

معاینه خانه چمن :

۷۹۰/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

مريضه‌های ولادی سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه چمن تداوی شده‌اند .

۲۴۵۴/۰ نفر .

معاینه خانه جاده میوند :

۱۰۰۴/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

» » » سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه جاده میوند تداوی شده‌اند .

۲۷۲۷/۰ نفر .

معاینه خانه کارته چار :

۶۴۵/۰ نفر .

مريضه‌های ولادی جدید الشمول

» » » سابقه که برای دفعه دوم و یا سوم زیاده از آن می باشد در معاینه خانه کارته چار تداوی شده‌اند .

۱۲۵۴/۰

مريضه‌های نسائی جدید الشمول که در یولکلینیک شهر آرا مراجعه نموده‌اند . ۶۲۵/۰ نفر

» ۴۹۱/۰

مريضه‌های نسائی سابقه که در یولکلینیک شهر آرا مراجعه نموده‌اند .

تعداد شاگرد ها : درسنة ۱۳۳۶ (۲۰) نفر متعلمه جدید بکورس قابلیتگی شامل و تحصیل مینمایند قابلهائیکه درسنة ۱۳۳۶ دوره تعلیمی خود را بی پایان رسانیده و دیپلوم اخذ نموده‌اند (۷) نفر است .

مدیریت قیوا فین

خلاصه وظائف مدیریت قوانین صحتی در جریان سال ۱۳۳۶ :

۱- بعضی قانون نامه‌های صحی را از ممالک اروپائی و آسیائی بدست آورده و طر ف مطالعه

دوکتوران لایق خود قرار داده است تا آنرا مطالعه عمیق نموده و نکاتی را که از نقطه نظر صحتی تطبیق آن در مملکت اسلامی افغانستان لازمی است ترجمه نموده و بمدریت قوانین صحتی بپارند تا در وقتیکه به تدوین اساسی قانون نامه صحتی مملکت اقدام بعمل می‌آید از جمله فقرات ترجمه شده آن موضوعاتیکه قابل درج و قید قانون نامه صحتی مملکت باشد داخل نماید .

۲/ وزارت صحتیه برای ترتیب و تدوین این قانون نامه به سازمان صحتی جهان در تماس بود تا یک نفر مشاور قانونی را از سازمان موصوف موافقه حاصل نموده و به افغانستان خواستار شوند تا به شصت و هفتاد همکاری آن اگر خدا بخواهد بزودترین فرصت به تدوین قانون نامه صحتی مملکت موفق شویم.

۳/ مذاکرات و معاهداتیکه در مجالس صحتی و اداری وزارت صحتیه بعمل می آید و در مجالس متذکره نماینده مد یریت قوانین صحتی حاضر بوده و بعد از شور و بحث زیاد که در اضراف بعضی موضوعات بعمل آمده و آن جنبیه قانونی را بخود میگیرد بعد از اینکه از طرف اعضای مجلس تصویبی اتخاذ میگیرد نماینده مد یریت قوانین صحتی آن موضوعات را در کتاب مخصوصیکه برای ثبت این چنین موضوعات باز نموده داخل میدارد.

۴- بعضی پرسوئل فنی مملکت که نسبت به کبیرسن و یا بسر رسیدن میعاد خدمت اجباری به تقاعد سوق داده میشوند درباره صلاحیت و اقتدار کار ایشان قانون نامه ها وضع نموده و آنرا مورد تطبیق قرار داده است.

۵- از بدو سال ۱۳۳۶ علاوه بر وظیفه اصلی متعلمین که از کورس های صحتی فارغ التحصیل میشوند تراجم به اعطای شهادتنامه و امتیاز شان داخل اقدامات گردید است.

- کورسهای صحتی که بکمک و معاونت سازمان صحتی جهان در ولایات مملکت در این بوده و از نقطه نظر احتیاج که ایجاد داور بودن کورس مذکور لازمی است یا نه؟ بعد از یک سلسله مذاکرات و معاهداتیکه با مرجع ذیعلقه نموده و از روی مجبوری وجودیت چنین کورسها لازمی دیده می شد مقرراتی وضع نموده و دو تطبیق آن اقدامات لازمه را عملی نموده است.

بر علاوه بر مواد فوق اموری را که روزمره انجام داد و تحت مراقبت قرار میدهند را آنی خلاصه میگرد:

۱- برای اینکه تصدیق دو کورس صاحبان نزد وزارت صحتیه قابل قبول واقع شده بتواند برای کنترل تصدیق دو کورس مقرراتی وضع نموده است که اگر دکتور بر ای مریضان تحت معالجه خود تصدیق ایام مریضی میدهند و مقررات موضوعه از طرف دکتور بالای مریضی تطبیق نشده باشد آن چنان تصدیق از طرف مد یریت قوانین صحتی تأیید و تصدیق نخواهد گردید.

۲- برای اینکه اهالی پایتخت از اینکه نسبت مراجعه بد کتور در شب دچار مشکلات نشوند وزارت صحتیه مقرراتی وضع نموده و یک دسته دکتوران را در شب بمنازل شان طور خدمت تعیین نموده و همه شبه اسمای شان را با سکونت و نمبر خانه آنها بغرض آگاهی اهالی بر ادیو برود کاست میدارند تا اهالی اگر به دکتور احتیاج حس نمایند بدون از اینکه سراسیمه و پریشان بد کتوری مراجعه نمایند باستماع اسم دکتور آن به هر دو کتوریکه که در شب معینه نوبت تو گیری داشته باشند به آن مراجعه نموده و بدین مشکلات دکتور موصوف را برای معالجه مریض خود به منزل خویش دعوت کرده بتوانند.

۳- برای ضرورت مریضان مراجعین در شب بدو فروشی ها مقرراتی وضع نموده و همه شبه علاوه بر دوشعبه ریاست دیوی ادویه که همه شبه بازمیباشد یک دسته دوا فراشی های شهر را بنوبت معینه برای رفاهیت مریضداران به نقاط مختلفه شهر امر مفتوح داده است که همه شبه یک تعداد ادویه فروشی ها تا صبح باز بوده و برای آگاهی اهالی اسمای دوا فروشی های مذکور همه شبه بر ادیو برود کاست میگردد.

علاوه بر مواد فوق بعضی تصدیق دکتوران که جنبیه تحقیقات را پیدا نموده و دوسه تحقیق آن از بعض مراجع با تصدیق منضمه آن وزارت صحتیه راجع میشود برای تثبیت صحت و تقسیم تصدیق مد یریت قوانین صحتی راجع میشود از طرف مد یریت موصوف در اطراف تصدیق غور عمیق بعمل آمده و بعد در آن باره ابراز نظریه کرده میشود.

دیپوهنی وزارت

تشکیل:

ع اچ دا کتر علی احمد پوپل
ع س دا کتر محمد انس

د وزارت کفیل
تد ریس میمن

اداری معین

ع ص عبد الاحمد عطانی

د فنی بورڈ غری:

ع ص دا کتر میر نجم الدین

انہاری

د فنی بورڈ غری:

ع ص عبدالغفور بریٹنا

تعمیمی مشاور:

ع ص عزیز الرحمن فتحی

تعمیمی مشاور

ع ص صدیق اللہ ربشہق

د ثانوی تدریس اتو

ریاست:

رئیس

ع س دا کتر محمد اکرم

مشاور

معاون

غری

دملکی تدریس اتو ریاست:

رئیس

معاون

غری

د ابتدائی تدریس اتو ریاست:

رئیس

معاون

غری

د اداراتی لیاقت ریاست:

رئیس

معاون

شاغلی دا کتر پوپل

ع س محمد اسمعیل شاغلی

ع محمد صدیق

س محمد حیدر

ع ص دا کتر محمد حیدر

محمد ہاشم مجددی ع

س دین محمد فروغ

ع س محمد آصف مایل

ع یار محمد

س عبد العزیز

ع ص حمید اللہ عنایت سراج

ع محمد یعقوب مفتون

دنا ایف او اتر جنہی مدد ایف

ع غری غلام سرور گویا اعتمادی

» س عبد الغنی

» س عبدالباقی طاموع

س دین محمد مضطر

ع محمد محسن صافی

» س عبدالقدیر شہاب

د عرفان د مجلی مدیریت :

مدیر

غری

د کتابخانې مدیریت :

مدیر

د پلټنې ریاست :

رئیس

معاون

غری

»

»

»

»

»

د پښتو ټولنه ریاست :

رئیس

معاون

غری

»

»

»

»

»

»

»

د پښتو د تدریساتو لوی مدیر

د ترجمې لوی مدیر

د کابل مجلی مدیر

غری

»

»

د پښتو مدیریت :

دلغاتو دقوانینو مدیر

س. محمد حیدر زوییل

س. محمد اکبر روشن ضمیر

س. گل احمد فرید

ع. س. عزیز محمد

ع. عبدالاحد

ع. محمد اکرم

ع. امیر محمد

ع. قربان علی

ع. غلام محمد

قاری غلام محمد

ع. محمد موسی

س. محمد سالم بختیار

ع. س. گل پاچا الفت

س. عبدالاشکور رشاد

س. محمد ابراهیم

س. قوام الدین خادم

س. محمد حسن کاکړ

س. علی محمد شنواری

س. محمد عالم

س. محمد انور

س. محمد امین

س. جد ران

ع. قیام الدین خادم

ع. عزیز الرحمن سیفی

س. محمد دین زواک

ع. عبدالصمد

ع. حفیظ الله

ع. محمد حسن ضمیر

س. عبدالحق واسمی

ښاغلی حبیب الله
«عبدالمنی»
«محمد سمیع»
«محمد اکبر»

غړی
د کورسو مدیر

معاون
د زیری د پانې معاون
د انجمن تاریخ ریاست:

ع س احمد علی کهزاد
ع محمد ابراهیم خلیل
س محمد یونس مراد
س محمد نبی کهزاد
س غلام سرور همایون
ع داکتر عبدالرحیم ضیائی
س محمد نادر سروری
«محمد ابراهیم»
«محمد اعظم»
«یار محمد»
«عبدالروف»
«احمد علی»
«فداه محمد»
«عبدالقیوم»
«محمد طاهر»

رئیس
غړی
»
د افغانستان دمجلې مدیر
د آریانا دمجلې مدیر
د هوزی او حفریاتو لوی مدیر
غړی

د تجارتي صنایعو د ولسی ریاست:

ع س عبدالرسول
س محمد علی
«عبداللطیف»
«عزیز الله»
«سعدالدین»

رئیس
د اجرائی مدیر
دمحاسبی او کنترول مدیر
معاون
فتی مدیر

د پوهنې د طبیعی لوی مدیریت:

س گل محمد خیرزاد
«عبدالغفور»

د لوی مدیر کفیل
معاون

د اوراقو لوی مدیریت:

س محمد امین
«عبدالرشید»
«غلام صدیق»

د لوی مدیر کفیل
د اجرائی معاون
د حفظیې

دسپورت مدیریت :

دمدیر کفیل

دتعمیر اتولوی مدیریت :

مدیر

دپوهنی دسفاخانې سرطبات :

سرطبيب

دغانبودا کتر

داکتر

دآريانا دايرة المعارف ټولنه :

غړی

دقلم مخصوص لوی مدیریت :

داوی مدیر و کفیل

مرستیال

دمامورينو او معلمينو لوی مدیریت :

داوی مدیر کفیل

دمامورينو مدیر

دمعلمينو مدیر

داساسی تعلیماتو مدیریت :

دمدیر کفیل

دلوازمولوی مدیریت :

داوی مدیر کفیل

دجنسی محاسبی مدیر

د نقدی » »

داتبار و معاون

دخريداری دمدير کفيل

دمعاینی دهیات غړی

دخارجہ ارتباط دچا رو مدیریت :

دمدیر و کفیل

داحصائی مدیریت :

مدیر

ع عبدالوہید اعتمادی

ع محمد اسحق

ع داکتر محمد عزیز سراج

« عبدالله طرزی

ص نور الحق

« محمد اکبر

« محمد اسمعیل

ص غلام غنی

« عبد النبی

« محمد حکیم

ع محمد علم

ص عبدالله

ع محمد علم

ص عبدالفتاح

ص محمد اکبر

ص عبد الواحد منصورى

ع عبدالعزیز

ص غیاث الدین

« محمد زور

« غلام حیدر

« محمد امان

« محمد نادر

ص توریالی اعتمادی

ص عبدالملی

د گلوپ مدیریت:

من محمد ایوب

مدیر

د حبیبی دلیسی مدیریت:

من محمد صدیق

مدیر و کیل

عبد القفور رقرار

مرستیال

د استقلال دلیسی مدیریت:

ع من داکتر محمد اکرم

مدیر و کیل

من عبدالمجید

مرستیال

د نجات دلیسی مدیریت:

ع من حمید الله عنایت میراج

آمر

من حفیظ الله

مرستیال

د غازی دلیسی مدیریت:

ع عبدالحبیب حمیدی

مدیر

من محمد اسحق یوسفی

مرستیال

د ملالی دلیسی مدیریت:

من کبر ایبگم

مدیر

«صالحه بیگم»

معاونه

د زرغونی دلیسی مدیریت:

من محمد عمر

مدیر

«زرین بیگم»

معاونه

د نوی کابل لسی مدیریت:

من محمد انور

مدیر

مرستیال

د پتارو د مکتب نو مدیریت:

من عبد القفور ویاند

مدیر

«یابنده محمد»

مرستیال

د میرمنو د ابتدائی مکتب نو مدیریت:

من عالیہ بیگم

مدیر

د بلخی رابعی د منځنی مدیریت:

من حمیر ایبگم

مدیر

د رحمن بابا د لسیسی مدیریت:

من دد مرجان

مدیر

د خوشحال خان د لسیسی مدیریت:

من تاج محمد

مدیر

دشروعی علوم و د مدرسې مدیریت:

ع من عبد الحق

د پيداگوژي د موسسې مدیریت:

ع من غلام حسن مجددي

ع من غلام علي

«احمد ضيا»

ع من حمايت الله

ع من مجد نسيم

...

ع من غلام سخې

«محمد يعقوب»

ع من عبد النبي

مدیر

د منځني دار المعلمين مدير

د ابن سینا د لیسې مدیر

د تجارت د کولیسې مدیریت:

مدیر

د ثانوي تخنيک مدیریت:

مدیر

د کرهني د لیسې مدیریت:

مدیر

د کابل د ميخانيکي ښوونځي مدیریت:

مدیر

مرستيال

د صنايعو د ښوونځي مدیریت:

مدیر

امور وزارت معارف

ریاست تدریس ابتدائی

و ن مرام تعلیمات ابتدائی آماده ساختن اطفال است برای يك حیات مسمود و آرام ، بنا بر پروگرامها و اصول تدریس همیشه بر حسب مقتضیات و احتیاجات اصلاح و تربیه میشود تا قابلیت ها و فعالیت های طبیعی که در وجود اطفال است بکار افتاده انکشاف یابد و اطفال جسماً و رو حاً قوی شده در حیات موفق باشند .

در سابق پروگرام درسی مکاتب کاملاً نظری بود و از چند سال به اینطرف همه ساله قدم بقدم از حالت نظری برآمده و بطرف يك پروگرام فعال و حیاتی تحول میکند . این تحول از یکطرف زیر تاثیر اصول جدید تعلیم و تربیه عمومی جاریه دنیا بوده و از طرف دیگر ناشی از تحولاتی است که در حیات اقتصادی و اجتماعی مملکت رو آورده است و احتیاج به اشخاص عملی و تخنیکي بیشتر شده است تا چرخ حیات جدید را در شعبات زراعت - صنایع - اقتصادی و غیره بکار انداخته بتوانند .

این تحول پروگرام تحت اثر متخصصین داخلی و خارجی که هبارت از اعضاء یونسکو - اعضاء تیم دارا لغنون کولمبیا است و در کابل با وزارت معارف همکاری میکنند صورت میگردد. در اصلاح ، حیاتی شدن و فعال شدن پروگرام ها تشبیهاتی که بعمل آمده حسب آتی است :

(۱) چون پیشه بیشتر اهالی افغانستان زراعت است و باید اکثریت مردم به زراعت آشنا باشند - وزارت معارف در پروگرام مکاتب ابتدائی زراعت عملی را شامل نموده است - در دارالمعلمین ابتدائی نیز بدرس زراعت عملی توجه بیشتر مبدول شده است .

(۲) در پروگرام های کار های دستی در مدارس ابتدائی توجه بیشتری مبدول شده و اضافه بر کار هایی که بروی کاغذ و مقوا میکنند به مشوره مشاورین یونسکو کارگاه های ساده بافندگی بالای طلاب ساخته شده است تا طلاب اصول کارگاه های ساده دستی را بیاموزند -

(۳) صنایع دستی و حرفه های محلی در یکمده از مکاتب ابتدائی داخل پروگرام شده است تا از یکطرف طلاب به صنایع آشنا شده و بعد از فراغ دوره ابتدائی اگر به تعلیمات بلند تر درآیند - ندهند صاحب پیشه و کسی باشند ، و از طرف دیگر صنایع محلی اصلاح شده برود . چنانچه تا حال در ۱۸ باب مکتب حرفه محلی شامل شده است .

(۴) سیمینار ها و مجالس بغرض تعاطی افکار بین متخصصین داخلی و خارجی تعلیم و تربیه و مدیران معارف و سر معلمین و معلمین مکاتب وقتاً فوقتاً انعقاد یافته و در آن برای تطبیق اصول جدید تدریس و بیدار ساختن اطفال و تقویه بنیه جسمی و زنده نگهداشتن مشاعر و احساسات - اطفال مفاهمه و مذاکره بعمل آمده است .

سال گذشته علاوه بر جرگه تربیتی که قرار معمول همه ساله برای معلمین در مؤسسه - تعلیم و تربیه دایر شده بود ، يك جرگه تعلیمی يك هفته ای برای معلمات مکاتب ابتدائی نسوان نیز در مکتب را بعه بلخی دایر و ظرف استفاده معلمات واقع شد .

انستیتوی دارالمعلمین

متعلمات مکتب نسوان هرات

نایب الحکومه ویکمده از ما مورین غزنی پس از افتتاح مکتب نسوان

مدبران معارف مکاتب تجر بی را معاينه میکنند

(۵) جهة تقوية معلومات حیاتی و اجتماعی يك درس بنام معلومات حیاتی و اجتماعی در مکاتیب ابتدائی تطبیق میشود. درین درس شاگردان از محیط طبیعی و محیط اجتماعی باخبر ساخته میشوند، قریه و دهکده خود را خوب می شناسند، از آنکه کدام پیشه و صنایع کدام نوع زراعت و تجارت در قریه رواج دارد مطلع میشوند. در حصه تربیه بدنی نیز در مکاتیب ابتدائی توجه خاصی مبذول شده - با بازی ها و سامان ورزشی و میدانهای جدید تهیه شده است و يك کتاب بنام رهنمای سیورت برای معلمین - مکاتیب ابتدائی تهیه و بدسترس استفاده معلمین گذاشته شده است.

درین سال (۱۰) مکتب ابتدائی شش صنفی به تفصیل ذیل در ولایات تاسیس شده است :

ولایت قطغن - مکتب جنگل با شی .

ولایت ننگرهار - در وایکل نورستان .

ولایت هرات - مکتب نسوان در مرکز هرات .

حکومت اعلی پروان - مکتب ده قاضی - مکتب قریه سرخ - مکتب نسوان چاریکار - و مکتب اساسی پنجشیر .

حکومت اعلی میمنه - مکتب نسوان اندخوی - مکتب عرب خانه مرکز میمنه .

حکومت اعلی غزنی - مکتب نسوان مرکز غزنی .

حکومت اعلی فراه - مکتب نسوان در مرکز فراه .

همچنان (۱۹) مکتب دهاتی سه صنفی به تقاط ذیل جدیداً باز شده است :

ولایت کابل :-

مکتب دهاتی نسوان قلعه مسلم

مکتب دهاتی نسوان چهل ستون

مکتب دهاتی کاریز میر

مکتب دهاتی ده کپک

مکتب دهاتی ده سبز

ولایت ننگرهار :

مکتب دهاتی ججه اسمار

مکتب دهاتی قلعه گل

ولایت قطغن ولایت قطغن

مکتب دهاتی خواجه غارتا لغان

قندهار :

مکتب دهاتی دپشتی کاریز

مکتب دهاتی انگوری اطغر

مکتب دهاتی اتم زایی

مکتب دهاتی قریه عیسی خان

حکومت اعلی غزنی :

مکتب دهاتی یحی خیل کتواز

مکتب دهانی جاني خیل کبواز، حکومت اعلیٰ بدخشان، مکتب دهانی ده نوخیش، حکومت اعلیٰ کرشک :

سهم مکتب جدید دهانی دروادی هیر مید جدید آریاز شده اهمیت که جمله ۹ (مکتب می شود و در حدود (دهمزار) طفل جدیداً شامل این مکتب ابتدائی گردیده است . برای تقویة سو ادویلند بردن سو یه فارغان مکتب دهاتی و ابتدائی ، که به تعلیمات خود به ادامه داده نمی توانند مجله بخوان و بدان که دارای مضامین حیاتی و معلوماتی است و هر ماه ده هزار نسخه از آن ضعیف و در طول سال مجاناً بآبدسترس استفاده مستحقین آن گزاشته شده است . در حصة تعلیمات سمعی و بصری - در حدود یک صد فلم تلمی و تربیتی به مکتب نشان داده شده و برای معلمین مکتب کورسی جهت آموختن اصول استفاده از تعلیمات بصری دایر گردیده و ۵۰ نفر ازین کورس فارغ شده اند که در مکتب پروگرام تعلیمات بصری را پیش میبرند . یک دستگا ه سینمای سیار مرتباً در مکتب گردش نموده و فلم های تلمی و تربیتی را به طلاب و اهالی نمایش میدهند .

مدیریت تعلیمات اساسی :

وزارت معارف که در توسعه پروژه های دهکده سهم بارزی دارد از همه اوانرجهت پیشبرد امور عرفانی - اجتماعی و تربیوی مناطق تحت پروژه در اواخر ۱۳۳۴ پیش از منظوری مقامات عالی مدیریت تعلیمات اساسی را تاسیس کرد . این مدیریت در مورد امور مربوط به دهکده در مرکز وزارت معارف قرار آتی اجرا آت کرده :

- (۱) بررسی امور عرفانی و تربیوی مربوط پروژه انکشاف دهات .
- (۲) ترتیب و تدوین پروگرام های طلاب دارا معلمین که جهت تطبیقات و فرا گرفتن منتظمین تعلیمات اساسی برای مدت چهار و نیم ماه در دهکده کار خواهند کرد .
- (۳) ترتیب و جمع آوری راپورهای مربوط به امور عرفانی دهکده که بوزارت معارف مرتباً توصل میورزد .
- ۴- تماس گرفتن و هدایت دادن به اشخاصی که از طرف وزارت معارف درین پروژه معرفی شده اند .

- (۵) شرکت نمودن نماینده وزارت معارف در کمیسیون دهکده .
- (۶) مذاکره با متخصصین خارجی ملل متحده در امور عرفانی دهکده .
- (۷) تولید همکار ی وهم آهنگ ساختن کارهای متخصصین خارجی در قسمت امور عرفانی دهکده .
- (۸) پیشبرد و ترتیب پروگرام های تعلیمات سمعی ، بصری و تعلیمات اکا بر و غیره با همکار ی تامه مدیریت دهکده . فعالیت های این مدیریت از بدو تاسیس آن در مناطق تحت پروژه شیو کی چار آسیاب

بگرامی - لوگرد و غیره به موسسات ذیل می باشد :

(۱) مرکز تربیوی ذکور :

الف) کورس منتظمین تعلیمات اساسی

ب) کاربگران دهات ملگرده

(۲) مکتب ابتدائی ذکور :

(۳) مکتب ابتدائی اناث

- (۴) مکاتب ابتدایی دیوها
- (۵) مکاتب خانگی
- (۶) کورس اکابر اناث
- (۷) مراکز تربیه اناث
- (۸) کورس معلمین و معلمات
- (۹) مراکز اجتماعی

قرار فیصله مجلس مشورتي متخصصین بین المللی تجویز گردید که متعلمین صنوف اخیر دارا لمعلمین ابتدائی برای مدت چارنیم ماه در ساحه پروژة دهکده حیات بسربرده و تحت نگرانی این مدیریت از دروس علمی و نظری متخصصین داخلی و خارجی مستفید گردند و هم تا حال (۱۲۰) نفر از این کورس و از نقاط مختلف شامل خدمت اند.

در سال ۳۶ نیز مدیریت مذکور با مکاتب ابتدائی اناث و ذکر در مربوط دهکده کومک نمود تا پراوگرام بخوبی تطبیق بتوانند.

بر علاوه مکاتب اساسی که در فوق تذکار یافت يك تعداد مکاتب دهائی سه صنفی نیز در ساحه پروژة به مرور زمان در اثر همکاری وزارت معارف و دهکده تاسیس گردیده کتب درسی را وزارت معارف و معاش معلم و غیره را دهکده تهیه می نماید و هم مکاتب مذکور از طرف نمایند و وزارت معارف اداره می شود.

ازین قبیل مکاتب امسال یکباب در شپنه با ۱۸ نفر متعلم باز شده.

البته در آینده تطبیق ضرورت در مواضعیکه (۵) کیلومتر از مکتب اساسی دورتر باشد تطبیق اساسنامه وزارت معارف مکاتب دهائی تاسیس خواهد شد.

برای اینکه طلاب بی بضاعت و زارع از فیض علم بی بهره نمانند و هم بکار روزمره خویش مشغول بوده وسیله معیشت را پیدا نمایند یکنوع کورس های مختصری از طرف صبح در مساجد از ساعت ۸ تا ۷ دایر شده تا در آنجا درس دینی و سواد خوانی و غیره را توسط معلمین بیا موزند.

در چهار آسیاب پستی حصار دو مرکز تربیه برای ما دران وطیقه اناث بوده و درین مرکز را جمع به تدبیر منزل - بخت و یز - دوخت - بافت و غیره مسائل حیاتی توسط معلماتی که از طرف دهکده همکاری وزارت معارف مقرراند تدریس میشود و هم يك تعداد شان جهت سواد خوانی، کتب بخوان و بدان مجلات و چارت های اصول لایک را که از طرف این وزارت تهیه شده تعقیب می نمایند.

يك موتر سنمای سیار مکمل الاسباط بدسترس این مدیریت است که طبق پروگرام مراتبه هفته وار در مکاتب و مراکز اجتماعی و دیگر مناطق دهکده نیز فلم نمایش میدهد.

وزارت معارف در تهیه اشخاص اداری و فنی با دهکده همکاری نموده و بر علاوه اشخاص مؤظف در مؤسسات عرفاتی (۶) نفر را بصورت آمر بلاک، آمر معارف و غیره معرفی نموده است کورس سمعی و بصری از طرف این مدیریت دایر گردیده و به تعداد یازده نفر از معلمان مکاتب ابتدائی و به تعداد (۱۰) نفر از لیسه های مرکز جهت فرا گرفتن درس جمع شده بودند که سال اول کورس مذکور تقریباً نتیجه خوبی داده و در سال ۳۷ نیز کورس مبتدئ کور افتتاح و به کورس ابتدائی اول و کورس دوم عالی تقسیم شده که فعلاً در هفته يك روز دایر میگردد.

تعداد شاگردان در مکاتب ابتدائی در سال ۱۳۳۶

مجموعه	مکاتب دهاتی	دختران	پسران	صنوف
۵۸۳۱۷	۲۱۷۴۴	۳۲۳۴	۲۳۳۳۹	اول
۲۲۲۴۴	-	۲۵۷۷	۱۹۶۶۷	دوم
۱۸۶۳۰	-	۱۸۸۰	۱۶۷۵۰	سوم
۱۷۹۴۹	-	۱۶۶۷	۱۶۲۸۲	چارم
۱۳۰۷۹	-	۱۰۷۸	۱۲۰۰۱	پنجم
۸۶۷۶	-	۶۹۲	۷۹۸۴	ششم
۱۲۸۸۹۵	۲۱۷۴۴	۱۱۱۲۸	۹۶۰۱۳	مجموعه

احصائیه مکاتب ابتدائی دهاتی معلمین و معلمات مربوطه آن در سال ۱۳۳۶ در ولایات و مرکز مملکت حسب ذیل است:

مکتب دهاتی پسران ۴۵۳

» » دختران ۴

» شش صنفی پسران ۳۱۵

» » دختران ۱۸

معلمین مکاتب مذکور ۲۹۷۸

معلمات » » ۱۸۵

ریاست تدریس ثانوی

وظیفه ریاست تدریس ثانوی عبارت است از طرح پروگرامها و اساسات متین برای ادامه تحصیلات متعلمین و معلمات - وضع تقسیم ساعات روزانه و هفته وار هر صنف - کنترل دروس و امتحانات و بنا لاجزه اعطای شهادتنامه دوره های معینه باشخاص مستحق و فارغان هر دوره که تفصیل هر کدام را ذیلا بعرض میرسانیم .

پروگرام های درسی :

درین سال مانند همه ساله مطالعه و مذاقه درباره پروگرام های مکاتب متوسطه و ثانوی ادامه داشت و تجدید نظر لازمه در بعضی از مضامین بکمک معلمین و متخصصین عملی گردید . که درین جمله تجدید نظر در ساعات تدریسی قرآن کریم دوره ثانوی قابل تذکر میباشد .

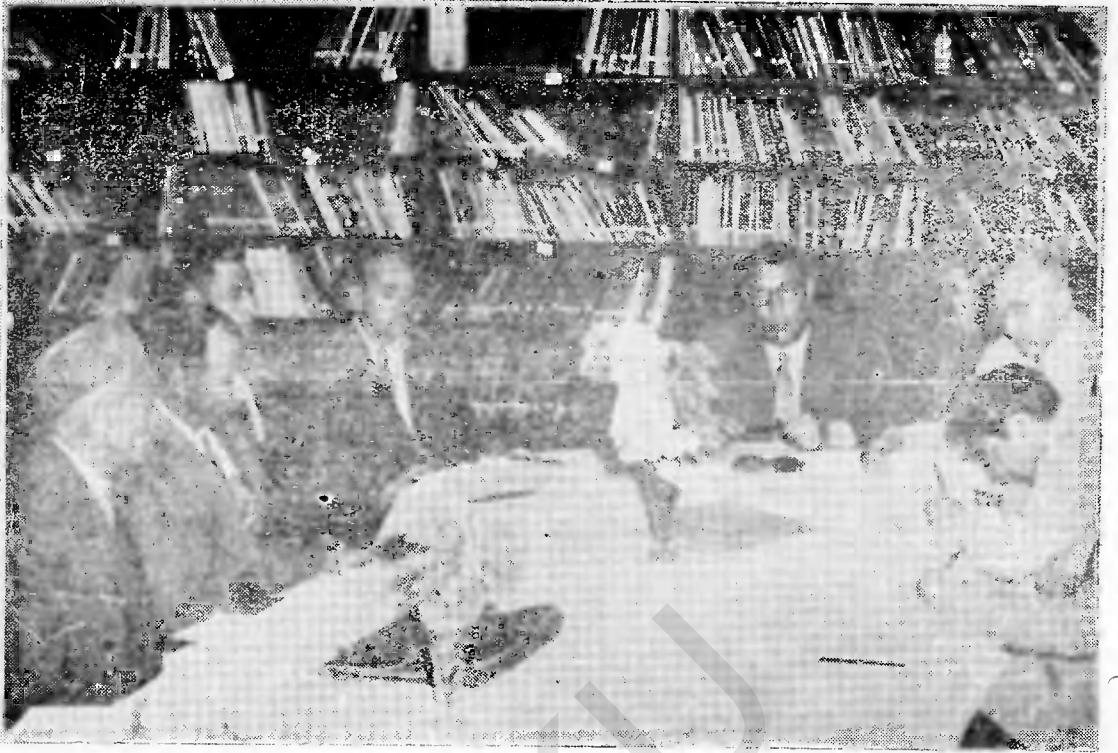
از برای آنکه متعلمین اینها و متوسطه ها در صحت تلفظ و قرأت و هم در تجوید مهارت بیشتری حاصل نمایند در هر صنف دوره متوسطه که قبلا مضمون دینیات و قرآن کریم، یکجا تدریس میگردد در هفته یک، یک ساعت خود مستقل برای قرآن کریم نیز داده شد .

درباره تقسیم اوقاتهای مکاتب تغییرات آتی پس از طی مراحل اصولی آن در سال تعلیمی موجوده بعرض تطبیق گذاشته شد :

(الف) تقسیم ساعات صنوف دوره اعداد به لیسه های نسوان .

(ب) » » » دهم و یازدهم لیسه خوشحال خان .

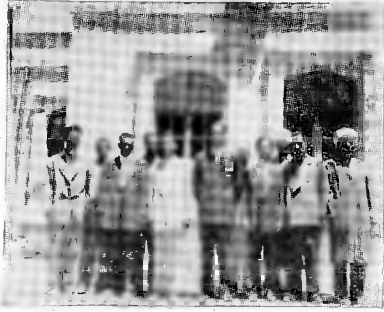
(ج) تقسیم اوقات ابتدائیه مکتب رحمن بابا .

جلسه مدیران معارف بشمول آغا علی کفیل وزارت معارف

کتابخانه انستروی تعلیم و تربیت

مدیر عمومی معارف هرات
باهیات تربیوی مکتب موفقی

عمارت مکتب اعل و سرجنگل

طلاب مکتب ها تقی هرات در فارم
زراعتی

مکتب مرکز میدان

مدیر عمومی معارف هرات
از مشمولین کورس اکابر امتحان میگیرد

طلاب مکتب دهایی بهسود نا مدیر عمومی معارف

چون دوموسسه اخیرالذکر مکاتب لیلی است پس تقسیم ساعات آنها نسبت به مکاتب نهاری مختلف و ساعات هفته وارد رسی آنها بیشتر میباشد. در تجدید نظریکه درباره تعدیل و تثبیت تقسیم ساعات درسی آنها بعمل آمده است در مضامین اساسی مانند قرآن کریم و دینیات لسان مادری - تطبیقات دروس نظری و غیره افزودی لازمه عمل آمده است.

(۲) امتحانات:

ریاست ثانوی طبق معمول از امتحانات سالانه مکاتب مرکز طور مستقیم و از مکاتب ولایات بالواسطه مدیریت های معارف و با توسط نماینده های که از مرکز وزارت اعزام میگرددینند بازرسی نموده است. در سال تعلیمی گذشته امتحانات بکلور یا در چهار مرکز مختلف (در کابل، هرات که منطقه سرد سیراند در ماه قوس و حوت و در قندهار و تیگری لغمان، که در سرزمین های گرمسیر واقع اند در ماه جوزا) دایر گردید.

(۳) اعطای شهادتنامه:

قبلا در مکاتب متوسطه و دبیرستان تدریسات ثانوی تنها بعد از سیری شدن امتحان صنف ۱۲ شهادتنامه با فراغان آن توزیع میگردد ولی به نسبت آنکه همه طلاب شاملین لیسه ها نمیتوانند مراحل تعلیمی خود را تا صنف ۱۲ طی نمایند و کتب زیاد آنها در دوران صنف ۸، ۷ و ۹ و بعضی دیگر آن قبل از صنف ۱۲ یا در مدرسه های مکاتب راترک میشوند، پس نظر بقیصه مجلس معارف بچنین اشخاص شهادتنامه های دوره های تکمیل شده آنها یعنی از دوره ابتدائی و یادوره متوسطه اعطاء میگردد.

(۴) تعلیمات نسوان:

تعلیمی از هدفهای مهمی را که وزارت معارف در تعلیم و تربیه ضمیمه نسوان در نظر دارد تقویه و تنمیه جنبه های حیاتی معومات این طبقه است. از آنست که در تعدیلات و یا ترمیمات پروگرامهای نسوان مسئله فوق الذکر نیز در نظر میباشد. در سال جاری ریاست تدریسات ثانوی تغییرات آتی را در پروگرام صنف عالی لیسه های نسوان بعمل آورده است:

(الف) در صنف دهم لیسه های نسوان بعضی مضمون جیالوجی که قبلا تدریس میشد سر از سال جاری مضمون بیالوجی که حیاتی تراست تدریس میگردد.

(ب) برای تطبیقات دروس فزیک و کیمیا در صنف یازدهم بر ساعات نظری هفته دو ساعت عملی نیز تخصص داده شد.

(ج) مضمون تربیه طفل بعضی آنکه طور پراکنده در صنف دهم و یازدهم لیسه های نسوان تدریس میشد سر از سال جاری تقسیم متمرکز در سال اخیر دوره لیسه یعنی در صنف ۱۲، تدریس میگردد.

(د) ساعات تدبیر منزل که در صنف اخیر شعبه کامل لیسه تدریس نمیگردد در سال جاری سه ساعت برای این مضمون در صنف ۱۲ تخصص داده شده است تا علاوه بر دوخت و بافت - بخت موضوعات حیاتی - حفظ الصحه - اقتصاد بیتی و غیره تدریس گردد.

(ه) برای آنکه در کارهای دستی - بافت - برش و غیره هنوز هم مهارت بیشتری به معاملات مکاتب و علی الخصوص بانانیکه و طبقه تدریس این نوع مضامین را دارند بتوانیم در سال جاری وزارت معارف بکمک و همکاری شعبه امداد تخنیک امریکا یک کارگاه مهم بافت و دوخت مودل سازی و تدبیر منزل را در لیسه ملالی ترتیب و تجهیز نموده.

پلان پنځساله :

در تطبيق پلان پنځساله فعاليت مابراي سال دوم باوجود مشکلات از نظر عدم معلم كافي لوازم تدريس وغيره قرار آتي ادامه داشت :

(الف) از مكتب ابتدائي نسوان مرکز شهر قندهار در جوزا سال ۳۶ اولين دسته فارغ التحصيل گرديد: چون فارغ التحصيلات مكتب مذکور با ادامه تحصيلات خود شوق مفرطي نشان ميدادند وهم تقاضای آنان از طرف مقامات ذبصلاحيت قندهار و اوليای طلبات تقويه ميگرديد از تقاي مكتب ابتدا بيه زر غونه اناي قندهار بمتوسطه در داخل چوكات پلان پنځساله صورت گرفت در ماه ميزان ۳۶ افتتاح شد .

(ب) دو مكتب متوسطه كه در سال دوم پلان نظريه مساعد بودن شرايط لازم به ايسه ارتقا يافته اند مكتب متوسطه را بعه بلخي واقع كارته ۲ كابل و متوسطه مرکز خان آباد مياشد .
كه از پانزده حوت ۳۶ به ايسه ميدل گرديده اند .

(ج) متوسطه های تشكيل شده سال اول پلان (سلطان نيورسملی-گرشك-سلطان ه رضيه نسوان مزار شريف و بلقيس نيو نخي مرکز كابل) وليسه خوشحال خان كه جديداً تاسيس گرديده بود انكشاف و در سال جاری صنوف هشتم و يازدهم مربوطه را تشكيل داده اند .

(د) ليليه های جديد التاسيس سال اول پلان كه ضميمه مكتب متوسطه عبدالحی گرديزي وليسه بغلان در اوایل سال ۳۶ افتتاح گرديده بود انكشاف لازم خود را در سال دوم پلان حاصل و در هر کدام به تعداد شصت - شصت نفر متعلمين جديد الشمول صنف هفتم پذيرفته شده است كه در جمله متعلمين جديد الشمول بغلان علاوه به طلاب ولايت قطنن از مربوطات ولايت مزار شريف حكومت اعلى بدخشان و حكومت اعلى شبرغان نیز طلاب پذيرفته شده است .

امور متفرقه .

(۱) تهیه لابراتوارهای فیزیک کیمیا و بیالوجی :

ظوريكه خوانندگان محترم ميدانند تدريس نظري مضامين ساينس با لای شا گردان بدون تطبيقات عملي چندان مو ثر واقع نميشود بنا بران ر يا ست تد ر يسات تا نوشش سیت سامان مکمل فز يك کیمیا و بیولوژی را به ايسه های خوشحال خان، زرغونه (كابل) لغمان حكومت اعلى پروان، احمدشاه باقندهار، دارالمعلمين، ننگرهار، ايسه سلطان فيات الدين هرات توزيع نمود .

(۲) ترتيبات كورسهای مكمله :

چون امتحانات سالانه مكاتب مناطق گرمسير در ۱۵ جوزا صورت ميگيرد در سال ۳۶ از ايسه لغمان (۶) نفرو از ايسه احمدشاه باي قندهار (۱۸) نفر فارغ گرديدند. به علتبكه در اين موقع سال از يكطرف بست پوهنخى های رياست پوهنتون تكميل و از جانب ديگر از سال تعليمي بيشتر از سه ماه آن سپري گرديده بود. پس رياست تدريسات ثانوي برای آنكه وقت فارغ التحصيلات مذکور بهدر نرود و هم سيويه تعليمي و جنبه های عملي و نظري مضامين ساينس آنها هنوز هم تقويه گردد. كورس مكمله را برای آنان باز نمود كه بيش از چهار ماه كورسهای مذکور در كابل دائر شد و فارغ التحصيلان ولايات كه در مكاتب ليليه اعاشه نیز ميشدند به تعقيب دروس ادامه ميدادند .

(ب) معلمین: تکمیل معلم درمکاتب مسلکی ازمهترین مصروفیتها است در جریان سال ۳۶ اساس شرح آتی که بودی معلمان مسلکی تکافو گردیده است.

معلم جدید	تعداد عمو می	مکتب دارالمعلمین
۲	۶۱	مکتب دارالمعلمین
۹	۲۱	» تخنیک ثانوی
۲	۱۱	» زراعت
۳	۱۵	» تجارت
۱۰	۴۸	مکتب ابن سینا
۵	۳۱	» میخانیک کی کابل
۳	۳	» » خوست
۶	۶	» » قندهار

(ج) مواد و سامان - تهیه مواد، سامان و افزار فنی برای مکاتب مسلکی ازمهترین عوامل تعلیمی محسوب می گردد چون قسمت همدان مواد و افزار از خارج وارد می گردد بدین ملحوظ تهیه آن یک مواظبت دائمی را ایجاب می کند - در طی سال ۳۶ یک مقدار مواد - ماشین و افزار و غیره برای مکاتب مسلکی تهیه شد و از همه مهتر تهیه یک کارگاه ابتدائی تخنیک کی برای مکتب جدید التاسیس میخانیک کی خوست بود که بزودترین فرصت از همدان تهیه گردید.

چون تعلیمات مسلکی با ایجابات روز همدش پیش می رود در بعضی مکاتب تحولاتی در جریانات تعلیمی وارد گردیده است در جریان سال تعلیمی در تهیه مواد - سامان و افزار تخنیک کی و تحولات مواد تعلیمی و ترقی تریه از طرف وزارت معارف اقداماتی بعمل آمد که درین اقدامات بعضی کمکهای یونسکو دولت المان و امریکا قابل یاد آور است که در ذیل باختصار از آن ذکر می شود:

مکتب دارالمعلمین: سامان لا بر اتوار دارالمعلمین بغرض تجربه های علمی علمی بمقدار کافی تهیه شد تعدیلاتیکه درین مکتب بوقوع پیوسته قرار آتی است:

(۱) صنف دهم دارالمعلمین های متوسطه و ابتدائی روی دو منظور با هم مشرک شد یکی اینکه معلمین حین شمول نمیتوانند فکر خود را درباره تحصیلات آینده تثبیت نمایند بمکتب اجازه می ده بدوزق و استعداد متعلم را کشف نموده او را در تحصیلات آینده اش راهنمایی کنند. منظور دوم، دادن یک سوبه متین تعلیمی است بشاگردان.

(۲) در اخیر سال تعلیمی شاگردان صنف (۱۲) دارالمعلمین ابتدائی یک قسمت وقت خود را به فعالیت های تعلیمات اساسی و فرا گرفتن امور زعامت در دهکده ها می گذرانند. برای استفاده بیشتر درین زمینه مدت این فعالیت ها از سه ماه به چهارونیم ماه تمدید شد با اساس این پروگرام فارغ التحصیلان این شعبه می توانند علاوه بر فن تدریس اصلاحات اجتماعی - اقتصادی و صحی اهالی اطراف و اکناف مملکت را تامین نمایند - محتویات این پروگرام قرار آتی است:

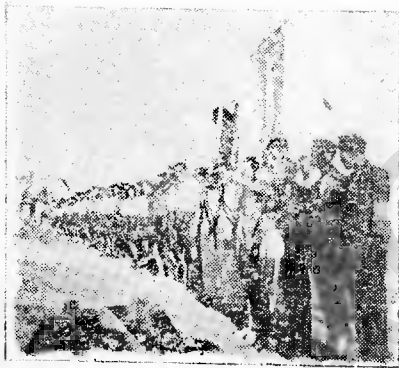
(۱) انکشاف دهات. (۲) تعلیمات اساسی. (۳) باسواد ساختن اکابر. (۴) انکشاف استعداد های سمعی و بصری. (۵) رفع مشکلات امور زراعتی از لحاظ فنی و علمی.

طلاب مکتب دهاتی زارین یکاوانگ

شیاغلی مدیر معارف هرات در حال
معاینه مکتب نمونه (موفق)

طلاب مکاتب هرات

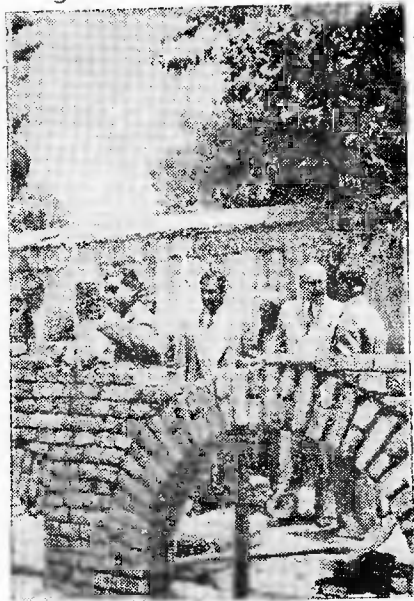
عمارت دارالمعلمین هرات

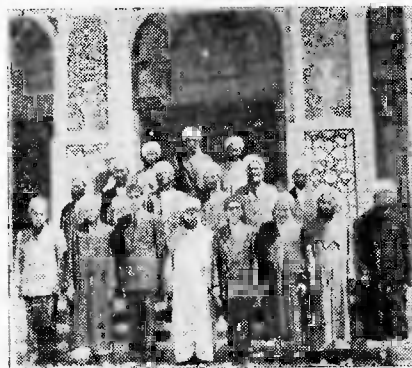
دو کسنگ متعلمین لیسه سلطان و دارالمعلمین

مکتب مینخاینکی قندهار

رئیس تدریسات مسلکی و سفیر آلمان
از مکتب میخانیک کابل دیدن میکنند

مدیر عمومی معارف با هیأت
تریبوی مدرسه جامع هرات

طلاب مکتب موفق در آشنای
فعالیت زراعتی

عمارت مکتب ده سرخ یکاوانگ

طلاب دارالمعلمین و هیأت تریبوی معارف هرات

متعلمات خردسال مکتب سلطانه
روضه مزار شریف

در پروگرام، صنف (۱۲) در پهلوی دیگر مضامین مضمونی بنام، (نمای بشری) نیز افزود گردید.
 دارالمعلمین متوسطه دارای دو شعبه است - یکی شعبه که شاگردان آن بعد از تکمیل دوره، صنف: ۱۲
 معلم می شوند و دیگر شعبه، ای که فارغ التحصیلان آن شامل یوهنچی ها می گردند . منظور اصلی ما از
 اختلاف شعبات اینست که چون فارغ التحصیلان این شعبه پس از فراغ یوهنچی مربوطه معلم می شوند بنا
 بر آن بهتر خواهد بود فلسفه تربیوی مسلکی را داشته و از نظریات مهمه تعلیم و تربیه (ساینس یا اجتماعیات)
 دارای اطلاع کافی باشند - مکتب دارالمعلمین تحت اثر خویش مکاتب ذیل را داراست .

(الف) مکتب سیورت: این مکتب در برج اسد سال ۳۶ تحت اثر مدیریت دارالمعلمین تأسیس شد تا در بین فعالیتهای
 دماغی و فکری و فعالیتهای بدنی شاگردان مکاتب موازنه و انسجام تأمین گردد برای شمول باین مکتب به
 تعداد (۵۰) نفر متعلم انتخاب و پروگرام درسی آن طبق تصویب انجمن وزارت معارف تهیه گردید
 شاگردان این مکتب از صنف (۹) فارغ التحصیل می شوند .

در همین سال سه نفر خارجی متخصصین سیورت بر علاوه معلمین داخلی استخدام گردید در این مکتب
 موسسه (ایشیا فونایشن) کمکهای شایان تقدیر نموده اند .

(ب) مکاتب تجربی دارالمعلمین : - دارالمعلمین برای پیشبرد و تطبیق تعلیمات خود دارای دو
 مکتب ابتدائی تجربی بنام مکتب علاوالدین و مکتب سین کلی است . خصوصیات عمده پروگرام تجربی
 این مکاتب حاوی مواد ذیل است :

- (۱) اعتنای خاص بآموزش حرفه ها .
- (۲) صرف مساعی و کمک با اهالی در بهتر ساختن اوضاع زندگانی اجتماعی - اقتصادی و صحی .
- (۳) اصول تدریس درین مکاتب بر اساس حل مسائل است (رسیدن به حل مشکلات مربوطه) .
- (۴) درین مکاتب مساعی جدی بکار برده می شود تا شاگردان مسائل را عملاً بیاموزند .
- (۵) درین مکاتب مساعی جدی بکار برده می شود تا شاگردان صنوف نهائی دارالمعلمین ابتدائیه مشفق
 و منارست تدریس را بعمل می آورند درین حصه هیأت فرهنگی امریکا بنام هیأت کولمبیا در بهبودی این
 پروگرام ها و انسجام رشته های تدریس معاونتهای قابل وصفی می نمایند .

مدارس دینی :

نظر بایجابات وقت در پروگرام مدارس دینی تعدیلاتی بعمل آمد ، در اواخر سال ۳۶ در پهلوی دیگر
 مضامین از عربی مضمون محاوره عربی و از علوم عصری مضامین کمیافزیک و ساینس عمومی نیز داخل
 پروگرام گردید .

مدرسه علوم شرعی :

این مدرسه فعلاً دارای صنوف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ میباشد تعداد بر سه صنف به (۱۰۱) نفر میرسد .
 درین مدرسه فعلاً فارغ التحصیلان صنوف نهم و ولایات شامل میشوند و زبان عربی را درین مدرسه معلمین
 مصری با اصول جدید تدریس مینمایند عده ای از فارغ التحصیلان این مکتب معلم و باقی آن به دیگر دواپردوالتی
 شامل کار میشوند در سال ۳۶ تعداد فارغ التحصیلان این مدرسه (۴۹) نفر بود .

مکتب تخنیک ثانوی :

مشکلاتیکه در حصه پروگرام - تعمیر و تکمیل معلمین این مکتب محسوس بود در جریان سال تعلیمی ۳۶
 تقریباً بصورت کلی مرفوع گردید .

یک عده از معلمین این مکتب خارجی و عده دیگر آنها تحصیل یافتگان افغانی هستند. این مکتب سالانه یک تعداد فارغ التحصیلان لایق از شعبات مختلفه برق، موتور، میخانیک، هواپیما، مهندسی، مؤسسات صنعتی، مملکت اهدا مینماید عده از آنها بقرض تحصیلات عالی تر بخارج اعزام می شوند.

مکتب ثانوی تخنیک دارای صنوف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ است در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۲۷ نفر از این موسسه فارغ التحصیل گردید.

نتیجه معاونت های مؤسسه (ای-سی-ای) یعنی هیأت تربیوی تخنیک کی امریکا از حیث امداد و استخدام متخصصین فنی برای این مکتب اطمینان بخش است.

مکتب زراعت:

این مؤسسه شاگردانی را تربیه می نماید که در انکشاف و توسعه امور زراعتی و فلاحتی عصری کوشیده مشکلات امور زراعتی را از سر راه دهاقین بردارند و آنانرا درین فن رهبری نمایند که نتیجه مساعی فارغ التحصیلان این مکتب خاصه در وزارت زراعت و وادی هلند واضح است.

متخصصین که درین مکتب موظفند، افغان می باشند.

این مکتب دارای صنوف ۱۰، ۱۱ و ۱۲ است زبان فارسی و پشتو و انگلیسی در آن تدریس می شود و شعبات اگر نومی، تربیه حیوانات، ساینس، انجنیری در آن دایر است.

نظر به سنجش که در سال ۳۶ بعمل آمد عائدات شعبه تربیه حیوانات از درک فروش تخم مرغ و گاو، سه چند عائدات سال ۳۵ تخمین گردید.

در تدوین لسان انگلیسی معلمین امریکائی سهم دارند علاوه بر مدیر داخلی در این مکتب یک نفر مدیر فنی امریکائی بایکنفر ماون آن بهمکاری مؤسسه و ایومنگ ایفای وظیفه می نمایند.

مکتب تجارت:

مکتب تجارت علاوه بر شعبات دیگر خود دارای یک شعبه بنام (شعبه مالی) نیز می باشد که این شعبه تازه تشکیل و شاگردان از صنف ۱۱ این شعبه فارغ می گردیدند و برای امور دفتر داری تربیه میشدند لیکن نسبت صوابدید وزارت معارف برای شاگردان این شعبه هم اجازه داده شد که تعلیمات خود را مثل شعبات دیگر تا صنف ۱۲ ادامه بدهند.

مکتب متوسطه ابن سینا:

یک تعداد کتب برای کتابخانه جدید التاسیس، یک مقدار سامانلابراتوار جهت تطبیقات علمی مضامین ساینس این مکتب از طرف مؤسسه تعلیم و تربیه تهیه و در معرض استفاده شاگردان گذاشته شد برای پیشرفت مضمون (کار عملی) که بحیث مضمون مستقل خوانده میشود تا حد ممکن سامان جدید آن بهمکاری مؤسسه تعلیم و تربیه مهیا گردید نظر به سالهای قبل احصائیه مخابر جدید التاسیس و اول از رز و با انباشت و بایر اس.س متجاوز از هزار نفر طلبه در آن شاملند.

مکتب ابن سینا طور اجمالی دارای سه شعبه ۸، ۷ و ۹ میباشد که تعداد صنوف آن بصورت عمومی به ۳۰ صنف بالغ می گردد و سالانه تقریباً به تعداد ۱۲۵۰ الی ۳۵۰ نفر فارغ التحصیل آن بمکاتب سه گانه تخنیک ثانوی زراعت و دارا معلمین شامل می شوند.

برای رفع خستگی شاگردان این مکتب، اطاق تفریحات عمومی با انواع لوازم تفریحی مهیا است.

مکتب میخانیککی :

در آغاز تعلیمی سال ۱۳۶ اولین قدمیکه در پیشبرد امور تعلیمی این مکتب گذاشته شد تشکیل صنف ۱۰ و تهیه پروگرام آن بود.

در سال تعلیمی ۳۶ و ۳۷ صنف ۱۱ نیز تشکیل میگردد. درین سال برای رفع مشکلات مکتب یک تعداد ماشین و لندنگ - اره آهن - اره چوب - برمه آهن و موتورهای برقی ساخت مجارستان و هم یکمقدار مواد خام از داخل مملکت خریداری و به عرض استفاده قرار داده شد. مدیر فنی این مکتب شاغلی زایل آلمانی است. در نتیجه امتحان سنوی سال ۳۶ به تعداد ۸۰ نفر شاگردان صنف ۹ از شعبات مختلفه - بسته کاری - ماشین کاری - برق قوی و ضعیف - نل دوانی - ترمیم موتر - ریخته گری - آهنگری و ادنگ کاری - حلبی سازی و نجاری فارغ التحصیل و بمؤسسات مربوطه دولتی شامل کار شدند.

مکتب صنایع کابل :

در جریان تعلیمی سال ۳۶ درین مکتب شعبه ای بنام شعبه رسامی جدیداً تأسیس گردید و سامان ضروریه آن ذریعه آقای برشنا از آلمان خریداری و بدسترس استفاده طلاب گذاشته شد عمارت جدید این مکتب در کارته ۴ تحت تعمیر است.

قبل ازین در مکتب تدریس لسان انگلیسی و آلمانی هر دو رواج داشت ولی در جریان همین سال لسانی آلمانی بحیث لسان خارجی در تمام صنف شامل گردید چند پایه ماشین و بعضی سامان دیگر از آلمان خریداری گردیده است درین سال به تعداد ۱۸ نفر طلبه از شعبه نجاری معماری و خیاطی فارغ التحصیل و بشعبات مربوطه برای خدمت تقدیم شدند. در همین سال برای تقویه امور شعبه نجاری و معماری دو نفر معلم متخصص آلمانی استخدام گردید.

شبی دار المعلمین :

این مکتب دارای چند کورس، زبان انگلیسی - زبان روسی و کورس ابتدائی است نظر باحصائیة سال ۳۶ فارغ التحصیلان شبی دار المعلمین به ۲۴ نفر بالغ میگردد د شها دت نامه این مکتب معادل - شها دت نامه بکلو ریاست .

پلان انکشافی مکاتب مسلکی :

وزارت معارف در طی مجاهدات سال ۳۶ خویش بایجاد سه مکتب دار المعلمین و دو مکتب میخانیککی در نقاط مختلفه مملکت موفق شد در تهیه سامان و لوازم این مکاتب انکشافی سعی بعمل آمد مکاتب مذکور عبارتند از :

مکتب دار المعلمین هرات :

این مکتب در اوائل سال ۳۶ تعلیمی در هرات بنیافت جریان تدریس آن صورت اساسی گرفت درین سال بتعداد ۶۰ نفر متعلمین برای صنف اول این مکتب اخذ گردید

دار المعلمین ننگرهار :

این مکتب در سال ۳۶ در ننگرهار تأسیس گردید - در تهیه سامان و لوازم آن بر طبق دار المعلمین هرات اقدام شد در همین سال به تعداد ۲۶۴ نفر طلبه برای تشکیل صنف ۷/۸/۹/۱۰/۱۱ آن آماده شمول گردید که تعداد متعلمان آن به ۲۶۴ نفر میرسد.

دار المعلمین قندهار :

این مکتب هم در سال ۳۶ در قندهار جدیداً اساس یافت و لوازم آن بر طبق دو - دار المعلمین فوق تهیه گردید درین سال به تعداد ۵۲ نفر طلبه در آن شامل شدند

مکتب میخانیکي قندهار:

این مکتب در اوسط سال ۳۶ در شهر قندهار افتتاح گردید و به تمدن ۶۰ نفر طلبه طور جدیدا شمول بان شامل و به تحصیل اشتغال ورزیدند. کارگرهای تخنیک ابتدائی مایحتاج مکتب بزود ترین فرصت تهیه شد و سسه یونسکو هم در تهیه افزار و سامان آن با وزارت معارف تاحد توان مساعدت گذرد. بصورت عمومی قیمت سامانیکه درین سال خریداری شده است به مبلغ (۲۵۰۰۰) دلار بالغ میگردد. در همین سال ۶ نفر معلم مقرر گردید که از جمله ۳ نفر آن امریکائی اند که یکنفر آنها بحیث مدیر فنی و دو نفر دیگر آنها بحیث معلم فنی از طرف مؤسسه یونسکو استخدام گردیدند.

مکتب میخانیکي خوست:

این مکتب بتاریخ ۴ برج اسد سال ۳۶ درخواست تأسیس گردید و بتعداد ۵۰ نفر متعلم به شعبه تخنیک ابتدائی آن اخذ و سه نفر معلم برای تدریس و رهنمائی شان با اصول تخنیک فنی مقرر شد. عمارت جدید مکتب عقرب تکمیل خواهد گردید برای تعلیمات علمی طلاب این مکتب که کارگاه تخنیک ابتدائی مکمل از قبیل ماشین خردی - ماشین فریز - ماشین رنده، ماشین برمه - ماشین تیز کاری و کوده آهنگری بقیمت (۴۵۰۰۰) کلهدار از پول بودجه وزارت معارف خریداری شد. طلاب این مکتب به سه شعبه ترمیم مویر - برق و ماشین کاری منقسم میگردد یک قسمت عمدتاً سامان و افزار برای سال دوم و سوم شاگردان بالمان فرمایش داده شده است.

مکتب صنایع فراه:

این مکتب حسب پیشنهاد حکومت اعلی فراه و صوابدید وزارت معارف در ۱۵ سنبله سال ۱۳۳۵ در فراه افتتاح و ۳۰ نفر شاگردان برای دو شعبه نجاری و معماری، آن اخذ گردید. در همان سال ۱۳۳۵ سامان و اوزام مورد ضرورت هر دو شعبه طبق بست شعبه نجاری و معماری مکتب صنایع کابل تهیه گردید برای معلمین این مکتب مدد معاش نیز پرداخته می شود.

ویاغت دارالتالیف

دارالتالیف متکفل امور تالیف - ترجمه و نشر کتب تعلیمی - کتب معاون درسی و مطالعه تدویر کتبخانه وزارت معارف و کتابخانه عامه کابل بوده دارای شعبات ذیل می باشد:

اول مدیریت تالیف و ترجمه:

الف تالیف کتب درسی: کتب پشتو برای متعلمین و متعلمات مناطق فارسی زبان از نظر فن آموزش و پرورش روش جداگانه رایج می کند و روی این اصل دارالتالیف برای آموختن زبان ملی پشتو در مناطق فارسی زبان کتب جداگانه ای بر روش مخصوص طبع و نشر می نماید چنانچه بسلسله تالیف کتب قرائت اول و دوم پشتو برای صنف چهارم و پنجم امسال قرائت سوم پشتو برای صنف ششم مناطق فارسی زبان بر روش مخصوصی مایکل وست تالیف شد.

ب سلسله کتب قرائت فارسی اول و دوم که در سال گذشته برای صنف چهارم و پنجم تالیف شده بود امسال قرائت فارسی سوم برای صنف ششم پشتو زبان ها تالیف گردید.

همچنان کتاب کیمیا ی صنف یازدهم تالیف گردید. این کتاب علاوه بر ارائه معلومات علمی در باره کیمیا - را جمع به اتم - استفاده از انرژی ایتمی بدستگاه های ایتمی معلومات کافی میدهد.

کتاب قرائت پشتو برای صنوف دهم، و یازدهم مناطق پشتو زبان که در سال گذشته جهت تاء لیف به مؤلفین سپرده شده بود - امسال از زدم مؤلفین به دارالتالیف رسید و پس از طی مراحل قانون تألیف بحیث کتاب قرائتی آماده طبع گردید.

کتاب دیگر یک - امسال در قطار سایر کتب درسی تاء لیف و آماده طبع گردید عبارت است از یک کتاب تاریخ بزبان پشتو برای شاگردان صنف، یازدهم، مناطق پشتو زبان کتاب تاریخ ادبیات فارسی رای صنوف دوازدهم، کتاب دیگر است که امسال تاء لیف شد. و در این موضوع معلومات مفید میدهد و بروش خاصی تاء لیف شده است.

کتابیکه از بدو تاسیس دارالتالیف (۱۳۲۵) تاء لیف و طبع شد دولی طبع دوم نشده بود یا کتب دیگریکه جدید تاء لیف گردیده امسال حجم کار دارالتالیف را نسبت بسالهای گذشته در مورد تصحیح و آماده ساختن کتب برای طبع - زیاد تر ساخت قراریکه با مطابع داخلی مذاکره شد باین نتیجه رسیدیم که کلیه کتب مورد ضرورت وزارت معارف در ظرف دو سال در داخل طبع شده نمیتواند ازیشرو محض یا زده نوع کتب در مطابع داخلی جهت طبع سپرده شده و بر علاوه دارالتالیف با موسسه انتشارات فرانکلین تهران، راجع بطبع یکصد و بیست نوع کتب قراردادی منعقد نمود و با اساس مواد این قرارداد در نوبت اول (۲۵) نوع کتب قرائت پشتو و فارسی دوره اول بنسبت ائسی را بناریخ ۲۹ - حمل ۱۳۳۶ - جهت طبع بآن موسسه سپرده که اکنون تقریباً یک میلیون جلد آن از طبع برآمده در این جمله کتب قرائت و پشتو و فارسی برای مکاتب دهاتی و کورسهای اکابر نیز شامل است عندهای از این کتب فعلاً در مکاتب توزیع شده و طرف استفاده شاگردان قرارداد دارد.

به تعداد چهار نوع کتب درسی مختلف بزبان فارسی و پشتو برای دوره ابتدائی و ثانوی در نوبت دوم بناریخ ۲۷ میزان ۱۳۳۶ جهت طبع به موسسه انتشارات فرانکلین تهران - سپرده شد که تعداد طبع این کتب نیز بالغ بر تقریباً یک میلیون جلد میگردد.

پنجاه و پنج نوع کتب دیگر که قرار است در نوبت سوم با آن موسسه جهت طبع ارسال شود آماده طبع میگردند.

تجویزیکه با اساس نظریه متخصصین فن تعلیم و تربیت در مورد چاپ این کتب گرفته شده چنین است که کتب دوره ابتدائی همگان بخط نسخ و نستعلیق و کتب دوره ثانوی حروفی چاپ شود.

علاو تا یاره های قرآن کریم جهت طبع به تعداد بیست و پنج هزار جلد به مطبعه دولتی سپرده شد که بعضاً از چاپ برآمده و برخی زیر چاپ اند.

(۲) کتب معاون درسی و مطالعه - دارالتالیف غیر از ترجمه کتب درسی از فارسی بزبان پشتو برای مکاتب پشتو زبان - یکمده کتبی را که توسط علماء و متخصصین خارجی در موضوعات مختلف بالسنه غربی - عربی - ترکی - اردو و غیره تألیف و طبع شده ترجمه و بغرضی بلند بردن سویه شاگردان و استفاده معلمین و متعلمات بطبع میرسانند.

هدف دیگر از ترجمه و نشر اینگونه کتب و وسایل ارائه معلومات جدید و حیاتی است بمردم.

امسال رساله دیگری بنام ملاریا قاتل بشر توسط مطبعه معارف بطبع رسا زنده شد و شاگردان مکاتب و سایر مؤسسات از قبیل مؤسسات صحی شفاخانها - حربی بنوونخی - موسسه خیریه نسوان - شاگردان کورس نرسنگ - و غیره رایگان توزیع گردید.

یکمه کتب و رسایل دیگر که معلومات ادبی و آفاقی بخواننده می‌دهد نیز توسط دارالتألیف تدوین - طبع و نشر گردیده یا زیر چاپ میباشد .

دارالتألیف شعبه دیگری بنام اداره نشریات در تشکیل خود دارد. وظیفه این اداره بطبع سپردن کتب و رسایلی است که توسط مدیریت تألیف و ترجمه تهیه و آماده طبع میگردد علاوه بر آن شعبه نشریات از خود دستگاه گسترتر و گستر پورنت هم دارد که در آن فرمایشات دارالتألیف و سایر شعبات و دوایر وزارت معارف را که تعداد چاپ آن کم و طبع آن عاجل میباشد بطبع میرساند .

دوم) مدیریت مجله عرفان:

۱) مجله عرفان نشریه رسمی وزارت معارف در سال ۱۳۳۶ که بیست و یکمین سال نشراتی آن بود هر ماه در ۵۰ تا ۶۴ صفحه مصور نشر شده و ۱۲ شماره آن مرتب و منظم از هر کدام بتعداد (۲۰۰۰) نسخه طبع و توزیع شده است .

۲) مجله پوهنه نشریه پستیوی مجله عرفان : در آغاز امسال بصورت یک مجله سه ماهه تأسیس شده شد و هر ماه در (۵۰) تا (۹۵) صفحه مصور نشر شده چهار شماره آن مرتب و منظم از هر کدام بتعداد (۵۰۰) نسخه طبع و توزیع شده است .

۳) مدیریت مجله بعلاوه نشر مجله عرفان و پوهنه رساله های مستقل دیگری نیز وقتاً فوقتاً در موضوعات ترتیبی - فرهنگی و ادبی نشر نموده بدسترس علاقمندان گذاشته است
۴) نشر اخبار عرفانی بصورت بولتن پانزده روزه که امسال بقطع کوچک مانند پار سال در چهار صفحه هر شماره بتعداد یک هزار و پنجمصد نسخه چاپ و نشر و توزیع شده است .

سوم) کتابخانه معارف:

کتابخانه معارف برای اینکه توانسته باشد بیشتر مورد استفاده قرار گرفته و احتیاجات مراجعین را رفع نماید بتاریخ ۲۲ جو زای ۱۳۳۶ شعبه دیگری را بنام «کتابخانه عامه کابل» در پهلو ی خود افتتاح کرد .

وظیفه کتابخانه های عامه تهیه بهترین کتب و مواد ترویجی برای تقویت و تربیت روح مردم مطابق با اندازه قابلیت استعدادهای آنها میباشد. و البته دسترس باین کتب مجانی و بلاعوض می آید. کتابخانه عامه معارف نیز از نوع همینگونه کتابخانه ها بوده و غایب اش بلند بردن سوئه علمی و سطح معلومات مردم این مملکت میباشد .

حق عضویت کتابخانه عامه کابل راهمه کسانیکه در کابل متوطن بوده و بالاتر از سن ده می باشد دارند. فعالیت قابل تذکر سال ۳۶ حسب آتی ارائه می شود . تأسیس قرائت خانه، اشتراك به مجله های علمی خارجی ؛ انعقاد کنفرانسها و ترتیب نمایشها تهیه کتب برای اطفال، تهیه زمینه استفاده از کتابخانه برای نسوان، تدویر انجمن شوری و رهنمائی کتابخانه همکاری با کتابخانه ها و مؤسسات تنظیم کتابخانه به شکل عصری.

ریاست تفتیش

اول) شعبه خاص:

تفتیش امور اداری و تدریسی - باخبری از تطبیق تعلیماتنامه ها و دستور العملها و هدایاتی که وزارت به شعبات و مروضات اعطاء می نماید اقدامات در باره حدوث وقایع و کوا یف و تحقیقا تیکه در چنان

موارد لازم می افتد - ابلاغ مکافات و مجازات اشخاص - که با اثر تحقیق - تفتیش اصولاً تثبیت میشود ارتباط با محاکم ثلاثه مامورین - راجع به دوسیه و قضایا اینکه - ایجاب فیصله محاکماتی را نمی نماید اینها همه مسایلی اند که اجراء آن به شعبه مذکور مربوط بوده در سال ۳۶ حسب ذیل اجراءات بعمل آمده:

(۱) تفتیش مدیریت عمومی معارف مزار شریف و مکاتب مربوطه آن مدیریت معارف ممبینه و مکاتب مربوطه آن مدیریت عمومی معارف کابل و لوگرد و مکانب مربوطه آن یاره امور معارف ولایت هرات قندهار - مشرقی نتایج تفتیش سال ۳۵ ولایات قطن - قندهار - گرشک که تحت غور کمیسیون بود بعد از فیصله های لازمه و منظوری مقام وزارت ابلاغ شده .

بساس آن (۵۴) نفر مکافات - و (۵۶) نفر بمجازات مواجهه شده است .

(۲۹) فقره تحقیقی غیر مترقبه ذریعه مفتشین مرکز انجام داده شده و اجراءات لازمه بعمل آمده در نتیجه تحقیقات (۲۳) نفر جزای انضباطی دیده اند .

مفتشین در ایام امتحانات سه ماه - شش ماهه - سالانه مکاتب و ایسه های مرکز به حیث نگران عمومی معیز - متبحرین و غیره انتخاب و اشتراک داشتند و هکذا بعد از ختم امتحانات سالانه جد اول نتایج نمرات طلاب مکاتب و ایسه ها ذریعه هیئت منتخبه به شمول مفتشین تدقیق وغور شده و نتیجه مبنی بر مکافات و مجازات اشخاص ابلاغ گردید .

مفتشین در اوقات لازم جهت واریسی جریانات امور لیلی مکاتب مرکز مؤظف شده اند و به اساس رایور مشاهدات ایشان به مراجع مربوطه جهت رفع نواقص امور لیلی و تهیه سامان و لوازم هدایات لازمه اعطاء گردید .

(ب) چهار فقره محاکماتی ذریعه مدعی العموم (و کیل اثبات جرم) به محکمه ابتدائی - صدارت عظمی محول گردید .

سه فقره محاکماتی ذریعه مدعی العموم (و کیل اثبات جرم) به محکمه مرافعه صدارت عظمی محول گردیده يك فقره محاکماتی بعد از طی محاکم دو گانه به ریاست محکمه عالی تمیز رجعت داده شده .

دوم) شعبه اول :

وظیفه شعبه اول ریاست تفتیش تغیر و تبدیل متعلمین و متلمات است از مکاتب ولایات برکز و همچنان از مرکز بولایات .

سوم) شعبه دوم :

شعبه دوم ریاست تفتیش امور شمول - تبدیلی طلاب از يك مکتب به مکتب دیگر، اخراج و جواز طلاب مکاتب مرکز کابل را ایفا مینماید . بر علاوه طلابیکه بدیگر مؤسسات میروند معرفی شان بسلسله همین شعبه صورت میگیرد همچنین شمول و معرفی متعلمین مکاتب مسلکی لیلیه و نهاری معارف از امور محوله این شعبه است برای شمول کورس مترولوجی در اثر اطلاعیه مدیریت کورس مذکور طلابیکه داوطلبان خواهش شمول خودهارا نموده بودند رسماً بآن مؤسسه معرفی شده است .

در ذیل چند مسئله مهم تذکر داده میشود :

(۱) طلابیکه از يك مکتب به مکتب دیگر شامل میشوند امور تبدیلی شان ازین شعبه صورت میگیرد .

(۲) متعلمینیکه با مصارف تعلیمی قابل اخراج باشند قلمداد مصارف تعلیمی شان به شعبات حسابی از وظیفه

شعبه دوم است .

(۳) بعضی طلابکه دومکاتب نهاری بوده و به نسبت پریشانی و باند داشتن سرپرست و جای شب باش در مرکز خواهش خود را به لیلایه های مکاتب مسلکی مینماید. در آنباره شعبه دوم اقدام می نماید همچنان امر سه دول تفتیش طلاب بمکاتب و لیسه ها ازین شعبه صادر میشود .

پښتو ټولنه

در سال ۱۳۳۶ بالا تر لایحه چه اگانه بعد تصویب مجلس وزرا و منظوری ذات شاهانه انجمن پښتو (پښتو ټولنه) بحیث یک اکادمی صاحب امتیازات ششگانه ذیل گردید:

(۱) خپرونکی

(۲) خپرنیار

(۳) خپرنمل

(۴) خپرنوال

(۵) خپرنوی

(۶) خپرنپال

امور مسلکی:

(الف) مدیریت ترجمه:

(۱) کتاب (هغه وویل) دریکصدو یک صفحه به قطع مناسب که در مجله کابل پارچه پارچه نشر شده بود بصورت مستقل نیز طبع شده است .

(۲) جزء سوم سیره النبی (ص) از اردو ترجمه شده در (۵۲۰) صفحه آماده طبع است .

(۳) جز چهارم سیره النبی ص از اردو تقریباً (۱۰۰۰) صفحه ترجمه شده .

(۴) پښتانه پاچاهان به هند کښی، از اردو در حدود (۱۰۰۰) صفحه ترجمه شده بشکل یک کتاب آماده طبع است .

(۵) کتاب (دانشان بدن) در (۶۰) صفحه از فارسی به پښتو ترجمه و بمطبعه معارف جهت چاپ ارسال شده .

(ب) مدیریت لغات :

(۱) جلد سوم (افغان قاموس) در (۶۲۰) صفحه بقطع کلان از چاپ برآمده .

(ج) مدیریت ادبیات :

(۱) از طرف این مدیریت کتابی بنام (لودی پښتانه) در (۳۰۰) صفحه بطبع رسیده است .

(۲) مسوده جزو سوم (پښتانه شعر) را ترتیب و بمطبعه دولتی جهت چاپ سیرده شده کار طبع آن جاریست .

(۵) مدیریت مجله کابل : مجله کابل مجله یا نزده روزه ادبی - لسانی - اجتماعی مصور است که همواره به تعداد ۸۵۰ شماره (۵۰) صفحه نشر شده است .

(ه) مدیریت عمومی محاسبه و تحریر :

امور اداری پښتو ټولنه (محاسبه و تحریر) مربوط به مدیریت محاسبه و تحریر است که در آن اجرای معاش

و مصرف پښتو ټولنه تهیه و ساتل نشر کتب ارسال و مرسل نشرات خرید و فروش شامل میباشد .

مدیریت تدریسات پښتو:

مختصر اجراءات امور اداری و تدریسی سال ۱۳۳۶ مدیرت عمومی تدریسات پښتو وزارت معارف قرار ذیل است:

- (الف) تعداد عمومی کورسهای پستی مرکز و ولایات :
- (۱) در مرکز ۲۶۲ کورس
 (۲) در ولایات ۲۸۰ کورس
- (ب) کورسهائی که امتحان آنها در مرکز ولایات توسط هیئت منتخبه گرفته شده است و نیز :
- (۱) در مرکز از مسخرهای مختلف ۳۵۰ کورس
 (۲) در ولایات « » « » « » ۷۱ کورس

انجمن تاریخ

انجمن تاریخ افغانستان که طبق ماده اول اساسنامه خود یک مؤسسه تبعات تا ریختنی تشکیل شده از بنیاد و تأسیس بابت طرف در روشن ساختن تاریخ افغانستان در زمینه های مختلف سیاسی فرهنگی هنری و ادبی صرف مساعی کرده و راجع به دوره های مختلف تاریخ مملکت (قبل تاریخ - قبل الاسلام - از دوران اسلامی - قرون قدیمه - قرون وسطی - قرون جدید و تا ریخ معاصر) تبعاتی نموده و آثاری منتشر ساخته و به معنی عام دوز و ابای تاریخ مملکت و روشن ساختن شرح حال رجال بزرگ از سلاطین و پادشاهان گرفته تا ابواب علمی و اجتماعی و فرهنگی و راجع به معرفی اماکن و بلاد و شواهد تاریخی و اعلام کهن کسب و بیامیزیم ذرات خود در شنا سایندن افغانستان کمک میکند یک سلسله مقاله ها و رساله ها و کتاب ها را نیز نشر کرده است .

انجمن تاریخ غیر نشرات غیر موقوته نشرات موقوته هم دارد که از یک نشراتی انجمن بشمار میروند و عبارت اند از : مجله آریانا - (مجله افغانستان) مجله آریانا وارد دوره شانزدهم و مجله افغانستان وارد سال سیزدهم مطبوعاتی شده .

برخی از آثاریکه در ظرف سال ۱۳۳۱ در دسترس عامه گذاشته شده قرار آتی است :

(۱) جلد دوم پادشاهان متأخر افغانستان : این جلد مشتمل بر (۱۹۶) صفحه است و از دوره سلطنت محمد اعظم خان تا و آخر عصر اعلیحضرت ضیا الملت والیدین امیر عبد ارجن خان را در بر میگیرد و مختصری هم بصورت دیباچه از دوره امیر حبیب الله خان مرحوم بحث میکند . طبع این دو جلد کتاب مهم انجمن تاریخ را قادر ساخت تا یک دوره تاریخ پادشاهان محمدزائی را از آغاز سلطنت امیر دوست محمد خان تا شروع سلطنت امیر حبیب الله خان شهید در دسترس خوانندگان بگذارد و چون خود مؤلف آن میرزا محمد یعقوب علی خانی هم در یک قسمت آن دوره می زیسته و با جریان تاریخ آن عصر بزرگ شده است اکثر چشم دید و در یک قسمت هم شنیدگی و مسموعات دوره های نزدیک خود را نقل میکند .

(۲) جلد دوم د افغانستان بخوانی تاریخ : انجمن تاریخ صرف مساعی دارد تا موازی با نشریات بزبان فارسی آثار و تبعات خود را بزبان ملی پشتو هم انبساط دهد - جلد اول تاریخ افغانستان را در (۵۰۰) صفحه به پشتو نشر کرده در تمام طرف سال ۱۳۳۶ کوشش بعمل آورد تا جلد دوم تاریخ افغانستان و هم بزبان پشتو نشر نماید ترجمه این کتاب ضخیم تمام و بیش از (۳۰۰) صفحه آن طبع شده و هنوز کار آن از آغاز سال (۳۷) ادامه دارد .

(۳) افغانستان در قرن ۱۹ تا ایل شاعنی سید قاسم رشتیا : چند ساله قبل بار اول از طرف انجمن تاریخ انتشار یافته است یکی از بهترین و مهمترین آثار است که از طرف یکی از مؤلفان افغانی راجع به دوره محمدزائی نوشته شده است . وجاهات این کتاب در نزد طبقات مختلف و تمام شدن نسخه های مطبوع سبب شده که به طبع ثانی آن اقدام کنیم .

ازین اثر (۱۰۰۰) جلد چاپ شده است.

- ۴) جنگنامه مبرم مسجدی خان غازی: این اثر قراریکه از نام آن پیدا است به عنوان یکی از پهلوانان ملی کهستانی از طرف غلامی کهستانی برشته نظم در آورده شده و کار نامه های مجاهدان ملی را درمقا بله با اجنبی در سالهای اول تجاوز فرهنگی بر افغانستان (۱۸۴۲ - ۱۸۳۸ - م) نشان میدهد.
- ۵) افغانستان قدیم یا آریانا: به انگلیسی: این اثر از تالیفات پرو فیسر محمد عالی استاد پوهنځي ادبیات است.

افغانستان قدیمی یا آریانا اثریست که یک دوره تاریخ قدیم افغانستان را تا آغاز اسلام احتوا میکند و خیلی مورد توجه خوانندگان خارجی قرار گرفته.

۶) تاریخچه مختصر افغانستان معاصر به انگلیسی: این کتاب هم از طرف جناب پسر و فیسر - محمد عالی تألیف شده.

۷) بالاحصار کابل و پیش آمدهای تاریخی: این کتاب مشتمل بر ۳۱۶ صفحه است و در حدود هفتصد عنوان درخاشیه دارد و بارمتون میان ناخنک تاریخچه بالاحصار و پیش آمدهای مهم تاریخی را که به حصار مذکور و به پایتخت افغانستان ارتباط دارد یکایک شرح میدهد.

۸) دوره کثرت: تألیف محمد اسمعیل مبلغ. تألیف این اثر و طبع آن در سال ۳۶ شروع شده و ادامه دارد.

۹) دوره چنگیز: این اثر از طرف مبر حسین شاه تألیف شده و طبع آن که در سال ۳۶ آغاز گردیده تا حال ادامه دارد.

۱۰) جنگ نامه درویش محمد خان غازی: نسخه قلمی است که دراجع به لشکر کشی های محمد حکیم میرزا پسر همایون و نواسه بابر در دوره آلیشنگ لغمان علیه کفار (کنور) نورستان بحث میکند.

از طرف بناغلی احمد علی کهزاد تحشیه شده.

۱۱) تاهشیا (با ختر): نو مائه بن و ورخ قدیم چینی که در حدود دوهزار سال قبل می زیست در تالیفات خویش بنام کشور های غربی مبحثی بنام (تاهشیا) یا باختر دارد. بعد از مسافرت بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم افغانستان به چین، آن حصه که مربوط به باختر بود از کتاب مذکور اقتباس و ترجمه شده و به کابل فرستاده شد. چون یک نقل آن از طرف سفارت کبرای چین به انجمن تاریخ فرستاده شده بود، به ترجمه و نشر متن فارسی و انگلیسی آن اقدام شد.

انجمن علمی آریانا دائره المعارف

انجمن علمی آریانا دائره المعارف در سال ۱۳۳۶ یک حصه از پروگرام وسیع خود را در باره تهیه مضامین داخلی - خارجی و علمی در قسمت یش تو و فارسی با مؤنقیت اجرا کرده است و همچنین به تهیه و ترتیب مضامین و معلومات داخلی (افغانستان) چه ذریعه اعضا انجمن و چه در خارج انجمن ذریعه ارباب دانش وطن و متخصصین داخل اقدامات و فعالیت بوده است. بر علاوه یک مقدار زیاد موادی را که در سالهای گذشته تهیه شده بود تصحیح و برای طبع آماده کرده است. در این سال رو بهر فته تقریباً دو هزار اسمای تاریخی و علمی افغانستان را با معلومات مختصر و مفصل جغرافیائی فراهم ساخته و اکثر این آر تکیل ها و معلومات برای طبع آماده شده است.

نشرات دایرة المعارف طور اجمالی ذکر میشود :

الف) نشرات پشتو :

- (۱) طبع جز ۱۳ و ۱۴ پشتو دایرة المعارف که هر یک جزء دارای دوصد صفحه میباشد .
- (۲) طبع کتاب افغانستان به پشتو در ۵۰۰ صفحه .
- (۳) تهیه مضامین پشتو زریه همکارانیکه بصورت اجرت کار مینمایند دوهزار صفحه مقننه .
- (۴) تهیه شرح حال شعراء و ادبای پشتو زریه ارباب دانش در حدود (۲۰۰) صفحه مقننه .

ب) نشرات فارسی :

- (۱) طبع و نشر یک قسمت از بقایای جلد دوم (قاموس جغرافیائی افغانستان) از صفحه ۳۰۱-۳۰۳ الی ۵۰۳ در (۲۰۳) صفحه و (۱۴۷۴) عنوان
- (۲) طبع و نشر جلد سوم قاموس جغرافیائی افغانستان از صفحه یک الی صفحه (۲۳۰) محتوی حروف در (۱۲۰۰) عنوان بطبع رسیده .
- (۳) تهیه پاره موضوعات مهمه داخلی .
- ۴- ترجمه و تهیه برخی موضوعات علمی جغرافیایی و تاریخی از ماخذ خارجی. زریه مترجمین و متخصصین داخلی در حدود چهار صد صفحه مقننه .

مدیریت ارتباط خارجی وزارت معارف

اول- امور مربوط به یونسکو :

مدیریت ارتباط خارجی معارف از بدو تاسیس بحیث دفتر ارتباط با سازمان تربیتی-علمی و کلتوری ملل متحد کار میکند . در اواخر سال ۱۳۳۵ نهمین کنفرانس این سازمان در دهلی جدید منعقد گردید و هیئت افغانستان بریاست جلالتماب داکتر عبدالمجید سفیر کبیر و نماینده فوق العاده افغانستان در توکیو در آن شرکت نمود .

در اینجا فقط به بعضی از فیصله های مهم کنفرانس نهم اشاره میکنیم :

- (۱) سه مملکت جدید مراکش - تونس و سودان به عضویت سازمان قبول شدند . تاختم سال ۱۳۳۶ (۸۰) مملکت عضو این سازمان بودند .

(۲) به تعداد اعضای شورای اجرائیه که در ختم کنفرانس هشتم (مانتی ویدو ۱۹۵۴) تعداد ایشان ۲۲ نفر بود دوفتر دیگر علاوه گردید . در ختم هر کنفرانس دو ساه نصف تعداد - اعضای شورای اجرائیه تجدید میشود . در کنفرانس دهای نمایندگان ممالک آئی انتخاب گردیدند :

امریکا - هند - اسپانیه - ونزیویلا - جاپان - دولت فدرالی آلمان - اسلواواور - روسیه شوروی - آسترلیا - بلجیک - پاکستان - یونان - یولیند - و فیصله شد که باید در ختم کنفرانس دهم (۱۹۵۸) نماینده یکی از این ممالک تقاعد کند . در اثر قرعه کشی نماینده پاکستان در ختم کنفرانس دهم تقاعد خواهد کرد .

(۳) سه پروژه ذیل بحیث پروژه های مهم تصویب گردید :

- الف) توسعه تعلیمات ابتدائی در امریکای جنوبی .
- ب) تمجید و تقدیر متقابل ثقافت غرب و شرق و ارزش آنها .
- ج) تحقیقات و تتبعات اراضی خشک و بیابان .
- د) فیصله راجع به پرداخت سهمیه ممالک برای بودجه سالهای ۱۹۵۷ - ۱۹۵۸ - افغانستان

باساس فیصدی که از طرف ملل متحد فیصله گردیده . در فیصد بودجه یونسکو راضی پردازد .

۱

مدیریت ارتباط خارجه در طرف سال ۱۳۳۶ مرتباً بامرکز یونسکو در پاریس به تماس بوده و حتی-
 الامکان به پرسشها و تهیه راپور هاو گرد آوری معلومات وغیره پرداخته است. فعلاً در این راپور بطور مثال به بعضی از این انجراآت اشاره میکنیم:
الف درخواست پروفیسور برای پوهنتون:

در دفتر تبادل اشخاص یونسکو - پروفیسور پوهنتون ممالک مختلفه مراجعه نموده و سوانح
 ووقع فراغ و ممالکی را که میخواهند در آنها تدریس بکنند اطلاع میدهند.
 در سال ۱۳۳۶ مدیریت ارتباط تقریباً سوانح چهل نفر مختلف را در شقوق مختلفه درخواست و سپس
 آنرا جهت انتخاب نهائی در اختیار پوهنتون گذاشته است.

تقریباً هشت سال قبل فیصله شده بود که تاریخ کلتوری بشر از طرف یک عده علمی معروف
 تحریر گردد. در سال ۱۳۳۶ جلد اول آن تکمیل گردیده و یونسکو آنرا جهت اظهار نظر به ممالک
 مختلفه فرستاد. مدیریت ارتباط این نشریه را در اختیار اشخاص صاحب صلاحیت گذاشته و پس از اخذ
 نظریه ایشان موضوع را به یونسکو نوشتند. قبل از موفقیکه جلد اول بصورت مکمل - چاپ شود
 نظریات ما را مدنظر بگیرند.

ج) موضوع گفتگو یونها

راجع به کور و نهای اتانوی یونسکو که از طرف اشخاص و مؤسسات خیار رایی
 بر روی ممالک بنا شده است توضیح میشود که از طرف مؤسسات خیریه امریکائی کویونهای معادل
 (۴۳۰) دلار داده شده و همچنان از طرف کمیسیون ملی یونسکو در جاپان نیز کویونهای یونسکو
 معادل (۴۰۰) دلار اهدا گردیده است این کویونها برای خریداری سامان و لوازم برای مکاتب
 ذکور و نسوان استعمال میشود چنانچه در سال ۱۳۳۶ یک مقدار سامان و لوازم رسامی از پول همین
 کویونها برای لیسۀ ملالی - خریداری و سامان بدسترس لیسۀ مذکور گذاشته شد.
د) کمک های یونسکو در سال ۱۳۳۶:

عموماً یونسکو به ممالک کم منکشف تحت دو نوع پروگرام کمک میکند
 (۱) پروگرام وسیع امداد تکنیکی که پول این کمک از طرف ممالک عضو ملل متحد بر ضار غنت خود
 ایشان به (UNTA) سپرده شده و این مؤسسه آنرا بین مؤسسات اختصاصی ملل متحد توزیع میکند
 قسمت فیصدی یونسکو تقریباً بالغ بر (۴۰۰۰۰۰۰) ملیون دلار میشود
 (۲) برای پروگرام سهم گرفتن در فعالیت های خود ممالک عضو از اصل بودجه یونسکو مصرف
 میشود. تحت این پروگرام متخصصین آبی در سال ۱۳۳۶ در افغانستان مصروف بودند.

- (۱) متخصص مطبعه:
  - (۲) متخصص اداره عامه:
  - (۳) سه نفر متخصص برای موزیم کابل:
- علاوه برد پروگرام فوق الذکر دو نفر تکنیشن روسی جهت نصب سامان لوازم لابراتواریکه در سال -
 ۱۳۳۶ از طرف یونسکو به پوهنخی سبانیس فرستاده شده بودند یکا بل آمده و تقریباً ۹۰ فیصد سامان و
 لوازم متعلقه را در پوهنخی سبانیس نصب نمودند.

همچنین نظر به قرار داد جداگانه مدیریت ارتباط خارجه معارف به مصرف یونسکو چهار اثر آتی یونسکو را نیز بانهای فارسی و پشتو ترجمه نمود:

(۱) تعلیمات اساسی اساس و هدف آن.

(۲) تدریس راجع به ملل متحد و مؤسسات اختصاصی.

(۳) در صنف باشاگردانیکه سن ایشان از ۱۳ سال کمتر است.

(۴) تدریس کارهای دستی در مکاتب ثانوی.

اداره همکاری بین المللی امریکا:

تقریباً از آغاز سال ۱۹۵۳ اداره همکاری بین المللی با معارف افغانستان همکاری می کند در سال ۱۳۳۶ این موسسه پروژه های را برای مکتب زراعت، تخنیک ثانوی، موسسه تعلیم و تربیت، پوهنځی انجنیری فزراعت اداره پوهنتون پیش برده است.

فیلوشپها و سکالرشپها:

در سال ۱۳۳۶ ما نده سال ۱۳۳۵ مدیریت ارتباط خارجه بعیث دفتر کمیته مرکزی اجرای وظیفه نموده و جلسات کمیته مرکزی را دایر کرده است. در آغاز سال ۳۶ پس از تجربه دو سال فارمه های جدیدی در اولیان ترتیب گردید.

امور متفرقه:

این مدیریت مانند گذشته با وزارت امور خارجه (شعبه ملل متحد مدیریت عمومی سیاسی) ارتباط خیلی نزدیک داشته و مرتب در سال ۱۳۳۶ نیز در تماس بوده است مخصوصاً درباره سکالرشپها و فیلوشپهای دولتی امور مربوطه یونسکو و خود ملل متحد (حقوق بشر- تجلیل روز ملل متحد) بیشتر مسکاتبه و مذاکره نموده است.

موسسات بین المللی:

(الف) موسسه صحتی جهان: در افغانستان طبعاً وزارت صحتیه مقامیست که موسسه صحتی جهان بصورت متداوم به آن مسکاتبه می نماید. ولی چون این سازمان، پوهنځی طب پوهنتون کابل را نیز کما کثرت می نماید ارتباط ما نیز با این سازمان استوار است. تا اخیر سال دؤستی ۱۳۳۶ در پوهنځی طب سه نفر پروفیسور این موسسه مصروف تدریس بشودند و این پروفیسور کیدونی (پروفیسور اناتومی) پروفیسور پرایو (پروفیسور اطفال) و پروفیسور کشرهتلین است.

(ب) سازمان بین المللی کار و کارگر (ILO): مدیریت ارتباط با این سازمان فقط در قسمت اگر فستخ فیلوشپها، بتماس بوده و اصل مرجع آن در افغانستان مدیریت کار و کارگر وزارت صنایع و معادن است.

(ج) دفتر بین المللی تعلیم و تربیت جینوا IBE:

مدیریت ارتباط خارجه معارف با این موسسه غیر حکومتی در تماس بوده و اکثر پرسشها و سوالاتی را بصواب داده و از نشریاتش استفاده می کند. در سال ۱۳۳۶ یک هیئت دولتری وزارت معارف بزیاست داکتر مجید اکرم رئیس تدریسات ثانوی در بیستین کنفرانس سالانه این موسسه در جینوا اشتراك کرد.

ودا پور انکشاف بيشرفت یکسال گذشته ۱۹۵۶ - ۱۹۵۷ را تقديم وبه سوالات نمايندگان ديگر مناک جواب دادند. قرار است يك هيئت دونفری معارف درييست ويسکمين کنفرانس اين موسسه که در ماه جولائی درجینوا منعقد می شود اعزام گردد.

ایشیا فونڈیشن :

طوریکه در راپورهای قبلی ذکر شده بود ایشیا فونڈیشن غیر حکومتی بوده ومبرکسر آن درسان، فرانسه کو می باشد. در ۱۳ مملکت آسیائی نماینده دارد. دفتر ایشیا فونڈیشن در سال ۱۳۳۳ در کابل افتتاح گردید و از آن تاریخ ببعده کهکپاتی به معارف افغانستان نموده است :

در سال ۱۳۳۶ ما نند سالهای گذشته بامدیریت ارتباط تعاون خارجی وزارت پلان که قبلاً به صدارت عظمی مربوط بوده وباسم مدیریت همکاری با اداره های اضلاع متحده امریکا وملل متحد یاه می شیة مسلسل مکاتبه ومذاکره گردیده. مخصوصاً در ترتیب پروگرام امداد تخنیکي سال ۱۹۵۸ تهیه را پوز های مطلوبه و اظهار نظر درباره استخدام متخصصین آی - سی - ای یونسکو برای وزارت معارف. در ظرف سال ۱۳۳۶ وزادت معارف در کنفرانس مجامع آتی شرکت کرده است.

در کنفرانس بین المللی تعلیم وتربیت منعقد درجینوا.

سیمناز منطقوی احصائیة تعلیم وتربیت که از طرف یونسکو در بنکاک دایر شده بود.

شرکت در بیست و چهارمین کنفرانس مستشرقین منعقدۀ موشن آلمان غرب.

شرکت در اجتماع جوانان که از طرف وزارت معارف ترکیه ویونسکو در استامبول منعقد شده بود.

شرکت در سیمناز اصول صنفی که بکیمک یونسکو در استرالیا دایر شده بود.

شرکت در مجمع دانشمندان شوروی که به تقریب چهلمین سالگره انقلاب سوسیالیستی در ماسکود ایر شده بود.

قراردادها :

قرارداد توريد سامان کلتوری - علمی وتعلیمی که در سال ۱۳۳۵ ترجمه وجهت تصویب رسمی توسط دارالانشای مجلس عالی وزراء به ریاست محترم شورای ملی فرستاده شده بود، در سال ۱۳۳۶ تصویب گردیده ومراتب توسط وزارت امور خارجه به دارالانشای سازمان ملل متحد اطلاع داده شد. همچنین قرارداد ثقافتی مصر که طرح آن در سال ۱۳۳۵ ریخته شده بود، بالاخره تصویب گردید و تبادلۀ اسناد قبولی آن در سال ۱۳۳۶ صورت گرفت.

این مدیریت بصورت مرتب یرتو کولهای مذاکرات اولیای امور معارف را که بانمایندگان خارجی صورت گرفته جمع نموده يك نقل آنرا جهت اطلاع شعبات مربوطه وزارت امور خارجه فرستاده است.

این مدیریت درباره معرفی ممالک بصورت عمومی ومعارف آن بصورت خصوصی در سال ۱۳۳۶ از سعی وكوشش خود داری نموده وبه بیکمده زیاده مراجعه کنندگان خارجی در داخل وخارج مملکت کتب ونشریات افغانی را که بزبانهای خارجی تحریر ویا ترجمه گردیده فرستاده است.

این مدیریت بعضی از خارجیها یرا که جهت تشبعت علمی در سال ۱۳۳۶ وارد افغانستان شده بودند زهنما نمی نموده وتماس ایشانرا با سایر شعبات ذیلاقه ممکن ساخته است.

چون قرار است که سازمان یونسکو در اواخر سال ۱۹۵۸ بعنارت جدید خویش در پارلیس نقل

ممكن كند و اكثر ممالك عضواين سازمان باين تقريب هدايا و تحف فرستاده اند، مدیریت ارتباط خارجي يك لوجه سنگ كه اقسام مختلف سنگ های افغانستان كاشده و توسط لاجو رددرد آن نشان یونسكو حك گردیده بود بايك قطعه بزرگ مینا تور كه حاكي از مفكوده تاسیس یونسكو بود، تهیه نموده و سفارت كبرای اعلی حضرت درباریس فرستاده است تا هدايا متذکره را به مقامات یونسكو بپارند

سرطبات شفا خانه وزارت معارف

از آنجا بیکه وظیفه حقیقی سرطبات شفا نه معارف تداوی و معالجه اساسی طلاب میباشد، از همه اوانر د ر تکمیل ادویه مورد ضرورت یکساله و نظر به گنجایش بودجه به صورت اساسی اقدامات و ادویه طرف ضرورت چه از دیپوی ادویه و چه از بسا زار خریداری شده.

برای جلو گیری از مرض محروقه ربا راتیفو آب در اوائل ۱۳۳۶ و اکسین ضد محرقه به همکاری ریاست مؤسسات صحی علی آباد به تمام متعلمین و معلمات مرکز تزریق گردید.

يك دستكا كاملا مجهز برای معالجه دندان طلاب معارف كه از نمایشگاه بین المللی جشن استقلال وطن (از غزفه چكو سلواكو) خریداری شده بود، در سال ۳۵ رسماً افتتاح شد.

بعض نواقص كه دو تعمیر فعلی شفاخانه از قبیل نداشتن تشناب عصری و تانك آب و نل د وانی بین اتاق های سرویس دندان و غیره موجود بود رفع و تکمیل گردید.

طلاب بیکه از ولایات دور دست بمملکت جهت تداوی اساسی بشفا خانه معارف معرفی شدند، باذرا یع ممكنه به تداوی آنها پرداخته شد.

برای آنكه معاینه طلاب مكاتب بصورت اساسی بعمل آید به تهیه كارت های صحی اقدامات شده تا به توسط متخصصین مر بوطه طلاب معاینه شو ند.

افتتاح يك مركز شیردرلیسه ملالی با تمام سامان مورد ضرورت آن در ظرف همین سال صورت گرفته است.

این مرکز روزانه به تعداد ۱۴۰۰ نفر را شیر میدهد.

به شاگردان علاوه بر شیر روزانه وینا مین و هفته وار به مستحقین يك كلیچه صابون داده شد و همپشود كورس كیمك های اولیه كه برای معلمات بکلوریا پاس در اول میزان ۳۶ در لیسه ملالی افتتاح گردید، سه ماه را در بر گرفت.

برای تداوی معلمات كلان سال مكاتب نسوان يك یو ایكلیمینیک در ایسه زرغونه افتتاح گردید كه در آنجا تمام معلمات صنوف بلند معاینه و تداوی میشوند.

مدیریت سیورت:

وزارت معارف بکنه داد سامان و لوازم سیورتي را از هندو جابان و همچنان از فابریکه سیورت وزارت دفاع ملی تهیه کرده و بدسترس مكاتب گذاشته است.

بست سامان و لوازم سیورت را به نظریه متخصصین سیورت با اساس تعداد دا خله مكاتب جدید ترتیب و از روی آن سامان و لوازم به مكاتب توزیع گردیده است.

بعضی نشرات از قبیل تخنیک فوتبال - باسکیتبال - والیبال به سیستم‌های جدید به کمک مؤسسه تعلیم و تربیه که دارای تکس نیز می باشند از زبان انگلیسی به فارسی ترجمه و به دسترس مکاتب گذاشته شده است. یکنفر معلم برای کشتی آزاد به سیستم عصری از جایان استخدام شد موضوعی که از همه بیشتر قابل اهمیت است اینست که در این سال مکتب سپورت طور ایلمه مجدداً افتتاح گردید تا مشکلات و کمبود معلمین سپورت مکاتب مرکز ولایات ازین ناحیه مرتفع گردد.

دوره تحصیل این مکتب سه سال است فعلاً مکتب دارای صنف هفتم و هشتم بوده و تعداد طلاب به هشتاد و پنج میرسد.

اساسنامه و مقررات جدید برای کلب سپورتهای قبیله معارف به نظریه متخصصین سپورت ترتیب شد و با اساس آن فعلاً یکصد و پنجاه طلبه از مکاتب و پنجاه معلم از یوهنچی ها بجهت اعضای کلب به شق و نز برداری در محل اجرا گذاشته شد بکسنگ و پهلووانی شرکت نموده می توانند.

امسال با وجود پاره ای از مشکلات موفق شدیم تا دو میدان عصری باسکیتبال (یکی برای لیسه حبیبیه و دیگری برای لیسه نجات) بهمکاری ریاست بناروالی احداث نماییم.

مسابقات سپورتهای مانند سال‌های گذشته (با اساس پروگرام ناک اوت) و (لیک) ترتیب یغیر از تورنمنت‌های مکاتب معارف در تورنمنت آزاد ریاست یوهنتون و در مواقع جشن استقلال در مقابل تیم‌های خارجی نیز شرکت نموده اند.

نتایج مسابقات سال ۱۳۳۶ معارف که به صورت لیگ سیستم بعمل آمده:

در مسابقه فوتبال که بتا ریخ ۱۷ نور در میدان لیسه استقلال شروع و بتاریخ ۲۲ جوزا خاتمه یافت، تیم لیسه حبیبیه درجه اول، تیم لیسه نجات درجه دوم و تیم لیسه تجارت درجه سوم شناخته شد.

در مسابقات هاکی که بتا ریخ ۱۷ نور در میدان لیسه نجات شروع شد و بروز ۲۰ جوزا خاتمه یافت لیسه غازی لیسه استقلال درجه سوم شناخته شد. مکتب دارا المعلمین درجه دوم، درجه اول.

در مسابقات هندبال که بتا ریخ ۲۷ جوزا در میدان لیسه استقلال شروع شد و بتا ریخ ۲۸ سرطان خاتمه یافت. تیم لیسه نجات درجه اول و لیسه حبیبیه درجه دوم و لیسه غازی درجه سوم گردید.

در مسابقات باسکیتبال که از تاریخ ۲۷ جوزا در میدان لیسه حبیبیه شروع شد و بتا ریخ ۱۲ سرطان خاتمه یافت. در نتیجه تیم لیسه حبیبیه نمره اول - مکتب دارا المعلمین درجه دوم و لیسه استقلال درجه سوم شناخته شد.

در مسابقات والیبال که از روز ۲۵ جوزا در میدان سپورت لیسه استقلال شروع شد و بتا ریخ ۲۰ اسد خاتمه یافت. تیم لیسه استقلال درجه اول و تیم لیسه حبیبیه درجه دوم و تیم لیسه ابن سینا درجه سوم شناخته شدند.

مدیریت عمومی مطبعه معارف

کلیه فعالیت‌های شعبات مطبعه معارف منحصر بطبع کتب و مجلات بوده لذا اوراق و کتیبه که از ابتدای سال ۱۳۳۶ تا ختم سال مذکور صورت گرفته بصورت اختصار بدین قرار است:

الف - احصائیه محصولات مطبعه:

کتاب درسی	۱۶۶۹۹۱	جلد
مجلات	۱۴۲۲۸۶	د
لوايح وغيره کتب	۲۷۳۲۸۵	د

جلد	۲۰۰۴۳۸	کتابچه خط دار
»	۹۵۶۴۲۵	جداول مروجی
		اکمالات
		نسبت بسته کاری ماشین آفت و توريد پرزه های کمیو د آن
		» » » » تیز کاری
		» ماشین رنده مخصوص کلیشه
		» مخراج الهوا جهت تحفظ صحت کارگران
		تهیه تانک های آب ذخیره
		خریداری ادویه

مدیریت احصائیه

- نظر به مراجعه سفارت امریکا در کابل کفیل مدیریت احصائیه را برای یکدوره سکالر شیب عازم امریکا شد تا مراکز تعلیمی مؤسسات احصائیه آن مملکت را مشاهده نموده و در پیشبرد وظیفه از آن استفاده نماید.
- ۲) همچنان نظر بدرخواست اداره یونسکو بناغلی محمدنبی صالحی غرض اشتراك در سیمینار ممالک جنوب شرق آسیا منعقد بنکاک اعزام شد.
- ۳) ترتیب گرافهای احصائیه معارف برای نندارتون.
- ۴) برای اینکه همواره معلومات تازه در دسترس این مدیریت باشد با متخصصین تیم کولمبیا و متخصصین احصائیه امداد تخنیکي یونو تماس گرفته شد.
- ۵) در ظرف سال ۱۳۳۶ به سلسله مدیریت ارتباط خارجه معارف فورمه های معلوماتی راجع به احصائیه مکاتب معارف و بوهنخی های افغانستان برای مزید معلومات و استفاده یونسکو ترتیب و به مؤسسه مذکور فرستاد.
- علاوتاً امور اداری و دفتری شعبه از قبیل توزیع و جمع آوری فورمه هارایورها و اصلاح و معامله آنها در دوسبه های مربوطه جواب مکاتب - ترتیب دوسبه ها و غیره از اجرات عادی مدیریت احصائیه بشمار می رود.

اجراآت ریاست پوهنتون

یاست پوهنتون درین او اڅر مصدر فعالیت هائی از قبیل تاسیس پوهنځی انجینری، زراعت، پوهنځی اقتصاد انضمام مؤسسه تعلیم و تربیه به پوهنتون، تعدیل پروگرام در پوهنځی های مربوطه، درجه بندی هیئت تدریس پوهنتون به درجات شش گانه، تکمیل تشکیل مرکزی، مطالعه و تدقیق در باره

اساسنامه جدید پوهنځی طب و تاسیس يك مؤسسه علوم قضائی در پوهنځی شرعیات، گردیده است که هر کدام بنوبه خود اهمیت این مؤسسه را در حیات افغانستان امروز نشان میدهد. برای اینکه تفصیل این اجراآت ارائه گردد اولاً از فعالیت های مرکزی، پوهنتون و بعد تر از اجراآت هر يك از شعبات مربوطه که تحت وراسی پوهنتون صورت گرفته شرح داده میشود:

مرکز پوهنتون

۱- فعالیت های علمی و تربیوی:

در بدو تاسیس پوهنتون وراسی امور علمی و تربیوی پوهنتون از طرف مدیریت تعلیم و تربیه آن اجراء میگردد و امور نشرات هم به آن ارتباط داشت، بعدتر يك حصه امور تربیوی بمدریت تحریرات سپرده شد و مدیریت تعلیم و تربیه و نشرات زیاد ه تر نام نشرات را بخود گرفت. تا اینکه درین او اڅر مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشرات مثل اول کسب اهمیت نمود و چون وراسی امور محوله این مدیریت همکاری مزید هیئت تدریسی پوهنځی ها را شرط اساس قرارداد، کمیته ی بنام کمیته مشورتی تشکیل گردید که اعضای آن مشتمل بر ذوات آتی اند:

داکتر سید اسحق

داکتر عبد الحکیم ضیائی

داکتر عبد العظیم ضیائی

میر امان الدین انصاری

بناغلی حمیدالله

بناغلی سراج

داکتر سید زبیر

بناغلی موسی شفیق

بناغلی علی محمد زهما

این کمیته تا سنبله ۱۳۳۶ ادامه داشت و در امور تدریسی و علمی، پوهنتون مشورت های مفیدی را ارائه نمود و چون امور علمی و تربیوی پوهنتون رو به انشاف بود و حجم کارها چه از روی کیفیت و چه از روی کمیت زیادت حاصل نمود.

امور مربوط محصلین بدو دسته تقسیم میشود:

الف- محصلین افغانی در خارج.

ب- محصلین خود پوهنتون کابل.

امور مربوط به محصلین افغانی در یونیورسیتی خارج به شکل بهتر و منظم تر در آورده شد. برای هر محصل دوسیه جدا گانه تخصیص داده شده و جمیع راپورهای تعلیمی و مکاتب منسوبه محصل در آن گذاشته شده. برای نگه داشت این دوسیه ها الماری های فولادی خریداری گردید. راپورهای واصله تعلیمی ارسال شده محصلین بیشتر مورد توجه قرار گرفته تحلیل و تجزیه میگردد. و نسبت به پیشرفت و یا عدم پیشرفت تعلیمی

هر محصل نظر به داده میشود. علاوه از اینکه به نمایندگی های کلتوری افغانی در خارج نسبت به راپورهای فرستاده اظهار نظر میگردد راپورهای واصله بوزارت خانه ودوایر فرستنده نیز فرستاده میشود همچنین با خود محصل تماس مستقیم بعمل آمده است. برای سرعت و سهولت اجراء آت اندکس کارتهاطبع و تمام معلومات لازمه بصورت مؤجز و مختصر در آن نوشته میشوند. محصلین افغانی که توسط ریاست پوهنتون بخارج فرستاده شده و در یونیورسیتی های ممالک مختلف جهان مصروف تحصیل اند به تفریق هر مملکت به قرار ذیل اند :

۱ - امریکا	۱۳۴ نفر	۹ - مصر	۲ نفر
۲ - فرانسه	۴۹	۱۰ - اطریش	۲
۳ - سویس	۵۶	۱۱ - پاکستان	۳
۴ - آلمان غربی	۷۸		
۵ - بیروت	۳۳		
۶ - انگلستان	۳۱		
۷ - هندوستان	۵		
۸ - ایران	۲		

بعلاوه توسط ریاست پوهنتون در سال ۳۵ به تعداد ۶۶ محصل و به سال ۳۶ به تعداد ۱۶ محصل بغرض تحصیلات عالی به یونیورسیتی های مختلفه جهان فرستاده شده. محصلینی که در ظرف این دو سال بعد از تکمیل تحصیلات عالی بوطن مراجعت نموده اند در سال ۳۵ (۳۳) و در سال ۳۶ (۴۳) نفر است .

به مرام تقویه پوهنتون کابل و چانس به محصلین لایق لایحه امتحان کانکور در رشته های سیانس ترتیب و بعد از تصویب مقامات صالحه درباره فارغ التحصیلان سال ۳۵ و ۳۶ لیسه ها در معرض اجراء گذاشته شد کسانیکه در امتحان کانکور موفق شدند بوزارت خانه های تقاضا کننده معرفی شدند تا بغرض تحصیلات عالی ترتیبات فرستادن شان را بخارج بگیرند. رئیس مراقبت این کانکور در سال اول داکتر عبدالحکیم ضیائی و در سال دوم داکتر غلام عمر صالح و داکتر عبدالرحیم ضیائی بودند. مدیریت عمومی تعلیم و تربیه در مورد محصلین پوهنتون کابل نیز بی علاقه نمائنده اجراء آت آنی را عملی ساخته است . چون يك احصائیه صحیح تاکنون در ریاست پوهنتون وجود نداشت از هه اولتر کوشش شد تا يك احصائیه صحیح را به اساس هر پوهنخی ترتیب بدهد .

به اساس این نظریه تعداد داخله هر پوهنخی به ترتیب صنف برای سال ۱۳۳۶ تکمیل گردید این معلومات به صورت جدول ذیل تقدیم می گردد :

تعداد داخله محصلین در پوهنهای مختلفه پوهنتون کابل در سال ۳۶

پوهنخی	بی سی بی	صنف اول	صنف ۲	صنف ۳	صنف ۴	صنف ۵	صنف ستاژیر	مجموع
طب	۱۱۵ نفر	۶۰ نفر	۳۳ نفر	۴۴ نفر	۳۴ نفر	۴۰ نفر	۳۴ نفر	۳۵۹ نفر
حقوق	۰	۹۸	۹۰۷	۲۹	۳۰	۰	۰	۲۶۴
سیانس	۰	۵۷	۳۶	۱۸	۲۰	۰	۰	۱۳۰
ادبیات	۰	۴۰	۳۸	۲۴	۲۴	۰	۰	۱۲۶
نسوان	۰	۰	۰	۱۳	۷	۰	۰	۲۰
شرعیات	۰	۲۴	۲۵	۱۸	۱۵	۰	۰	۸۲

انجنیري	۰	۲۳ >	۱۶ >	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳۹ >
زراعت	۰	۱۵ >	۱۲ >	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲۷ >
اقتصاد	۰	۰	۰	۰	۲۰ >	۰	۰	۰	۰	۲۰ >

مجموع کل ۱۰۶۷ نفر

همچنين برای فارغ التحصيلان پوهنځي های مختلفه در سال ۳۵ و ۳۶ احصائیه منظم ترتیب و بغرض معلومات ذیلاً تقدیم است :

فارغ التحصيلان پوهنځي های مربوط پوهنتون در سال های ۴۱/۳۵

شماره	نام پوهنځي	سال ۳۵	سال ۳۶	مجموعه
۱	طب ذکور	۳۳ نفر	۳۴ نفر	۶۷ نفر
۲	حقوق	۴۴ >	۳۰ >	۷۴ >
۳	ساينس	۱۶ >	۲۰ >	۳۶ >
۴	ادبيات	۱۸ >	۲۰ >	۳۸ >
۵	شرعيات	۳۵ >	۱۵ >	۵۰ >
۶	نسوان	۲۰ >	۷ >	۲۷ >
۷	انجنیري وزراعت	.	.	.
۸	اقتصاد	.	.	.
۹	طب نسوان	.	.	.
	مجموع کل	۱۱۶ نفر	۱۲۶ نفر	۲۹۲ نفر

دمحصل پيژندپانه (ويا کارت هويت) برای بار اول بصورت عموم در پوهنتون کابل رواج داده شد. برای هر پوهنځي رنگ مخصوص انتخاب شده. بر علاوه اسم - صنف - نمره تذکره - آدرس امضای محصل و آمر صلاحیتدار و مهر پوهنتون - فوتوی محصل نیز در آن نصب می باشد. رنگ پيژندپانه به ترتیب ذیل برای پوهنځي های مختلفه اختصاص داده شده است.

۱ -	پوهنځي طب -	(سرخ)
۲ -	> حقوق	(آبی)
۳ -	> ساينس	(فولادی)
۴ -	> ادبيات	(زنگالی)
۵ -	> نسوان	(زرد)
۶ -	> شرعيات	(کلابی)
۷ -	> انجنیري	(نارنجی)
۸ -	> زراعت	(سبز)
۹ -	> اقتصاد	(بنفش)

همچنين برای محصلين پوهنتون کابل اندکس کارت ها طبع شده. در نظر است که برای هر محصل هم دوسه جدا گانه انداخته شده نتایج امتحانات سالانه در آن درج گر دد.

تقسیمات فارغ التحصیلان لیسه‌ها به پوهنځی‌های مختلفه قبل از سال ۳۶ به اساس شوق محصل و احتیاج پوهنځی صورت می‌گرفت. بعلاوه در نظر گرفتن این دو عامل استعداد مضامین سیانس و سمرا ت سه‌ساله صنوف ده - یازده - دوازده محصلین نیز در تقسیمات فارغ التحصیلان سال ۱۳۳۶ به پوهنځی‌های مختلفه سهم مهمی را بازی کرده برای دریافتن استعداد مضامین سیانس به هدایت ریاست پوهنتون - متخصصین موسسه تعلیم و تربیه تست‌های استعداد را در مضامین سیانس تهیه و در وقت امتحان سالانه سال ۳۶ طلاب لیسه‌های مرکز به طلاب داده شده امید است در سالهای آینده ازین تست‌های علمی بیشتر استفاده شده و محصلین به اساس آن به پوهنځی‌های مختلفه تقسیم گردند.

از آنجائیکه پیشرفت و ارتقای یک پوهنتون بطور مهم بسته بداشتن معلمین لایق است ریاست پوهنتون این مرام عالی را همیشه در نظر داشته و توسط مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشرات خویش در بر آوردن آن مجاهدت نموده است این آرزو بصورت مقدماتی بدو صورت انجام یافته است :

۱ - استخدام پروفیسران خارجی

۲ - تحکیم وضعیت مالی هیئت تدریسی داخلی

مدیریت عمومی تعلیم و تربیه برای تکمیل اعضای تدریسی پوهنځی‌های مختلفه با نمایندگی‌های سیانس و کلتوری افغانی در خارج در تماس آمده و به کمک و همکاری‌شان موفق به استخدام یک عده پروفیسران لایق در رشته‌های مختلف شده است. تعداد این پروفیسران به قرار ذیل است :

تعداد پروفیسران خارجی در پوهنځی‌های مربوطه پوهنتون در سالهای ۳۶، ۳۵

نام پوهنځی	تعداد پروفیسران در سال ۳۵	تعداد پروفیسران در سال ۱۳۳۶	مجموع
طب	۷	۹	۱۶
حقوق	۱	۸	۹
سیانس	-	۱	۱
ادبیات	۲	۶	۸
نسوان	-	-	-
شرعیات	-	-	-
انجیری و زراعت	-	-	-
مؤسسه اقتصاد	-	۲	۲

نظر به قلت معاش هیئت تدریسی ریاست پوهنتون حسب دلخواه نمی‌توانست اشخاص با کفایت و لائق را در پوهنتون جلب نماید. برای این منظور کمیسیون‌های ترتیب و رتبه‌های علمی پوهنتون تثبیت گردید سپس لایحه ساخته شد و منظور آن از مقامات عالی‌تر گرفته شد. بعد از آن رتبه‌های علمی اعضای تدریسی هر پوهنځی توسط یک کمیسیون مرکب از نماینده هر پوهنځی در تحت ریاست شباغلی داکتر عبد الحکیم ضیائی تثبیت گردید. رتبه علمی در پوهنتون شش بوده و معاش آن از هم فرق دارد. این شش رتبه علمی عبارتند از:

- ۱- پوهاند
- ۲- پوهنوال
- ۳- پوهندوی
- ۴- پوهنمل
- ۵- پوهنثار
- ۶- پوهیالی

اعضای تدریسی پوهنتون به تفریق هر پوهنځی قرار ذیل می باشد :

پوهنځی	پوهاند	پوهنوال	پوهندوی	پوهنمل	پوهنپار	پوهیالی	مجموع
طب	۹	۱۶	۱۴	۱۴	۲	۸	۶۳
حقوق	۱	۱	-	۳	۳	۴	۱۲
سیانس	۴	۵	۳	-	۲	۳	۱۷
ادبیات	۳	۵	-	۴	-	۴	۱۶
نسوان							
شرعیات	-	۱			۵	-	۶
انجنیری					۱		
زراعت							۱
اقتصاد	-	-		۲	۱	۱	۵

گذشته از آن برای تحکیم روابط عرفانی بیشتر دموکراتیک، تحقیقاتی و علمی ریاست پوهنتون منظوری اعطاء نمودن سکالرشپ ها و فیلوشیپ ها را به علما و متبعین خارجی از مقامات ذیصلاح حاصل نمود. این سکالرشپ ها و فیلوشیپ ها فعلاً به غرض تنبہات و تحقیقات علمی در رشته زبان پشتو و فارسی مخصوص پوهنځی ادبیات ساخته شده و علمای دول دوست که میل تتبع و تحقیق دویکی از االسنه ملی ما را داشته باشند دعوت شده اند. کاندیدهای برای سال ۱۳۳۷ تعلیمی بر طبق آتی است :

امریکا - یک نفر

روسیه - دو نفر

جمهوریت متحد عرب یک نفر

دا شتن پک کمیسیون برای پوهنتون کابل یکی از مرام های اساسی پوهنتون کابل بوده و از ابتدای تاسیس پوهنتون این مفکره موجود بوده اما این مفکوره تا سال ۱۳۳۵ بصورت منظم و معین انکشاف نمود. درینوقت است که ریاست پوهنتون درباره پروژه تعمیراتی پوهنتون پیشنهادی به حکومت تقدیم و برای این منظور مبلغ ۳ میلیون افغانی در بودجه پلان پنجساله دولت تخصیص داده شد.

بعلاوه آی، سی، ای، مبلغ (یکنیم میلیون) دالر را بنام هدیه به پوهنتون تقدیم کرد. توسعه و عمران پوهنتون برای مدت صدسال سنجیده شده و برای اینکه کدام عمارت آن اولتر آباد شود و چه شرایط برای آنها موجود باشد. در ظرف سال ۱۳۳۶ چند کمیته مرکب از اعضای علمی پوهنتون تشکیل و با انجنیران آی، سی، ای، و کمیته انجنیری و تعمیراتی یاسفیک مذاکره شد در نتیجه این ملاقات ها پلان تعمیراتی پوهنتون طرح گردید. عماراتی که در حله اول به تعمیر آنها اقدام میشود و قرار آتی می باشد :

۱- عمارت انجنیری و زراعت ۴- عمارت اقامتگاه (لیلیه)

۲- » کتا بخانه ۵- عمارت برای کلاسهای درسی و اداره پوهنځی حقوق،

ادبیات، شرعیات، موسسه اقتصاد.

۳- » ریاست و اداره ۶- عمارت برای جنازیم.

لازم است تذکر داده شود که اشیا فونديشن نیز مبلغ بیست و پنج هزار دالر را به عرض تعمیر چمننازیم هدیتاً به پوهنتون تقدیم نموده است.

در ضمن سایر اجراءات مهر جدیدی برای ریاست پوهنتون از طرف مدیریت عمومی تعلیم و تربیه به کمک متخصصین، نقشه و به شوری اعالی پوهنتون تقدیم گردید. شورای عالی پوهنتون این مهر جدید را قبول نموده فعلاً از آن استفاده میشود.

معرفة فارغ التحصيلان به دواير :

پوهنتون درین سال توانست ۱۲۳ نفر فارغ التحصیل را به جامعه تقدیم کند تفصیل آن به اعتبار پوهنځی ها قرار آتی است:

پوهنځی طب-	۳۴	نفر
پوهنځی حقوق-	۳۰	»
پوهنځی سیانس-	۲۰	»
پوهنځی ادبیات-	۱۷	»
پوهنځی نسوان-	۷	»
پوهنځی شرعیات-	۱۵	»

اشترک به جلسات علمی بین المللی: فعالیت پوهنتون کابل منحصر بداخل نمائنده روز بروز مناسبات آن با پوهنتون های خارجی در تحکیم است چنانچه در سال ۱۳۳۶ در اردعوت دانشگاه تهران ع، ص داکتر عبدالحکیم ضیائی به نمایندگی از پوهنتون کابل در جلسات کنفرانس آزادی فرهنگ که از ۲۵ الی ۳۰ میزان در تهران انعقاد یافته اشترک نمود.

همچنین در ندوة اسلامی بین المللی که در لاهور در ماه جدی انعقاد یافت در اردعوت پوهنتون پنجاب هیئت از جانب افغانستان اشترک نمود.

فعالیت های اداری :

مهمترین فعالیت اداری پوهنتون همانا تدقیق سجل ماورین قابل ترفیع تقریر ما مورین و مستخدمین جدید، ترتیب دعوت ها برای هیئت های عرفانی خارجی تشکیل مدیریت تفتیش ترتیب اوراق عرض بمقامات صالحه بوده است درین سال ۲۰۷ نفر ماور که سجل گرفته بودند ترفیع نمودند.

برای مزید معلومات جدول ترفیعات پوهنتون از بابت ۱۳۳۶ تقدیم می گردد.

(از رتبه ۲ بر تبه اول) ۲ نفر بناغلی داکتر سید اسحق پوهاند پوهنځی طب، بناغلی رشتین پوهنوال پوهنځی ادبیات (از رتبه ۳ بر تبه ۲) ۶ نفر داکتر عبدالحکیم ضیائی پوهاند پوهنځی حقوق، داکتر عبدالقیوم رسول پوهاند پوهنځی طب، داکتر صفر علی پوهاند پوهنځی طب و بناغلی عبدالشکور پوهنوال پوهنځی سیانس.

(از رتبه ۴ بر تبه ۳) ۵ نفر دوکتور محمود پوهنوال پوهنځی طب، داکتر فضل احمد پوهنوال پوهنځی طب بناغلی عبدالرحمن عابد، پوهنمل پوهنځی ادبیات، ع عبدالصمد مدیر ذاتیه و ع محمد نسی مدیر لوازم مؤسسات صحی.

همچنین درین سال به پوهنتون و مر بوطات آن به تعداد (۷۷ ماور) جدیداً داخل کار شده اند.

تشکیل مد یریت تفتیش :

سابقاً امور تفتیش بعضاً از جانب مدیریّت تحریرات و بعضاً از جانب تعلیم و تربیه صورت می گرفت. نوسعه امور در پوهنتون دواير بالا اجازه نمی داد چنانچه شاید و باید در امور تفتیش مشغول شوند. روی این منظور در اثر پیشنهاد پوهنتون و منظوری مقامات صالحه مدیریّت تفتیش بصورت جدا گانه از میزان ۱۳۳۶ در تشکیل مرکز پوهنتون افزود گردید.

پوهنځی طب

برای اینکه پروگرام های درسی از نقطه نظر دروس عملی و نظری بهتر و مکملتر گردند پوهنځی طلب توانسته است که بتعداد پروفیسر های خویش افزوده و کرسی های خالی را با پروفیسران خارجی و اعضای تدریسی داخلی بر نماید. برای اینکار در سال گذشته برای کرسی امرای داخله دو نفر پروفیسر که یکی پروفیسر الکسیف گیورگی از اتحاد شوروی توسط پوهنځی طب استخدام شد و دوم پروفیسر بلازی که به کمک وزارت صحیه از طرف کمک های سازمان صحی جهان برای پوهنځی طب رسید این دو پروفیسر به کمک ستاف تدریسی افغانی پروگرام امراض داخله به صورت بهتر و مکملتر در سال گذشته در پوهنځی طب تطبیق نمودند. در این سال نه تنها پروگرام امراض داخله بصورت مفصل تطبیق گردید بلکه از نتیجه مساعی و زحمت کشی پروفیسر الکسیف و معاونین افغانی آن دروس امراض داخله بشکل یک کتاب درسی تدوین کرده شد که زیر طبع بوده و به زودی بدسترس محصلین گذاشته خواهد شد. همچنان پروفیسر بلازی در تطبیق دروس کلینکی در پولیکلینک و بالای بستر مریضان با گروپ های محصلین و دکترینان ستاژیر و سایر ستاف جوان تدریسی شعبه داخله کمک های شایانی نموده اند و پروگرام های عملی را بوجه حسن تطبیق نموده اند.

در شعبه طب و قایوی پروفیسر کرشنان که از طرف سازمان صحی جهان به پوهنځی طب داده شد در سال گذشته پروگرام مفصل تری را در تعلیمات طب و قایوی و اجتماعی پیشنهاد نمود که در پروگرام تطبیقات طبی افغانستان در پوهنځی طب کابل گنجانیده شد این پروگرام در صنف ۳ - ۴ - ۵ تطبیق گردید و این قسم جدیدی بود که در تعلیمات طبی افغانستان با اول اضافه گردید و واضح است که اهمیت طب و قایوی از نقطه نظر صحت عامه برای مملکت ما خیلی بزرگ است و اجرات که در این سرویس بعمل آمده و پیشنهادات که برای انکشاف این شعبه در سال نو گرفته شده در پایان ذکر میگردند. برای شعبه اطفال با مساعی وزارت محترم صحیه و ریاست محترم پوهنتون کابل از طریق کمک های سازمان صحی جهان پروفیسر بارابو بتاریخ ۶ ثور ۱۳۳۶ معرفی و شروع بکار نمود. پروگرام تعلیمات امراض اطفال توسط پروفیسر موصوف و کمک ستاف تدریسی افغانی در سال گذشته با موفقیت بیشتری تطبیق گردید. قرار داد پروفیسر گیدونی در سال گذشته برای یکسال دیگر طوری فوق العاده از طریق کمک های سازمان صحی جهان تجدید گردید (پس از ختم سه سال کار) در سال گذشته پروگرام دروس اناتومی از نقطه نظر تطبیقات نظری و عملی با کمک ستاف افغانی شعبه اناتومی تطبیق گردید. پروفیسر گیدونی در پایان سال تعلیمی بعد از اخذ امتحانات و رسانیدن نفر های افغانی ب وطن خویش مراجعت نمود. پروفیسر فکرت کوکای برای شعبه باکتریولوژی توسط پوهنتون کابل استخدام گردید که وارد کابل شده و بکار آغاز نمود.

قرار داد سه نفر استادان ترکی پوهنځی طب پروفیسر قربا تاای، برای کرسی پتالوجی پروفیسر اونسال برای کرسی امراض عقلی و عصبی پروفیسر دوندار برگان، برای کرسی فارماکولوژی در سال

گذشته برای يك سال تجدید و دوام داده شد. علاوه بر پوهنځی طب با كمك مقامات مربوط افغانی در اروپا و پاداشگاه های اروپائی داخل اقدامات شده که بعضی پروفیسر های کمبود پوهنځی را در شقوق طب عدلی رادیولوژی- فیزیولوژی- گوش و گکون و شعبه انستیز یولوژی، وانا تومی بدست بیاورد. در شعبه انا تومی رادیولوژی و فیزیولوژی، کاندیدهای از فرانسه و آلمان به دست آمده که از آن جمله برای رادیولوژی و فیزیولوژی دو نفر کاندید در شورای پوهنځی از روی سوابق عملی شان قبول گردید اما متأسفانه این نقری بنا بر معاذیر شخصی از آمدن خویش معذرت خواستند.

در شعبه انا تومی دو نفر پروفیسر آلمانی کاندید شده اند و ممکن است به این زودیها دفتر کلتوری افغانی کریکولوژی و پناوی برای مطالعه شورای پوهنځی بفرستند.

یکفرا تیزی لوک امریکائی برای شعبه انستیز یولوژی موافقت خود را اظهار نموده بود پوهنځی طب به استخدام وی موافقه نموده است اما هنوز جواب مثبت و یا منفی وی نرسیده است. برای کرسی طب عدلی نیز دفتر کلتوری افغانی کاندید را بدست آورده که مذاکرات جریان دارد امید است موفقیت بدست آمده بتواند. کذا از طریق وزارت صحیه و سازمان صحی جهان برای این کرسی اقدامات به عمل آمده که شاید به نتیجه برسد. پروفیسر دینیکه آلمانی که قبلا راجع به استخدام وی داخل اقدامات شده بودیم از راپورهای دفتر کلتوری افغانی درموشن بر می آید که بزودی ممکنه موافقت او برای کرسی با کتریولوژی سیرولوژی مواصلت کند.

تبصره ۵: ستاف تدریسی پوهنځی طب نظریه کدر تدریسی که از طرف شورای پوهنځی طب فعلا قبول شده عمارت از ۱۴۱ نفر میباشد که ازین جمله فعلا درچوکات پوهنځی به تعداد (۸۱ نفر) بشمول ده نفر پروفیسران خارجی شامل وظیفه هستند. قابل تذکر است که پوهنتون کابل لائحه اخیر را که در مورد طبقه بندی علمای پوهنتون پاس نموده و فعلا در تمام شعبات در پوهنتون به انضمام پوهنځی طب تطبیق میشود عبارت از مراحل ششگانه درجات علمی میباشد:

فعلا در پوهنځی طب ۱۱ نفر پوهاند - ۱۷ نفر پوهندوی - ۱۳ نفر پوهنوال - ۸ نفر پوهنمل - ۶ نفر پوهنیار - ۱۶ نفر پوهیالی از ستاف افغانی رسیده است.

پوهنځی طب یک پلان تدریجی را برای برگردن این کار پیش گرفته است و بروی آن همه ساپله از فارغ التحصیلات خود طبق منظوری بودجه و لائحه پوهنتون یک تعداد نقری را به ستاف خویش می افزاید تا خدا (ج) بخواهد این ستاف برای پیشبرد و سوبه علمی خدمات خویشی را در شق تدریسی و رسانیدن دوکتوران جوان انجام داده بتواند. ستاف تدریسی هر شعبه قرار ذیل است:

اصل منظوری	موجود	ککبود
۱- کرسی امراض داخله	۱۳ نفر	۳ نفر
۲- کرسی امراض جراحی	۱۰ »	۶ »
۳- کرسی نسائی	۵ »	۲ »
۴- کرسی اطفال	۷ »	۳ »
۵- کرسی عقلی و عصبی	۳ »	۵ »
۶- کرسی امراض جلدی	۳ »	۵ »
۷- کرسی گوش و گکون	۵ »	۳ »

۲ نفر	۵ نفر	۷ نفر	۸- کرسی امراض چشم
۶ >	۲ >	۸ >	۹- کرسی رادیولوژی
۵ >	۴ >	۹ >	۱۰- کرسی اناتومی
۴ >	۳ >	۷ >	۱۱- کرسی پتالوژی
۴ >	۲ >	۶ >	۱۲- کرسی فیزیولوژی
۵ >	۱ >	۶ >	۱۳- کرسی طب وقایوی
۴ >	۳ >	۷ >	۱۴- کرسی بیوشمی
۴ >	۲ >	۶ >	۱۵- کرسی فارماکولوژی
۵ >	۱ >	۶ >	۱۶- کرسی طب عالی
۵ >	۲ >	۷ >	۱۷- کرسی باکتریولوژی

چون شب لا راتو اړی خپلې ضعیف و ستاف تدریسی خپلې کم بود در سال گذشته باوصف مشکلات زیاد پوهنځی طب توانست يك تمداد دو کتوران جوان وصاحب علاقه را برای تقویه این شعبات انتخاب وشامل وظیفه نماید.

اگرچه این درجه بندی ستاف تدریسی در پوهنځی طب تاینک اند ازه سابقه داراست بانهم شرائط جدید و امتیازات مادی ومعنوی که از طرف دولت، منظور شده است شرائط بهتری کار را برای علمای پوهنځی طب تامین نوده است. عکس العمل این امتیازات را مادر پوهنځی طب به حیث عمومی مشا هده نوده که در بعضی شعب خپلې آشکار به ملاحظه میرسد. طور مثال درشعبه امراض داخله بالخاصه در کلینک داخله علی آباد فعا لیت بیشتری دلچسپی زیاد تر در تطبیقات عملی ونظری بمشا هده میرسد همچنان درشعبه اطفال فعا لیت و دلچسپی بیشتر دیده میشود و امور کلینک اطفال از نقطه نظر تطبیقات پوهنځی طب قابل توصیف است. در سرویس نسائی ولادی که در امور این نوع تطبیقات و نگهداشت دوسیه های مرتب مکمل نسبتا سابقه طولانی تر دارد در طرف سال گذشته فعالیت بیشتری ونی سابقه بمشاهده رسیده. درشعبه عقلی وعصبی با آنکه دوسیه ها آنقدر مکمل بدسترس شان گذاشته نشده است اما ترتیب کار و فعالیت از نقطه نظر تدریس گروپ های متعلمین خپلې قناعت بخش میباشد. برخی از اعضای تدریسی توانسته که باوصف مشکلات وگرانی وظیفه که دارند از حیث کمبود ستاف تدریسی مجبور اند هر کدام شان کاریکی دونه را اجرا نمایند.

پروگرام تعلیمات طبي و مفر دات پروگرام تعلیمی پوهنځی طب :

در پوهنځی طب کابل مضامین که تدریس میشود عبارت اند از اناتومی- فیزیولوژی امبریولوژی ایستولوژی- باکتریولوژی، وپرازیولوژی- پتالوژی عمومی وخصوصی- طب وقایوی و اجتماعی وحفظا لصحه امراض داخله- امراض جراحی- اطفال- گوش وگلو- عقلی-عصبی-چشم-فارماکولوژی انستیزیولوژی نسائی ولادی- رادیولوژی- امراض جلدی- کیمیای حیاتی تقسیم مضامین متذکره طور آتی در پوهنځی طب قبول شده است :

سال اول - فیزیولوژی- اناتومی- ایستولوژی- کیمیای حیاتی- امبریولوژی، سال دوم- اناتومی- فیزیولوژی پتالوژی عمومی- باکتریولوژی- کیمیای حیاتی، سال سوم- طب وقایوی واجتماعی- داخله- جلدی- جراحی پتالوژی خصوصی- سال چهارم- طب وقایوی واجتماعی- اطفال- جراحی- داخله- جلدی- گوش وگلو- عقلی- فارماکولوژی -

سال پنجم - طب وقایوی و اجتماعی - حفظ الصحه - اطفال - چشم - زادی و اوژی - عقلی و عصبی - نسائی و ولادی - انستیزو لوژی -

در سال گذشته پروگرام تعلیمات طب وقایوی و اجتماعی و مضمون انستیزو لوژی در پروگرام تعلیمات پوهنخی طب کابل اضافه گردید. مضامین مذکور در پوهنخی طب قرار آتی تدریس میشود. مضامین متذکره بصورت عملی و نظری در صنوف پنجگانه تدریس میشود که عملی آن در لابراتوار ها و کلینک ها، شفاخانه های فاکولته بالای بستر مریضان و نظری آن در اطاق های دزسی پوهنخی صورت میگردد.

سال ششم - بعد از گذشتادن يك امتحان نهائی که اصلا در اخیر سال تعلیمی گرفته میشود و طلاب این سال بنام دو کتوران ستاژریاد ششم و تحت يك پروگرام معین در کلینک های مختلفه ستاژ و کار های عملی خود را در تمام شقوق مختلف طب میکنند و در اخیر ستاژ يك امتحان نهائی بشکل عملی و نظری گذاشته اند و دیپلوم طب برای آنها داده میشود.

ساعات درسی پوهنخی طب با ساعات درسی فاکولته های طب دیبا از نقطه نظر تعداد تقریباً بصورت نزدیک میباشد.

در شعبه جراحی دروس جراحی نیز طوری که باید و شاید تکمیل نگردیده نقایص که دیده شده است که دروس امراض جراحی در صنف ۴-۳ در هر دو سال عین چیز تکرار گردیده و منحصر به سیمو لوژی و جراحی صغیر بوده در قسمت امراض و جراحی خصوصی پروگرام بصورت مکمل تطبیق نگردیده پوهنخی طب الازین سبب برای سال حاضر در اینباره غور نموده پروگرام دروس جراحی را که از سال سوم شروع و پسال چارم ختم میشود منبذ سال پنجم نیز امتداد دهد تا اینکه تدقیق تکمیل بهتر پروگرام درسی آن امکان یزیر شده بتواند. دلیل دیگریکه در پروگرام صنف پنجم دروس جراحی اضافه گردیده است که بایستی طلاب پس از ختم صنف پنجم که به ستاژ میروند در مضامین جراحی و داخله در بین يك سال خلی نداشته باشند تا اینکه ارتباط دروس نظری و تطبیقات آنها در دوره ستاژ بین یزیرد.

در پروگرام امراض داخله: اگرچه در سال گذشته پروگرام امراض داخله با آمدن دو نفر پرو فیسر درین شرف مکملتر گردیده و تطبیقات پروگرام نسبت به الهای گذشته موفق تر بود با آنها نظر به پیشنهاد پرو فیسر الکسیف بعلتیکه در بالا ذکر شد در سال جاری پروگرام دروس امراض داخله در صنف پنجم دوام داده شد تا نقایصیکه باقی مانده باشد و قسمت هاییکه گفته نشده باشد تکمیل گردد. امراض گوش و گلون: در سال گذشته پروگرام خود را بصورت مکمل تطبیق کرده نتوانست علت آن فقدان نفر بود با برگشتن دو کتور محمد حسین خان نصرت و مساعی پوهنخی طب برای استخدام یک نفر پرو فیسر درین رشته نمید میرود پروگرام امراض گوش و گلون از نقطه نظر دروس نظری و در کلینیک شکل قناعت بخش تریرا بخود بگیرد. پروگرام های دروس زادی و اوژی و قارمکو لوژی بطور قناعت بخش تطبیق گردید پروگرام امراض عقلی و عصبی در سال ۱۳۳۶ طور مکمل تطبیق نیافته امید قوی است امسال بهتر شود. همچنان پروگرام عملی شعبه طب وقایوی و طب عدلی به نسبت نداشتن پرو فیسر در سال ۱۳۳۶ و وسایل لازمه بطور مکمل شاید یابد پروگرام خود را تطبیق بتوانسته.

پروگرام دروس باکتوریلوژی در سال گذشته در قسم عمده خود تطبیق گردید درین پروگرام چون پرو فیسر آن موجود نبود یک قسمت عمده آن الاطراف دو کتور عبدالله عمر شدریس گردید پس از ورود

پروفیسر يك قسم دیگر از طرف پروفیسر تدریس شد. درین پروگرام دروس پرا زیتولوژی طبق پروگرام معینه خود تطبیق گردید اما دروس با کتربولوژی از نقطه نظر تطبیق پروگرام تقابسی باقی ماند. تطبیقات عملی هم در قسم عمده خود اجراء گردید.

دروس کیمبای حیاتی از نگاه نظری و عملی طبق گذشته طور مکمل تطبیق شد. دروس فیزیولوژی - پروگرام نظری تمام تطبیق در قسم عملی تماما تجارب و تطبیقات عمده صورت گرفته است.

فعالیت لابراتوارها:

در لابراتوار با کتربولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ بملاو امور تدریسی و عملیات طلاب به تعداد ۸۴۷ معاینه صورت گرفته است که ۴۷ آن خارج از مریضان شفاخانه ها و ۸۰۰ معاینه آن از شفاخانه های موسسات صحتی پوهنتون میباشد. این معاینات با کتربولوژی حاوی تعاملات ذیل میباشد - سیرودیا گنوستیک برای امراض مختلفه - هیپو کلتور برای امراض مختلفه کلتور مواد غلیظ از نقطه نظر امراض میکروبی - کلتور صفراء - کلتور تقحیات - معاینات با کتروژیک - آنژیوما - معاینات با کتروژیک مینا نثرت ها - تحریک با سلیهای اسیدو ریزستانات - معاینه پرا زیتولوژی مواد غایبه - تعاملات برای تشخیص توبرکلوز معاینات دیگر خون از قبیل تعداد و ترسیب کریوات و مقاومت کریوات صورت گرفته است.

کذا تستهای حساسیت مقابل آنتی بیوتیکها در مقابل کلتور هائیکه بدست آمده اجراء گردیده است. در لابراتوار کیمبای حیاتی علاوه بر دروس عملی و نظری طلاب معاینات و تجزیه های ذیل بعمل آمده که قسمت عمده آن مربوط به شفاخانه های موسسات صحتی پوهنتون و قسمت کم آن از مریضان خارج شفاخانه میباشد. مجموعا معاینات و تجزیه هائیکه در لابراتوار مذکور صورت گرفته است عبارت از ۵۱۸ معاینه و تجزیه میباشد. در لابراتوار پتالوژی در ظرف سال گذشته ۴۸۰ پارچه پتالوژیک وارد گردیده از تمام آنها مقطع های نسجی تیار کرده شده که این کار علاوه بر وظایف روتین لیور توار، بوده که از نقطه نظر عملی صلاب قسمت عمده این پارچه ها از موسسات صحتی پوهنتون وارد و یک تعداد کم آن از واقعات شخصی و خارج شفاخانه فرستاده شده است. در لابراتوار فیزیولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰۷ الکترو کاردیوگرام گرفته شده که ۷۲ آن مربوط به شفاخانه های علی آباد مستورات و ۳۵ معاینه آن خارج از شفاخانه ها بوده است. علاوه تا ۲۹ نیتابریلیزم بازال گرفته شده قسمت عمده آن مربوط به مریضان شفاخانه و قسمت کوچک آن از مریضان خارج شفاخانه بوده است.

لابراتوار فارمکولوژی در ظرف سال ۱۳۳۶ در لابراتوار مذکور ۵۱ معاینه به تفصیل آنتی بر علاوه دروس عملی و نظری محصلین فاکولته اجراء گردیده.

تجزیه روغن های خارج شفاخانه ۲۵ نمونه.

تجزیه روغن های داخل شفاخانه ۲ نمونه.

معاینات توکسیکولوژی خارج شفاخانه ۷ واقعه.

معاینات » داخل شفاخانه ۷ واقعه.

سایر معاینات مختلفه داخل شفاخانه ۱۰ واقعه.

تهیه سامان و لوازم:

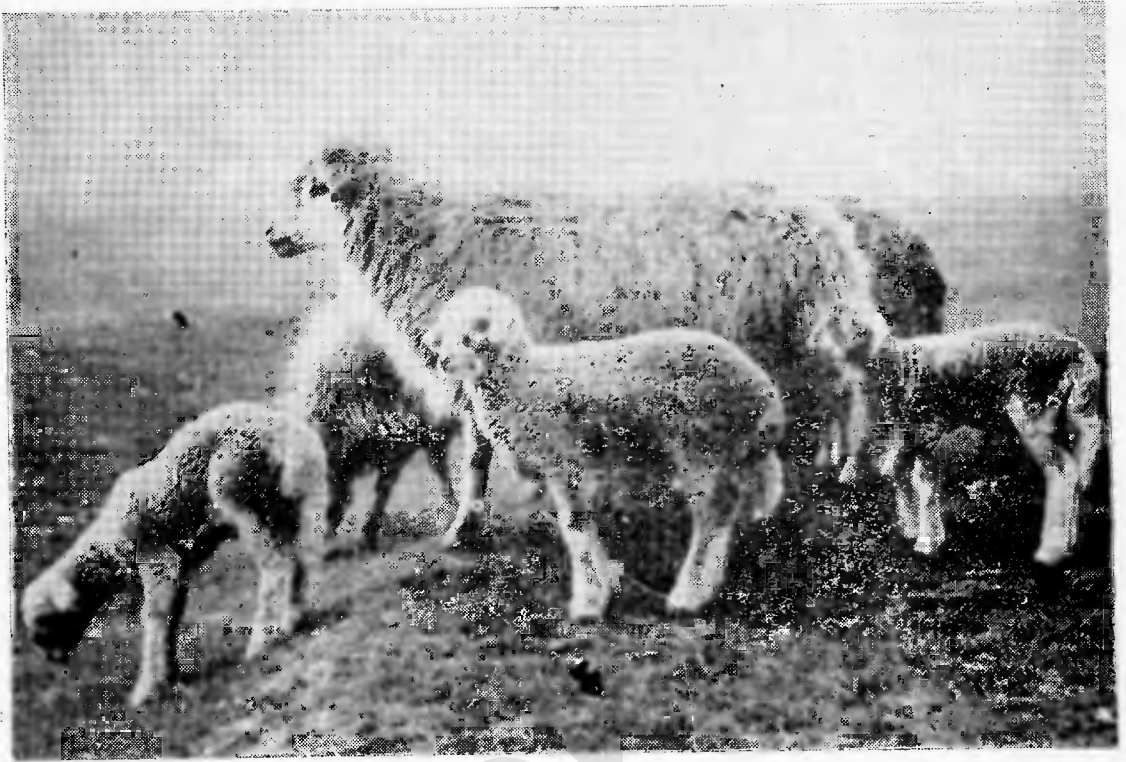
پوهنتنی طب در ظرف سال ۱۳۳۶ مساعی زیادی بخرچ داد که بکمتدار سامان لوازم و ادات شعبات مربوط را تهیه نماید تا امور آن بسهولت بیشتر اجراء شده بتواند در جریان سال برای شبیه با کتربولوژی در حدود ۲۸ قلم سامان و ادویه طرف ضرورت از قبیل مقطع های پرا زیتولوژی - ادویه - سامان - سو شهای

مینار تاریخی دلم و جهل که یادگار شہامت و مردانگی افغانہامی باشد

بایر شاه مکتب قبا یل

نوعی از مریئوس افغانستان

مکروبی و غیره که منجمله ارقام فوق دو صد قلم از خارج که از طریق هوا و زمین وارد کرده شده به علاوه تهیه بعضی سامان بزرگ از قبیل فریزریدر - بویل و غیره تهیه شده .

برای شعبه انا تومی ۲۶ قلم سامان از خارج و یک تعداد لوازم ضروریه از داخل تهیه و بدسترس این لابراتوار گذاشته شده مخصوصاً برای تسلیخ سیتهای سامان لابراتوار تسلیخ به تعداد ۵۰ سیته بر علاوه ۲۶ سیته وارد گردید. عظام و اسکلتین بقدر کافی تهیه شد . برای ترتیبات و نگهداشت که او از قبیل فورمالین - فیندول و غیره تهیه گردیده است .

برای لابراتوار پتولوژی ادویه از قبیل فورمالین و رنگهای طرف ضرورت و یک مقدار الکل و یکمده سلیاید پروجکتر از خارج وارد گردیدند . علاوه تا گروه های آیدیا سلوب که از سالهای زیاده آله آن به نسبت نداشتن گروه بیکار مانده بودند چندین گروه برای آن تهیه گردید .

برای لابراتوار کیمیا حیاتی ۲۵ قلم سامان و ادویه لازمه قسمی از خارج قسمی از دیوی ادویه تهیه شد سامان طرف ضرورت شان که خیلی عاجل بود از امریکو اروپا تهیه گردید از طریق هوا خواسته شد . برای شعبه های عدلی به تعداد ۲۵ قلم سامان و یک مقدار کافی ادویه از قبیل الکل - تینچر - فورمول - بنبه - بنسهای مختلف - چکشهای مخصوص و سرنجهای مختلف تهیه گردید .

یوهنخی طب در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰ عدد فیلوشپ و چهار عدد سکارشپ برای محصلین و ستاف تدریسی خویش اعطاء نموده است .

امور عمرانی :

ریاست یوهنخی طب در سال ۱۳۳۶ دو تعمیر بزرگ را در بنه مدیریت عمومی تعمیرات ولایت کابل شروع و تقریباً به پایة تکمیل رسانیده است . یکو جناح دوم تعمیر جراحی و دیگری تعمیر باکترولوژی و حفظ الصحة کار این دو تعمیر بصورت بی سابقه جریان یافته پول این دو تعمیر از بودجه عمرانی یوهنخی طب و برهتتون پرداخته شد . امید که در سال جاری تعمیرات مذکور به پایة تکمیل برسند . علاوه اصلاحات و ترمیمات بحیث عمومی در تمام فاکولته بعمل آمده مخصوصاً توجه خاصی به لابراتوار انا تومی و اطاق دسکسیون که فرش صحن اطاقها با سنگ سمنی صورت گرفته است . در اطاق دسکسیون چاههای برای محافظه کدفرت تعمیر گردیده که باین شرط محافظه تعداد بیشتر کدفرت در چاه مذکور صورت خواهد گرفت . علاوه تانکهای مسی کلان نیز برای لابراتوار مذکور ساخته شده . دهنرهای زیرزمینی و تمام اطاقهای تحویلخانه عمارت فعلی فاکولته سراز نورتریم و با سنگ سمنی فرش گردید و رنگ و روغن داده شد . یک اطاق اتویسی کلان برای شعبه انا تومی پتولوژی ساخته شده که تماماً از سنگ مرمر فرش و با آب جاری و ترتیبات مدرن مجهز میباشد .

اطاق نانغوری فاکولته که مشکل خرابی داشت با جزئی تغییر نقشه و انضمام ترمیمات شکل بهتر به آن داده شد و بصورت یک کافی تیریا تبدیل و تجهیز گردید . آب جاری و بمپ برمه ای در آن نصب گردید . تشابهای یوهنخی طب که فرسوده و خراب بود تماماً ترمیم و لگنهای دست شوی جدید در هر طبقه آن نصب گردید . در تعمیر عمومی یوهنخی قفلهای درواز که خیلی بیکاره بودند با قفلهای جدید و دشتگیرهای مدرن مآوضه کرده شد . در باغ یوهنخی طب یک عمارت کوچک برای رهائش قابوچی باغبانها و مستخدمین مربوط یوهنخی تعمیر گردید . لابراتوار حیوانات توسعه داده شد یک اطاق دیگر برای نگهداشت حیوانات لابراتواری مهیا گردید در لابراتوار که پایه یزهای گلی و دست شویی های کاشی و مدرن شانده شد . قفسچه گازات لابراتوار مذکور کشیده و بجای مناسب تر تعمیر گردید .

لیله پوهنتونی :

اطاقهای ایله صلاب پوهنځی که دارای وضع خرابی و مناسبی نبود مجدداً ترتیب گردیده و سوازم کیمود آن تهیه شد تشفا بهای ایله تکمیل و آب جاری، بانصب نمودن یک میب آورده شد. بسترها و شالهای آن تبدیل گردید کارشراحت صحیح و نظافت آن اقدامات جدی بعمل آمد.

شعبه طب نسوان :

این شعبه در سال جاری در پوهنځی طب باز گردید و به تعداد ۱۷ نفر متعلمات با صنف بی، سی، بی آغاز کرده شد تماماً بر اتوز های ضروریه آن با سازمان عصری مجهز گردیده. اطاقهای درسی بااعامان و لوازم عصری بشکل مدرن فراهم آورده شد. پروگرام تدریس آن ترتیب معلمین آن تعیین و از درس آن نتایج مطلوب بدست آورده شد. اداره شعبه طب نسوان تا پیش دفتر آن ترتیب و شاغلو دو کتور میرزا محمد اعطاء بحت مدیر آن مقرر گردید.

مکاتب نرسنگ :

مکاتب نرسنگ مردانه فعالیت خویش ادامه داد و چند نفر متعلمین در سال اول خود شامل کرد. لوازم ضروری آنها از قبیل ایسه اوزم تدریس مهبل صنوف و ارتیه شد. معلمین آنها تکمیل گردید یک نفر معلم دیگر به کمک سازمان صحی جهان آقای مسترو اثر و ازدو در تطبیق پروگرامها آنها سهولت بیشتر وارد گردید.

مکاتب نرسنگ زنانه در سال گذشته کامیابی های بیشتر را نصیب شد. تعداد محصلات که در این مکتب شامل شده اند نظر به سالهای بیشتر بوده و مکتب توانست ۲۵ نفر را شامل صنف اول کند. اطاقهای درسی با لوازم آن خوبتر تجهیز گردید. در پروگرام تعلیمی آنها تجدید نظر کرده شد از مکتب با معلمین بیشتر تفویض گردید. و پروگرامهای آنها مکملتر شد.

کتابخانه فاکولته :

در سال ۱۳۳۶ کتابخانه پوهنځی طب برای بار اول مجدداً تصنیف شد و برای اولین بار موجودی فی بعمل آمد در تعداد کتب افزودی قابل قدری به ملاحظه رسید. این افزودی در حدود ۳۰۰ الی ۳۵۰ کتب که قسمت بزرگ آن به اساس فرمایشات پوهنځی صورت گرفته و یک قسمت از طرف سازمان های صحی جهان با کتابخانه واصل شده از قبیل (ای-سی-ی) و غیره.

کتابدار فاکولته عوض گردید و شخص لایق تری که اسان خارجی میدانند برای این کار مقرر شد و انتظام بهتری در فائز کسیون کتابخانه تامین گردید علاوه تا در سال ۱۳۳۶ پوهنځی طب با هشت نوع مجله های طبی اختصاصی اشتراک نمود. علاوه بر مجله های سابق که طور منظم به کتابخانه میرسد تعداد مراجمین و قارئین کتابخانه زیاد تر شده است.

مدیریت نشرات :

شعبه نشرات پوهنځی طب فعالیت های بی سابقه را در سال ۱۳۳۶ از خود نشان داد یک قسمت عمده درس ها و کتب توسط ما شین گسترند تر طبع رسانیده شد و بدست رس طلاب گذاشته شد.

بشپتی طبی مجله :

مجله طبی پوهنځی طب که به آرزو دیرینه این موسسه بود بشکل موزون و قیمت علمی آن در سال گذشته شروع و مرتباً در هر سه ماه یک بار نشر میشود.

ریاست مؤسسات صحیحی پوهنتون

اول - فعالیت‌های اداری :

در جریان سال احتیاجات و مواد مورد ضرورت شفاخانها از قبیل ادویه - غذا - البسه بجز وقت طبق منظوری بودجه تهیه شده و با استفاده شفاخانها گذاشته شده است .

وضعیت برق فعلاً قناعت بخش است با وجود آنهم برای جلوگیری از بعضی وقایع برقی که شاید از اثر حساسیت ماشین‌های برق در آینده رخ بدهد ریاست مؤسسات خریداری يك اندازه آلات منجمده

۴ عدد جنزیترا از کمپنی سکودا چکو سلواکیاء مبادرت ورزیده که آلات مزبور مواصلت کرده است از جمله جنزیتراهای فوق دویایه درعلی آباد ودویایه در شفاخانه مستورات و معاینه خانه مرکزی انتقال داده شده که عنقریب نصب و بکار خواهد افتد .

ادویه و سامان طبی مورد ضرورت شفاخانها که توسط استادان و آمران سرویس پیشنهاد و بعد از بحث در درمجلس اداری و منظوری مقام ریاست بفرمایش آن از مالک خارجه اقدامات گردیده است در سال ۱۳۳۶ از مختلف کمپنیهای مشهور دوا سازی دنیا بیشتر از دوزد صندوق و سهجد پارسل ادویه زقییل آنتی بیوتیکها - سلفامیدها - ویتامینها هورمونها و ادویه مقوی قلب و ضد سفلیس و سایر مهیای مختلف خریداری شده که يك مقدار زیاد آن رسیده و بشفاخانهای مربوطه جهت استفاده مریضان گذاشته شده و يك اندازه آن بکراچی و پشاور مواصلت کرده که عنقریب خواهد رسید .

دوم شعبات فنی :

الف سر طبابت شفاخانه علی آباد :

تعداد عمومی بسترهای شفاخانه علی آباد به ۵۰۰ بستر میرسد ، شب در روز بنا به ایت بود و برای بیشترت دروس علمی و نظری ، محصلین پوهنی طب به معالجه و تداوی هزاران نفر مریض میبرد دارند . شفاخانهای علی آباد دارای سرویس‌های متعدد بوده احصائیه سال ۳۶ تداوی شدگان و عملیات شدگان و غیره هر سرویس آن جداگانه توضیحات داده میشود .

اسم سرویس	تداوی -	عملیات داخل بستر	عملیات خارج بستر	فوت
جراحی	۱۹۵۳ نفر	۹۸۴ نفر	۳۷۸ نفر	۶۳ نفر
چشم	۷۱۷ نفر	۴۹۸ نفر	۲۶۳ نفر	
گوش و گلو	۶۰۰ »	۴۹۰ »	۱۵۵ »	۷ »
سنا توریم	۲۸۶۰ »	۲۶۰ »	۰۰۰	۱۲ »
داخه	۱۳۵۴ >	۰۰۰	۰۰۰	۱۱۲ »
جلدی	۵۷۱ »	۰۰۰	۰۰۰	۱ »
عقلی و عصبی	۶۱۵ »	۰۰۰	۰۰۰	

اکسریز راد یو سکوبی (۳۰۷۹) نفر برادیوگرافی ۱۲۱۹ نفر لابرسرا توار با اندازه (۲۸۸۹۶) تجزیه ها و معاینات خون - ادرار - و ادرغایضه - بلغم - عصاره معده - و غیره را اجرا کرده است . در جریان سال ۱۳۳۶ تعداد (۶۰۹۶) نفر مریض بسر و بسپهای مختلفه - شفاخانه های علمی آباد داخل بستر و تحت تداوی قرار گرفته است و به تعداد (۳۰۸۸) نفر - مریض عملیاتهای مختلف شده اند . و مقدار (۱۲۰۱۰۰)

سی سی خون برای عملیات شدگان زرق کر دیده است .

اصلاحات در شفا خانهای علی آباد :

از اثر فعالیت و توجه خاص سرطبابت شفاخانهای علی آباد یک حصه بزرگ کوه علی آباد که کاملاً سنگلاخ و از استفاده خارج بود مبدل بیک باغ عصری گردید . نظر به پیشنهاد سرطبابت یک تعمیر قشنگ با تمام لوازم و غیره آن برای اطاق شب دکوران نوکریوال اعمار گردید و علاوه بر کهای و خیا بانها

داخل باغ که ترمیم طلب شده بود اصلاح و به زینت باغ شفاخانهای علی آباد افزوده شد .

ب- سرطبابت شفاخانه مستورات :

کلینیکهای شفاخانه مستورات متعدد بوده و مانند شفاخانه علی آباد بهر گونه وسایل و سامان عصری و طبی مجهز میباشند خدمات بزرگی که در تداوی افراد اناث مملکت انجام میدارد از هر حیث قابل تذکر و توصیف است . تعداد عمومی بسترهای شفاخانه مستورات به ۲۰۰ بستر میرسد که دائماً در فعالیت است . هر نوع معاینات لابراتواری - اکسیریز و تداویها مختلف و عملیاتی مهم نسائی و غیره بصورت موفقانه در انجا صورت میگردد .

اینک حصائیة سال ۱۳۳۶ مریضانیکه تداوی و عملیات شده اند .

اسم سرویس تداوی	عملیات	داخل بستر	عملیات خارج بستر	فوت
نسائی	۶۳۵ نفر	۲۶۲- نفر	۴۲- نفر	۵ نفر
جراحی	۵۰۸ نفر	۲۳۳- نفر	۴۲۷- نفر	۱۴ »
گوش و گلون	۴۶۹- نفر	۲۳۶- نفر	۱۹۰- نفر	۵ »
چشم	۲۸۰- نفر	۱۸۱- نفر	۴۹۲- نفر	۰ »
داخله	۸۶۲- نفر	» ۰۰۰	» ۰۰۰	۷ »
عقلی و عصبی	» ۱۳۷	» ۰۰۰	» ۰۰۰	۷ »
اطفال	» ۱۲۳۳	» ۰۰۰	» ۰۰۰	۹۹ »
جلدی	» ۱۳۳	» ۰۰۰	» ۰۰۰	۰ »

اکسیریز رادیوسکوپي (۱۳۴۳) نفر رادیوگرافی ۱۱۴۸ نفر، لابراتوار تعداد (۱۲۵۲۱) تجزیه و معاینات

از قبیل خون - افزاز - مواد غایطه عصارة معده و غیره انجام داده شده است .

در دوران سال ۱۳۳۶ بتعداد ۴۱۵۷ نفر در سرویس های مختلف شفاخانه مستورات داخل بستر و تحت تداوی

قرار گرفتند و (۱۰۶۳) عملیات مختلف صورت گرفته است .

مقدار خوبی که برای مریضان عملیاتی داده شده (۶۰۱۰۰) سی سی میباشد .

اصلاحات شفاخانه مستورات :

۱- از اثر پیشنهادات سرطبابت شفاخانه مستورات و همکاری ولایت کابل صحن شفاخانه مستورات تماماً سنگ جفله فرش و نظر بقابلت موسسه قیرریزی شاروالی قیرریزی آن صورت گرفته است که به زینت و قشنگی شاخانه موصوف افزوده است .

۲- تعمیر دو منزله ست جنوبی شفاخانه که بالای سرک جاده میوند واقع است با تمام سامان و لوازم ضروری آن تکمیل و با استفاده طلبه نسوان پوهنخی طب قرار داده شده .

۳- تعمیر عملیاتخانه نسائی شفاخانه مستورات که باسامان ولوازم عصری مجهز میباشد تکمیل وفعالیت خویش آغاز کرده است.

۴- يك دستگاہ مكمل بانك خون از بودجه ریاست و سسات صحی از امریکا، خریداری و مواصلت ورزیده است که اخیراً برای خدمت بمریضان نسائی و غیره بکار انداخته خواهد شد.

همانطوریکه شفاخانهای علی آباد و مستورات دارای کلینیکهای متعددی است معاینهخانه مرکزی نیز دارای یولیکلینیکهای مختلف بوده تنهادرین اختلاف که مریضان برای مرتبه اول در معاینهخانه مرکزی مراجعه میکنند در صورتیکه مریض قابل بستردانسته شد برایش خط بستر داده شده و بستری میشود. یولیکلینیکهای آن بدودسته تقسیم میشود:-

الف- یولیکلینیکهای مردانه.

ب- >> زنانه.

احصائیه مراجعین معاینهخانه مرکزی در سال ۱۳۳۶ قرار ذیل است:

اسم سر ویس	مردانه	زنی
۱- داخله	۱۶۷۰۹- نفر	۱۹۶۸۸- نفر
۲- گوش و گلون	۱۸۶۹۷- نفر	۱۷۸۹۱- نفر
۳- جراحی	۹۹۴۷-»	۴۰۲۰-»
۴- چشم	۹۹۳۴-»	۷۹۹۸-»
۵- یورولوژی	۳۹۳۵-»	۱۴۷۸-»
۶- نسائی	۰۰۰۰۰	۲۵۲۱-»
۷- عقلی و عصبی	۳۱۸۲-»	۴۴۴۹-»
۸- جلدی	۸۳۲۵-»	۱۲۲۸۸-»
۹- عمومی اطفال	۰۰۰۰۰-»	۱۸۹۲۳-»
۱۰- دندان	۵۳۹۸-»	۶۳۲۴ نفر ۱۶۳۰ طفل
۱۱- بانسمان	۱۰۹۹۸-»	۵۰۲۰-» ۱۰۰۲-»
۱۲- بیچکاری	۳۰۶۲-»	۳۲۱۵-»
۱۳- آبله کوبی	۰۰۰۰	۱۶۴۴۶-» طفل
۱۴- تداویهای برقی	۳۰۰۰-»	۳۳۱ طفل
۱۵- لابراتوار	۷۵۲-»	۶۴۰-»
۱۶- ختنه سوری	۰۰۰	۶۷-»
۱۷- اکسریز	۱۲۳۰۰-»	۹۱۴۱ نفر
۱۸- دوا بردگان	۳۵۲۳۴-»	۴۳۲۵۴-» ۱۳۲۰۰ طفل

آمریت دواخانه مرکز

آنچه باید تذکر داده شود فعالیت و اجراءات لابراتوار محلولات زر قبی است زیرا يك اندازه ادویه که چندسال قبل از خارج مملکت تهیه میشود و سالانه يك مبلغ گزاف بخریداری آن بمصرف میرسد. فعلاً در لابراتوار مذکور تهیه و بدسترس مریضان شفاخانهای مربوطه گذاشته میشود. مقادیر آن سالانه در حدود

هشتونه لك افغانی میرسد. در این اوخریك تعداد ماشینهای تابیت سازی و آمبول سازی- نیز برای توسعه دواخانه مرکز ریاست خریداری شده امید است بزودترین وقت برسد و خدمت بز رگی را در مقابل ادویه جات امیولی و تابیتی مورد ضرورت براضان انجام بدهند. ادویه که ذریعه لابراتوار محلولات ز را قسی آمریت دواخانه تهیه و بدسترس مریشان شفاخانه های مربوطه گذاشته میشود، در حدود چهل قلم میرسد

پوهنځی حقوق و علوم سیاسی

بیشرفت هر مؤسسه علمی منوط بامورد دسی آن بوده و میبایست دو عامل مهم یعنی داشتن اسنادان لایق و تهیه کتب علمی را در نظر گرفت. بنامی این دواصل مهم ریاست پوهنځی حقوق بهمکاری ریاست پوهنتون نوانست یک عده اسنادان لایق را در چوکات درسی پوهنځی موقع کار بدهد و از طرف دیگر اسنادان لایق س خارجی را با در نظر گرفتن شرایط علمی شان از خارج استخدام نماید تا مضامین حقوق و سیاست را تدریس نمایند. البته موضوع تربیه اهمیت تدریس داخلی که از رهگذر بلند بردن سویه علمی مملکت اهمیت بسزا دارد نیز از نظر دور نمانده و برای این منظور ریاست پوهنتون و ریاست پوهنځی حقوق داخل اقد امانت علمی شدند تا اینکه اولاً یک عده جوانان تحصیل کرده در کبر تدریسی فسا کوله هاشامل وظائف عملی گردیدند تا در مرور زمان بحیث اسنادان لایق امور درسی را به عهده بگیرند.

ثانیاً: تا وقتیکه مشکلات علمی هیأت تدریسی داخلی مرفوع و تجربه کافی حاصل گردد پوهنځی حقوق از یک عده اسنادان خارجی نیز استفا ده علمی نموده است.

ثالثاً - علاوه بر اسنادان داخلی و استادانیکه استخدام شده اند بعد از تثبیت و مفا همت مزید ریاست پوهنتون مؤ سسه بین المللی یونسکو پرو فیسر سور ماند راجهت تدریس اداره عامه به پوهنځی و حقوق بقسم همکار معرفی نموده است تا مضمون مذکور را که از جمله موضوعات اداری است تدریس نماید هم در مورد نواقص اداری مشور ه های علمی بدهد.

رابعاً - ریاست پوهنځی حقوق با در نظر گرفتن مشکلات سه نفر از اعضای تدریسی خود را بفرض فرا گرفتن تحصیلات عالی بخواج اعزام داشته که بعد از ختم تحصیل و عودت بوطن وظیفه سنگین معلمي را بعهده بگیرند و اسمای شان قرار ذیل است.

۱- فضل رب فرید	درشق مناسبات بین المللی با امریکا
۲- عبدالاحد محمود	درشق حقوق عمومی بین الدول با امریکا
۳- غلام سخی مصنون	درشق حقوق خصوصی دول به آلمان

خامساً - بر علاوه اسنادان مؤ ظف داخلی و خارجی بنا بر احتیاج شدیدیکه بر آن موجه میباشیم از یک عده شخصیت های علمی داخلی نیز خواهش شده تا در ضمن کار رسمی خود جهت پیشبرد امور درسی با پوهنځی حقوق همکاری و مساعدت بنمایند.

تعداد اسنادانیکه امور درسی را در سال ۱۳۳۶ به عهده گرفته بودند بالغ برسی و پنج نفر میشود.

ب- امور کتابخانه:

کتابخانه پوهنځی شکل يك کتابخانه اساسی را بخود گرفته و هر گونه کتب علمی خاصه به لسان انگلیسی- فرانسوی و جرمنی و ترکی در آن بترتیب منظم برای مطالعه گذاشته شده است بعلاوه کتا بخانه اتا ق جدا گانه ی بنام قرائت خا ترتیب یافته که دوان هر گونه کتب مجلات - اخبارچه داخلی و چه خارجی

موجود است تا محصلین بوجه احسن استفاده نمایند هکذا در سال ۳۶ ریاست پوهنخی حقوق یکتعداد کتب قابل استفاده را خریداری و جهت استفاده متعلمین به کتبخانه گذاشته است.

(ج) تمدیلات در مضامین:

در دنیای امروز تحولات اجتماعی خیلی سریع بوده که مطابق آن ایجابات خاص و نوین هر ضاندام میکند هر محیط و هر مؤسسه مجبور است خود را بآن نوافق دهد و این اصل مخصوصاً در مورد مؤسسات علمی و فرهنگی بیشتر محسوس میگردد تا احتیاجات علمی خود را بآن هم آهنگ بنماید ریاست پوهنخی حقوق با در نظر گرفتن موقف اجتماعی و اداری مملکت نصاب مضامین و مفردات را بنا بر ضرورت شعبات دولت تجدید، متوازن و متناسب ساخت تا هر شعبه از آن استفاده خوب کرد بتواند. برای این مقصد کمیته‌ای از استادان دائمی پوهنخی بریاست داکتر عبدالحکیم ضیائی تعیین و موظف گردید تا مضامین پوهنخی را مطالعه و دران تجدید نظر مینماید این کمیته مدت چهار ماه (هفته سه روز) تشکیل جلسه داده تا اینکه مضامین و نصاب تسلمی هر سه شعبه (مناسبات بین المللی خدمات عامه و شعبه عمومی مشترک) تعیین و تثبیت نمودند که بعد از آن نظر استادان خارجی و مجلس عمومی استادان گذشتانده و مورد تطبیق قرار گرفت صنف اول و دوم که بنای علمی پوهنخی را تشکیل میدهد مضامین بدون در نظر گرفتن اختصاص تدریس میشود و از صنف دوم به بعد شکل تخصص را اختیار میکنند.

د- نشریات و پوهنختی حقوق:

مدیریت نشریات پوهنخی حقوق بر علاوه اینکه مجله ماهوار حقوق را با صفحات ساده و زیاده اخیر هر ماه توزیع میدارد، نونهای استادان فاکولته را که قبل از ساعت درسی به نشریات میرسد میشود تالیف تصحیح و طبع مینماید این نونهای قبل از آغاز درس برای محصلین توزیع میگردد تا بر علاوه لکچر و تشریحات معلم به حیث یک ماده خدازان استفاده بنمایند.

چنانچه در سال ۱۳۳۵ به تعداد ۱۱۰۱۵۰ ورق طبع بدسترس محصلین قرار داده شده.

ه- همحصاوت پوهنختی حقوق:

پلان پنجساله مملکت از هرناحیه بالای پوهنخی حقوق بی تأثیر نبوده مخصوصاً بنا بر تهیه شرایط تعلیمی تعداد محصلین این مؤسسه نیز رو به افزودی گذاشت چنانچه صنف اول را نود و هفت نفر شاگرد تشکیل داد که از لحاظ کمیت در تاریخ پوهنخی بی سابقه میباشد و برای فراهم کردن موضوعات جدید و اگمال تحصیل بنا بر ضرورت مملکت حقوق مناسبات بین المللی خدمات عامه - اقتصاد و مالیه - شکل بهتر و خوبتر را بخود گرفت چنانچه به تعداد زیاد محصلین اطراف درفا کولته حقوق شامل و یک تلت پوهنخی را تشکیل میدهد.

و- امتحانات سال (۳۶):

امتحانات سال ۳۶ نسبت به همه سال شکل و رونق خوبتر را بخود اختیار نموده توجه و مراقبت بیش از پیش محصلین را واداشت تا بیشتر زحمت بکشند شدت مراقبت از یکطرف و مقدار درس ارجانب دیگر روح امتحان را عادلانه تر ساخت.

ز- تا سیس مؤسسه اداره عامه:

برای اینکه نواقص اداری را به اسرع زمان از بین برده بتوانند وزارت معارف و ریاست پوهنتون در فکر آن گردید تا مؤسسه‌ای بنام اداره عامه جهت فراهم کردن علوم اداری بمیان بیاورد چنانچه پنج ماه

قبل این فکر از قوه به فعل آمد و کورس سیمینا را داره عامه را شخص وزیر معارف و رئیس پوهنتون در حوزه پوهنځی حقوق افتتاح نمود که مشمولین آن را لسانسه های پوهنځی های مختلف مملکت تشکیل میدهد. این کورس تحت نظر ریاست پوهنځی حقوق و پر فیسر سور ماند و همکاری متخصصین اداره عامه و تبیم امریکائی وزارت مالیه شروع بکار کرده و در اخیر چار دوره سند تخصص به فارغ التحصیلان آن داده خواهد شد. سیمینا ر اداره عامه دارای مضامین دلچسپ و عملی بود که خود شاگردان در مباحثات آن سهم بارز دارند و راجع به رفع نواقص اداری طرق حل را با بکار انداختن قدرت ذهنی خود جستجو مینمایند. مضمون اداره عامه بنا بر ضرورت دولت در جمله مضامین پوهنځی حقوق نیز جاداده شد که تقریباً همه محصلین ازان استفاده خوب مینمایند.

پوهنځی ساینس

سال تعلیمی پوهنځی نظر به اینکه از ۱۵ تیر شروع شد تقریباً در اواسط ماه دلو خاتمه یافت با وجود مشکلاتی که از رهگذر اتاقهای درسی، موضوع لابرا توارها و ازدیاد تعداد محصلین به پوهنځی متوجه بود نتیجه تعلیم قناعت بخش بود. اینک ما بقرض اختصار موضوع و تسهیل افاده اجراءات پوهنځی را ذیل شرح میدهم:

۱- تعداد محصلین:

۲۰۳ نفر
۱۵۱ نفر تقریباً ۷۵ فیصد

تعداد مجموعی محصلین پوهنځی در سال ۱۳۳۶
تعداد مجموعی محصلین که کامیاب شده اند

شعبه معائن چون اولین بار در اثر ضرورت وزارت مذکور در سال ۱۳۳۴ در پوهنځی ساینس افتتاح شد ازان رو در سال ۱۳۳۶ فاقد صنف چهارم بوده و محصلین امسال برای نفع اول به صنف سوم ترقی نمودند.

مسائل مربوط به پروگرامی و سایل تدريس:

چون يك تعداد از فارغ التحصیلان پوهنځی ساینس درایسه ها و غیره موسسات علمی و ظیفه معلمی مضامین ساینسی را بعهده خویش میگیرند آشنائی به فن تدريس (متوديك) مسلکی برای ایشان اهمیت بزرگی دارد و ازان جهت فن تدريس ساینس برای صنوف چهارم شعبه فیزیک و ریاضی با کیمیا و بیولوژی شروع شده و در پروگرام درسی پوهنځی بحیثیک مضمون اصلی داخل گردیده.

برای اولین بار در تاریخ پوهنتون کنفرانسی تحت عنوان (ضروریات تشخیصکی و مفهوم آن برای پوهنتون کابل) و پوهنځی ساینس دایر گردیده. این کنفرانس پنج روز دوام کرده و بیش از شصت نفر نمایندگان معارف پوهنتون وزارت فواید عامه معادن و صنایع، مخابرات، وادی هیروهند، زرع و غیره اشتراک نموده بودند که در نتیجه کمیته هاتمین گردید تا در باره پروگرام پوهنځی ساینس و دیگر پوهنځی های علوم مشبته یعنی انجنیری و زراعت تجدید نظر نموده و نظریات خویش را به پوهنتون تقدیم نمایند و بنا بران کمیته ساینس و انجنیری چندین بادر کتابخانه پوهنځی تشکیل جلسه داده و نظریات خود را به پوهنتون تقدیم نمود. يك اندازه سامانیکه سابقاً از طرف موسسه یونسکو به پوهنځی ساینس اهدا و از روسیه خریداری شده و ديك قسمت آن در سال ۱۳۳۵ رسیده و يك حصه آن در سال ۱۳۳۶ مواصلت کرده. سامان مذکور برای دروس علمی و تطبیقات بوده در راه تدقیق و تفحص علمی به محصلین کمک زیادی میکند و حصه بیشتر سامان مذکور در مورد فیزیک جدید برای لابراتورهای علم نور، برق و رادیو بوده همچنان سامان جیالوجی، کیمیا، بیالوجی در آن جمله شامل اند. حصه دیگر شامل يك ورکشاپ مکمل به سوبه پوهنځی است.

که دارای ماشین های خریداری - بورتنگ - ازه و غیره بوده و این نور کشاب میتواند سامان لا بر اتوار را از هر قبیل تر ميم نموده و بعضی سامان جدید را بسازد .

دو نفر متخصصین روسی که از طرف یونسکو برای بسته کاری لا بر اتواری و کشاب مذکور موظف شده برای مدت شش ماه به بوهنجی آمدند

یک تعداد کتب علمی که سابق از طریق بریتش کانسیل از یول بوهنجی فرمایش داده شده درین سال رسیده و همچنان یک تعداد کتب دیگر از طرف اداره همکاری امریکا به بوهنجی اهدا شده است .
بر علاوه یکمقدار سامان - ادویه و غیره لوازم که توسط شعبه روابط کلتوری افغان از المان غرب خریداری شده بود در مال ۱۳۳۶ به بوهنجی وارد گردید .

بوهنجی ادبیات

بوهنجی ادبیات که در سال ۱۱۳۶ تنها بایک شعبه ادبیات پشتو تاسیس یافت رفته رفته دارای یک شعبه مختلط پشتو و فارسی و یک شعبه تاریخ و جغرافیا گردید و در سال ۱۳۳۵ بفرض تربیه معلمین انگلیسی دارای شعبه لسان انگلیسی نیز شد و برای اینکه لسان و ادبیات پشتو و فارسی مفصل تر و خوبتر خواننده و تحقیق گردد در اول سال ۱۳۳۶ شعبه ادبیات و فلسفه بد و شعبه ادبیات پشتو، ادبیات فارسی متقسم و دارای شعبات ذیل گردید:

- ۱- شعبه ادبیات پشتو
  - ۲- شعبه ادبیات فارسی
  - ۳- شعبه تاریخ و جغرافیا
  - ۴- شعبه انگلیسی
- مضامین شعبات چهار گانه بوهنجی :

۱- مضامین شعبه ادبیات پشتو - (چون این شعبه تنها دارای صنف اول است مضامین همان صنف نگاشته شد) گرامر پشتو، تاریخ ادبیات پشتو، و عربی اجمال تاریخ ادبیات فارسی، تاریخ تمدن، روحیات جوانان، لسان خارجه .

۲- مضامین شعبه ادبیات فارسی - (تنها در صنف اول مضامین اصلی این شعبه خوانده میشود و در سه صنف دیگر آن مضامین پشتو و فارسی مشترک خوانده میشود) دستور زبان فارسی، املاء و انشاء، قرائت فارسی، متون فارسی، تصوف، فلاوژی، فنون ادبی فارسی (بدیع و بیان و عروض و قافیه و معانی) منطق، علم اجتماع، تاریخ تمدن، تاریخ ادبیات فارسی، عربی (صرف و نحو و قرائت) فلسفه تاریخ ادبیات پشتو، متون پشتو روحیات جوانان، اجمال تاریخ ادبیات پشتو لسان خارجه، اصول، تحقیق و تتبع در ادبیات فارسی (مونیو گراف)

۳- مضامین شعبه تاریخ و جغرافیه :

جغرافیه فزیکي، جغرافیه اقتصادی، جغرافیه افغانستان، جغرافیه ممالک همجوار، جغرافیه ممالک معظم جغرافیه بشری و سرحدات، جغرافیه شهری، تاریخ افغانستان، باستان، تاریخ افغانستان از اول دوره اسلام تا حمله مغول، تاریخ افغانستان معاصر، تاریخ غرب قرون قدیمه تاریخ غرب قرون وسطی تاریخ

غرب قرون جدیده، تاریخ غرب معاصر، تاریخ اسلام، تاریخ تمدن شرق مبادی علم سیاست مبادی اقتصاد، فلسفه علم اجتماع منطق، تاریخ نویسان، روحیات جوانان متود ولوزی .
 ۴- مضامین شعبه انگلیسی اصول تدریس انگلیسی، لیکرستک انلا یسز، انگلیسی تطبیقی، متون انگلیسی روحیات جوانان، متون و آئین نگارش فارسی .

تعداد محصلین پوهنځی در سال ۱۳۳۶

۱- تعدادی محصلین از سال ۳۵ ۷۵ نفر

۲- تعداد محصلین جدید الشمول ۵۱ نفر

تعداد محصلین منظم (تمام تکالیف آنان متوجه پوهنځی میباشد)

(الف) لیلیه ۸۹ نفر

(ب) نهاری ۲۶ نفر

۲- تعداد محصلین آزاد (محصلینی که تکالیف آنان بدوش پوهنځی نیست)

الف - محصلین عسکری ۱۰ نفر

محصلین شامع ۱۱ نفر

سیستم کربدت:

پوهنتون کامل برای اینکه پوهنځی های مربوطه را بشکل عصری درآورد خواست تاسیستم کربدت را که زیاده تر دراتا زونی رایج است در پوهنځی های مربوطه تطبیق نماید بنا بران چنین فیصله شد که این سیستم ابتداء در پوهنځی ادبیات طور امتحانی عملی گردد.

ایضاح سیستم کربدت: برای هر مضمون، باساس تعداد ساعات هفته وار آن، قیمتی قابل میگردند حصول یک تعداد معین این قیمت ها شرط اخذ لیسانس باشد. هر گاه محصل در پایان حد اقل چهار سال و یا بیشتر از آن بتحصیل کربدت معینه موفق گردید البته در آن صورت مستحق لیسانس میگردد. پس کربدت عبارت از یک ساعت درسی است که هفته وار در طول سال تعلیمی تعقیب میگردد. تعداد مجموعی کربدتها که جهت اخذ لیسانس لازمی است فعلاً به ۱۲۰۰ میرسد که با یست هر محصل این تعداد کربدت را در هر سال تعلیمی حاصل کند.

پوهنځی شرعیات

پوهنځی شرعیات در سال ۱۳۳۶ توسط ریاست پوهنتون با پوهنتون مصر در تماس آمده که به ا ثر موافقه عرفا نتی بین این دو کشور تبادل استادان علوم اسلامی صورت بگیرد که مراحل مقدماتی آن طی و در جریان تکمیل میباشد.

همچنان از فعا لیت های این پوهنځی تثبیت درجات علمی بعضی از استادان و معلمین میباشند در باره تبدیل پروگرام این پوهنځی که بتواند سند تحصیل بالاتر از لیسانس را به فارغ التحصیلان بدهد به شورای عالی پوهنتون جهت تثبیت و تطبیق پیشنهاد گردید شورای عالی برای مطالعه موضوع هیأتی را مرکب از استادان داخل که در تدریس پوهنتون زمین نمود بتاسی آن بروز (۵) سزطان (۱۳۳۶) مجلس دایر و فیصله نمود که کمیسیون مرکب از ع، ص، بناغلی حقانی، بناغلی رنیس پوهنځی شرعیات، داکتر عبدالحکیم ضیائی معاون پوهنتون، بناغلی موسی شفیق کاموی و بناغلی عبدالواسع سراج تشکیل گردد و در اطراف آن پیشنهاد تدقیق نماید، کمیسیون پروگرام مدرسه علوم شرعیه پوهنځی شرعیات را از یک طرف و پروگرام های تخصصی

- ۱ - محمد یاسین عظیم معاون تدریسی پوهنځی برای اخذ درجه داکتری در بیواوجی .
  - ۲ - محمد نادر نوایی پوهنمل کیمیا برای اخذ درجه داکتری در کیمیا .
  - ۳ - محمد یاسین محصل صنف چهارم پوهنځی سیانس برای ماستری ریاضی .
  - ۴ - رجب علی محصل صنف سوم پوهنځی سیانس برای ماستری فیزیک .
- در اواخر سال ۱۳۳۶ برای اولین بار در تاریخ پوهنتون کنفرانس تحت عنوان ضرورت تخنیکي و علمی افغانستان مفهوم آن برای پوهنتون دایر گردید . این کنفرانس ۵ روز دوام و ۶۰ نفر نمایندگان در آن اشتراک ورزیده بودند .
- موضوع کنفرانس :

۱ - شناسائی و معرفت متقابل بین پوهنتون وسایر وزارتخانه ها .

پوهنځی اقتصاد

په توسعه و انکشاف امور اقتصادی مخصوصاً آغازیلان پنجساله احتیاج مبرم مملکت را به مطالعات عالی اقتصادی بطور جداگانه آشکار ساخت . پوهنتون کابل ومقامات صالحه منوجه این حقیقت شده و خواستند درین راه گامی بردارند . بنا برین بتاريخ ۹ قوس سال ۱۳۳۵ شورای عالی پوهنتون پیشنهاد پرو فیسر فن من مشاور اقتصادی وزارت زراعت (اکنون پروفیسر پوهنځی اقتصاد) رامینی بر تاسیس يك مکتب اقتصاد مد نظر گرفته و کمیته ای رامقرر کرد تا در اطراف پیشنهاد مذکور مذاکره بعمل آورده و نتیجه مذاکرات خود را با پیشنهادی که لازم داند به شورای عالی رویت دهد . کمیته مذکور بروز شنبه ۱۶ قوس بر ریاست داکتر عبدالحکیم ضیائی انعقاد جلسه داده و با پروفیسر فن من، در اطراف پیشنهادش بمذاکره پرداختند . خلاصه مذاکرات تصویب ازینقرار است .

- ۱ - کمیته لزوم تعلیمات عالی اقتصادی را در افغانستان حسن کرده و به تاسیس مؤسسه ای که در آن چنین مطالعات بصورت تدریس و تحقیق عملی صورت بگیرد موافقه دارد . اما راجع به شکل آن در حالیکه ترتیب پروفیسر فن من رانیز معقول میدانند دوراه ذیل را نیز پیشنهاد می نمایند . (الف) تاسیس پوهنځی اقتصاد . (ب) تجدید و تعدیل روحیه و تشکیل شعبه اقتصادی پوهنځی حقوق و علوم سیاسی .
- ۲ - راجع به نام مؤسسه کمیته بر آن شده که چون بيك مؤسسه تعلیمات عالی در افغانستان معمولاً نام مکتب داده نمی شود و این نام در نظر محصلین افغانی اهمیت کمتر از نام پوهنځی دارد بنا بر آن نام مؤسسه باید «انستوت تعلیمات عالی اقتصادی» باشد و درجه لیسانس را در شق اقتصادی به فراغت یافتگان خود بدهد .

۳ - همچنان کمیته خاطر نشان کرد که چون طلاب مؤسسه تعلیمات عالی اقتصاد از جمله طلاب پوهنځی حقوق بعد از فراغ سال دوم آن گرفته می شوند بایستی پرو گرام سال اول و دوم پوهنځی حقوق تا بيك اندازه تعدیل یابد تا هم محصلین اقتصاد آمادگی خوبیتری داشته باشند و هم محصلین حقوق دیگر به مسائل و مفاهیم اقتصادی آشنائی بیشتری پیدا کنند .

۴ - کمیته مضامین پیشنهاد شده پروفیسر فن من را که با پرو گرام بسیاری از پوهنځی های دنیا سر میخورد منظور کرده و تاکید کرد که پرو گرام باید قبل از عملی شدن از طرف بيك کمیسیون مرکب از اشخاص عالم و صاحب تجربه در امور اقتصادی مملکت نیز بيك غور شود . همچنان برای بلند بردن سويه تعلیمات فیصله گردید که استادان لایق خارجی استخدام گردد و برای استفاده درست از چنین استادان تعلیم یافته های لایق و با تجربه بحیث اسیستان مقرر شوند تا در آینده کرسی استادی را اشغال بتوانند .

نظریات این کمیته مورد توجه وغور پوهنتون کابل و مقامات صالحه قرار گرفت تا که بالاخره تاسیس مؤسسه تعلیمات عالی اقتصاد در پهلوی پوهنخی حقوق منظور گردید . این مؤسسه در حمل سال ۱۳۳۶ بر هنمائی و ریاست دا کتر عبدال حکیم ضیائی استاد پوهنخی حقوق بکار آغا ز کرد در پایان سال اول تعلیمی بروی تجربه یکساله ریاست مؤسسه اقتصاد پیشنهادی ریاست پوهنتون عرضه کرد مبنی بر اینکه (۱) طلاب مؤسسه اقتصاد باید از صنف اول انتخاب شوند (۲) نام مؤسسه (انستوت) هم بنام پوهنخی که اسم بامسمی است تبدیل گردد .

این پیشنهاد مورد قبول ریاست پوهنتون واقع گردید در اثر فعالیت ریاست پوهنخی اقتصاد توانست در سال اول به تدارک و خریداری پنجم جلد کتاب موفق گردد الا کتابخانه مختصر اما جایی در علم اقتصاد و مسائل اقتصادی دارد .

برای تامین همکاری بیشتر بین وزارت پلان و پوهنخی اقتصاد قرار برین شد تا از یکطرف از مشا و رین وزارت موصوف در تدریس و ایراد کنفرانسها استفاده بعمل آید و از جانب دیگر در حالیکه یکی از اسیساتنهای فاکولته به کار خود در آن وزارت دوام خواهد داد محصلین صنوف سوم و چهارم نیز در صورت امکان در اجرای بعضی پروژه های تدقیقی بامشاورین وزارت پلان همکاری خواهند کرد . همچنان مجلس فیصله کرده که کنفرانسهای هفته وار در سال ۱۳۳۷ آغاز گردد و برای این مقصد از یک عده متخصصین اقتصاد خواهش شد تا در آن سهم بگیرند .

این کنفرانسها که سر از ماه جوزا سال ۱۳۳۷ آغاز خواهد یافت را جمع به مسائل اقتصادی مخصوصاً موضوعات مربوط افغانستان خواهد بود .

برای اینکه شاگردان اقتصاد با مسائل اقتصادی و چگونگی شرایط کار و امکانات انکشاف اقتصادی مملکت از نزدیک آشنا گردند در نظر گرفته شد تا در هر سال یک یا بیشتر سیر های علمی به بعضی مراکز صنعتی مملکت مثل گلپهار و جبل السراج و دیگر مناطق صورت گیرد .

مؤسسه تعلیم و تربیه

نظر به اهمیتی که تربیه معلمین با کفایت در معارف مملکت دارد و از هم آهنگی در پروگرام مؤسساتیکه به تربیه معلمین اشتغال دارند وزارت معارف در سال ۱۳۳۳ به تاسیس مؤسسه تعلیم و تربیه پرداخت که وظایف و هدف آنرا بدینقرار تشبیت کرد .

۱- مؤسسه تعلیم و تربیه رهنمای وسیع و وسعات تربیه معلمین بوده و بگانه وظیفه آن تربیه معلمین و سایر موظفین تربیوی خواهد بود .

۲- این مؤسسه در بلند بردن سوبیه مسلکی معلمین - مدیران معارف - معاونین و مفتشین مساعدت خواهد نمود . برای نیل به آن باین مقصد کورسهای دایر خواهد نمود که طبق یک پروگرام معین موظفین با ذوق رهبری شوند .

۳- شعبه تربیه معلمین انگلیسی از شعبات این مؤسسه بوده و البته در مورد لازمه بعضی مؤسسات دیگر اختصاصی دایر خواهد کرد .

۴- این مؤسسه در مورد انکشاف و نموی ذهنی شاگردان و مسایل فرهنگی و روابط آن با مسایل اقتصادی تدقیق مطالعه نموده و در طرح پلانهای عمومی عرفانی مساعدت می نماید .

بنابر اینکه تربیه معلمین برای مکتب ثانوی عمده و توسط پوهنخی ساینس و ادبیات انجام می یافت وزارت معارف در سال ۱۳۳۳ فیصله کرد که این مؤسسه به پوهنتون مربوط گردد .

برای مزید معلومات لازم دیده می شود تا از وظایف بعضی از شعبات و اصلاحاتی که در تشکیلات
 مبنظر می رسد معلومات مختصری داده شود .

۱- بود مؤسسه تعلیم و تربیه : مرکب از رئیس پوهنتون رؤسای پوهنځی ادبیات و ساینس بایک یک نفر
 مستادین این دو پوهنځی ها و رؤسای تدریسات و زارت معارف رئیس و معاونین مؤسسه تعلیم و تربیه
 رئیس اعضای تیم کولمبیا و مدیر دارالمعلمین می باشد که تمام اجراءات را مورد غور و گرفته بعد از
 فیصله مختصر محل تطبیق قرار می گیرد.

۲- متخصصین خارجی : مرکب از هشت نفر متخصصین تعلیم و تربیه و یک نفر متخصص زراعت و
 تعداد پانزده نفر متخصصین زبان انگلیسی می باشد که در تهیه کتب انگلیسی برای افغانان تربیه معلمین
 انگلیسی و تدریس لسان و انگلیسی در مکاتب متعدد مرکز اجرای وظیفه می دارند متخصصین تعلیم و
 تربیه بر علاوه آنکه در پیشرفت تربیه معلمین مشاورت میکنند در تهیه کتب و مواد تدریس مضامین
 مسلکی دارالمعلمین و این سینا و غیره نیز فعالیت دارد

۳- کوئتریات : عبارت از خود افغانهای فارغ التحصیل فاکولته های مختلف میباشند که هر کدام
 رشته تحصیل خود با متخصصین خارجی در همان رشته کار کرده بعد از سابقه داری و تحصیل در خارج در
 رشته تحصیل خود را آماده جانشین متخصصین خارجی می سازند و حالا به تعداد بیش از بیست نفر هم و کادتریات
 ها موجود است که بعضی از آن دوره را تکمیل کرده بحیث متخصصین ایفای وظیفه می نمایند و برخی
 در خارج بوده و قسمتی در حال مرحله اولی با متخصصین در تماس و همکاری دارند .

۴- همکاران افغانی اعضای این گروپ عبارت از آن کسانی اند که در مؤسسه تعلیم و تربیه در
 امور محوله بانها تماس مستقیم زیاد دارد از قبیل مدیر دارالمعلمین و معاونین آن مدیر و معاون مکتب
 این سینا و سایر آنها شبکه از راه مؤسسه تعلیم و تربیه به فعالیت های مختلف مصروف اند .

کورس های زمستانی سال ۱۳۳۶ :

غایبه و هدف آن اینست که از فرصت ایام تعطیل زمستانی استفاده شود حضرات معلمین از اطراف
 ولایات به مرکز آمده به ترمیم معلومات و تقوی جنبه های علمی و مسلکی خویش بپردازند و در
 اطراف اجرای بهتر وظایف خویش غور و تعمق نمایند و تصمیماتی اتخاذ کنند و پروژه ای را
 در محل تطبیق بگذارند .

مشمولینی که بطور مثال فارغ صنف دوازده بوده و می خواهند سوبه و تصدیق نامه صنف سیزده را
 حاصل کنند در ظرف ۳ سال کورسهای زمستانی که معادل با یکسال تعلیم است از مضامین ذیل
 ۹ مضمون را تحصیل میکنند .

۱- ساینس برای مکاتب ثانوی .

۲- معلومات اجتماعی برای مکاتب ثانوی .

۳- افغانستان معاصر .

۴- اجتماعات تربیوی

۵- پیشو

۶- لایرا اتوار ساینس

۷- روحیات جوانان

۸- تاریخ و فلسفه تعلیم و تربیه

۹- فارسی

۱۰- انگلیسی

معلمینیکه از ولایات مختلفه نظر به خواهش مدیران معارف از طرف موسسه تعلیم و تربیه با در نظر داشتن تقسیمات صحیح (۶۳) نفر منظور می‌گردد که در آن مقیشین نیز شامل بودند حسب جدول فوق منظور و خواسته شدند که در سال ۳۶ تدریس شده عبارت انداز :

۱- کورس اول تدریس لسان انگلیسی .

۲- کورس دوم تدریس لسان انگلیسی

۳- ساپنس برای مکاتب ثانوی .

۴- تدریس صحت .

۵- ریاضی برای مکاتب ابتدائی .

۶- معلومات اجتماعی برای مکاتب ابتدائی .

۷- سپورت .

۸- معلومات اجتماعی برای مکاتب ثانوی .

۹- اداره و نظارت

۱۰- سوادخانه‌ی اکابر .

۱۱- ش. و .

۱۲- فارسی .

۱۳- انگلیسی عمومی .

۱۴- سیانس امروز .

۱۵- ریاضی ثانوی .

۱۶- ملل متحد .

۱۷- زراعت .

۱۸- افغانستان معاصر

۱۹- تهیه لوازم تدریس .

۲۰- آرت و صنایع دستی .

۲۱- اجتماعات تربیوی .

۲۲- سیانس تطبیقی .

۲۳- اصول تدریس در مکاتب ابتدائی .

۲۴- نمای طفل .

۲۵- روحیات جوانان

۲۶- فلسفه تعلیم و تربیه .

۲۷- جرگه مقیشین .

۲۸ - ساینس ابتدائی •

۲۹ - فن کنا بداری •

از جمله کورسهای که مختصر ازان ها نام برده شد بعضی کورسهای اند که بنام کورسهای اساسی نامیده میشوند و هر نفر از مشمولین در ظرف سه سال مکملیت دارند تا ازان ها دو کورس را تعقیب نموده باشند این کورس های اساسی ذیلا معرفی میگردد:

۱ - اجتماعیات تربیوی بسویه پوهنخی

۲ - فلسفه تعایم و تریه »

۳ - ررحیات جوانان »

۴ - تدریس در مکاتب ثانوی •

۵ - تدریس در مکاتب ابتدائی •

۶ - نمای طفل •

۷ - افغانستان معاصر •

پروگرام رهبری:

چون درین نوع جلسات مضامین مختلف مسلکی به سویه های مختلف درس داده میشود برای اینکه مشمولین از اصل هدف و غایه هر کورس واقف باشند ضروری دیده شد که به شاگردان رهبری و مشورت قابل ملاحظه داده شود. این مشورت و رهبری شاگردان از نقطه نظر انتخاب کورسهای ضروری مطابق به غایهای تربیوی و احتیاجات فردی شان خیلی مهم میباشد.

لذا به این غرض پروگرامی طرح گردیده است مطابق آن سعی بعمل می آید برای تمام مشمولین معلومات همده تهیه گردید و از راه مذاکرات گروهی و مفاهمه با معلمین کورسها و خاکهای هر مضمون موضوع روشن و انتخاب صحیح بعمل آورده باشند.

جریه های تربیوی ۱۳۳۶:

از آنجا که وظیفه موسسه تعلیم و تربیه بلند بردن سویه تعلیمی معلمین مرکز ولایات است بنا بر این موسسه از بدو تاسیس آن تاحال کوشش نموده در نقاط مختلف وطن ورکشاپ های تربیوی دایر سازد از آن جمله جریه های که در سال ۱۳۳۶ انعقاد یافته قرار ذیل اند:

۱- جریه غزنی.

۲- ورکشاپ گردیز.

۳- ورکشاپ مدیران معارف.

۴- ورکشاپ استالیف.

۵- ورکشاپ پروان.

۶- ورکشاپ قطن.

۷- ورکشاپ هرات.

فعالیت های شعبه نشریات:

فخستین مرآه مدیریت نشرات موسسه تعلیم و تربیه عبارت از تهیه و تکمیل مواد و کتب مهم درسی و معاون کتب درسی مضامین مسلکی دارا المعلمین ها- این سینا و سایر مکاتب مسلکی و تجربی میباشد.

برای رسیدن باین غایه مهم تربیوی- معلمین ماهر و متخصصین متجرب همه کوشان است که از یکطرف کتب عدیده ای بصورت رهنما و موجد بدست رس معلمین گذار د و از سوی دیگر سعی دارد که کتب مهم درسی برای مکاتب مربوطه تهیه کند- چنانچه کتب زیادی برای تدریس زبان انگلیسی برای مکاتب مربوطه بصورت کتب درسی وهم به حیث رهنما و منبع تهیه گردیده است.

همین ترتیب به تعداد هزاران جلد کتاب دیگر درسی در رشته های مختلفه به طبع رسیده و مورد استفاده قرار گرفته است- همین سلسله و فعالیت ها روز بروز در انکشاف بوده و شاید بیشتر توسعه پیدا کند. ناگفته نماند که کتب درسی و معاون کتب درسی که درین موسسه تهیه و تکمیل میشود ضرورت تجربی داشته ابتدا در مکاتب تجربی مورد امتحان قرار داده سپس به تعداد زیادی طبع و برای استفاده معلمین تمام مکاتب افغانستان در صورت لزوم فرستاده میشود.

بر علاوه فعالیت های فوق شعبه نشرات موسسه تعلیم و تربیه دو پروژه مهم دیگری را تحت بازرسی قرار داده که اول آن عبارت از پروژه جغرافیائی و دومی عبارت از پروژه تطبیق میباشد.

علاوه موسسه تعلیم و تربیه توانست در سال ۳۶ به تعداد چهار و چهار نوع کتب طبع و نشر نماید.

شعبه لوازم و تحقیق تهیه مواد درسی:

این شعبه در اخیر سال ۱۳۳۶ تاسیس گردیده است منظور از این شعبه این است تا بوسیله تحقیق و تجارب علمی و عملی در زمینه مواد و لوازم درس از یکطرف راهها و طرق اصلاح و انکشاف لوازم موجوده درس را دریافته و از طرف دیگر به ترویج و تمهیم آن قسمت از لوازم مهم و ضروری که استعمال آنها تا اکنون در مکاتب مامعرفی نگردیده بپردازد.

تهیه لوازم فوق از مواد و لوازم وطنی و محیطی پروگرام کار این شعبه را در حال حاضر تشکیل داده و موفقیت های قابل توجهی هم از بیشتر آنها تا اکنون بدست آمده است نتایج بهتر و مثبت که از تهیه و استعمال هر یکی از لوازم فوق بدست می آید بوسیله مجله تعلیم و تربیه رساله های مربوطه به همان موضوعات وهم به ذریعه و رکشاپ ها و کورسها به اطلاع و استفاده حضرات معلمین کشور رسانیده میشود.

تحقیق علمی در سال ۳۶:

در سال ۳۶ موسسه تعلیم و تربیه دو نوع تحقیقات علمی بعمل آورده: امتحان استعداد ساینس:

بتاریخ ۱۵ جدی سال ۳۶ بصنوف دوازده لسه های مرکز داده شده منظور تحقیقی این امتحان معلوم کردن استعداد شاگردان در ساینس بوده و ضمن جهت تقسیمات شاگردان در پوهنخی هائیز مورد استفاده قرار گرفت.

سوالات این امتحان دارای دو قسمت بود ریاضی و مضامین ساینس این سوالات درسی و پنج صفحه ترتیب شده بود ریاضی شامل شصت هفت سوال و متباقی آن سوالات ساینس بود.

مجله تعلیم و تربیه:

هدف اساسی از نشر این مجله این است تا معلمین، سر معلمین، متعلمین و سایر منسوبین و علاقه مندان تعلیم و تربیه را از جریانات و انکشافات اخیر عرفانی مملکت مطلع ساخته معلومات های تازه و موثوقی در ساحه های مختلفه تعلیم و تربیه چون اصول های بهتر تدریس نمود و انکشاف طفل روحیات اجتماعیات تربیوی و غیره بدسترس مریبون سویه های مختلفه بگذارد.

برای اینکه استفادۀ ازین مجله عام گردیده بدسترس استفادۀ معلمین اطراف و ولایات مملکت رسیده بتوانند در اخیر سال ۱۳۳۶ چنین تجویز بعمل آمده تا مجله بصورت مجانی به ادلوه‌ها و بانک‌های خدانه‌های معلم‌مکاتب ثانوی و ابتدائی توزیع گردد.

کمک‌های مؤسسه تعلیم و تربیه به ادارالمعلمین‌ها و دیگر مؤسسات:

مؤسسه تعلیم و تربیه از لحاظ وظیفه در تهیه، تعدیل و تطبیق بعضی پروگرام‌های تدریسی و تربیوی با ادارالمعلمین‌ها، مکاتب ثانوی، مکاتب ابتدائی و پوهنځی ساینس کمک کرده. چنانچه در ادارالمعلمین کابل در مورد اصلاح پروگرام صنف ۱۲ آن که فارغ‌التحصیلان آن بچیت معلم مکتب متوسطه تربیه می‌شوند با ادارالمعلمین همکاری کرده است.

در مکاتب تجربی پروگرام‌های تازه و مواد تدریس بطریق جدید و مؤثر بکمک مؤسسه تعلیم و تربیه تطبیق شد. این پروگرام‌ها بعد از آنکه درین مکاتب موفقیت بار آورد در مکاتب دیگر نیز بمنصه عمل گذارده خواهد شد.

در سال گذشته بمنظور رهنمائی به ادارالمعلمین‌های ولایات به اجازه وزارت معارف معلمین مربوط از جلال‌آباد و قندهار خواسته شدند و طبق پروگرامی که از طرف مؤسسه ترتیب یافته بود راجع به مشکلات آنها مباحثه بعمل آمده و راه‌های حل مؤثری نشان داده شد.

مؤسسه تعلیم و تربیه از لحاظ وضع و تطبیق بعضی پروگرام‌های حیاتی در مکتب ابن‌سینا که به حیث یک لابراتوار تعلیم و تربیه قرار داده شده و بوسیله فراهم نمودن کتب و سامان تدریسی کمک زیادی با ادارالمعلمین کرد. و بهمین ترتیب امداد این مؤسسه در تهیه و طرز تدریس پروگرام مضامین ساینس و اجتماعات، زراعت، صحت و غیره ذریعۀ متخصصین داخلی و خارجی آن بدیگر مکاتب تجربی ابتدائی قابل تذکر است. برای اینکه تقسیمات فارغ‌التحصیلان ابن‌سینا به مکاتب ادارالمعلمین تخنیک و زراعت به نحو بهتری صورت گرفته و ذوق و استعداد طلاب حتی الامکان مراعات شود یک پروگرام رهبری بکمک مؤسسه تعلیم و تربیه در آن مکتب ترتیب شد.

در مکتب حبیبیه نیز در سہای نمونه در مضامین ساینس بکمک متخصصین این مؤسسه ترتیب و تعمیل گردید برای تدریس لسان متخصصین مؤسسه تعلیم و تربیه پروگرام تازه طرح کرده و یک سلسله کتب درسی بنام کتب درسی انگلیسی برای افغانها تالیف و تا اندازه‌ای هم تطبیق گردید.

نوٹ: برای مطالعه تفصیلات و چگونگی این پروگرامها و طرز تطبیق آن به راپورهای مربوطه ادارالمعلمین‌ها و مکاتب و پوهنځی‌های مربوطه مراجعه شود.

تشکیل ریاست پوهنتون:

ع، ص محمد اصغر کفیل پوهنتون

ع، ص داکتر «ضیائی» معاون علمی پوهنتون

ع، ص سید حبیب معاون اداری

ع، «کریمی» کفیل مدیر عمومی تعلیم و تربیه و نشرات

ص، محمد حیدر «میخیل» معاون مدیریت عمومی تعلیم و تربیه و نشرات

ع، سلطان علی مدیر محاسبه

ص، شیر محمد مدیر تحریرات

ص، محمد اکبر مدیر تفتیش

رؤسای پوهنتنی ها :

ع، ص، داکتر «انوری» کفیل پوهنتنی طب

ع، ص، داکتر کرام الدین رئیس موسسات صحی

ع، ص، غلام سرور «رحیمی» کفیل پوهنتنی حقوق

ع، ص، عبدالغفار «کاکړ» کفیل پوهنتنی سیاس

ع، ص، غلام عمر «صالح» کفیل پوهنتنی ادبیات

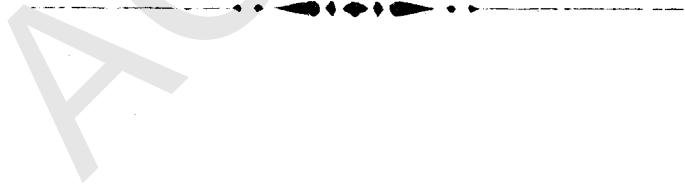
ع، ص، عبدالحق رئیس پوهنتنی شرعیات

ع، ص، توربالی کفیل پوهنتنی انجنیری و زراعت

ع، ص، عبدالحکیم «ضیائی» رئیس پوهنتنی اقتصاد

ع، ص، غلام حسن «مجددی» رئیس مؤسسه تعلیم و تربیه

ع، ص، غلام احمد «یویل» معاون ریاست کلتوری درمونشن

دمخا بر اتو وزارت

تشکیل:

ع ج محمد مرید
ع ص غلام صغدر سکندری

ص گل علم
ص فضل احمد زیارمن

ع ص غلام فاروق
ع محمد امان
ص محمد یوسف

ص محمد نبی
ص محمد یاسین
ص فیض محمد
ص شہسوار

وزیر

معمین

د قلم مخصوص مدیر

دنشرا تو مدیر

د پوسٹ ریاست :

رئیس

د پوسٹ لوی مدیر

د واردی مدیر

د تفتیش مدیر

د پستی پارسلاتو مدیر

د صادره مدیر

د موزیم مدیر

د تحصیل د خا نکلی مدیر

د تیلیفون او تیلیگراف ریاست :

د تیلیفون رئیس

عمومی نقش

د تست او معاینی لوی مدیر

د تعلیم او تربیتی مدیر

دمخا بر اتو لوی مدیر

دورکشاپ مدیر

دیکه توت د تیلیگراف خانی مدیر

دمرکزی تیلیگراف خانی مدیر

دمہتاب قلعه د تیلیگراف خانی مدیر

دلین د تمديد مدیر

د تیلیگراف دمکتب مدیر

د رادیو د تخنیک ریاست :

رئیس

مرستیال

داداری مدیر

دستدیو مدیر

د پرود کاست مدیر

د فنی مدیر

د اداری ریاست :

اداری رئیس

دمحاسبی لوی مدیر

ع ج محمد مرید

ع ص محمد حسین شکور

ع ص عبدالجیب

ص محمد حسین (کفیل)

ع محمد عظیم (کفیل)

ص نصرالله ملکیار

ع عبدالله

ص امیر الدین

ص عزیزالله انجینیر

ص غلام رسول

ص سراج الدین

ع ص عطا الله

ص عبدالرحیم

ص جلال الدین

ص محمد مہدی

ص محمد حسن

ص دوست محمد

ع ص عبدالاحد فدائی

ع حاجی سلطان علی

ص سيد عظيم

ع غلام دستگير

ص محمد عمر

ص عبدالغفور

ص عبدالواحد

• • •

ص ويس الله

ص محمد حسين

ص مير عبد الله نثار

ص محمد ابراهيم

دترانسپورت مدير

داورا قو لوى مدير

دخواتي مدير

دڊيو مدير

دجنسي مدير

دقندي مدير

دخريداري مدير

دتصفيي مدير

دجرم داڻبات مدير

دمامرينو مدير

ديپن المللي خارجي چاڪ افسو لوى مديريت :

ع عبدالقيوم

ص حيدر علي

دارتباط لوى مدير

دارتباط مدير

امور وزارت مخابرات

بهرترين قدمی که در راه توسعه و انکشاف مخابرات تيلفونی در سال گذشته برداشته شده بکار افتادن دستگاه تيلفون اتومات کابل است. اين دستگاه بمدای آنکه در طول سال ۳۵ بیش از یکصد نفر متخصصين تکنشن ها و عمله در آن کار میگرد اخيرا به اتمام رسیده و بتاریخ ۱۶ برج جوزاسنه ۱۳۳۶ بکار افتاد. بمدای بکار افتادن دستگاه تا اخير سال تيلفونهای شهر صد فیصد اضافه شد و تسهیلات

زیادی برای دوائر مرکزی و اهالی فراهم گردید.

قدم دیگری که در راه توسعه مخابرات تيلفونی در سنه مذکور برداشته شد سوئی یکدستگاه اتومات (۱۵۰۰) لینه که بعداً تا سه هزار لینه توسعه داده شده میتواند در قندهار این کار در برج سرطان ۱۳۳۶ شروع و نقشه خود دستگاه باشبکه شهری آن ترتیب گردید. در مورد ساختمان آن کمپنی های مختلف دعوت داده شد. آنها از کمپنی های مختلف وارد گردید که اکنون تحت مطالعه میباشد راجع به خریداری دستگاه چینل سیستم بین کابل و مزار شریف و کابل قندهار اسپین بولدک که قرارداد آن در سال ماقبل بعمل آمده بود. سامان و لوازم این دستگاهها از طریق کلفت، قزل قلعه و تورغندی وارد گردید و کسار تعبیرات آنهم (باستثنای کابل و مزار شریف و اسپین بولدک که قبلاً ساخته شده) در بلو له، بلخمری - غزنی - قلات قندهار دنبال شد. درین اواخر دو نفر متخصصين از وزارت مخابرات آلمان معرفی شده است بعد از رسیدن آنها بلافاصله کار اصلاح لینه ها آغاز خواهد شد و از طرفی کار مونتاز خود دستگاه هم شروع خواهد گردید.

یکی از اقدامات دیگر وزارت مخابرات در سال ۳۶ در قسمت تيلفون نصب و بکار انداختن يك تعداد سوچپورها است. درین سال يك سوچپورد اتومات (۵۰۱) لینه در ارگشاهی نصب و بکار انداخته شد. يك سوچپورد اتومات دو صد لینه برای دارالامان خریداری گردید به اندازه (۳۴) دانه سوچپوردهای غیر اتومات وارد و بولایات تقسیم شد کذا يك سوچپورد یکصد لینه کیبیلی در مرکز پروان نصب و بکار انداخته شد.

بر علاوه اجراآت مذکور در سال ۳۶ لینه سابقه تيلفونی بین کابل و جلال آباد از طریق جگدک بصورت صحیح ترمیم و دران مخابراته تيلفونی جریان یافته و هم لینه های سمت شمالی و مغربی تحت ترمیم گرفته شد.
تيلفون بیسیم :

ارتباط مخابراته بیسیم مستقیم بین کابل پاریس و از طریق فرانسه با انگلستان - آلمان - بلجیک - اطریش - دنمارک - اسپانیه - فنلند - یونان - هنگری - ایسلند - لکسمبورک - ناروی - هالند - پولیند - پورتگال - سویدن - سویس - چکوسلواکی - شوروی - جاپان - اضلاع متحده امریکا قایم گردید.

ارتباط مخابراته بیسیم مستقیم بین کابل و کراچی .
نصب و تکمیل سه پایه دستگاه ارتباطی رادیو تيلفونی در مرکز کابل که توسط آن از تيلفونهای مشترکین مخابراته رادیو تيلفونی با خارج اجراء میشود .

جریان مخابراته رادیو تيلفونی بین کابل بلخمری - کابل - قندهار - کابل هرات - کابل مزار - کابل مینه کابل قندوز - کابل جلال آباد و بین ولایات مذکور از يك ولایات بولایات دیگر .

تيلگراف بیسیم :

مهمترین کاریکه در سال ۳۶ درین قسمت بعمل آمده اكمال و بکار انداختن دستگاه (۲۰) کیلوواتی

را دیوتلگرافی است این دستگاه در اواخر سال مذکور بکار افتاد و امروز قسمت مهم مذاکرات بین‌المللی توسط آن اجرا می‌شود. بر علاوه دستگاه مذکور دستگاه‌های ذیل هم در سال (۳۶) بکار افتاده:

نصب يك دستگاه (۲۵۰) وات در بلخوری، قندوز، هرات، جلال‌آباد و يك دستگاه صدواته در میمنه ادیو:

در سال ۳۶ مصروفیت مهم وزارت مذاکرات را موضوع دستگاه موج‌فصیر پنجاه کلیواته و ده کلیواته و ترمیم دستگاه موج متوسط موجوده تشکیل میداد. ساختمان دستگاه پنجاه کلیواته موج کوتاه در آلمان اكمال یافت برای معاینه فنی این دستگاه متخصصین از طرف وزارت مذاکرات آلمان موظف گردیدند. بعد از معاینه دستگاه بطرف افغانستان نقل داده شد. عمارتی که برای نصب این دستگاه در یک توت‌زیرکار گرفته شده بود کار آن ختم شده و همینکه دستگاه برسد بلافاصله مونتاز آن شروع خواهد شد. استودیوی جدیدی که برای این دستگاه در نظر گرفته شده کار آن بشدت جریان دارد از جمله عمارت بود و با شراکت‌ها و تکنشن‌های آن نزدیک باختتام است از عمارت فنی و اداری آن يك قسمت آن به پوشش سوم رسیده و تهداب قسمت دیگر آن کار نکیرت می‌شود. کار احاطه آن تقریباً تمام شده و بصورت عمومی میتوان گفت که تا حال ۵۰٪ صدکار ختم شده است کار ساختمان ایریل‌های سمتی و ایریل‌های مدور این دستگاه هم در پیشرفت است.

دستگاه ده کیلو واته تمام سامان و لوازم آن بکابل‌وارد بسته کاری آنهم قریب به اختتام است درین دستگاه روزانه در حدود (۲۰) نفر ایجنیر و تکنشین‌های افغانی تحت نظارت مستر کابل‌المانی کار میکنند. کار نصب ایریل مدور این دستگاه ختم شده. ماشین‌های دیزلی آن زیر بسته کاری است برای تهیه باور این دستگاه ۳ - ونیم کیلو متر کبیل دوانی بعمل آمده ترانسفار مرهای آن نصب شده.

در سال ۱۳۳۵ یکنفر - متخصص باتجربه برای ملاحظه دستگاه موج متوسط و جوهره از کمپنی تیلفو نکلن خواسته شده بود. متخصص مذکور بکابل آمده دستگاه را بدقت تمام معاینه و بهمچندی را پور خود را در مورد ترمیم آن بوزارت مذاکرات تقدیم کرد و بر حسب توصیه موصوف وزارت بلافاصله سامان مورد ضرورت دستگاه را فرمایش داد.

امور پست:

ترتیب مؤزم پستی بصورت عصری تحت اجرا گرفته شده است. راجع به تشویق فروش تکت‌های پستی افغانستان به کمپنی‌ها و شایقین ممالک خارجه اقدامات لازمه اتخاذ گردیده است.

طبع تکت‌های جدید به رنگ‌های مختلف و موزون.

انتقال پسته‌خانه ترانزیتی شوروی از تورغندی به بهار کلفت و تاسیس يك پسته‌خانه در بندر مذکور توسعه پسته‌خانه شبرخان نظر به احتیاج.

جریان پسته فضائی بین کابل و میمنه در هفته دوباره همچنان ارسال و مرسول پسته‌های فضائی بین کابل و مزار شریف از چهار مرتبه به پنج مرتبه بین کابل و قندهار از پنج مرتبه به شش مرتبه، بین کابل و هرات از دو مرتبه به سه مرتبه توسعه داده شده.

زیادت بیست و پنج فیصد در انواع مراسلات و پارسلات در ظرف سال تاسیس پسته‌خانه در میدان طیاره هرات و قندهار و مزار شریف.

از سال و مرسل پسته های فضائی سر بسته از کابل بکراچی توسط طیاره کی - ال - ام قطع و در عرض هفته دوم تبه از کابل بکراچی هفته دوم تبه از کابل به هند و هفته دوم تبه (علاوه بر طیاره ایرانی) از طریق بیروت به ممالک اروپا عنوان دفتر تبادلہ پارس و ممالک امریکا عنوان دفتر تبادلہ نیویارک - توسط طیاره آریانا .

تاسیس یک پوسه خانه جدید در بگرام یک پسته خانه در مرکز حکومت محلی قلعه زالوسه پوسه خانه جدید دیگر در حکومت محلی کوز کتر اسما و رودات .

پرسونل فنی :

تربیه بیست نفر لین انسپکتر در مرکز وزارت .
تربیه دوازده نفر محصل تلگراف از دوره دوم مکتب مخابرات و مقرری آنها بو ظایق مربوطه در تلگرافخانه های مرکز و ولایات .
عودت پنج نفر محصلین افغانی از خارج که جهت تحصیلات تلگراف بیسم به لندن اعزام شده بودند .
اعزام سه نفر بالمان غربی برای تحصیل در شق چینل سیستم .
اعزام یک نفر معلم به فرانسه جهت تحصیلات در شق تلگرافی بیسیم .
عودت و مقرری دو نفر میخانیک تلگراف از آلمان غربی که در شق تیلی برتر و کریر عدومی بعیت فیلو شب اعزام شده بودند .

عودت دو نفر فیلو شب از بلژیک و کانادا

عودت پنج نفر میخانیک های رادیو که بقسم فیلو شب بالمان غربی اعزام شده بودند

تعمیرات :

ادامه کار عمارت جدید پسته خانه مرکزی که قریب اختتام میباشد
راجع به تنویر عمارت نیز با کمپنی زمینس قرار دادی بعمل آمده است ختم تعمیر قسمت فنی برود کاست رادیو که در سال ۳۵ در بیکه توت شروع شده بود . ادامه کار تعمیر استند یوموج کوتاه که در سال ۳۵ در کارته ولی مقابل کلوب عسکری شروع شده بود .

ولایت قندهار :

انجام یک قسمت کار مدیریت عمومی مخابرات
ادامه کار تعمیر پوسه خانه حکومت کلان ارزگان .

اکمال تعمیر پسته خانه حکومت کشک نخود اکمال تعمیر رهائش گاه برای مدیر مخابرات
ولایت مزار شریف :

اکمال تعمیر پوسه خانه حکومت کلان شبرغان اکمال تعمیر پوسه خانه حکومت کلان باغ اکمال تعمیر پوسه خانه حکومت بندر کلفت اکمال تعمیر رهائش گاه برای مدیر مخابرات ولایت قطن

ادامه کار تعمیر پوسه خانه و تیلیفون خانه پل خمیری که قریب اختتام است .

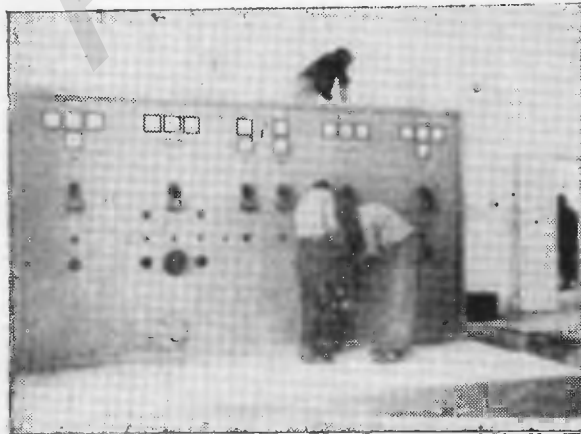
ادامه سه عمارت برای رهائش نامورین مخابرات در بغلان مرکزی . ولایت جنوبی .

ادامه کار تعمیر آخده رادیو خوست که نزدیک پوشش رسیده است .

ادامه کار پوسه خانه و تلگراف و تیلیفون خانه خوست که قسمتی مهم کاران انجام یافته است

ناغیلی وزیرمخابرات، سفیر کبیر فرانسه و رئیس تیلیفون و تلگراف در دعوتیکه به مناسبت
اولین مخا بره رادیو تیلیفونی داده شد.

فسمتی از دستگاه ده کیلومتر و البته موج اکتو تله رادیو در حال مونتاژ

۵۰ عمارت تله‌واکس، بهار ۱۳۰۴

ولایت مشرقی :
 ختم تعمیر تیلگرافخانه تو رخم
 - حکومت اعلی میمنه:
 ادامه کار تعمیر تیلگرافخانه بیسیم.
 ادامه کار تعمیر مدیریت مخابرات که از نصف گذشته است .
 حکومت اعلی غزنی :
 ادامه کار تعمیر مدیریت مخابرات.
 ساختمان عمارت چینل سیستم که قریب اختتام می باشد

احصائیه :

احصائیه ذیل بمقایسه فعالیت های سال ۱۳۳۵ با سال ۱۳۳۶ توضیح می شود
 عایدات:

سال ۱۳۳۶		سال ۱۳۳۵		
افغانسی	(۳۳۲۰۷۸۶)	افغانسی	(۳۰۵۲۰۶۴)	عایداد پستی
افغانی	(۹۷۱۲۶۲۷)	افغانی	۱۰۲۶۲۷۱۹	عایدات تیلگرافی
»	(۴،۵۴۸۳۸۰)	»	(۲۵۵۸۲۴۲)	عایدات تلیفون
»	(۱۹۲۱۶۴۱)	»	(۵۹۵۰۴۸)	عایدات متفرقه
	۱۹۵۵۳۴۳۴		۱۶۴۶۸۰۷۳	مجموعه عایدات
عدد	(۷۳۱۷۷۲۸)	عدد	(۶۰۹۵۱۸۴)	احصائیه مراسلات پستی
کیلوگرام	(۲۹۱۸۶۱)	کیلوگرام	(۲۵۵۲۹۷)	» اوزان پستی
عدد	(۲۰۰۶۸)	عدد	(۱۷۷۰۶)	» پارسلات
خریطه	(۴۸۷۱)	خریطه	(۸۰۶۵)	» بسته های ترانزیت
عدد	(۶۸۵۲۳۷)	عدد	(۵۹۳۴۴۰)	» تیلگرامات
عدد	(۱۹۷۹۱۸)	عدد	(۱۹۱۵۴۰)	» مخابراته تلیفون محصوای

د تجارت وزارت

تشکیل:

وزیر: ع. ج. غلام محمد شیرزاد
 مہمین: ع. ص. محمد سرور د کفیل په حیث
 د تلم مخصوص مدیر: ص. محمد آصف عباسی

د تجارت د توسعی ریاست:

د تجارت رئیس په د و هم رتبه

بناغلی محمد رسول یونسی د کفیل په حیث

د خارجی تجارت لوی مدیریت:

لوی مدیر

د کتور نور علی د کفیل په حیث

بناغلی شیرزاد د تجارت وزیر

د واردات اوصا درات مدیر بناغلی حمید الله عزیزی » »

مرستیال بناغلی غلام حسین بیات » »

د خارجی ترانسپورت او ترانزیت مدیر بناغلی سید کاظم

د جواز نامی او سرمایه گذاری مدیر بناغلی محمد سرور لودین

د داخلی او خارجی نندارتون مدیر بناغلی عبدالسمع د کفیل په حیث

د خارجی ارتباط نمایندگی او قرارداد لوی مدیر د کتور علی نواز

په کراچی کبھی تجارتی آتسه بناغلی عبدالغفور سراج

په دہلی » » »

په امریکا » » »

په اروپا » » »

په مسکو » » »

په جاپان » » »

په پشاور » افغانی وکیل تجار بناغلی غلام جیلانی صادقی

په چین » » » میر غلام فاروق

په پارمچنار » » » عبد الله

د داخلی تجارت لوی مدیریت:

لوی مدیر په (۳) رتبه

بناغلی امان الله رسول د کفیل په حیث

دمو سسا تو مدیر » (۴)

د تصد یو او بانکو مدیر » (۴)

د سورت او ستنرد مدیر » (۴) رتبه محمد صادق » صادق »

د احصائی، تدقیق او مطالعاتو لوی مدیریت:

لوی مدیر په (۳) رتبه د کتور محمد اکبر عمر د کفیل په حیث

د احصائی مدیر » (۴) بناغلی عبدالستار » »

د تدقیق او مطالعاتو مدیر » (۴) عبد الرحیم غفوری »

داداری لوی مدیریت :

د لوی مدیر کفیل	بناغلی عبد الوهاب ملکیار
د ذاتی مدیر	» محمد حسین
دمحاسبی او لوازمو مدیر	» محمد سرور
د پانوم مدیر	» عبد القدوس

د نړ خود کمیسیون ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	» حبیب الله
د نړ خود مدیر په (۴) رتبه	بناغلی صوفی عبدالکریم
د بازارو د مراقبت مدیر په (۴) رتبه	» گلپاز د کفیل په حیث

د تجارتي مراجعې د محکمې ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	بناغلی محمد حسن
غړی په (۳) »	» غلام محمد وذا
د ثبت مدیر » (۴) »	» عبد الصمد
غړی » (۳) »	» محمد صدیق

د تجارتي د ابتدائی محکمې ریاست :

رئیس په (۲) رتبه	بناغلی محمد امین
مرستیال » (۳) »	د کنور محمد ولی ذکریا د کفیل په حیث
غړی » (۳) »	بناغلی پانده محمد
د افلاسو مدیر » (۵) »	بناغلی محمد اکبر
دمحاکم او حکمت مدیر په (۵) »	» محمد انور
مرستیال » (۰) »	» محمد حکیم د کفیل په حیث

د تجارت د اتاقو ریاست :

رئیس په (۱) رتبه	بناغلی عبدالرشید
لوی مدیر » (۳) »	

د پلټنی لوی مدیریت :

لوی مدیر په (۳) رتبه	بناغلی عبدالکریم
غړی » (۴) »	» میر سلیم الدین
» (۴) »	» محمد اکبر
» (۴) »	» عبد اودود صابر
» (۵) »	» میر محمد افضل
» (۵) »	» حفظ الله
» (۵) »	» محمد حسن

امور وزارت تجارت

ساس ترین و مهمترین فعالیت این وزارت بر موضوعات و اساسات وظیفه‌وی مهم متکی بود و از آن نتایجی برای انکشاف امور تجاری و اقتصادی کشور گرفته شده است که اینک مهمترین آنها تقدیم می‌شود: انعقاد پیمان‌ها و قرارهای جدید تجاری و تمدید موافقت نامه‌های منعقد با ممالک راقیه جهان و مخصوصاً مالک نزدیک و همسایه افغانستان که از لحاظ ارتباط همجواری و داشتن طرق مواصلات تجاری و غیره جایز اهمیت و اثر مهم در امور تجاری و اقتصادی کشور می‌باشند.

حصه گرفتن در کنفرانسهای مهمه تجاری و اقتصادی ممالک شرقی و مطالعات راجع به نمایشگاههای بین‌المللی، بغرض پیدا کردن روابط تجاری و بازنودن بازارهای جدید تجارت بر روی مواد صادراتی مملکت و تحقیق و مطالعه در خصوص مال‌التجاره و ارداتی جهان برای مساعد ساختن بازارهای وارداتی افغانستان تأسیس و بکار انداختن سرمایه‌های متراکم مملکت در ساحات حساس و فعال تجاری، صنایعی، اقتصادی حمل و نقل و غیره.

وضع قوانین و تعلیمات نامیه‌ها مطابق احتیاج و ایجاب وقت و زمان و بر اساس پرنسیب‌های مدنی جهان تعهدات حسنه بین‌المللی و اصلاح بعضی امور تجاری مطابق اساسات موجوده بین‌المللی. توازن بیلانس تجاری مملکت از لحاظ تنظیم و ترتیب امور و ارداتی و صادراتی کشور در استقرار قیم و اصلاح امور واردات و صادرات.

این‌ها روس اقدامات و فعالیت‌های وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ است.

اول: انعقاد پیمانها و قرار دادهای جدید تجاری و تمدید موافقت نامه‌های منعقد با ممالک جهان که در وظائف و مساعی وزارت تجارت نقش حساس دارد و منظور از این پیمانها و قرارها همانا نزدیک شدن افغانستان با ممالک راقیه جهان از جهت تجاری - تخنیک و اقتصادی میباشد و هم از این نزدیکیا افغانستان همیشه استفاده‌های مهم و موثری در زمینه‌های متذکره نموده است. امسال نیز، وزارت تجارت موفق شده است تا در سلسله مطالعات وضع تجاری، اقتصادی و صنعتی ممالک مزبور با مالکیکه وضع صنعتی، تجاری و اقتصادی آنها عقد قرار دادهای جدید تجاری افغانستان را با آنها ایجاب می‌نمود به عقد و امضای پیمانها و قرار دادهای بردارد و هم برخی از قرارها و موافقت نامه‌های قبلی را که با بعضی از ممالک منعقد نموده است به منظور استفاده مزید و ملاحظه داشتن ارتباط لازمه تجاری با ممالک راقیه جهان تمدید نماید. مالکیکه افغانستان جدید با آنها در سال ۱۳۳۶ قرار دادهای تجاری، تخنیک و اقتصادی را عقد نموده عبارت است از:

در سال ۱۳۳۵ هیأت تجاری دولت مردم چین که بغرض حصه گرفتن در نمایشگاه بین‌المللی وارد افغانستان گردیده بودند و همچنان هیئت از طرف افغانستان برای مطالعه و تحقیق درباره مسایل مذکور به چین فرستاده شد بعد از آنکه مطالعات خود را را جمع به امور تجاری، صنعتی، تهیه مواد خام صنعتی و - امثال آن افغانستان و چین تکمیل کردند بنظر عقد قرار دادهای تجاری در سال ۱۳۳۶ بتاريخ (۵ اسد) مطابق ۲۸ جولائی ۱۹۵۸ موافقه نامه تجاری تبادل اموال بین افغانستان و دولت مردم چین در کابل عقد گردید که بر اساس قرار داد مذکور افغانستان از دولت مردم چین ما یحتاج صنعتی تجاری و ماشین آلات تخنیک طرف ضرورت مملکت را با شرایط مساعد اخذ نموده و در مقابل مواد خام صنعتی و غیره پیدا و افغانستان را تبادل می‌نماید.

۲- در سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت بمنظور برقراری روابط تجارتي و اقتصادي با دولت جمهوري المان غربي و استفاده از امور تخنيكي و تجارتي آن مملكت و بيدار کردن وسيله جديد عرضه مال التجاره صادراتي افغانستان در ممالك اروپا به تقاضا و مطالبه حكومت جمهوري مذکور پاسخ مثبت داده و باهيات اعزامي آن در افغانستان مذاكراتي بر اساس مطالب فوق بعمل آورد كه در نتيجه بتاريخ ۳۱ جنوري ۱۹۵۸ قرارداد تبادل اموال و تاديات و قرار داد امداد تخنيكي بين افغانستان و جمهوريت اتحادي المان غربي در كابل با مضاء رسيد كه با اساس قرار داد مذکور علاوه بر اينكه افغانستان يك بيمه ديگر براي توسعه روابط تجارتي - اقتصادي و تخنيكي با يكي از ممالك بزرگ اروپا بر داشته است. مطابق احتياج موجوده افغانستان ماشين آلات صنعتي مواد بخته صنعتي، مال التجاره لازمه و امدادهاي تخنيكي نيز از المان غربي خواهد گرفت و در مقابل مواد خام صنعتي افغانستان و ساير مواد صادراتي آنرا به المان غربي خواهد داد.

۳- در سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت بمنظور ادامه روابط تجارتي و استفاده مزيد از مساعدت هاي تجارتي صنعتي و تخنيكي ممالك كيكه با آنها روابط تجارتي و اقتصادي قبل برقرار شده بود موافقه نامه و پروتوكول تبادل اموال و پروتوكول قيمت هاي دوره هفتم را با دولت سوسيالستي شوروي امضاء كرد كه بر اساس آن براي يك سال ديگر موافقه نامه تجارتي مبادله اموال و پروتوكول قيمت ها كه با ختم سال ۱۹۵۷ بيوره آن اختتام مي يافت تمديد گرديد و اين پروتوكولها بتاريخ (۴ دلو ۱۳۳۶) مطابق ۱۳ ماه فروري ۱۹۵۸ در كابل ذريعه نمايندگان با صلاحيت مملكتين با مضاء رسيده است.

۴- بمنظور تحكيم روابط تجارتي در سال ۱۳۳۶ موافقه نامه تجارتي هند از طرف نمايندگان مملكتين در هند عقد و امضاء شد كه با مضاء موافقت نامه مذکور گوي امتدادي در روابط تجارتي و اقتصادي افغانستان و دولت جمهوريت هند پديد آمده مملكتين براي توسعه و انكشاف روابط تجارتي و اقتصادي خود از آن مستفيد گرديدند.

۵- همچنان در سال ۱۳۳۶ هيئت تجارتي از طرف وزارت تجارت بقرض عقد پروتوكول دوره چهارم - مبادله تجارتي و معاملات مزيد راجع با امور تجارتي و تخنيكي دولت جمهوريت چكو سلواكسي بآن مملكت اعزام شد هيئت مذکور ضمن معاملات تجارتي و اقتصادي پروتوكول دوره چهارم مبادله اموال بين افغانستان و چكو سلواكيا را در رايگ عقد و امضاء نمودند.

۶- هيئت مذکور براي مطالعات مزيد روابط تجارتي و اقتصادي افغانستان با دولت يولنده (وازا) رفته ضمن مطالعات به اساس موافقت نامه عمومي كه در سال ۱۳۳۵ بين افغانستان و يولنده در كابل با مضاء رسيده بود پروتوكول دوره سوم مبادله اموال بين افغانستان و يولنده را در وازا امضاء نمودند.

حاصله گرفتن در كنفرا نيس هاي مهمه تجارتي و اقتصادي آسيا و غيره و مطالعات درباره نمايشگاه هاي بين المللي نيز سمي وزارت تجارت را بخود معطوف گرداننده و براي اينكه افغانستان از يكس طرف در كنفرا نيس هاي مهمه بين المللي حصه گرفته و با تماس نزديك و مستقيم با شخصيت هاي بين المللي اقتصادي و تجارتي از اهداف و مفكوره هاي عالي آنها براي انكشاف و توسعه عوامل ترقي و تعالي اقتصادي و رفع مشكلات و معضلات انكشافي جهان مستفيد گردد و از جانب ديگر در اجراء و انجام نقشه هاي مهمه جهان براي اصلاح و بهبود وضع تجارتي و اقتصادي عالم و عملي نمودن بر نسيب هاي مفيد انكشافي با ساير ممالك

انبار، و همسکار، باشد با اهرام نمایندگان در کنفرانس های مهمه ای کافی (کنفرانسهای مالک شرق دور) و کمیته های فرمی آن که وقتاً فوقتاً در برخی از مالک شرقی منعقد گردیده بر حسب ذیل شنودولیت و زبیده است :

در کنفرانس برکو (ترياک) که بتاريخ ۱۲۹ اپریل ۱۹۵۷ در امریکا منعقد گردید در کنفرانس کمیته تجارت که بتاريخ ۲۰ ماه جنوری ۱۹۵۸ در بنکاک (تایلند) منعقد گردید .

همچنان وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ مطابق ۱۹۵۸ یک هیئت تجارتنی و مطالعاتنی که در کمیسیون عمومی ایکافی در (کوالالمپور) فرستاد که هیئت مبعوث کور درین کمیسیون در ماه مارچ و اپریل ۱۹۵۸ اشتراک داشتند .

همچنان وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ مطالعات بیشتری در خصوص تاسیس نمایشگاه های بین المللی نمود که غرض ازین مطالعات نیز پیدا کردن روابط مزید تجارتنی با مالک جهان و باز نمودن بازار های جدید تجارت بر روی مواد صادراتی مملکت و تحقیق و مطالعه در خصوص مال البجاره و ارداتی سایر مملکت برای مساعد ساختن بازارهای وارداتی افغانستان می باشد چنانچه از تمام مالکیکه وضع تجارتنی صناعتی و صنعتی آنها مطالعه شده است و با افغانستان روابط تجارتنی دارند دعوت بعمل آمد تا در سال ۱۳۳۷ در دومین نمایشگاه بین المللی اشتراک نمایند .

سوم : موضوع تاسیس و بکار انداختن سرمایه های متراکم مملکت در ساحات حساس و فعال تجارتنی اقتصادی ، حمل و نقل نیز در جمله مهمترین اقدامات و اجراءات سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت شامل بسوده و از آنجائیکه نقش تاسیس مؤسسات و شرکت های تجارتنی و تجمع سرمایه بصورت مشترک در امر تنظیم و تنسيق تجارت و ایجاد فعالیت های تجارتنی و انکشاف مواد صادراتی نهایت مهم و حساس است لهذا وزارت تجارت سعی کرده است زمینه را برای تاسیس شرکت های جدید داخلی و خارجی در افغانستان مساعدتر گردانیده برای تاسیس و بکار انداختن سرمایه در ساحات مذکور بر حسب ذیل اقدام نموده :

الف - سرمایه های خارجی :

وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ برای ۷۸ نفر از تبعه هندوستان و ۱۷ نفر تبعه پاکستان و ۶ نفر از اتباع سایر مالک موقع داده است تا سرمایه های خود را در ساحه تجارت در افغانستان بکار اندازند .
ب : سرمایه های داخلی در ساحه تجارت و تخنیک :

در سال ۱۳۳۶ بطور مجموعی مبلغ ۱۵۳۰۰۰۰۰۰ افغانی سرمایه در شقوق صناعتی و تجارتنی و مبلغ ۴۱۶۱۰۰۰۰۰۰ افغانی در ساحه حمل و نقل و تاسیس شرکت های ترانسپورتنی به تفصیل ذیل بکار افتیده :

شق صناعتی :

در سال ۱۳۳۶ یک فابریکه شیشه سازی سرمایه ابتداییه (۱۰۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده که این فابریکه را یکی از تجار منور و حساس مزار شریف به سرمایه شخصی خود تاسیس نموده فابریکه مذکور عنقریب در چهلستون کابل بکار خواهد افتید . همچنان موسسه کوچک صناعتی بنام مؤسسه پلاستیکی قندهار در سال ۱۳۳۶ از طرف یک تاجر قندهاری سرمایه ابتدایی (۱۰۰۰۰۰۰) افغانی تاسیس شده که محصول آن عبارت از ظروف و سامان پلاستیکی می باشد .

یک شرکت دیگر بنام (دیوتاره اوداولمیتد شرکت) سرمایه (۲۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده که این شرکت نیز جنبه صنعتی داشت. بنیان، جراب، بندبوت و امثال آن را تهیه می نماید. مؤسسه دیگری بنام (د ملگر و لمیتد شرکت) نیز تاسیس گردیده که مرام آن صدور قالین افغانستان بهارج است و عجتاً این شرکت به سرمایه ابتدائی (۱۲۰۰۰۰۰) افغانی بکار افتیده با تقویت بیشتر راجع به اصلاح و تکشاف امور بافت دیزاین، رنگ و غیره قالین افغانی نیز تشیقاتی خواهد نمود. در سال ۱۳۳۶ شرکت دیگری برای صدور پوست بزی و گوسفندی افغانستان که از جمله اقلام مهم صادراتی مملکت می باشد سرمایه ابتدائی (۲۰۰۰۰۰۰) افغانی در کابل تاسیس شده است.

شماره ترا نیپورت:

برای فراهم شدن تسهیلات ترا نیپورتی و تسریع حمل و نقل در سال ۱۳۳۶ هفتاد شرکت ترا نیپورتی در نقاط مختلفه مملکت تاسیس و شروع بکار نموده اند و عبارت از شرکت های ذیل می باشد:

۱- دکمال ترا نیپورت سرمایه	(۲۴۰۰۰۰۰) افغانی
۲- دخوگیانی	(۲۹۰۰۰۰۰)
۳- داحمد آباد	(۲۴۰۰۰۰۰)
۴- دشمالی	(۳۰۰۰۰۰۰)
۵- دکابینسا ترا نیپورت	(۳۵۱۰۰۰۰)
۶- د ابراهیمی	(۳۲۰۰۰۰۰)
۷- د احمدشاهی	(۲۴۰۰۰۰۰)
۸- د احمد زائی ببنون	(۲۴۰۰۰۰۰)
۹- د قطغن ترا نیپورت	(۵۰۰۰۰۰۰)
۱۰- د رویان	(۲۴۰۰۰۰۰)
۱۱- د غرابو سهامی شرکت	(۲۵۰۰۰۰۰)
۱۲- دکریمی ترا نیپورت	(۲۰۰۰۰۰۰)
۱۳- دهرات اتحادیه ترا نیپورت	(۲۴۰۰۰۰۰)
۱۴- دکابل ترا نیپورت شرکت	(۲۵۰۰۰۰۰)
۱۵- د اقبال	(۲۶۰۰۰۰۰)
۱۶- د شیرین	(۲۵۰۰۰۰۰)

انتظار می رود برای تاسیس بیشتر آنها نیز اقداماتی صورت بگیرد.

چهارم- وضع قوانین و تعلیمات نامه: در سال ۱۳۳۶ توجه و اهتمام کامل بر مسائل قوانین و تعلیمات نامه ها مطابق اساسات بین المللی و بر تاسیس های حاضره جهان وزارت تجارت را جلب نمود وزارت تجارت برای اینکه کلیه جریان امور تجاری و اقتصادی مملکت بر فوق مرامهای بین المللی و مقتضیات کنونی تنظیم گردد همی نمود تا حتی الامکان اعمال و حرکات تجاری و اقتصادی مردم را در تمام شقوق تحت نظم و قوانین حقوقی یکسانتری ترتیب و انجام بخشد. لهذا در سال ۱۳۳۶ در تشکیلات عمومی وزارت تجارت مدیریتی بنام مدیریت عمومی اجانبیه و تدقیق و مطابقت جدید تکلیف نمود که این مدیریت دارای شعب مختلفه علمی

مثل شعبه احصائیه شعبه تدوین قوانین، شعبه ترجمانی و شعبه نشرات و کتابخانه بوده هر يك شعبات مطابق ارتباط وظیفه‌وی با انجام اموری موظف گردیده اند که بیش از پیش اساسات و پرنسپ های حقوقی و مبنی و علمی را تا جائیکه تطبیق آن ممکن باشد در امور مربوط تمشیل نمایند. مثلاً شعبه احصائیه این تشکیل که در سال ۱۳۳۶ م. نبوده است به رهنمای و کمک متخصصین داخلی و مشاورین احصائیه بین المللی (یونو) اساسات تنظیم و ترتیب احصائیه تجارتي و تولیدی مملکت را تا جائیکه به آن مربوط است با احصائیه های بین المللی وفق بدهد سیستم های جدید او عام المنفعه احصائیه وی را در شقوق احصائیه اساس کار قرار داده و برای اینکه سیر ترقی و تکامل وضع تجارت مملکت معمولاً از روی احصائیه ها، ارقام و اعداد بخوبی معرفی شود نشر بلتن ها و رساله های ماهوار، سه ماهه و یکساله احصائیه را روی دست گرفته احصائیه چهار ساله (از ۳۰-۳۴) را بطور رساله طبع و بدسترس استفاده علاقمندان قرار داده است همچنان درین سال شق احصائیه کوشش کرده تا تمام احصائیه های مربوط را بطرز کوربین المللی که دو امور احصائیه اهمیت زیادی داشته و از طرف تمام ممالک جهان قبول شده است تحول بدهد که درین امر نیز توفیق کاملی نصیب شده است.

هکذا توسط شعبه تدقیق و مطالعات این تشکیل جدید که آنهم دارای شق علمی و مسلکی می باشد زمینه مطالعه اساسات و پرنسپ های موجوده تجارتي و اقتصادی بین المللی فراهم شده و تحقیقات مزیدی برای دانستن و گرد آوردن مقررات و سیستم های تجارتي و اقتصادی ممالک راقبه جهان و مخصوصاً ممالک همجوار بعمل آمده باین معنی که دوسیه های بنام مملکت وضع و مطالعاتی در خصوص طرز و طریق های تجارتي کاترک های «قرارداد» تجارتي ممالک باینکدیگر صورت گرفته است و در شق تدوین قوانین شعبه مذکور قوانین و مقررات بین المللی بیش از پیش در امور تجارتي، اقتصادی، صنعتی و امثال آن گرد آورده شده و برای اینکه امور تجارتي مملکت هم بیشتر و کاملتر از حمایت های حقوقی و قانون برخوردار گردد پروژه های تدوین چهار قانون جدید مثل قانون سرمایه گذاری خارجی در افغانستان، قانون ثبت علائم تجارتي، قانون اطاقهای تجارت و اصولنامه مجامع تجارتي ذریعه کمیسیون های باصلاحیت علمی و حقوقی روی دست گرفته شده و نوبتی از آنها تدوین و برای طی مراحل قانونی آماده گردیده. همچنان برای اینکه زمینه مطالعات و تنجیح در امور تجارتي اقتصادی و امثال آن بیش از پیش مهیا گردد شالوده تاسیس یک کتابخانه کامل مجهز و عضری در وزارت تجارت ریخته شده است.

پنجم: توجه وزارت تجارت در سال ۱۳۳۶ بیشتر به مسئله توازن بیلائس تجارتي مملکت از ابعاد تنظیم و ترتیب امور وارداتی و صادراتی کشور و استقرار قیم و اصلاح امور واردات و صادرات مملکت معطوف بوده و کوشش شده است با عقد قراردادهای مبادله اموال یا ممالک خارجی وضع مقررات داخلی که سبک در راه انکشاف امور صادرات دادن کریدیت ها، مراقبت از سورت و مستند در مواد صادراتی و امثال آن که تا کنون در جای ذکر گردیده حتی الامکان بیلائس تجارتي مملکت متوازن گردند همچنان سعی شده است به کمک موسسات مربوط با بازارهای جدید استهلاک بزرگی اموال صادراتی مملکت کشوده شود تا روز بروز به مقدار صادرات مملکت افزایش بمال آید.

همچنان اقدام دیگر وزارت تجارت که در اینجا قابل تذکر است موضوع سعی و انبساط بر استقرار قیم های صادراتی منظور از استقرار قیم ها ناقصت های مواد صادراتی از خارج است که در سال ۱۳۳۶ م. سعی شده حتی الامکان استقرار و موازنه در قیمت های مال العنجاز و ارداری بوجود آید چنانچه اقدامات در تثبیت و تعیین نرخها و قیمتت فیصدی متافع، کوشش برای تشویق تجار بخرید و تهیه مال التجاره و ارداری از ممالک مبادله

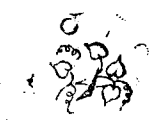
با مسائل اصلی استحصال و کمبندی های غده تولیداتی بصورت راستا بدون وساطت دستهای متعدد تجاری، کنترل بل ها و بچک های مال التجاره وارداتی ذریعه شعبات کنترل نرخها تنظیم واردات، تاسیس شرکت های وارداتی رخت، تهیه وسائل و عوامل و فرت عرضه مال التجاره، کمک و مشاهدت در تشریح و تنظیم کارهای دیوی تعاونی، کمک و مساعدت بشکل دادن کریدیت های طولی المدت بمنظور تکثیر تولیدات و تزئید صادرات مملکت و امثال آن در امر استقرار و موازنه نرخها موثر بوده و در حالیکه وزارت تجارت بنا بر نداشتن ذخائر کافی اسعاری نتوانسته است اسعار خرید مال امشجاره وارداتی را کاملاً و مطابق احتیاج روزامزون مواد مذکور به تجار بدهد با اقدامات و تدابیریکه در تهیه عوامل و فرت عرضه مال التجاره از راه عقد قرارداد های مبادله اموال و فراهم نمودن مقدار مال کافی ذریعه تمهیدهای دولتی انحصارات و غیره گرفته شده است از یک طرف عدم مساعدتی را که در قسمت توزیع مستقیم اسعار به تجار موجود است جبره کرده و قسمت زیاد با احتیاج وارداتی مملکت ذریعه همان مبادله های اجناس وارد گردیده و از جانب دیگر از بلند رفتن فوق العاده نرخ اسعار و با نتیجه نرخ مال التجاره وارداتی جلوگیری نموده که این عوامل مسلماً در استقرار و موازنه نرخها اثر مستقیم و غیر مستقیم وارد است .

کمیکه در سال ۱۳۳۶ برای تکثیر تولیدات، حمایت از مستحصلین و تزئید صادرات بعمل آمده دادن تقاوی و کریدیت به بعضی از موضوعات صادراتی و صنعتی و غیره بوده که بطور عموم عبارت از مبلغ (۱۱۰۰۰۰۰۰) افغانی میباشد که مبلغ (۷۴۰۰۰۰۰۰) افغانی تقاوی برای تقوی تولیدات و ازدیاد صادرات پنبه از طریق شرکت اتحادیه پنبه قندوز و مبلغ (۳۰۰۰۰۰۰۰) افغانی برای تقویه و حمایت مستحصلین قره قل و فزئید صادرات قره قل از طریق شرکت قره قل و مبلغ (۹۰۰۰۰۰۰۰) افغانی برای تقویه و تشویق امور صنعتی ولایت مزار شریف از راه شرکت (صناعتی مزار شریف و (۷۰۰۰۰۰۰۰) افغانی از راه شرکت صنعتی ماشینکاران مزار شریف داده شده است .

همچنان موضوع دیگریکه در جمله کارها و فعالیت سال ۱۳۳۶ وزارت تجارت قابل ذکر می باشد موضوع محاکم تجاری و برقرار نمودن و تامین عدالت اجتماعی در کلیه امور متنازع فیة تجارت می باشد که وزارت تجارت توسط محاکم ثلاثه تجاری باین موضوع بیش از پیش ترتیب اثر داده است و هم وهیم اصولنامه محاکم تجاری را بطوریکه قبلاً ذکر داده شد امسال تحت تدوین گرفته و دعای تجارتیکه در خلال سال ۱۳۳۶ در سراسر مملکت در محاکم تجاری آنها ارائه گردیده عبارت از ۲۰۰ فقره دعای بوده که منجمله به (۱۷۱) فقره آن بعد از رسیدگی فیصله های قانونی صادر گردیده است همچنان وزارت تجارت در خلال سال ۱۳۳۶ از چربان عمومی کار موسسات تجاریه و امثال آن از لحاظ مقتضیات اداری و غیره ذریعه هیات تقنینی تشکیلات تقنینی و مراقبت این وزارت بازرسی های لازمه بعمل آورده و وقتاً فوقتاً هیات سیار خود را به نقاط لازمه ولایات نیز فرستاده و منجمله از کار های بنادر ترانزیتی قزل قلعه کلفت و غیره نیز بازرسی های لازمه بعمل آورده و علاوه تا هیات مطالعاتی را برای کسب معلومات و مطالعات درباره مسائل عمومی تجاری تولیداتی وضع اقتصادی مردم و غیره به اطراف ولایات مملکت نیز فرستاده است

امور ریاست انکشاف دهکده

ریاست انکشاف دهات که - از چند سال با بنظر طرف مطابق پروگرامهای اصلاحی
 در انکشافی حیات بشری ملل متحد در افغانستان تشکیل گردیده و در خلال تشکل خود همیشه
 بر اساس پروگرامهای امدادی بین المللی به اقدامات و تشبیهاتی برای باند کردن سویه زندگی
 حمایت های صحیحی رهنما بینای تخنیک و زراعتی، تعلیم و تعلم اطفال و کلان
 سالان و خدمات و امثال آن سعی و مجاهدت نموده این ریاست دارای يك شورای عالی می باشد که
 ریاست شورای عالی آنرا بناغلی صدر اعظم به عهده دارند بناغلی وزیر تجارت در عین حال بحیث معاون رئیس
 شورای عالی موسسه مذکور و در موظف است همچنان این ریاست دارای يك کمیته انکشافی است که اعضای آن
 بحیث نماینده از طرف وزارت های مربوط مثل وزارت تجارت و وزارت معارف، وزارت صنایع و معدن وزارت زراعت
 وزارت صحه و بهمنشأ وزارت داخله تعیین میشوند. تشکیل عمومی اداری ریاست موصوف ذیلا معرفی میگردد:

تشکیل:

رئیس دهکده	به رتبه (اول)	ع ام محمد رسول یونس بحیث کفیل
معاون ریاست	» (۲)	بناغلی محمد کریم (صمیمی)
مدیر اداری	» (۴)	محمد ناصر کفیل
» محاسبه	» (۴)	عبدالقیوم بحیث کفیل
» نشرات و مجله	» (۴)	» (صحرائی)
» ارتباط خارجه	» (۴)	محمد عمر بحیث کفیل
» تقشیش	» (۴)	عبدالغفور
» عملیات پروژه	» (۴)	محمد عظیم (زائر) کفیل
» تعمیرات	» (۴)	.....
» تربیه یونو	» (۴)	غلام احمد کفیل

مامورین پروژه بلاک شیوکی و چهار آسیاب:

مدیر تربیه	برتبه (۴)	ص میر محمد اسماعیل کفیل
» معارف	» (۴)	محمد آصف کفیل
» صحه	» (۴)	دکتور سید مرتضی کفیل
» صنایع روستائی	» (۴)	.....
» بهبود اجتماعی	» (۴)	.....
» کوپراتیف	» (۴)	ص محمد نعیم
مدیره بهبود اجتماعی زنانه	» (۵)	بیفله نفیسه « شائق»
مدیر زراعت	برتبه (۴)	.....

مامورین بلاک لوسر:

مدیر عمومی	برتبه (۳)	ع عبدالروف
» بهبود اجتماعی	» (۴)	ص سعید الدین (بها)
» زراعت	» (۴)	عبدالحمید (متخصص)
» معارف	» (۴)	.....
» صحه	برتبه (۴)	ص وکیل احمد کفیل

مدیر تربیه	رتبه	(۴)
« کو براتیب	»	(۵)
« بم بود زنانه	»	(۵)
مدیر صفا نجر و ستانی	»	(۴)

امور انگشاف دهکده

الف شوق معارف دهکده :

برای تعلیم و تعلم اولاد دهات از طبقه ذکور وانات و همچنان طبقه کلان سالان مکاتب آتی تا سیس گردید :

۱- مکتب نسوان شیو کو

این مکتب که درین اواخر تاسیس شده است عجلانته دارای ۴ صنف ابتدایه و ۷۰ نفر متعلمه می باشد که درین مکاتب علاوه بر امور تعلیمی در حصه کارهای دستی و امور منزل ترتیب صبح رخت شویی و غیره نیز تدریس شده است.

۲- مکتب نسوان بینی حصار :

درین مکتب که در سال ۱۳۳۶ افتتاح شده با داشتن پروگرام تعلیمی فوق دارای دو صنف و ۴۷ نفر متعلمان می باشد.

علاوه بر مکتب مذکور درین جا یک کورس اکا بر نیز تاسیس گردید که تمام پروگرام آن مطابق پروگرام هاد موثر دهات تعقیب شده است.

۳- مکتب نسوان چهار آسیاب :

این مکتب دارای سه صنف ابتدایه بوده و تعداد طلبات آن بطور عموم ۶۳ نفر بوده بر علاوه برای اینکه انات کلان نیز از سواد خوانی بهره مند شوند درین ده یک کورس اکا بر نسوان دایر گردیده که دو آن عجلانته ۱۵ نفر زن مشغول سواد خوانی و غیره شده اند.

۴- مکتب نسوان کمری :

مرکز عرفانی دیگری که برای توسعه علم و دانش در طبقه نسوان از طرف ریاست دهکده تاسیس گردیده مکتب نسوان کمری است که تعداد طلبات آن عجلانته به (۵۲) نفر میرسد.

ب- مکاتب دهاتی :

همچنان مکاتب دهاتی نیز در سالهای اخیر در دهات شیوکی، سهاک، قلعه آدم خان، قلعه حسن خان، قلعه به فلک بینی حصار، قلعه شینه تاسیس گردیده که اکثر این مکاتب دارای بنکی و یادو صنف ابتدایی بوده بطور عمومی در آنها به تعداد (۱۶۰) نفر متعلم مشغول درسی خواندن هستند.

هکذا برای باسواد ساختن اشخاص مین این دهات ۵ کورس اکا بر در دهات مذکور تاسیس شده که عجلانته ۵۴ نفر در تمام کورس هادرس میخوانند.

۵- کورس اکا بر دیگر در دهات قلعه حسن خان علیا، نیازی، خاندن، قلعه بملک و شیوکی دوره تعلیمی خود را بیارای رسانیده و به تعداد مجموعی ۳۸ نفر را باسواد ساخته است. و هم برای اینکه وسایل و عوامل انتشار علم و دانش در بین اهالی دهات مذکور فراهم گردد در پهلوی این مراکز علمی مراکز اجتماعی نیز تاسیس گردیده است.

دوم. شق زراعت دهکده:

در سال ۱۳۳۶ شعبه دهکده به کمک وزارت زراعت و موسسه غذا و زراعت بین المللی سعی کرده است مردم را به زراعت عصری آشنا ساخته راجع با امور بیطاری، استعمال آلات جدید زراعتی، تربیه و پرورش مواشی، تخم باکی، استعمال دانه‌های کلان درو، امور باغداری، مجادله با حشرات، غرس اشجار، قوریه سازی، بیله وری و امثال آن توجه مردم را جلب و کم کم آنها را به عملی نمودن این مسائل در امور زراعتی و غیره آنها آشنا و مفید گرداند چنانچه به تعداد صدها نفر از اهالی دهات مرکز شیو کی، چهار آسیاب، ولایتی، اوگر، مرکز گلزار و غیره را در امور مذکور تحت تربیه گرفته و مخصوصاً در شق بیله وری دختران مکتب شیو کی، ولایتی، چهار آسیاب، اوگر و غیره خوب ترورزیده شده و یک مقدار زیاد غوزه بیله استحصال نموده اند.

سوم. شق صحی:

زیاست دهکده در سال ۱۳۳۶ ما بتدسیلهای گذشته همان ضوریکه در راه بلند بردن سطح زندگی مردم از نقطه نظر فضل و دانش، زراعت، مال داری، و بسا موضوعات دیگر اجتماعی هدفهای مفیدی را تعقیب نموده در مورد و قایه صحت مردم دهات نیز پروژه های مفید و سودمندی را عملی ساخته و بوسیله شفاخانه مرکز شیو کی و شفاخانه های فرعی ولایتی، قلعه حسن، پایان، اودخیل، قلعه حسن خان علیا، نه برجه، موزی ده مقوب، نبازی، سهاک، بیسی حصار، شینه، حسن خیل، بگرامی، قلعه احمدخان، تنگی سیدان، لالندر، موسهی، چهار آسیاب اوگر و مر بوطات آن برای فراهم ساختن عوامل حفظ الصحة مادران و اطفال از امراض و تقویه آنها ذریعه مصرف ویتامین و دیگر ادویه عصری ابراز فعالیت نموده و همچنان زنان باردار و تولدات را دقیقاً تحت مراقبت قرار داده است که ماهانه از ۵۰۰ تا ۸۰۰ طفل را تحت معاینه های صحی قرار داده و برای تمام این تعداد اطفال کارت های معاینه داده شده و برای هر طفل روزانه ۲۰ گرام شیر و یکدانه ویتامین و ماهانه یک کلبچه صابون ضروری توزیع کرده است و برای تبلیغات و تعلیمات صحی مردم هفته یک بار سینما های بسیار تبلیغی، تربیه وی و صحی را نشان داده که به تعداد صدها نفر از تماشا آن مستفید شده اند و بهمرقته در سال ۱۳۳۶ در تمام نقاط تحت پروژه (۷۹۱۱ مرد) ۹۴۱۴۱ زن ۸۷۰۲ طفل طور مجانی تداوی ۵۶۰۵ نفر یا نسوان ۲۳۳۴ طفل آبله کوبی شده است.

اقدام دیگری که از نقطه نظر مقتضیات صحی در دهات ۱۰ گانه مذکور و دهات متعدد اوگر بعمل آمده همانا حفار چاهای متعدد صحی و عصری و کمپوست های متعدد، تانکهای آب فلتری مختلفه و چندین بیت الخلا می باشد و هم در خلال سال ۱۳۳۶ تخمین ۲۳۳ قریه خورد و بزرگ اوگر که دارای ۱۸۶۲۱ خانه و ۲۰۹۹۹ نفر می باشد تحت عملیات و فعالیت های سنی تیرین قرار گرفته غرض از حفار کمپوست ها رهای اهالی از کشفات کوچک ها، خانه ها، مسوئیت از میکس و تعفن و امثال آن میباشد.

بودر بایشی در زمستان سال ۱۳۳۶ در لوگر و مر بوطات آن بعمل آمده است.

شق صنایع دستی :-

از اقدامات قابل تذکره دیگر ریاست دهکده در خلال سال ۱۳۳۶ اهنه نام توجه بر موضوع صنایع دستی دهات تحت پروژه می باشد که درین شق اقسام چرخه های ساده برای ریشتن پشم و پنبه ساخته شده و عملیات آن اولاً برای کارگرهای دهات فیما ندم شده و متعاقباً توسط همان کارگران در قریه جاتیکه مردم آن با بافت و ریشتن شوق و مهارت داشتند انتقال داده شده و طرز استعمال و مفاد آن بایشان نیز تفهیم گردید. چنانچه

چرخه های مذکور فعلاً در اکثر ازدهات موجود و طرف استفاده قرار دارد هکندارشق دیگر ضائع دستی نیز توجه بعمل آمده و کورس نجاری فنی و رکشاب های نجاری در مرکز تربیه افتتاح شده که شاگردان دهات کنون نجاری را ذریعه معلمین و استازان لائق فنی فراهم میگرداند و عجلاناً تمام احتیاجات مبل و اثاثیه و غیره امور نجاری موسسات دهکده ذریعه همان شاگردان دهات و رکشاب نجاری تهیه میشود و روز به تعداد متعلمین آن که از دهات مربوطه بلاک پذیرفته میشوند میافزاید .

تعلیمات نرسنگ (پرستاری) نیز در پروگرام پروژه های دهات در سال ۱۳۳۶ شامل گردیده يك تعداد متعلمان درین شق تحصیل می نمایند که نتایج مفیدی از آن گرفته شده است .

هکناد پروگرام تعلیمات سمعی و بصری مضامین مختلفه علمی و اجتماعی شامل شده و يك تعداد اشخاصیکه از بین دهاقین در امور مختلفه انکشاف دهات فارغ التحصیل شده اند برای توسعه و انکشاف مزید امور مذکور در سایر دهات بطور معلم معرفی و در شقوق قبیکه تحصیل کرده اند دیگران که بطور نظری و علمی تحت تعلیم و تدریس گرفته اند که نتایج این پروگرامها نیز مفید ثابت شده است .

دگر هنی وزارت

تشکیل:

وزیر: ع.ج. میر محمد یوسف

معین: ع.ص. غلام صدیق

دقلم مخصوص مدیر: ص. سید محسن

دمجادی لوی مدیریت:

آمر: ع.ص. محمد کریم (ضیائی)

لوی مدیر: ع. مسجدی

داداری مدیر: ص. محمد یوسف

داگر و نوهی لوی مدیریت:

دقلمی مدیریت: ص. محمد یاسین (مایل)

دفارمونو مدیر: ص. حسن عالی (زارع)

دزبور عمل او بیله وری مدیر: ص. خواجہ عبدالرؤف

دمرکزی فارم مدیر: ص. محمد حکیم

دحیوانا تو دروزنی او بیطاری لوی مدیریت:

آمر: ع.ص. داد محمد

دبیطاری مدیر: ص. میرک شاه (شریفی)

دنشر اتو لوی مدیریت:

لوی مدیر:

ع.ج. میر محمد یوسف

ص. حسن (پرویز)

ص. محمد شریف (نسیم)

ص. غلام محمد (فضلی)

.....

دخارجہ چارو دار تباط لوی مدیریت:

لوی مدیر:

ع. غلام نقشبند

داداری لوی مدیریت:

لوی مدیر:

ع. عبد القدیر

ص. عبد الاحد

ص. محمد عباس

ص. مسجدی

ص. غلام حسین

ص. محمد اسیر

.....

دمحاسبی او لوازم مدیر:

دبلان دمحاسبی مدیر:

دترانسپورت مدیر:

دیانیو مدیر:

دآبجی مدیر:

دمحاسبی مدیر:

امور وزارت زراعت

وزارت زراعت که جهت بهبود وضع زراعت و حیوانداری مملکت مصروف فعالیت میباشد در اطراف اصلاح و توسعه و تقویۀ زراعتی و حیوانداری و سائلی را میخواهد بدسترس زارعین بگذارد که در حاصل فی جریب زمین و فی رأس حیوان تولید بعمل آید. برای رسیدن به این هدف و آرزو لازم می آید که تخم خوب حیوان بهتر با استفاده زارعین قرار داده شده و نبات و حیوان آنها به مقابل امراض و آفات حفاظت شود. باین منظور تا جاییکه وسائلی موجود گردیده هر ساله تخم، نهال خوب، حیوان بهتر طبق شرائط محیطی بدسترس زارعین گذاشته شده و از طرف زراعت و حیوانداری با آنها کمک و مستقیماً از امراض و آفات زراعتی ایشان جلوگیری شده است. اما چیزیکه در بر آورده شدن آرزوهای زارعین و در بهتر گردانیدن نباتات و حیوان مملکت بیشتر اهمیت دارد قبول و تطبیق نمودن رهنمایی های وزارت زراعت از طرف زارعین است تا در امور زراعت و مالداری از آن پیروی نمایند.

اگرچه مسائل زراعتی تحت کنترل نیامده و در هر جا شرائط جداگانه را ایجاد میکنند و هر منطقه از خود حیوان و نبات مخصوص دارد که از عوامل خارجی زود متاثر می شوند اما باز هم برای اینکه از تجارب و مطالعات علمی نتیجه مثبت گرفته شود وزارت زراعت جهت بهتر ساختن جنس نبات و حیوان در بعضی ولایات تجربه گاهائی را تأسیس نموده که هم انواع نبات مختلفه خارجی و از خود منطقه تحت تجربه قرار گرفته و از آنها یکباره با تجارب و انتخاب تخم ذریعه متخصصین نتیجه مثبت گرفته شده با ترتیب با استفاده زارعین محیطی گذاشته شده و روز بروز زارعین با اثر رهنمایی متخصصین و مارین توسعه زراعت به ترتیب بهتر ساختن طرف زراعت و استعمال بعضی آلات مفید آشنا شده و امید است که در آینده این موضوع سر تا سر مملکت توسعه پیدا کرده و در حاصلات بهبودی رخ بدهد و در عین حال با اثر مجادله بر ضد امراض و آفات زراعتی و حیوانی دامنه سزایت امراض کم و از آن جلوگیری بعمل آید.

تجربه گاه مرکزی

الف - قوریه علی آباد:

اول - در قسمت اشجار:

- ۱- نهال مشر پیوندی وزینتی که به مردم توزیع گردیده (۸۶۰۰) اصله
- ۲- نهال پیوندی از قبیل: شفتالو، آلو بخارا و ناک خارجی و اکاسی که موجود است ۶۰۰۰ اصله.
- ۳- یک اندازه زمین که در ظرف سال ۳۶ جهت بندر تخمیانۀ تهیه و آماده شده در ابتدای سال ۱۳۳۶ مقدار تخمیانۀ بندر گردیده و به تعداد (۳۱۱۵۹) اصله نمو کرده اند که از جمله اشجار مشربک تعداد آن برای پیوند آماده گردیده و هم مقدار دوازده سیر تخم در فصل تیر ماه بزمن مذکور بندر گردیده که یک تعداد زیاد و قابل اطمینان نمو کرده اند.
- ۴- به تعداد (۶۰۰۰) اصله نهال سیب، زرد آلو، آلو بخارا و غیره از بهترین انواع خارجی پیوند شده اند که نتیجه آنها کاملاً اطمینان بخش میباشد در اوائل سال ۳۷ مقدار سه سیر و نیم سیر تخم خسته اشجار مشر وزینتی بمقصد ازدیاد نوع بندر گردیده.

دوم- در قسمت حبوبات، غله جات و سبزیجات :

به همکاری متخصصین موسسه بین المللی امریکا (I,C,A) اقدامات ذیل بعمل آمده :

- ۱- پنج نوع گندم خارجی جدید به مقصد تجربه بذر گردیده که نتیجه خوبی داده اند .
- ۲- پنجاه و دو نوع جواری که چهار نوع آن از دو سال باینطرف تحت تجربه میباشد تجارب دوره سوم آن در سال ۳۷ دوام داده می شود و از جمله (۴۸) نوع آن که جدیدا تحت تجربه قرار گرفته (۳۸) نوع آن در سال اول تجربه نتیجه مثبت داده یک قسم دیگر ازین جواریها که دانه های خورده سفید داشته و بنام برنج موسوم است اصلا از جرمنی توریید گردیده که آنهم در دوره اول تجربه قرار گرفته این جواری بقسم برنج پخته و مصرف می شود.
- ۳- هفت نوع کاهوی خارجی که از مدتست تحت تجربه میباشد نتیجه خوب داده و یک مقدار کافی تخم آنها جهت توزیع آماده شده است .
- ۴- شبت فرانسوی، انواع لوبیا و دو نوع بادنجان سیاه، از دو سال باینطرف تحت تجربه قرار دارد
- ۵- شش نوع کدوی خارجی که از دو سال باینطرف تحت تجربه قرار دارد نتیجه خوب داده اند نسبت بکدوی مروج و وطنی لذیذ تر و شیرین تر بوده و از آنها یک مقدار کافی تخم جهت توزیع آماده گردیده است
- ۶- شش نوع کلم گلدار سبز امریکائی و کلم دوبرهئی و یک نوع مرج ترکی و سه نوع لبلبوی قندی تحت تجربه میباشد .

سوم- تخم گیری انواع گلها:

یک تعداد انواع گلهای داخلی و خارجی در گلخانه تجربه گاه و هم در زمین های مزروعی تحت تربیه میباشند که همه ساله یک مقدار تخم کافی و قلمه آنها بدسترس شوقمندان گذاشته شده می رود .

قوریه گذر گاه :

- ۱- نهالهاییکه در طول سال ۱۳۳۶ از تخم بدست آمده (۲۳۷۷۶) اصله
- ۲- > > > پیوند شده (۵۶۲۵) >
- ۳- > > > توزیع گردیده (۴۳۷۱) >
- ۴- > برای سال ۱۳۳۷ آماده پیوند میباشند (۲۸۰۶۵) >
- ۵- از جمله (۵۴۸۶۲) اصله نهال قابل توزیع در سال ۳۷ توزیع شده (۱۰۰۶۷) >

قوریه پغمان :

- ۱- نهالهاییکه از تخم بدست آمده (۲۰۳۰)
- ۲- نهال های قابل توزیع از قبیل ناجو، ارغوان، ارچه موریان، بلوط، اکاسی و غیره (۷۹۱۴) اصله که از آن جمله (۳۸۴) اصله آن در ابتدای سال ۳۷ توزیع گردیده.

- ۳- نهال های توزیع شده سال ۱۳۳۶ از قبیل ناجو، ارغوان، بلوط، اکاسی (۲۴۲۶) اصله
- ۴- به یک اندازه زمین مقدار (۲۷) سیرخسته شفتالو، زرد آلو، بادام و (۶۰۰۰) دانه چار مغز در تیرماه سال ۱۳۳۶ بذر شده که در ابتدای سال ۳۷ نتیجه نموی آنها قابل اطمینان است .

قوریه دارلامان :

- ۱- نهال هاییکه از تخم بدست آمده (۱۶۰۹۹) اصله

- ۲- نهال های قابل پیوند > (۱۰۰۰)
  - ۳- « « پیوند شده > (۶۳۰)
  - ۴- « قابل تزیین > (۶۲۵)
- ۵- نهالهاییکه مستقیماً از طرف وزارت زراعت بسال ۱۳۳۷ در تپه مقبره، تنگ، غار و تپه قرغه، سرک کودامن، سرک میدان هوائی و الحاقیه تعمیرات تربیه حیوانات غرس شده بتعداد چهل هزار اصله می رسد .

یک مقدار تخم جواری نوع زودرس خارجی از طرف زراعت به مقصد ترویج به اهالی چهاردهی توزیع گردیده که از طریق بذور تربیه آن بمردم هدایت داده شده.

تربیه گرم پبله :-

برای اینکه در اقتصاد زارعین بر علاوه مشاغلی زراعتی، کمکی شده بتواند، از چند سال باینطرف یک دستگاه تربیه پبله به کمک شرکت قند بغلان که تحت نظر متخصصین (اف- ای- او) مربوط وزارت زراعت تاسیس گردیده هم یک دستگاه دیگر در مرکز کابل افتتاح شد که ازین دو مرکز تخم بهتر بدسترس علاقه مندان گذاشته شده و می شود .

در سال ۱۳۳۶ برای حصول تخم انتخاب از مرکز بغلان (۷۶۲۹) جعبه، از دستگاه مرکزی (۳۵۸۸) جعبه جهت رفم احتیاجات مردم (۳۹۱) جعبه تخم مادری نیز در دستگاه مرکزی تهیه گردیده است. اگر چه استحصال سال ۱۳۳۶ نسبت به سال ۳۵ بیشتر میباشد اما باز هم رفع احتیاجات زراعتی را که روز بروز دامنه تربیه گرم پبله در مملکت رو بتوسعه میرود پوره کرده نمیتواند مگر اینقدر میتوان گفت که استحصال تخم درین دودستگاه بصورت صحیح و درست بدست می آید که از هر حیث قابل اطمینان است.

همچنین درخت توت جایانی که برای تربیه پبله بهترین نوع توت است برای ازدیاد آن نیز ترتیباتی اتخاذ گردیده چنانچه در سال ۱۳۳۶ تنها در بغلان از طرف شرکت و اهالی به تعداد (۱۴۴۶۰۰۰) قلمه و (۱۲۰۰۰۰) نهال پیوندی موجود و تحت تربیه میباشد که این نهال ها همیشه بدسترس علاقه مندان گذاشته می شود.

تربیه زنبور عسل :-

در سال ۱۳۳۶ بر علاوه مرکز کابل در ولایت ننگرهار نیز مرکز زنبور عسل افتتاح گردیده یک تعداد فامیلی زنبور عسل در سال ۱۳۳۶ در گلباغ که از حیث آب و هوا برای زنبورداری مساعد است تحت تربیه گرفته شده که فعلاً بت زنبورهای عسل طوریکه در جریان سال ملاحظه گردید در گلباغ بیشتر بوده در امور تربیه زنبور عسل که استفاده مردم بیشتر گذاشته شود ترتیباتی از طرف وزارت زراعت گرفته شده که برورایام توسعه یافته و بدوق مندان توزیع خواهد گردید. چنانچه در ابتدای سال ۳۷ یک تعداد گروه های زنبور عسل که در ننگرهار تکثیر یافته اند بر مرکز زنبور داری گلباغ نقل یافته و تحت تربیه گرفته شده اند.

تربیه حیوانات :-

در مردور سال ۱۳۳۶ تا آخر جوزای ۱۳۳۶ اقداماتی که در تربیه حیوانات بعمل آمده ذیلا خلاصه می شود :-

- ۱- گوساله های دورگه جنس فریزی که بدست آمده (۳۸) فرد
- » » » روسی (۴) >

۳- بره های جنس خالص غلجائی	»	»	(۳۶) راس
۴- » » مریئوس	»	»	(۸۵)
۵- » » دورگه مریئوس	»	»	(۱۱)
۶- کره جنس خالص اسپروسی	»	»	(۷)
۷- » » دورگه	»	»	(۱)
۸- چوپه مرغ های نوع خارجی که به ذوق مندان توزیع گردیده			(۱۰۸۴) قطعه
۹- تخم مرغ انواع خارجی که جهت چوپه کشی بمردم توزیع شده			(۱۲۷۱) دانه

عملیات در لابراتوار اراض و آفات زراعتی:

برای اینکه درباره مجادله عمومی امراض زراعتی، وزارت زراعت بیشتر کامیابی حاصل کرده بتواند در ظرف سال ۱۳۳۶ متخصصین (آی، سی، ای)، (و، اف، ای، او) و داخلی که در اطراف و نواحی کابل و دیگر ولایات به مشاهدات و مطالعات خویش دوام داده اند نمونه های امراض مناطق مختلفه را جهت تشخیص لابراتواری بمركز با خود آورده اند که تمام آنها تحت مطالعه قرار گرفته و منجمله نمونه های مذکور (۳۲) نوع آن تشخیص و متباقی آن تحت معاینه لابراتواری میباشد.

عملیات در لابراتوار واکسین سازی:

الف- مقدار واکسین هائی که در لابراتوار مرکزی در سال ۱۳۳۶ تا اوائل سرطان ۳۷ تهیه گردیدند:

۱- واکسین مرغ مریئوس	(۱۴۶۲۰۰)	قطعه
۲- » بلك ليك	(۸۰۵۷۰)	حيوان
۳- » بلك ديزيز	(۵۰۰۰)	»
۴- » اشروتكسيما	(۴۰۰۰)	»
۵- » اشترکس	(۱۶۰۰۰)	»
۶- » باسترولا	(۳۲۲۲۰)	»
حيواناتيکه در معاینه خانه مرکزی علی آباد تدای گردیده اند	(۱۴۹۱)	حيوان

لابراتوار تکنالوژی:

تاسیس این لابراتوار را که در سال گذشته خاطر نشان شده در سال ۱۳۳۶ با تمام لوازم و آلات مجهز و شروع بکار نموده است که در آن يك مقدار انواع مختلف بشم گوسفند مملکت تحت مطالعه گرفته شده و راجع بخواص بشم مطالعات دقیقی صورت گرفته است.

تجزیه نمونه های بشم جنس گوسفند های افغانی که در لابراتوار بعمل آمده نشان میدهد که خواص فیزیکی آنها تماماً داخل چوکات بشم قسم بافت قالین، گلیم و غیره خوب مطابقت دارد طول الیاف بشم گوسفند های بلوچی، غلجائی، عربی، قندهاری، قره قول، هزارگی، مطابقت بمعیاریکه برای نساجی بکار می رود دارا میباشد جنس گدک بدخشان دارای نفیس ترین بشم الیاف - موی است که ۸۱ فیصد الیاف بشم آن مرکب از الیافی است که قطر اوسط آن (۱۹،۶) مایکرون میباشد جنس بلوچی ۶۹ فیصد بشم آن از الیاف نسبتاً درشت تر با قطر اوسط (۲۵،۴) مایکرون ساخته شده است.

مجادله امراض و آفات زراعتی

الف- مجادله:-

- ۱- بمقابل آفات جولاگك در سال ۱۳۳۶ در كاريز مير- آهنگران- الغوئی پغمان، مریک کابل ونواحی آن (۵۷۴۴۷) اصله درخت ادویه پاشی گردیده و از ابتدای سال ۳۷ تا کنون ادویه پاشی در راه ندارد.
- ۲- بمقابل مرض خاکسترک تاك بمر بوطات حكومت كوه دامن- كاريز مير، الغوئی (۳۴۹۲۸۵) اصله تاك در سال ۱۳۳۶ ادویه پاشی شده است و در سال ۱۳۳۷ تا کنون ادویه پاشی دوام دارد.

فعالیت در قسمت تجارت:-

ظوری که با اثر مشاهده متخصصین ظاهر گردیده بود زراعت کنندم در بعضی نقاط بمرض سیاق ساق مبتلا بوده برای اینکه در قسمت تجاریسی بعمل بیاید در وقت بذر گندم در نقاط مختلف ولا یق کابل يك يك مقدار گندم ضد عفونی شده بذر گردیده- ظوری که متخصصین مری بو طهر ایور میدهند نموی گندم های مذکور خوب بوده و حاضر نتیجه آنها اطمینان بخش می باشد همچنین به تعداد (۱۸) نوع مرض نباتی با اثر سر وی در کابل ونواحی آن تشخیص گردیده.

مجادله امراض حیوانی:-

۱- مجادله برضد بلك ليك در کابل و مری بو طات آن	(۲۲۵۲۳)	حیوان
۲- مجادله برضد مرغ مرغی در کابل و مری بو طات آن	(۱۴۰۵۷)	قطعه
۳- مجادله برضد کرم چگر گوسفند در کابل و مری بو طات آن	(۴۷۹۱)	راس
۴- مجادله برضد طبق در کابل و مری بو طات آن	(۲۹۶۹)	حیوان
۵- « پاسترولا » و مری بو طات آن	(۲۴۴۸)	حیوان
۶- مجادله برضد کتئ حیوانی ذریعه طیاره در چمن کتئ بلوان بینی حصار.		

پروژه انکشاف دهات:

پروژه انکشاف دهات که يك قسمت عمده آن مسائل زراعتی است وزارت زراعت نیز در آن سهم میباید چنانچه عملیاتی که تحت نظر متخصصین مری بو طه وزارت زراعت در دهکده شیوکی ولو گرد تحت اجرا گرفته شده ذیلا خلاصه میشود.

۱- در چهل باغ رعیتی در منطقه شیوکی- و چهار آسیاب- ولو گر اصول نهال شانی- تربیه نهال- مواظبت طریق پیوند و شاخه بری عمل ب مردم نشان داده شده.

۲- طریق استعمال داسهای گندم در وی به (۱۵۰) نفر مختلف یاد داده شد.

۳- ازدو فرد جوانه گاو جنس اهیول مری بو ط دهکده تحت نظر متخصصین وزارت زراعت (۲۵) فرد

گاوهای مردم جفت گیری گردیده.

۴- از مرغهای جنس تخمی و گوشتی (۴۴۰) عدد تخم ب مردم مجانی توزیع شده.

۵- به تعداد (۷۲۲۰) حیوان مریض تداوی و بیچککاری شده اند.

تقویه پر سونل :

وزارت زراعت که از همه مهمتر بفرنی احتیاج شدید دارد برای اینکه درین راه کامیابی بیشتر حاصل

نماید بر علاوه اشخاص موجوده يك تعداد نفر را جهت تحصیلات عالی در شقوق مختلفه هر ساله بخارج مملکت اعزام می نماید روی همین منظور در سال ۱۳۳۶ برای تقویه اشخاص فنی اقدامات ذیل بعمل آمده .

د مالی وزارت

تشکیل :

ع ج عبد الله ملکيار
 بناغلی عبد الکریم حکیمی
 بناغلی میر ضیاء الدین - بناغلی قاضی عبد الرحمن

وزیر
 دمین کفیل
 مشاوران

د قلم مخصوص لوی مدیر یت :

مدیر بناغلی عبد الله
 استخباراتو مدیر « محمد عظیم »

د اداری لوی مدیر یت :

د اداری لوی مدیر بناغلی یار محمد
 د لوازمو لوی مدیر بناغلی عبد الحمید
 د مامورینو مدیر « غلام حیدر »
 د تقاعد مدیر « محمد انور »
 د محاکمات « محمد کبیر »
 د کووونو « محمد یوسف سلیمان »

د اوراقو مدیر یت :

مدیر بناغلی رحیم وردی
 د حفظی د خانگی مدیر « میر محمد کاظم »
 د اجرائی « نا در احمد »
 د عوائدو آمر « میر ضیاء الدین »

ع ج عبد الله ملکيار

د عوائدو د آمر مرستیال بناغلی عبد الرحمن انوری
 د تمرکز مدیر « عبد الرحمن انوری »
 د تنظیم و قطعیه حساب مدیر « عبد الحسین »
 د اسناد او تابلو گانی مدیر « عبد الصمد »
 د مراقبت او راپور مدیر « تاج محمد »
 د مالیات بر عائداتو « نور محمد »
 د تحریر او مواشی مدیر « نور علی »
 د متفرقه واردات او محصولاتو مدیر « محمد حسین »
 د تمیز او اعتراضاتو د خانگی مدیر « محمد انور سروری »

د گمرکاتو لوی مدیر :

دانسداد او کرپزی لوی مدیر
د تعرفی او نرخونو مدیر
د گمرکاتو د مراقبت د ادارې مدیر « امیر محمد
د سیار کرپزی مدیر « صاحبخان

د تدقیق مالی ، احصایه او کتابخانې مدیریت :

د مدیر
د تباط مدیریت :

د مدیر
د وټه د مجلې مدیر
د بودجې لوی مدیریت :

د لوی مدیر
د بودجې د ترتیب مدیر
د قوانینو مدیر
د تخصیصاتو مدیر
د خزانو لوی مدیریت :

د لوی مدیر ،

د اسعارو او د پولې سیاست مدیریت :

د خزانو د اوی مدیریت مرستیال
د خزانو مدیر
د قروض
د صکوک
د پلټنې لوی مدیریت :

د لوی مدیر

غړی په ۳ رتبه

» ۴

» ۳

» ۵

» ۴

» ۵

» ۴

» ۵

د املاکو لوی مدیریت :

د لوی مدیر
د دولتی املاکو د ادارې مدیر
د آبیاری او مساحت مدیر
د بڼاغلې شیر محمد
» عبدالله
» میر محمد حسن

دمحاسبات لوی مدیریت :

لوی مدیر	بناغلا یعقوبعلی
دقوانین او حسابی مقرر اتومدیر	« عبدالعزیز عطائی دمحاسباتو دلوی مدیریت مرستیال
دصر فباتو دسنجش دمحاسبی مدیر	« محمد حسن
په ۵ رتبه مدیر	« غلام نقشبند
» ۵ »	« سید زرین شاه
دقطعی حساب او تنظیم مدیر	« قربانعلی
په ۵ رتبه مدیر	« محمد اسلم
په ۵ » »	« محمد عیسی
دبقایاوی و دتصفی مدیر	« جلال الدین
په ۵ رتبه مدیر	« محمد ذکریا
» » »	« سلطان احمد
دمرکز دحسابی مراقبت مدیر	« محمد اسلم
غری په ۵ رتبه	« عزیز الله
» ۵ رتبه	« میر عبدالرحمن
» ۵ »	« خواجه عین الدین
دتبھی دمحاسبی مدیر	« ضیاء الحق
دلپری گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد معصوم
په ۵ رتبه	« عبدالودود
ددهم گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد ایوب هوتکی
په ۵ رتبه مدیر	« عبد الجیب
ددریمی گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد سرور
په ۵ رتبه مدیر	« عبد الحلیم
په ۵ رتبه مدیر	« عبدالغیاث
دخلورم گروپ مدیر	« عبدالقدیر
په ۵ رتبه مدیر	« معراج الدین
دپنجم گروپ دمحاسبی مدیر	« محمد آصف
په ۵ رتبه مدیر	« عبداللطیف

دتبھی لوی مدیریت :

دخارجی فرمایشاتو مدیر	بناغلی فیض محمد
دمنسوجات او ملبوساتو مدیر	« هبدالفتاح
دانشا آت او تعمیر مدیر	« محمد نعیم
دمتفرقه او قرطاسی »	« عبدالسبحان
دمعاینی مدیر	« توکل شاه - اجیر

د معاینی دلمیری گروپ مدیر   ښاغلی میر احمد
 » د دوهم »   »
 د ادارې مدیر
 د لوازمو مدیر
 د محاسبی »
 د دیوگانو د توزیع او کنترول مدیر   » عبدالخالق رفیقي
 په ۵ رتبه مدیر   » محمد رحیم
 » » » »   . . . . .

په خارج کښی نمایندگی :

په اروپا کښی ۵ رتبه نماینده
 » آسیا »   »
 » محمد صفي

د ضرابخانی او سکوک ریاست :

رئیس   ښاغلی صوفي عبدالحمید
 د ضرابخانی لوی مدیر   » میر محمد شاه
 د لوازمو مدیر   » محمد حکیم

امور وزارت مالیه

رهنگان و اوضاع است که حکومت متبوعه در راه انکشاف منابع طبیعی مملکت قدم های جدی برداشته، خاصه با طرح و تدوین و تطبیق پلان پنجساله

اقتصادی اقدامات جدی و وسیعی در راه عمران و ارتقاء وطن عزیز و بلند بردن سویه زندگی افراد دوره جدیدی در حیات اقتصادی و مالی کشور آغاز گردیده است. عملی ساختن پروگرامها و پروژه های انکشافی و اصلاحی همه متکی باساستین مالی کشور است. از همین نظر فعالیت و اجراآت وزارت مالیه بر کلیه اقدامات و جنبه های اصلاحی دولت، موسسات و تشبثات مملکت تاثیر بارری داشته و دارد.

موفقیت وزارت در اجرای وظایف و مکلفیتها از یک طرف همکاری، صمیمیت و تعاون دائمی کلیه افراد مملکت را ایجاب می نماید و از طرف دیگر تثبیت یا ایسی و ترتیب اساسات صحیح امور مالی یولی، حسابی و غیره را استلزام میکند.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ وزارت مالیه به همکاری تمام افراد مملکت مخصوصاً مودیان مالیات و محصولات موفق گردید جهت فینانسمان کلیه پروژه ها و پروگرامهای انکشافی دولت مدارک و ارداتی تدارک نموده همچنان بمنظور اصلاح امور حسابی، دفتر داری و جلوگیری از تورم یولی و مراقبت انسداد گریزی اقدامات ضروری نماید.

با در نظر داشتن توضیحات فوق در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بنیه مالی مملکت تقویه گردیده و بودجه سال مالی مذکور نظر بسالهای قبل زیادتر است از راه تحصیل مدارک عایداتی و تحصیل بقایای گذشته و اداره و تنظیم صحیح مصارف دولت موازنه گردید.

در بدست آوردن کمکهای مالی، استقراض از منابع و مدارک معینه که از طرف دولت دوست بدست آمد در انکشاف امور اقتصادی، زراعتی، صنعتی و عرفانی استفاده های ضروری صورت گرفت.

برای رفع احتیاجات دولت و تنزیل نرخ غله بین اهالی و جلوگیری از قلت در مرکز و ولایات یک مقدار غله کافی از خارج تهیه و یک مقدار دیگر از مناطق غله خیز وطن تدارک گردید.

اجراآت مدیرتارتباط بین المللی و مشاورین خارجی

وزارت مالیه بهمکاری یک عده متخصصین مالی، حسابی، بودجوی، اداری و غیره از طریق اداره تعاون بین المللی حکومت اتا زونی طور همکار گماشته شده اند، در کلیه موضوعات مالی به منظور اصلاح نواقص مطالعات و تتبعات نموده است.

بهمکاری کلید و اثر دولت. هیت متحصین وزارت ما لیه تو انستند جز ثبات سیستم موجوده حسابی، دفتر داری، و اداری را دقیقاً نه مطالعه نموده در زمینه نظریات اصلاحی خود را تقدیم نمایند:

بمنظور آشنا ساختن ما مورین حسابی و مالی با عصری ترین طرز محاسبه از یک طرف جدا اول و دفا تر مطلوب تهیه شده و از طرف دیگر یکمده ماشینهای حسابی و دفتر داری به خارج فرمایش داده شده است.

رسانیدن مامورین برای تطبیق و عملی ساختن سیستم جدید حسابی اساساً مول وزارت ما لیه را تشکیل میدهد.

یک کورس جدید تربیوی در موضوع سروی کادستر و رساندن ما مورین مساح فنی، آغاز بکار نموده است.

اساسات و توضیحات سیستم جدید حسابی و پروژة قانون محاسبات و بودجه، ترتیب و بمنظور مطالعه و تدقیق به کلبه دوائر دولت ارسال و نظریات شان در زمینه خواسته شده است.

یکمده متعلمین افغانی جهت تحصیل در شقوق مالیاتی بممالک خارج ارسال و عدده دیگر هیأت متحصین خارجی در مرکز تحت تربیه گرفته شده اند.

در ۱۳۳۶ افغانستان رسماً عضویت اتحادیه مالی بین المللی را مستقبل و اسناد لازمه آن امضاً گردید. در جلسه سالانه سال ۳۶ هیأت گورنرهای بانک و فند بین المللی هیأت افغانی اشتراک نموده راپور آن رسماً تحت مطالعه قرار گرفت.

اجراءات مدیریت عمومی اداری

اداره امور استخدام، ترفیع و تقاعد، مامورین مالی کشور از نگاه وزارت مالیه مهمترین موضوعیست که از همه بیشتر مستلزم اصلاحات میباشد.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ وزارت مالیه توجه خاصی در شناختن و بسرگزیدن ما مورین و منسو بین خود میبذول نموده است هم از لحاظ اینکه تشکیل مرکز وزارت مالیه نسبتاً وسیع بنظر میرسید به حدود (۲۵۰) نفر مامورین و مستخدمین مرکز وزارت در اثر تجدید تشکیل تنقیص گردیده است که مبلغ عمومی تنقیصات متذکره بالغ ۱۳۹۸۳۳۶ افغانی میشود.

تشکیلات تقسیم کار و لایحه وظایف دوایر مربوط وزارت مالیه از همه اولتر تحت غور و تدقیق متحصین قرار گرفته و تدریجاً اصلاحات لازمه معرفی گردیده تا در آینده نزدیک با اساس این پرنسیب که در هر یک از ادارات متناسب با حجم کار مامور موظف گردیده و هر یک از دوایر وظایف و مکلفیتها ی خود را به بهترین صورت دانسته و مفهوم تخصص در کار و وظیفه تعقیب گردد، تشکیل لایحه وظایف وزارت مالیه ترتیب و بمقامات صالحه جهت منظوری تقدیم خواهد گردید.

مدیریت عمومی اداری بر علاوه اینکه صرفیات بودجه وزارت مالیه را اداره و تنظیم نموده معانی و انتهای را که دولت برای مؤسسات، خیریه، بناروالیها، وغیره در موازنه عمومی منظور فرموده نیز بوقت و زمان معین آن تحت اجراء قرار داده است که جمله بالغ بر پنجاه ملیون افغانی میگردد.

از سال ۱۳۳۳ با ینطرف حسابهای طلبات وزارت مالیه با لای دوائر و مؤسسات و همچنان طلبات دوائر و مؤسسات با لای وزارت مالیه که لا ینجل باقی مانده بود که همه از طرف مدیریت عمومی اداری تصفیه گردیده و نظر به اقدامات و اجراءات سال مالی ۳۶ و ۳۷ مدیریت عمومی اداری اسناد متجاوز از مبلغ یکصد و پنجاه میلیون افغانی بحسابهای معین محسوب گردیده است .

اجراءات مدیریت عمومی عوائد:

اجراءات و فعالیت دوائر مربوط به مدیریت عمومی عوائد وزارت مالیه در سال مالی ۳۶ و ۳۷ نظر بمراقبت دائمی و ترتیب احصائیه ها، قناعت بخش بوده و در افلام واردات بصورت عمومی تزئید رخ داده است مقایسه واردات ۱۲ ماهه سال ۳۵ و سال مالی ۳۶ و ۳۷ طور آتی است :-

عوائد عمومی سال ۳۵	پیش بینی عوائد سال مالی	تخصیلات ده ماه یقین و دو ماه تخمین
به استثنای موجود در خزاین	(۳۶ و ۳۷) به استثنای	۱۳۳۶ - ۱۳۳۷
و تفاوت طلا و قروض	موجود خسزاین	
	و تفاوت طلا و قروض	

۱۱۱۱۸۰۷۹۵۰ - افغانی - ۱۳۸۲۵۰۲۲۰۹ - افغانی - ۱۴۵۷۵۰۳۷۶۸ - افغانی
 بملاحظه حساب فوق معلوم میشود که عوائد سال مالی ۳۶ و ۳۷ نه تنها نسبت به عوائد سال مالی ۱۳۳۵ در حد و مبلغ ۳۴۵۶۹۵۸۱۸ - افغانی تزئید یافته بلکه نظر به پیش بینی بودجه خود سال مالی، نیز بیشتر است .

بمنظور مراقبت دائمی عوائد دولت در سال مالی ۳۶ و ۳۷ از کلیه مستوفیتها و شعبات محاسبه وزارت مالیه راپور ماهوار عوائد خواسته شده و وزارت مالیه توانسته است با این اقدام احصائیه های ماهوار عوائد دولت را ترتیب و بملاحظه آن تنظیم امور مالی کشور را بنماید .

در تحصیل مدارك عوائد و باقیات، تعقیبات لازم بعمل آمده و حسابات نا تصفیه تصدیهای دولت تا اندازه ممکنه تحت فیصله قرار گرفته است .

اکثر تصدیهای دولت از سال ۱۳۳۳ با ینطرف موفق نگردیده اند طبق مقررات و قوانین مملکت بیلا نس سالانه خود را ترتیب نموده بوزارت مالیه بسپارند. در سال مالی ۳۶ و ۳۷ نظر به تعقیبات مسلسل که از طرف وزارت مالیه بممل آمد یک عدد از مؤسسات بیلا نسهای سالهای ۳۳ و ۳۴ و ۳۵ خود را ترتیب نموده و امید است در آینده قریب حسابهای نا تکمیل کلیه تصدیهای دولت تحت فیصله و تنظیم قرار گرفته بیلا نسهای شان ترتیب و تکمیل گردد .

اجراءات مدیریت عمومی محاسبات:

مدیریت عمومی محاسبات از نظر وظایف مکلف به اداره، اجرا و کنترل صرفیات دولت بوده ترتیب حساب قطعیه سالانه دولت که به همکاری کلیه دوائر دولت صورت میگردد، نیز از وظایف مهمه آن محسوب میشود. توسعه امور انکشاف و تزئید خدمات عامه و مصارف روز افزون دولت مقتضی اجراءات صحیح بوده توجه مزیدی رامستلزم است. بروی معلومات و احصائیه هائیکه در سال مالی ۳۶ و ۱۳۳۷ از شعبات حسابی مرکز ولایات به ست آمد واضح شد که از سال ۳

به اینطرف با قیات وارداتی و مصارفاتی دولت درحد و دنده صد ملیون افغانی بوده است . از یکطرف بمنظور جلو گیری از تزئید حجم با قیات سا اهای گذشته و از طرف دیگر تحصیل و حل و فصل و تصفیه میا لغ هنگفت با قیات گذشته، از همه بیشتر مد یریت عمومی مجا سبه وزارت ما لیه را بخود مصروف ساخته و با اثر همکاری نا ئب الحکومه ها و حکام اعلی مبلغ (۳۵۹۳۳۱۰۳۲) افغانی در مرکز از مد رک بقایا، صورت تحصیل و تصفیه را بخود گرفته است . باوجود این مصروفیت و اجراءات اجرای بودجه معاشات و مصارف کلیه دوائر دولت بوقت و زمان معین بدون معطلی صورت گرفته و در ظرف ده ماه سال مالی ۳۶ و ۳۷ مبلغ (۱۰۳۸۱۴۰۱۴۷) افغانی معاش و مصرف دوائر دولت در مرکز و ولایات تحت اجراء آمده است .

شعبه قوانین و مقررات حسابی در اصلاح نواقص حسابیه و مطالعات سیستم موجوده و ترتیب راپور ها با هیئت متخصمین از نزدیک در تماس بوده اجراءات قابل قدری نموده است .

اجراءات مد یریت عمومی بودجه:

ترتیب بودجه های دوائر دولت و تقدیم آن بمجلس عالی وزراء و شوراییلی از جمله وظایف مهم وزارت ما لیه محسوب میگردد . ترتیب موازنه عمومی بودجه مستلزم مطالعات ، تدقیقات و ملاحظاتیست که تشریح آن درین مختصر جای ندارد . اما وزارت ما لیه در بد و سال مالی ۳۶ و ۳۷ موفق گردید بودجه و اردات و مصارفات دولت را بصورت متوازن ترتیب نموده بمقامات صالحه جبهه منظوری تقدیم نماید .

در مرور سال مالی در اجرای تخصیصات کلیه دوائر دولت موفق است . بر علاوه وزارت ما لیه توانست پروژه قانون بودجه و موازنه عمومی مربوط سال مالی ۳۷ و ۳۸ را دو ماه قبل از آغاز سنه مالی ما بعد ترتیب و تکمیل نموده بمقامات صالحه بسیار د .

تقویه دفاع ملی، اصلاح امور عرفانی، و رسانیدن جوانان تعلیم یافته و فنی، اصلاح امور صحی، و انجام خدمات عامه مستلزم تقویه امور مالی و اقتصادی کشور است . و لازم است بودجه دولت متوازن بوده تکالیف جدید دوائر دولت و احتیاجات ایشان در راه اجراء و انجام وظایف و تکالیف همیشه دقیقانه و بر روی حساب سنجش و فر اهم گردد .

وزارت ما لیه در سال مالی ۳۶ و ۳۷ باوجود قبول تکالیف دوا یر دولت با مؤسسات عام المنفعه و بناروالی کابل و بعض بناروالیهای دیگر امداد مالی شایانی نموده .

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بودجه عادی و انکشافی دولت نسبت به بودجه سال مالی ۱۳۳۵ مبلغ (۲۹۰۹۸۱۴۸۷) افغانی بیشتر بوده و در سال مالی ۳۷ و ۳۸ بودجه عادی و انکشافی دولت نسبت به بودجه عادی و انکشافی سال مالی ۳۶ و ۳۷ مبلغ (۳۴۱۶۴۶۳۶۱) افغانی بیشتر است .

اجراءات مد یریت عمومی خزاین:

تنظیم و اداره امور خزاین دولت و مراقبت دائمی، از صرفیات خزانه و وظیفه خیلی مهم وزارت ما لیه محسوب میشود . مد یریت عمومی خزاین مکلف به تنظیم و اجرای معاملات اسعاری، قروض، صکوک و اوراق بهادار بوده و مسئول ترتیب احصائیه های دارائی نقدی دولت میباشد . کلیه معاملات استقراض داخلی و خارجی بمنظور تدارک فینا نسمن پروژه ها و پروگرامهای انکشافی و اصلاحی و تادیات تکت پولی و اقساط اصل قرضه دولت در اوقات معین از طرف مد یریت عمومی خزاین اجراء شده و میشود .

کلیه احتیاجات اسعاری دوائر دولت طبق پیشنهادیه شان بوقت و زمان معین تحت اجراء آمده و به همکاری (دافغانستان بانک) تمام اسعار خارجی مورد احتیاج دوائر دولت که اکثر بدالری امریکائی، پوند انگلیسی، کلد از هندی و پاکستانی، مارک جرمنی و فرانک فرانسوی و سویسی میباشند تهیه شده بدسترس دوائر گذاشته شد.

اوراق بهادار که در مطبعه صکوک طبع گردیده و به مراجع مربوط ارسال شده بالغ بر (۴۷۲۶۳۳۳۲) قطعه و ورق بوده که قیمت آن معادل بر (۲۲۶۶۷۲۴۳۵) افغانی میشود. بر علاوه به تعداد (۵۱۰) دانه نشا نهها و مدالها نیز تهیه گردیده است. حسابات موجود خزاین ماهوار در سال ۱۰ لی ۳۶ و ۳۷ ترتیب گردیده با حسابات عوام و مصارف تطبیق و مورد استفاده قرار گرفته است.

اجراآت مدیریت عمومی گمرکات:

مدیریت عمومی گمرکات راجع به اصلاح امور گمرکی و مراقبت از حسن جریان کارها و اصدار هدايات لازمه در مواردیکه بین دوائر گمرکی و اشخاص محصول ده اختلافاتی رخ داده بود و همچنان وضع مقررات آن با اساس تصاویر مجلس وزراء صرف مساعی نموده است:

(۱) در اجرای موضوعاتیکه دوائر گمرکی در تطبیق مواد مندرجه و تعلیمات نامه دچار مشکلات شده و یا بین دوائر گمرکی و اشخاص اختلاف پیدا شده بود و از مدیریت گمرکات هدایت خواسته بودند. مدیریت عمومی گمرکات هدایت و تصویب مجلس وزارت را حاصل و به دوائر مربوط ابلاغ نموده که این فقرات عبارت از (۳۱۰۲) فقره میباشد.

(۲) راجع به نرخ اسعار خارجی همیشه با گمرکات مربوط و اطاق تجارت در تماس بوده و معلومات لازم را به گمرکات مربوطه اطلاع داده است که عده این مکاتیب عبارت از (۵۹۴) قطعه است.

(۳) مسائلیکه با صلاح و بهبود امور گمرکی و مطابق ساختن جریان کارهای آن با پیش آمدها و اوضاع جاریه ارتباط داشته است همیشه مورد مطالعه و مراقبت مدیریت عمومی گمرکات بوده و درین باره وقتاً فوقتاً هدايات لازم به گمرکات و مراجع مربوطه آن صادر شده که تعداد این هدايات عبارت است از (۱۰۶۶) قطعه است.

(۴) در عوائد گمرکی تزئید قابل ذکر نسبت به سالیان گذشته بعمل آمده است.

اجراآت مدیریت عمومی انسداد گمریزی:

مدیریت انسداد قاچاق در طی این سال در باره جلوگیری از امورد قاچاق و دستگیری اموال گمریزی و اشیاء ممنوعه تا حد ممکنه فعالیت نموده از یکطرف بوسیله اتخاذ ترتیبات صحیح و وسعت دادن تشکیلات افراد مؤظف و مراقبت کامله حتی المقدور از ورود و صدور اموال گمریزی جلوگیری نموده است. چنانچه تعداد ارتکاب واقعات گمریزی بر حسب معلوما تیکه در دست است خیلی تقلیل یافته و از طرف دیگر در دستگیری اموال گمریزی و اشیاء ممنوعه حتی الامکان اقداماتی بعمل آمده چنانچه اموال گمریزی که در سال مالی ۳۶ و ۳۷ دستگیر شده نشان میدهد که به تعداد (۷۲) فقره اموال وارداتی و به تعداد (۳۱) صادراتی و به تعداد (۴) فقره اموال ممنوعه دستگیر و حسب اصولات گمرکی راجع به آن معامله شده است.

اجراآت مدیریت عمومی تفتیش

بمنظور مراقبت از جریان امور مالی، حسابی، اداری، تفتیش نواقص جریانات سواستفاده و اجراآت مغایر مقررات و قوانین و اصول مملکت که از طرف مأمورین مربوط وزارت مالیه صورت بگیرد مدیریت عمومی تفتیش در تشکیل وزارت مالیه منظوری گردیده تا اینکه حسن و قبح اجراآت مأمورین را واضح ساخته و آن اشخاصی را که مرتکب خلاف مقررات و قانون و اصول و شئون ملی کردند بدوائر محاکماتی بادوسیه‌های مربوطه معرفی کند.

در سال مالی ۳۶ و ۳۷ هیات تفتیش وزارت مالیه در مدیریت تهیه، امور گمرک، ولایت ننگرهار در تحقیق اوراق تفتیش شرکت، پخته، در تصفیه ملکیت های قند ۱۵ و بعضی فقرات مختلفه دیگر مصرف و مشغول بوده در ظرف همین مدت (۸۳) فقره از طرف مدیریت عمومی تفتیش تحت تفتیش گرفته شده است.

اجراآت مدیریت هجاء و ته:

در ششماه اخیر سال ۱۳۳۶ جریده ثروت (زیریه) همچون سایر دستگاه های نشراتی به نشر مضامین مختلفه پرداخت ولی چنانچه معمول نشریات مسلکی است بحیطه مسلک معین خود محصور نبوده و مضامین مالی، اقتصادی، یولی کمتر فراهم میشد و ناشر مجبوراً به انتشار مضامین مختلف حقوقی، روانشناسی ادبی و حتی فلسفی متشبت میشد. برای مساعد ساختن زمینه جهت تهیه چنین مضامین، انجمن وزارت تصویب کرد که آغاز سال ۱۳۷ این نشریه بشکل يك مجله ماهوار تبدیل گردد. اداره مجله بهلاوه نشریات عادی یکتعداد کتب را نیز بطبع رسانده است.

اجراآت مدیریت عمومی تهیه

این مدیریت بسال ۱۳۳۳ بنام ریاست تهیه تاسیس گردیده و تدارک تمام لوازم و ما یحتاج وزارت ها و اچه از داخل و چه از خارج متعهد گردید و چنان شده که اكمال ضروریات متنوعه تمام دوائر دولت بعهده این ریاست محصور گردید. البته انجام چنین وظیفه بزرگ مستلزم آن بود که اشخاص فنی و صاحب تجربه و معلومات بر آن گماشته شود و از طرف دیگر بایست تنها مایلزم غیر اختصاصی بر این ریاست موكول میشد بنا برین قیصه یعنی عدم اشخاص فنی و اتساع ساحه تدارک و تهیه این ریاست نتوانست به تهیه تمام لوازم و وظیفه بسکه به آن سپرده شده بود موفق آید. و اجرای کارهای توريد مایلزم ضروری وزارت و دوائر دولت از خارج طوریکه پیش بینی شده بود صورت گرفته وزارت مالیه بالالفات به چنین تقایص از یکسو تهیه حوائج ضروریه اختصاصی وزارتخانه‌ها را بخود ایشان وا گذاشت و از طرف دیگر به تکمیل و تهیه مواد قر اردادهای نامکمل گذشته پرداخت و از جانب دیگر در تصفیه حساب های گذشته تفتیش امور مربوط آن اقدام نمود. تشکیلات وسیع این ریاست را ب مدیریت عمومی تهیه تبدیل کرد. این مدیریت چنانکه گفته شد از جانبی به تهیه و تکافوی مواد قرارداد شده سابقه می پردازد و از سوی دیگر مواد داخلی مورد احتیاج اکثر وزارتخانه‌ها را از قبیل روغن و بعض مواد خارجی دیگر تهیه میکند و در سال مالی ۳۶ و ۳۷ تا اندازه ممکنه رفع احتیاجات مواد داخلی و خارجی کلیه دوائر دولت را نموده توانست.

اجراآت ریاست کوپراتیف مامورین

ریاست کوپراتیف در سال مالی ۳۶ و ۳۷ بآدو مشکلات مالی که این موسسه به آن مواجه بود توانست به تهیه مراد واجناس مورد ضرورت مامورین حسب آتی به پردازد:

آرد	۱۲۲۹۲۴۶/۴۰	سیر
چای	۱۱۴۲/۰۰	سیر
روغن	۳۳۶۰/۰۰	سیر
برنج	۳۷۲۵/۰۰	سیر
ماش	۵۹۵۲/۰۰	سیر
نمک	۱۱۰۰/۰۰	سیر
صابون	۴۲۱۰/۰۰	کلچه
رخت ازهر نوع	۱۳۳۷۴/۰۰	متر
کشمیر	۹۴۰۰/۰۰	متر
پیر آهن	۲۷۱۴/۰۰	ثوب
بوت	۷۸۸۶/۰۰	جوره
کلوش	۳۲۳۶۹/۰۰	جوره
جراب	۲۶۱۹/۰۰	جوره

برای آینده نیز مدنظر است که احتیاجات ضروری مامورین چه ارتزاقی و چه پوشاکه باب منحصر به همان اجناس باشد که مقتضی استهلاك اصلی مامورین است. یعنی از پوشاکه باب مایحتاج سال تمام يك فامیل منجبت مترانه و نوعیت آن و ازار تزاقیه به تناسب شروط حیاتیه بروی تخصیصه کالوری و ایند کس حیات فردی متوازن به توان مالی کوپراتیف تهیه و تدارک و توزیع گردد. ناگفته نمیگذاریم که توزیع کوپون متناسب به توسعه تشکیلات اداری مملکت در سنوات اخیر بلند رفته تمام شرایط مربوطه آن تحت غور و تدقیق قرار گرفته است چنانچه ساعه توزیع کوپون از احصائیه ذیل احتوا و ارائه میشود.

در سال ۱۳۲۷	تعداد ۸۳۶۳ قطعه کوپون مشتمل بر	۴۵۰۰۰ نفر
در سال ۳۶ و ۳۷	تعداد ۲۱۴۲۹	» » » » ۱۰۷۵۷۶

د داخلې وزارت

تشکیل :

ع، ج ښاغلی سید عبدالله .	دوزارت و کیل
ع، ص عبدالرحیم	معین په لمړۍ رتبه
ښاغلی محمدعلی لمړی فرقه مشر .	د ژاندارم عمومی قوماندان
ع، خداداد	د ناقلینو لوی مدیر په (۲) رتبه
ع، محمد کبیر .	د پلټنې لوی مدیر په (۳) رتبه
ع، محمد طاهر .	د محاکماتو لوی مدیر « » « »
ص، عبدالسمیع .	مدعی العموم په (۴) رتبه
ص، فقیر محمد .	د احصائی لوی مدیر په (۳) رتبه
ص، نظر محمد	د سچل د ثبتو لوی مدیر په (۴) رتبه
ص، عبدالرحیم .	د مامورینو مدیر په (۴) رتبه
ص، عبدالرشید .	د محاسبی مدیر په (۴) رتبه
ص، محمد ابراهیم .	د قلم مخصوص مدیر په (۵) رتبه
ص، گل محمد .	د احصائی د لوی مدیریت مرستیال په (۵) رتبه
ص، سید کمال .	د محاسبی د مدیریت د تحقق مامور په (۵) رتبه
.....	د مرکز د گروپ آمر
.....	د جنوب غرب د گروپ آمر
ښاغلی سید بهاولدین .	د شمالی گروپ آمر
ښاغلی حافظ عبدالله .	د پښتو مدیر
» عبدالستار	د محلی اداراتو مامور

امور وزارت داخله

وزارت داخله مسؤل تأمین امنیت عمومی مملکت، تحکیم مبانی رفاهیت مردم و سیله تطبیق قوانین و پیشرفت آرزوهای دولت می باشد در طول این سال درین زمینه تا حد توان صرف مساعی نموده است.

وزارت داخله علاوه بر اجراءات معموله مخصوصاً به دو نکته حساس و مهم متوجه شده است نخست تدوین اصولنامه‌ها دوم تعدیل و تغییر قسمتی از تشکیلات.

تدوین قوانین تعلیمات نامیه ها :

مسلم است قوانین و تعلیمات نامیه‌ها وسیله تنظیم امور مملکت ضامن صحت و سرعت در کارها و تأمین منفعت عام و بالاخره سبب رفع مشکلات نامورین و مراجعین می باشد چون بدو وزارت داخله در قسمت وظائف و صلاحیت و مسئولیت های نامورین خود مخصوصاً برای حکام و علاقه داران کدام دستور العمل اساسی و مکمل نداشت و از این ناحیه وزارت داخله نایب الحکومه‌ها حکام اعلی، حکام کلان و حکام محلی و علاقه داران به مشکلات مواجهه بودند.

بناسی از آن اولتر برای تنظیم و تنسیق این امر بر حسب هدایت قانون اساسی مملکت تعلیمات نامیه اداره ولایات که وظائف و صلاحیت و مسئولیت های حکام را عموماً تجدید و تعیین می نماید و از نگاه تطبیق و عمل هم دوره امتحانی خود را گذرانده و تکمیل و تدوین نموده و بعد از طی مراتب تحت اجراء در داده است. از آن جا که تا حال تقسیمات ملکیه افغانستان تعیین محلات و مناطق ولایات و حکومات اعلی و کلان قانوناً تثبیت نشده بود و این امر مشکلاتی بازمی آورد اصولنامه تقسیمات ملکیه را ترتیب و برای طی مراتب به مقامات صلاحیتدار تقدیم نمود.

این اصولنامه افغانستان را از روی اداره بادر نظر داشتن وضعیت جغرافی و تعداد نفوس واحوال اجتماعی بولایات و حکومت اعلی تقسیم می کند و همکذا ولایات و حکومت اعلی را به چندین حکومت کلان و حکومت محلی و علاقه داری ها منقسم می سازد یعنی تعداد قواء و محلات و علاقه ها معین و هر علاقه داری و حکومت محلی و حکومت کلان و حکومت اعلی و ولایت قافو نامعین و تثبیت شده است. همچنان در این سال به ترتیب و تدوین اصولنامه مجالس مشاوره هم موفق گردید و در این اصولنامه طوریکه به مطابقت خواهد رسید صورت تشکیل مجالس اعضای طبیعی و منتخبه انصاب و تصویب و قرار و فیصله و وظائف و صلاحیت مجالس مشاوره تعیین و توضیح شده است.

تعدیل تشکیلات :

تعدیل قسمتی از تشکیلات که بنا بر ایجابات محیطی و رسیدگی به احوال مردم بادر نظر گرفتن پروژه های اقتصادی مملکت، بعد از طی مراتب قانونی حسب ذیل صورت گرفته است :

بولایت هزار شریف :

تعدیل حکومت کلان شیرخان به حکومت اعلی شیرخان.

حکومت اعلی فراه :

۱- تعدیل حکومت درجه اول چخانسور به حکومت کلان.

۲- تعدیل علاقه داری اصل چخانسور به حکومت درجه (۲)

۳- تعدیل علاقه داری چهار برج به حکومت درجه (۲)

۴- الحاق علاقه داری جوین به حکومت درجه (۲) اصل چخانسور.

ولایت کابل و پروان :

- ۱- تعدیل حکومت درجه اول کوهدامن به حکومت کلان.
- ۲- انفکاک علاقه داری قرباغ و قریه استرغیچ از حکومت اعلی پروان و تشکیل یک حکومت درجه (۳)
- از علاقه داری قریه باغ و قریه استرغیچ و علاقه داری استالف بشام حکومت درجه (۳) قرباغ مربوط به حکومت کلان کوهدامن .

۳- تعدیل علاقه داری شکردره به حکومت درجه (۳) -

حکومت اعلی گرشک:

- ۱- تعدیل حکومت درجه (۲) نهرسراج به حکومت درجه (۱)
- ۲- تعدیل حکومت درجه (۱) موسی قلعه به حکومت درجه (۲)
- ۳- تعدیل حکومت درجه (۱) گرمسیر به حکومت درجه (۳)
- ۴- تعدیل علاقه داری باغران به حکومت درجه (۴)
- ۵- تعدیل علاقه داری ریشو به حکومت درجه (۴)
- ۶- الغای علاقه داری قلعه بست .
- ۷- انتقال مرکز حکومت اعلی از گرشک به لشکرگاه و نقل مرکز حکومت نهرسراج به گرشک .

نقل و اسکان اقوام :

تجدید این پروژه وزارت داخله موفق شد که در ظرف سال ۱۳۳۶ به تعداد دوهزار و نه صد خا نوار نقلین و سه صد و سی و چهار خانوار مهاجرین (بی خانه زمین) رادر ولایات مزارشریف - قطغن شبرغان و وادی هیرمند ساکن و به آن ها زمین توزیع نمود .

مسائل محاکماتی:

در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۱۰۸ فقره و در سه و نیم ماه سال ۱۳۳۷ (۲۵) فقره محاکماتی از طریق مدیریت محاکمات وزارت داخله در تاثیر تفتیش و تحقیق مرکز و ولایات و در اثر مرافعه خواهی و تمیز خواهی وزارت داخله از نظریات حقوق دولت و مرافعه و تمیز خواستن محکومین و مدعیان به محاکمات ابتدائیه و مرافعه و تمیز ریاست محاکمات صدارت عظمی و مجالس مشاوره و حکومت اعلی دائر و فیصله صادر شده است و همکذا به تعداد (۸۲) فقره فیصله از ابتدای سال ۱۳۳۶ الی ۱۵ سرطان ۱۳۳۷ پس از غور و مداقه و تطبیقات قانونی به غرض تطبیق و اجراء به مقامات ذی علاقه ابلاغ شده است . هجرتان به تعداد (۱۱) فقره غرض رفع نواقص قانونی به مراجعش فرستاده شده است .

ترقیعات مقرریهسا - تقدیر :

در سال ۱۳۳۶ منمورین ذیل وزارت داخله ترفیع نموده اند :

بناغلی سید عباس مامور رتبه (اول) حاکم اعلی غزنی برتبه نائب الحکومه	
بناغلی غلام حیدر حاکم اعلی میمنه از رتبه	(۳) به رتبه (۲)
بناغلی عبدالغفار حاکم دند از رتبه	(۴) به رتبه (۳)
بناغلی عبدالرسول حاکم سبین بولدک از رتبه	(۲) به رتبه (۳) به حکومت کلان ارزگان .
بناغلی عبدالمجید حاکم کلان خوست از رتبه	(۴) به رتبه (۳)

- ښاغلی محمد موسیٰ حاکم، سپین بولدک قندهار از رتبه (۵) به رتبه (۴).
 ښاغلی محمد علی حاکم انجیل هرات از رتبه (۵) به رتبه (۴).
 ښاغلی عطاء محمد عضو تفتیش وزارت داخله از رتبه (۶) به رتبه (۵).

مقرری ها :

- ۱- ښاغلی محمد صدیق مامور رتبه اول سابق رئیس محکمه مرافعه به حیث حاکم اعلیٰ شبرغان .
- ۲- ښاغلی خداداد مامور رتبه سوم مدیر عمومی ناقلین الی زمان صحت یابی ښاغلی عبدالرحمن یویل به وکالت حکومت اعلیٰ بدخشان .
- ۳- ښاغلی سید عبد الغفار مامور رتبه (۴) سابق کمیسار اسلام قلعه بحیث آمر تفتیش قندهار .
- ۴- ښاغلی عبدالشکور مامور رتبه ۳ سابق حاکم کلان لغمان بحفظ رتبه بحیث حاکم درجه اول پشتونکوټ میمنه .
- ۵- ښاغلی روشندل مامور رتبه (۴) سابق مدیر اطلاعات قبا ئل بحیث حاکم کلان خوست ولایت پکتیا .
- ۶- ښاغلی عبدالعزیز مامور رتبه (۴) حاکم آقچه برتبه موجوده کفالت به حکومت کلان بلخ ولایت مزار شریف .
- ۷- ښاغلی عبدالکریم مامور رتبه (۴) سابق حاکم کلنگار نوگر بحیث حاکم درجه اول شیندند هرات .
- ۸- ښاغلی عبدالرحیم مامور رتبه (۴) سابق حاکم شین دند بحیث حاکم درجه اول اندخوی میمنه .
- ۹- ښاغلی محمدانور مامور رتبه (۴) ریاست انکشاف وادی هیر مند بحیث حاکم درجه اول نهر سراج گر شک .
- ۱۰- ښاغلی محمداسلم مامور رتبه (۴) سابق مدیر مامورین ریاست قبا ئل بحیث مدیر اداری مزار شریف .
- ۱۱- ښاغلی عبدالباقی مامور رتبه (۴) سابق حاکم موسی قلعه گر شک معادل رتبه اش بحیث مدیر اداری قندهار .
- ۱۲- ښاغلی عبدالرحیم مامور رتبه (۵) سابق حاکم امام صاحب قطن بحیث حاکم درجه اول موسی قلعه گر شک .
- ۱۳- ښاغلی حفیظ الله مامور رتبه (۵) سابق حاکم اناردره فراه بحیث مدیر اوراق وزارت داخله .
- ۱۴- ښاغلی عبدالرشید مامور رتبه (۶) سابق حاکم کلنگار بحیث حاکم درجه (۲) شهرک هرات .
- ۱۵- ښاغلی عنایت الله مامور رتبه (۶) سابق حاکم پغمان بحیث حاکم درجه (۲) رودات ننگرهار .
- ۱۶- ښاغلی عبدالرحمن مامور رتبه (۸) احصائیه لیسانسه ادبیات بحیث مدیر احصائیه ولایت هرات .
- ۱۷- ښاغلی فیض محمد مامور رتبه (۹) لیسانسه حقوق سابق علاقه دار کلنگار بحیث حاکم درجه (۲) کلنگار .
- ۱۸- ښاغلی اورنگزیب مامور رتبه (۹) سابق علاقه دار استالف بحیث حاکم درجه (۲) چهاردهی کللی .

۱۹- ښاغلی محمد اعظم مامور رتبه (۸) ليسانسه حقوق سابق سر کاتب مدیریت اداری ولایت کابل بحيث مدعی العموم ولایت موصوف .

مامورینکه در سال ۱۳۳۵ طور فیلوشیپ به امریکا اعزام و در سال ۱۳۳۶ موقفاته بوطن عودت نموده اند:

۱ - ښاغلی محمد احسان (نزار) آمر شعبه اول مدیریت مامورین وزارت داخله

۲ - ښاغلی محمد سرور (ایوبی) عضو تفتیش وزارت داخله .

۳ - ښاغلی عبدالغفور (رؤفی) عضو تفتیش وزارت داخله .

۴ - ښاغلی تاج محمد (بار کزائی) سر کاتب مدیریت محاکمات وزارت داخله

۵ - ښاغلی محمد یار (غزنی) سر کاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۶ - ښاغلی عبدالرحیم (وراق) سر کاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۷ - ښاغلی عبدالرحمن « (سهاک) سر کاتب مدیریت احصائیه وزارت داخله

۸ - ښاغلی فیض محمد حاکم کلنگار لوگر ولایت کابل .

۹ - ښاغلی محمد یوسف (شریف زاده) حاکم ده سبز ولایت کابل .

۱۰ - ښاغلی حفیظ الله (کریمی) سر کاتب مدیریت قلم مخصوص وزارت داخله

۱۱ - ښاغلی محمد اعظم (مژده) مدعی العموم ولایت کابل .

۱۲ - ښاغلی نور محمد (هور) مدیر احصائیه ولایت قندهار .

تقدیر نامه ها

مامورین ذیل با اثر حسن اجرا آت و فعانیت در وظیفه باخذ تقدیر نامه موفق گردیده اند .

۱ - ښاغلی غلام حیدر حاکم اعلی میمنه . تقدیر نامه درجه (۲)

۲ - ښاغلی عبدالکریم حاکم کلان چغانسور فراه تقدیر نامه درجه (۳)

۳ - ښاغلی عبدالملک حاکم اندر غزنی تقدیر نامه درجه (۳)

۴ - ښاغلی عبدالرحیم حاکم اندخوی میمنه تقدیر نامه « (۳)

۵ - ښاغلی گل محمد حاکم برکنر ولایت ننگرهار تقدیر نامه « (۳)

۶ - ښاغلی محمد علی حاکم مقر غزنی تقدیر نامه درجه (۳)

۷ - ښاغلی سلطان حمید کاتب احصائیه حکومت شیندند هرات تقدیر (۳)

۸ - ښاغلی محمد گل کاتب تحریر حکومت برکنر ولایت ننگرهار تقدیر نامه درجه (۳)

لیسانسه های حقوق و علوم سیاسی که در سال ۱۳۳۶ به وزارت داخله شامل کار شدانند

۱ - ښاغلی عبدالرزاق (برومند)

۲ - ښاغلی محمد هاشم (ترین)

۳ - ښاغلی عبدالحبیب (صافی)

۴ - ښاغلی محمد محسن (طاهری)

ديپلان وزارت

تشكيل :

وزير

ع ص عبدالحى عزيز

معين به (۱) رتبه

مشورتي كمسيون :

خارجي مشاوره تنه

خارجي اجيران ۵ تنه

بناغلي سيد امين الله بها دكفيل بحيث

دقلم مخصوص مدير به ۴ رتبه

مامور به (۶) رتبه يوتن

ديپلان لوى مدير يت :

لوى مدير به ۲ رتبه يوتن

مرستيال به (۳) رتبه يوتن

دبشرى قوا دتهيبى مدير يت :

مدير به ۴ رتبه يوتن

غړى به (۵) رتبه يوتن

» » ۶ » »

دعامو د اجتماعى خدمتو نو مدير يت :

مدير به ۴ رتبه يوتن

غړى به ۵ رتبه يوتن

غړى به (۶) رتبه يوتن

دبانكد اري او مالي چارو مدير يت :

مدير به ۴ رتبه يوتن

غړى به ۵ رتبه يوتن

» » ۶ رتبه يوتن

دكازو او صنايعو مدير يت :

مدير به (۴) رتبه يوتن

غړى به (۵) رتبه بناغلي وكييل احمد نوري دكفيل به حيث

» به (۶) رتبه يوتن

دتجارت مدير يت :

مدير به (۴) رتبه يوتن

غړى » (۵) رتبه »

» (۶) » يوتن

دحمل او نقل او مواصلا تو مدير يت :

مدير به (۴) رتبه يوتن

غړى به (۵) » »

» به (۶) » »

د کړهڼی او ویاړو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
 غړی په ۵ » ښاغلی عبداللطیف نصیری د کفیل په حیث
 غړی » ۶ » یوتن

د توحید او انسجام مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه ښاغلی علی احمد ها رونی
 غړی په ۵ رتبه یوتن
 » » ۶ » ښاغلی محمد اکبر د کفیل په حیث

د احصائی او تنبهاو لوی مدیریت :

لوی مدیر په ۲ رتبه ښاغلی محمد باقی یوسفزی د کفیل په حیث
 مرستیال په ۳ رتبه یوتن

د کتابخانې او علمي مراجه او مدیریت :

مدیر په (۵) رتبه یوتن
 غړی په ۶ رتبه یوتن

د را پورو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
 غړی » ۵ رتبه »
 » » ۶ » »

د تنبهاو او تحقیقا تو مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
 غړی » ۵ » دوه تنه (ښاغلی محمودخان د کفیل په حیث)
 » » ۶ » یوتن

د احصائی مدیریت :

مدیر په ۴ رتبه یوتن
 غړی په ۵ » دوه تنه (ښاغلی صالح محمد نورزای د کفیل په حیث)
 غړی په ۶ » یوتن

د خارجي تعاون دار تباطو لوی مدیریت :

لوی مدیر په ۲ رتبه ښاغلی فقیرنهی الفی د (کفیل په حیث)
 دار تباطو او معلوما تو مدیر - ښاغلی فیض محمد د کفیل په حیث
 د انسجام او توحید مدیر - ښاغلی سید محمد یاسین ضیاء د کفیل په حیث
 غړی په ۵ رتبه ۴ تنه ښاغلی هدایت الله عزیززی د کفیل په حیث
 غړی په ۷ رتبه ۴ تنه ښاغلی غلام محی الدین د کفیل په حیث

د ادارې لوی مدیریت :

مدیر په ۳ رتبه ښاغلی محمد موسی خداداد دکفیل په حیث

د پانزو مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی سیف الدین (کفیل)

په ۶ رتبه یوتن

په ۷ رتبه »

د مامو رینو مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی عبدالخلیل (کفیل)

په ۶ رتبه یوتن

په ۷ رتبه »

د محاسبی لوی مدیریت :

په ۳ رتبه ښاغلی محمد اسحق (کفیل)

د جنسی مدیریت :

په ۵ رتبه ښاغلی عبدالاحد

په ۶ رتبه ۲ تنه

په ۷ رتبه یوتن

د نقدی مدیریت :

په ۵ رتبه یوتن

په ۶ رتبه دوه تنه ښاغلی محمد ظاهر (کفیل)

« یادگار معارف » در بغمان

گمرک تورخم افغان

انچه انچه احداث سر كجديد پون فو رستان (نگر حار)

امور وزارت پلان

مد از تصویب پلان پنجساله اقتصادی کشور (دراخبر سال ۳۵) وزارت پلان تاسیس گردیده و در اوایل حمل ۱۳۳۶ یعنی تقریباً شش ماه پس از تصویب اجرای پلان، بکار آغاز کرد، و اینست خلاصهٔ اجراآت آن :

مدیریت عمومی پلان

این مدیریت اداری مسئولیت اساسی طرح و تجدید نظر در پلانهای انکشافی میباشد و باین منظور مفردات مهمهٔ پیشرفت پلان و سیاست و خطمشی اقتصادی را که در تامين و تهیه و ترتیب پروگرامها و پروژهها باید تعقیب شود بوزیر امور پلان پیشنهاد و تقدیم میدارد. مدیریت عمومی پلان مسئولیت انجام بخشیدن و توحید شقوق مختلفه پلان را بعهده دارد باین صورت این مدیریت عمومی متشکل از هشت شعبه ذیل میباشد انجام و توحید تهیه و تامين قوای بشری - زراعت و آبیاری - حمل و نقل و مواصلات معادن و صنایع - بانکها و امور مالی - خدمات فرهنگی و اجتماعی و صحی .

در عمل این مدیریت عمومی قبل از همه هدفها و مرامهای عمده پلان را که انجام و اجرای آنها بوزارتخانهها و مؤسسات مختلفه تعلق میگیرد - از روی پلان عمومی ترتیب داده و آنرا با ساس پروژه تفریق نموده است - جهت نگهداشت يك

رکورد صحیح این مدیریت رابورهای سه ماهه - شش ماهه و سالانه اجراآت انکشافی وزارتخانهها و دواير دارای پلانچه از لحاظ اجراآت و چه از نظر حسابی بدست آورده و باطریقهٔ جدید آنها را مرتب نموده است که با اینصورت مدیریت موصوف سعی می و رزند با بدست آوردن معلومات بیشتر و کساملتر راجع به پروژههای انکشافی برای تمام این پروژه هادوسیه های جداگانه ترتیب و با کمال آن پیردازد .

همچنان مدیریت عمومی پلان سالانه با همکاری وزارت مالیه و وزارتخانهها و دواير مربوطه بادر نظر داشتن وضع مالی - منجملهٔ هدفهای پیشبینی شدهٔ پلان - پروژههای مهم و پروژههای تیرا که تحت اجرا بوده تثبیت نموده و بودجه و پروگرام انکشافی هر وزارتخانه را تعیین مینماید .

مدیریت عمومی پلان همواره با وزارتخانهها و مؤسسات در تماس بوده و تا حد امکان سعی ورزیده است مشکلات شانرا چه از لحاظ فینانسمان و چه از نظر مسایل غیر یولی - بصورت مستقیم یا غیر مستقیم مرتفع سازد . از همین حالا برای تهیه و ترتیب پلان پنجسالهٔ انکشافی دوم دست باقوامات ابتدائی زده است چون پلان حاضره بنا بر فقدان اساسات احصائیوی دقیق و معلومات و سرویهای قبلی وقت و لزوم فوری شروع کار چنانچه باقیباید و شاید تمام شرایط و ملحوظات پلان را نتوانسته مراعات نماید لذا بنا بر تجربهٔ نیکه ازین موضوع بدست آمده لازم دیده میشود تا از حال به يك سلسلهٔ تبعات - جمع نمودن احصائیهها - تحلیل آنها و از همه مهمتر بکتهاد سرویهای ابتدائی پرداخته شود - بدین ملحوظ امید میرود سرویهای آتی در ظرف سه سال آینده پلان تکمیل شده و برای بدست آوردن معلومات لازمه دیگر نیز سعی خواهد شد .

(۱) نفوس شماری که توقع میرود در سال ۱۹۶۰ صورت بگیرد .

(۲) سروی قوای بشری یعنی دانستن قدرت و دارائی مملکت از نقطه نظر متخصصین کارگران ماهر و عادی و غیره و هم آهنگی و تنظیم و توزیع این قوا در شقوق مختلفهٔ پلان .

(۳) سروی منابع آبی و اراضی - یعنی دانستن قدرت و ثروت مملکت از لحاظ آبها و اراضی طرز استفاده از آنها چه در زراعت و آبیاری و چه بدست آوردن قوای برق. با همکاری وزارت زراعت - فوائد عامه و معادن و صنایع.

(۴) سروی منابع معدنی - این سروی که ثروت و دارائی مملکت را از لحاظ منابع معدنی معلوم میسازد از چندی بایشتر شروع گردیده چنانچه وزارت معادن و صنایع از یکطرف به تفحصات و مطالعات طبقات الارضی و از جانب دیگر برای عکس برداری کل مملکت برای تثبیت و تعیین این منابع جداً مصر و ف بوده و نتایج آن امید است قبل از ختم پلان اول بدست بیاید.

(۵) سروی ها و مطالعات در حقوق - صناعت - تجارت و غیره به کمک و همکاری وزارت های مربوطه آن و یک تعداد متخصصین و مشاورین خارجی که در این وزارت مصروف میباشد تحت اجراء قرار دارد.

مدیریت عمومی احصائیه و تتبعات

این مدیریت معلومات و سوابق را راجع به اقتصاد دافغانستان و دیگر کشورها نیکه برای پیشرفت پلان ضروری باشد جمع و تهیه مینماید و دارای شعبات ذیل است:

الف - شعبه احصائیه: این شعبه تنظیم و توحید امور احصائیه مملکت را بعهده داشته و بمظور بدست آوردن معلومات مجموعی منظم احصائیه حتی امکان از فعالیت موسسات و شعبات موجوده احصائیه در وزارت ها و دوا و پرو لایات و موسسات استفاده کرده و موسسات مربوطه را به جمع آوری معلومات بیشتر تشویق خواهد نمود و خواهید کوشید تا از تکرار اجراءات جلوگیری بعمل آید. این شعبه راجع به نوعیت و ماهیت معلومات نیکه باید فراهم گردد درباره اساسات فراهم آوری بترتیب آن در مورد رجحان نیکه در جمع آوری انواع مطلوبه لمومات احصائیه قیوی باید مراعات شود (تا با اساس آن نظر به مقتضیات تحلیل اقتصادی ملی معلومات لازم برای اتخاذ تصمیمات خط مشی اقتصادی بدست آمده بتواند) وزارت ها و موسسات مشوره و سفارش ها تقدیم مینماید.

ب - شعبه تتبعات و تحلیلات: اقتصادی این شعبه برای تهیه معلومات راجع به اقتصادیات افغانستان بشمول سنجش و محاسبه عاید ملی - پرداخته و به تحقیق و تتبع در مورد سرمایه گذاری بیلائنس تادیات و سایر موضوعات اشتغال می و رزد.

ج - شعبه تهیه راپورها، معلومات تیرا که شعبات احصائیه و تتبعات در باره اقتصادیات افغانستان تهیه کرده اند برای نشر آماده میکنند و این شعبه مرکز تهیه مواد (راجع به احصائیه و اقتصاد) بمنظور نشر و اشاعه میباشد.

شعبه چهارم آن کتابخانه و مراجعات علمی میباشد که در آن آثار اقتصادی مخصوصاً راجع به انکشاف اقتصادی شامل کتب - جراید پلانهای انکشافی و نشرات احصائیه و سایر ممالک جمع گردیده به معرض استفاده مامورین وزارت و سایر مراجعین قرار میدهند.

اجراءات این مدیریت عمومی از هنگام تاسیس تاکنون عمدتاً عبارت از تهیه و ترتیب یک سروی عمومی مملکت در تمام رشته های اقتصادی قرار آتی بوده است:

الف - قسمت تجارت خارجی: در این موضوع احصائیه تجارت خارجی افغانستان که شامل صادرات و واردات میباشد از سال ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۵ توسط این مدیریت بدست آمده و تمام سزلهای مذکور از نظر امتعه و از لحاظ ارزش و همچنین مبدأ و مرجع صادرات و واردات تحلیل و جداول جداگانه برای هر کدام آن تهیه گردیده و بعداً جداول دیگری که حاوی هر دو موضوع یعنی هم امتعه و ارزش میباشد بصورت عمومی برای هر سال ترتیب داده شده است.

ب - قسمت پول و بانکداری: این مدیریت عمومی باتمام بانکها بتماس آمده و بیلانسهای تمام آنها را برای مدت شش سال (یعنی ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۵) به سیستم مطلوبه بدست آورده و باساز آن يك سلسله جداولی را که حاوی ارقامی را جمع به حجم پول افغانستان - صورت پرداخت کردید چه در سکتور انفرادی و چه دولتی - اوضاع انقلا سیونی یاد یقلا سیونی و بالاخره تاثیر تمام آنها بالای قییم میباشد ترتیب داده شده است.

ج - قسمت معادن و صنایع: احصائیهها و معلومات مفیدی راجع به معادن تولیدات آن و سایر موضوعات مربوطه به آن از یکطرف و مر بوط صنایع از سوی دیگر - در این مدیریت جمع گردیده و بصورت تابلوهای مرتب ذرا آورده شده است که معلومات آنها تمام معادن و صنایع مملکت را احتوا میکند.

د - مالیه: در این رشته بودجه های وارداتی و مصارف شش سال فوق را بشمول بودجه های انکشافی مر بوط پلان بدست آورده و جداول تحلیلی در مورد قروض دولت و تفصیلات آن تهیه نموده است.

اکنون مدیریت عمومی در نظر دارد ترتیبی را اختیار نماید تا بتواند تمام مواد احصائیوی را که در کلیه وزارت خانهها و موسسات جمع آوری میشود در هر رشته بیکه باشد توحید و تنظیم نموده علاوه تا مد نظر است تا جهت تربیه یکتعداد مامورین احصائیه به متود های جدید احصائیوی يك کورس مستعجله سه ماهه تشکیل گردد که دوا ن متخصصین مر بوطه طرق جدید اخذ مواد و غیره مسایل احصائیوی را با در نظر داشتن شرایط و اوضاع مملکت به مامورین احصائیه دوا یر ذی علاقه نظراً و عملاً تدریس خواهند کرد.

مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجی:

مدیریت بیکه قبلاً بنام مدیریت ارتباط یونور بوط صادرات عظمی بود - از ماه میزان سال ۱۳۳۶ ببعده وزارت پلان بنام مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجه ملحق گردید.

این مدیریت عمومی مطالعات راجع به تعاون خارجی را (چه در ساحه فنی و چه در ساحه انکشافی) بمعبده داشته و در اجرای این عمل از شعبات و تسهیلات بیکه در مدیریت عمومی پلان از لحاظ معلومات فنی و اقتصادی که در شقوق مختلفه موجود است استفاده خواهد نمود. مدیریت عمومی ارتباط تعاون خارجه تمام امور امداد تخنکی را که از منابع خارجی بداتر مختلفه مملکت میرسد اداره و ارتباط داده و هم آهنگی را بین پروگرامهای مختلفه منابع خارجی و ادارات مختلفه دولتی همیشه فراهم آورده و مراقبت پیشرفت پروگرامهای مرتبه میباشد.

منابع خارجی که با حکومت افغانستان از روی همکاری بیش آمده اند عبارتند از:

الف - ملل متحد:

امداد بیکه در سال ۱۳۳۶ از طرف ملل متحد واجنسی های اختصا صی آن بعمل آمده عبارت است از مبلغ ۷۱۸۰۰۰ دلار که برای متخصصین - تربیه متعلمین افغانی در خارج و خریداری اجناس لازمه پروژه های ارتباطی به ترتیب ذیل بمصرف رسیده:

۱ - متخصصین بیکه در تحت پروگرام اداره تخنکی یو - ان در شقوق مختلفه ادارات حکومت افغانستان مشغول فعالیت گردیده عبارت بود از ۶۵ نفر که ۹ نفر آن از طرف اداره تخنکی یو - ان و ۲۱ نفر

آن از جانب موسسه خورا که وزارت جهان و ۸ نفر از جانب یونسکو ۱۰ نفر از طرف موسسه بین المللی هوا نوردی ملکی و ۱۸ نفر از جانب موسسه صحتی جهان و ۴ نفر از طرف مؤسسه بین المللی کار و ۲ نفر از طرف موسسه بین المللی مخبرات میباشند.

۲- متعلمین افغانی که در خارج در شقوق مختلفه تربیه شده تعداد آن به ده نفر میرسد.

۳- سامان ضروریه پروژه های ذی ارتباط بمبلغ ۱۲۰۰۰۰۰ دالر خریداری گردیده. علاوه امدادیده از طرف اداره یونسف بعمل آمده بالغ ۳۹۰۰۰۰ دالر بوده که در تهیه دی دی تی شیر - مایون ادویه - سامان شفاخانه زایشگاه و امثال آن به صرف رسیده.

در مقابل سهمیه حکومت افغانستان با سهم حق المضویت بمو سسات اختصاص سازمان ملل متحد در سال ۱۹۵۸ - بالغ به ۴۹۱۵۹ دالر و مبلغ ۱۴۵۳۳ فرانک سویسی و ۸۰۸۵۰ - افغانی میشود که بر حسب ذیل از طرف وزارت خانه پرداخته شده:

۱- هوا نوردی ملکی ۳۹۲۸ دالر - ۲- مدیریت متر و لوژی ۷۷۳ دالر - ۳- وزارت صحتیه به یونسف ۸۰۰۰ دالر و به دلیواج او - ۷۷۶۰ دالر - ۴- وزارت زراعت ۶۶۴۴ دالر - ۵- وزارت معادن ۹۵۵۴ دالر - ۶- وزارت پلان بعوض سهمیه برای امداد تخنیککی یونو ۱۲۵۰۰۰ دالر - ۷- وزارت مخبرات ۱۴۵۳۳ فرانک سویسی وزارت معارف (۸۰۸۵۰) افغانی بر علاوه مصارف محلی متخصصین و اداری هیئت امداد تخنیککی ملل متحد مقیم کابل طبق موافقه قبلی که بردوش حکومت میباشد مبلغ (۴۵۲۰۶۰۰/۲۴) افغانی در سال گذشته بحساب شان تادیه گردیده:

ب- اداره همکاری بین المللی امریکا:

۱- امداد تخنیککی اداره مذکور در سال گذشته به ۳۰ میلیون دالر بالغ میگردد که از آن جمله مبلغ ۴۷۸۰۸۰ دالر برای فیلوشپ ۶۰۸۰۰۰ دالر برای متخصصین ۱۰۱۷۰۰۰ دالر برای قراردادی های تخنیککی - ۴۹۰۲۲۰ - دالر برای اجناس ۴۰۶۷۰۰ دالر بطور متفرقه به مصرف رسیده است.

امداد تخنیککی مذکور کاملاً بصورت رایگان میباشد.

۲- امداد انکشافی اداره بین المللی امریکا:

۱- بطور رایگان

۲- بطور قرضه

مجموع امداد انکشافی بالغ به یازده میلیون و چهارصد و هفت هزار و دو صد دالر میشود که از آن جمله مبلغ ۵۷۵۰۰۰۰ دالر آن قرضه طویل المدت بوده و مبلغ ۵۶۵۷۲۰۰ دالر آن گران (امداد رایگان)

میباشد.

ج- ایشیا فونڈیشن:

مجموعه امدادیکه در ساحه های معارف و انکشاف دهات از طرف آن موسسه بعمل آمده به ۳۱۵۰۰۰ دالر بالغ میگردد.

د- جمهوری فیدرالی آلمان غربی:

بتاریخ ۳۱ جنوری ۱۹۵۸ - قرار دادی بین حکومت شاهی افغانستان و حکومت جمهوری اتحادیه آلمان در باره همکاری اقتصادی و تخنیککی بعمل آمده که اساس آن حکومت فیدرالی آلمان غربی متعهد گردیده تا در تکامل مکاتب تخنیککی - فیلو شپها در جمهوری اتحادیه آلمان - تبادلۀ ما مورین اداری قیاس سر ویس جیا لوجی - تاسیس اداره مراقبت اقتصادی آب و درکشایهای نو نوی و متخصصین برای شقوق مختلفه اقتصادی و پلانهای مقدماتی معاونت نماید.

دمطبوعاتو مستقل ریاست

تشکیل:

ج، سید قاسم ریشتیا
ع، ص عبد الستار شالیزی

رئیس
ہرستیا

مشاور: بناغلی عبد الوہاب طرزی
د قلمم خصوص، مدیر:

بناغلی عبد الاحد لطیف زاد

دمطبوعاتو لوی مدیریت:

لوی مدیر: بناغلی فضل احمد زرمتی

غری: بناغلی جانباز کسا بیسائی

» مفتون »

» عبد الغفار »

» فقیر محمد »

» محمد حسن جدی »

» محمد انور « مفتی »

دنشر اتو لوی مدیریت:

لوی مدیر

د داخل نشر اتو مدیر

بناغلی عبدالکریم روہینا « کفیل »

د افغانستان کا لئی مسؤل مدیر:

ج، سید قاسم ریشتیا

سر اجالدین وھاج

غری: بناغلی صباح الدین کشککی

» بناغلی حبیب الرحمن جدیر

د خارجی نشر اتو مدیر: » محمد حسن فہیمی « کفیل »

غری: » میر محمد نسیم »

»

دفرہنگی روابطو لوی مدیریت:

لوی مدیر: بناغلی محمد نجیم آریا « کفیل »

د افغانستان د معرفی مدیر: بناغلی محمد شریف ایوبی « کفیل »

غری: » نظر محمد »

»

د عکاسی اولم برداری مدیر: » عبدالصمد آصفی « کفیل »

غری: » محمد نادر »

» لو نگین »

د افکارو دروزني لوی مدیریت:

لوی مدیر
د پیام حق دمجلې مسؤل مدیر
د کتا بخاني لوی مدیر
غړی

بناغلی محمد شاه رشاد
« محمد یونس خالص »
« غلام جان »
« فدا محمد »

ده حسابي لوی مدیریت:

لوی مدیر
د اداری مدیر وکیل

« رامچند »
بناغلی لطیف زاده

د کتابل راډیو ریاست:

رئیس
مسلمکی مرستیال
اداری »
د پښتو یزغ دمجلې مدیر

بناغلی عبدالرؤف بینوا
« عبدالحق واله »
« رستم علی سلطانی »
« غلام حبیب نوابی »

.....

د تهبې مدیر
غړی
دموسبې مدیر
د اداری مدیر

« محمد نذیر ترنگ وال »
« حفیظ الله خیال » کفیل
« میر جسان » کفیل

امور ریاست مستقل مطبوعات

امور نشراتی

ساعی ریاست مطبوعات برای انکشاف سوبه نشراتی، روزنامه ها، جرائد و مجلات، و یافتن طرق بهتر بغرض ارتقا سطح مطبوعات کشور و بهبودی وضع مسائلات و تقاضات بیش از پیش بهد ف اساسی خود که همکای بادواتر و مؤسسات نشراتی در کور و ولایات باشد نزد یک بوده و درین زمینه رویه گرفته بصورت غیرهستقیم مؤسسات متذکره و در روزنامه ها را مساعدت کرده است. برای رسیدن باین مرام از کمک دانشمندان و فضلای مملکت استغاده بعمل آورده است. همچنان بغرض توضیح نقاط نظر و تفهیم سیاست نشراتی دولت به ارباب جرائد و در نزد یکی اشک مطبوعات بایکدیگر زمینه را بوسایل ممکنه مساعد ساخته است، تا نامه نگاران با اشتراک مساعی مؤثرتر بشوایند در ساحه خدمات مطبوعاتی و نشراتی و مجاهده برای رفع نیازمندی های محیط موقیعت بیشتر را نصب گردند.

برای تقویة کتا بخانه های ولایات ریاست مطبوعات ذریعه شعبات اختصاصی خود همکاری نموده و کتب طرف احتیاج کتا بخانه های متذکره را به سرعت ممکنه تهیه و با اختیارشان گذاشته است. همچنان برای اینکه ارتباط روزنامه های داخلی با جراید و مؤسسات نشرات خارجی استوار گردند و وسیله معرفی شده و برای استفاده بیشتر آنها از مطبوعات خارجی سعی و همکاری کرده است. مزید بر آن جهت تهیه تراجم مقالات - داستا نها و موضوعات روز و سایر مطالب مفیده که در بلند بردن سوبه نشراتی روز نامه خدمتی بنماید بانویسندگان، مترجمین و متشیعین نخبه تماس گرفته و همکاری فضیلا ی موصوف را با مطبوعات کشور بیش از پیش جلب کرده است.

چون علاقمندان روزنامه ها به اطلاعات جهان - انکشافات علمی، اختراعات تخنیککی و ابتکارات هنری بیشتر نیازمند میباشند، ریاست مطبوعات درین زمینه نیز توجه نموده مواد مطلوبه را از منابع اولیه آن اخذ و به دوایر روزنامه ها سپرده است.

چون ولایات کشور نظر بمعاذیر اقتصادی و عدم وسایل کافی در قسمت اخذ خبرهای داخلی و لایهای انکشافی دولت و سایر تحولات اجتماعی - خدمات عامه - انکشاف امور صحی، بهبودی اوضاع ذراعتی و فلاحتی مملکت هنوز هم نیازمند مساعدت میباشند، ریاست مطبوعات درین رشته نیز سهم گرفته در تهیه وسایلی که نیازمندی روزنامه ها را ازین ناحیه مرتفع بسازد، همکاری نموده و بابت دست آوردن معلومات کافی از شعبات مسؤل وزارت خانه ها و توزیع آن به جراید صرف مساعی کرده است. همچنان در تهیه سازمان لوازم طباعتی و قتا فوقتا بهمکاری ریاست مطابع با مطابع روزنامه های ولایات کمک کرده است.

جوایز مطبوعاتی :

ریاست مطبوعات برای تعمیم علم و معرفت و استفاده از آثار علمی و هنری نویسنندگان و دانشمندان مملکت و بغرض تحریک قریحه و بکار انداختن نویسنندگان نو کار و تشویق خدمات مطبوعاتی در ترتیب و توزیع جوایز مطبوعاتی مثل گذشته سعی بعمل آمده در مقررات، شروطه معیار و درجات جوایز تعدیل و تزئید قابل ملاحظه ای را وارد کرده است که بتأسی از آن یک تعداد کتاب علمی - ادبی و هنری محصول فکر و دماغ دانشمندان و نویسندگان مملکت بدست آمده است که بعد از تجدید نظر، تصحیح، تعلیق و نحشی بطبع و نشر آن خدمت قابل وصفی برای نیازمندان علم و فرهنگ بعمل خواهد آمد.

نشر سالنامه افغانستان و نشرات موقوته که باستقبال از روزهای ملی و بین المللی صورت گرفته است نیز از فعالیت های نشراتی ریاست مطبوعات بشمار میرود .

تعمیم و انکشاف ژورنالیزم :

احساس این تقیصه که روزنامه و روزنامه نگاری در کشور به سویه ای که در جهان امروزی مدارج ترقی و تعالی خود را می پیماید قناعت بخش نیست ، ریاست مطبوعات را به تدویر کورس ژورنالیزم که بتواند نامه نگاران و اعضای مسلکی مؤسسات نشراتی را تقویت بخشیده و در ساحت فعالیت های ژورنالیستی بهتر آماده نماید ، و ادار ساخت .

بناسی این نیازمندی و رفع موانعیکه سویه ثقافت و طباعت روزنامه هارا از انکشاف از داشته بود بتاريخ ۱۸ جوزا ۱۳۳۷ کورس ژورنالیزم بهمکاری وزارت جلیله معارف و ریاست محترم مطبوعات و مساعادت فضلی مملکت در مرکز ریاست مطبوعات افتتاح گردید .

متعلمین این کورس عجلاله ۳۰ نفر مرکب از مدیران اعضای مسلکی و نشراتی جراید و مجلات پایتخت بوده و بر علاوه بیست نفر (مشتمل از کارکنان سایر مؤسسات و نویسندگان) بصورت سامع آزاد به تحصیل مسلک ژورنالیزم ادامه میدهند . پروگرام کورس برای سه سال ترتیب گردیده و در آن بر علاوه مضمون مسلک مضامین تاریخ - جغرافیه - لسان انگلیسی - ادبیات فارسی - ادبیات پشتو - مبادی فلسفه - اجتماعیات - روحیات مسلک فلسفی - منطق - صرف و نحو - تد ریس میشود .

هیأت تد ریس کورس را استادان پوهنځی ها و متخصصین مسلکی تشکیل مید هد . علاوه آن از کمک بعضی از متخصصین خارجی که برای همین مقصد از منابع امداد هیأت خارجی دعوت میشوند ، استفاده بعمل می آید ، چنانچه اخیراً نظر به مساعادت اداره اطلاعات سفارت کبرای امریکا داکتر و یلسن متخصص ژورنالیزم برای همین مقصد بکابل وارد شده است .

پس از ختم نخستین دوره کورس امیدواریم دوره دوم کورس متذکره را برای استفاده مدیران و اعضای مسلکی دوایر روزنامه های ولایات دایروز از فارغ تحصیلان دوره اول در پیش برد و انکشاف جرائد ولایات و مرکز استفاده شود . همچنین یک تعداد از فارغ یافتگان تحصیلات متوسطه و پوهنځی ها چاهه ادامه تحصیل در شق ژورنالیزم ، از طرف ریاست مطبوعات بخارج اعزام شده و میشوند .

همچنان بفرض آشنا ساختن یک عده مامورین ریاست مطبوعات و مؤسسات مربوط بان به لسان انگلیسی به تدویر دو کورس به سویه ابتدایی و متوسطه اقدام بعمل آمده است .

نشرات افغانستان در خارج :

ریاست مطبوعات بفرض معرفی افغانستان بدنیای خارج عجلاله برای فعال ساختن نمایندگی های اطلاعات افغانی در لندن - قاهره و دهلی جدید معلومات و مواد و عکس ها و نقشه ها حاوی پیشرفت های عمرانی ، پلانهای زراعتی و فلاحتی ، پروژه های صناعتی ، تشیبات در ساحت استفاده از منابع و ثروت های طبیعی کلتور و ثقافت معارف و هنر و مختلف شئون حیات اجتماعی و فرهنگی کشور را تهیه و وقتاً فوقتاً با اختیار مؤسسات مذکور گذاشته است تا بوسیله ارگان نشراتی خویش مطالب مذکور را به نشر برسانند . چنانچه نشرات دائمی و موقوته این نمایندگی ها روز بروز بر محاسن صوری و معنوی خود افزوده و بر علاوه برخی دیگر از سفارت خانه های افغانی از قبیل سفارت کبرای افغانی در پاریس نیز بکمک ریاست مطبوعات به نشر رساله ای چاهه معرفی وطن عزیز بزبان فرانسه توفیق یافته است و این سلسله درآ بنده بیشتر توسعه داده خواهد شد .

بر علاوه ریاست مطبوعات مواد مطالعی را که در باره افغانستان در نشرات ممالک خارجه شایع میشود ذریعه نمایندگی های سیاسی افغانستان و موسسات کتنگ فروشی جمع و برای استفاده علاقه مندان ترجمه و جهة نشر بجرايد داخلي می فرستند. همچنان قسمتی از این نوع شایعات را که بمقامات مختلفه دولتی ارتباط میگيرد، پس از ترجمه و تایپ بنام اخبار مخصوص بشعبات و اشخاص مسئول می سپارد.

انکشاف جرائد و مجلات :

در سال ۱۳۳۷-۳۶ بتأسی از مفکوره و انکشاف تعمیم مطبوعات به نشر مجلات ذیل مواقت بعمل آمده است .

- ۱- صدور امتیاز نشر مجله سه ماهه مهري برای مکتب نسوان هرات (که تا هنوز آغاز به نشر ننموده)
  - ۲- « » « » سه ماهه هوا برای ریاست هوایی ملکی که شماره اول آن بتاريخ اول سرطان ۳۶ نشر شده
  - ۳- « » « » سه ماهه رنا « » ریاست دهکده « » « » اول حوت ۳۶ « »
  - ۴- « » « » دو ماهه و ژمه « » پوهنخی ادبیات « » « » میزان ۳۶ « »
- چریده زیرمه اورگان نشراتی وزارت مالیه که قبلا هفته وار نشر میگرددید باساس پیشنهاد وزارت موصوف و برای اینکه بتواند مضامین مسلکی را بصورت بهتر منتشر سازد (از تاریخ اول حمل ۳۷ به شکل مجله ماهوار نخست بنام زیرمه و بعد بنام (وته) تحول نمود .

تعمیم اصولنامه مطبوعات :

ریاست مطبوعات باساس مواد و مقررات اصولنامه مطبوعات، جراید و روزنامه و نشرات داخلي را از یکطرف و کتب، جراید، مجلات و نشرات خارجی را که بافغانستان وارد میشود، از جانب دیگر دائم مطالعه و آنچه را که با مقررات مطبوعات توافق نداشته است، مطابق مقررات اصولنامه مطبوعات مورد باز پرس و تعقیبات قانونی قرار داده است. همچنان درامها، فلمها و تراکه در سینماها و صحنه ها نمایش داده شده، ملاحظه و برای جلوگیری از نمایش های مخالف قانون، اقدامات قانونی نموده است .

باساس کمک عرفانی که بغرض تقویه بنیه مالی موسسات نشراتی در مرکز و ولایات بروی کبار آمد درین سال جمعاً مبلغ (۳۸۲۴۸۶۸۵) افغانی بموسسات مختلفه نشراتی مملکت پرداخته شده است .

ارتباط فرهنگی :

درین سال روابط فرهنگی افغانستان با دنیای خارج بیشتر انکشاف یافته و تماس های نزدیکتری با موسسات علمی و فرهنگی جهان قایل شده است. ریاست مطبوعات جهة شناسایی بیشتر افغانستان بدنیای خارج، بوسایل مؤثری متشبت گردیده است. تهیه مواد و معلومات بیاسخ نامه های اشخاص و موسسات خارجی که راجع به افغانستان مطالبه نموده اند و ارسال نشرات رساله ها و فوتوها بغرض معرفی افغانستان بخارج به بیمانه وسیعتر و به شکلی منظم تری صورت گرفته است همچنان يك تعداد رسائل و پستگارتها که از مناظر و اشیاء و حیات مردم عزیز ما نمایندگی کنند تهیه و توزیع شده است .

فلم برداری :

فلمهای داکو شمتری (مستند) از هر گوشه و کنار ممالک تهیه و کاپی های آن بنماینده گی های مهم افغانی در خارج ارسال گردیده است و همچنان این فلم ها با دیگر فلم های مفیدتریوی در داخل کشور و به قریه ها و قصبات بمردم نمایش داده شده است .

برای تهیه فیلم‌ها و انکشاف شق فلم گيري و عکاسي و تریبیت بر سنل فنی، بتدویر کورسهای (تصیر المدة و طویل المدة) ذریه متخصصین داخلی و خارجی افتتاح شده است. برای جرائد، روز نامه‌ها و سایر مراجع از مناظر طبیعی، اوضاع اجتماعی، آبادات تاریخی - عمارات و رجال برجسته کشور عکسها تهیه و به اختیارشان گذاشته شده است.

تربیه افکار:

در جوامع پس مانده افق نگاه افراد محصور و محدود به عواملیست که در زندگانی روزانه به آن عادت گرفته اند. در چنین جوامعی وارد ساختن مظاهر مدنیت و تنظیم اسباب زندگی و معشیت عالیه مطابق به سویه جوامع پیشرفته و مترقی خالی از مشکلات نیست.

جامعه ما که بناسی از مرام بهی خواهان و روشنفکران، تازه بسوی زندگی نو و رفع نیاز مندیها قدمها میبرد، باید گونه معاذیر مواجه و با ذهنیتهای منحرف در مجادله است. برای رسیدن به مرام و غلبه بر افکار سوء بهترین وسیله و حرفه تنویر اذهان و تبلیغ از راه مؤثر و مثبت است. ریاست مطبوعات که قسمت اعظم این وظیفه متوجه آن مییابد و از طرفی در مجادله با خرافات نقش مهمی را به عهده دارد با مواظبت کامل کوشیده است وظیفه خود را در برابر جامعه انجام بدهد.

در سال ۳۶ (۶۷۵۰ نسخه) خطبه ترتیب داده شد تا در مراکز ولایات، حکومت اعلی و کلان بحیث خطبه نماز جمعه در مساجد قرائت شود که این اقدام در تربیه افکار توده خیلی مفید ثابت شده است. مسجله با محق نیز با نشر مضامین دینی - تربیتی - اخلاقی و اجتماعی موفق بوده است و علاقمندان تملک صحیح و تدبیر حقیقی به نشرات آن دلچسپی گرفته اند.

برای انکشاف امور تربیه افکار جوانانی از فارغ التحصیلان و هونمهی های دینی از خارج و داخل به همکاری دایمی درین رشته موظف گردیدند. مواعظ دینی هر شام جمعه از کابل رادیو برو دکاست شده و میشود.

بمسلسله نشرات تربیه افکار کتاب دینی ملغری اثر بیاضلی محمد یونس خالص طبع و نشر گردیده در قسمت امتحان خطبای مساجد جامع بانباروالی کابل همکاری بعمل آمد. همچنان روزنامه ها و موسسات نشراتی از مشوره های این اداره در قسمت نشر و تبلیغ مضامین دینی مستفید گردیدند.

مؤسسه گرنخندوی (سیاحین) :-

در آغاز سال ۳۷ نظر به توجه روز افزون سیاحین خارجی از نقاط مختلف دنیا به افغانستان با اثر پیشنهاد ریاست مطبوعات و همکاری وزارت معارف و منظوری حکومت يك مؤسسه مجهز و آبرومند برای بررسی از فرام کردن تسهیلات برای سیاحین، مؤسسه گرنخندوی (سیاحین) با شترک برخی دوايرو مؤسسات ذیملقه تاسیس گردید. این مؤسسه با وجودیکه مدت کمی از تشکیل آن میگذرد از لحاظ تشکیلات اداری تهیه لوزم و وسایل و تجهیزات طرف احتیاج بطور رضایت بخش پیش میرود.

برای حمل و نقل سیاحین به نقاط قابل دید کشور، یک تعداد وسایل حمل و نقل تهیه نموده و نقاطیکه از حیث آسایش و استراحت وسایل و عمارت موجود نبود به تهیه کمپهای طرف ضرورت اقدام شده است. همچنان برای استفاده علاقمندان، سیاحین و مؤسسات خارجی تهیه و طبع با مقلبتها، پوستره های مختلفه، پوستکارد نقشه و تکتهای مخصوص مشاهده برخی مواضع تاریخی سعی کرده است. نمایندگی های در بامیان و همچنین غرفه های در میدان هوای کابل، هتل کابل باز نموده است.

رویه گرفته در سال ۱۳۳۶ و اوایل سال ۱۳۳۷ پنجمند نفر سیاح از ممالک مختلف جهان از افغانستان دیدن نموده و از بدو تاسیس موسسه گرشندوی تمام امور مربوط به سیر و سفر اقامت آنان از طرف این موسسه تامین گردیده است .

راد یو کابل :

راد یو کابل به مقصد نشر پلانهای دولت و تنویر اذهان عامه در رشته های مختلف حیاتی در تربیت و تهیه پروگرام های اختصاصی خود در شقوق معارف صحیه - زراعت - تدبیر منزل - گرداب اجتماعی - تربیت کودکان معرفی افغانستان در مهم رواجها تحول وارد ساخته همچنان در ترتیب پروگرام های لسان خارجی سعی بیشتری نموده است .

برای احیای موسیقی ملی و رویکار آوردن آهنگهای نو، يك كورس موسیقی را دایر و بفرض تربیه نوازندگان يك عده نوازندگان خود را برای تحصیل و مشق و تمرین بخارج اعزام نموده است . هكذا برای بخش آهنگها و موسیقی کشور های خارج در تهیه تیب ها و ریسکارد های مختلف فعالیت کرده و از گمك های کشور های دوست درین ساجه مستفید گردیده است .

ترتیبات مقدمانی برای بکار انداختن دستگاہ موج کوتاه تنظیم و ترتیب پروگرامهای مكمل ترتیب از امور قابل توجه راد یو کابل است .

د کابل ښاروالی

تشکیل:

ښاروال

مرستیال - په (۱) رتبه

د قلم مخصوص مدیر په (۵) رتبه

ښاغلی سید جلال الدین

د تر افیک مدیر کاند کمشر

امان الله

د تنظیماتو مدیر په (۴) رتبه

ښاغلی عبد الرحمن

د جشن مدیر په (۵) رتبه

ښاغلی روح الله

د تنظیماتو د مدیرت مرستیال په

(۵) رتبه ښاغلی عبدالسلام

د تشکیلاتو ریاست:

رئیس ښاغلی امیرالدین عبادی

په ۲ رتبه د مرستیال موقت وکیل

د تبلیغاتو لوی مدیر

ښاغلی عبدالواحد نافذ (کفیل)

د پامیر د جریدې مدیر

د کابل ننداری مدیر

د پارک د سینما مدیر

ذاتی مدیر

د لوازمو مدیر

د احصائیې مدیر

د عامو خدماتو مدیر

د پانومو مدیرت

د کار او ساختمان ریاست:

رئیس

د فنی او ساختمان لوی مدیر

د فنی مدیر

ښاغلی دکتور محمد آصف سهیل

دکتور محمد آصف سهیل

ښاغلی عبدالمنان دردمند

» عبدالقیوم بیسد (کفیل)

» عبدالرزاق امیدی

» نور احمد «ملال»

» صفر علی امنی

» ضیا الدین امیری

» محمد عسبی

» محمد اسما عیل (کفیل)

ښاغلی عصمت الله عنایت سراج

» رمضان

» غلام حیدر

دساختمان مدیر
 دترمیم مدیر
 دکار مدیر
 بناغلی حیدر علی
 » محمد یوسف
 » عبدالبصیر سہمی

دحفظ الصبحی ریاست:-

رئیس
 مرستیال
 دصحی مدیر
 داہور سولو مدیر
 دقہو و خانہ مدیر
 دصحت عامہ لوی مدیر
 بناغلی دکتور محمد عمر وردک (کفیل)
 » محمد اکبر سیفی
 » دکتور محمد اسماعیل طاہری
 » عبدالمجید اندیشہ
 » محمد اصغر
 » عبدالغفور انجنیر

دپلتنی ریاست:-

رئیس
 مرستیال
 بناغلی عبدالغفور عرفانی
 » حبیب اللہ

داداری ریاست:

رئیس
 دوار داتولوی مدیر
 دلمہی ناچی مدیر
 ددوہمی
 ددریمی
 دغلورمی
 دپنجمی
 دشیپڑمی
 داوہمی
 داتمی
 دنہمی
 دلسمی
 دمحاسبی مدیر
 دنقدی محاسبی مدیر
 دجنسی محاسبی
 دسیار تصفی
 دمرکز تصفی
 دسر ویس تصدی
 دانجمن منشی
 بناغلی محمد نبی
 » عبدالروف طالع
 » محمد حیدر
 » محمد صدیق
 » مہدی نصرت
 » عزیز احمد پنہان
 » محمد کبیر نورستانی
 » عبد الجلیل
 » عبد الحمید
 » رحمت اللہ
 » محمد اللہ
 » غلام رسول
 » حاجی محمد انور
 » یابندہ محمد
 » عبدالمحمد
 » حاجی محمد
 » عبد الحمید نجزا بی
 » شیر محمد آسیابان
 ع سید منور شاہ

دانجمن غری بناغلی محمد ابراہیم - محمد کبیر - محمد حسن - غلام مصطفی - شمس الدین - محمد نعیم

امور بنیاد والی

ر قسمت صفا ئی و با کی شهر توجه زیادی شده است آب کابل-طرد کثافات-قیر ریزی جاده ها صحت مردم شهر را قوی می کند. در حفاظت میوه ها مارکیت ها نهال شانی و تشکیل کورس صحتی توجه کرده شده است.

از طرف سازمان صحتی جهان دو نفر برای تحصیل صحت عامه با امریکو و بیروت فرستاده شدند. کتاب حفظاً لصحه تصنیف انجنیر صحتی سازمان صحتی جهان بفارسی ترجمه و بمعرض استفاده قرار یافت. يك لا بر اتوار كوچك در حدود يكهزار دارا از سازمان صحتی جهان بنیاد والی داده شد كه آبرسانی و غیره کابل با اینوسیله تجزیه و تحلیل میگردد. چارصدخانه بصورت مفصل سروی شد تا ترتیبات تا كمك سازمان صحتی جهان گرفته شود كه بصورت نمونه سطح آنها بلندتر شده در سایر قسمت های شهر عملی گردد. معاینات اصناف با سامات صحتی آغاز یافت. در سراسر شهر کابل مخصوصاً مقابل جاده ها، ترمیم کاری و رنگ آمیزی آغاز یافت. بقایا به كمك وزارت داخله اكثر تحصیل گردید.

نرخها :-

در کنترل نرخها، بنیاد والی ترتیبات خوبی گرفته است. برای کنترل نرخها چند گروه از اعضا ریاست تفتیش و کلاه مقرر شد تا همواره در این قسمت رسیدگی شود. در تهیه چوب و زغال و مواد سوخت بنیاد والی دیرمستان گذشته ترتیبات خوبی اتخاذ و از منابع آن خریداری و مردم به نازلترین قیمت فروخته شد. یغمان- در یغمان یل حلیمه خانم تکمیل ویل سلامخانه و دره باستانی کارهای جزوی تکمیل گردید. رنگ و صفا کاری عمارات یغمان آغاز و تکمیل شد.

رساله های پینتوستان- بهار کابل- در خلال سال نشر گردید که مورد استقبال مردم گردید.

انجمن :-

بنیاد والی دوره دوم که از بدایت کار خود حرکت قانونی را تعقیب میدارد بتاسی آن همیشه انجمن را دایر داشته است. اعضای انجمن هر سال از طرف مجلس عمومی انتخاب و بصورت مسلسل بحیث هیئت مقننه بکارها رسیدگی مینمایند.

در جریان سال ۱۳۳۶ الی اواخر جوزای ۱۳۳۷ بیش از یکهزار و دوصد تصویب در ساحه کارهای مربوطه صورت گرفته است.

امسال ترتیبات زیادی برای جشن چهلمین استقلال گرفته شد امید است رضایت هموطنان حاصل شود.

اعمار مساجد :

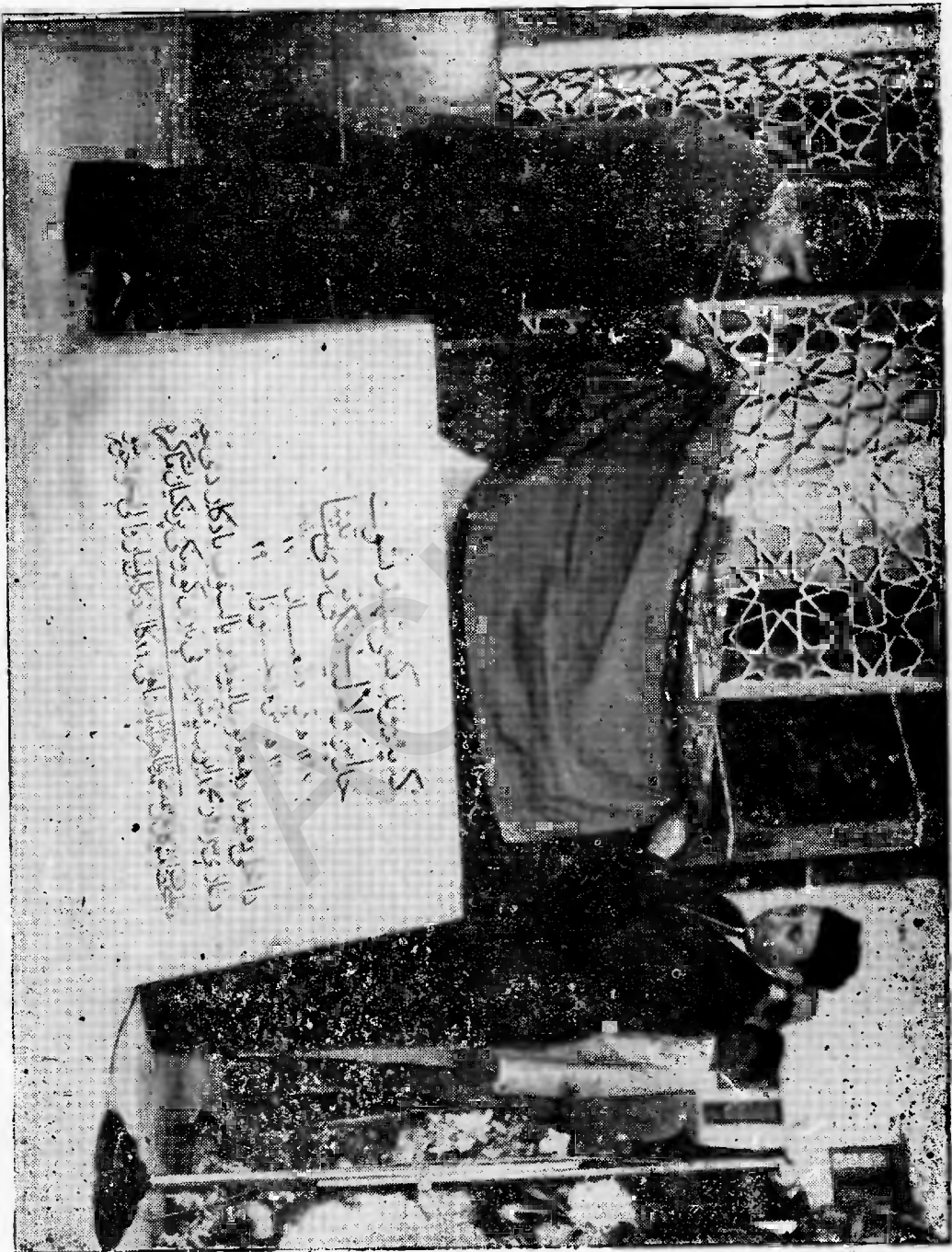
مسجد جامع شیرپور تکمیل و گنبد آن کاشی کاری گردید. کاشی کاری دیوارهای بیرونی آن بهرات فرمایش داده شد. تنویرش نیز مکمل شد.

گنبد مسجدیل خشتی تکمیل و مینا ران نیز آباد شد. در برخی حصص داخلی آن مرمر کاری گردید کارهای مشکل آن انجام یافته امید است که برای نمازگزاران مقرب آماده شود. مرکز گرمی برای مسجد بنده هزار دالر خریداری شد.

آبده شهدای میوند- در میدان غازی محمد ایوبخان واقع میوند، آبده زیبای که رنگ هنری دارد اعمار و تکمیل گردیده با مرسم خاصی با جمع وجوش و استقبال مردم شهر در ۱۹ جوزای ۱۳۳۷ افتتاح گردید. این آبده یاد کار هنری و معماری مردم افغانستان در وقایع مهم کشور میباشد.

اعلیٰ حضرت معظمہ ہمایونی نشان مخصوص سپورٹ راہبہ یکی از چاہ اندازان نصب می نمایند

شیانعلی صدراعظم آینده‌پژوئان را افتتاح میفرماید

ترافیک: بتعداد ترافیک افزوده شد بیست عراده موتر سایکل دیگر خریداری شد در اکثر قسمت های شهر ترتیبات منظمی گرفته شد تا اهالی مرفح شوند و از پیاده روها عبور نمایند و از تصادمات مصئون بمانند گادی ها از ناحیه تنظیف منع شد تا تنظیف شهر برقرار شود تعداد تا کسی ها بدو صد عراده رسید و لوازم زیادی بشرایط و موافق عصر از خارج خواسته شد بیشتر از شش هزار دالر سامان فالتو برای سرویسهای شهر خریداری شد تا از آنها استفاده شود.

تئویر:-

چراغهای نیکه سیستم عصری بزیمتس قرارداد شد بتمام حصص شهر رسید امید است در پروژه دوم تئویر تمام سرکهای اسفلت شده تکمیل شود.

سرك پروان از حصه باغ زنانه تازییر کوتل خیرخانه تمام سنگ اندازی و پخته کاری و اسفلت گردیده که مشخصات آن قرار تذکراتی است.

پروان مینه الی شروع کوتل خیر خانه بطول ۵۵۰۰ متر و عرض ۹ متر بتاریخ ۱۸ سرطان تکمیل گردید.

۱- پس از یکسال بروی سرك مذکور ۱۴ سانتی متر جنفل اندازی و متعاقباً بتاریخ ۲۸ نور امسال قیرریزی شروع شد ضخامت قیرریزی سرك بطور متوسط ۹ سانتی متر است که چارونیم سانتی متر قیر درشت دانه و چارونیم سانتی متر قیر میده دانه می باشد استرسوم با ورق آخر آن بضخامت ۴ سانتی متر شروع خواهد شد.

۲- این سرك دارای پنج بل کانکریت بطول ۱۱ متر و عرض ۸۰ سانتی متر الی یکمتر و یک بل کانکریت دیگر بطول چهارمتر و عرض یکمتر می باشد.

دوطبقه قیرریزی این سرك بطول ۵۵۰۰ متر و ۴۳ روز را دربرگرفت که از لحاظ سرعت کار قیرریزی بناروالی بی سابقه می باشد.

سرك شاه شهید از حصه مینار نجات الی بل سیاه سنگ پخته کاری و اسفلت گردید.

سرك سیلو پخته کاری و اسفلت کاری آن تمام شد.

در سرك های اسفلت شده ترمیم اساسی صورت گرفت.

دو طرفه جاده دارالمعلمین سنگ اندازی و جنفل اندازی و برای قیر آماده شده است.

در طول امسال ۲۶ کیلومتر در شهر قیرریزی شده است.

از طرف اسفلت کاریهای گذشته یک صفحه روی گیری شد از شاه دوشمشیره (ع) تا کلوب عسکری و از مینار عبدالوکیل خان تا دارالمعلمین متخصصین مشهور قیرریزی شوروی از قیر کابل دیدن نمود بیمانه کار و طرز قیرریزی را تمجید نمودند.

سامان کافی برای ترمیم فابریکه و پرزه های فالتوی فابریکه قیر خریداری شد یک قسمت عمده سرکهای شهر نو قیرریزی شد همین طور سامان برمه کاری و صاف کاری نیز خریداری شد سه صد تن قیر خریداری گردید تا بسال آینده طرز قیرریزی سهولت پیدا کند.

مبرزها:

برای نمونه دو تعمیر یکی نزدیک مینار علم و جهل دیگری دوزا هرشاهی بن بطور نمونه ساخته شده است در نظر است در تمام حصص شهر ساخته شود.

نهال شانی :

در آغاز سال در دو طرفه جاده های میدان هوای و دیگر جاده های شهر کابل نهال غرس و کمبود نهالهای گذشته شانه شد - در تپه شیرپور - ظاهرشاهی بن دربارک احمدشاهی دربارک پامیر و سره میاشت و غیره نهال های خدننگ - چنار - ناجو و غیره غرس گردید .

تفرجگاه ها :

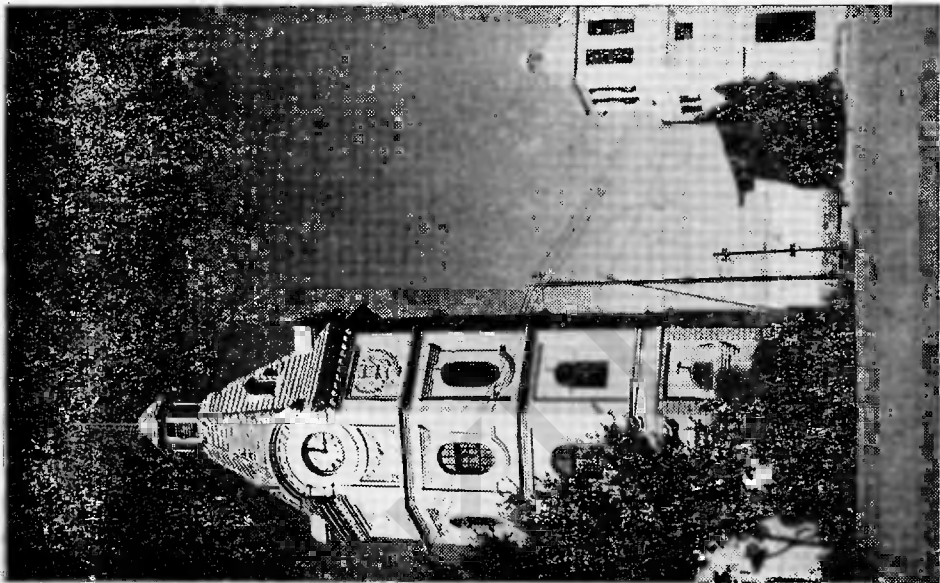
باغ عمومی بریکوت و کافی آن تکمیل و به معرض سپروصفای اهالی گذاشته شد از مخزن جدید آب کابل فواره ها نصب و سامان دیکور و تزئین آن فراهم کرده شد .
ظاهرشاهی بن واقع شهر نو تکمیل و قهوه خانه آن به معرض استفاده قرار گرفت سبزیهای آن با تمام سامان و لوازم آن ترتیب و امید بزودی افتتاح شود .

سبزیهای آریانا در پشتونستان میدان منزل زیر آن تکمیل و امکان دارد در طی سال تکمیل گردد .
آب کابل - پروژه اول آب رسانی که عبارت از چارچاه عمیق می باشد با بمب هاوس با آب ده مننگ تکمیل و بعضی حصص کارته چارنل دوانی شد این آب برای اشامیدن (دو صد هزار نفر) کفایت می کند برای اینکه تمام مردم ازین آب استفاده کنند وصل دو مخزن سروی شد و عنقریب این دو مخزن بهم وصل می گردد .

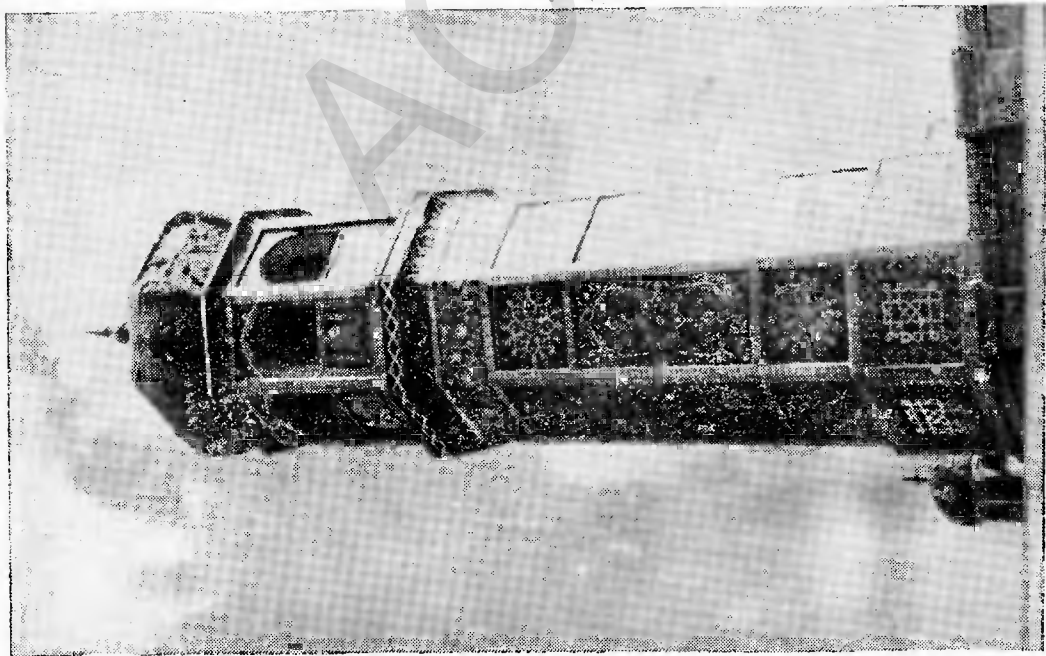
خانه سازی :

پروان مینه بصورت اساس نقشه گردید و برای رهایش اهالی گذاشته شد و بعضاً تعمیرات آن تکمیل و برخی در شرف اكمال است - کارته سه که تحت پروژه عمرانی قرار گرفته بود مشکلات آن رفع و تقسیمات صورت گرفت و عنقریب اهالی بتعمیر آن آغاز خواهند نمود برای اینکه از صعود نرخ زمین و خرابی پروژه های منازل جلوگیری بعمل آید فیصله شد که زمین از طرف بناروالی خرید و فروش شود .
محمدجان واپ که کار کانا ایزاسیون آن سروی شده کانال آن تکمیل و سامان آن عنقریب می رسد کار پخته کاری سرکهای آن تکمیل اسفلت ریزی آن بزودی صورت خواهد گرفت .
چون بناروالی کابل تعمیر اساسی نداشت در حصه محمدجان واپ بنای آن برگدار شد منزل تحتانی آن تکمیل و کار در آن ادامه دارد .

ماشین تصفیه برای کانا ایزاسیون این جاده که پروژه اول بدرت عمومی شهر است از آلمان به مبلغ ده هزار دالر خرید شده که بکراچی مواصلت نموده است و تحت نظر کمیته اختیاف آلمانی کار بدرت زیر ساختمان است .

برج «ساعت» مقابل پل محمود خان

یکی از منارهای مسجد جامع هرات

یگدیسه از طالب و طالبین در هفته مخصوص سره میاشتی ' در جمع آوری اعانه

افغانی سره میاشت

تشکیل :

بناغلی اختر محمد

اداری رئیس	تیاغلی اختر محمد
د تبلیغاتو لوی مدیر	بناغلی غلام حضرت کوشان
د محاسبی مدیر	بناغلی میراسلام
د سره میاشت دمجلې مدیر	بناغلی محمد صدیق سیدالی
د روغتیا مدیر	بناغلی محمد علی زمان
د اجرایی مدیر	بناغلی عبدالمحمد

له وروسته مه میاشت

مهمترین فعالیت‌های تعاونی سره میاشت را میتوان بچند مواد ذیل خلاصه کرد :

اعانه در داخل کشور:

- ۱- از ۶۳۹۹ نفر فقرا و بینوایان مرکز ولایات ، دستگیری بعمل آمده برای هر یک یکدست لباس و روزانه یکقرص نان سیلو توزیع گردیده که قیمت تخمینی آن اضافه از (۸۰۰۰۰۰۰ افغانی) می شود.
- ۲- به شفاخانه حلی آباد ۱۲۰۰ کهیل و همچنان به شفاخانه های قندهار ، هرات ، نزار شریف ، قطغن ، ننگرهار ، پکتیا ، غزنی ، گرشک ، میمنه ، بدخشان ، پروان ، قوماندانی قوای کار ، مرستون شفاخانه مجبوس ، خارندوی پنجاب ، پنجاب کهیل و به شفاخانه زایشگاه یکصد کهیل دادد شده که قیمت آنها روی هم رفته به (۳۴۸۵۰۰۰ افغانی) بالغ می گردد .
- ۳- به بناغلی عبدالشکور (که قبلاً مامور رسمی بود) یک پای مصنوعی ساخته شده که قیمت آن ۱۵۲۰ افغانی است جمله اعانات داخلی در سال ۱۳۳۶ بمبلغ ۱۱۵۰۲۲۰ افغانی بالغ می گردد .

اعانه جمعیت سره میاشت در خارج :

- ۱- معاونت بصیبت زلزله ترکیه
  - ۲- « « « « ایران
  - ۳- بمهاجرین الجزائر در تونس و مراکش
  - ۴- زلزله اخیر ایران پنجصد دانه شال و یک هزار لباس دوخته
- معادل ۸۵۳۶۳/۰ افغانی
 » ۴۲۸۸۸/۰ »
 » ۸۵۳۶۳/۰ »
 » ۱۰۴۵۰۰/۰ »
 » ۳۱۸۱۱۴/ جمع

مجموع اعانه ای که از طرف جمعیت در داخل و خارج در سال ۱۳۳۶ داده شده : ۱۴۶۸۳۳۴ افغانی
 اعانه وارده به جمعیت :

الف نقد :

۱- عوائد حق العضویت	۲۳۸۶۸/۰	افغانی
۲- هفته مخصوص	۲۳۷۹۲۸/۳۲	»
۳- کرایه عمرانات	۹۱۰۰۰/۰۰	»

تشریح منظره

يك منظره از توزيع رخت امداد زمستانی سره پاشته در كابل

يك منظره از توزيع رخت زمستانی سره پاشته ولايت قند هار

- ۴- اعانه ۲۰۳۱۰۰۲/۸۶ افغانی
 ۵- > مجله ۲۰۴۸/۳۵
 ۶- پوست قربانی مرکز ولایات > ۱۸۱۶۵۹/۰۴

ب جنس :

- ۱- اعانه بی سابقه عبارت از تملیک محترمه بی بی راحت سلطان بقیمت مبلغ ۱۵۰۰۰۰ افغانی می باشد .
 ۲- اعطای یک پایه ضبط الصوت بقیمت ۱۲ هزار افغانی از طرف یناغلی حبیب الله طرزی
 ۳- اعانه صلیب احمر جوانان امریکا دو هزار جوبه تحفه ای که قیمت آن معادل هشتاد هزار افغانی می شود تا بین دختران و پسران افغانستان توزیع گردد .

فعالیت بغرض معرفی و تقویه جمعیت :

- ۱- نشرات قسمت انگلیسی مجله سره میاشت در معرفی جمعیت به خارج مؤثر افتاده و اکنون علاوه از تماسی که با داور جمع بزرگ بین المللی قایم شده با اضافه از (۱۷) مجمع هلال و صلیب احمر تبادل نشرات استوار است .
 ۲- هفته مخصوص بغرض تبلیغ جمعیت و ایزاد عواید به وجه بهترین صورت گرفت و به نطق والا حضرت شهزاده احمد شاه رئیس افتخاری افتتاح شد و در کابل مبلغ ۱۱۰۱۵۴/۷۵ افغانی و در ولایات ۱۲۷۷۷۳/۵۷- افغانی جمع گردید .

یناغلی صادق تفضیلی مدیر عامل شیر و خورشید سرخ مشهد ضمن یک سفر دوستانه به کابل آمده و در یک هفته ای که مهمان سره میاشت بودند با این مؤسسه از نزدیک معرفی گردیدند .

۵ برای یناغلی محمد صدیق حا کم علمی فراه نسبت به معرفی یکصد نفر عضو حاجی عطا الله آریاب زاده نسبت به تادیه ده هزار افغانی و حبیب الله طرزی نسبت تقدیم تپ ر یکارد و محترمه بی بی راحت سلطان (نسبت تملیک خانه) از حضور اعلی حضرت معظم هما یونی قاید جمعیت فرامین عضویت افتخاری شرف صدور یافت :

۶- در عقرب سال ۱۳۳۶ کتاب رهنمای سره میاشت جوانان از طرف مد یریت عمومی تبلیغات نشر و طبع گردید :

علاوه از آنکه امبولانس های جمعیت عده از مریضان را به شفا خانه ها نقل راده در معاینه خانه مرکزی در ایام جشن اضافه از ۵۰۰۰۰ نفر را تداوی نموده .

سره میاشت خردسالان افغانستان

«من خدمت میکنم» شعار سره میاشت خردسالان

با اثر همکاری‌های وزارت جلیله معارف و جمعیت افغانی سره میاشت بتاريخ ۱۸ ثور ۱۳۳۷ مو سسه جدید تربیتی و اجتماعی سره میاشت خردسالان تشکیل شد.

ماهیت سره میاشت خردسالان:

یکی از وظایف اساسی جمعیت های هلال و صلیب احمر که در افغانستان بنام جمعیت افغانی سره میاشت موسوم گردیده حمایه از صلح و تعمیم روح آشتی خواهی است که برای جلوگیری از جنگ و حفظ بهبود انسانیت باید آن را پیش ببرند و توسعه دهند لایحه میدانی با همه وسعت نظر و عمل که جمعیت‌های مذکور درامداد فوری قباایح طبیعی و غیر طبیعی - تامین و سابل حفظ صحت و تعمیم صحت عامه دارند نمی‌توانند حمایه از صلح و تعمیم روح آشتی خواهی را نیز خودشان انجام دهند لهذا برای اجرا و انجام بهترین قسمت وظایف یک رکن عمده و اساسی در تشکیلات خود افزودند که عبارت از همین سره میاشت خردسالان است. روی این اساس هر جمعیت هلال یا صلیب احمر اصولاً مکلف است که در قطار اجرای سایر وظایف اساسی خود سره میاشت خردسالان را متشکل از پسران و دخترانی که از سن قانونی پایین‌تر باشند، دایر نماید.

سره میاشت خردسالان یک رکن اساسی سره میاشت کلان سالها و یک مظهر همکاری مقامات معارفی است که از اتحاد عمل و نظر هر دو بوجود آمده.

تاریخچه سره میاشت خردسالان:

همانطوریکه بعد از جنگ معروف سلفرینو (بین قوای فرانسه و ایتالیا به مقابل استریا در سال ۱۸۹۵) هانری دونانت سویسی مفکوره تاسیس سره میاشت‌ها را به دنیا تقدیم کرد؛ بعد از جنگ عمومی اول جامعه ملل بوجود آمد، بعد از جنگ دوم مؤسسه ملل متحده و نمایندگی‌های اختصاصی آن پدید آمد، سره میاشت خردسالان نیز بعد از جنگ عمومی اول تاسیس یافت.

در سال ۱۹۱۹، هنگامیکه آتش جنگ اول بین الملل در یورپ خاتمه یافت، آن‌قاره چهره هولناکی داشت. خرابی‌های وارده گرچه بقیاس بود ولی سه‌واقعه مهیب که اول آن تقلیل قوای انسانی در نتیجه کشتارهای جنگ دوم استیلای مرض انفلوآنزا بصورت خیلی شدید و سوم آن امراض متنوعه در جلیبی‌های، بود سبب شد که نمایندگان دول پنجمگانه فاتح و غایب جنگ (فرانسه - انگلیس - روسیه - امریکا و چین) در شهر مشهور فرانسه (کان) اجتماع نموده و برای تعمیر مجدد اروپا، مخصوصاً علاج سه‌بلیه فوق، چاره جوئی نمایند. اجتماع نمایندگان مالک فاتح به فکر افتاد که جهت حفظ صحت، تناسب اندام - تقویه روح، آشتی جوئی و زیست مصالحت آمیز یک مؤسسه بین‌المللی به وجود آید تا در اوقات صلح این مراسم‌ها را پیش ببرد. چون در طول جنگ اول بین‌المللی، جمعیت‌های ملی و رضا کار صلیب و هلال احمر خدمات بس قمتدار و مطلوب را انجام داده بودند، اجرای این موضوعات نیز به آن محول گردید.

همان بود که در سال ۱۹۲۰ بین جامعه اقوام آن وقت و اتحادیه جمعیت های هلال و صلیب احمر معاهده امضا شد و اتحادیه از جمعیت ها خواش نمود تا در وقت صلح به تشدید و تحکیم آن امیال مبادرت ورزند. در همین کنفرانس و همین معاهده قبول شد که جهت انصرام آن امیال جمعیت های هلال و صلیب احمر برای اینکه خوبتر این امور را اجرا نمایند، در داخل چوکات خودشان یک تشکیک کوچکتربنام «سره میاشت خرد سالان» تا سپس گردد.

گرچه قبل از سال ۱۹۱۹، بعضی تشکلات محدود اطفال در بعضی ممالک موجود بود که قسمی از وظایف اجتماعی را انجام میدادند، اما تاسیس سره میاشت خرد سالان را از همان کنفرانس شهر کان (منعقده ۱۹۱۹) اعتبار میدهند.

مرام سره میاشت های خرد سالان :

گرچه از خلال - طوری که بالا، یک مفکوره اجمالی راجع به مرام و هدفهای سره میاشت خرد سالان تثبیت می شود ولی برای روشن ساختن موضوع متن مصوبه اصلی منعقد شده بین جامعه اقوام و اتحادیه جمعیت های هلال و صلیب احمر مقیم ژنیو را درباره بوجود آمدن سره میاشت خرد سالان نقل می کنیم : «سره میاشت خرد سالان به غرض تلقین مفکوره صلح خواهی خدمت گزار (مخصوصاً برای حفظ صحت خودشان و دیگران) فهمیدن و قبول مسئولیت های مدنی و بشری و تقویة روح مفید بودن دوستانه به مقابل تمام اطفال دنیا... تاسیس میشود.»

مقامات بین المللی سره میاشت های جهان این تعریف را از روی عمل به سه قسمت تقسیم کرده و آنها را پرنسیپ های سره میاشت خرد سالان قرار داده اند .
(۱) خدمت (وظایف اجتماعی و بهبودی):

در تحت این مطلب هر نوع خدمتی که روابط انفرادی را از حیث تعاون و تساند اجتماعی استحکام می بخشد، هر نوع مکارم اخلاقی که بنیان شخصیت انفرادی را بر اساس سجه عالی اجتماعی استوار میکند، هرگونه عمل خیر را که مفادش به سایرین میرسد، جمع کرده اند و به این ذریعه اطفال از آغاز زندگی جامعه شده و روح اجتماع پسندی و خیر رساندن را در آنان تقویه بخشد.

۲- صحت :

تحت این عنوان، مبانی حفظ صحت انفرادی - اجتماعی و همگانی را در اطفال تقویه کرده و برای استحکام و رعایت اصول حفظ الصحة محیطی و طب و قایوی سعی میکنند، معلومات آنها را بلند بپرند و معاونت های را که برای بقای صحت اطفال لازم باشد، انجام دهند و همواره بکوشند که یک محیط مساعد صحی برای خود و دیگران به وجود آرند .

۳ - وظایف بین المللی به غرض تحکیم صلح :

زیر این عنوان است که مفکوره های صلح خواهی - همزیستی - روح مفاهمه - شناسائی و احترام متقابل در اطفال پرورده شده و آنها را به حیث افراد خانوادها بزرگ بشری تربیه میکنند و وسایل ایجاد ارتباط شخصی را بین آنها از راه تبادل تعایف - تبادل مکاتیب دوستانه - تبادل کلمسیون هکس ها - کتابها - رسم ها - گدی ها و غیره تنظیم میدهند . و آنها را طوری بار می آرد که همواره حامی صلح بوده و از جنگ نفرت داشته باشند .

سره میاشت خرد سالان در افغان نستان

در سال ۱۳۳۴ مجمع عمومی سره میاشت یک هیات ۳ نفری را مرکب از بنیا غلو دا کتر عبد الظاهر (کفیل وزارت صحیه وقت) دا کتر فقیر محمد شفا (معمین دوم دوره نهم شورای ملی) بنیاغلی خیر محمد (کفیل بانک ملی افغان) را موظف نمود تا در قطار سایر اقدامات انکشافی و آغاز و ظایف اساسیه اصلیه سره میاشت از قبیل افتتاح بانک خون - کورس های پرستاری عمومی - پرستاری خانگی - امداد اولیه حفاظت آب به شفاخانه های ثابت و سیار و امثال آن، در مورد تاسیس سره میاشت خرد سالان نیز اقدام نماید در اولین مذاکره با اولیای محترم وزارت معارف آمادگی و حسن قبول ناشی از روح همکاری و هم آهنگی احساس گردید و جلا لتمام دا کتر پویل کفیل وزارت معارف این آرزوی سره میاشت را قبول نموده اجازه دادند در معارف افغانستان نیز این مفکوره خیر خواهانه و اجتماعی آغاز گردد. در اولین جلسه که بتاريخ ۴ شنبه ۱۲ ثور همان سال در وزارت معارف صورت گرفت، ذوات ذیل به حیث اعضای (مجلس مرکزی سره میاشت خرد سالان) تعیین گردیدند.

از طرف وزارت معارف :

۱ - ع، ج دا کتر علی احمد پویل کفیل وزارت معارف

۲ - ع، ص دا کتر محمد اکرم رئیس تدریسات ثانوی

۳ - ع، ص بنیاغلی محمد آصف مایل رئیس تدریسات ابتدائی

از طرف جمعیت افغانی سره میاشت :

۱ - ع، ج دا کتر عبد الظاهر (کفیل وزارت صحیه) عضو مجمع مرکزی

۲ - بنیاغلی غلام حضرت کوشان معاون ریاست اداری جمعیت

از طرف ریاست مستقل مطبوعات .

۱ - ج بنیاغلی سید قاسم رشتیا رئیس مستقل مطبوعات

از طرف وزارت صحیه :

۱ - ع، ص دا کتر عبد الرحمن حکیمی رئیس حفظ الصحه

۲ - ع، ص دا کتر محمد عمر رئیس صحت عامه

به امر ریاست اداری اساسنامه سره میاشت خرد سالان ترجمه و احضار گردیده هما نظر و کتاب (راهنمای جمعیت سره میاشت خرد سالان) ترجمه و جمعیت افغانی سره میاشت اولی را ذریعه گسترش و دومی را در مطبعه دولتی به مصارف خود بطبع رساند.

ریاست اداری سره میاشت به این ترتیب زمینه را تهیه نموده بعداً به اجازه وزارت جلیله معارف بامکاتیبی که بصورت مقدماتی و تجربوی در کابل اجازه تاسیس جمعیت خرد سالان داده شده بود، مذاکره شد طلاب مکاتب حبیبیه - استقلال - نجات - غازی - ابن سینا و تجارت آمادگی خود را بقبول عضویت آن ابراز نمودند. روز ۱۸ ثور ۱۳۳۷ که بنام (روز سره میاشت جهان) در تمام دنیا تجلیل می گردد، سالکرة تولد هانری دونات سویسی، موجد فقید سره میاشت همامی باشد روز افتتاح رسمی این جمعیت تعیین گردید. در آن روز، مورین عالی رتبه وزارت معارف - سره میاشت - هیاتهای اداری و تدریسی و مکاتب و طلابی که عضویت جمعیت را قبول کرده بودند در سالون ایسه حبیبیه اجتماع نمودند.

نخست ښاغلی اختر محمد، مدیریس ادارې سره میاشت حضور راڅخه مقدم گفته از ښاغلی داکتر محمد اونس معین تدریسی وزارت معارف خواهش نمودند تاجمیت را افتتاح نمایند .

ښاغلی داکتر محمد اونس جمعیت مذکور را افتتاح نمود .

همین روز ، تجاريفی که صلیب احمر جوانان امریکا به سره میاشت فرستاده بود نیز بین طلاب توزیع گردید . متعاقباً در شش لیسسه مرکز (حبیبیه - استقلال - نجات - غازی - ابن سینا) این شعبات افتتاح شده .

تشکیل خرد سالان :

هر واحد سره میاشت خرد سالان در مکتب دارای عده زیاد اعضا بوده و از بین خود یک نفر رئیس - یک نفر معاون - یک نفر منشی - یک نفر خزانه دار و یک نفر ناظر مجله انتخاب مینمایند . این پنج نفر بنام (مامورین شعبه سره میاشت خرد سالان) شناخته می شود . از طرف اداره هر مکتب یک نفر معلم یا سر معلم بنام (راهنما) اجراء شعبه را کنترل میکند تا همواره انضباط مکتب و قواعد مکتب در آن مرعی باشد . مجموع این شعبات از جانب (مجلس مرکزی ادارې خرد سالان) اداره می گردد که ذریعه سکرتر آن تمثیل می شود .

عواید ومدارک سره میاشت خرد سالان :

سره میاشت خرد سالان در آغاز تاسیس دارائی نداشت . لهذا ریاست ادارې جمعیت افغانی سره میاشت قرطاسیه و مصارف پوست - مصرف طبع کتاب را همدا و اساسنامه را از دارائی خود ، معاونت کرد . فعلاً سره میاشت خرد سالان منابع ومدارک عایداتی خود را قرار آتی اعلان نمود :

- ۱- حق العضویت طلاب که سالانه ۵ افغانی است .
- ۲- تبلیغ قبول عضویت بین طلاب .
- ۳- جمع آوری انواع بوتلهای خالی از دوایر - مؤسسات و اشخاص انفرادی .
- ۴- « » قطعی های « »
- ۵- « » مجلات و روزنامه های سابقه .
- ۶- اخذ تکت از مسابقات فاینل فوتبال .

د کابل ولایت

تشکیلات:

د کابل والی

و. ح. میر عبد العزیز

اداری مدیر

بناغلی والی محمد

مدعی العموم

بناغلی محمد اعظم

د پوهنځی لوی مدیر «محراب الدین»

د پلتنی مدیر «محمد حسن»

د احصائی دمدیریت کفیل «غلام حیدر»

د فواید عامی لوی مدیر «فضل حق»

د عدلی محاکم:

دمرافعی قضاوی «مولوی غلام نبی»

دوشیزا محاکم قاضی «محمد شیرین»

د ابتدای د محکمې «محمد یوسف»

مدقوق قیمة:

مستوفی «ع. س. نور احمد»

د وارداتو لوی مدیر بناغلی محمد آصف

د وارداتو مدیر «نور احمد»

دمحاسبی مدیر «غلام فاروق»

د املاکو دمدیریت کفیل «محمد رسول»

د تحصیالی مدیر

د انسپکتور مدیر

د امنی قومانندانې:

د امنی قوماندان

د پلیسو سرمامور

د امنی دمدیریت کفیل

د حقوقو مدیر

د لوازمو «

ذاتی مدیر

لوی حکومتونه:

د لوگر لوی حاکم

د دایزنگی «»

د کوهدامن «»

د کاشنگار لمړی درجه حاکم

و. ح. میر عبد العزیز

بناغلی محمد کریم

«محمد اکبر»

ح. دین محمد دلاور

بناغلی عبد لاجد

«عبد الحمید»

«نور احمد»

«محمد نبی کریمزاده»

«محمد اتور»

ع. ع. محمد اکبر

ع. ع. محمد عثمان

ع. ع. محمد عثمان

ع. ع. عبد الکریم

امور ولایت کابل

۱- معارف :

مکاتب دهاتی نسوان که جدیداً در سال ۳۶ تاسیس گردیده است :

الف - درقریه ده خدا داد

ب - درچهل ستون

ج - در قلعه مسلم

مکاتب دهاتی ذکور که جدیداً تاسیس گردیده است :

الف - درقریه کارنده

ب - درقریه ده سبزخاص

ج - « ده کپک »

یکی از مکاتب دهاتی که به مکتب اساسی تبدیل شده ، مکتب دهاتی قریه اللندر میباشد . همچنین دهه هاییکه

در مکاتب منظور گردیده و فعلاً متعلمین مصروف اند :

الف - نجاری در مکتب استناف

ب - « در مکتب چهل ستون

۴ فیصله هائیکه در مجلس ولایت بعمل آمده :

الف - جزایی (۹۷۱) فقره

ب - اداری (۵۳۲) »

ج - محاکماتی (۳۱) »

همچنان اجراءات شعبه عرایض عبارت از بررسی به ۱۷۶۱ قطعه عرایض میباشد .

۴- فواید عامه :

ینجصدو دوازده کیلومتر مواضع مربوط معارف و فواید عامه ولایت کابل که ریگ اندازی، جفله اندازی و ترمیم گردیده (الی اول سرطان ۳۷) عبارت از (۱۵۳۳۰۷) مکعب متر ، خامه کاری کندن و پرکاری و ۲۴۶ مکعب متر چیل کاری ، و (۱۱۴۳۵۹۶) مربع متر صفایی و خامکاری و ۱۹۷۱۳ مکعب متر تهداب کنی و ۱۱۳۸۲ مکعب متر سنگ کاری و ۶۸۰ مکعب متر خشتی کاری کمانها و غیره که مساوی به (۲۸۵۶۰۰) قالب خشت بخته می شود و ۳۹۳۰ مکعب متر سنگ کاری خشکه و ۷۰ مکعب متر کانکریت و ۶۸۰۰ مربع متر هنگاف و پلستر کاری ها و ۱۸۶۴۸۲ مکعب متر ریگو جفله اندازی سرکها و بخته کاری پنج پل و چوب پوشی سه پل و ۲۳ آبرو جدید و یک معبر جدید نیز اعمار گردیده است .

دھرات ولایت

تشکیل :

و،ج محمد اسمعیل ما یار	نائب الحکومہ
ع،ص حافظ امیر محمد	مدتوفی
ف فضل کریم	دمرافعی قاضی
ح عبدالعزیز	دامینی قوماندان
ح، عبد الرحیم	دژاندارم قوماندان
ع، ص احمد قلی	دگمرک رئیس
ع، ص میر امین الدین انصاری	دمطبوعاتو لوی مدیر
ع، عبدالغفور احمدی	دیوہنی لوی مدیر
ع عبد المجید	دمطابراتو لوی مدیر
ف محمد یوسف	دابتدائی قاضی
ش عبدالکریم	د مکلفیت مدیر
ع، امیر محمد	دفوائد حامی مدیر
ص، محمد اسلم سلیمی	د روغتیا مدیر
ص، میر سیف الدین	د کڑھنی مدیر
ص عبد الرحمن	د احصائی مدیر
ص میر محمد اعظم	د اداری مدیر
ص شیخ محمد اعظم	د قلم مخصوص دمدیر کفیل
ص غلام رسول نیکزاد	دیہلہنی آمر
ص عبد الواحد بہرہ	مدعی العموم
ص عبد الاحد	د استخباراتو مامور
ع محمد اکرم ذکریا	دافغانستان بانک مدیر
ص غلام نقشبند مزاری	د انحصاراتو د مدیر کفیل
ص احمد ضیا	د دولتی نقلیاتو مدیر
بناغلی محمد یعقوب	د تجارتی محکمہ رئیس
ع، عبد الباقی	د بادغیسات لوی حاکم
ع، ع حبیب اللہ	د غوریان لوی حاکم
ع، ع محمد حنیف	د غورواتو لوی حاکم

امور ولایت هرات

مدیریت عمومی معارف:

در سال گذشته بتأسیس دارالمعلمین هرات اقدام گردیده بود، در سال ۳۶ برای تکمیل لوازم و تهیه هر نوع ضروریات و تقویه هیئات تعلیمی آن اقدامات مزید بعمل آمد.

همچنان یک مکتب ابتداییه بنام مکتب جامی برای تطبیقات دروس مسلکی آن تخصیص داده شد صنف نهم دارالمعلمین به صنف دهم ترقی کرد و تطبیق حرفه‌های محلی در مکاتب صورت گرفت. از تطبیق حرفه نساجی هاتفی و حرفه نهاری در مکتب سردستان و حرفه تباشیرسازی در مکتب فوشنج نتایج بهتری بدست آمد. حرفه کاشی‌سازی در مکتب سیفی و حرفه قالین‌بافی در مکتب موربچاق مورد تطبیق قرار یافت.

درین سال نظر به پیشنهاد مدیریت عمومی معارف تأسیس یک باب مکتب ابتدایی جدید در محال غور از طرف وزارت معارف داده شده. و امر تأسیس یک باب مکتب دهاتی نیز بدست آمد. برای رسیدگی امور مکاتب حکومتکلان غور بمنظوری تأسیس ماموریت معارف که سر معلم مکتب مرکز حکو متکلان غور با اجرای آن رسیدگی کند، واصل شد در موضع قریه نشینی و سلیمی مربوط حکومت گذره یک یک باب مکتب دهاتی جدید افتتاح که شد در سال تعلیمی ۳۶ یکمده شاملین کورسهای اکا بر بعد از دادن امتحان فارغ التحصیل گردیدند و عده اشخاص جدید برای شمول در کورسهای اکا بر پذیرفته شدند.

در تنظیم کلوپ معارف قدم‌های جدیدی برداشته شد کتابهای مفید بکتابخانه کلوپ علاوه گردید. بر علاوه روزنامه‌ها و مجلات داخلی و خارجی و اخبارها بدسترس منسوبین معارف و طلاب گذاشته شده. نمایش فلم های تربیوی طبق پروگرام معینه با اوقات مختلفه صورت گرفت همچنان از طرف ضلاب لیسه سلطان نمایش درام‌های تربیوی و اخلاقی با اوقات معینه بعمل آمد.

برای مراقبت امور کتابخانه و سینما و صحنه کلوپ. یکنفر تعلیم یافته و سابقه دارد که در شق تعلیمات سمعی و بصری استعداد مناسبی دارد بحیث آمر کلوپ منظور و مقرر گردید.

مکتب متوسط مهری هروی در سال ۳۶ به لیسه مهری تبدیل و متعلمات صنف نهم آن در صنف ده تحت تربیه گرفته شدند که بهمین ترتیب تحصیلات خود را تا صنف دوازدهم ادامه دهند. بر علاوه دو کورس در مکتب موصوف یکی بنام کورس لسان خارجه و کورس دومی بنام کورس ریاضیات بوی بلند بردن سویه تعلیمی معلمات دائر گردید بذریعہ این کورسهای معلماتیکه از صنف نهم مکتب متوسط فارغ التحصیل شده بودند معلومات خود را تقویه نموده و برای امتحان صنوف بلند آماده گی میکنند.

در سلسله جنبش‌های عرفانی با انتشار نشریه بنام مجله مهری هروی اقدامات بعمل آمد.

برای پیشرفت و تنظیم امور مکاتب نسوان اداره بنام آمریت و اجرائیه مکاتب تأسیس شد. در سال ۳۶ چندتن از اشخاص حساس، منور و معارف دوست هرات متقبل شدند تا در ترمیمات مکاتب اقدام نمایند و مبلغ مکفی را درین راه بصرف رسانده طبق مقررات تعلیمات نامہ مکاتب ابتدایی تحت نظر حکام و هیأت های منتخبه به تعداد یک هزار نفر طلاب باشریط مقررات لایحه مربوطه برای مکاتب ابتدایی جدید انتخاب و شامل گردیده اند. امور تدریسی و اداری لیسه ذکور و آنات و دارالمعلمین، مکاتب ابتداییه ذکور و آنات مکاتب دهاتی و کورسهای اکا بروقتاً فوقتاً از طرف شخص مدیر عمومی معارف و مفتشین و ارسی گردیده یکمده معلمین و منسوبین معارف مورد مکافات و مجازات اصولی قرار گرفتند. همچنان در کورسهای پینتوی حکومت و دائر مرکز توسط مفتشین موظف با زرسی بعمل آمده نتایج امتحان سالانه هم رضایت بخش است.

فارغ التحصيلات لېسه سلطان غياث الدين غوري برای شمول به پوهنځون کابل معرفي شديک عده فارغ التحصيلان مکتب ابتدائي برای شمول در لېسه ابن سينا و مکتب ميخانيکي و مکتب صنايع تفيسه و سپورت بکابل اعزام گرديده اند. برای فارغ التحصيلان فخر المدارس و دارالاحفاظ در شقوق معارف و وظائف مناسب داده شد.

برای مدرسه فخر المدارس و دارالاحفاظ يك تعداد کتب مورد ضرورت شان از طرف مدیریت معارف تهیه و در اختیارشان گذاشته شد و پروگرام های تدریسی جدید مورد تطبیق قرار یافت و نتایج نیکی از آن بدست آمد.

در سال ۳۶ ورکشاپ تربیوی از طرف مؤسسه تعلیم و تربیه پوهنځون کابل در هرات دائر و به تعداد (۱۵۰) نفر معلمین، سر معلمین، مفتشین بصورت نهاری و لیلی در آن اشراک نموده از سیستم های جدید و روش تازه تعلیم و تربیه مستفید شدند همچنان در زمستان سال ۳۶ به تعداد (۲۱) نفر سر معلم، معلمین به شمول مفتشین معارف جهت فرا گرفتن روش های جدید تعلیم و تربیه و تزئید معلومات بکورسهای زمستان بکابل اعزام گردیدند و از جمله کسانیکه بیشتر موفقیت نشان داده بودند بر معلمی مکتب گماشته شده اند برای تطبیق نظریات جدید تعلیم و تربیه و تهیه يك زمينه درست مشاهده برای معلمین سر معلمین اطراف در مرکز هرات مکتب ابتدائي موفک مکتب نمونه قرار داده شد و عمده مقررات - تعلیمات - نامه و ایجابات تربیوی و اصلاحات لازمه عرفانی در آن تکمیل یافت و ازین اقدام ثمره نیکی حاصل شد.

کنفرانس های علمی، اخلاقی، تربیوی طبق مقررات تعلیمات نامه مکتب بروز های معین در تمام مکتب جاری بوده خصوصاً کنفرانس های ۱۵ روزه لېسه سلطان، لېسه مهري، دار المعلمین، فخر المدارس قابل ذکر است.

در سلسله اصلاحات و اقدامات لازمه برای تهیه آب مشروب در مکتب توجه کامل بعمل آمد و در مکتب موفک، مکتب ها تفی دار المعلمین و مکتب مرکز غوریان چاهای آب مشروب حفر حداث گردید و وسایل آب نوشیدنی برای مکتب مهیا گردید. طلاب معارف ذریعه دکنوران موظف معاینه صحی گردیدند. نمایشگاهی از نمونه کارهای دستی و رسامی اطفال و دختران در کلوپ معارف دائر و شخصیت های برجسته برای مشاهده آن عوت داده شدند. این نمایشگاه خیلی مورد دلچسپی قرار یافته اجناس زیادی بفروش رسید و برای طلاب مستحق انعامات و مکافات داده شد.

برای تهیه میز و چوکی و لوازم تحصیل اقدام بعمل آمد و اجناس مورد ضرورت بقیمت های نازل بدسترس طلاب گذاشته شد.

مدیریت زراعت

تعداد (۶۳۰۰) جعبه تخم پبله از جمله تخم های که ذریعه متخصصین در استیشن های پبله وری کابل و بغلان استحصال شده بود از وزارت زراعت بولایت هرات ارسال و از طرف مدیریت زراعت به پبله و ران توزیع شد، قرار معلوم تخم های مند کور نتیجه خوب و اطمینان بخش داده و حاصل خوب از آن بدست آمده. (۶۰۰۰) اصله نهال توت جاپانی که برگ آن مخصوصاً برای خورا که کرم پبله است بغرض تکثیر و ترویج از طرف وزارت زراعت ارسال شد. نهال های مند کور در فارم مدیریت زراعت فرس شده و در نظر است توت های مند کور در آینده به پبله و ران توزیع گردد تا از آن در توت های وطنی پیوند نموده و در خورا که کرم پبله از آن استفاده بنمایند.

در حصه مجادله امراض نباتی و حیوانی هم اقدامات بعمل آمده و طبق پروگرام مرتبه به تعداد ده هزار اصله اشجار مشمر میتلا بمرض آتشك در مركز هرات دواپاشی گردید و نیز در مناطق مختلف ولایت هرات (۱۷۶۰۰) راس گوسفند و ده هزار مرغ ، (۱۱۰۰) فرد گاو میتلا بمرض، ادویه لازمه تزیق شده در مجادله علیه ملخ اقدامات بعمل آمده و بر ضد ملخ های بومی و پروازی که از خاک ایران آمده بود بصورت ملی و کیمیاوی مجادله گردیده .

مدیریت فوائد عامه

قسمت سرکها :

در سال گذشته سرکهای عمومی و فرعی ولایت هرات به تفصیل ذیل ترمیم شده است .

۱ -	خا مکاری سرکها	۱۴۷۰۰	متر مکعب
۲ -	سرنگ یرانی	۱۰۰	»
۳ -	سنگ کاری بامصالح سرکها	۲۹۰	»
۴ -	سنگ کاری خشکه	۳۰۴۰	»
۵ -	خشت کاری	۵۱۰	»
۶ -	جفله اندازی	۵۲۲۵۰	»
۷ -	هنگاف و پلستر کاری	۵۰۳۹	متر مربع
۸ -	صفا کاری سرکهای مربوط	۲۰۳۵۰۰۰	متر مربع

ب - قسمت تعمیرات :

در ظرف سال گذشته عمارات ذیل ترمیم و بعضاً تعمیر شده است:

- ۱- تعمیر نیمکاره دارالحکومگی ۴۶۶ متر مکعب خشت پخته و ۹۹ متر مکعب کانکرت گردیده
- ۲- ترمیم شفاخانه ملکی و تعمیر چاه آب و دیوار احاطه آن
- ۳- ترمیم عمارت مخابرات و تعمیر دیوار احاطه آن
- ۴- ترمیم عمارت مستوفیت
- ۵- ترمیم عمارت دارالمعلمین
- ۶- ترمیم عمارت باغ شاهی
- ۷- ترمیم و ساختمان تانکهای ذخیره انحصارات دولتی.

ریاست گمرک

در سال گذشته میزان واردات و صادرات گمرک هرات نسبت بسال ۳۵ افزایش محسوس را نشان میدهد مخصوصاً در اوقات مواد داخلی بخارج بیشتر شده و از همین جهت عایدات گمرک هرات که در سال ۱۳۳۵ بالغ بر ۳۶۲۰۷۳۶۱ افغانی میشد در سال ۳۶ به ۴۵۵۴۰۱۹ افغانی بالغ گردیده است

مدیریت صحیه

الف- مریضانیکه بداخل بستر معالجه و تداوی گردیده اند :

مريضان داخل بستر	۱۴۳۹	نفر
» شفا یافته	۱۳۵۱	»
فوتی	۵۴	«
تحت تداوی	۳۴	»
ب- مریضانیکه به بولی کلینیک هاتحت معاینه و تداوی گرفته شده اند :		
در بولی کلینیک داخله	۶۰۶۶	نفر
» » جراحی	۱۸۴۲	»
» » چشم	۳۶۰۱	»
ویدی کلینیک	۳۸۰۲	»
دندان سازی	۹۴۶	»
رادیو سکوبی و رادیو گرافی در موسسه اکسپریز ۱۴۲۷		»
در لابراتوار تحت معاینه گرفته شده اند ۲۵۰۰		»
با کتر لوژی	۵۲	»
حماتو لوژی	۱۰۲	»
بیوشمی	۲۵۷	»
در سرویس جراحی پانسمان شده	۳۴۵۷	»
عملیات جراحی	۶۳۶	»

ج- صورت پودر پاشی وواکسیناسیون :

تعداد ۱۰۱۱۵ نفر ۶۰۱۶ خانه دکان و مسجد و حمام و عمارت دواتی و مکتب و مجلس و اقامتگاه پولیسی

تعداد ۵۰۵۷۵ ثوب لباسی و پارچه تحت پودر پاشی گرفته شده است .

در محلات و مرکز خال چیچک زده شده ۱۷۳۲۸۸۸ نفر

» برضد مرض مجرقه واکسین زده شده ۴۸۲۴

» حجاج و مسافرینکه واکسیناسیون شده اند ۲۹۰۰۰»

د- يك دواخانه بنام شلمی در ملتون جدید تاسیس و افتتاح گردیده است

- ۹ - ترمیم و تعدیل انسلیتر و دندی پایه‌های چوبی لین تیلفون اسلام و قلعه‌الی حکومتی کهسان .
- ۱۰ - تیلفون هایکه ذریعه نفرنی مدیریت عمومی مخابرات ترمیم و اصلاح شده [۱۲۰] پایه
- ۱۱ - تیلفونهایکه جدیداً نصب شده (۳۰ پایه)
- ۱۲ - لین تیلفونهایکه بداخل منطقه مرکز شهر ذریعه مدیریت عمومی مخابرات امتداد و نصب گردیده
۱۱ میل و ... پایه
- ج - تیلی رادیو :
- تجدید و ... سپیکر های منصوبه سابقه و تزئین چار عدد نسبت به سابق
- د - شبکه تلگراف :
- ۱ - نصب یک دستگاہ تلگراف و تیلفون بی سیم جدید علاوه به دستگاہ سابقه مرکز مدیریت عمومی مخابرات هرات .
- ۲ - جریان مخابره تیلفون بیسیم بین هرات ، قندهار ، کابل و بین میمنه ، مزار شریف و قطغن و مشرقی و غیره
- ۳ - ترمیم دستگاہ های تلگراف سیم دار تلگراف خانه مرکز هرات و اسلام قلعه و تور غندی و قلعه نو .
- ۴ - ترمیم و اصلاح دستگاہ تلگراف بی سیم سابقه هرات .

ڊيپروان اعلى حڪومت

تشكيل :

ع، ع، ص سيد غلام رسول	اعلى حاكم
ع، عبد المجيد	مستوفى
ش، سبحان شاه	دامنپي قوماندان
ف، سيد فقير محمد (كفيل)	دمرافعى قاضى
ف، ملا محمد جانان	دا بندا مى »
ش، فيض الله	دمكلفيت مدير
ع، مير غلام محمد حسيني	دمطبوعاتو مدير
ص، مير محمود	ديوهنى »
» ، حبيب الله	دمخابراتو »
» ، محمد سليم	دفواید عامى »
» ، سيد محمد رضا	دروغتيا »
» ، گل آقا	دمحاسبي »
» ، سيد جعفر	ديلهنى آمر
ع، فيض محمد	بنا روال
ص، محمد عمر «رسا»	دافغانستان بانك مدير

امور حکومت اعلیٰ پروان

انگشاف و توسعه امور عرفانی

در سال ۱۳۳۶ تعداد مشمولین مکاتب نسبت به سابق زیاد بوده در حدود ۱۲۳۴ نفر بمکاتب ابتدائیه و (۶۱۱) نفر بمکاتب دهاتی طلاب شامل گردیدند . علاوه آیش از موجودیت و تاسیس ۵۲ باب مکتب دهاتی و ۲۰ باب ابتدائیه و یک باب ایسه که در مر بوطات پروان موجود است از طرف اهالی درخواست تاسیس ۲۰ باب مکتب دهاتی و ۵ باب مکتب اساسی تقدیم و منظوری آن از وزارت معارف مطالبه شده است .

قبلا در چهار یکار و مر بوطات کدام مکتب نسوان موجود نبود . همانا در اثر اقدامات حکومت اعلیٰ و منظوری وزارت جلیله معارف ، یک باب مکتب نسوان در مرکز چهار یکار افتتاح و به تعداد (۹۶) نفر طلبات رسمی و (۱۵) نفر غیر رسمی شامل گردیده و تحصیل مینمایند .

همچنان در چهارده غور بند یک باب مکتب دهاتی نسوان تاسیس و به تعداد (۵۰) طلبات در آن شامل ساخته شده و برای تاسیس مکاتب نسوان در پنجشیر و جبل السراج ، کوهستان و غیره اقدامات شده است . تعداد (۵۰۵) نفر طلبیه از مکاتب ابتدائیه مربوطه و فارغ التحصیل و در حدود ۴۰۰ نفر آن غرض شمول بمکاتب عالی بر مرکز وزارت اعزام شده است . یک دستگاه لابراتوار مکمل عصری و مدرن در ایسه نعمان افتتاح و یکار انداخته شده که موجودیت این شعبه مهم در تسهیل امور تدریسی عملی و نظری طلاب کمک شاننداری مینماید در اثر مراقبت متداوم وضعیت عمومی مکاتب پروان رو به اصلاحات و انگشاف دیده می شود .

امور مطبوعاتی

روزنامه پروان برای پیشبرد و بلند رفتن سویه علمی و عرفانی مردم و انتشار یکسلسله مضامین دلچسپ و خواندنی که از هر حیث بروحیه و افکار عمومی محیط تطابق دارد ، پرداخته است . روزنامه نیز تا جائیکه امکان پذیر بود بزرگتر ساخته شده و در زیبایی صورتی آن هم مساعی بیشتر بعمل آمده است .

برای اینکه در مرکز اداره روزنامه یک کتابخانه عصری که موجودیت آن از نقطه نظر ایجابات عصر واز اینکه به روشنی افکار توده خدمت مہمی مینماید ، از ضروریات محسوب می شد لذا اقدامات مقدماتی اتخاذ و بهین مقصد مردوزن جمعا مبلغ (۱۵۵۹۰) افغانی برای ترتیب یک کتابخانه اعانتا تقدیم داشته اند .

فعالیت های عمرانی

۱- عمارت نختابی وقتا تکمیل و بسر رسانیده شده

۲- « دستگاه بافت هم بیشتر قسمت آن تکمیل و کار بقیه هم در حال پیشرفت است

۳- عمارت رنگ آمیزی پارچه جات هم رو به اكمال بوده که در خلال سال ۳۷ کار آن انجام میشود

۴- تعمیرات کدامها و تعویل خانه ها که به پیمانہ بزرگی شروع شده بود در شرف اكمال است

۵- تعمیر مرکز دستگاه تولید بخار تکمیل گردیده

۶- حوض آب ذخیره تکمیل گردیده

۷- موضع نصب ترازوی اتومات

۸- مراکز ترانسفر مرهای برق و غیره

۹- عمارت مسجد جامع که با ارتفاع ۱۵ متر و میناره آن با ارتفاع ۵۵ متر و قطر ۴ متر فرش صحن مسجد از سنگ

- مرمر و عمارت آن بصورت کاشی کاری ساخته است و در شرف انجام است.
- ۱۰- عمارات ملحقه از دفاتر و درایر موسسه، سوچپورد های برق، ترمیم خانه های فا بریکه آهنگری کورس نواموزان تخنیکي، خرا دی، رنگ سازی، تکمیل و قسمت جزوی که باقی مانده تحت اعمار می باشد.
- ۱۱- در حدود (۹۵) تعمیر از جمله (۲۰۰) تعمیریکه در نظر گرفته شده غرض رهايش مامورین و مستخدمین داخلی و خارجی فا بریکه، بطرز عصری جدیداً تحت تعمیر بود، تکمیل و مورد استفاده قرار یافته و بقیه هم بوقت کمی تکمیل خواهد شد.
- ۱۲- کار ساختمان حوض آب بازی و مراجع تفریحی عمله فا بریکه هم تکمیل و مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۱۳- بقیه کار تعمیر بزرگ سمنت سازی جبل السراج و ملحقات آن تکمیل گردید.
- ۱۴- کار تعمیر مسجد جامع تکمیل شد.
- ۱۵- کار تعمیر ذخیره بطرول پل متک که طبق نقشه تحت نظر مهندسین خارجی در اوایل سال ۳۶ شروع شده بود زیادتر قسمت تعمیرات مذکور و ملحقات آن تکمیل و بقیه هم در شرف اكمال است.
- ۱۶- تعمیر نشیمن دواير و کاریگران بگرام که نیمکاره بود، تکمیل و مورد استفاده قرار گرفته است.
- ۱۷- سایر کار تعمیرات بگرام و امور ملحقه آن که به بیمانه بزرگی ذریعه مهندسین و متخصصین خارجی در حال ساختمان بوده طبق نقشه و پروژه پیش می رود.
- ۱۸- کار تسطیح و قیر ریزی میدان هوایی بگرام هم بجديت ادامه دارد.
- ۱۹- تعمیر چینل سیستم تیلیفونی بلوله هم مطابق نقشه و بخته کاری تکمیل و بسر رسیده.
- ۲۰- « معاینه خانه و پولیکلینیک شفا خانه مرکز چهاریکار که مطابق نقشه و بطرز عصری و بخته کاری در سال ۲۶ شروع و بمیعاد کمی به پوشش رسانیده شده است.
- ۲۱- کار تعمیر مکتب اشترگرام کوهستان در شرف اتمام است.
- ۲۲- « « « محوود عراقی » که در سال ۳۶ مطابق نقشه طرز عصری شروع شده بود بسرعت پیش میرود.
- ۲۳- یک تعمیر مناسب در قریه سرخ جدیداً اعمار و مورد استفاده طلاب قرار گرفته است.
- ۲۴- کار تعمیر مکتب بازارک پنجشیر که قبلاً شروع شده بود در سال ۳۶ ختم و مورد استفاده قرار گرفته.
- ۲۵- کار آهن پوش تعمیر، مدیریت مخابرات ختم و دیوار حاطه آن که از خشت بخته و غیره و بطرز عصری ساخته میشود رو به تکمیل است.
- ۲۶- یک تعمیر رهايش محافظین جنگل بانان در سال ۳۶ آباد و تکمیل شد.
- ۲۷- در حصه اشتر شهر غور بند که در اراض راه عمومی صفحات شمال مملکت واقع است کار ساختمان يك پل عصری و بخته کاری روی دست گرفته شده عنقریب بیايه تکمیل میرسد.
- ۲۸- همچنان در حصه جرخشك بنیاد يك پل بخته گذارده شده و تحت کار می باشد. همچنان در مواضع چپکل، دشت رباط، خواجه سیاران، رباط و غیره يك پل عصری بخته کاری گردیده است.

ب- جاده‌های جدید:

- ۱- کار باقی سرک آستانه پنجشیر و علاقه‌داری‌های حصه اول و حصه ۲ پنجشیر که تا دشت ریوت امتداد یافته بود، تکمیل و در حصه کوتل بین آستانه و چرم گرم که برای رفت و آمد ترافیک آنقدر مساعد نبود، راه آن جدیداً تمدید گردیده که اکنون ترافیک بخوبی رفت و آمد مینماید .
- ۲- یک سرک جدید مرکز علاقه‌داری اله‌سای تگاب بفاصله چهارونیم کوه تمدید گردیده .
- ۳- از مرکز حکومتی بامیان الی قریه ذکر یا دره فولادی که قبل ازین فاقد سرک بود، بفاصله هشت کوه یک سرک بعرض هشت متر جدیداً احداث گردید .
- ۴- در دره اژدر بامیان یک سرک جدید کشیده شد .
- ۵- هکنذا در دره دوکانی بامیان الی حیدرآباد که شهر تاریخی غلغه را بر مرکز حکومت وصل میکند جدیداً تمدید و تحت کار میباشد .
- ۶- بعلاقه‌داری کوه بند کوهستان که یک منطقه سرسبز و شاداب و خرم میباشد، یک سرک موتر رو بفاصله هفت کوه در سال ۳۶ تمدید یافته است .
- ۷- یک سرک جدید دیگر بفاصله ۱۳ کیلومتر از مرکز حکومت محلی کوهستان در بین قریه جات متصل به عبدالله برج که بعلاقه‌داری محمود عراقی وصل شده احداث و ترافیک در آن رفت و آمد مینماید .
- ۷- یک سرک جدید از اشترگرام کوهستان طرف خم زرگر و دشت کوهستان کشیده شده که قریه های مذکور را بسرک علاقه‌داری کوه بند وصل میکند .
- ۹- غرض تسهیلات اهالی یک راه موتر در بین کوچه باغی‌های قلعه بلند، جدید تمدید گردیده .
- ۱۰- باصلاح و جفله اندازی و ترمیمات سرک لین عمومی از قریه باغ الی ایشیته اقدام شد .
- ۱۱- در اصلاح و ترمیمات سرک‌های جبل السراج ، گلپهار ، پنجشیر ، کوهستان ، نجراب ، تگاب ، بگرام بامیان ، سرخ پارسا ، در اوقات مختلف اقدامات مقتضی بعمل آمده است .

امور متخبرات

از آنجا که موجودیت لین‌های تیلیفونی و اصلاح بستی در وضع حیاتی مردم و امور مالی و اقتصادی و غیره تطبیق نقشه‌های اصلاحی مملکت رول مهمی بازی میکنند، در سال ۳۶ به تمدید و اصلاح لین‌های ذیل موفقیت بعمل آمد :

- ۱- ترمیم و اصلاح لین عمومی کابل الی حصه ولایت قطن .
- ۲- اصلاح و ترمیم لین و پایه مجدد گلپهار الی حکومت نجراب . ۲۷ کیلومتر
- ۳ « « « الی « پنجشیر » ۳۶ »
- ۴- ترمیم و اصلاح لین‌های جبل السراج ، بگرام ، پنجشیر ، بامیان و تگاب .
- ۵- از مرکز حکومت جبل السراج الی سیدخیل یک لین بفاصله ۷ کیلومتر جدیداً تمدید گردیده
- ۶- « « « کوهستان « علاقه‌داری کوه بند » « ۱۸ » « « »
- ۷- « « « جبل السراج « مرکز فابریکه سمنت سازی » « ۳ » « « »
- ۸ « « « تگاب « علاقه‌داری سالنگ » « ۱۵ » « « »
- ۹- « تیفون خانه مرکز چهاریکار الی تانگتیل ماموریت انحصارات
- ۱۰- « « « الی آمریت ترانسپورت

- ۱۱- از مرکز تیلفونخانه چهاریکار الی آمریت تفتیش حکومت اعلیٰ
- ۱۲- » » » « مستوفیت و ماموریت واردات حکومت اعلیٰ
- ۱۳- » » » « مدیریت مطبوعات
- ۱۴- » » » « معارف
- ۱۵- » » » « سر ماموریت پلیس
- ۱۶- » » » « ماموریت محبس
- ۱۷- یک سوچ بورڈ در مرکز تیلفون خانه حکومت محلی کوهستان جدیداً نصب گردیده .
- ۱۸- » » » « نجراب » »
- ۱۹- » » » « دو آب و میخ زرین » »
- ۲۰- » » » « مرکز فابریکه سمٹ سازی » »
- ۲۱- چون در مرکز چهاریکار کہ قبل ازین تیلفون کیبلی موجود نبود، در سال ۳۶ یک دستگاه ماشین تیلفونی کیبلی جدید نصب و بدوائر حکومتی و موسسات و جاهای رعیه، مغازه هالین آن تمديد و از آن سیستم جدید کار گرفته می شود.
- ۲۲- غرض تمديد لین تیلفون بعلاقه داری سیدخیل از سید خیل بدره سا لنگ انتقال داده شد اقدامات مقدماتی اتخاذ و بوزارت مخبرات پیشنهاد داده شد .
- ۲۳- در غور بند یک پسته خانه جدید مفتوح و بکار آغاز شد .

امور صحی

- ۱- در سال ۳۶ یک دستگاه مکمل لابراتوار غرض اصلاح امور صحی محیط نصب گردید .
- ۲- بوضع شفاخانه رونق خوبی داده شده است .
- ۳- قرار راپور واصله در سال ۶ به تعداد (۶۰۰۰۰) نفر ذریعه اشخاص فنی ضد مرض چیچک و آکسین شده .
- ۴- » » » « (۲۶۱۸۰) خانه دکا کین و غیره بودر (دی، دی، تی) تطبیق گردید
- ۵- غرض تاسیس یک باب شفاخانه عصری بحکومت محلی بامیان بسوزارت جلیله صحیه اقدامات شده است .

امور زراعت

- مجادله برضد امراض و آفات زراعتی :-
- ۱- مجادله ضد امراض خاکسترک تاک که در مناطق مختلفه از قبیل قریه میان شاخ - بسا به خیل - هویان لغمانی - سنجد دره - بایان - مغل - قلندر خیل و غیره پروان بعمل آمده بالای (۱۸۸۸۹۷) اصله درخت ادویه باشی گردیده . در سال ۱۳۳۷ تاکنون ادویه باشی دوام دارد .
- ۲- مجادله برضد آفت جولا گک که در شیخ علی - سرخ و پارسا ، تگاب - پنجشیر و غیره صورت گرفته بالای (۱۳۸۴۲۱) اصله درخت ادویه باشی شده و در سال ۱۳۳۷ تا تاریخ ۱۳ جوزای ۱۳۳۷ بالای (۸۹۹۴۴) اصله درخت ادویه باشی صورت گرفته است .
- ۳- یک تعداد گندم بذری زارعین منطقه بگرام بمقابل مرض سیاقاق ادویه ضد عفونی گردیده و بدسترس ایشان گذشته شده .

د گور شريك اعلى حكومت

تشكيل :

اعلى حاكم	ع، ع، ص، سعادت
مستوفى	ع، ص محمد رسول
دامنېي قومانندان	ش، محمد مير
دمرافعي قاضي	ف، عبدالرحمن
دايتدائيي قاضي	» لعل محمد
دمطبو عاتو مدير	ع، محمد يوسف ايازي
دمكلفيت »	ش، نورالله
دگورشك بناووال	بناغلي حاجي محمد موسى
دمخا براتو مدير	ص، عبدالقيوم
دپوهني »	» عبدالرشيد
دفوائد عامې »	» محمد قاسم
دگورك »	» مهندي اياز
دافغانستان بانك مدير	بناغلي محمد ظاهر
ديلېټني آمر	» ، محمد نعمان
دغلي دتېپي مدير	» ، اختر محمد
داحصائبي مامور	» ، شمش الحق

☆

امور حكومت اعلى گورشك

ماموريت وار دات مستوفيت :

واردات سال ۱۳۳۰ بصورت مجموعي	۲۰۳ ۴۱۲۲/۲۴ - افغاني
» » ۱۳۳۶	» - ۲۸۴۳۵۳۷/۴۸
» فاضله سال ۳۶ نسبت بسال ۵۳	» - ۱۳۶۳ ۶۰۵/۱۴

امور فوايد عامه

- ۱- ازتانك الى حوض ۲۳ كيلومتر سرك به كلي خراب وقابل ترميم بود باندازه سه ونيم كيلو جفله اندازی گردیده، هكدا قسمت های سيل بردگی پرکاری گردیده .
- ۲- ازحصه حوض الى شور آب ۳۳ كيلومتر ترميم جفله اندازی گر دیده، يك سرك از حكومت موسی قلعه الى سربقتی كه بطول ۶۸ كيلومتر است تكميل و برای ترافيك مساعد گردید .
- برای اداره حكومت ودوائر مربوط حكومت نوزاد مواضع جدیدی تعمیر و تكميل شده است

امور زراعت

- ۱ - قوریه ناجو که در سال ۳۶ از پیل نهر بغرا الی بند برق گرشک بدو طرف سرک فرش شده (۵۰۰۰) هزار دانه .
- ۲ - قوریه ناجو که از پیل بغرا مرکز گرشک در سرک حکومتی نهر سراج شانده شده (۵۰۰) دانه
- ۳ - نهالهای ناجو که در سال ۳۶ به جاده های داخل شهر بدو طرف سرکها غرس شده (۳۰۰۰) «
- ۴ - در حصه نهر سراج ونوزاد وغیره (۳۰۰۰) ناجو غرس شده .

مدیریت معارف

- ۱ - مدیریت معارف گرشک در دوران سال ۳۶ به تاسیس يك باب مکتب دهاتی در قوریه سیاه - بسته مربوطه حکومت نوزاد موفق گردیده که در سال اول تعداد شا مله آن - ۲۴ نفر میباشند
- ۲ - بتعداد ۲۲ نفر از فارغان و متعلمین صنوف ششم مکاتب خویش را برای شمول به لپسه حریره اعزام داشته است .
- ۳ - به تعداد ۳۸ نفر را غرض شمول بمکتب میهنانیک و دارالمعلمین قندهار معرفی و اعزام کرده است .
- ۴ - « ۸ » از فارغ التحصیلان صنوف سوم مکاتب دهاتی بمکتب رحمن بابا بکابل اعزام شده
- ۵ - یک نفر از فارغ التحصیلان صنف شش غرض شمول بمکتب سیورت بکابل اعزام گردیده .
- ۶ - ۶۲۳ نفر طلاب جدید برای مکاتب رسمی و دهاتی مربوطه پذیرفته شده است .

دغزنی اعلیٰ حکومت

تشکیل :

بشاغلی سیدعباس حسینی (نواب الحکومی بہ رتبہ)

» عبدالحکیم

مواری محمد رشید

بشاغلی محمد اکبر

» عبدالله

» ملا محمد گل

» فدا محمد صہارم

» میر غلام حضرت

» الیاس الدین

» سیدعباس

» عبدالہادی

» سلطان محمد

» عبدالشکور

» محمد ابراہیم

» شاہ محمد

» عبدالملک

» شہدایداد

» عبدالخالق

» عبدالاحد

» عبدالغیاث

» خلیل مچمند

» عبدالله

» محمد بنارس

اعلیٰ حاکم

مس-توفی

دمرافعی قاضی

دامینی قوماندان

» دژاندارم

دابتدائی قاضی

دمطبوعات مدیر

دمکلفیت مدیر

دیوہنی مدیر

دگمرک مدیر

دقوائید عامی مدیر

دمخبر اتو مدیر

دمحاسبی مدیر

دروغتیا مدیر

دکتوازلوی حاکم

داندرا حاکم

» دمقر

» دناہور

» دچغتو

» دقرہ باغ

» دجاغوری

» دواز خواہ

» دشرن

د فراه اعلى حكومت

تشكيل :

ع،ع، ص محمد صديق
 ع، عبدالغفور « احمد زى »
 ش، عبدالغنى
 ح، غلام محى الدين
 ف، مولوى خدارا الدين
 ف، « عبدالمنان »
 ح، محمد نبى
 ص، عبدالقادر (بليغ)
 ص، نورالدين
 ص، غلام نبى]
 ص، عبدالسلام (مهند)
 ص، عبدالشكور « نياز مند »]
 ص، عزيز الله
 ص، خان محمد (چمتو)
 ص، عبداللہ (سيار)
 ص، سلطان شاه
 شياغلى دخرالدين
 « گل محمد (هيم باغرانى)
 « محمد سوور
 ع،ع عبدالكريم
 ع،ا، محمد قاسم
 ع، ا، امان الله
 ع،ا، يار محمد
 ع، ا، غلام صديق

د فراه اعلى حاكم
 مستوفى
 دامنى قوماندان
 د ژاندارم قوماندان
 دمرافعى قاضى
 د ابتدايى قاضى
 دمكلفيت مدير
 دمطبوعاتو مدير
 دمخبراتو مدير
 ديوهنى مدير
 دفوائد عامى مدير
 دروغتيا مدير
 د كرهنى مامور
 د فراه دا على حكومت ادارى مامور
 » » »
 د گمرک مامور
 د افغانستان بانک د نمايندگى مدير
 د كرهنى اولاسى صنايعو د نمايندگى مدير
 د فراه ښاروال
 د پخوانسور لوى حاكم
 د چار برك محلى حاكم
 د اصل چنغانسور محلى حاكم
 د انار درى محلى حاكم
 د بكو او محلى حاكم

امور حکومت اعلیٰ غزنی

الف- معارف :

۱- از ابتداء سال ۳۶ تاکنون مکاتب ذیل تاسیس یافته :

مکتب دهاتی به یعی خیل کنوار

مکتب دهاتی بجانخیل »

مکتب دهاتی نسوان درغزنی

۲- فارغ التحصیل صنف نهم متوسطه ۱۴ نفر.

ب- امور صحی :

۱- به مریضانیکه ادویه داده شده ۱۵۷۰۰ نفر.

۲- مریضان بستری ۳۹۲ نفر.

۳- معاینات لابراتواری درشوق سرولوزی ۱۳۰۲ نفر - کیمیای حیاتی ۲۸۳ نفر- باکتر لوژی ۱۴۶

نفر هما تو لوژی ۳۰۰ نفر

۴ - شعبه قابلہ کمی : ولادی ۱۲ نفر امراض نسائی ۶۱۱ نفر معاینه شده

۵- وا کسین شدگان چیچک- ۲۹۶۳۸ نفر

۶- « کولرا وغیره ۲۰۰ نفر

۷- یودر پاشی - ۶۹۹۰۰ - نفر ۲۵۸۹۵ خانه ۱۲۱۱۲۹۵ البسه :

۸- جراحی : عملیات مهم (۱۰۰ نفر) پانسمان و عملیات خفیف ۱۵۷۵ نفر.

بر علاوه یک شعبه قابلہ کمی ویک دواخانه شخصی جدید افتتاح گردیده و در حکومت آلمان کنوار

یکمأموریت صحیہ بامنظوری پنج بستر ویک دوا خانه شخصی نیز درسال ۳۶ عرض وجود کرده است

ج - بنار والی :

۱- شهر جدید غزنه با نقشه ها و پروژه های عصری افتتاح وجاده های آن که عبارت از جاده داهوری

که یک جاده سی متره بطول چهار صد متر تسطیح و هموار کاری شده وجاده های باقیمانده آن که

نیز تسطیح و قابل گردش عراده جات گردیده است .

۲- واردات بناروالی درسال ۳۶ به تناسب سال ۳۵-۳۶/۴۲-۳۷۱۰۶ افغانی تزید بعمل آمده است .

د- فوائد عامه :

۱- تعمیر مکتب علاقه داری خواجه عمری قرار نقشه

۲- تعمیر چینل سیستم مخابرات.

۳- مکتب حصه اول اندر

۴- به تعداد ۹ پایه پل چک های که به جوار قریه جات کشک وغیره واقع است درسال ۳۶ بطور

اساسی بذریعه هیئت فنی اداری قنداقهای مذکور پخته کاری و پوشش آن از چوب صورت گرفته، واز

حصه خاک خیر الی کنندی پشت که به مسافه ۱۶۲ کیلو متر شود بذریعه عمله معا برریک اندازی گردیده

وتر میمات بعمل آمده هکذا لین کنواز که درسال ۱۳۳۶ از حصه سلطان باغ ریگ اندازی گردیده بهد

از برج حمل ۳۷ باینظرف عمله معا بر به تر میمات وریگ اندازی سرک کنواز داخل فعالیت بود .

و - محصول سال ۱۳۳۶ محکمہ مر افعه غزنی (۵۹۲۹۴۰) افغانی دوماهه سال ۳۷ از اول الی اخیر نور

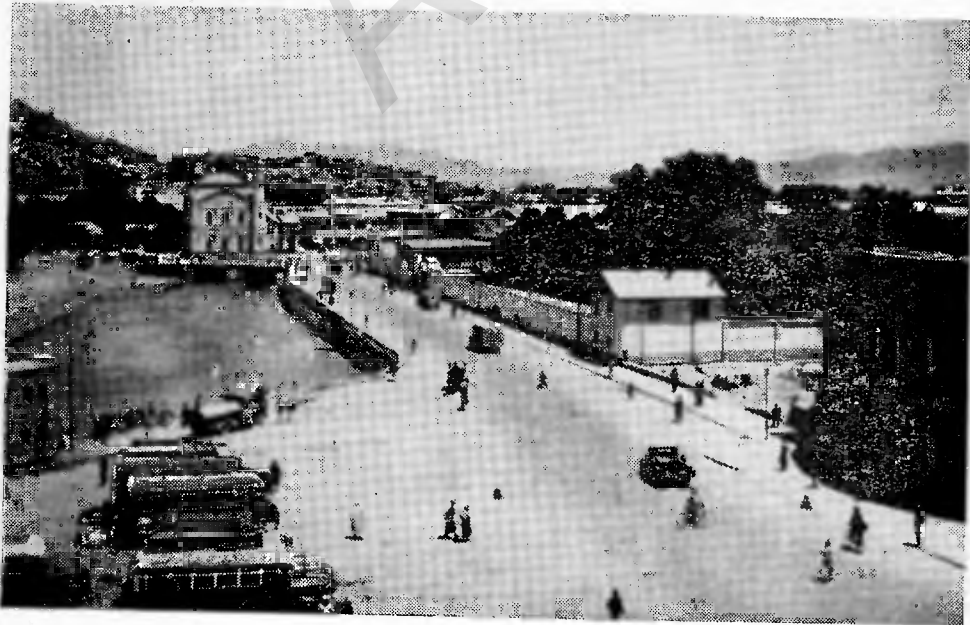
۱۴۳۵۵۵- افغانی جمله (مبلغ ۷۳۵۴۹۵ افغانی بالغ می شود) .

بره مخصوص قره قیل)

در آغوش چوپان

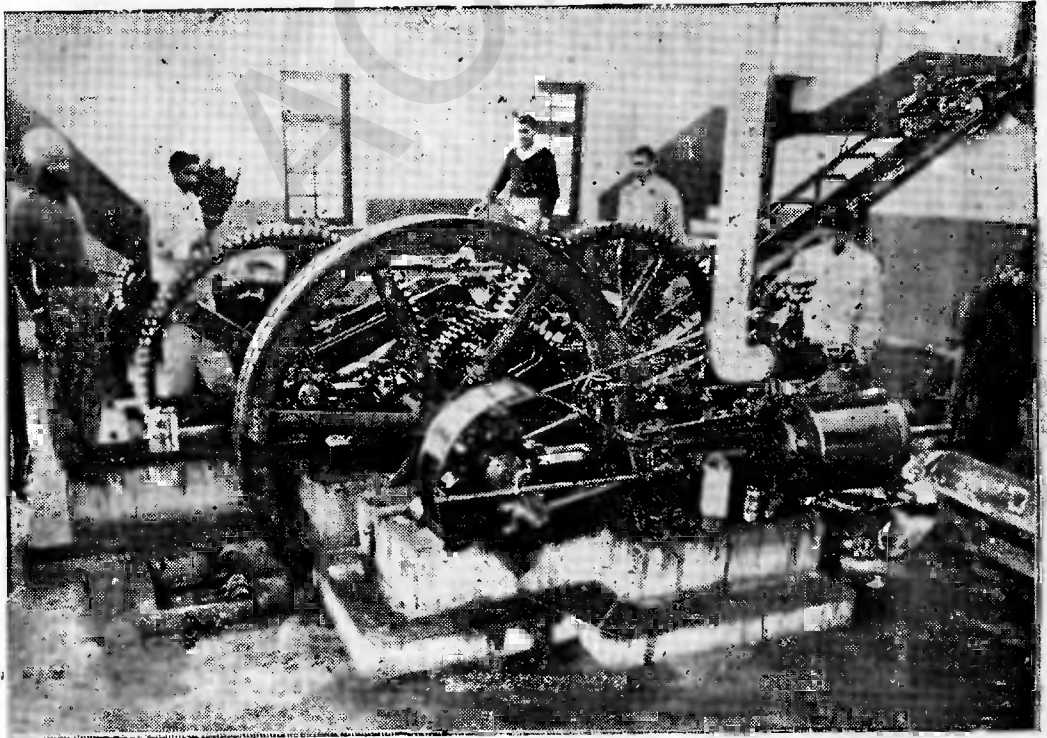
ساخورده

یکی از جاده‌های کابل

فابریکه قند جلال آباد

اشین های فابریکه قند جلال آباد

امور حکومت اعلیٰ فراه

مدیریت فوائد عامه:

جزء کارهای مدیریت فوائد عامه حکومت اعلیٰ فراه قرار ذیل است:

۱- صفا بی رویه سرك ۲۴۸۰۰۰ مربع متر - ۲- جقله طبعی ذریعه معاير ۱۵۰۸۵ متر مکعب .
در قسمت تعمیرات : سنگ پارچه وچونه وریگ کار شده ۵۵ متر مکعب، خشت کاری یخته چونه وریگ
پنج متر مکعب، خشت کاری یخته و گچ ۴۵ متر مکعب ، شفته اندازی ۳۰ متر مکعب ، بسته کاری ۵۵ متر
مربع ، کانکریت اندازی گادر و صحن اطاقها ۲۱ متر مکعب ، استر کاری چونه وریگ ۱۴۹۴ مربع
متر ، خشت کاری یخته کاری متفرقه ۴۸ متر مکعب رنگمالی روغنی ۴۳۴ متر مربع ، سفیده کاری ۵۷۵۰
مربع متر ، خاک کش تعمیرات ۱۲ متر مکعب ، کندن کاری ۱۵۰۰ متر طول تسهدا ب ۲۲۴ متر مکعب
کاه گل کاری ۸۴۰۴ متر مربع .

مصاله تهیه شده در مرکز فراه : - ۲۷۵۴۳۵ قالب خشت یخته ، چونه کلوخه ۲۰۶ خروار کابل ، گچ
یخته ۲۳۶ خروار کابل ، سنگ تسهدا ب ۲۳۱ متر مکعب .

مصاله تهیه شده در حکومت چخانسور :- خشت یخته دوصدهزار قالب .
امور زراعت :

از قوریه دست داشته ، به تعداد ۷۴۷۵ اصله نهال به اهالی و دواير رسمی توزیع شده و همچنین در سال ۳۶
به تعداد ۱۸۴۳۵ اصله درخت ، ضد آفت جولاگک در فراه و مربوطات آن ادویه پاشی شده است .

د قندهار ولايت

تشكيل:

بناغلي عبدالغني	نائب الحكومه
» عبدالصمد	دمستوفي كفيل
» عبدالرحمن	داداري مدير
» محمد ابراهيم كاموي	دمرافعي قاضي
• • • •	دا بنديابي قاضي
بناغلي سيدعباس	دگمرک رئيس
» محمدرفيق	داميني قوماندان
» محمد يعقوب	دژاندارم قوماندان
» محمد ولي (خلمي)	دمطبوغاتو مدير
» حاجي محمد آصف	ديوهني مدير
» محمد آصف	دمكلفيت مدير
» محمد ايوب	دمخابراتو مدير
» نور محمد	داحصائي مدير
» عبدالرب	دفوايد عامي مدير
» محمد انور	دقلم مخصوص مدير
» علي احمد	دكرهني مدير
» عبدالغني افضل	دروغتيا مدير
» محمد افضل	بشاروال

امور ولایت قندهار

ولایت قندهار با اثر توجه بیشتر و همکاری مردم در رشته‌های مختلف خدمات عامه، چون معارف، زراعت، صحت، فواید عامه، حمل و نقل، انکشاف موسسات تجارتي و صناعتي در سال ۱۳۳۶ نظریه‌ها و اقدامات گذشته پیشرفته است که در اینجا اختصاری از آن تقدیم می‌شود:

معارف:

افتتاح مکتب میخانیک، نصب و بکار انداختن ماشین‌های آن (به کمک یونسکو).

افتتاح سرویس دارالمعلمین.

انکشاف امور عمرانی مکتب میخانیک.

ترقی مکتب ابتدائی نسوان بمکتب متوسطه.

مراقبت از امور تعلیمی و واریسی از امور اداری تمام ایسدها و مکاتب.

تنظیم و ترتیب امور امتحان کلمه، مذاکات و مدارس نسوان و ذکور.

واریسی از امور اکمال و تهیه لوازم و سامان تحصیل.

انجام امور تبدیل شمول و انفکاک معلمین و متعلمین.

زراعت:

حفر کانال‌ها، تمدید و لای کشی کاریزها

اصلاح طریق آبیاری.

انتخاب و اصلاح تخم و بذر تحت نظر متخصصین زراعت

غرس ۲۰۰۰۰۰ نهال در نقاط مختلف.

طرح نقشه و اساس بنای نسلگیری در کوکران.

توزیع ادویه ضد حشرات و امرانس نباتی به باغداران و زارعین.

تعمیر مجدد کاریزهای شنکی، بیسودی، شاجوی، دند، خاکریز که در انکشاف آبیاری و توسعه زراعت خیلی مؤثر ثابت گردیده.

احداث فارم زراعتی دند و غرس نهال‌های خارجی بقرض تجربه.

احداث قوریه‌ها در قلات، کشک نخود، خاکریز.

حیوان	تعداد	بلیک لیک	به ضد	مجادله
»	۲۸۵۰	انترکس	»	»
»	۶۰۸۰	کرم چگر	»	»
»	۴۲۳۸	طابق	»	»
»	۵۷۰			

امور صحتی:

تکمیل دستگاه اکسریز، تدویر شعبات رادیو گرافی رادیوسکوپی، الکترو کارد یوگرام، او اثر شب و دیاترمی.

تداوی ۱۳۶۷ نفر در هر هفته.

انجام موفقانه ۱۳۵ عملیات کبیر و ۱۲۴ عملیات صغیر.

واکسیناسیون ۱۹۸۷۴۰ نفر.

فعالیت و توسعه در پیمانہ کار و عملیات شعبات ویدی کلینیک دندان سازی، زیژ تون.

واریسی از امور نظیف شهر، سرای‌ها، دکان‌ها حمام‌ها و منازل.

مراقبت عمومی صحت مردم، کنترل آب مشروب و تطبیق شرایط حفظ الصحة در محیط.

ارسال هبات های صحیح با طرف واکناف و نقاط مربوط ولایت قندهار بفرض و ارسی از صحت عامه برر سی از نظر طب و قایوی و تطبیق و اکسین به مریضان و بیماران .

مخبرات :

- ۱- افتتاح و جریان مغا برة بی سیم بین کابل - قند هار بل خمیری قندهار - قندهار هرات .
- ۲- تنویر تلگرافخانه بی سیم بصورت اساسی .
- ۳- افتتاح پوسته خانه های جدید در ارغنداب پنجوائی ، خاکریز و ارغستان .
- ۴- ختم تعمیر اساسی پوسته خانه و تیلیفونخانه حکومت کلان قلات .
- ۵- ترمیم لاین عمومی تیلیفون از کندی پشت تا گرشک بصورت اساسی .
- ۶- ترمیم و اصلاحات لاین های سرحدات به طول ۱۸۶ میل بین تپانه ها .
- ۷- نصب سوچوبورد های جدید در سپین بولدک تیرین ، پنجوای و ارغستان .
- ۸- تمدد لاین عمومی سپین بولدک با ۲۰ لاین دیگر تیلیفون ذریعه پایه های آهنی اساسی .
- ۹- تزئید ۳۰ فیصد در عایدات پوسته (نسبت به سال ۳۵)
- ۱۰- « ۸ » « » « تیلیفون و تلگراف » « »
- ۱۱- « ۹ » « » « بس ها » « »

تعمیرات :

ولایت قندهار که نسبت به دیگر ولایات تا اندازه در امور عمرانی انکشاف یافته در سال ۳۶ با تکمیل عماراتی که اساس آن در سالهای قبل گذاشته شده بود . قدم تازه تری بسوی زیبایی برداشته است . از ان جمله عمارات آتی معرفی میشود :

الحا قیه دار الحکو مگی ، دملکی شفاخانه ، د بی سیم تلگرافخانه ، اپارتمانهای رهایش مامورین دبانک کلوب ، الحاقیه احمد شاه بابا ، عمارات چاده عیدگاه ، مرستون ، ۲۳ عمارت دوایر ملکیتی ، تمیزهوتل ، محبس ، مخبرات و نمالیه حکومت محلی ارزگان .
۲۰ دکان در حکومت تیرین .

۳ تعمیر شخصی ۲۰۰ دکان و هوتل در حکومت دهر اود .

۶۵ تعمیر جدید در حکومت خاکریز .

۶۴ تعمیر جدید « کلان قلات ،

۸۲ « » « » « پنجوایی .

۴ « » « » « جلدک .

۲۳ « » « » « دایه چویان

۷۴ « » « » « ارغنداب

مؤسسات صنعتی :

در سال ۳۶ مؤسسات تخنیکتی و صنعتی ذیل بکار آغاز نموده اند :

مؤسسه تخنیکتی حاجی عبدالله جان ،

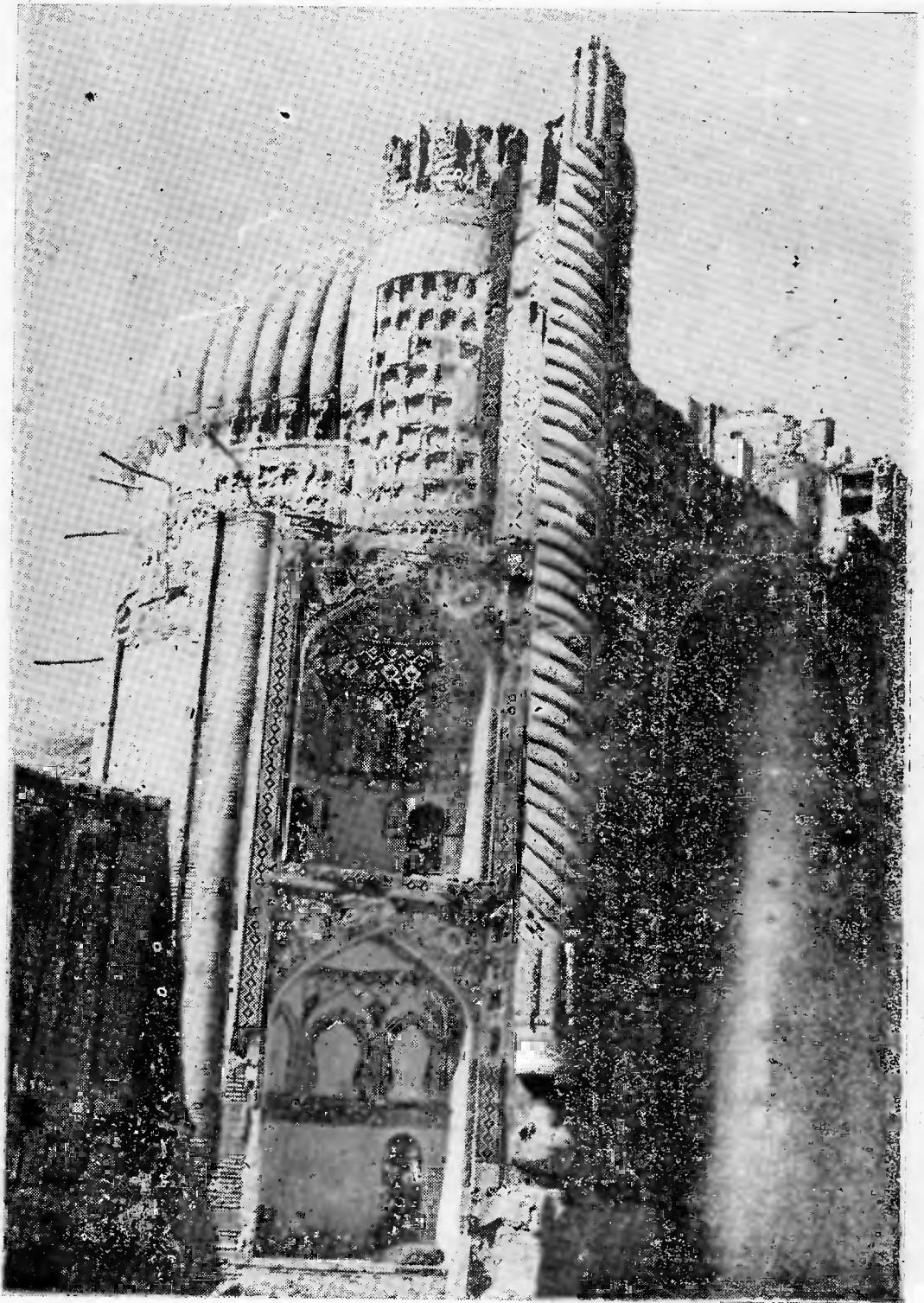
مؤسسه تخنیکتی برادران سلیمی

مؤسسات صنعتی و سوزنکاری نسوان و بانک زراعتی .

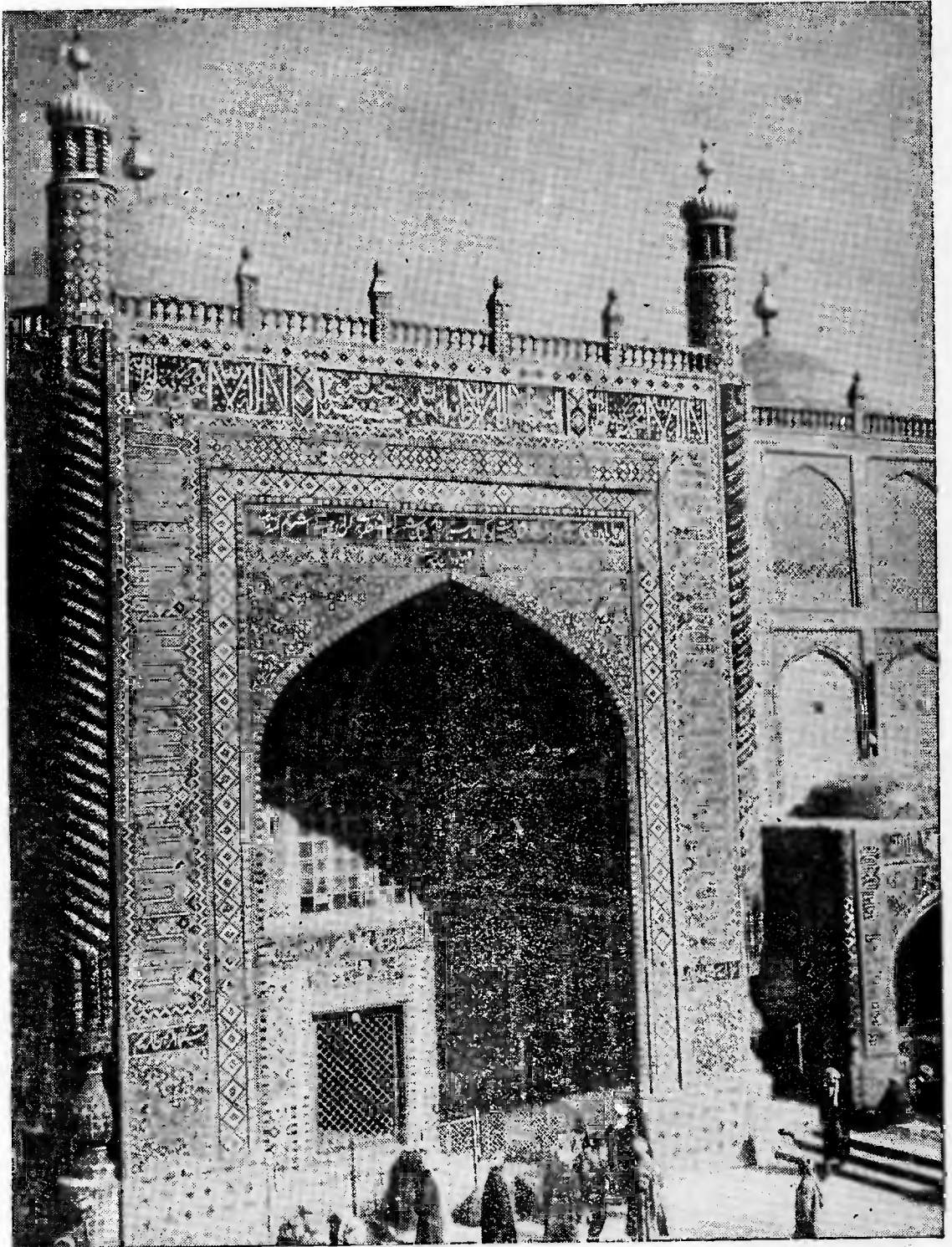
مؤسسه تخنیکتی نظر محمد

مؤسسه نجاری عبدالمجید

« دستگاه یخ سازی شرکت پشتون و ۲۳ دستگاه مختلف صنعتی و تخنیکتی در محالات ولایت قندهار .

از آبدات تاریخی - خواجه محمد یار سا در بلخ

دک حصہ از روضہ حضرت دہلی (رض) درمزارش پف

امور ولایت مزار شریف

فعالیت عرفانی:

- مدیریت معارف ولایت مزار شریف در سال ۱۳۳۶ برای انکشاف معارف سعی بیشتر بخرج داده در تهیه لوازم تدریس، تکمیل معلم، امداد مکاتب برسی امور اداری مصدر فعالیت گزیده شده است که اختصاری از آن بعرض میرسد:
- ۱- از جمله ۶۸۸۷ معلم مکانب ابتدای ۵۴۹۴ نفر شامل امتحان و از جمله ۳۵۴۳ نفر کامیاب گزیده شده اند
  - ۲- از جمله ۶۰۲ نفر دارالمعلمت سلطان رقیبه ۴۷۸ شامل امتحان و از آن جمله ۳۸۲ نفر کامیاب گردیده است.
  - ۳- از ۴۴۶ نفر متعلمین دباختر لیسه ۳۳۲ نفر شامل امتحان و از آن جمله ۲۳۰ نفر کامیاب گردیده است.
  - ۴- از جمله ۱۲۰ نفر متعلم دارالعلوم اسدیه ۱۱۷ نفر شامل امتحان و از آن جمله ۲۱۴ نفر کامیاب گردیده است.
  - ۵- دارالمعلمت سلطان رضیه ۱۰ سال به تشکیل صنف نهم موفق گردید.
  - ۶- ۱۴۷۹ نفر متعلم درسی مکتب دهاتی پذیرفته و شامل گردیدند.

مخابرات:

- در امور مخابرات ولایت مزار شریف و ارتباط آن بادیگر ولایات و محلات تسهیلات آتی بوقوع پیوسته:
- ۱- لین عمومی تلیفون مزار شریف - بلخمری اصلاح و بصورت اساسی تمدید گردید. اکنون مزار شریف - کابل مستقیماً مخابراته میشود.
  - ۲- اصلاح لین مزار شریف - مریه.
  - ۳- اقدامات برای مخابراته چینل سیستم بین مزار شریف - کابل.
  - ۴- کوشش و فراهم آوری وسایل و لوازم برای بکار افتادن دستگاه ۲۵۰ لینه تیلون اتومات.
  - ۵- بکار افتادن تلیفون بی سیم بین کابل - مزار شریف.
  - ۶- تنظیم امور پوسته های ترانزیستی که از اتحاد شوروی بکابل حمل و نقل میشود.
  - ۷- نصب اصلاح و اودسپیکرها در نقاط مختلف شهر.
  - ۸- ختم تعمیر پوسته خانه های کلفت و بلخ و تعمیر چینل سیستم، احاطه مدیریت مخابرات منزل مدیر مخابرات، خانه رها بیش منتظم تلگراف.

واردات:

در واردات مخابراته تلیفونی نسبت به سال گذشته مبلغ ۲۷۴۹۶۶

و پوستنی » » » » ۲۰۱۹۴۱۵

و تلگرافی » » » » ۲۲۰۶۹۶/۵۰ نیز بیدبمعمل آمده است.

فوائد عامه:

امور سرک کلفت :

خام کار ۱۱۴۵۰۰ متر مکعب

جفله اندازی ۱۳۲۸۴ متر مکعب

رویو هر فته در اوور سرک کلفت ۵۶۸۰ در اده لاری به صرف ۴۴۲۸۳ کیلن پترول فعالیت نموده است .

امور سرک گورمار :

طول سرک ۲۱ کیلومتر

خام کاری ۱۹۲۰۰۰ متر مکعب

جفله اندازی توسط ۱۶۸۱ لاری به صرف ۲۵۵۹ کیلن پترول

امور سرک تاشگندر :

خام کاری ۶۴۰۰۰۰ متر مکعب

سرکهای داخل شهر :

خام کاری ۱۸۰۶۸۰ متر مکعب

جفله اندازی ۱۶۰۰ متر مکعب

امور زراعت:

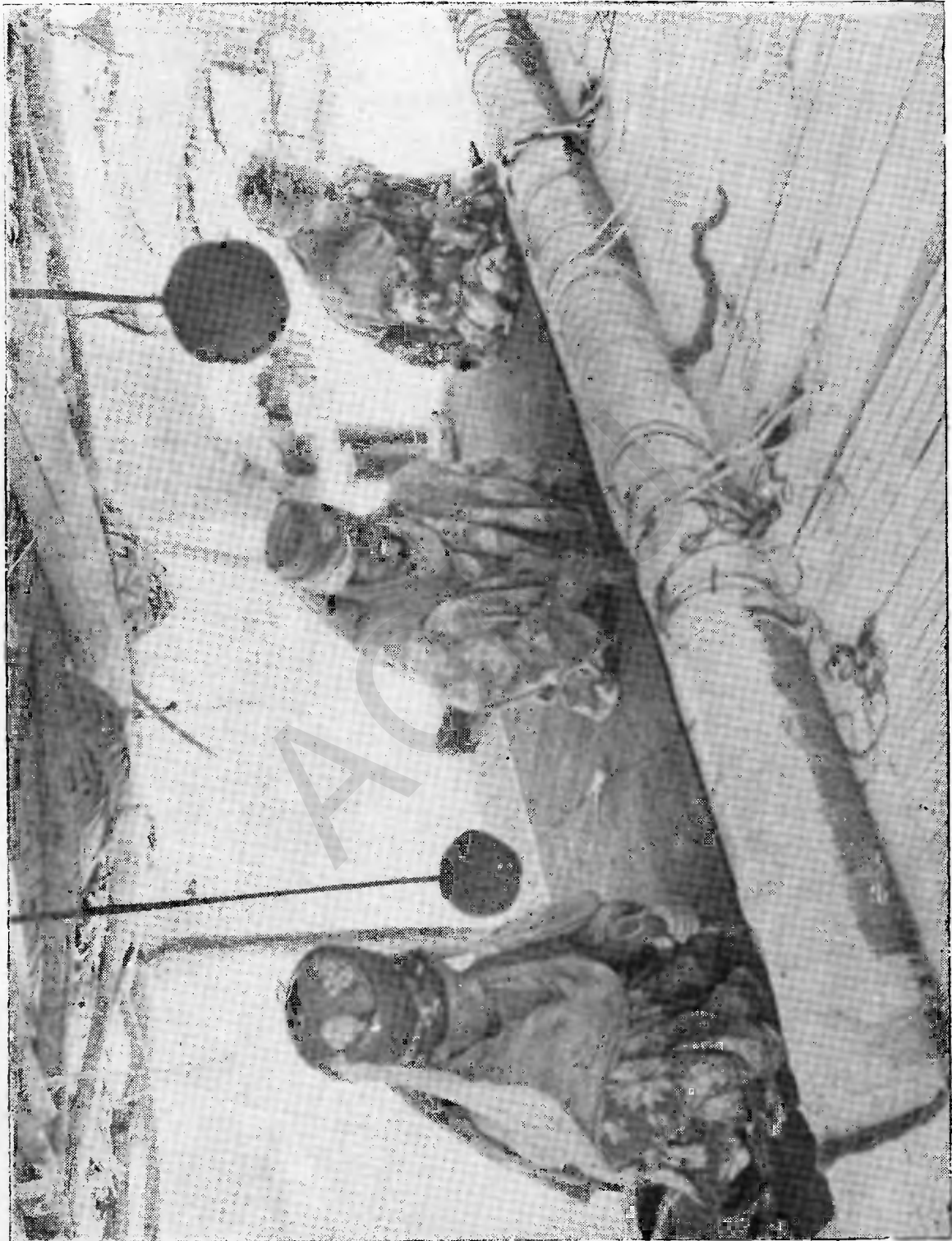
در جنگل های مناطق حضرت سلطان - خلم - شبرغان - دولت آباد - سر پل و اطراف تبه های سر پل نهر شاهی سمنگان يك يك اندازه زمین بطور قوربه ترتیب و تخم اشجار مختلفه در آن بندر و غرس گردیده.

استعمال داسهای گندم دروی که از طرف وزارت زراعت و متخصصین (الف - ای - او) متخصصین که پنی داس اری اثریشی در ولایت مزار شریف بمردم یاد داده شده چون از استعمال آن زارعین نتیجه خوب گرفته اند در حصص آقچه و شبرغان - دولت آباد يك تعداد زیاد از آن بمردم توزیع گردیده. مجادله امراض و آفات زراعتی :

اول - بمقابل امراض و آفات اشجار در حکومت دولت آباد - نهر شاهی - آقچه نواحی شهر و غیره به تعداد (۲۸۶۲۴) اصله درخت ادویه پاشی گردیده و در سال جاری مجادله آفات اشجار دوام دارد.

دوم - بمقابل ملخ ایتاوی و مراکشی در سال ۳۶ در مربو طات مزار شریف بسا حه (۵۲۶۰۰) جریب زمین تحت عملیات مجادله ای گرفته شده و در سال ۱۳۳۷ مجادله دوام دارد.

در سال ۱۳۳۶ نسبت به مجادله ملخ که بسیاری بصورت ادویه پاشی صورت گرفته نتیجه عملیات خوبتر بوده چنانچه در حصص کوه البرز که از گندم حاصل گرفته نمیشد در سال ۳۶ علاوه از گرفتن حاصل گندم فالیز کاری نیز بخوبی نتیجه داده و از حاصلات آن مردم استفاده نموده اند.

قالین باف (دو سب آاد نه)

منظره دور نمای سر حوض میمنه

د قطغن ولايت

تشكيل:

و،ح محمد جمعه « صديقي »	نائب الحكومه
ع،ص محمد ابراهيم	مستوفي
ف مولوي محمد صديق « كيارى »	د مرافعي قاضى
ح محمد زمان	دامنېي قوماندان
ح سيد خليل شاه	د ژاندارم قوماندان
ح، عبد المجيد	دمكلفيت مدير
ص، محمد علم (غواص)	دمطبوعاتو مدير
ع، عبد الواحد	دمخبرياتو مدير
ص، محمد عمر « نفيس زاده »	ديوهني مدير
ص، عبد الرحيم (اتمانزي)	داداري مدير
ص، سيد محمد	ديلتنې مدير
ص محمد رفيع	د گمرک مدير
ص دكتور عظام محمد	د روغتيا مدير
ص عبدالرزاق	د فوايد عامې مدير
ف يادگار « راجى »	د ابتدائې قاضى
ص عبدالغفور	د کرهني مدير

امور ولایت قطن

۱- مطبوعات.

در سال ۱۳۳۶ در مطبوعات ولایت قطن تحول با رزی واقع شده چون دوائر مطبوعات عمارت خاصی نداشته و در دکانهای کرائی بسر می برد، در اثر مساعدت ریاست مستقل مطبوعات نقشه عصری عمارت شعبه مطبوعات ترتیب و تهداب آن گذاشته شده کار تعمیر آن بسرعت جریان دارد.

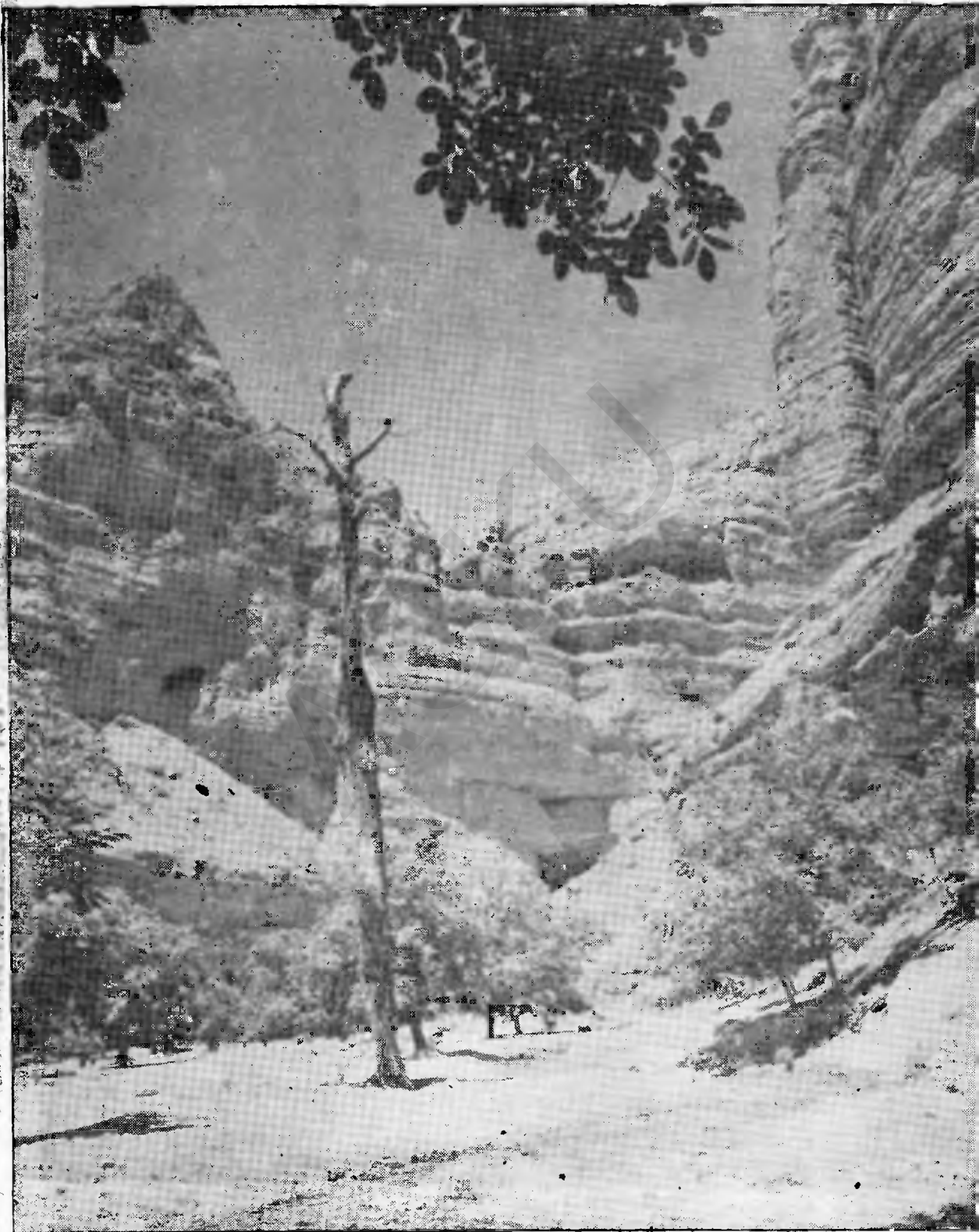
برای استفاده ذوق مندان يك مغازه فروش مطبوعات کشور بنام (دفطن د مطبوعات نوبلور نخي) در بغلان صنعتی افتتاح شده که تمام کتب و مجلات مطبوع داخل در آن عرضه می گردد. اثرات طبع روزنامه اتحاد نسبت بسال پیش سه برابر افزوده شده و نیز عایدات از درك نشر اعلانات و اشتراك و فروش روزنامه و نشرات مستقل بصورت بی سابقه زیاد شده است که از جمله عواید مذکور مبلغ یکصد هزار افغانی در پشتهی تجارتی بانک اسهام خریداری گردیده است.

وضع نشراتی این ولایت نیز انکشاف یافته و کتابهای مفیدی بنام صرف و نحو فارسی تا لیف بناغلی عبدالعزیز مولینا زاده و [اعترافات يك جا سوس] ترجمه بناغلی محمدناصر غرغشت و (قطرات اشک) تا لیف بناغلی توفیق هروی نشریات

در جشن استقلال سال ۱۳۳۶ که مراسم آن در شهر جدید بغلان برگزار شد نیز مطبوعات کمپ مجللی ترتیب داده و در آن هزارها نسخه کتب و مجلات کشور را ذوق مندان خریداری و مورد استفاده قرار دادند.

۲- نمایندگی افغانی سره میاشت :

جمعیت افغانی سره میاشت قطن درین سال به بینوایان و مصیبت رسیدگان ولایات مساعدتهائی لازم بعمل آورده و در اثر تشویقات اداره جمعیت و تبارز احساسات نودوستان در حدود چهارصد و پنجاه هزار افغانی عایدات جمع آوری شد که مطابق اساسنامه ذخیره و در امور عام المنفعه مصرف می گردد. در هفته مخصوص سره میاشت نیز در مجمع بزرگ اهالی بیرق سره میاشت در میدان مقابل مرکز جمعیت با مراسم شانداري افزوده شده و میدان مذکور بنام سره میاشت مسمی میگردد.

منظره دره زنگ بلجراغ (ممینه)

يك منظره از آبخوار دره زنك بلچراغ (ميرمه)

دمیمنی اعلیٰ حکومت

تشکیل:

ع، ص غلام حیدر (عدالت)	اعلیٰ حاکم
ع، عبدالحکیم	مسو فی
ش، امین اللہ	امینی قوماندان
ف، عبید اللہ (صافی)	دمرافعی قاضی
ص، حفیظ اللہ (شہید)	دمطبوغاتو مدیر
ص، غلام نقشبند (ادستی)	دیوہنسی مدیر
ص، عبدالصمد (نیازمند)	دزوختیا مدیر
ص، جمعہ گل	دمخا براتو مدیر
ص، غلام فاروق	دگمرکو مدیر
...	دابتدائی قاضی
ش، عبد الشکور	دمکلفیتو مدیر
ص، عبدالصمد	دکرہنی مدیر
ص، عبدالستار (وردکی)	د فوائد عامی مدیر
...	دمحدودی قوماندان
ح، امر اللہ	د عسکری قوماندان
ص، عبدالرحمن	دمیمٹی بناروال
ص، آقارحیم (زارع)	دغلی دتہیہی مدیر
ص، اولیاقل (فارابی)	دمیمنی دترانسپورت شرکت رئیس

امور حکومت اعلیٰ میمنہ

در تمام شقوق اجتماعی و مدنی حکومت اعلیٰ میمنہ مانند سال ۱۳۳۵ جنبش‌ها و فعالیت‌های زیادی محسوس بوده و کارهای سردست گرفته شده بسرعت پیش میرود و هر روز بر عمران و آبادی اینولا افزوده میشود.

امور مطبوعات :

مدیریت روزنامه ستوری بیاری خد اوند بزرگ، همکاری فضلا و نویسندگان حساس کشور و زحمت کشیهای کارگران فعال مطبعه، توفیق یافت که با نشر مضامین دلچسپ و خواندنی و بهتر ساختن صحافت نامه ستوری توجه خوانندگان خود را بطرف خود جذب تیراژ آنرا از ۱۲۵۰ به ۲۵۰۰ نسخه با لا برد و بکمک اشخاص خیرخواه و توجه بنا علی عدالت حاکم اعلیٰ موزیمی در مرکز میمنہ تأسیس و در آن یک تعداد آثار و اشیای نفیس و گرانبهای تاریخی را محفوظ نگه داشته و در معرض نمایش قرار دهد. همچنین مدیریت مطبوعات میمنہ مؤفق شد که دو کتابخانه مکمل یکی بنام «ستوری» در شهر میمنہ و دیگری در اندخوی تأسیس نماید که در اول الذکر یک عدد از اشخاص منور حکومت اعلیٰ میمنہ سپیم گردیده با اهدای یک تعداد کتب علمی و مفید و قبولی یک اندازه پول نقد بنام اعانه تا پنج سال آنرا تقویہ کرده اند. بدومی الذکر بناروالی اندخوی و عددی از اشخاص با دردد آن محل کمک کرده اند که با لا اثر تحت نظر هیأتی در حدود دو نیم هزار جلد کتب بسیار مفید بکتابخانه ستوری و بیش از شش صد جلد کتب بکتابخانه اندخوی خریداری شد که مجموع مبلغ این اعانه در سال ۳۶ به ۹۷۶۷۵ افغانی بالغ میگردد.

تعمیر کتابخانه ستوری که بپایه پوشش رسیده و تکمیل الماریها و میز و چوکی کتابخانه و قرائت خانه ستوری که آنهم تحت کار است با کتابخانه افتتاح و در معرض استفاده ذوقمندان گذاشته خواهد شد کتابخانه اندخوی نیز عنقریب بروی علاقمندان انجا باز خواهد گردید.

ب- تعمیرات میمنہ:

۱- عمارت عصری و پیخته کاری مطبوعات میمنہ تکمیل شده شعبات و دوایر مربوطه خرید و ستوری و مطبعه دولتی در آن منتقل گردیده تعمیر کتابخانه و قرائت خانه ستوری که متصل تعمیر مطبوعات میمنہ شد نیز به پوشش رسیده و عنقریب قابل استفاده میگردد.

۲- تعمیر سینمای سیف الملوک که بصورت عصری و خیلی زیبا در مرکز تیه بالا حصار بنا شده بود به پسیاه تکمیل رسیده و به نمایشات خویش شروع کرد.

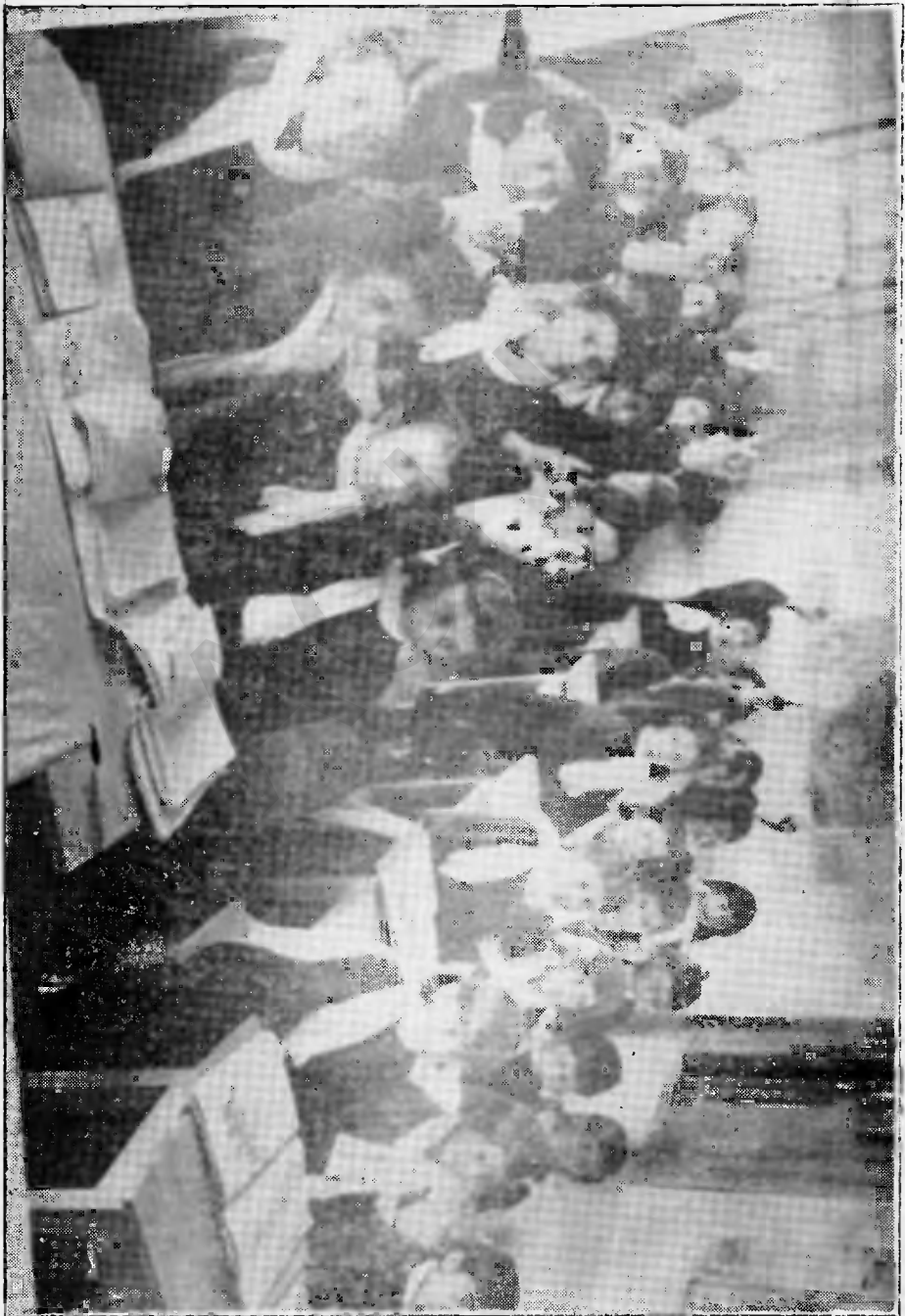
۳- تعمیر مدیریت مخابرات بپایه پوشش رسیده و سوچورد تیلیفونخانه مرکز بدانجا انتقال یافت.

۴- تعمیر حکومتی تکاب شرین که یک حصه آن در سال گذشته کار شده بود، در سال (۳۶) با تمام رسیده و تمام دوایر حکومتی باین تعمیر نقل مکان نمودند.

۵- در سال ۳۶ مکتب ابتدائی رقم قول ترمیم و تعمیر جدید مکتب ابتدائی قرغان بسرعت پیش میروند.

۶- تعمیر دومنزله قوه اندانی امنیه که کار آن با آغاز سال ۳۷ شروع شده بود منزل اولی آن با تمام رسیده و کار منزل دوم آن بشدت جریان دارد.

۷- در اواخر سال ۳۶ عمارت جدیدی برای رهایش مامورین علاقه داری دولت آباد بنا یافته و کار آن از طرف عملیه مربوطه بشدت پیش میروند.

یکدیگر از طلبه‌های دختران میانه در اطاق درس

یک دسته از طلبه‌آموزگاران میمنه بلباس ملی در اتاق درس

- ۸- کار تعمیر بزرگ مسجد جامع وعید گاه شهر میمنه که در او اخر سال ۳۶ ته دیاب گذاری شد، ب فعالیت ادامه دارد .
- ۹- تعمیر گدماهای قیصار وحکومتی بلچراغ بیایه تکمیل رسیده .
- ۱۰- عمارت ماشین دیزلی برق ۲۵۶ کیلواته در اوایل سال ۳۷ تمام شد .
- ۱۱- یک عمارت عصری ومکمل در میدان هوایی طیاره میمنه تعمیر وطرف استفاده قرار گرفته است.
- ۱۲- تعمیر مهمانخانه حکومت اعلی با تمام رسیده فرش و فرینچر آن بصورت عصری تهیه و تنویر شد.
- ۱۳- دو وسط باغ قوریه حکومتی بلچراغ یک عمارت اساسی برای آسایش مسافرین داخلی وخارجی تعمیر گردید .
- ۱۴- کار عمارت کمیساری اندخوی که در سال ۳۶ شروع شده بود در اوایل سال ۳۶ خاتمه یافت همچنین تعمیر تها نه ،یکه حاجی وچاه بالی، بصورت بخته کاری بیایه تکمیل رسید .
- ۱۵- برای رهائش نمایندگی انحصارات دولتی بناء یک عمارت جدید وعصری در شهر میمنه گذاشته شد
- ۱۶- کار عمارت شخصی دو طرفه جاده سمت جنوبی بالاحصار وسردار محمد داود وات بشدت ادامه داشته یک تعداد آن بیوشش ویک تعداد تا کرسی رسیده است .
- پلها :**
- پلهای بزرگ چیچکنو وقیصار که کار آن در سال ۳۵ شروع شده بود در این او اخر بیایه تکمیل رسیده وعبورو مرور عرا دهجات بر روی آن جریان دارد .
- بند سر حوض : این بند که در زمان جرنیل غوث الدین خان مرحوم تعمیر شد . و سرسبزی میمنه مرهون اوست ، بهرور چندین سال اخیراً کاسه آن از لای بر شده و دیوار آنهم رو بخرابی میرفت و مردم از کم آبی شکایت داشتند، با اثر تشویق و کمک مادی وهمدستی اهالی میمنه ، بند مذکور این بار بصورت اساسی تعمیر وترمیم ودر ارتفاع وضخامت آن باندازه لازم افزوده شدو دروازه های آهنی بدان نصب گردیده است تا در آینده بمواقع کم و زیاد شدن آب بند مذکور باختیار مردم باشد .
- ۱- تمدید سر کمی بطول ۹۵ کیلومتر از علاقه داری دولت آباد تا علاقه داری درزاب از راه جرقوق .
- ۲- تکمیل کار سرک بین حکومتی بلچراغ وعلاقه داری درزاب .
- ۳- بخته کاری ۱۲ کیلومتر از سرکهای مربوط اندخوی که باندازه (۳۰) سانتی متر سنگ پارچه (۲۰) سانتی متر خفله در آن کار شده .
- ۴- ترمیم وریگ اندازی تمام سرکهای عمومی مربوط حکومت اعلی وسرک دهندره الی بند سر حوض بطول ۴۹ ونیم کیلومتر .
- ۵- تسطیح وریگ اندازی سردار محمد داود او بصورت اساسی .
- مترقه : تسطیح ، واحداث خیابانها ومر تبه بندی تیه بالاحصار یعنی اطراف سینمای سیف الملوك .
- ۲- افتتاح یک کافی عصری با وسایل وانواع سر گرمی در جوار بنای سیف الملوك .

۳- نصب ماشین دیزلی برق ۱۲۵ کیلوواته اندخوی و خریداری سیم مسی وغیره سامان ضروری آن که در ظرف یکماه آینده ماشین مذکور بکار افتاده شهر اندخوی را تنویر خواهد کرد.

۴- نصب و بکار انداختن يك دستگاہ بی سیم در میدان طیاره میمنه.

۵- برای آبیاری خیابانهای اطراف سینمای سیف الملوك و تپه بالا احصار يك پایه بمبهدستی چارنچه نصب و بکار انداخته شده.

۶- تاسیس شرکت مالداري بمنظور تقویه مالدارها که عنقریب مراحل قانونی خود را خواهد پیمود.

۷- بسته کاری ماشین دیزلی برق ۲۵۶ کیلوواته میمنه کاملاً با تمام رسیده و در جاده های شهر پایه های آهنی و سمنتی و چراغهای فلورسانس (سیماب دار) نصب و لین دوانی آن با سیم های مسی که اخیراً از خارج وارد شده بود شروع گردید که در اولین روز سالگره چهلین سال استقلال وطن عزیز این ماشین بکار آغاز کرده و شهر میمنه و دهات نزدیک آن را تنویر میکند.

امور ترانسپورتی:

ریاست شرکت ترانسپورت میمنه تا اوایل سال ۳۷ در حدود (۲۵۰) هزار سیر کابل غله طرف ضرورت دولت را از میمنه بمزار شریف انتقال داد و با داشتن ۲۶ عراده موتورلاری انتر نیشنل و ۱۶ عراده زین و پنج عراده جیب روسی اجناس تجارتمی تجاران را از میمنه بولایات دیگر و بالعکس از دیگر ولایات را به میمنه و همچنین وسیله مسافرت و مسافرتین را آماده کرده و به تعمیرات شفهی و دولتی شهر میمنه نیز سنگ و غیره مصالح مواد ضرورت را تهیه کرده و در شهر مزار شریف و در کشتی برای ترنیم و ترها تاسیس و بکار انداخته است این شرکت که مرکز آن در میمنه میباشد فعلاً در مزار شریف هرات قلمه نو، کابل و اندخوی نمایندگی دارد.

امور عرفانی:

۱- افتتاح دو باب مکتب نسوان یکی در گندر بغانه شهر میمنه و دیگری در شهر اندخوی که در هر یک صد نفر طلبه علاً مشغول تحصیل اند.

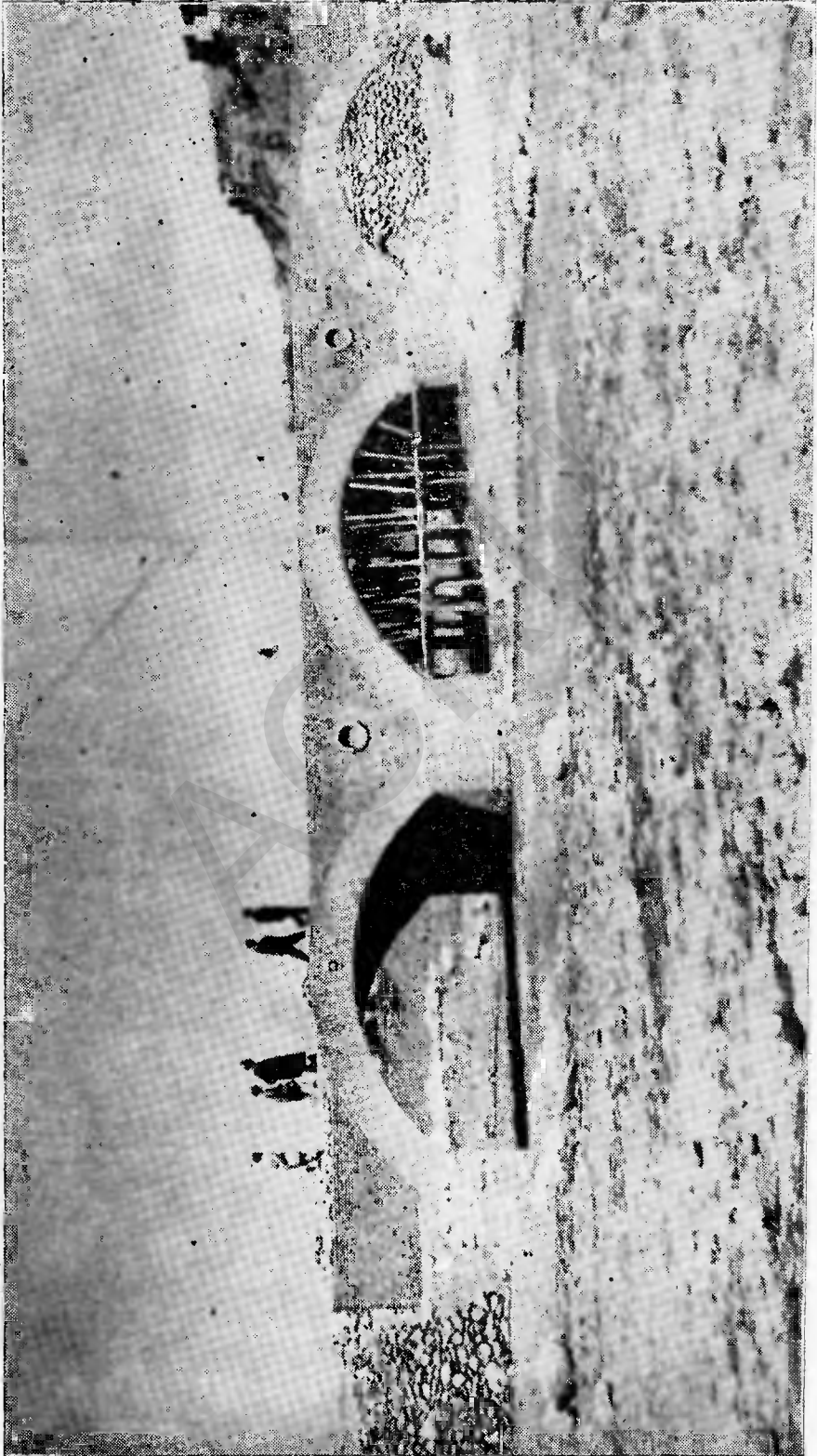
۲- ایزاد درس قالین در پروگرام تدریس مکتب نسوان اندخوی.

امور مخابرات:

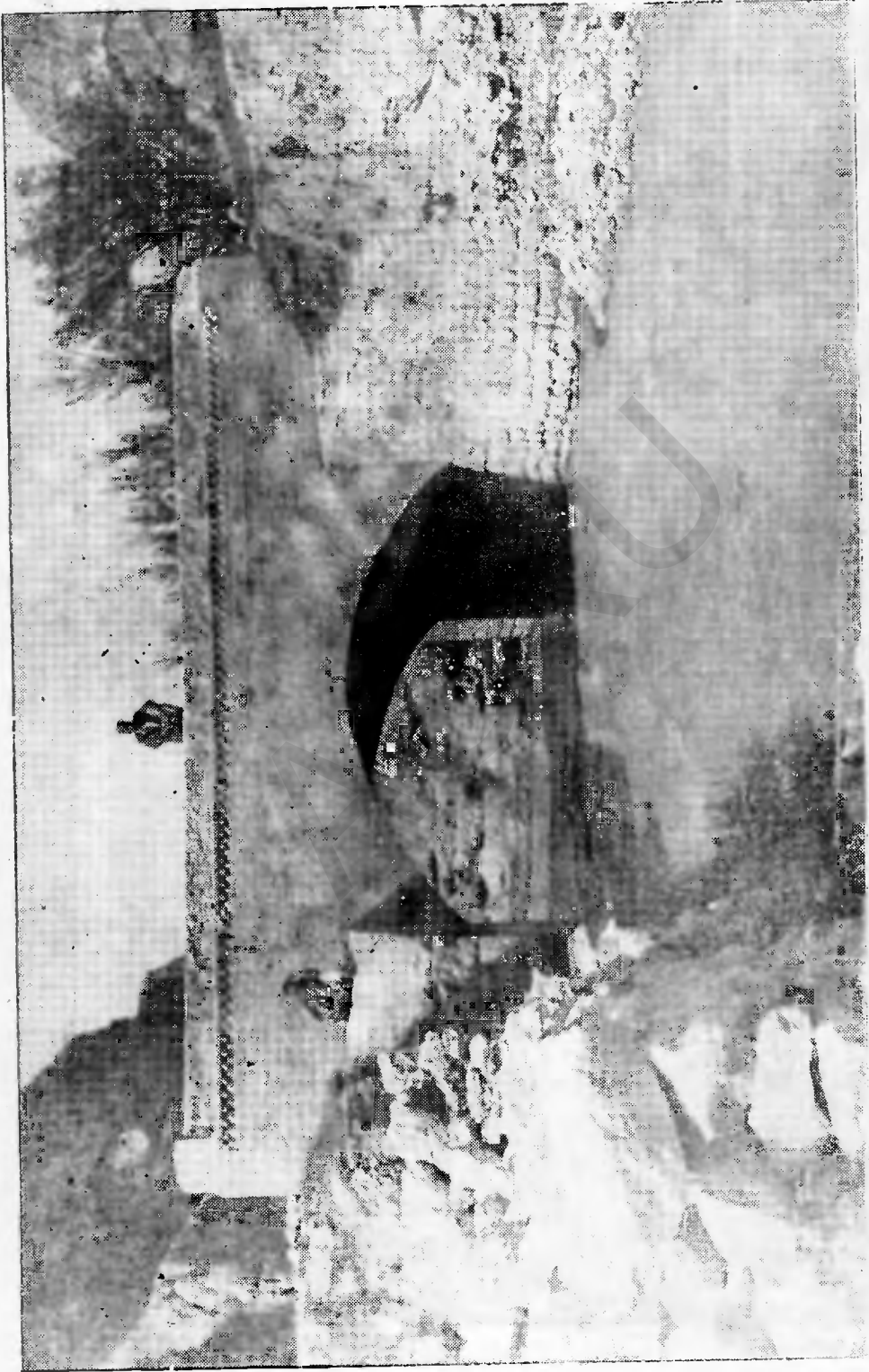
مدیریت مخابرات موفق شد که تا اوایل سال ۳۷ پایه های کهنه و فرسوده تیلفون را از حصه یعنی حدبغشی میمنه و هرات تا علاقه داری دولت آباد بطول یکصد کیلومتر پایه های تیلفون داخل شهر را کاملاً تجدید و امتداد بدهد و همچنین یک لین تیلفون از مرکز تیلفونخانه مرکزی تا تعمیر میدان هوایی و تعمیر فارم زراعتی و تعمیر سینما.

امور زراعت:

از طرف مدیریت زراعت در حدود دوصدهزار نهال توت و یکمقدار اشجار مشر و زینتی و یک اندازه ادویه ضد مرض سیاه ساق گندم بصورت رایگان برای مردم توزیع و باغهای قوریه مخصوصاً به نهال ناچو توسعه داده شده است.

پل بزرگ قیصار کهروی دریای قیصار بنیافته

دال بخته بلجراغ (مینه)

امور حکومت علی بدخشان

امور قضایی:

در محکمه مراجعه موضوعات که رجعت داده شده حسب ذیل فیصله گردیده است:

جزایی ۴۲ فقره

حقوقی ۲۶ >

وثایق ۲۴۷۸ قطعه

نکاح نامه ۱۲۴۲ >

زراعت:

در باغ ذخیره فیض آباد انواع تخم نباتات بذر گردیده که از جمله در کشت توت هراتی، ناساجو و بادام سعی بیشتر بعمل آمده است

همچنان در باغهای دشت فراخ و گشم به بندرت توت هراتی، بادام، آلوبالو، زردآلو، آلو سبزیجات مختلف، جواری، قلمه گل و غیره اقدام گردیده و یک تعداد تخم نباتات مذکور به بیمانه کافی برای باغهای شخصی استفاده اهالی نیز توزیع گردیده است.

در باغ ذخیره فیض آباد ۴۳۰ نهال سیب ۱۴۰۴ قلمه تاک ۲۲۵۰ قلمه توت، یاسمن جرمنی و ۲۰۰۰ جریبن تربیه گردیده است.

معارف:

مدیریت معارف بدخشان در سال ۱۳۳۵ برای انکشاف سویه عرفانی محیط در ترتیب و تنظیم مکاتب، طلاب جدید الشمول، اکمال لوازم تحصیل و بررسی ازامور اداری و تعلیمی مکاتب کوشیده است.

علاوه بر مکاتب دهاتی در سال ۳۶ یک مکتب دهاتی در قره بلنگاب و یک مکتب دهاتی در قره سنگ کلان تأسیس و وسایل لازمه تحصیل و تدریس را برای مکاتب مذکور فراهم کرده است.

کوریسهای اکابر تقویت شده و مکاتب حرفوی بکارهای عملی آغاز نمودند. برای بعضی مکاتب عوارت جدید ساخته شد.

در مکتب نسوان بغرض انکشاف سویه عرفانی طبقه نسوان کورس معلمات افتتاح گردید.

همچنان کنفرانسهای یانزده روزه در مکاتب ابتدایی، مکتب نسوان و مکتب متوسطه تحت نظر مدیریت

معارف مسلسل و مرتب دایر گردیده است.

دولتی مطبعی ریاست

تشکیل:

رئیس
 فنی مرستیال
 اداری مرستیال
 دمحاسبی او کنترول د لوی مدیریت کفیل

ع، عبدالحمید

ع، محمد رحیم

ص، گلاب الدین

ص، محمد اکبر

ص، داد محمد

ص، غلام دستگیر

ص، گل محمد

ص، عزیز الدین و کیلی

«فوفلز ائی»

ص، سید محمد ظاهر

ص، عبدالحق «صیقل»

ص، چراغ علی

ص، محمد کریم

داداری د لوی مدیریت کفیل

د طباعتی مدیر

د تخنیکي دځانگي مدیر

د زنگو گرافي د لوی مدیریت کفیل

د پلټنې مدیر

د تصحیح دځانگي مدیر

د آرت دځانگي مدیر

د خطاطي دځانگي مدیر

د اتسه دځانگي مدیر

د خروف پښې مدیر

د آفست مدیر

بناغلی محمد ابراهیم قندهاری

امور مطابع دولتی

ما لیت های بی هم مطبعه دولتی در حصه طبع و صحافت انواع کتب و رساله‌ها، مجلات و روزنامه‌های مملکت تهیه دفاتر و اوراق و جداول کار آمد دواثر و مؤسسات دولتی و ملی و بانکشاف بوده در ظرف

سال ۳۶ در تمام رشته‌های طباعتی به کمک کارگران زحمت کش بموفقیت پیش رفته است. ریاست مطبعه دولتی بملاوه فعالیت‌های روزمره و عادی در قسمت تهیه نشرات ذوقی و هنری برای معرفی افغانستان بمؤسسات فرهنگی ریاست گرجندوی و غیره همکاری شده است.

همچنان با وجود يك سلسله معاذير موفق شد قسمتی از مجلات مركز را طور رنگه و مرغوب طبع نماید و هم نظر به تدابیر مؤثری که اتخاذ گردیده در طبع آثار و روزنامه‌ها از حروف کهنه جلوگیری و برای مرکز و مطابع ولايات وقتاً فوقتاً حروف جدید تهیه شده است. جلب مشتریان و زیبایی کار بر عایدات مادی مطبعه

مؤثر افتاده است. چنانچه با استفاده از آن پلان انكشافی مطروحه مطبعه بموفقیت پیش میرود. برای رفع يك قسمت از احتیاجات فعلی يك هیئت جهت خریداری ماشین و دیگر مواد خام به المان فرستاده شد ماشین و اشیای مورد احتیاج را خریداری و يك اندازه آن به بندر کراچی موصلت کرده است که عنقریب بمركز وارد و بكار انداخته خواهد شد و در پلان مذکور تقویة بنیة طباعتی مطابع ولايات نیز شامل است که بزودی از آن مستفید خواهد شد.

مقایسه عایدات:

ها عایدات يكساله سه سال قبل	عایدات يكساله سال ۳۶	تزیید
(۶۰۰۰۰۰۰۰ افغانی)	(۱۰۰۰۰۰۰۰۰)	۴۰۰۰۰۰۰۰

مقایسه کار:

حجم و اندازه کار يكساله در سه سال قبل	حجم و اندازه کار سال ۳۶
(۵۳۴۲۵۷۳) ورق	(۸۹۱۷۹۴۸) ورق
(۴۲۶۹۲۵) جلد	(۶۷۷۲۸۲) جلد

ماشین‌های جدید:

جهت تقویة بنیة طباعتی مطابع مزار شریف يك پایه ماشین گسترده فرستاده شده هکذا یک پایه ماشین جدید طبع حروفی برقی درین اواخر برای مطبعه بفلان نیز ارسال گردید.

تربیه نفر فنی:

چون در نظر است که حسب پلان مرتبه فعلاً برای مطابع و ولايات هرات و مزار شریف يك پایه ماشین رنگوگرافی مثل مطبعه قندهار داده شود، بنأ يك تعداد نفر از متعلمین مکاتب هر ولايات پذیرفته شد تا برای آموختن امور رنگوگرافی آماده شوند به شعبه رنگوگرافی مطبعه دولتی مرکز تحت تربیه میباشند و هم در نظر است که برای دیگر ولايات نیز همچنین اشخاص فنی تربیه و بکار انداخته شوند.

تهیه وسایل حمل و نقل:

چون سامان و لوازم مطابع و ولايات همه ساله از مرکز اكمال می شود برای انجام این امر پول زیادی مصرف میشود، بنابراین برای جلوگیری از مشکلات و مصرف همه ساله، يك عرادۀ موتور جدید ۸ تن از ریاست انحصارات دولتی خریداری و برای حمل و نقل اموال مطابع و ولايات و ضروریات مطبعه مرکز بکار انداخته شد.

امور عمرانی:

چون بسیاری از مطابع و ولايات عمارت منحصر بخود نداشت بنأ تصمیم گرفته شد تا در صدد تعمیر عمارت مناسب برای مطابع و صوف بشویم که در نتیجه برای مطابع بدخشان - میمنه غزنی و بفلان جاهای مناسبی تعیین و اعمار گردیده برای مطابع هرات و مزار شریف و سایر ولايات نیز نقشه و پروژه آن روی دست بوده و بزودی بکار آن آغاز خواهد شد.

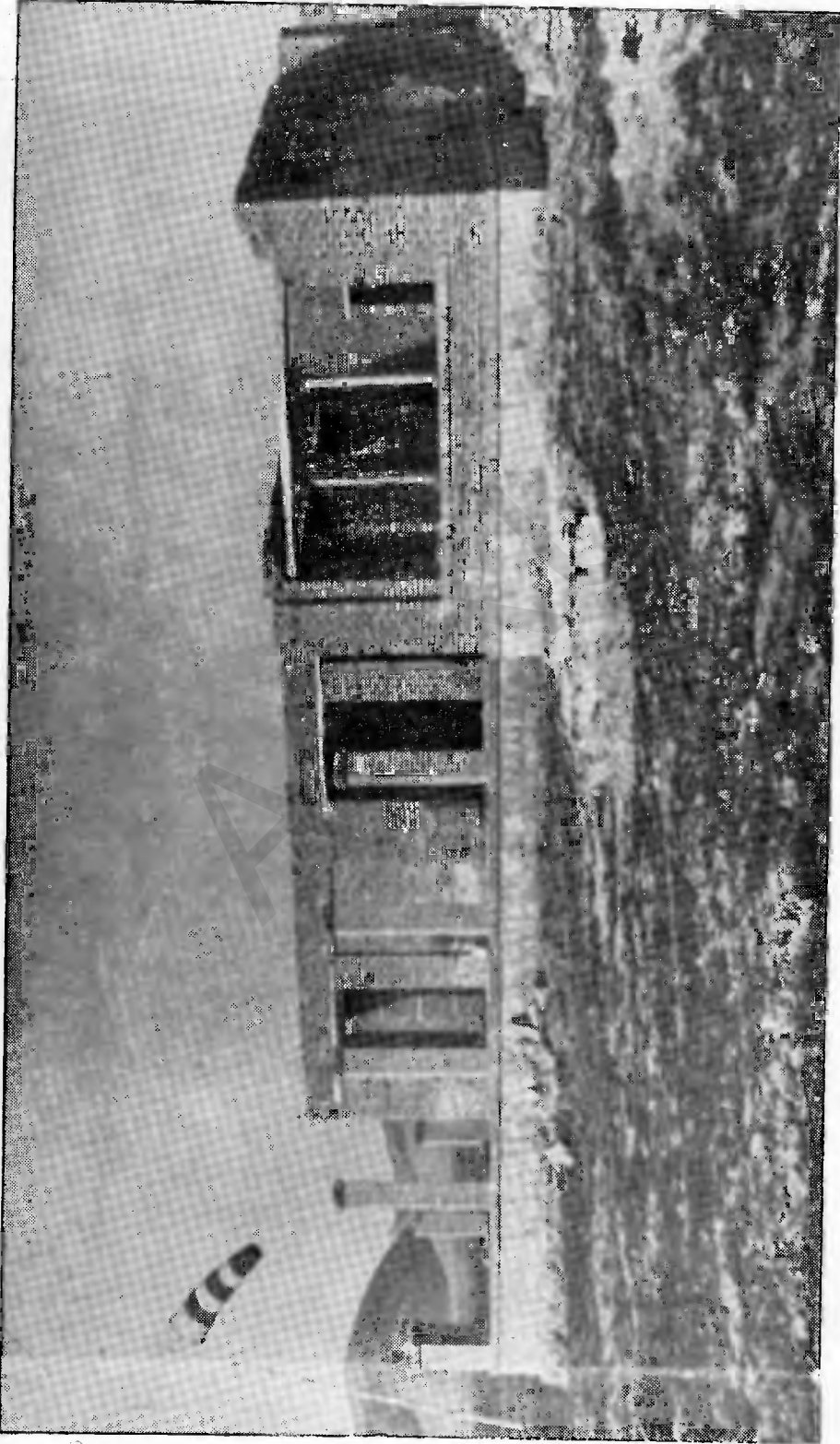
مجالس و تصاویر :

هیئت محترم شورای عالی طی ۲۲ جلسه پیشنهادات هیئت عامل را تصویب و تجس ویز لازمه اتخاذ فرمودند. هکذا رئیس هیئت عامل مطبوعه در جریان سال از امور مطابع ولایات بسازد بدو و ارسى نموده است و رکشاب جدید برای ولدنگ کاری تهیه و پرزه و غیره ترمیمات ماشینهای مطابع مرکز و مطابع ولایات در مطبوعه دولتی تأسیس و ماشینها و ادوات لازمه آن نیز نصب گردیده .

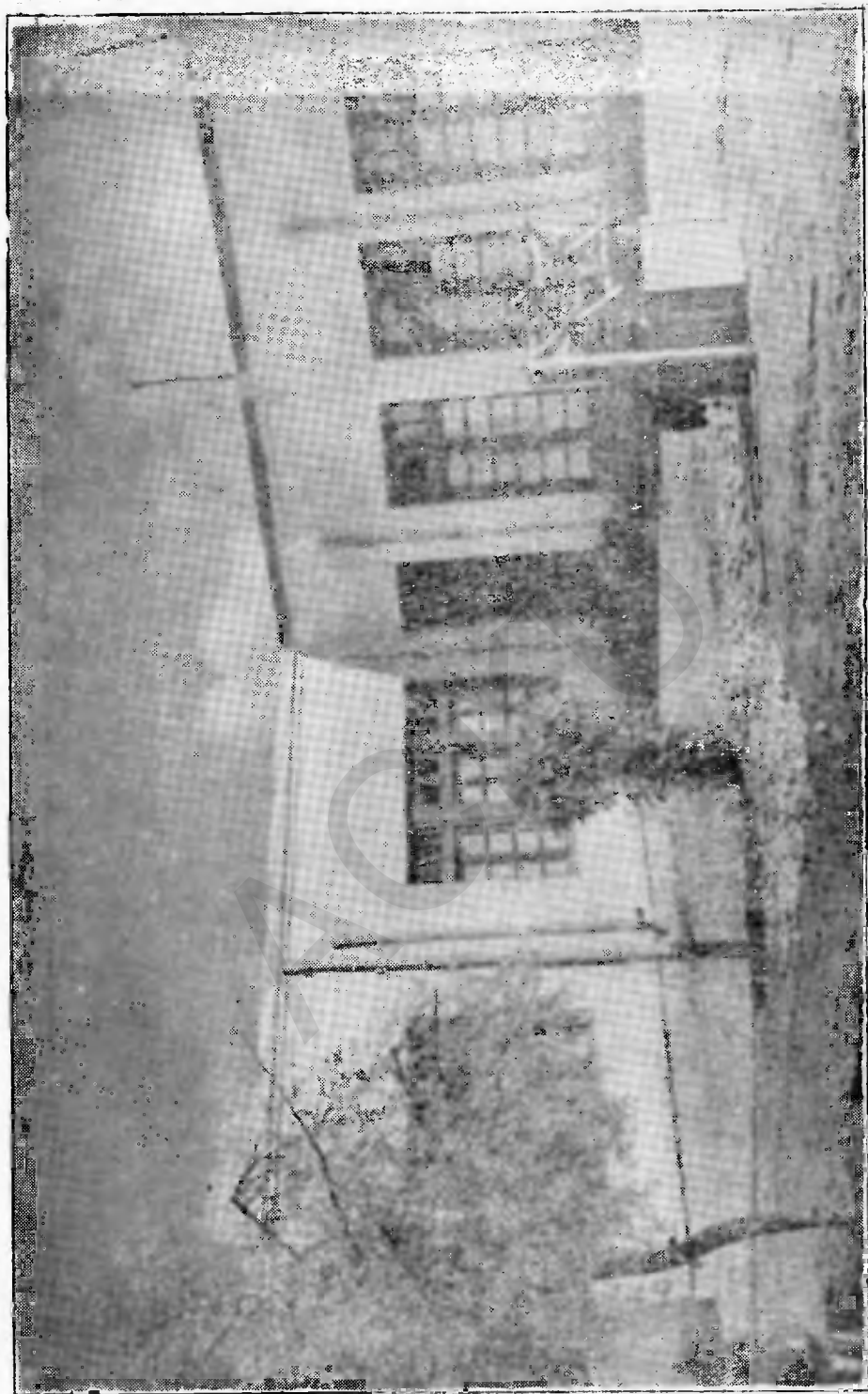
ماشین های جدید و مواد خام:

ماشین ها و سامانیکه در بدل مبلغ يك لك و پنجاه هزار دالر از عایدات مطبوعه از المان خریداری شده: ماشین برای طبع اخبار دو پایه
 » » » مجلات رنگه یکپایه
 » » فرمایشات متفرقه از نوع رو تا برند یکپایه
 برای ولایات هرات و مزار شریف ماشین زنگوگرافی دو پایه
 ماشین طبع حروفی دو پایه
 » مرکز ماشین برش یکپایه
 ادویه و دیگر اشیا و مواد خام طباعتی

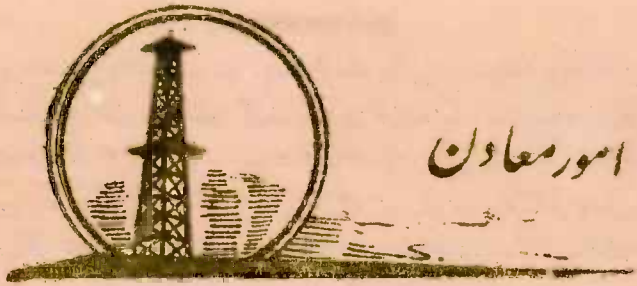

تعمیر میدان هوایی هیمنه در حال نیم ادره

گوشه‌ای از مهمان‌خانه دولتی حکومت اقلیتی میمنه

امور معادن

استخراج و استفاده از بعضی معادن مهمه در این کشور باستانی تاریخ طولانی دارد. مثلاً بعضی از مؤرخین ذکر نموده اند که کان لاجورد افغانی در کران و منجان از بدین هزار سال است که مورد استخراج واقع بوده تاریخ استخراج سرب از کان فرنجل - غور بند تا ۲۳۰۰ سال قبل تعقیب شده و معادن نقره پششیر و سیم گوه هرات و غیره از یک هزار سال مورد استخراج و استفاده قرار داشت. خلیص اینکو جمله معدن سرب - آهن - طلا، نقره در وطن عزیز ما تا جائیکه دیده شده جمله موود استفاده قرار گرفته آثار صوذهای قدیمه جاهای استخراجی آثار دایره‌های ذوب فلز آتار باقی‌مانده‌های گداخته در پششیر - خاکپرز - قندهار - سرکوه - کوهستان - سرپل و غیره مهمترین دلیل این مطلب است.

در اوراق آبی، ماقط تاریخچه ۴۰ سال اخیر فعالیت وطن را در باره کشفیات استخراج و استفاده از معادن را شرح میدهم:

دوره اعلی حضرت امیر حبیب‌الو برای اولین بار دولت متوجه اهمیت زغال سنگ گردیده و برای کشفیات آن یک نفر متخصص انگلیسی مستراح هاین را استخدام نمود تا در باره موجودیت معدن زغال سنگ و طرق استفاده از آن مطالعاتی بعمل آورد و بنا علی‌هایین در سال ۱۹۰۷ عذخایر زغال سنگ غور بند تاله و بروک و خصوصاً دره صوف را مطالعه نموده و در باب ساختمان جیالوجی شمال افغانستان کتاب مفصلی تحریر داشته که در زمره تشریحات جیالوجیکل سری هند نشر یافته است و حسب مطالعات بی‌اغلی موصوف معدن زغال سنگ بمسافه بسیار دور از کابل واقع و نسبت فقدان طرق و شوارع استفاده اقتصادی از آن امکان پذیر نبوده برای تهیه انرژی بایستی از قوه هیدرو الکتریک استفاده نمود بره‌مان اساس بود که فابریکه جیل السراج تاسیس و برای بار اولین در افغانستان تنویر و تسخین برقی به عمل آمد.

در همین عصر بود که استخراج لاجورد به پیمانہ وسیعی رویدست گرفته شد. هکذا در معدن سرب فرنجل و باقوت چکدایک و طلالی قندهار نیز حفاریات و عملیات اکتشافی به عمل آمد و هکذا در روم خانه کوچک آمو و غیره عملیات زردوئی در این دوره الی سال ۱۹۱۸ ادامه داشت.

در سال ۱۹۲۱ که در افغانستان پس از حصول استقلال با بعضی از دول پیمان‌های مودت امضاء نمود دولت باز توجه امور معدن و استفاده از آن گردیده و یک دائره کوچک سر کتابت معدن سر بوط مدیریت عمومی زراعت در وزارت تجارت تاسیس گردید. در سال ۱۹۲۳ برای بار اولین یک لابراتوار تجزیه مواد معدنی در کابل تاسیس گردید و تا اوایل سال ۱۹۲۸ دودوره فارغ التحصیل از آن برآمد. مالمین این مکاتب تنها مبادی علوم معدن - جیالوجی و کیمیا را تدریس مینمودند بلکه عملاً آنها را به تشخیص و استخراج مواد معدنی آشنا ساختند.

در سال ۱۹۳۱ نظر به احتیاج شدید که برای تهیه مواد محروقاتی در وطن محسوس گردیده بود در معدن زغال سنگ برفک امور استخراج زغال رویدست گرفته شد و زغال سنگ مستحاصله ذریعه کار وان های اشتر به کابل نقل داده میشد. در سال ۱۹۳۲ دولت به یک اقدام بس بزرگی گه عبادت از احداث سرك دره شکاری بود و برای بار او این قسمت شمال مملکت را بایک سرك خوب مو تر و به کابل وصل نمود، آغاز کرد. در اثر همین اقدام در ذیل دیگر نهضت های اقتصادی برای امور معدن نیز باب نوین افتتاح گردید و پروبلم حمل و نقل مواد معدنی خصوصاً زغال سنگ از تاله و برفک که بعدها بنام معدن اشپشته شهرت یافت - حمل گردید .

در سال ۱۹۳۶ بزرگترین ذخائر زغال وطن در دره صوف مکشوف گردید . یکسال قبل ازین استخراج زغال سنگ از دره غور بند برای رفع محروقات ضرورت یختن خشت پیخته و غیره استخراج و ذریعه لاری ها به کابل نقل داده شد چون زغال دره غور بند کم ضخامت بود از استخراج مزید آن صرف نظر شد . در سنه ۱۹۳۷ حکومت متبوعه نسبت انکشاف امور معدن لازم دانست که شمه معادن را توسعه داده و یک ریاست مستقل معادن در کابل تاسیس نماید . ریاست معادن اولتر از همه توجه خود را به سه نقطه ذیل معطوف ساخت :

۱- استخراج زغال سنگ از معادن زغال سنبد اشپشته .

۲- مطالعه ساحه های نفت دار وطن ذریعه یک کمپانی امریکائی .

۳- تاسیس یک شرکت مختلط افغان و الدان برای تدقیقات و استفاده از ذخایر فلزات .

کمپانی امریکائی انلانند اکسیلوریشن کمپانی در قسمت شرقی ایران دست به تفحصات دامنه داری زده بود دعوت گردید که با فغانستان آمده ذخائر نفت افغانا نسبتاً آنرا تدقیقات نماید . بناغلی کلب جیا لوجست رئیس کمپانی موصوف بایک عده متخصصین لایق خویش در سرتاسر کشور در ظرف دو سال (۱۹۳۷ - ۱۹۳۹) گردشهای تدقیقاتی نموده و بالاخره ساحه شمالی مملکت را از حصه تالقان الی سرحد افغان و ایران برای پیدا یش نفت مساعد یافته و ۱۱ خطوط انتی ڈلین یعنی ساختمانهای قیل دار را از عنبر کوه خان آباد الی سرحد ایران تعیین نمود و در ختم تدقیقات مذکور راجع به اخذ امتیاز ۹۰ ساله استخراج و استحصال نفت این ساحه به دولت تقدیم کرد که به نسبت بروز جنگ دوم جهانی پیشنهاد مذکور نا اجرا مانده و کمپنی موصوف د و باره به امریکا مراجعه نمود .

۱۹۳۹ یک شرکت مختلط الدان و افغان با سرمایه مختلط افغانی و الدان در سرتاسر افغانستان شرع به تدقیق معادن فلزی نموده و مطالعات سودمندی بعمل آوردند . متأسفانه بروز جنگ دوم عالمگیر به عمر کوتا ه این موسسه نیز انجام داد .

در سال ۱۹۳۷ تا ۱۹۳۸ باز هم درباره معادن توجه مزید گردید ، ریاست معادن را مبدل به وزارت معادن نموده و تشکیلات بزرگتری برای آن قایل گردیدند . وزارت معادن اولتر از همه جمله معادن را مربوط دولت دانسته و معادن نمک بنگی و نمکسارها را که قبلاً زیرا جاره اشخاص انفرادی بود به دولت مربوط نمود و تشکیلاتی را برای آن ترتیب نمود که تنها از همین مدرک پول هنگفت به خزینه دولت سا لیانه تحویل میشود . در همین حال معدن زغال کرکر درنه میلی شمال شرقی بلخمری مکشوف وزیر حفاریات و کشفیات قرار گرفت . یک نفر انجینیر جیا لوجست از پولندا استخدام و ذریعه وی در معادن زغال سنگ دره صوف (در جر سوخته - قبر افغان و غیره) تجسسات حفاریاتی زغال زیر اجرا قرار گرفت در اثر جمله این اقدامات معلوم گردید که افغانستان دارای ذخایر کوچک و بزرگ زغال سنگ در اشپشته - کرکر - دره صوف میبا شد . جنس زغال بودری بوده و از دوره یوراسیگت است زغال اشپشته و کرکر بصورت بریکیت برش گردیده و فروش برسد .

جنسیت آن عالی نیست مگر ذغال دره صوف با ظرفیت تخمین ۶۰ میلیون تن ذغال خوب و بمراتب بهتر از ذخائر اولین دانسته و باید بطور جداگانه و مفصل تحقیقات گردد، و اول تر از همه يك سرک از حصه د و آب میخ زوین الی مرکز ذغال سنگ مذکور احداث گردد. سرک مذکور ذریعه متخصصین سرک سازی زیر مطالعات قرار گرفته .

در سال ۱۹۴۴ ذخائر غال سنگ اشکمش و کرخ هرات زیر کشفیات قرار گرفته و از ذخیره ذغال اول الذکر که جنسیت خوبی بری ساختن کوکس دارد کوکس مورد ضرورت فابریکه بخته و تیل کشی قندوز و از معدن اخیر الذکر برای رفع ضرورت مصالح هرات از معدن کرخ هرات در حدود سه هزار تن ذغال استخراج و به شهر هرات حمل شده . هکذا در ساحه های جنوب هندوکش نیز برای یافتن ذخایر ذغال تجسات بعمل آمد که متأسفانه تاکنون بی نتیجه مانده و هیچ يك ذخیره مفید در این منطقه بدست نیامده است. از سال ۱۹۴۰ به بعد ذریعه متخصصین وزارت اقدامات مفصل درباره کشف ذخایر فلزی بعمل آمد و در ولایت هرات ذخایر سرب - آهن آنتیمونیت و غیره مکشوف گردید.

معادن غیر فلزی

سیلت :

در سال ۱۹۴۲ برای بار اول يك مقدار سیلت برای پوشش سقفها از دره کهنه خمار میدان استخراج و به کابل نقل داده شد و استخراج این سیلت از همان تاریخ تا امروز ادامه دارد .

گوگرد :

ذخایر گوگرد بر علاوه معدن چمتال در سنگلج بدخشان - گوگرد دشت کامرد و میمنه مکشوف گردید مگر چون بازار فروش آن در داخل قلیل و صدور آن بخارج اقتصادی اثبات نگردید تاکنون استفاده بمقا دیر زیاد از گوگرد مذکور بعمل نیامده تنها از معدن گوگرد چمتال همه ساله یکمقدار گوگرد و استخراج و در شهر مزار شریف تصفیه گردیده برای ساختن باروت و غیره بمصرف میرسد .

کاولین :

چون در جنگ عالم شول ثانی، چینی هالت در وطن دستیاب میشد، فابریکه بخته قندوز يك فابریکه کوچک کاشی سازی با ماشین های ساده تاسیس نمود متخصصین وزارت برای تهیه مواد خام آن مؤظف و با لاجره در اشکاشم يك معدن بزرگ کاولین مکشوف و یکمقدار زیاد آن به قندوز نقل داده شد .

گرافیت :

ذخایر جدید گرافیت دره غار بدخشان و غیره دستیاب و برای ساختن کتالی های فلز ریزی فابریکه حربی کابل از آن استفاده بعمل آمد .

خاکهای کاشی سازی :

از همه اطراف مملکت دستیاب و در شعبه تجارتنی مکتب صنایع مورد امتحانات کاشی سازی قرار گرفت که بعضاً از آن نتایج خوبی بدست آمد از آن جمله گل بوته تالقان و غیره خیلی کار آمد اثبات گردید .

احجار نیمه جواهر

لاجورد :

در سال ۱۹۴۲ معدن لاجورد کران و منجان بدخشان مورد تحقیقات توپوگرافی، جیا لوجی و حتی استخراجی قرار گرفته یکمقدار لاجورد خوب از درجات سه گانه استحصال و بکابل داده شد در دره کران

ومنجان بدخشان - اکنون ۵ ذخیره لاجورد وجود دارد که تنها در یکی آن که زر سنگ نامیده میشود استخراج مؤقنی جریان دارد. ذخیره عمومی لاجورد این معدن در حدود ۳۰۰ تن تخمین میشود مقدار لاجورد درجه ۱ - ۲ و ۳ نسبتاً قلیل و از درجات نازلتر زیاد میباشد لاجورد بصورت عدسیه های طولانی که قطر آن در حدود ۱۰ - الی ۲۰ سانمی متر میباشد در بین مرمر وقوع دارد. از لاجورد مستحصله مقدار ۳۰۰ کیلوگرام بخارج ارسال گردید و در آلمان بفروش رسید. تا سال ۱۹۵۳ قیمت لاجورد خام درجه اول فی کیلوگرام در حدود ۶۰ دالر امریکائی و درجه دوم ۳۵ دالر و درجه سوم ۱۵ دالر بود - مگر بعد ها قیمت های آن تزئید یافت. در سال ۱۹۴۶ وزارت معادن توجه خود را مبدول آنکو نه معدنیات نمود که میتوان آنرا بصورت مواد خام بخارج بفروش رسانید، و یک منبع وار داتی اسماری بدست آورد - بود و برای اخذ مشوره درین زمینه یک نفر مشاور از امریکا استخدام و آغاز به یک دوره فعالیت نمود که از نظر علمی نتایج خوبی بار آورده برای اولین دفعه - کشفیات عمیق برمه کاری در بعضی معادن مهمه صورت گرفت که ذیلاً شرح داده میشود :

برمه کاری در معدن طلای قندهار : این معدن قریب دو میلی شمال منزلباغ قندهار واقع بوده بیش از یک معدن کوچک که شهرت زیادی حاصل نموده و طلائی سطحی آن همه استخراج گردیده، نمیشد. در سال ۱۹۴۷ تصمیم گرفت شد توسط برمه کارهای عمیق چگونگی ذخایر تحت الارضی آن طور امتحانی مساوات شود در اثر این عملیات و تجزیه هسته های برمه کاری ذریعه بیرواف ماینس امریکا معلوم گردید که حدود فیصدی طلا در معدن مذکور خیلی قلیل بوده قابل استحصال اقتصادی نمیشد لهذا از دوام کار در آنجا صرف نظر شد .

برمه کاری سرب و جست بی بی گوهر قندهار : در سال ۱۹۴۹ در این معدن معروف سرب که در ساحه خاکریز در ۶۰ میلی شمال شهر قندهار واقع میباشد، حفریات برمه کاری و تحقیقات جیالوجی بعمل آمد که در اثر آن مقدار ۶۰ هزار تن ذخیره معدنی و مقدار فیصدی خیلی زیاد سرب و جست و یک مقدار طلا و نقره در آن تعیین گردید. چون مصارف حمل و نقل مواد مذکور از راه خشکه و بحریه بازار فروش خارج خیلی گران تمام میشد ؛ وجود مقداری فیصدی خوب آن بفروش آن اقدام نشد البته حینیکه شرایط کار مساعد شود و ما بتوانیم این فلزات را در داخل مملکت ذوب و استحصال نماییم از آنها استفاده بعمل خواهد آمد .

برمه کاری در معدن کرومیت لوگر : در سال ۱۹۴۶ - پنج ذخیره بزرگ کرومیت در ۲۴ میلی جنوب شهر کابل در دره لوگر کشف گردید که بعدها در اثر تجسسات مزید ۵ - ذخیره دیگر الی کلنگار لهوگرد پیدا گردید. در سال ۱۹۴۸ فیصله شد که برای تعیین مقدار فیصدی و چگونگی ساختمان رگ معدنی کرومیت برمه کاری عمیق هسته وی بعمل آید در اثر آن در ذخایر نمره ۲ - ۳ - ۵ برمه کاری های لازم بصورت گرفت و نمونه هامورد تجربه قرار داده شد در اثر آن معلوم گردید که از جمله ۱۴۰ هزار تن ذخیره کرومیت مقداری ۸۰ هزار تن حاوی مقداره ۵۶ فیصد کرومیت بوده و تناسب کروم با آهن ۵۳ : ۱ میباشد. یک هزار تن کرومیت معدنی طور نمونه به امریکا فرستاده شد کرومیت مادر بازار فروش مواد معدنی امریکا شهرت زیاد یافت مگر متأسفانه قیمت حمل و نقل آن درین راه طولانی بخدی بود که نتوانستیم بازار فروش مساعدی برای آن ذریابیم .

معادن بیریل دره نورنگرهاار : چون در اثر تدقیقات وزارت معادن و صنایع در سال ۱۹۴۹ در دره نور مشرقی ذخایر نسبتاً خوب بیریل که بصورت بلورهای سفیدالی آبی رنگ به ترکیب بیریلیوم اوکساید میباشد مشکوف گردید و نمونه های ارسالی ما به بازارهای خارج طرف توجه خریداران واقع شد لهذا به استخراج آن آغاز کردیم - مقدار بیریلیوم در بین سنگ، یک ماتیت که یکنوع سنگ خارا بوده متشکل از کرسنالهای ابرک سفید - کوارتس فیلد اسپار تور مالین سیاه و غیره است در حدود یک فیصد میباشد. استخراج آن خیلی مشکل بوده و سالپانه در حدود ۲۰ الی ۳۰ تن بامشکلان و مصارف زیاد استخراج شده میتواند مگر چون قیمت آن فی تن در حدود (۳۵۰) دلار بعد از وضع مصارف زیاد، استخراج آن اقتصادی بوده و کاران از همان تاریخ تا اکنون ادامه دارد - تاکنون یک مقدار زیاد آن فروش رسیده است .

نهضت امور معادن

چون درین دوره امور معادن بعدی انکشاف یافته که با دوره های سابق وزارت و ریاست معادن قیاس شده نمیتواند لهذا مجبوریم آنرا علیحده و مفصل تر تشریحات دهیم :

تاسیس اتحادیه دولتی زغال سنگ:

از مطالعه اوراق گذشته دانستیم که در شمال افغانستان دو معدن زغال سنگ یکی بنام اشپشته در قریب ۷ میلی شمال دواب میخزرین و دیگر بنام کرکر در قریب ۹ میلی شمال شرقی شهر پل خمیری مکشوف و از ۱۹۴۴ به کار انداخته شد و زغال مستخرجه معدن اشپشته برای رفع ضرورت محروقاتی دوائر ملکی و عسکری و انفرادی شهر کابل و زغال مستخرجه و کرکر برای تکافوی محروقات فابریکه قند بغلان - نساجی پل خمیری - امور عمرانی شهر بغلان و پل خمیری و غیره بکار برده میشد . و این اجراءات تاجدی سال ۱۳۳۳ مطابق نوامبر ۱۹۵۳ همچنین ادامه داشت .

دوائر پیشنهاد وزارت معادن و صنایع و قبولی مجلس عالی و زرا امر تشکیل اتحادیه دولتی استخراج زغال سنگ کرکر و اشپشته داده شد .

(۱) در سال ۱۳۳۳ اتحادیه زغال سنگ بصورت یک متصدی دولتی تاسیس و مرکز در پل خمیری قرار داده شد و شعبات آن بالای معدن کرکر و اشپشته قایم شد .

(۲) اولتر ازمه در حصه دروازه کند پل خمیری به اندازه (۱۹۵ جریب زمین) جهت رهایش عمل و مامورین معادن خریداری گردیده و باسم قشله معادن مسمی گردید .

(۳) جهت رهایش مرد کار عایله دار با اندازه ده حویلی چهار اتاقه اعمار گردید .

(۴) برای رهایش ۱۵۰ نفر مرد کار مجرد یک تعمیر گه دارای ۱۱۵ اتاق بزرگ و برنده میباشد بنا یافت .

(۵) یک حمام برای استحمام مرد کاران دارای بیست اتاق انفرادی میباشد تعمیر گردید .

(۶) برای معالجه و تداوی مریضان عملة یک معدن معاینه خانه شش اتاقه تعمیر شد .

(۷) برای نگهداشت ماشین و سامان و مواد کوپراتیف یک تحویلخانه بزرگ با اندازه ۳۳ در ۶۳ متر که دارای ۱۶ اتاق و یک بهره دارخانه میباشد تعمیر گردید .

در معدن کرکر:

جهت رهایش عملة معدن یک عمارتی که دارای ۳ اتاق بزرگ و ملحقیات آن میباشد تعمیر گردیده است .

یک تحویلخانه در سر معدن برای حفاظت اموال سردستی تعمیر گردیده است .

یک ساختمان مخصوص جهت نصب دستگاه تهویه آباد شده است.

صوف های معدن بواسطه ماشینهای هوارسانی تهویه میشود.

دستگاه چارجنگ بطری نصب گردید که در اثر آن تنویر اصل صوفها بواسطه چراغ های برقی بطری صورت میگیرد و ازین رهگذر خطر انفلاق کمتر گردیده است.

مردان کار معدن با کلاه خودهای مخصوص عمله معدن مجهز گردیده اند.

در معدن ایشپشته:

برای راهایش متخصصین یک باب تعمیر باتشباب و مطبخ و باغچه آباد گردیده است.

یک حمام برای استحمام مردان کارویک باب تحویلخانه بزرگ تعمیر گردیده.

یک بسته کارخانه و ترمیم خانه با پنج اتاق و یک برنده آباد گردیده.

یک دستگاه هویست برای کشیدن زغال مستخرجه از صوفهای مابله اشین و یک تهویه نصب گردید.

کاربران معدن با البسه معدن کنی و کلاه خود های معدنی مجهز گردیدند.

ماشینی ساختن مهادن:

تا حد توان کوشیده شده و میشود که کارهای شاقه که از ذیت جسمی کارگر میشود، رفته رفته ذریعه الات میخانیکی

اجزا شود چنانچه برای همین مفکوره و منظور در هر دو معدن ماشین های کش بکار انداخته شده و در صوفها

خط ریل نصب و زغال ذریعه واگونها به بیر ون صوف حمل و نقل میشود.

تهیه انرژی برقی برای تدویر ماشینها:

در اثر کمک قابل ذکرمؤسسه ای، سی، ا، (امداد تخنیک کی امریکا) یک لاین برق به طول ۷ کیلومتر با تمام وسایل

و تجهیزات مکمل آن برای انعاده از امریکا طور مجانی تورد و ذریعه آن مقدار یک صد کیلووات برق از

فابریکه یل خمیری به معدن نقل داده شد که کار آن در اواخر سنه ۱۳۳۶ به اتمام رسید اکنون ماشینهای هواست

در معدن کر کر هم با همین انرژی در تدویر بوده و این سهو لت زیاد در جریان اموریش نموده است.

پلان توسعه و انکشافی معدن کر کر:

در سال ۱۳۳۴ که مسئولیت اداره و قیادت صنایع وطن نیز به وزارت معادن مفوض گردید و وزارت

معدن و صنایع بوجود آمد مجبور شدیم توجه مزیدی به انکشاف و توسعه و ازدیاد مقادیر استخراج معادن زغال

خود بنمائیم چونکه از یک سو صنایع موجوده وطن در قطغن و پروان احتیاج به زغال داشته و از طرف دیگر

پروگرام وسیع برای تاسیس صنایع جدید طرح گردید که به هر یک آن احتیاج مبرم به زغال موجود بود چون

فابریکه سمنت جبل السراج و فابریکه سمنت غوری که در آینده قریب دریل خمیری تاسیس میشود.

مقادیر زغال طرف ضرورت این فابریکه قرار ذیل میباشد:

فابریکه سمنت جبل السراج طور تخمین	۷۰۰۰ تن	ضرورت سال ۱۳۳۶
فابریکه سمنت یل خمیری	۲۲۰۰۰ تن	۱۳۳۹
فابریکه گلپهار	۱۸۰۰۰ تن	۱۳۳۸
سیلوی یل خمیری	۴۰۰۰ تن	۱۳۳۶
سیلوی کابل	۱۱۰۰۰ تن	۱۳۳۵
متفرقه	۱۰۰۰ تن	۱۳۳۶

زنان محلی نورستان در حال فعالیت روزانه

نظر به این احتیاج بزرگ ذریعه انجینیران مرکز وزارت و اتحادیه ذغال بعد از مذاکرات طولانی فیصله بعمل آمد که علی الفوریك نفر متخصص لایق استخدام و ذریعه وی پلان توسعه وی معدن کرکر و ایشپشته طرح گرد دو هم جمله لوازمات معدن از خارج تهیه و به معدن نصب گردد تا در سال ۱۳۳۹- کا ملا مجهز بوده و مقادیر مذکور را که حد نهائی آن در سال ۱۳۴۰ الی ۱۲۰ هزار تن صعود خواهد نمود استخراج کرده بتوانیم.

در سال ۱۳۳۶ یک نفر انجینیر برای موعده سه ماه بکابل وارد و فوراً شروع به کار نمود. وی در نتیجه یک راپورت مفصلی به وزارت تقدیم و پیشنهاد کرد که در بدل نیم ملیون دالر سامان و لوازم تخنیکى هر نوع معدن (ایشپشته و کرکر) از خارج خریداری و ضمناً یک نفر سرانجینیر و ۵ نفر انجینیر زیر دست استخدام گردد تا پروگرام مذکور را عملی نمایند. بعد منظور پیشنهاد آقای رحیمی- معاون اتحادیه اعزام پراک گردیده به اعزام نفری مذکور و خریداری سامان اقدام نمود که از آن جمله یک مقدار بزرگ سامان و یک نفر سرانجینیر به کابل وارد و متباقی هم عنقریب خواهد رسید. قراریکه وضعیت فعلی استخراج روز مره هر دو معدن نشان میدهد، با آنکه هنوز سامان ها پوره بکابل نرسیده و متخصصین هنوز به کابل موصول نکرده اند بست و انتظام بهم تر حاصلات و معدن روز افزون است و یقین داریم که با این مقصود بزرگ کامیاب خواهیم گردید.

احداث جنگل:

چون برای استخراج ذغال مقادیر زیاد چون پایه بندی لازم است، اتحادیه دولتی. ذغال سنگ در حدود ۳۰۰ جریب زمین را در جوار شمالی قریه معدنچیان دروازه کند خریداری و بعد تسطیح و جویه کشی به غرس نهال-چنار- عرعر، بیدروسی در آنجا پرداخت که از جمله کار نهال شانی در ظرف ۲ سال اخیر در (۱۳۰) جریب زمین آن به انجام رسیده است مابقی هم زیر کار تسطیح و جویه کشی است.

هکذا اقدامات در سرروی یک ساحه و وسعت یک هزار جریب زمین در حصه کبيله گي و ۵۰۰ جریب در اشکمش جریان دارد در حصه قندوز نیز در نظر است ساحه های جنگل دار خریداری و برای معدن- اختصاص داده شود.

تفحصات نفت در افغانستان

امور تفحصات جبالوجی بطرول افغانستان در حقیقت سی سال قبل آغاز یافته است- وزارت تجارت آن زمان برای تدقیقات چشمه نفت سزپل هرات که در ۸۰ میلی غربی شهر هرات در کناردریای هریرود واقع است یک نفر مستخدم به آنصوب اعزام و نظریه اورادر تدقیقات و استفاده منبع احتمالی بطرول ساحه هرات طالب گردید در اثر عملیات جبالوجی متواتر ملامت شد که ساحه هرات با آنکه علامات واضحه موجودیت بطرول را داراست به حیث یک منبع استحصالی بطرول شمرده شده نمیتواند.

بعد از سنه ۱۳۰۷ در پاریس ذریعه وزارت مختاری افغانی مذاکراتی بایکنفر از متخصصین شرکت بطرول کالیفورنیا امریکاراجع به دادن امتیاز تفحصات بطرول در افغانستان به عمل آمد که نسبت بروز اغتشاش و انقلاب آن زمان ادامه یافته نتوانست.

در دوران اعلیحضرت شهید نیز اقدامات راجع به تفحصات بطرول گردید، مگر اقدامات وسیع دامنه دارد در دوره اعلیحضرت المتوکل علی الله، به عمل آمده است. در این دوره قراریکه قبلاً ذکر شد سر کتابت معدن به ریاست معدن و بالاخره به وزارت معادن تبدیل و مدیریت کشفیات مربوطه آن از تمام نقاط شمال اطلاعات و معلومات راجع به موجودیت چشمه های نفت سلیت های تیل دار که آنرا آیل شیل میگویند و چشمه های گاز هیدروجن سلفید دار و غیره معلومسات پیدائش تیل را جمع آوری

و نقاط مذکور را بیهم مورد مطالعه مذاقه و متخصصین قرار داد.

در سال ۱۳۱۷ الی ۱۳۱۹ کمپنی ایتلاند اکیسیلو دیشن کار پو ریشن امریکا که امتیاز تدریقات ساحه های نفت دار غربی ایران را بدست آورده بودند. با دولت افغانستان هم داخل مذاکرات گردیده و در نتیجه کامیاب به عقد قرار دادی شدند که بالای آن در دو سال مذکور ذریعه یک عده متخصصین جیالوجی - توپوگرافی - لیتولوژی خویش تمام ساحه های غربی و شمالی مملکت را تحت تدریقات قرار دادند و در اثر این مطالعات معلوم گردید که در قسمت شمال کشور از حصه رستاق - بغلان الی سرحد ایران و از دریای آمو الی شمال خط هندوکش ساحه مساعد برای پیدایش پترول موجود می باشد و یا زده سلسله ساختمان های گنبد نما که آنرا به اصطلاح علمی انتی کلین می نامند و برای پیدایش پترول تاحدی مساعدت دارند تعین کردند. در ختم این مطالعات قرار دادی برای استحصال پترول در افغانستان با کمپنی مذکور عقد گردید که بعداً نظر به پاره عوامل فسخ گردید.

در دوران جنگ جهانی دوم نقاط تیل دار شمال ذریعه دکتور آدم درات و دکتور پویل جیالوجیست مورد تدریقات قرار گرفت و هم عالم فرانسوی موسیو شلوم برژه نیز در اثر دعوت حکومت متبوعه ما نقاط تیل دار مذکوره را مطالعه و مساعدت پیدایش پترول را در آن تأیید کردند.

وزارت معادن؛ به غرض مزید تفحصات این ساحه از سال ۱۳۲۶ یک هیئت فنی متشکل از متخصصین جیالوجی و انجنیران داخلی و خارجی بصوب شمال اعزام نمود در اثر مطالعات این هیئت نقطه شبرغان برای برمه کاری تفحصاتی تعیین و به تعقیب آن کوه گنبد نمای یتیم را در شرق شبرغان سری توپوگرافی و جیالوجی شد و هم در سال ۱۳۱۹ وزارت معادن در زمره کمک های تعالی و تخنیک یونیورسیتی پترولیم جیالوجیست آقای دکتور ترومپ را بجهت مشاوره در خواست و به معیت دکتور پویل وی را به تدریقات عمیق تر ساحه های پترول دار شمال و اطراف مملکت اعزام نمود. هیئت مذکور بر علاوه تدریقات جیالوجی محلی که بصورت کتاب علیحده درها لیند نشر یافته است، ساحه نفت دار شمال را مطالعات مزید نمود و آنرا به شش حوضه تیل دار تقسیم و از آن جمله ساحه شبرغان را امتیاز اولیت داده کوه انکوت سرپیل را برای تفحصات برمه کاری پترول تعیین نمودند.

در عصر کابینه والا حضرت سردار محمد داؤد پلان جدید آغاز عملیات تفحص طور خیلی مقولای ترتیب یافت که بعد یکتیم سال جدیدت و اقدامات منجر به عقد یک قرار داد برمه کاری با کمپانی سو لکا دیانت سوید نی گردید.

نظر به شرایط مندرجه قرار داد از کمپانی موصوف در بدل یک وجه معینه یک دستگاره مکمل برمه کاری کرملیوس را با لوازمات مکمل فساتو و حتی یک برج برمه کاری فالتو خریداری نمودیم دستگاره مذکور استطاعت حفرو برمه هستوی را الا عمق ۱۵۰۰ متر دارد با ماشین های ورکشابل براتوار و غیره خریداری شده است و هفت نفر متخصصین برمه کاری از سویدن اعزام گردیدند.

در عین حال یک ریاست تفحصات پترول که مرکز آن در سرپیل قرار گرفت تأسیس گردید ریاست مذکور یک سرک به طول ۹ کیلومتر از شهر سرپیل الی سرکوه انکوت که برمه کاری اول مسدود در آنجا تشبیت

گردیده بود احوال و فوراً به نقشه گیری توپوگرافی و جیالوجی و تعیین نقطه اول برمه کاری پرداخته در ختم این امور سامان خریداری شده - متخصصین سویدنی هم به وقت مطلوب به کابل رسیده و به سر پیل اعزام شدند و ۱۲ نفر میخانیک های جوان افغان و فارغ التحصیل مکتب میخانیک یکی معارف که از موعده شش سال قبل به برای این منظور زیر تربیه گرفته شده بودند زیر دست آنها قرار داده شدند و بالاخره بتاریخ ۱۰ جوزای ۱۳۳۵ حفرو چاه اول برمه کاری انگوت آغاز گردیده چاه مذکور در عمق (۸۱۷٫۷۱) متر بتاریخ ۴ قوس سنه مذکور به انجام رسیده و نسبت مشکلات تخنیک و انحراف زیاد پیل برمه از خط عمودی ادامه برمه کاری معطل قرار داده شده مگر همین ماه اول که مقصود از حفرون تنها اخذ معلومات جیالوجی از ساختمان تحت الارضی کوه انگوت بوده، ما را تا حدی بمو فقت نزدیک ساخت - آثار و علائم تیل به مشاهده رسیده تیل مستحصله از این چاه بغرض تجزیه بخارج فرستاده شد و در نتیجه معلوم گردید که تیل مذکور تیل نوع تیل سیاه بوده و دارای همه انواع تیل های ثقیله می باشد وجود ۵ الی ۶ فیصد تیل خفیف نیز در آن تثبیت گردید.

نظر به این امیدورای از موجودیت بطرول در سمت شمال در نظر گرفته شد که یک نفر مشاور لایق و قابل ازدولت شوروی استخدام گردد چونکه ساختمان جیالوجی این ساحه مشابیهت زیاد با ترکستان روسی داشته و ما میتوانیم از معلومات عیدیه آنها استفاده کرد اقدام آینده ما بر اساس یک پلان صحیح اجرا گردد در اثر این اقدام بشاغلی تخصص و شوری استخدام گردید و مو صوف بعد مطالعات لازمه از کوه انگوت و نتایج مستحصله جیالوجی از مطالعه هسته های برمه کاری و تطاطی نظر با جیالوجست های وزارت پیشنهاد نمود که یک چاه دیگر در انگوت ذریعه دستگاه کر بلیرس برمه کاری گردد و کوشش شود این چاه الی اعماق ۱۵۰۰ متر فرو برده شود.

در عین حال نقطه چاه دوم را در ۱۲۰۰ متری چاه اول تعیین و کار آن بتاریخ ۳ برج حوت ۱۳۳۵ آغاز گردید - قرار مطالعات تیکه بعد بعمل آمد واضح گردید که ضخامت طبقات رسوبی رخ بسوی شمال اضافه شده میرود موضوع مذکور در طول سال ۱۳۳۶ مفصل مورد غور و مذاقه قرار گرفته فیصله شد که در این ساحه بعد سروی هوایی و ترتیب نقشه های توپوگرافی تدقیقات مفصل جیوفزیک و سالیکی - گرفتاری - بعمل آید و در ساحه های جنوب که دارای اوت گروپ های جیالوجی می باشد - تدقیقات مکمل جیالوجی بعمل آید و سمت این ساحه که زیر جمله این تدقیقات قرار میگیرد در حدود (۴۳) هزار کیلومتر مربع می باشد.

بالاخره بعد از انجام مذاکرات در باره اخذ یک قرضه قراردادی بین دولت افغانستان و وزارت خارجه شوروی راجع به اعطای یک قرضه ۵۰ ساله به مبلغ ۱۵ میلیون دالر امریکائی به امضا رسید و متعاقب آن در کابل قرارداد امور تفحصاتی و تحقیقات جیالوجی و جیافزیک با تخنواکسیورت شوروی به امضا رسید و امور مقدماتی آن در اوایل سال ۱۳۳۷ آغاز گردید که اکنون یک تعداد زیاد از متخصصین مذکور که مشتمل بر متخصصین جیالوجی جیوفزیک - توپوگرافی و جیافزیک می باشد به افغانستان وارد و شروع بکار نمودند یک قسمت مهم سامان کار آنها به مزار شریف که مرکز اقامت کار آنها قرار گفته و اصل گردیده است. در ساحه ۴۳ هزار کیلو متر مذکور امور سروی هوایی آن به انجام رسید و کسار جیو ریزی رو به انجام است در ساحه انگوت و همجواریان به وسعت ۶۰ کیلومتر مربع سروی جیالوجی بشدت جریان دارد در ماه میزان عملیات برمه کاری به دستگاهی ۱۰ گانه خیلی قوی آغاز میگردد و تمام امور این سروی الی سال ۱۹۶۱ به انجام خواهد رسید. در عین حال در طول سال ۱۳۳۶ عملیات برمه کاری چاه دوم با بعضی

وقفه‌های طولانی نسبت مشکلات تخنیکي جریان داشت تا اینکه چاه مذکور بتاريخ ۱۳۳۷/۱/۹ به عمق ۱۱۲۰/۹۳ متر رسیده و در آنجا متوقف گردانیده شد برمه کاری به نسبت زیادت فشار گیس و اینکه به عمق بیش‌بینی شده رسیده بود. معطل قرارداد شده در جریان این برمه کاری ۲۱ طبقه که آثار تیل‌غاز-آب‌شور را دارا بود برمه کاری شد و نتایج حاصله جیا لوجی این چاه ریکاردگیری شد و راپور لیتو-لوجی و لاک لیتولوژی و جیا لوجی آن به مقیاس ۱۰۰۰/۱ و ۱۰۰/۱ از طرف جیا لوجست موظف ترتیب گردید نمونه های متعدد به غرض تجربی به های لازمه به خارج ارسال گردیده است. اکنون در نظر است چاه سوم برمه کاری در کوه انگوت ذریعه یک دستگاه قوی توپو دریل روسی حفر شود تا در صورت امکان ازین چاه یک مقدار تیل نیز استحصال شده بتواند عملیات برمه کاری سر بل مارا امیدواری میدهد که اقدامات آینده مادر ساحه های شمال نتایج سودمندی بار خواهد آورد.

ریاست تفحصات پترول از آغاز کار پروژه دوم تفحصاتی پترول دست به یک عده اقدامات مهم زده است که از آن جمله تهیه یک اقامتگاه متخصصین خارجی و دفاتر مرکزی ریاست در مزار، تعمیر یک گامپ زیبادر یک ساحه به وسعت ۲ جریب زمین در سر بل که قسمت کلی آن به انجام رسیده است تعمیر چندین تحویلخانه با اطاقهای میخانیکها - محافظین و غیره و گارازه‌ها قابل ذکر میباشد. در عین حال از آغاز کار پروژه. پترول یک تمداد زیاد جوانان تعلیم یافته راه حیشک و تتر پارت در شقوق جیا لوجی - توپو گرافی جیو ویزی و غیره تربیه و در معیت متخصصین روسی مقرر نمود که به حسن صورت از اجرای وظائف محوله بدر میشوند.

یک نفر میخانیک ماشین را برای تربیه عالی در شق ماشین باب به لندن و سه نفر را در شق برمه کاری به چکوسلواکیا و چهار نفر را به برما در شق برمه کاری ارسال نموده است سه نفر محصلین دیگر برای تحصیلات عالی نامزد به عراق اعزام شده اند.

تشبثات و اقدامات در باره تاسیس سروی زمین شناسی

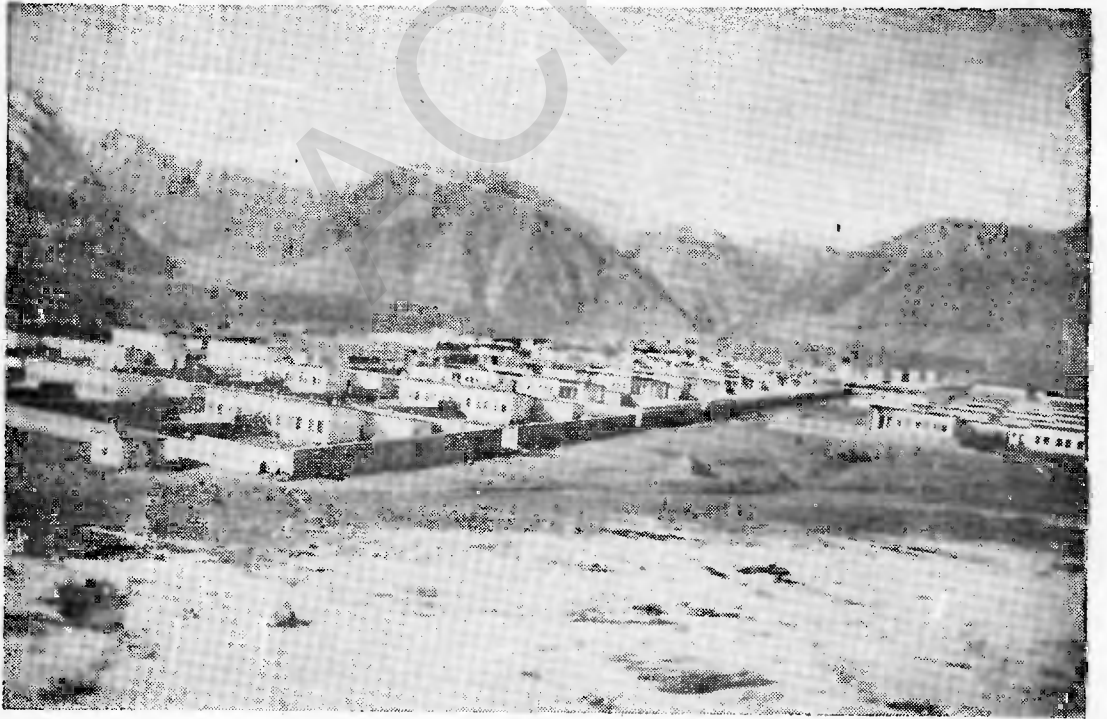
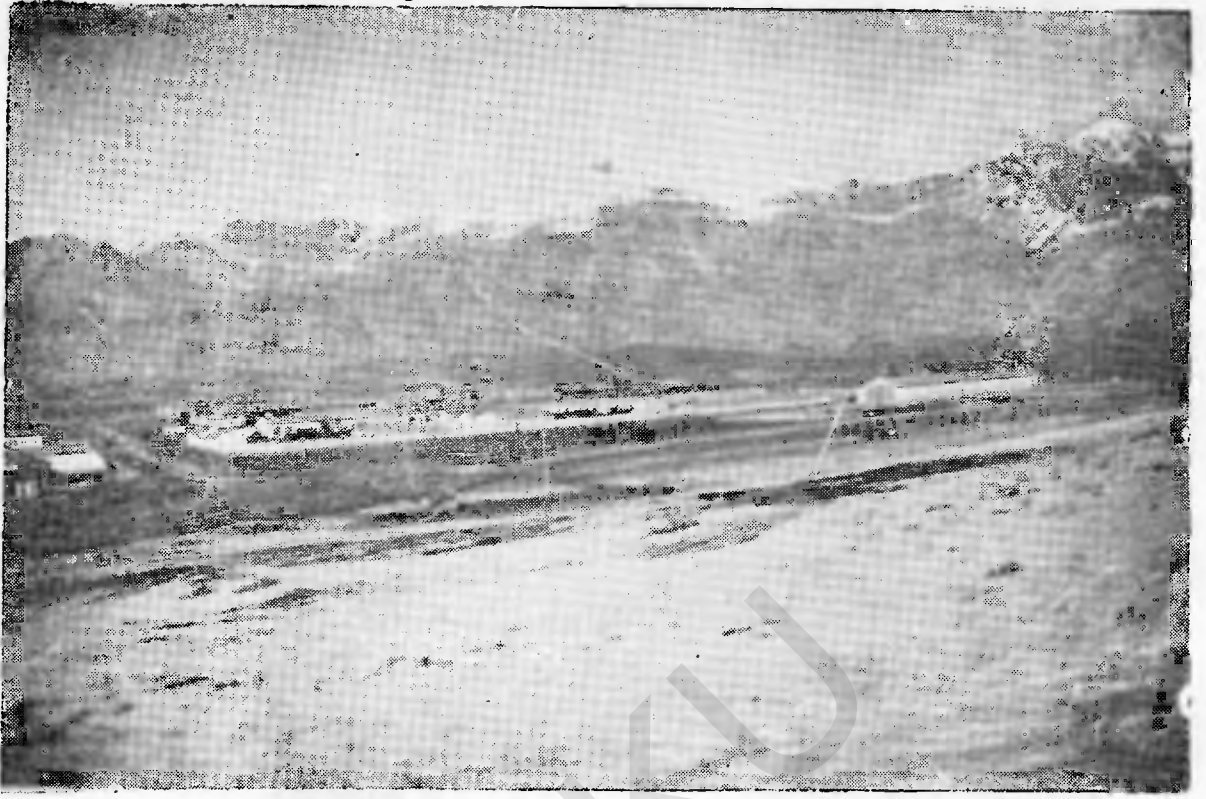
(جیا لوجیکل سروی) افغانستان

اگر تاریخچه کشفیات وزارت معادن را مطالعه کنیم میبینیم که از شروع تاسیس وزارت معادن الی حال نظر به ایجابات و تقاضای زمان متخصصین خارجی و داخلی بنوبه خویش کارهای اکتشافی نقشه برداری و غیره محل پیدایش ذخایر معدنی را تا اندازه اجرا داشته که نتایج مطالعات و نظریات شان بسا بعضی اسکچها و نقشه‌های توپوگرافی و زمین شناسی فملاهم بصورت راپورت‌ها در روسیه‌های مر بوطه قیادت مگر این اجراءات اقتضائی بوده و هم به مرام معدود اجرا شده که از آن برای سروی عمومی کشور استفاده زیاد شده نمیتواند.

چون ضرورت به سروی جیا لوجی از آوان کار محسوس بوده متأسفانه تا سنه ۱۳۳۴ وزارت معادن نظریه محدودیت ضرورت مالی و علمی این آرزو خود را عملی کرده نتوانست. بالاخره در اثر کمک قابل ذکر مادی و معنوی (یونایتد نیشن) ما کامیاب به تاسیس این موسسه شده و منظور آردر ماه تور ۱۳۳۴ از حکومت متبوعه بدست آوریم:

فعالیت موسسه:

موسسه به مرام تحقیقات جیا لوجی کشور و سروی مر بوطه آن و ترتیب یک نقشه جیا لوجی به مقیاس ۱/۱ میلیون و جمع آوری جمله معلومات بدست داشته و آینده که جمع آوری میشود یک پروگرام ۵ ساله ترتیب داده است که بر اساس آن امور این موسسه به شعبات ذیل تقسیم گردیده است:

دومنظره از فابریکه کابهار

شعبه رنگ آمیزی فابریکه چینی سازی شاکر

شعبه رنگریزی جنگلک

شعبه سروی جبالوجی:

وظیفه این شعبه اینست که معالومات موجوده جبالوجی افغانستان را جمع و تحقیق صحت آنها را بروی مشاهدات اراضی تکمیل و بروی نقشه‌های دست‌داشته ترسیم مینماید نقشه برداری جبالوجی را ابتداء به امتداد شوارع و معابر عمومی و راهای کاروانی ترسیم و سپس به امتداد سلسله‌های جبال ادامه میدهد و در باره معادن مکشوفه تحقیقات مزید مینماید تا اکنون در اثر اقدامات شعبه اضافه از ۳/۲ کشور سروی عمومی لتولوژی شده است. در قسمت شمال و حوالی کابل سروی جبالوجی آن نیز به اتمام رسیده است سروی اساس جبالوجی کشور در آینده بعد تهیه نقشه‌های توپوگرافی و اتمام امور ایریال سروی به سیستم فوتو جبالوجی به عمل خواهد آمد. مگر همین نقشه لتولوژی یعنی نقشه ساختمان اجزای کمک بس بسزایی در تحقیقات معادن نموده و میباید این شعبه تا اکنون به کشفیات مورد بحث مهم کامیاب گردیده که از ان جمله مهم‌ترین آن کشف مواد خام چینی سازی برای موسسات چینی سازی قندوز و شاکر کمپانی کابل میباشد.

تدقیقات مواد رادیو اکتیوی:

از سال ۱۳۳۶ به این سو همین شعبه سروی جبالوجی توجه خاصی به تدقیقات مواد رادیو اکتیوی نموده و بعد به تهیه وسایل از قبیل گایگر کاوئترهای متعدد و دستسلی مترها و غیره به کشف ذخایر مواد رادیو اکتیوی در بدخشان - سرخ یار سا کامیاب گردیده است -

تدقیقات مزید این مواد به شدت جریان دارد و حتی دو نفر جبالوجیت دیگر که در این رشته تخصص دارند از طرف حکومت فرانسه در دسترس ما گذاشته شده است که تاکنون چندین پرواز هیلو کوپتر به غرض سروی هوایی مورد رادیو اکتیوی نموده و در آینده پروگرام وسیعی برای آن اتخاذ شده است.

شعبه هیدرو لوژی:

این شعبه تاریخی طولانی تر از موسسه جبالوجی دارد چونکه نظر به احتیاج میر میکه به تهیه آب آشامیدنی در وطن موجود است این شعبه با معاونت قابل تمجید امداد تخنیککی یونودرسال ۱۳۳۰ تاسیس گردیده و سامان و لوازمات آن بطور مجانی از طرف آنها تهیه و بامتخصصین لازم در دسترس ماسقار داده شد. از سال مذکور تا اکنون شعبه مذکور در دشت آبدان مبرعلم - خلمو شادیان مزار شریف، ساحه وسیع مثلثی بین اندخوی - سر بل - شیرخان و دیلمه مقر تدقیقات مفصل به عمل آورده است که نتایج تدقیقات مذکور بصورت زاپورت‌های خیلی مهم در ارض شریف این موسسه جبالوجی موجود می باشد.

بعدها شعبه مذکور به تدقیقات هیدرولوژی شهر قندهار پرداخته و در نتیجه در ۱۰ نقطه به بزمه کاری پرداخت که از آن جمله به آب‌های شبرین آرتنرین تصادف نموده و آب زیاد و آشامیدنی برای شهر قندهار تهیه شده است که استفاده بزرگتر از آن موقوف به پروژه بزرگ آب رسانی قندهار است که از طرف آن ولایت زیر اجرا می باشد.

در سال ۱۳۳۶ شعبه مذکور در موضع خوست تدقیقات دامنه دار هیدرولوژی نموده و در نتیجه یک چاه به عمق ۱۴۰ متر در قریب مکتب میخانیککی خوست برمه کرده است که آب خیلی کافی و آشامیدنی برای شهر خوست تهیه کرده است و مردم خوست از آن استفاده شایان می نماید.

هنگذا شعبه مذکور برای فابریکه بریکت سازی جدید کابل در زنده بانان یک چاه به عمق ۱۳۸ متر حفر کرده است که آب مکفی از آن برای ضرورت فابریکه مذکور و موسسه جدید ترانسپورت بدست می نیاید.

در عین حال هیدرو لوجست این شعبه که از طرف یونو درین شعبه کار می نماید در شهر هرات و شهر مینه تحقیقات ابتدائی هیدولوژی را به انجام رسانیده است .

شعبه تویو گرافی :

این شعبه نقشه های مورد ضرورت موسسه را تهیه و برای استفاده شعبات دیگر تقدیم می نماید. بناغلی دالی متخصص لایق یونو که در این رشته اجرای وظایف می نماید سهم بزرگ در طرح پروژه سروی هوائی کشور که شرح آن بعداً می آید و در تدریس عملی و نظری علم تویو گرافی جیودیزی مکتب تویو گرافی کابل دارد . خلاصه اینکه امور جیا لوجیکل سروی موفقانه جریان دارد در این موسسه فعلاً ۵ نفر متخصصین یونو و سه نفر متخصصین مستخدم و متخصصین افغانی با معاونین آنها کار می نمایند .

تاسیس شعبه جیا لوجی در پوهنځی ساینس :

برای موسسه جیا لوجیکل سروی یک تعداد زیاد جیا لوجست ضرورت می باشد. اگر چه وزارت معادن و صنایع تا اکنون به تعداد ۳ نفر جیا لوجست به امریکا و ۷ نفر به المان غربی ارسال داشته است با آنهم تاسیس یک مکتب جیا لوجی در وطن از اهم ضروریات بود همان بود که در اثر همکاری وزارت معارف و ریاست پوهنتون کابل در سنه ۱۳۳۲ شعبه مذکور در پوهنځی ساینس تاسیس و به تعداد ۱۵ نفر محصلین در آن پذیرفته شدند اکنون شعبه مذکور دارای ۴ صنف بوده و صنف چارم آن در اخیر سال جاری فارغ التحصیل می شوند شعبه مذکور زیر نظارت مستقیم ریاست معادن بوده و جمله متخصصین معادن و جیا لوجی این وزارت در آنجا به تدریس علوم مذکور مصروف می باشند و در فصل زمستان محصلین مذکور زیر نظر متخصصین جیا لوجی عملاً به تحقیقات می پردازند - اقدامات مادرین زمینه در اثر توجه شایان الذکر ریاست پوهنتون منتج به نتایج خوب شد و یقین داریم الی چند سال دیگر یک تعداد کافی جیا لوجست ازین مکتب بدست خواهیم آورد .

امداد تکنیکی المان غربی برای موسسه جیا لوجی افغانی :

در ۱۲ دلو ۱۳۳۳ قرارداد امداد تکنیکی و همکاری اقتصادی بین افغانستا و دولت جمهوری فیدرالی المان غربی در کابل به امضاء رسید. در اثر آن حکومت المان متعهد شده است به تعداد ۵ نفر جیا لوجست لایق خویش را در سروی ذخایر احتمالی بطول جنوب افغانستان و تحقیقات ذخایر ذغال به کار انداخته و هم یک شعبه مراقبت آب تاسیس و یک دستگاه مکمل برمه کاری را با دو نفر هیدرو لوجست و یک نفر برمه کار در دسترس ما قرار دهند مضامعات این موضوع از طرف یک نفر جیا لوجست و یک نفر هیدرو لوجست در ظرف سه ماه اخیر سال ۱۳۳۶ به انجام رسیده و عنقریب متخصصین مذکور به کابل مواصلت خواهند ورزید .

اشتراک در مجالس بین المللی جیا لوجی :

نمایندگان جیا لوجیکل سروی سهم مهمی در مجالس و کنفرانس های بین المللی جیا لوجی گرفته اند چنانچه در کانگرس ۲۰ بین المللی جیا لوجی در مکسیکو در سال ۱۹۵۶ و در کنفرانس ماه اکتوبر ۱۹۵۷ یک کافه اشتراک ورزیده است - در نظر است که در کانگرس ۲۱ جیا لوجی در سال ۱۹۶۰ نیز نمایندگانی ما شرکت و ورزید .

موسسه جیا لوجیکل سروی افغان عضو یک کافه بنسکاک بوده و در کمیسیون جیا لوجی و معدنیات آنجا عملاً شرکت دارد. هکذا با موسسات سروی جیا لوجی مسکو و سروی جیا لوجی هند و توکیو داخل مرادۀ دوستانه بوده به تبادلۀ معلومات و نشریات مصروف است .

انکشاف صنایع در چهل سال

پهل سال پیش ازین وقتی که افغانستان استقلال کامل خود را تامین کرد اگرچه صنایع جدید درین مملکت کاملاً مفقود نبود اما آنقدر کوچک و ناچیز بود که عملاً درزندگانی اقتصادی مملکت کدام تأثیری نداشت پس از اقدامات ابتدائی امیر شبرعلی خان برای عصری ساختن مملکت که سلسله آن بطور ناگهانی توسط تعرض دوم انگلیسی ها با افغانستان قطع گردید در سالهای اخیر قرن نوزدهم امیر عبدالرحمن خان اولین فابریکه عصری را در افغانستان بنام ماشین خانه تاسیس کرد. کار اصلی این فابریکه فراهم نمودن انواع مختلف اسلحه سرد و گرم بشمول توپ تفنگ و باروت و مهمات حربی برای تجهیز اردو بود اما علاوه بران يك ضرابخانه و بعضی شعبات صنایع خفیه هم در پهلوی آن وجود داشت.

چند سال بعد در عصر امیر حبیب الله خان يك فابریکه پشمینه بافی بپراورد و به ماشین خانه سابق الحاق گردید تا این موقع نیروی حرکت دهنده ماشین خانه توسط چوب تاهین میشد.

اگرچه امیر حبیب الله خان به تاسیس يك دستگاه برق آبی در جبل السراج هم اقدام نمود و ماشین های انرا بیخارج فرمایش داد اما انجام این کار نظر بققدان راه و سایر وسایل سالها بطول انجامید منبع دیگری انرژی که زغال سنگ باشد هنوز بکار نیافتاده بود. طبیعی است که در چنین شرایط و احوال انکشاف صنایع يك امر دشوار بلکه محال بود. تنها حکومت بود که برای رفع احتیاجات مبرم خود مثل تهیه سلاح و لباس برای عسکر سکه زدن پول و امثال آن بدون توجه به جنبه اقتصادی موضوع به تاسیس یاره صنایع اقدام میکرد.

ضعف امنیت فقدان راه، وسائل حمل و نقل محاط بودن به خشکه دور افتادگی از بنادر مهم تجارتی و از وی سیاسی مملکت قلت سرمایه و نبودن معلومات تغذیکی موانع دیگری درین راه ایجاد میکرد که رفع تمام آنها جز با از بین رفتن هرگونه قید و کنترل از روابط خارجی مملکت و کشود شدن دروازه های آن بروی جهان یعنی جز با تامین استقلال تام امکان نداشت.

در حالیکه زمینه باین اندازه برای انکشاف صنایع جدید تا مساعد بود صنایع دستی باستانی مملکت که از قرنها باینطرف احتیاجات اولی مردم را دفع میکرد نیز در برابر رقابت امنعه ماشین دول مترقی که راز تولید کثله ای را دریافته بودند بسرعت باضمحلل میرفت. پس از وصل شدن خطوط آهن هند و روسیه بسرخدات افغانی اجناس ساخت خارج مانند سیل درین مملکت سرازیر شده صنایع محلی رابا بکلی از بین برد و یا در کوه پایه ها و نقاط بسیار دور دست مملکت طرد کرد.

تحصیل استقلال مملکت و قایم شدن روابط مستقیم با دول خارجی زمینه را از نظر سیاسی و تعلقات بین المللی برای عصری شدن مملکت بطور عام و تاسیس صنایع عصری بطور خاص مساعد گردانید درین موقع دستگاه تولید برق آبی جبل السراج که کار آن قبلاً در وقت امیر حبیب الله خان شروع شده بود بمرحله تکمیل رسیده علاوه بر تنویر يك قسمت شهر کابل و بکار انداختن دستگا های صنعتی

ماشین خانه برای اولین بار يك اندازه قوه برق فارغ و ارزان برای صناعی که در آینده تا سیس گردد فراهم نمودند. هنوز از بسیار جهات خصوصاً از نظر اقتصادی زمینه برای انکشاف صنایع آماده نبود. دولت که درین موقع با وظایف متعدد دچار بود آنقدر توان مالی نداشت که به پیمانۀ مورد ضرورت در ساحت صنایع سرمایه گذاری نماید. سرمایه های خصوصی اصلاً مقدار آن اندک و مشتت بود در ساحت تجارت حمل و نقل و امثال آن مصروف گردیده نه مقدار آن برای انکشاف صنایع به پیمانۀ قابل ملاحظه کفایت میکرد. آنقدر اعتماد و حسن تشبث داشت که درین ساحت جدید و مجهول وارد گردد. بنا بر آن برای چند سال بعد از استقلال، صنایع جدید در مملکت انکشاف قابل ملاحظه پیدا نکردند. صرف چند فابریکه کوچک مثل گوگرد سازی، چرمگری، بوت دوزی، و امثال آن بسرمایه دولت تاسیس گردید. اما در مقابل در زمینه اصلاح و حمایت از صنایع دستی و صنایع کوچک اقدامات جدی صورت گرفته يك اداره بنام «تعمیل صنایع» تاسیس گردید که وظیفه آن اصلاح تخنیک و ترویج نقشه های مرغوب تر در صنایع دستی بود. نقشه منع استعمال البسه خارجی نیز ممداین اقدامات واقع شده پروگرام توسعه صنایع دستی را به پیمانۀ زیاد تقویت نمود.

در سال ۱۳۲۶ دره موقعیکه امیر زمان الله خان در اروپا مشغول مسافرت بود چند فابریکه دیگر مثل قند سازی نساجی، بنیه و یشم و غیره از آلمان خریداری نمود که اغلب آنها دارای ظرفیت محدود بود.

در موقعیکه ماشینها و لوازم این فابریکه بعضی با افغانستان وارد و بعضی در راه بود انقلاب ۱۳۰۷ - ۱۳۰۸ (۱۹۲۸ - ۲۹) رخ داده يك قسمت از ماشینهای مذکور در ضمن آن تلف گردید.

در سالهای بعد از انقلاب انکشاف سربکها و وسایل حمل و نقل خصوصاً تکمیل سربک دره شکاری در بین قسمت شمال و قسمت جنوب مملکت کار رسانیدن ماشینها و سامان تخنیکی و همچنان مواد خام و مواد ساخته را به نقاط مختلف مملکت آسان ساخت. ضمناً تجارت نیز در اثر آشنائی با دنیای خارج يك اندازه حس تشبث پیدا نمودند. علاوه بر آن باز گشت يك عده از محصلین افغانی که شقوق مختلف رادر خارج فرا گرفته بودند ذهنیت تخنیکی را به مملکت وارد ساخت و با این صورت شرایط مناسب تری برای انکشاف صنایع فراهم گردید.

اما از طرف دیگر موضوع قلت سرمایه همچنان باقی مانده بود در این موقع حکومت يك تعداد از فابریکه هارا که قبلاً خریداری یا قرارداد شده بود مثل فابریکه نساجی جبل السراج و یشمینه بافی قندهار بکار انداخته و چون دستگاه تولید برق جبل السراج برای احتیاجات روز افزون کفایت نمیکرد يك مرکز آبی جدید برای شهر کابل در وردک تاسیس نمود.

معذالک تاسیس فابریکه های جدید و بزرگتر که تولیدات آن بصورت اقتصادی با امته خارجی رقابت کرده بتواند با ایجاد تشکیلات مناسب برای اجرای عملیات سرمایه گذاری و اعتبارات یعنی به تاسیس سیستم بانکداری عصری ضرورت داشت در سنه ۱۳۱۳ (۱۹۳۴) تاسیس اولین بانک بنام شرکت سهامی (بانک ملی فعلی) این تقیصه را هم رفع نمود. شرکت سهامی که حکومت هم از نظر مالی و هم از سائر جهات با آن صورت موثر معاونت نمود. موفق گردید که با بکار انداختن سرمایه های خصوصی در شق صنایع فراهم نمودن اعتبارات مورد احتیاج و رهنمائی تخنیکی به تاسیس فابریکه ها نسبتاً مهم بنیه - نساجی - و قند سازی شروع نماید در سنه ۱۳۱۷ (۱۹۳۶) وزارت اقتصاد ملی که شق صنایع یکی از شقوق اساسی آن بود تاسیس گردید کار طرح نقشه و اداره امور صنایع را به عهده گرفت.

در خاتمه جنگ دوم جهانی که برای چندی سیر انکشاف صنایع راه معطل ساخته بود پروژه های بزرگتری روی دست گرفته شد. با اینکه درین موقع زمینه از بسیار جهات نسبت به سابق مساعد بود. اما عدم کفایت سرمایه

همچنان احساس میگردید و چون احتیاجات کشور رو با افزایش بود تولیدات نمی توانست بصورت موازی و همقدم با آن انکشاف یابد و این بی موازنگی بی لانس نادیات خارجی مملکت را روز بروز در تحت فشار شدید تر قرار میداد .

در سنه ۱۳۳۲ (۱۹۵۴) پس از تشکیل کابینه فعلی برای آنکه امور اقتصادی مملکت بیک نواخت سریع تر و منظم تر انکشاف یابد حکومت بطرح یک پلان پنجساله اقتصادی اقدام نمود که هدف های پنجساله از سال مالی ۱۳۳۵-۱۹۵۶ الی ۱۳۴۰-۱۹۶۱ در آن تعیین گردیده است بموجب این پلان حکومت شقوق اساسی صنایع را که عبارت از وسایل تولید انرژی مثل برق - زغال و نفت باشد کاملاً بعهده خود گرفته و سایر شقوق را به تصدی آزادیات تصدی مختلط دولت و سرمایه خصوصی واگذار کرده است و ضمناً توسط وضع قانون سرمایه گذاری خارجی راه را جهت تاسیس تصدی های صنعتی خارجی باز نموده است .

اینک پس از تقدیم کلیات فوق به معرفی هر شق صنایع افغانستان بصورت جدا گانه می پردازد و سعی میکنیم که حتی المقدور در هر قسمت علاوه بر سیر انکشاف گذشته و وضع فعلی پروژه ها و نقشه های آتی را هم باطلاع برسانیم .

صنعت برق در افغانستان

اولین مفکوره استفاده از نور برق در سال (۱۲۷۲) یعنی ۶۵ سال قبل در زمان سلطنت اعلی حضرت امیر عبدالرحمن خان در پایتخت افغانستان (کابل) بوجود آمده و برای نخستین بار دیناموی کوچکی تولید برق که تا اندازه چهل چراغ برق تولید مینمود مورد استفاده قرار داده شد .

در سال ۱۲۷۵ - ۱۲۷۷ دستگاه کوچکی دیگری از انرژی بخار بسته کاری شده و چند چراغی روشن مینمود در سال ۱۲۹۰ یک ماشین ۲۰ کیلوواته که آنهم توسط بخار در حرکت می آمد بفرص استفاده در باغ ارگ کابل نصب و بکار انداخته شده بود .

مقارن سال ۱۲۹۵ یک پایه ماشین برق به قوه (۱۹) کیلووات توسط بخار در شهر جلال آباد بکار انداخته شده بود که این ماشین مولد انرژی محض در چهار ماه زمستان فعالیت میکرد و بس .

در سال ۱۲۹۶ یک دستگاه کوچک بخار مولد برق به قوه (۱۵) کیلووات در بغمان نصب و بکار انداخته شد . پس از انقضای سالهای ۱۲۹۰ الی ۱۲۹۲ در مملکت عزیز ماحرکت محسوس تری بسوی انکشاف تولید انرژی برق بعمل آمد که از اثر آن بسروی کار دستگاه مولد انرژی برق آبی جبل السراج آغاز گردید . بنای تعمیر این دستگاه پس از تثبیت دو سال دوره پروژه در سال ۱۲۹۴ اعمالاً آغاز گردید و مقارن ۱۲۹۹ شروع به تولید کرد . ظرفیت این دستگاه عبارت است از (۱۵۰۰) کیلووات ناصبه که توسط سه پایه ماشین هر یک دارای - ۵۰۰ کیلووات قوه تولید میگردد . سال ۱۳۱۰ متتها ۵۰ فیصد تولیدات این دستگاه استهلاك میگردید ولی بعد از سال ۱۳۱۰ الی ۱۳۱۳ تولدات باقیمانده هم توزیع گردید .

پس از تکمیل کار برق جبل السراج مقارن سال ۱۳۰۲ الی ۱۳۰۴ یک پایه دانهوی آبی به قوه - ۳۰ کیلووات در بغمان نیز به فعالیت آورده شده بود . همچنین در قندهار تاسیس یک دستگاه آبی سروی شده و بعد از مدتی برق داده بود .

هکذاچند دستگاه فوق در زمان سلطنت امیر حبیب الله خان شهید تحت اثر ماشینخانه کابل مستقلاً اداره میگردید .

مؤسسه دبرشنا لوی شرکت که در برج میزان ۱۳۱۹ تاسیس گردیده و دارای سرمایه ابتدائی (۱۶۲۳۷۵۰۰) افغانی بود سرمایه فعلی آن بالغ به (۵۰۴۳۳۷۴۳۵) افغانی میشود تعداد کارگران - انجینران - مایستر ها و بسته کارهای این مؤسسه در مرکز و نما یند گیهای آن به ۳۰۷ نفر میرسد مامورین مربوطه فابریکات (۲۶۶۴) ساعت در سال و کار یگاران مربوط شبکه شهری بدون ایام تعطیل (۲۰۴۲) ساعت در سال کار میکنند . کار یگاران بروج برق و کار یگران سب استیشن از طرف شب نیز ایفای وظیفه مینمایند .

علاوه بر دستگاههای مولد انرژی برق که در فوق تذکار گردید و اکثر آنها توسط دبرشنا لوی شرکت اداره میگردد دیگر دستگاههای مولد انرژی نیز در افغانستان موجود هستند که این فابریکات یا از طرف دیگر مؤسسات - یا از طرف بینشاوروالیها - یا از طرف دولت و یا از طرف اشخاص انفرادی بکار انداخته شده اند و مؤسسه دبرشنا لوی شرکت تعلق ندارند .

۱- مؤسسه برق آبی پلخمری: این دستگاه در سال ۱۳۱۵ بظرفیت (۴۸۰۰) کیلو وات ناصبه برای جریان فابریکه نساجی پلخمری بکار انداخته شد اداره این دستگاه بدست مؤسسه نساجی میباشد .
۲- دستگاه برق آبی گرشک: این دستگاه در سال ۱۳۳۶ بظرفیت (۲۸۰۰) کیلو وات از راه ریاست وادی هلمند تکمیل گردید .

۳- برق آبی پلخمری دوم: سروری و پروژه و قرارداد این دستگاه کاملاً تکمیل و ظرفیت آن عبارت است از (۹۰۰۰) کیلو وات ناصبه امید است تا سال ۱۹۳۹ این دستگاه تکمیل شود .

۴- برق آبی خان آباد: این دستگاه به ظرفیت ۱۴۰۰ کیلو وات تحت تعمیر و قسمت عمده کار آن تکمیل گردیده .

۵- برق میمنه: یکپایه ماشین دیزلی ۲۵۶ کیلو وات برای تنویر شهر میمنه نصب و کار شبکه شهری آن جریان دارد - امید است بزودی قریب این دستگاه به کار بیفتد .

۶- برق اندخوی: بظرفیت ۱۲۵ کیلو وات یک دستگاه درین شهر نصب گردید و بمجرد تکمیل شبکه شهری بکار می افتد .

۷- برق فراه: یک دستگاه برق ۱۲۰ کیلو وات درین شهر نیز نصب شده و کارات شبکه شهری آن سر دست است .

۸- برق بخار فابریکه قند بغلان: یک دستگاه برق بخار بظرفیت ۱۳۰۰ کیلو وات ناصبه در فابریکه قند بغلان موجود است که فقط برای مصارف خود فابریکه کار میهد .

۹- برق بخار فابریکه نساجی گلپهار: یک دستگاه مولد انرژی برق بخار در فابریکه نساجی گلپهار نیز پیش بینی شده که این دستگاه ظرفیت ۱۴۰۰ کیلو وات ناصبه را دارا بوده برای نساجی خود گلپهار به کار برده خواهد شد .

صنعت نساجی در افغانستان

نساجی پشمی:

قدیمترین دستگاه نساجی در افغانستان دستگاه نساجی پشمی کابل است که در عهد سلطنت امیر حبیب الله خان مرحوم نصب و به کار آغاز نمود. است و از جریان کار آن تقریباً چهل و هفت سال میگذرد این فابریکه در سال ۱۳۱۹ نظر بموافق و صواب دید حکومت طور اجاره بشرکت سهامی اقتصاد سپرده شد.

درین فابریکه سرجهای زمستانی کار آمد وزارت دفاع ملی - وزارت داخله - قوماندانی قوای کار وزارت فوائد عامه - وزارت معارف و دیگر دو ایر تهیه میگردد - و علاوه یکمقدار کشمیره های دریشی و بالابوشی ساخته میشود. در سال ۱۳۲۲ شرکت سهامی اقتصاد یکتعداد ماشینهای پشمینه باقی و دستگاه های اتومات بافت جرمینی متعلق شرکت اقتصاد هرات را از آن ولایت به کابل وارد و بفابریکه نصب نمود و بدین ترتیب ظرفیت فابریکه را بهتر ساخت. این دستگاه بیک سرمایه ابتدائی (۴۸۰۰۰۰۰) افغانی شروع به کار نمود و سرمایه فعلی آن (۷۰۱۸۰۰۰) افغانی میباشد.

تولیدات یکساله این فابریکه بطور متوسط (۱۵۵۰۰۰) متر میباشد.

تعداد کارگران فابریکه تماماً عبارت است از سه صد نفر.

دومین فابریکه پشمینه بافی مملکت در سال ۱۳۲۰ در شهر قندهار تاسیس و در سال ۱۳۲۲ به تولیدات شروع نمود. سرمایه ابتدائی آن (۵۰۰۰۰۰۰) افغانی و سرمایه فعلی آن عبارت است از (۲۴۰۰۰۰۰۰) افغانی تولیدات سالانه آن متجاوز از (۶۳۰۰۰) متر تکه های هر نوع میباشد تعداد کارگران این فابریکه به ۱۰۶ نفر میرسد که از آن جمله ۱۴ نفر باشی - ۶۷ نفر کارگر و ۲۵ نفر شاگرداند.

نساجی نخی:

۱- جبل السراج: فابریکه نساجی جبل السراج که اولین فابریکه نساجی نخی مملکت است در دوران اعلیحضرت امان الله خان خریداری شده بود - در سال ۱۳۱۵ به کار آغاز نمود و در سال ۱۳۱۹ بموسسه نساجی تعلق گرفت. این فابریکه دارای ۱۰۳ پایه ماشین چوبی و ۵۳ پایه ماشینهای بافت برقی و ۱۹۶۰۰ دوک نختابی و ۶ پایه ماشین رنگ ریزی میباشد - تعداد کارگران این فابریکه (۶۰۰) نفر و تولیدات نهائی آن در سال ۱۳۳۲ به ۱۱۰۰۰۰۰ متر رخت رسیده بود - ظرفیت نهائی شعبه رنگ آمیزی آن در سال ۱۳۳۶ به (۴۰۰۰۰۰۰) متر رسیده.

۲- بلخمری: این فابریکه که دومین دستگاه نساجی نخی مملکت بوده است نیز در سال ۱۳۱۵ تاسیس و به سال ۱۳۲۱ به تولیدات آغاز نمود. تعداد ماشینهای این فابریکه تا سال ۱۳۳۵ عبارت بود. است از:

۵۵۰ پایه ماشین بافت و ۳۰۰۰۰۰ دوک نخ ریشی در سال ۱۳۳۶ به تعداد ۳۰۴ پایه ماشینهای اتومات بآن علاوه گردید و بدین ترتیب ظرفیت فابریکه را تخمیناً ۵۰ فیصد بلند برد.

تولیدات یکساله این دستگاه بطور متوسط عبارت است از ۱۴۰۰۰۰۰ متر رخت و ۱۲۰۰۰۰۰ گده

نخ می باشد البته این تولیدات بعد از نصب ۳۰۴ پایه ماشینهای فوق الذکر متجاوز از ۲۲۰۰۰۰۰۰ متر خواهد شد این دستگاه بدوشیفت ۷ ساعته کار میکند تعداد کارگران این دستگاه عبارت است از ۴۹ نفر مستخدمین ۲۶۳۴ نفر کارگر و هفت نفر مستخدم خارجی

۳- کلبهار : عصری ترین و بزرگترین دستگاہ نساجی مملکت عبارت است از فابریکه نساجی کلبهار که کار آن در سال ۱۳۳۲ شروع و هنوز هم تحت تعمیر میباشد. این فابریکه متشکل است از شعبات نختایی بافت - ردی - رنگ آمیزی - ستایه کاری و غیره فابریکه کلبهار دارای ۱۲۰ پایه ماشین بافت اتوماتیک و ۴۸۰۰۰۰ دوک نخ ریشی بوده ظرفیت نهائی این دستگاہ عبارت است از ۳۵۰۰۰۰۰۰ متر پارچه نخی در سال .

حاضرأ تعداد مستخدمین درین دستگاہ ۴۴۹ نفر کارگر تعمیرات ۲۵۴۲ نفر - مستخدم خارجی ۴۶ نفر و تعداد شاگردان ۶۲۰ نفر میباشد

هرسه فابریکات فوق الذکر تحت اداره ریاست نساجی کابل بوده - سرمایه ابتدائی این مؤسسه (۵۰) میلیون و سرمایه ثابت آن در اواخر سال ۱۳۳۶ متجاوز ۶۲۰۰۰۰۰۰۰ افغانی بوده است .

۳- نساجی سنډی:

در سال ۱۳۳۶ او این دستگاہ نساجی مملکت موسوم به نساجی سنډی تاسیس گردید. این فابریکه که دارای ظرفیت (۶۴۸۰۰۰) متر تکه سنډی در سال میباشد هنوز تحت تعمیر و ماشینهای آن به کابل وارد گردید . امیدمیرود تا اواخر سنبله ۱۳۳۷ به تولیدات آغاز نماید .

سرمایه ابتدائی این دستگاہ عبارت است از (۵۵۰۰۰۰۰) افغانی . فابریکه امیدمرکب از چهل پایه ماشینهای اتومات بافت میباشد

صنایع پنبه در افغانستان

۱ - تخمیناً ۷۰ سال قبل تخم پنبه به افغانستان وارد و تا سال ۱۳۰۸ فقط همان دونوغ پنبه که یکی آن موسوم به قوقندی و دیگر آن سیاه چگت گفته میشود زرع و مورد استفاده قرار میگرفت تا همین سال استفاده صنعتی از پنبه عبارت بود از حلاجیهای دستی که ساخت خود محیط و تولیدات آن برای پر کردن لحاف - دوشک - یشتی و غیره استعمال میشد .

در سال ۱۳۳۸ بعد از ترویج تخم امریکائی تولیدات و جنسیت پنبه در افغانستان بهتر شد و بالنتیجه در سال ۱۳۱۵ شرکتی بنام شرکت پنبه در ولایت شمال تشکیل و چند دستگاہ های حلاجی از روسیه شوروی وارد گردید .

در سال ۱۳۱۶ شرکت دیگری نیز در قندهار بنام شرکت وطن برای این کار تاسیس شد و بک تعداد ماشینهای چین و پرس را بکار انداخت در سال ۱۳۳۳ شرکت اتحادیه پنبه در سال ۱۳۳۴ شرکت صناعتی مزار و در سال (۱۳۳۵) شرکت ماشین کاران مزار شریف و همچنین در سال ۱۳۳۶ شرکت آمین لمتد روی کار آمده بدین ترتیب به تعداد دستگاہ های جن و پرس و عایل بندی افزوده شد .

اکنون ماشینهای ذیل اتحادیه پنبه درین شق در نقاط آتی کار میکنند :

۸	در شهر قندز	پایه ماشینهای حلاجی بظرفیت ۱۰۳ تن پنبه مخلوج در ۲۴ ساعت
۱	خان آباد	» » » ۱۳ » » »
۴	تا لقان	» » » ۶۵ » » »
۱	بغلان	» » » ۱۳ » » »
۳	خواجه غار	» » » ۳۹ » » »
۲	دشت قلعه	» » » ۲۶ » » »
۲	قلعه زال	» » » ۲۶ » » »
۴	امام صاحب	» » » ۶۵ » » »

تولیدات سال ۱۳۳۶ اتحادیه پنبه قندز عبارت است از ۵۹۷ - ۶۱۷۳ تن پنبه مخلوج (۲۵۰) تن تیل پنبه دانه ۵۶۰ تن کنجاره (۱۵۸۰) تن پوست پنبه دانه (۸۸۱ ۰۵۶) کلچه صابون کا سستی (۲۲۳۶۸) کلچه صابون دست شوئی .

تعداد کارگران آن فابریکه پخته عبارت انداز ۶۶۳ نفر کارگران داخل و ۴ نفر مستخدمین خارجی . در سال ۱۳۳۴ شرکت اتحادیه پنبه یک دستگاه بزرگ تیل کشی و تصفیه تیل را خریداری کرده که دستگاه موصوف متشکل است از :

۱ - دستگاه پوست کننده پنبه دانه : درین شعبه پنبه دانه از دستگاه های حلاجی بصورت اتومات گرفته شده پوست آن جدا و مغز آن برای تیل کشی گرفته میشود .

۲ - دستگاه تیل کشی با برس : توسط ماشینهای ورولهای این دستگاه از مغز پنبه دانه تحت فشار معینی تیل کشیده میشود و مواد فاضله آن را بنام کنجاره بدسترس میگذارد .

۳ - دستگاه تصفیه تیل : تیل پنبه دانه نظر بموجود بودن بعضی مواد کمیاب در آن دارای رنگ تیره و طعم ناگواری میباشد درین شعبه تیل پنبه دانه تصفیه میشود - رنگ و طعم آن از نقطه نظر صحت گوار میگردد .

۴ - دستگاه سخت کننده تیل : تیل تصفیه شده درین دستگاه سخت میشود و در ذخییره کردن آن سهولت پیدا شود .

۵ - دستگاه بیب سازی : متشکل است از ماشینهای برش - چاپ کردن علامه - بسته کردن و ساختن بیب های وقطی های مختلف که در آن مارجرین جمع میشود .

۶ - سرد خانه ها : درین سرد خانه ها تیل تصفیه شده و مارجرین بصورت صحیح ذخیره میشود تا از خطر حرارت زیاد و گرمی محفوظ باشند - درین سرد خانه ها در موسم تابستان یخ هم تهیه میشود این فابریکه در روز ۱۶ تن تیل تولید خواهد کرد که از آن جمله ۱۲ تن بشکل بسته و مایع برای خوردن و ۴ تن برای صابون سازی بکار خواهد رفت .

در سال ۱۳۳۴ یک دستگاه صابون سازی هم خریداری شد که این دستگاه ۶۰۰ تن تیل خام را بکار انداخته ۳۶۰۰۰۰۰ کلچه صابون کالا شوئی و ۶۰۰۰۰۰۰ کلچه صابون توایلت تولید میکند .

در سال ۱۳۳۵ شرکت سهامی صناعتی ماشینکاران مزارشریف سرمایه ابتدائی ۱۵ ملجون افغانی و سرمایه نهائی ۲۰ ملجون افغانی تاسیس گردید - این شرکت دارای ۱۲ پایه ماشینهای حلاجی و دوازده پایه ماشینهای پرس میباشد که ماشینهای مزبور به ترتیب ذیل در شهر های مختلف آن ولایت نصب گردیده اند :

۱ - در خود شهر مزار شریف	۵ پایه ماشین حلاجی	۵ پایه ماشین پرس
۲ - در شهر آقچه	۲ » » »	۲ » » »
۳ - در شهر بلخ	۳ » » »	۳ » » »
۴ - در دولت آباد	۲ » » »	۲ » » »

قوه تولیدات دوازده ماشینهای فوق الذکر عبارت است از ۹۰ تن پخته خام در بیست ساعت وقوه تولیدات پخته آن در سالهای ۳۵ و ۳۶ قرار ذیل بوده :

الف - در سال ۱۳۳۵	= عدل ۳۴۷۸۳	۲۹۷۵ تن
ب - » ۱۳۳۶	= » ۲۱۷۴۶	۱۹۹۷ »

تولیدات پنبه دانه :

الف - در سال ۱۳۳۵	۵۶۴۱ تن
ب - » ۱۳۳۶	۲۷۱۱ »

عمله تخنیکي و ماورین دستگاه مزبور عبارت اند از :

الف - عمله مستری خانه	۵ نفر -
ب - » جین در دو تایم ۲۰	ساعت ۲۴ نفر
ج - » پوس	» » » ۴۸ »
د - » ماشین موتر	» » » ۲۴ »
و - ماورین مرکز و نماینده گیها	» ۸۱ »
ه - مستخدمین	» ۲۴ »

در سال ۱۳۳۶ شرکت دیگری بنام شرکت صناعت مزار شریف در آن ولایت تاسیس و یکتعداد ماشینهای جین و پرس را که قبلاً از طرف اتحادیه پنبه اداره میشد خریداری کردند . این موسسه دارای - سیزده پایه ماشینهای حلاجی و (۵) پایه پرس میباشد و به ترتیب ذیل تقسیم شده اند :

۱ - در یولرب	۲ پایه ماشین حلاجی که قوه تولید آن ۲۶ تن پنبه مجلوج در ۲۴ ساعت است
۲ - در بلخ	۴ » » » » ۵۲ » » » »
۳ - در دولت آباد	۲ پایه ماشین حلاجی که قوه تولید آن ۲۶ تن پنبه دانه مجلوج در ۲۴ ساعت است
۴ - » آقچه	» » » » ۲۵ » » » »
۵ - » خلم	» » » » ۱۳ » » » »

صنعت قندسازی

۱- فابریکه قند سازی بغلان:

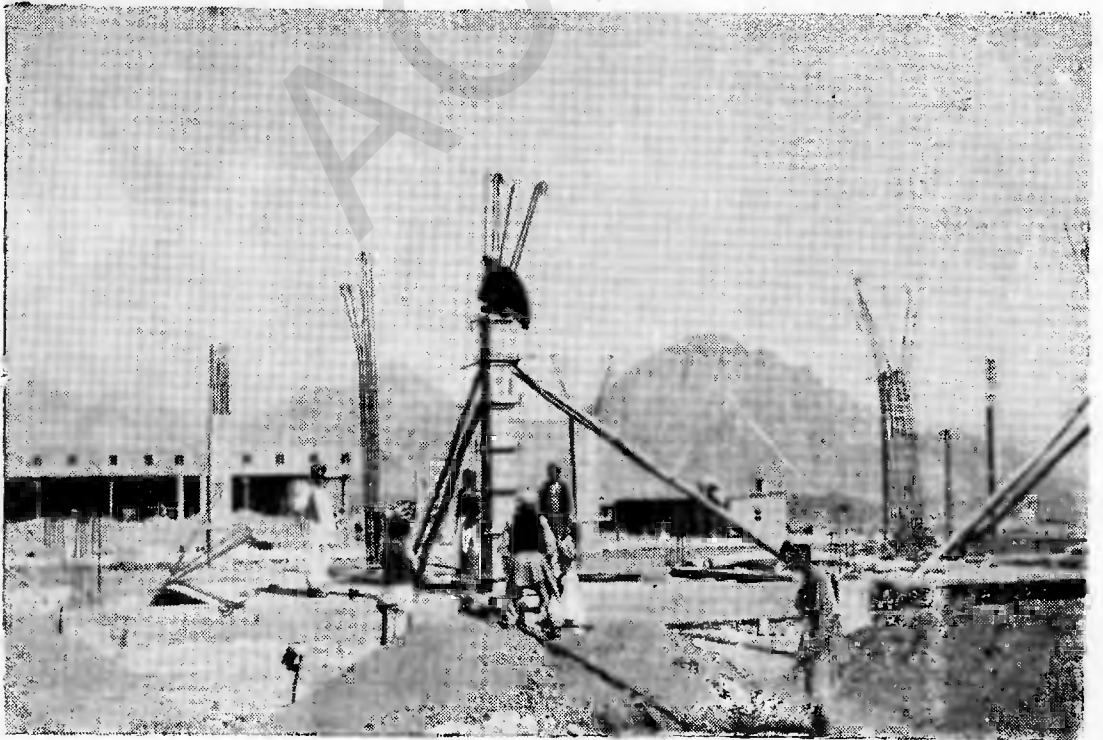
در سال ۱۳۱۷ شرکت قندسازی بسرمایه (۲۸۶۸۲۰۰۰) افغانی تاسیس گردید این شرکت بعد از تاسیس خود به خریداری دو فابریکه قندسازی اقدام کرد.

فابریکه اول عبارت از فابریکه موجوده بغلان است که از کمپنی سکودا خریداری گردید و در سال ۱۳۱۷ کار تعمیر آن شروع و در برج عقرب ۱۳۱۹ نصب ماشینها تکمیل و به تولیدات آغاز کرد.

فابریکه دومی که باید از زنگر هاوون المانی خریداری میشد و برای ظرفیت ۶۰۰ تن نیشکر در روز زیر نظر گرفته شده بود نظر به بروز جنگ دوم جهان معطل و متاسفانه به توریته آن اقدامی نشد.

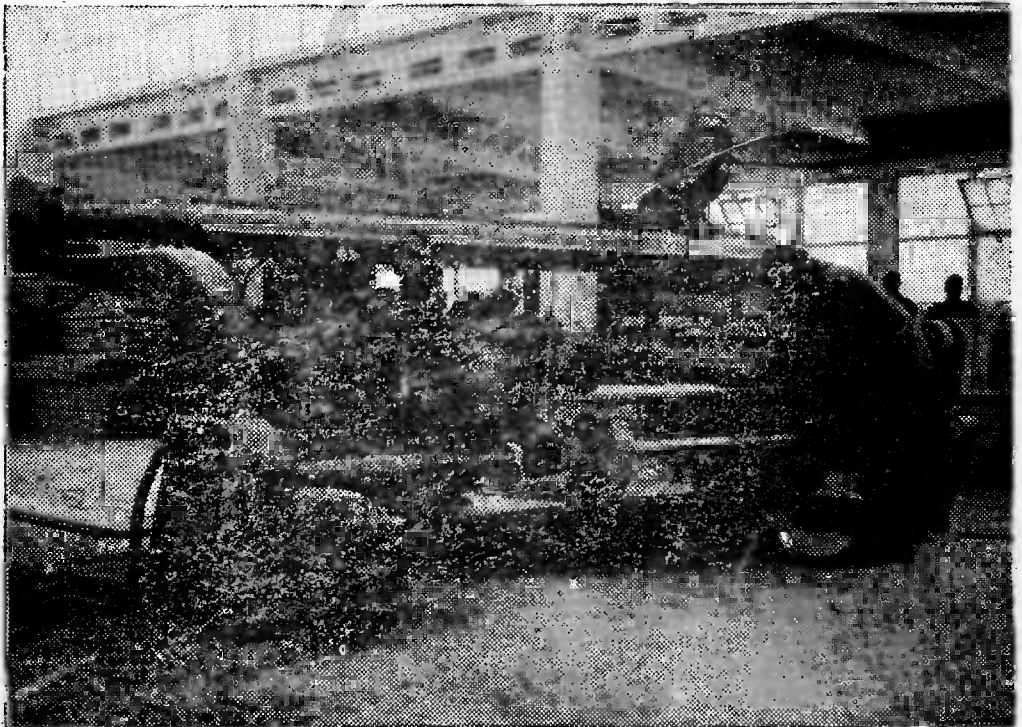
فابریسکة گلپهار در حال تعمیر

قالب گیری کانتکریت (دستگاه گلپهار)

ماشینهای شعبه عملیات فابر بکة بشچینه بافی قندهار

بکة از بنا شینهای شعبه نجاری فابر بکة جنگلک

فابریکه بغلان دارای ظرفیت ۶۰۰ تن لبلبودر روز بوده سرمایه فعلی آن به (۴۳،۰۲۳،۰۰۰) اف میرسد. تعداد کارگران این فابریکه ۵۲ نفر اند که در انجمه دو نفر انجنیر و باقیمانده بسته کاری علاوتاً نفر متخصص خارجی نیز شامل وظیفه میباشد.

تولیدات یکساله این فابریکه در سال ۱۳۳۴ به ۶۰۰۰ تن شکر رسیده بود.

فابریکه قند جلال آباد:

در دوره حکومت اعلیحضرت امان الله خان قراردادی با فابریکه زنگرها وزن آلمانی عقد و به اساس آن یک فابریکه تولید نیشکر خریداری گردید ماشینهای این فابریکه بعد از ورود با افغانستان تا سال ۱۳۳۱ در جلال آباد معطل مانده و ازان کار گرفته شده نتوانست. در سال ۱۳۳۱ حکومت بفرض به کار انداختن این دستگاه اقدام و از راه انحصارات دولتی متخصصین خارجی برای یکجا کردن پرزجات و بسته کاری ماشینهای آن استخدام کرد در نتیجه معلوم گردید که اکثر پرزجات این دستگاه محوه و یک تعداد زیاد سامان برای بکار انداختن آن ضرورت است. تا سال ۱۳۳۶ تعمیرات ضروریه و پرزجات کمبود این دستگاه تکمیل و بالاخره در زمستان ۱۳۳۶ این دستگاه به تولیدات آغاز کرد.

ظرفیت این دستگاه عبارت است از ۵۰ تن نیشکر در روز که در نتیجه مقدار (سه و نیم) تن بوره و در روز از آن حاصل میشود. تعداد کارگر و متخصصین این فابریکه به (۸۸ نفر) میرسد.

سرمایه ابتدائی آن (۱۸۰۰۰۰۰۰) افغانی میباشد.

صنعت گوگرد سازی

یگانه فابریکه گوگرد سازی در افغانستان عبارت از فابریکه گوگرد سازی کابل است که در سال ۱۳۰۷ تاسیس و تا سال ۱۳۲۱ به سرمایه دولت و تحت نظارت دولت فعالیت میکرد.

در سال ۱۳۲۲ این فابریکه از طرف شرکت پیشتون خریداری و سرمایه ابتدائی آن به مبلغ ۱۲۰۰۰۰۰ افغانی تثبیت گردید. سرمایه آن در سال ۱۳۳۶ (۱۶۵۰۰۰) افغانی و از سال ۱۳۳۶ با بنظر طرف به پنج میلیون افغانی تعیین شده.

تولیدات سالانه آن از سال ۱۳۲۲ تا سال ۱۳۳۶ متحول و قرار ذیل بوده است.

تولیدات سال	۱۳۲۲ -	۱۱۹۴۰۶۷ -	درجن
۱ -	۱۳۲۲	۱۱۹۴۰۶۷	درجن
۲ -	۱۳۲۳	۱۱۸۲۳۴۳	»
۳ -	۱۳۲۴	۶۶۵۳۶۹ -	»
۴ -	۱۳۲۵	۱۲۳۹۸۴۱ -	»
۵ -	۱۳۲۶	۱۱۱۷۰۰۰ -	»
۶ -	۱۳۲۷	۱۲۱۶۴۲۹ -	»
۷ -	۱۳۲۸	۹۹۲۱۹۰ -	»
۸ -	۱۳۲۹	۱۸۱۱۶۰ -	»

۹- تولیدات سال	۱۳۳۰-	۷۲۰۴۶۹- درجن
۱۰- » »	۱۳۳۱-	۳۹۲۵۱- »
۱۱- » »	۱۳۳۲-	۲۰۷۴- »
۱۲- » »	۱۳۳۳-	۲۱۲۴- »
۱۳- » »	۱۳۳۴-	۸۳۴۳۴- »
۱۴- » »	۱۳۳۵-	۲۰۰۸۵۰- »
۱۵- » »	۱۳۳۶-	۱۸۶۰۹۴- »

جمله تولیدات پانزده ساله فابریکه - ۹۰۲۳۵۱۵ - درجن معادل ۱۰۸۲۸۳۱۴۰ قطی در سال ۱۳۳۶ در اثر رهنمائی و کمک وزارت معادن و صنایع یک تعداد ماشینهای جدیدی بغرض توسعه و انکشاف فابریکه از جایان خریداری و به کار انداخته شدند که به اساس آن تولیدات فابریکه به تخمیناً (۷۰٪) هزار قطی در روز خواهد رسید.

تعداد کارگران این دستگاہ نیز ثابت نموده مطابق به تولیدات فابریکه کم و زیاد شده اند .
تعداد ساعات کار در سال ۲۲۵۰ ساعت و تعداد روز کار به ۳۰۰ میرسد.

صنعت سمنت سازی در افغانستان

۱- اولین دستگاہ سمنت در افغانستان در عصر اعلیحضرت امان الله خان خریداری و در شهر کابل نصب گردید اما چون این دستگاہ بدون کدام سروی مقدماتی و تشییت مواد خام و ظرفیت خریداری شده بود و از یک طرف مواد خام آن در خود شهر کابل موجود نبود از طرف دیگر از نقطه نظر ظرفیت دستگاہ بکلی اقتصادی نبود ازین جهت دستگاہ موصوف بکار نیفتاده و بمرور زمان از بین رفت.

فابریکه سمنت جبل السراج:

پلان تاسیس این فابریکه در سال ۱۳۳۲ روی دست گرفته شده و در اخیر همان سال قرار داد مشورتی و مطالعاتی با کمپنی فرید ریش کوکس المانی بامضا رسید که با اساس آن یک نفر متخصص جیو اوچی و یک نفر مهندس مشورتی و تعمیراتی بکابل مواصلت و رزیدند تا درباره مطالعات و امکانات ساخت سمنت در افغانستان پروژه ترتیب دهند و پلان مقدماتی آنرا بمؤسسه بسیارند . متخصصین موصوف بعد از تحقیقات و تفحصات لازمه مواد خام مطلوب از قبیل سنگ چونه - سنگ گچ - گل رس و زغال را از هر کدام به اندازهای لازمه استخراج و بغرض تجزیه به آلمان فرستاده از راه پورهای نتیجوری ثابت شد که مواد خام مذکور برای تاسیس فابریکه سمنت در جبل السراج مساعد است .

در سال ۱۳۳۳ محل فابریکه در جبل السراج تشییت و در همان سال کتاب تشریحات ماشینهای فابریکه سمنت سازی از جانب کمپنی کوکس تکمیل و بدسترس مؤسسه گذاشته شد .
در اخیر سال ۱۳۳۳ مذاکرات بانما یندگی تخنو اکسورت چکوسلواکی راجع به عقد قرارداد ماشینها و تعمیر فابریکه شروع و بالاخره قرار داد مذکور بامضا رسید در وسط سال ۱۳۳۴ متخصصین تعمیراتی کمپنی مذکور وارد کابل و در ماه عقرب ۱۳۳۴ سنگ تهاب فابریکه نهاده شد .

در اوائل سال ۱۳۳۶ تعمیرات فابریکه روبه اختتام گذاشت و در ماه دلو ۱۳۳۶ ماشینها بطور امتحانی بکار انداخته شدند و بالاخره بتاريخ ۱۵ ثور ۱۳۳۷ اولین دستگاہ سمنت مملکت رسماً افتتاح گردید . این فابریکه قوه تولیدی نهائی ۱۰۰ تن سمنت در روز را داشته و سمنت آن از نوع فرو سمنت میباشد .

ماشین بر کاری بوتل‌های آکسیجن

یکی از عمارت مربوط فابریکه جنگلک

۳- سمنت پلخمری :

در سال ۱۳۳۵ در حالیکه هنوز فابریکه سمنت جبل السراج تحت تعمیر بود حکومت فیصله نمود تا یگدستگاه دیگر سمنت سازی نیز ساخته شود. چنانچه با اساس این فیصله یک تعداد متخصصین چکو سلواکی خواسته شده و تا اخیر سال ۱۳۳۵ سروی مکمل تاسیس همچو یک دستگاه در پلخمری صورت گرفت نتایج سروی نشان داد که مواد خام ضرو ریه برای تولید سمنت در پلخمری از نقطه نظر کمیت و کیفیت بکلی مساعد است بالنتیجه پروژه مقدماتی آن در سال ۱۳۳۶ سردست گرفته شد این پروژه مقدماتی که در ماه جوزا ۱۳۳۶ تکمیل شد برای ظرفیت ۲۰۰ تن سمنت در روز ترتیب و هم توسعه آن برای ۴۰۰ تن پیش بینی شده .

درین اواخر یعنی در سال ۱۳۳۷ مؤسسه بنام ریاست دستگاهای سمنت و برق پلخمری (غوری) تاسیس گردیده تا در قسمت تکمیل پروژه های موصوف اجراءات کرده باشند .

صنایع هوان خوراکه

شرکت میوه پشتون قندهار:

شرکت پشتون در سال ۱۳۱۳ به سرمایه ابتدائی ۱۵ لک افغانی در شهر قندهار تاسیس و برای سه سال اول میوه را بادست پاک و صاف و بیکنگ کرده بخارج میفرستاد. از سال ۱۳۳۷ به بعد تمام امور میوه را بوسیله ماشینهای مخصوصی باصول فنی اجراء کرده است. درین دستگاه ماشینهای پیرمت سازی چاکلیت-نقل و ماشین های جم و جلی و کاترزو میوه تازه مسکه کشی و غیره موجود است .

سرمایه شرکت در سال ۱۳۱۷ (۲۷ لک) فعلاً ۱۳۳۷۵۰۰۰ افغانی میباشد درین فابریکه یک شعبه یخ سازی نیز موجود میباشد که روزانه به حدود ۲۲۵۰۰ کیلو یخ تولید میکند. تولیدات سالانه این فابریکه بطور متوسط عبارت است از :

۷۳۱۹ بوتل	شر بت رنگه
» ۵۷۱	پیرمت سفید
» ۳۵۰	شیرینی کاغذ پیچ
» ۱۶۶ شیشه	» » »
» ۷۰۷ خر یطه	» » »
» ۵۴۰ بوتل	شر بت بانجان رومی
» ۱۰۵۶ شیشه	جم
» ۲۱۵۶ قطی	»
» ۱۰ شیر کابل	چاکلیت
» » ۲۵	نقل بادامی
» ۲۱۹۶۰ کیلو	یخ

تعداد کارگران این فابریکه عبارت از ۴۹ نفر .

فابریکه کا نسر و میوه قندهار:

در سال ۱۳۳۶ شرکت سهامی بنام شرکت سهامی میوه قندهار تاسیس و در ماه میزان همان سال قراردادی بین شرکت موصوف و کمپنی تخنوا اکسپورت چکوسلواکی امضاء گردید که با اساس آن یک دستگاه مکمل عصری کا نزو میوه در قندهار خریداری گردید. این دستگاه متشکل است از شعبات ذیل:

- ۱- شعبه کمپوت سازی که در ۱۶ ساعت کار ۲۰ تن کمپوت تولید میکند.
- ۲- «شربت سازی» «۱۶ ساعت» ۱۰ تن آب میوه تولید میکند.
- ۳- شعبه میوه خشک که در ۲۴ «» ۱۰ «میوه تازه را خشک میسازد.
- ۴- شعبه سورت و پیکنگ که در ۱۶ «» ۱۰۰ تن میوه را سورت کرده و بچیت میوه تازه.

باربندی مینماید.

- ۵- دستگاه خشک کردن میوه در اوقات غیر کمین کشمش خشک شده را شست و شو کرده خشک میکند.
- ۶- شعبه تولید بخار که برای دستگاه میوه بخار ضروریه را مهیا میسازد.
- ۷- شعبه دستگاه دیزل که ظرفیت ۱۲۰ کیلووات برق را دارا میباشد.
- ۸- شعبات سردخانه برای حفظ میوه.
- ۹- لابراتوار کیمیاوی و فزیکلی برای میوه.
- ۱۰- گدام ها و تحویلخانه ها.
- ۱۱- مخزن آب و دستگاه تصفیه آب مستعمل.
- ۱۲- انستلاسیون مکمل برق.

نقشه های تعمیراتی و غیره این فابریکه سردست است.

سیلوی مرکز:

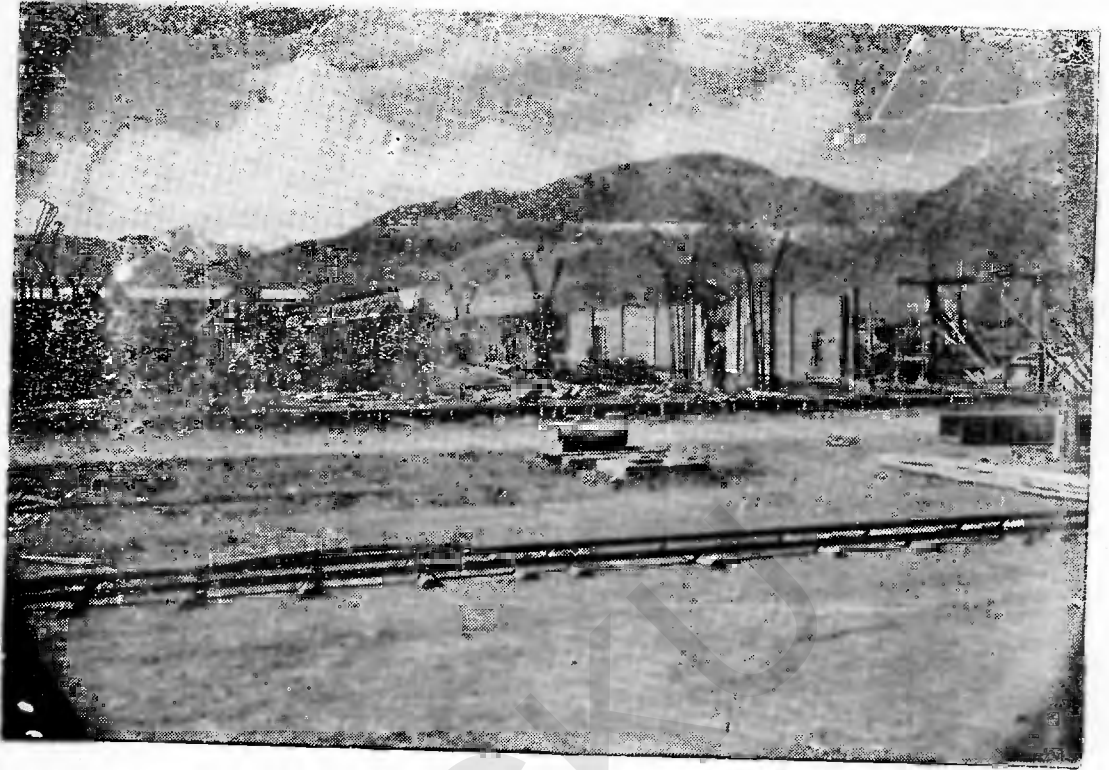
یک سیلوی بزرگ که علاوه بر شق حفاظت و گدام نمودن گندم دارای شقوق ناوائی و کلچه سازی و غیره خورا که باب میباشد در سنه ۱۳۳۶ در کابل افتتاح گردید. این مؤسسه به کمک انجمنبران شوروی تاسیس گردیده است.

یک سیلوی دیگر در بلخمری نیز اعمار و بکار افتاده.

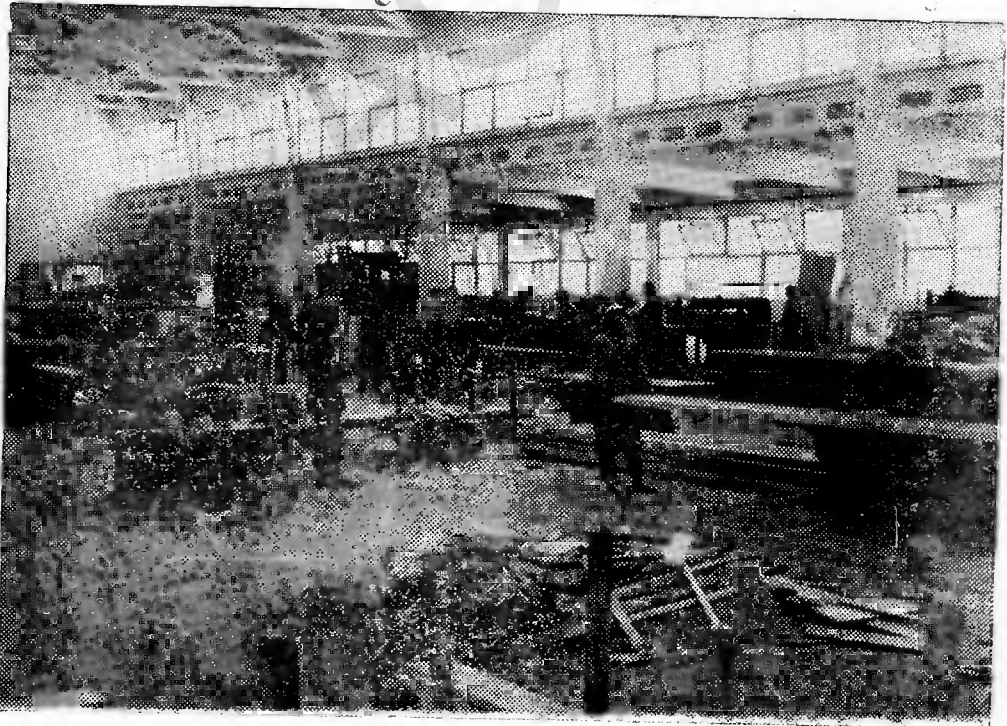
صنعت حجاری و نجاری

بنای تعمیر فابریکی حجاری و نجاری کابل در سال ۱۳۱۶ از طرف دولت گذاشته شده و تا سال ۱۳۱۹ یک اندازه تعمیرات این دستگاه بسرمايه دولت تکمیل گردید و یکمده ماشینهای آن نصب شده درین وقت با اساس درخواست یک گروپ تجار که که ریاست آنرا مرحوم دوست محمد ایماق بدست داشت این دستگاه از طرف دولت با آنها بفروش رسانیده شده و بدین ترتیب فابریکه با تمام ملحقات ولو از مش باوشان تسلیم گردید دوست محمد مرحوم در صدد تکمیل لوازم فابریکه برآمده کارهای باقیما نده تعمیر فابریکه و بسته کاری ماشینهای رابکک چارنفر متخصمین ایطا لوی و متخصمین داخلی در سال ۱۳۲۰ تکمیل کرد و فابریکه شروع به فعالیت نمود.

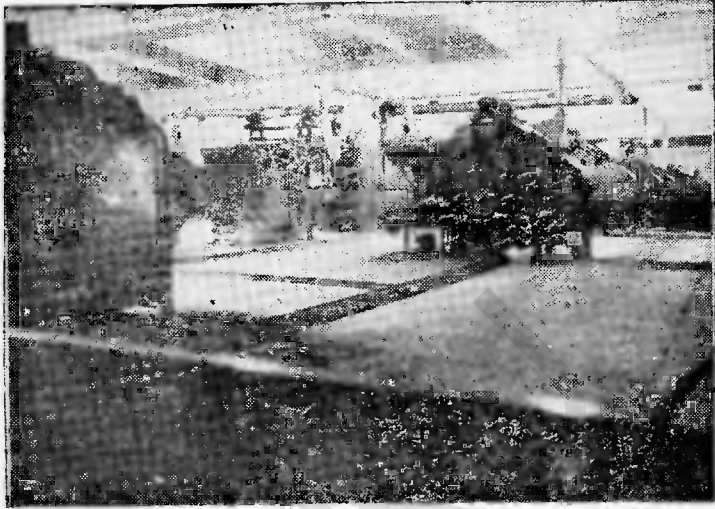
در سال ۱۳۲۲ در اثر جنگ دوم جهان متخصمین خارجی فابریکه را ترک و هم در اثر پیدانشدن سامان فالتو و برزه های ضروریه از فعالیت فابریکه کاسته شده رفت.

نیمکاره رولینگ گناه گلپهار.

شعبه تجاری فابریکه جنگلک

شعبه تجاری

قسمتی از ماشینهای بافت

در سال ۱۳۳۰ بناغلی عبداللطیف تاجر با شترک یکمده تجار دیگر این فابریکه را خریداری و درصدد توسعه و انکشاف آن برآمده و به ترتیب ذیل شعبات مختلفه آن توسعه داده شد :

درشعبه حجاری و نجاری: یکمده ماشینهای سابقه آن که ساکت ایستاده بود به فعالیت آورده شد یکپایه ماشین سنگ و یکپایه ماشین برش که هر نوع سنگ را برش میکند خریداری و از آن کار گرفته میشود. در سال ۱۳۳۶ با اساس پلان پنجساله اقتصادی مملکت و در اثر رهنمائیهای وزارت معادن و صنایع بغرض توسعه بیشتر دستگاه، سه پایه ماشینهای بزرگ چهاراره، دویا به ماشین بالاش با سامان فالتوی آن خریداری شد که ماشینهای مذکور وارد و امید است تا اواخر اسد ۱۳۳۷ بکار انداخته شوند با بکار افتادن این ماشینها تولیدات فابریکه دوچند خواهد شد.

۴- درشعبه نجاری: برای توسعه این شعبه یک پایه ماشین چول کشی- یکپایه ماشین عامل (لکی) و یک دستگاه بخار جهت خشک کردن چوب بکار انداخته شد.

دویا به ماشین بزرگ اره که تا قطر ۶۵ سانتی چوب را اره میکنند نیز وارد و نصب گردیده .
شعبه نجاری یک شق بادی سازی موتور هم دارد که در آن یکپایه اسکنه و سه پایه ماشین حلبی سازی با برمه های برقی موجود است . درشعبه بادی سازی لوازم عصری رنگمالی نیز وجود دارد
این دستگاه سرمایه ابتدائی تخمیناً پنج میلیون افغانی شروع بکار نموده بود و سرمایه فعلی آن (۹,۶۰۰,۰۰۰) افغانی میباشد .

تولیدات سالانه این فابریکه در شق حجاری بطور متوسط عبارت است از برش - یالش و صفا کاری ۴۰۰ متر مربع سنگ .

در شق نجاری فعالیت سالانه عبارت است از تولید :

- ۱- دروازه و کلکین ۴۷۴۳ عدد
- ۲- موبل سازی از قبیل سیت های میز- چوکی - تخت خواب و غیره
- ۳- میز ۱۰۱۲ عدد- چوکی ۱۰۰۲ - تخت خواب ۱۰۶ دانه
- ۴- در شق حکاکی سالانه تقریباً ۲۵۰ کیلو گرام لاجورد و امیتس را تحت کار میگیرد .
تعداد عمده فابریکه بطور متوسط سالانه سه صد (۳۰۰) نفر میباشد .
شعبه حجاری فابریکه در ۲۴ ساعت سه تایم و بقیه شعبات در ۲۴ ساعت یک تایم کار میکنند .

کارخانجات فلز و ترمیم موتر

اولین فابریکه ترمیم موتر در سنه ۱۳۳۶ در کابل تاسیس گردید که ماشینهای آن از کمپنی سکودی چکو سلواکی خریداری شده بود. فابریکه مذکور بدو متعلق بشرکت انحصار موتر بود و مجسداً بشرکت حجاری و نجاری انتقال یافت .

جنگلک کابل: در سال ۱۳۳۵ نظر بمواقفه که بین وزارت معادن و صنایع و نمایندگان تکنواکسپورت شوروی صورت گرفته بود کار سروی تاسیس یک دستگاه فلز و ترمیم موتر در کابل از طرف متخصصین شوروی شروع گردیده و تا اخیر سال مذکور کار سروی تکمیل و پروژه مقدماتی آن سر دست گرفته شد پروژه مقدماتی و ترتیب پروژه نهائی آن نیز تکمیل بعداً تا اخیر سنبله ۱۳۳۶ ختم شد که به اساس آن این دستگاه دارای شعبات و ظرفیت ذیل میباشد :

۱- این ورکشاپ میتواند به ترمیم اساسی موتر های هر نوع و هر مارکیده در منطقه کابل مستعمل است بپردازد (ساخت شوروی - چکوسلواکی - امریکائی - جرمنی)

۲- ساخت پرزه های فالتوی کوچک موتر های فوق الذکر و پرزه های ماشینهای نساجی و سامان فلزی از قبیل قفلها - چپر است ها - دسته های دروازه - میخ و غیره در آن اجرا شده میتواند:

۳- ترمیم اساسی ۱۰۰۰ عراده موتر در سال در آن به ترتیب ذیل عملی شده میتواند:

الف:	موتر های لاری دیزلی ۸ تنه	۱۲	فیصد
ب:	» » »	۱۴	»
ج:	» » » بطرولی ۴	۶۵	»
د:	» » »	۶	»
ه:	» » »	۱۰	»
و:	» تیز رفتار بطرولی	۸	»
ز:	» سرویس بطرولی مختلف	۲	»

۴- ترمیم اساسی تراکتور ها بقوه ۳۰ فیصد قوه اسپ - ۵۰ عراده در سال صورت میگیرد.

۵ - « » « موترهای غیرمتحرک دیزلی بقوه ۱۰۰ اسپ - ۳۵ عراده » » »

۶ - ظرفیت تولیدات سالانه سامان فالتو و پرزه های ریخته گری ۸۷۶ تن در سال است

۷- شعبه ریخته گری آن ۳۰۰ تن چدن در سال و ۳۵ تن فلزات رنگه تولید میکند.

بطور خلاصه شعبات اساسی این فابریکه عبارت است از:

۱ - شعبه ریخته گری

۲ « ترمیم عمده موترها و تراکتورها

۳- شعبه ساختن پرزجات فالتو و مصنوعات فلزی .

۴- شعبه افزار سازی .

۵- تحویلخانه ها .

۶- لابراتوار (مواد کیمیای - تجرب به فزیک - متلوگرافی - کنترل افزار های اندازه گیری) .

۷- شعبه آب رسانی

ما شینهای ضروری این دستگاه و همچنین متخصصین شوروی بفرض نصب و بکار انداختن آن

بکار بل مواصلت نموده کار آن جریان دارد .

ورکشاپ های ترمیم موتر در پلخمری و هرات : در سال ۱۳۳۵ مانند پروژه جنگلک

فقط بیک پیمانۀ کوچکتر پروژه های دیگر نیز برای پلخمری و هرات سردست گرفته شد که مراحل

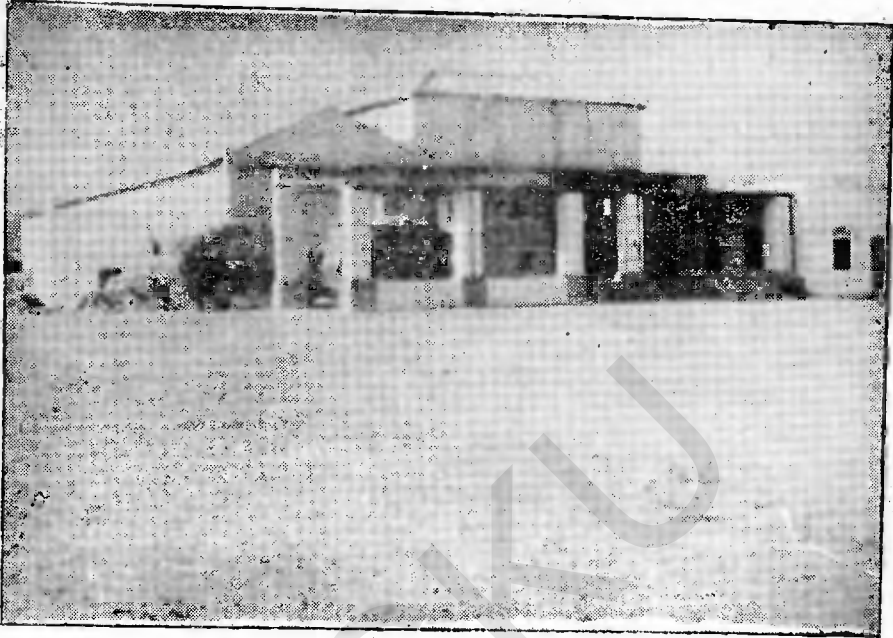
سروی و پروژه خود را مثل فابریکه جنگلک طی کرد - شعبات و ظرفیت این فابریکه عبارت است

از :

۱ - شعبه ترمیم عمده موترها و تراکتورها .

۲ - شعبه افزار سازی .

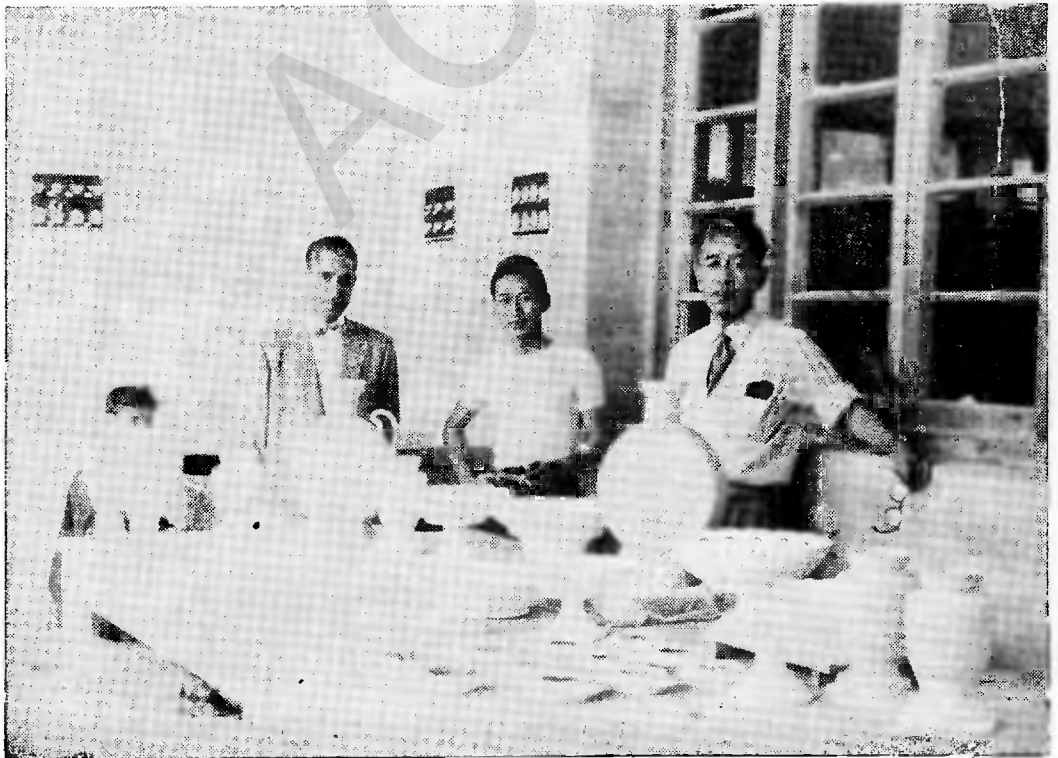
تعمیر کل شعبه پرس فابریکه بشمینه بافی قندهار

تعمیر کل فابریکه بشمینه بافی قندهار .

یکی از شعبات فابریکه چینی سازی شاکر.

یسکی از شعبات فابریکه چینی سازی شاکر.

۳ - لا براتوار .

۴ - تحو یلخا نه ها .

ظرفیت این فایر یکه ها عبارت است از ترمیم اساسی ۶۷۶ موتر های مختلف در سال .
این دو پروژه اخیر برای حاضر معطل گردید .

ورکشاپ زنده بانان :

شرکت سرویس که پلان تا سیس یک ورکشاپ را در سال ۱۳۳۶ بنا نهاده و در سالهای ۱۳۳۰ الی ۱۳۳۲ یکتعداد ماشینها، افزار و غیره سامان ضروریه را از امریکا خریداری نموده و آنرا بکار انداخته بودند در سال ۱۳۳۲ تعمیر ورکشاپ عصری زنده بانان را آغاز نمود - این ورکشاپ جدید که دارای ظرفیت ترمیم مکمل (۵۰۰) عراده موتر های لاری و تیز رفتار در سال میباشند تحت تعمیر بوده بمجرد وصول ماشینهای آن که از طرف (آ آی سی ای) بکابل فرستاده میشود بکار آغاز خواهد کرد .

عملاً یکتعداد گراچهای این ورکشاپ تکمیل و یک تعداد محصلین در آن تحت رهنمائی یکنفر انجنیر امریکائی بکار های عملی ترمیم موتر شروع کرده اند .

ورکشاپ ترمیم موتر در قندهار :

مانند ورکشاپ زنده بانان یک ورکشاپ مکمل عصری دیگری در قندهار نیز زیر نظر گرفته شده و انحصارات دولتی بکمک آ آی - سی ای در مورد تعمیر و توردید ماشینهای آن قبلاً داخل اقدامات شده اند . این دستگاه عصری علاوه بر تجهیزات لازم به غرض ترمیم موتر ، یک یونت اسمبلی موتر را نیز دارا میباشد .

صنعت چینی سازی

۱- چینی سازی شاکر :

در سال ۱۳۳۵ بعد از یک سروی مقدماتی توسط متخصصین جاپانی و تثبیت پیداوار مواد خام آن در داخل مملکت ، این دستگاه از طرف شاکر برادران با سرمایه ابتدائی هفتاد و هشت ک افغانی تا سیس و بتاریخ ۱۷ - اسد ۱۳۳۵ سنگ تهاب آن گذاشته شد . در اخیر جوزای ۱۳۳۶ برای اولین بار نمونه های امتحانی آن تولید گردید .

ظرفیت نهائی این فابریکه روزانه ده هزار پارچه مختلف چینی میباشد .

تعداد کارگران این مؤسسه عبارت اند از صد نفر - علاوه تا پنج نفر متخصصین جاپانی نیز در این دستگاه کار میکنند تعداد روز کار در سال ۲۹۰ و تعداد ساعت کار در روز (۸) میباشد .

۲- چینی سازی قندز :

از چند سال به اینطرف در قندز دستگاهی بنام دستگاه کاشی سازی وجود داشت که روز به روز تولیدات سالانه آن در حدود ۱۷۰۰۰ تکه ظروف از قبیل بشقاب ، غوری ، شیردان و غیره میباشد .

اخیراً در سال ۱۳۳۵ تا سیس یک کمپنی مختلط جدید چینی سازی بسرمایه ۵۱ فیصد اتحادیه بنیه و ۴۹ فیصد کمپنی ماروینی جاپانی تشکیل گردیده و ماشینهای ضروری آن وارد و نصب شد .

ابن ماشینهای جدید الورود با ۱۵ یا به ماشینهای قدیم کاشی سازی قادر خواهند بود که در سال اول روزانه ۳۰۰ پارچه چینی - در سال دوم روزانه ۳۰۰۰ پارچه چینی در سال سوم روزانه ۳۴۰۰ پارچه چینی و در سال چهارم روزانه ۵۰۰۰ تکه چینی تولید کنند. قوه تولید نهائی این فابریکه روزانه پنج هزار پارچه و سالانه یک میلیون و پنجاه هزار تکه چینی است.

صنایع کوچک و صنایع دستی در افغانستان

صنایع دستی در افغانستان از زمانهای بسیار قدیمی رواج داشته و مردم اکثر ضرو ریات خود را از این راه بدست می آورند.

در هر گوشه مملکت صنایع دستی مختلف موجود است مثلاً در هرات، مزار شریف و میمنه صنعت قالبین بافی بیشتر رواج دارد.

در زمان قدیم اکثر آذینهای مرغوب با رنگهای پخته نباتی بکار برده میشد. از چند سال با اینطرف که در این راه از طرف شرکت قالبین طور پیشکی به اشخاص انفرادی پول داده میشود و هم رنگهای مورد ضرورت شان از طرف این شرکت تهیه میگردد و همچنین بانک زراعتی به سلسله شرکت صنعتی میمنه یک مشت پول طور قرضه مساعدت کرده صنعت قالبین بافی رونق خوبیتری گرفته این شرکت تقریباً ۷-۸ سال میشود که شروع به فعالیت نموده است.

در هرات علاوه بر قالبین بافی صنعت قاقمه - برک - قنابوز - و پتو بافی لنگیهای ابریشمی دستی کاشی سازی گلیم قاقمه - چرمگری و پبله وری نیز رواج دارد.

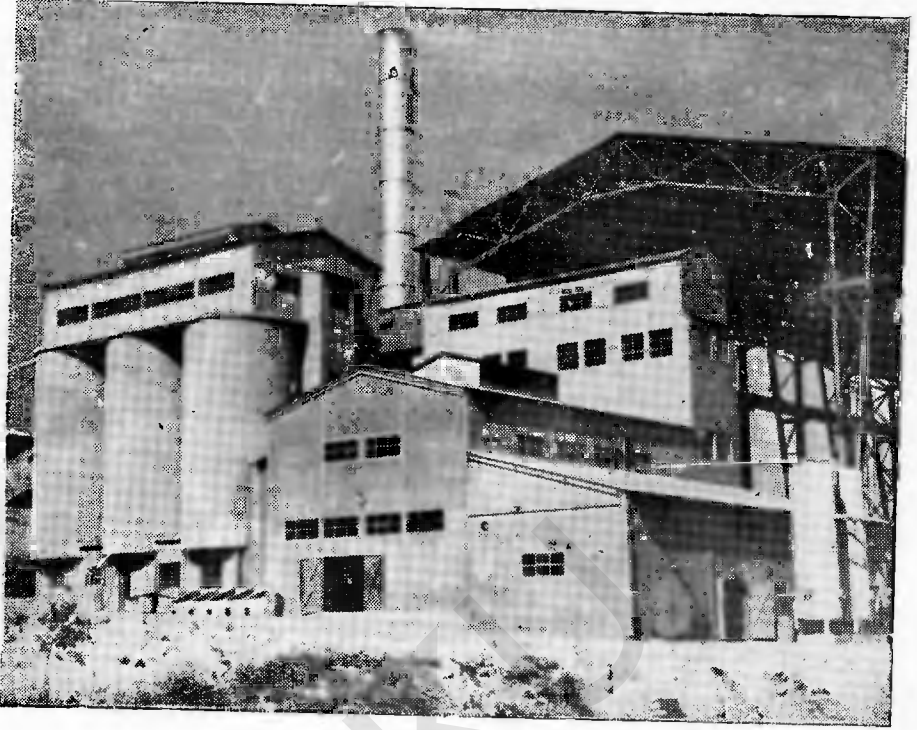
در غزنی صنعت پوستین دوی از ازمینه های بسیار قدیمی وجود داشته که تقریباً تمام بازارهای افغانستان احتیاجات خود را در این مورد از غزنی رفع میکردند. در سال ۱۳۳۶ یک کوپراتیف پوستین دوزی از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی تأسیس و برای تقویه این صنعت کمک شایانی کرده - سرمایه ابتدائی آن ۴۰۰۰۰۰ - افغانی و تعداد کارمندان ۴۵ نفر است.

در پروان بافندگی پارچه جات - چرمگری - نجاری - کلالی - تکرری بافی و پبله وری شهرت زیادی دارد. در سال ۱۳۱۸ حکومت متبوعه یک، وسسه بنام (کمک بافندگان) تأسیس نموده که مرام آن تقویه صنایع دستی در این ناحیه بوده است. در این اواخر یک شرکت بافندگی در استالف از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی نیز تأسیس گردیده.

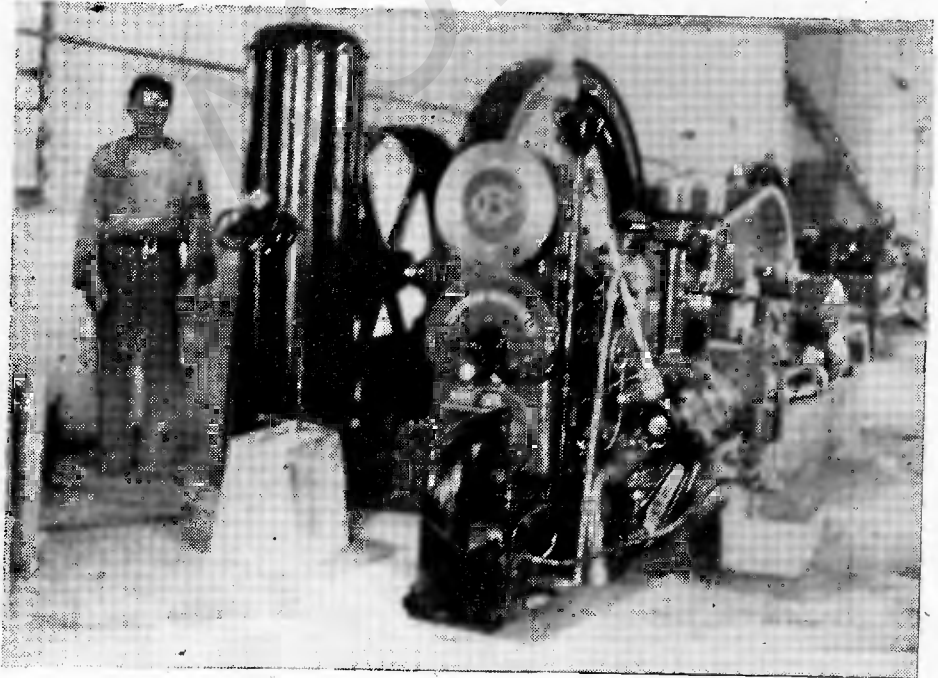
در کابل صنایع دستی از قبیل بافندگی پارچه جات ابریشمی، نخ، مسگری، آهنگری، سنبه بافی، گلیم بافی، خامک دوزی گلدوزی و غیره موجود است. برای تقویه این صنایع بانک زراعتی و صنایع روستائی یک مکتب بافندگی تأسیس نموده که در آن در حدود ۲۰ نفر مشغول تدریس میباشد. در این مکتب شاگردان در شق بافندگی، رنگ آمیزی، پبله وری، تارکشی ابریشم بصورت فنی تدریس میشود.

از طرف بانک زراعتی در این نزدیکها یک کوپراتیف بافندگی نیز بکار انداخته شده که از یکطرف مردم صنعتگر را بطرز کوپراتیف و از جانب دیگر ایشان را به دستگاههای جدید و عصری که از جاپان وارد گردیده آشنا میسازد.

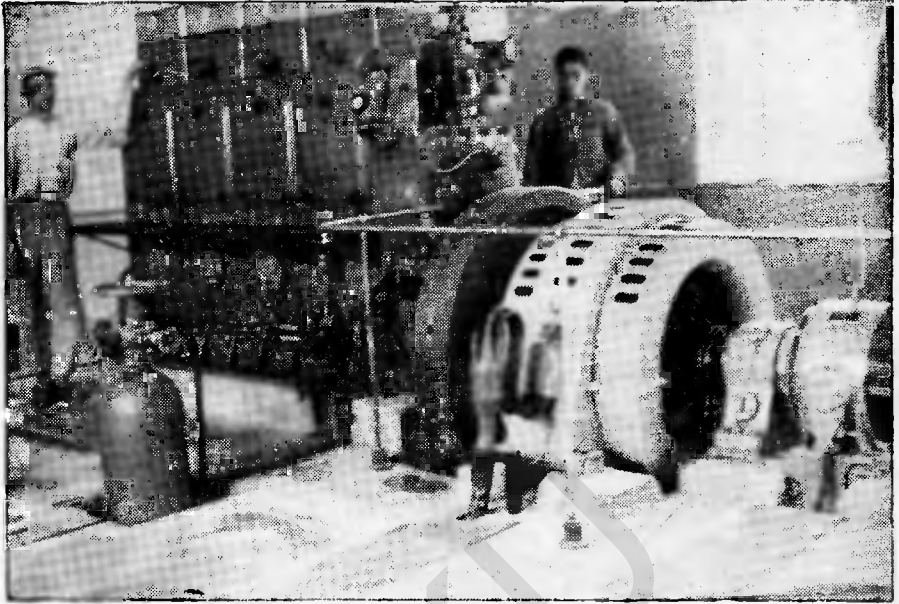
در کابل یک موسسه صنعتی برای نسوان در سال ۱۳۳۴ نیز تأسیس شده - سرمایه این موسسه در میلیون افغانی و در آن شقوق مختلف صنایع دستی از قبیل بافت گلدوزی - خامک دوزی - تاپه کاری - کارات دستی و خیاطی شامل میباشد. تعداد کارگران این موسسه ۱۹۰ نفر میباشد.

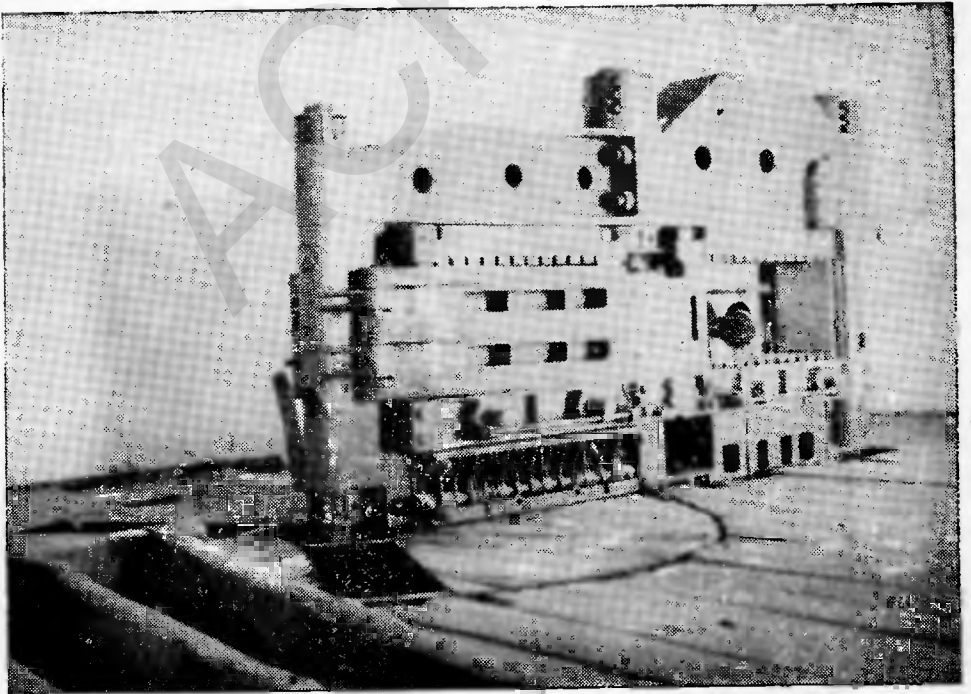
فابریکه جبل السراج

انجن فل پرس فابریکه بشمینہ بافی قندهار

ماشین دیزل جدید فابریکه پشمینه بافی قندهار.

ماشین فلپرس ذابریکه پشمینه بافی قندهار.

در ولایت ننگرهار صنایع دستی بافت، کلالی، جرمگری، پیلهوری، خردادی، چوب کاری، تگری بافی، گدیم بافی، خامک دوزی، نمد مالی ترویج دارد. در این ولایت يك مؤسسه کوچک در نمر خیمل به سرمایه ابتدائی ۵ میلیون افغانی تأسیس گردیده.

شرکت صنایع دستی ننگرهار برای عرضه نمودن تولیدات دستگا های خود و تولیدات صنعتکاران انفرادی مغازه های در مرکز جلال آباد و کابل موجود دارند.

صنعت ساختن «گر» یعنی قند تصفیه نشده، نیز از قدیم الا یام در ولایت ننگرهار موجود و یک قسمت از احتیاجات اهالی را رفع میکند.

در قندهار صنایع جرمگری، کلالی، بافت، خامک دوزی، تگری بافی، پرس، قطعی سازی و غیره موجود است. در مؤسسه یکی بنام کوپراتیف بافندگی و دیگری برای نسوان بکار انداخته شده است. سرمایه این دو مؤسسه یک میلیون افغانی و در آن ده پایه ماشین بافت نوع جاپانی بکار افتاده است. تعداد کارمندان نسوان ۴۵ نفر و از کوپراتیف ۵۰ نفر است.

بعضی مؤسسات کوچک برای ساختن سامان پلاستیکی نیز تازه تأسیس شده است. از جمله صنایع کوچک یکی هم مؤسسه مکمل جراب، بنیان، بندبوت و فیته بافی میباشد. که در مرکز کابل نصب گردیده. تولیدات روزانه این دستگاه در هشت ساعت کار عبارت است از:

بنیان ۲۵۰۰ دانه

جراب مردانه ۶۰ درجن

بندبوت و فیته ۲۰۰۰۰ نفر

در هرات نیز دو دستگاه کوچک جراب بافی و بنیان بافی موجود اند که یکی آن موسوم به دستگاه های بافت حسین زاده و دیگر آن دستگاه بافت توصلی میباشد.

دستگاه بافت حسین زاده متشکل است از:

۲۵ پایه ماشینهای کوچک جراب بافی

۱ « دوخت کوری و پنجه جراب

۳ « بافت بنیان

۱ « زیر پراهنی

۱ « نختابی

دستگاه توصلی دارای ۶ پایه ماشینهای بافت جراب، یک پایه ماشین بنیان بافی، یک پایه ماشین دوخت بوده جراب های قشنگ نیلون تهیه میکنند.

احصائیه تولیدات (استخراج) مواد معدنی از سال ۱۴۳۰ الی ۱۴۳۶

اندازه استخراج از معادن در سال

	۱۳۳۰	۱۳۳۱	۱۳۳۲	۱۳۳۳	۱۳۳۴	۱۳۳۵	۱۳۳۶	تن-مترمکعب
معادن تالقان نمک	۹۰۰۰	۸۷۰۰	۷۸۰۰	۱۳۸۰۰	۱۱۱۰۰	۱۱۲۴۴/۵	۱۰۸۳۲	»
معادن کلفگان	۱۰۹۴	۱۱۰۰	۱۰۸۰	۲۰۰۰	۲۰۸۰	۱۶۰۳	۱۷۶۹	»
معادن اندخوی	۷۸۵۰	۶۳۰۰	۶۸۰۰	۹۲۴۰	۸۰۷۰	۸۶۶۸/۵	۸۸۴۲	»
نمکسارمزار شریف	۵۲۳	۵۲۳	۵۴۶	۷۸۵	۹۳۰	۱۰۷۴	۶۲۴/۵	»
البرزمزار شریف-گوگرد	-	-	-	-	۱۵	۹۴	-	»
دره نورننگرهار-بیریل	-	-	-	۸۰۷۴	۲۵	-	۱۱/۵	تن کوتاه
کهنه خمار میدان-سلیت	-	-	-	۸۰۷۴	-	-	۱۶۲۴/۴۶	کیلر گرام
کرکر زغال سنگ	۷۸۵۲	۶۶۶۰	۵۷۱۰	۵۹۲۰	۱۰۳۸۰	۱۱۳۴۱	۱۰۶۹۹	»
اشیسته	۶۲۹۸	۷۸۶۰	۱۱۰۹۰	۹۴۹۱	۱۰۳۹۰	۱۷۵۶۷	۸۹۵۰	»
دره صوف	-	-	-	-	۱۴۱۰	-	-	»
کران منجان بدخشان لاجورد	-	-	-	-	۵۶	۱۱۰۰	۱۴۰۰	»

مرمر

رخام

بجارت مانند زراعت از سالیان متمادی در اقتصاد افغانستان اهمیت زیادی دارد . در دوران دودمان پادشاهای محلی و فواصل جنگ ها کار و انهای تجارتي دائما از شرق

به غرب و از جنوب به شمال این مملکت در حرکت بود و خصوصاً موفقیت خوب اقتصاد یرا که افغانستان از ابتدای ظهور اسلام تا هجوم چنگیز کسب نموده بود شاهراه بزرگ تجارت بین ترکستان - چین - ماورالنهر - ایران - هند و همچنان بین حوزه مدیترانه و هند به شمار میرفت. مدینت بلخ - غزنی - حوزة هلمند و هرات بالای آب و هوای سالم و منابع طبیعی این کشور باستانی استوار بود . چون مردم ما از راه داد و ستد تجارتي با حرفت و صناعت سایر کشورها تماس داشتند در مملکت خویش یا آن را اقتباس میکردند و یاد ران زمینه داخل تجسس و کشف طریقهی میشدند که از توریه آن بی نیاز بودند . درین زمان افغانستان نه تنها احتیاجات داخلی خود را تهیه میکرد بلکه در خارج نیز از قبیل پوستین

منسوجات ابریشمی - پشمی - قالین - نباتات طبی و بعضی حیوانات را صادر میکردند . تجارت افغانستان از هرات از طریق مشهد و تهران به ایران و از طریق هند و اروپا و روسیه و بلخ و از کابل از طریق خلم - بلخ و کارشی به بخارا و از هند از طریق دره خیبر و فره گولاری بکابل و از طریق جلال آباد تا چترال به ترکستان چینی و از طریق قندهار و کابل و هند و از هند از طریق دره های خیبر و گولاری به کابل بصورت صمیمیت و ذوق ناه جریان داشت ، اما هنگامه چوئی های اجانب و فتوحات و جنگ های خارجی جهت حفظ حدود و ثغور مملکت آن فرصت نداد که برای بهبود اقتصاد ملی ، توسعه تجارت و بلند بردن سطح زندگی مردم افغانستان مانند سایر ممالک توسعه یابد .

در قرن ۱۹ میلاری که نهضت تجارت و فعالیت های اقتصادی در جهان شروع گردید و در نتیجه معاهده مشوم گندمک - هجوم انگلیس ها بنام انتقام و حشیانه ، سوختن لندن شهرها و قتل و غارتگری مردم از کابل و کوهستان تاده خواجه و میوند ، افغانستان را از حق استقلال سیاسی و طبیعی و انسانی محروم ساخت و چون دست استعمار نیگذاشت افغانستان برای تأمین مصلحت و رفاه خود به استقلال سیاسی دست یافت .

دست یافتن افغانستان به استقلال سیاسی و رفاه مردم آن ، در نتیجه صلح و دوستی و همکاری با سایر ملت ها و تأمین مصلحت و رفاه خود بود . تجارت افغانستان را چه از طریق روسیه و چه از طریق هند و از طریق سایر ممالک و کشورهای مختلف ، محصول سنگین بالای سواد که جهت استهلاك محلی در ولایت

بدیگر ولایت انتقال مییافت و دیگر گذاشتن قیودات سنگین راجع به فروش تولید افغانستان در بازارهای ماورای اکسوس ، چون افغانستان فاقد استقلال سیاسی بود دران هنگام کدام تشویقی در مورد تجارت

و صادرات کشورهم موجود بود عملیات تجارتي بر تولیدات محدود و افرادي منحصر بود مال التجاره افغانی بدست سوم و یا چارم به بازار اصلی عرضه شده مفاد عمده به جیب تجار خارجی و گماشته گان ایشان که (تسلط کلی بر تجارت خارجه افغانستان یافته بودند) میرفت و از فروش مال التجاره صادراتی جز مقدار کمی پول بداخل مملکت وارد نمیشد.

تابلوی (واردات - صادرات) مهم افغانستان در سال های نزدیک سلطنت «امیر عبدالرحمن خان»

(به هزار رویه کله در)

الف-صادرات :

سال	۱۲۷۱	۱۲۷۲	۱۲۷۳	۱۲۷۴	۱۲۷۵	۱۲۷۶
اسپوقاطر	۱۶۲۰۰	۲۷۰۷۹	۱۸۷۵۹	۳۲۵۴۰	۱۹۹۵۵	۲۲۷۵
ادویه یونانی	۱۴۸۴۹	۱۱۳۲۰	۱۱۹۶۲	۱۹۹۶۶۲	۲۲۵۸	۷۷۶۶
میوچات و غیره	۹۸۳۵۳	۶۰۹۸	۵۶۵۰۲	۴۶۴۲۲	۵۱۷۰۹	۳۰۸۵۴
بوست و چرم	۱۳۷۸۸	۱۷۹۴۳	۱۴۰۱۹	۱۷۷۷۵	۱۹۴۱۶	۸۸۹۵
روغن	۳۵۰۸۸	۲۴۹۰۰	۲۲۰۰۸۶	۱۷۰۴۲	۱۹۴۷۵	۲۴۴۴۴
پشم خاوساخته شده	۱۵۰۲۳	۹۲۹۰۸	۱۱۹۲۷	۱۳۹۶۱	۱۱۴۴۵	۱۷۰۰۳

ب-واردات:

نخ پنبه	۵۲۱۵	۶۰۸۴	۸۶۷۴	۱۱۵۳۰	۱۱۰۸۸	۶۵۳۷
مسنوجات نصی	۴۳۰۹۷۸	۲۷۵۲۳۵	۱۵۱۴۰۰	۱۷۲۴۸۸	۱۴۵۰۸۲	۲۰۳۴۴۴
مواد رنگ آمیزی	۱۰۵۵۲	۹۰۰۴	۱۵۲۱۸	۱۷۸۲۳	۱۵۵۱۲	۶۹۸۶
چرم	۱۴۴۳۳	۱۰۴۴۶	۷۵۹۹	۱۵۲۱۵	۵۸۰۰	۳۹۱۴
برنج آهن و وس	۱۴۹۴۵	۱۲۴۰۴	۱۱۴۲۱	۱۱۹۸۸	۲۳۲۰۹	۷۰۲۶
شکر	۱۵۰۵۵	۱۵۷۱۴	۱۰۲۲۸	۸۱۹۵	۱۰۵۶۹	۸۲۷۲
چای	۹۹۸۷۴	۶۱۱۱۲	۴۵۰۹۷	۲۷۱۲۹	۳۵۷۷۰	۱۵۸۶۰

وضعیت عمومی تجارت افغانستان و هند در ایام سلطنت امیر حبیب الله خان

واردات به لک رویه کله در

صادرات به لک رویه کله در

سنه	۱۲۸۱	۱۲۸۲	۱۲۸۳	مواشی	۱۲۸۱	۱۲۸۲	۱۲۸۳
سایر حیوانات	۳۶۶۶	۲۴۴۱	۳۸۳۸	نخ خارجی	۳۲۵۸	۳۲۵۸	۲۸۲۸
ادویه یونانی	۲۴۰۱	۲۳۹۸	۲۰۷۲	نخ هندی	۲۶۱۱	۲۵۱۳	۳۳۳۰
میوه و سبزیجات	۳۷۶۹	۲۸۵۹	۳۱۰۱	مسنوجات خارجی	۱۷۸۵۷	۱۵۵۲۸	۱۵۰۳۱

۶۴۳۴	۵۲۶۰	۶۴۳۷	منسوجات هندی	»	۱۴۹۷۸	۱۶۳۶۴	۱۳۷۷۳	حبو بات
۱۷۳۹	۱۸۶۵	۱۰۳۵	حبو بات		۳۵۴۱	۲۶۴۹	۲۶۷۰	یوست وشاخ
۳۰۴۲	۲۵۲۷	۳۳۹۰	برنج مس آهن		۶۴۰۵	۵۳۰۹	۸۲۷۸	خورا که باب
۹۳۵۰	۱۱۳۴	۹۳۱۲	تیل باب		۲۲۰۶	۹۷۶۲	۱۵۰۲	چای
۱۹۴۳	۲۰۴۹	۲۱۴۷	خورا که باب		۳۴۸۰	۳۹۹۷	۵۳۲۸	تخمیانه جات
۳۱۴۶	۳۱۴۲	۴۳۱۴	نک		۱۷۴۴	۲۰۱۰	۲۵۶۹	ابریشم
۸۲۲	۹۵۴	۱۱۲۴	پارچه های ابریشمی		۱۷۱۷	۲۰۲۵	۱۳۸۶	مساله جات
۱۴۰۴	۱۶۷۶	۱۶۶۹	مساله جات		۱۲۲۳۵	۸۶۳۱	۷۴۶۰	چوب ودستک
۲۷۰۴	۲۵۰۴	۳۲۲۰	شکر		۲۷۰۵	۲۳۹۹	۳۲۹۲	پشم خاک
۲۰۶۹	۱۱۷۳	۱۴۲۰	چای		۱۱۱۶	۹۴۷	۱۴۱۹	منسوجات پشمی
۱۶۱۰	۱۰۱۶	۱۲۸۲	تنباکو					

قبل از چهل سال دروازه های تجارتی افغانستان مسدود بود و با بازارهای تجارتی ارتباطی نداشت دادوستد تجارتی با خارج فقط منحصر همان چند شهری بود که به سرحدات هندوروسیه نزدیک بود. افغانستان نسبت بر عدم راهای مواصلات نمیتوانست مواد مهم پیداوار داخلی بخارج بفرستد و نه مواد مهمی از خارج بداخل وارد نماید.

در ۱۲۹۲ حجم صادرات سی ملیون و حجم واردات ۲۹ ملیون و ششصد هزار افغانی بود. در اوایل جنگ عمومی اول به علت ترقی قیمت مواد خام در خارج صادرات به ۴۱ ملیون افزایش و واردات به ۲۵ ملیون تنزیل یافت و در اواخر جنگ عمومی اول هر دو بصورت مد هشی تنزیل کردولی در سال ۱۲۹۳ تا ۱۲۹۶ به نسبت افزونی صادرات و کمی واردات ضللا در افغانستان زیاد وارد میشد. چنانچه قیمت يك یوند طلا در ۱۲۹۲ معادل به ۳۰ کابلی بود تا ۱۲۹۶ - ۱۲۹۸ به ۱۹ کابلی تنزیل یافت.

پس از استقلال: بعد از ۱۲۹۷ افغانستان به حریت و آزادی تام خویش نایل شد در مهمترین پایتخت های اروپا و آسیا از قبیل ماسکو لندن - برلین - روما - انقره و تهران نمایندگان خود در فرستاد دو کمال احترام و رعایت را در باره فرستادگان دول منظور داشت. با امپراتوری برطانیه در پیمان برقراری روابط همسایگی تاریخی ۲۲ نومبر ۱۹۲۱ (۱۲۹۹) - ۱۳۰۰ موافقه بعمل آمد تا برای میثاق تجارتی با ضمایم آن در مورد ترتیب ترانزیت و عرضه مال التجاره از برطانیه و مستعمرات بودومینو نهی آن با افغانستان با مضار رسید در میثاق تاریخی ۲۸ اپریل ۱۹۲۲ (۱۳۰۰ - ۱۳۰۱) راجع به روابط دیپلوماسی و تجارتی با فوآنسه چنین تصریح شد:

«تازمان امضای معاهده تجارت موسسه تجارتی اتباع کشور های معاهد در خاک ک دیگر تحت صیانت حکومت متبوعه از آزادی کامل تجارتی بهره مند خواهند بود.»

در اواسط سال ۱۳۰۳ سفیر اتحاد جماهیر شوروی وارد کابل شد و در هنگام تقدیم اعماد نامه خویش آرزوی يك معاهده تجارتی را اظهار داشت که از طرف دولت وقت قبول گردید. در معاهده منعقدہ پنجان در باب ترانزیت آزاد و بی محصول حسن نیت بین دو کشور تولید شد: و تجارت افغانستان با همسایه شمال آن نیز توسعه یافت. تجار افغانی در این وقت به پیمانۀ کافی قادر به صدور پیداوار وطنی خود شدند. چنانچه هنگام سفر اعلیحضرت شاه مخلوع در اتحاد جماهیر شوروی سوسیالیستی از طرف یکی از اعضای هیات مدیره شورای عالی و اختصاری مینا علی (آرالوف) که رئیس اطاق تجارت شرق در مسکو هم بود رساله ی نشر و اظهار کرد که قیمت حمل مال التجاره از افغانستان به اتحاد شوروی فیصد ۸۱ و فروش اتحاد شوروی با افغانستان فیصد (۵۴) نسبت به سال ۱۹۲۶ زیاد شده است.

باساس پیمان مودت ۳ مارچ ۱۹۳۶ (۱۳۳۵) مذاکراتی برای موافقات مخصوصی بالخاصه موافقت اقتصادی باجرمنی صورت گرفت و بانسرت آن شرکتی بنام (کمپنی المان و افغان) تاسیس گردید. آلات و ادوات فلاح و وارد افغانستان شد. برای استخراج معدن باقوت بدخشان و معادن زغال در مغرب کشور کمپانی تشکیل شد و بتاريخ ۱۸ ماه می ۱۹۲۸ قرارداد فروش ۳۱۰۰ کیلوگرام سنگ لاجورد بین شایغلی شیر احمد رئیس شورای دولتی و (اوتو اولریس ابدار) نماینده شرکت سنگ لاجورد برای ۳ سال در برلین باهضاء رسید. در پیمان مودت ۳ نومبر ۱۹۲۷ (۱۳۰۶) راجع با مضامینك معاهده تجارتي با یولیند، در پیمان مودت ۱۰ می ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) برای آغاز مذاکرات جهت معاهدات تجارتي و اقتصادی به مصر - در پیمان مودت ۱۷ جولائی ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) جهت مذاکره برای معاهده تجارتي با فنلیند - در پیمان مودت و تجارتي ۱۷ فروری ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) راجع به تسهیلات و آزادی امور تجارتي با سوئزرلیند (سوئیس) و در پیمان مودت و تعاون ۲۵ می ۱۹۲۸ (۱۳۰۷) در اطراف پیش آمد معاملات و اتباع دو کشور موافقه بعمل آمد ولی عدم توجه به سیاست داخلی و فقدان امنیت در مملکت تمام ریفورم ها و اقدامات را عقیم ساخت و کمپنی های خارجی در افغانستان مواجه به مشکلات شدند.

چون حکومت سعی داشت طبق اصول مرکزیت هر طور باشد بیلا نس تجارت خود را توازن بخشد که این امر سبب محدودیت فعالیت اقتصادی گردید. گذشته از آن توجه داشت تا بیلا نس تجارت همواره اکتیف باشد (طاقت داشته باشد) مگر از سبب که احتیاج ب وارد نمودن تولیدات صنعتی ممالک اروپائی (اموال سرمایه ی) جهت عملی ساختن پلانیها در افغانستان از حد زیاد بود و از طرف دیگر اموال صادراتی مملکت ارزش آن را نداشت تا بتواند ارزش واردات را تکافو نماید کوشش حکومت بجائی نرسید. محصولات گمرک با هم تفاوت زیاد داشت: چنانچه محصول گمرک صادرات انار قند هاری که جنسیت آن خوب بود هشتاد فیصد در مقابل انار ترکستان و بدخشان از یک فیصد تجاوز نمی نمود. تمام این قیودات روز بروز به توسعه عملیات قاچاقی افزود.

پوست قره قل و قالین افغانی در بازار لندن نسبت بی بازار کابل نزل تر عرضه میشد. چون در آن وقت بانک وجود نداشت تمرکز تجارت خارجی نیز غیر ممکن بود. چند شرکتی هم از قبیل شرکت اتحادیه امانیه - ش. و افغان که عرض وجود نموده بود بزودی منحل شد. در آن زمان محصولات گمرکی در داخل ممالک نیز معمول بود که این خود وحدت اقتصادی وطن ما را زیان مند می ساخت.

آغاز نهضت های اقتصادی

در سال ۱۳۰۸ افغانستان بدست فرزند مجاهد و نامی وطن اعلی حضرت محمد نادر شاه شهید (رح) از بهران نجات یافت. ولی درین وقت که تمام دارائی مملکت در اثر بحران سال ۱۳۰۷، از بین رفته بود - افغانستان بر علاوه سائر مشکلات داخلی و خارجی مشکلات و موانع اقتصادی زیادی نیز در پیش داشت تجارت خارجی بصورت منظم و به پیمانه کافی که از آن احتیاج اسعاری مملکت تا مین میشد جریان نداشت.

تجارت داخلی (۱) افغانستان نیز نسبت به عدم راهای مواصلات و وسعت نیافه بود، تجارت عمده

(۱) تجارت داخلی افغانستان را تجارت میوه جات - غله - پوست - قالین - کرک - نمک - قاقمه - آنچه - بشرویه - مصنوعات پتی و برکب تشکیل میداد. کابل - قندهار - مزار شریف - جلال آباد - گردیز - فراه - هرات و مینه از جمله مهمترین بازارهای داخلی کشور بشمار میرود. غله کابل و صفحات شمال - حیوانات ترکستان افغانی - آنچه - بشرویه - کرک و قالین هرات - میمه و قطن - میوه قندهار - پروان - برک و گلیم هزاره جات و پنجشیر و احجار قیمتی قندهار، بین این بازارها تبادل میگردد.

توسط تجار انفرادی صورت میگرفت. مال التجاره مطابق رسوم باستانی کشور در (سرایها) اجتماع نموده و هر تاجر مراجعین محدود و مخصوص به خود داشت. اقوام جت، شیخ محمدی و موهانی ها - پارچه باب، تار، سوزن و سامان توال و چینی باب و بعضی محصولات داخلی را از سرای ها خریداری نموده خانه به خانه عرضه میکردند و اهالی دهات به ناچار ازین ناحیه رفع احتیاج نمودند.

محل فروش غله که معمولاً بنام مندوی آرد « مندوی میوه، مشهور است با چند سرای مسگری - آهنگری مهمنرین بازار عرضه مال التجاره کابل را تشکیل میداد. علاوه بر تجار از مکلفیت های اجتماعی و اقتصادی خود بی خبر بودند و قانون مکمل تجارت که حاوی کلیه مطالب تجارت داخلی و خارجی باشد وجود نداشت. ارزش پول افغانی روز بروز تنزیل نموده واردات اجناس بی لزوم، زیاده شده میرفت.

درین وقت حکومت نه تنها روابط خارجی کشور را حفظ کرد، بلکه بر توسعه آن صرف مساعی نمود چنانچه در پیمان تجارتهی ۱۹ نومبر ۱۹۳۰ (۱۳۰۹) با جاپان موافقه بعمل آمد تا برای يك معاهده تجارتهی مذاکرتهی بعمل آورند. تمرکز سرمایه و تاسیس شرکتها برای جاو گیری آن اوضاع ناگوار اقتصادی و تامین تعهدات بین المللی و رفع مشکلات - بتاریخ ۱۳۰۹ برای اولین بار موسسه بنام شرکت سهامی به سرمایه پنج ملیون افغانی تشکیل شد و ازین سرمایه میلیونی هم برای عرضه و خریدت تجارتهی تعیین گردید. اما عدم اسعار تجار و سرمایه داران باینگونه موسسات منظور اساسی را تامین کرده نتوانست ریاست عموم اطافهای تجارت در سال ۱۳۱۰ برای تامین شخصیت حقوقی موسسات تجارتهی و مجلس آن بحیث مشاور بصیر از طبقه تجار در چوکات اقتصادی دولت تشکیل و متعاقباً در سال ۱۳۱۱ پلان مفصل تغیر سیستم تجارت داخلی و خارجی وضع گردید و به شور ۱۳۱۲ بانك ملی بحیث اولین شرکت سهام در افغانستان بوجود آمد.

حکومت برای جلب اطمینان طبقه تجار و سرمایه دار و تثبیت امنیت حقوقی در امتیاز نامه بانك که بتصویب تاریخی ۲۸ سنبله ۱۳۱۱ مجلس عالی و وزارت معصحه ملوکانه رسید، مانند مقررات بانكداری سایر مسما اسک جهان و تفتیش معلوم کردن دارائی اشخاصی را که بانك بحساب جاری یا امانت میگذارند، ممنوع و محفوظ قرار داده و باین اساس بنیان تقویه سرمایه و مرکز سرمایه ملی - برای عملی شدن پروژه های زراعتی و صناعتی بلند بردن سطح زندگی مردم گذاشته شده، دولت برای تمرکز سرمایه و محافظت شرکتها از هرج گونه مساعدت دریغ نموده انحصار تولید - اندک شکر - بطرول و تولید موتر و برزده های آن را نیز بطوریکه صادرات مملکت توسعه یابد، شرکتها اعطاء نمود. چنانچه شرکت پشتون قند ها که به اداره امتیاز قند و شکر آنولایت اظهار تمایل نموده بود این امتیاز را بنظر یاتوصیوب حکومتی حاصل و طبق ماده (۱۵) امتیاز نامه اصولاً هر شرکت یا تجار و وطنی که شرایط بهتری نسبت به لایحه امتیاز بحکومت تقدیم مینمود در صورت عدم قبول شرکت سهامی دولت حق اختیار داشت که امتیاز را به آنها اعطاء نماید ولی برای خریداری های دوایر دولتی ابتداء اداره مخصوص بنام ریاست مبیعات و بعد تر ریاست لوازم در وزارت دفاع ملی و ریاست تهیه دروزارت مالیه تشکیل و برای اداره سایر اموالیکه جز و امتیاز شرکت سهام (با نکل ملی) بود موسسات جدا گانه تاسیس شد و همچنین برای انجام امور مالی و خزانه داری دولت و تنظیم دوران پولی در ابتدای سال ۱۳۱۸ بانك مرکزی (د افغانستان بانك) تشکیل و سرمایه دولت از بانك ملی با د افغانستان بانك

انتقال یافت و بانک ملی بصورت يك تشبث كامل افزودی درآمد با آنهم چون تجار انفرادی بیشتر به تاسیس شرکت های وارداتی رغبت داشتند و به وسایطیکه مرام آن توسعه تولیدات و افزودی حجم صادرات بود کمتر تمایل نشان میدادند بنا بران بانک و تصدیهای دولتی برای تقویه صادرات و تنزیل نرخ تسکین و تنظیم دوران یولی مجاهده نموده چنانچه بانک مرکزی مجموعاً سه حدود ۲۱/۳۱۹/۵۶۵۰۲۰ افغانی (۴۰۰۰۰) دالر که این مبلغ تخمیناً معادل ۳۶ تمام نوت های متداوله افغانستان بانک می شود - بانک ملی (۵۱۰۹۵۳۹۳) افغانی - بانک زراعتی ۱۲/۰۵ ملیون افغانی پشتنی تجارتي بانک یک ملیون و بانک رهنی و تعمیراتی در حدود سه ملیون افغانی را به وسایط مشترک شدند .

از شروع نهضت تجارتي تا کنون (۳۵۰) شرکت تاسیس گردید و بعد از جنگ عمومی دوم بعضی از این شرکت ها منحل و بعضی با هم اتلاف نمود و مرسه واحدی را بوجود آوردند:

شرکت های عمده که تا کنون بز حال و اخل فعالیت میباشند :

اسم شرکت	موضوع تجارت	سال تاسیس	سرمایه ابتدایی
شرکت سهام بانک ملی	پول	۱۳۰۹	۶۰۰۰۰۰۰۰
«پشتون قندهار»	تجارت صادرات میوه و دیگر مواد	۱۳۱۳	۲۸۲۷۰۰۰
«اتحادیه پنبه شمالی»	صادرات پخته و واردات فابریکه صابون	۱۳۱۴	۴۹۶۸۶۰۵۸
«وطن قندهار پشمینه بافی»	پشمینه بافی	۱۳۱۵	۲۹۹۴۰۰۰
«نساجی پلخمری»	واردات ماشین نساجی	۱۳۱۵	۷۰۶۲۵۶۲۲۸۲
قند و پترول	انحصار قند و شوکر پترول و تعمیر فابریکات	۱۳۱۷	۳۰۰۰۰۰۰۰
شرکت انحصار موتر	انحصار واردات موتر	۱۳۱۷	۹۲۲۶۰۰۰
«قره قل»	«قره قل»	»	۴۴۱۳۵۰۰۰
«برق»	تعمیرات فابریکه برق و کنترول	۱۳۱۹	۱۷۴۷۰۰۰۰
«نساجی»	«تاسیس فابریکه نساجی»	»	۶۵۷۹۸۴۱۹
«گوگرد سازی»	شرکت صنعتی گوگرد	۱۳۱۹	۱۲۰۰۰۰۰
«حجاری و نجاری»	تهیه موبل سامان چوبی و سنگی و غیره»	»	۳۰۰۰۰۰۰
«سهامی اقتصاد»	«منسوجات پشمی»	»	۴۸۰۰۰۰۰
پوت دوزی	»	»	۱۶۳۵۵۸۵۵۲
«سرویس کابل»	»	»	۸۵۹۴۰۰۰
«ویسا»	انحصاری صادرات و دیگر مواد	۱۳۲۰	۵۴۵۷۰۰۰
«صادرات پشم»	صادراتی پشم	»	۲۱۳۷۵۰۰
«زابل»	صادرات و واردات	۱۳۲۱	۱۰۲۷۰۰۰
«اقبال در کابل»	»	»	۲۰۰۰۰۰۰
دستوری شرکت	»	»	۲۰۰۰۰۰۰
شرکت ننگرها رهبر مند»	»	»	۱۷۸۸۰۰۰

اسم شرکت	موضوع تجارت	سال تاسیس	سرمایه ابتدایی
شرکت شمع	صادرات و واردات	۱۳۲۱	۱۰۰۰۰۰۰
» صیاح	»	»	۷۲۳۰۰۰
» پشتون بوابی منار شریف	»	»	۱۰۷۷۴۰۰۰
» تاسر قندوز	»	»	۱۰۰۰۰۰۰
» مسلخ	تورید یخ و نکهبانی گزشت	۱۳۲۶	۹۸۲۰۰۰
» اقبال	»	»	۲۵۰۰۰۰۰
تضا منی ایماق و پسران	»	»	۱۰۰۰۰۰۰
» اتحادیه مزار شریف	»	»	۵۰۰۰۰۰۰
شرکت اتحادیه بلخ	»	»	۲۳۱۱۶۰۰۰
» واردات و خت مزار شریف	واردات رخت و صادرات	»	۱۵۰۰۰۰۰۰
» چوب مشرقی	تولید چوب	»	۳۰۰۰۰۰۰
» حمل نقل سرویس قندهار	حمل نقل قندهار و غبره	»	۳۴۸۴۰۰۰۰
» چرم صفا سنگ چارگه مزار شریف	صادرات پوست و تورید اوال	۱۳۲۹	۲۱۳۸۰۰۰
» شرکت سهامی پروان کابل	صادرات واردات	»	۱۵۰۰۰۰۰
» کو ابر اتیف ماسورین	»	»	۲۰۰۰۰۰۰
» کمپنی زمینس امید	» سامان برق	»	۲۷۶۱۵۰۰
» سمنت سازی	تولید سمنت	۱۳۳۲	۳۰۰۰۰۰۰۰
» موسسه صنعتی بغلان	» بوت	»	۳۰۰۰۰۰۰
» کلمو	» روده	۱۳۳۳	۳۰۰۰۰۰۰
» دو دیو شرکت	صادرات پشم	۱۳۳۴	۶۰۰۰۰۰۰
» پشنتی بانک	بانک داری	»	۱۲۰۰۰۰۰۰
ترانسپورت مزار شریف	امور ترانسپورتی	»	۲۴۰۰۰۰۰
شرکت ترانزیت بارچالانی	بارچالانی و ترانزیتی	»	۱۵۰۰۰۰۰
» صادرات قالدین	صادرات قالدین	»	۱۵۰۰۰۰۰۰
دبوتو سهامی شرکت	صادرات بته های نیابتی	»	۳۰۰۰۰۰۰
شرکت زغر و کنجد	» زغر و کنجد	»	۲۰۰۰۰۰۰
» حبوبات مزار شریف	» حبوبات	»	۲۵۰۰۰۰۰
سپین غر ترانسپورت	امور ترانسپورتی	»	۳۰۰۰۰۰۰
هیرمند ترانسپورت	»	»	۲۴۰۰۰۰۰
دار یوب ترانسپورت	»	»	۲۴۰۰۰۰۰
شرکت مرست ترانسپورت	امور ترانسپورتی	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰
» دستند	»	۱۳۳۴	۲۴۰۰۰۰۰
» میمنه	»	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰
» توکل	»	۱۳۳۴	۳۰۰۰۰۰۰

۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	امور ترانسپورتي	ترانسپورت	شرکت رنسا
۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> لورغر
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> اميد
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> صابر
۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> شمالي
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	> >	>	> مندهيد
۸۰۰۰۰۰۰ - دالر	۱۳۳۴	امور طياره	آريانا هوايي شرکت	>
۳۰۰۰۰۰۰ افغاني	۱۳۳۴	توسعه زراعت	کوپراتيف زراعتي استلاف	>
۲۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۴	صادرات و واردات	حيدر امتد	>
۱۵۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	ماشينکاران بخته	مزار شريف جين و پرس بخته	>
۵۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	صادرات و واردات	احمد شاهي	>
۳۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	امور تعميراتي	دسپاهي تعميرات	>
۳۳۶۶۵۹۲	۱۳۳۵	توليد چيني	چيني سازي قندوز	>
۱۵۰۰۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	بانک او وري بانک داري وزارت	دکرهني اولاسي صنايعو بانک او وري بانک داري وزارت	>
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	امور ترانسپورتي	پروان ترانسپورت	>
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> بابا مير
۸۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> منگل
۲۶۴۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> وطن يار
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> افغن
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> ننگرهار
۲۴۰۰۰۰۰	۱۳۳۵	> >	>	> سلطان عزيز
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> محصلين
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> سمنگان
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> افریدی
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> سيد کرم
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتي	ترانسپورت	شرکت کابل
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	ترانسپورت	> شنوار
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> قاري
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> امين
۲۴۰۰۰۰۰	۳۵	> >	>	> جنوبي
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعتي ميمنه	واندخوي تجارت پيداوار وطن و کملک به صنعت گران	>
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعت بافندگي	دستی مشرفي	>

۶۰۰۰۰۰۰	۳۵	بانگداری و امور تعمیراتی	بانگداری و تعمیراتی
۱۲۰۰۰۰۰۰	۳۵	تورید چای و صادرات	شرکت سهامی ودان
۱۵۰۰۰۰۰	۳۵	جین و پیرس	تخنیکي رفقای مزارشریف
۴۵۶۰۴۲۵	۳۵	معاونت بمالداران قرقل	کوپراتیف مالداري قره قل
۳۵۱۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتی	کایسا ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	صنعت کوچک و غیره	صناعتی امین لمیتد
۱۲۰۰۰۰۰۰	۳۶	صادرات و واردات	دملگر ولتد
۱۵۰۰۰۰۰	۳۶	جین، پیرس و غیره	شرکت صنعتی مزارشریف
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	رویان ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۶	»	قطغن
۱۰۰۰۰۰۰	۳۶	توسعه جنگلات و تورید ماشیناره	کوپراتیف چوب مشرقی
۸۰۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	کریمی ترانسپورت
	۳۶	صنایع دستی	دبوتاره اوداوشرکت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	داحمدشاهی ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	ندارد
	۳۶	تولید شیشه و چینی	شیشه و چینی سازی جنگلک
۳۲۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	دابراهیمی ترانسپورت
۲۵۰۰۰۰۰	۳۶	واردات و صادرات	داعرابو سهامی شرکت میمنه
۲۲۰۰۰۰۰	۳۶	امور ترانسپورتی	احمد آباد ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	احمد ندائی ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۶	»	کمال ترانسپورت
۶۰۰۰۰	۳۶	دوخت البسه	دستگاه خیاطی البسه
	۳۷	صادرات و واردات	شرکت یووالی مشرقی
۲۶۰۰۰۰۰	۳۷	امور ترانسپورتی	اقبال ترانسپورت
۲۵۲۰۰۰۰	۳۷	»	دترین ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	جین پیرس	صناعتی امید لتمد
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	ابریشم - سند نخ و غیره بافی	ابریشم بافی اچچه
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	بافندگی	صنایع دستی استالف
۷۵۰۰۰۰۰	۳۴	صادرات تازه و خشک	شرکت میوه قندهار
۱۰۰۰۰۰۰	۳۴	مالداري مرغداری فروش لبنیات	موسسه افغلی
		شوق زراعت و صنایع مالداري	اتحادیه زراعتی بغلان
۲۵۰۰۰۰۰	۳۵	امور ترانسپورتی	علی خیل ترانسپورت
۲۴۰۰۰۰۰	۳۴	»	مزارشریف
۲۴۰۰۰۰۰	۳۴	»	خیبر ترانسپورت

۱۲۰۰۰۰۰۰		امور بانکی	د افغانستان بانک
	۳۳	خیریه	مرستون
۵۰۰۰۰۰۰	۳۵	صادرات پت	شرکت پت
۵۰۰۰۰۰	۳۰	تولید برق	موسسه محمد عتیق بغلان
۱۰۰۰۰۰۰	۳۰	> >	> حاجی محمد حسین قندهاری
۵۰۰۰۰۰۰	۳۰	تربیه بیلہ وری و تورید ابریشم	فابریکه بیلہ وری بغلان
۴۱۰۴۰۰۰	۳۱	ساختن بادی موترهای سرویس	شرکت بادی سازی سرویس
۲۴۰۰۰۰۰۰	۳۱	تولید برق	فابریکه برق سروبی
۱۰۰۰۰۰۰	۳۱	رنگ آمیزی منسوجات	شرکت صنعتی میمنه
۲۰۰۰۰۰	۳۱	> > >	> > مختارزاده
۱۰۰۰۰۰۰	۳۱	ترمیم موتر	موسسه صنعتی عبدالقادر و محمد صدیق
۳۰۰۰۰۰	۳۱	پرس	> > احمد موسی
۱۰۰۰۰۰	۳۲	ولدنک کاری رنگ مالی	> > سیدانور و احمد جان
۱۶۵۰۰۰	۳۲	ترمیم موتر و آلات تخنیک	> > سید اسلام
۳۰۰۰۰۰	۳۲	ساختن انواع مختلف بوت	> اتحادیه بوت دوزی
۱۵۰۰۰۰	۳۲	چاپ نمودن انواع اوراق فوری	مطبعه صنعتی ملی
۱۰۰۰۰۰	۳۳	تولید ابریشم و منسوجات ابریشم	موسسه حاجی عبدالقادر
۵۰۰۰۰۰		تولید انواع مختلف صابون و تیل	موسسه تیل کشی و صابون سازی
۱۵۰۰۰۰۰	۳۳	تولید اموال مختلف سروبی	موسسه اقبال و عبدالحمید
۲۰۰۰۰۰۰	>	تولید انواع چرم	> چرم گری حیدر لمتد
۱۵۰۰۰۰۰	>	تولید مواد روغنیات تعبیراتی	> روغنیات تعبیراتی
۱۰۰۰۰۰۰	>		> اطمینان
۱۰۰۰۰۰۰	۳۴	ترمیم و تروآلات تخنیک	> شرکت سهامی منیر
۳۰۰۰۰۰۰	>	> > >	> موسسه تخنیک حاجی عبداله
۱۰۰۰۰۰۰	>	تولید سراج بنیان	> صنعتی حسین زاده
۲۰۰۰۰۰۰	>	شست شو و اتو کاری البسه	> پاکیزه
۳۰۰۰۰۰	>	تولیدات عطر و کریم های مختلف	> عطریات کهسار
۱۵۰۰۰۰۰	>	ترمیم پرزه جات موتر و غیره	> تخنیک رفقا
۲۸۰۰۰۰۰	>	تولید تیل ها از حبوبات وطنی	> تیل کشی عبدالملی
۱۰۰۰۰۰۰	>	هر قسم سامان پلاستیکی و غیره	> پلاستیکی
۱۰۰۰۰۰۰	>	روغنیات حبوبات وطنی	> روغن کشی حبوبات

۳۰۰۰۰	۳۵	عطریات - کریم روی بودرو غیره	موسسه مصنوعات کیمیاوی
۱۰۰۰۰۰	»	آردواستخراج تیل از حبوبات وطنی	» حاجی موسی
۱۰۰۰۰۰	»	منسوجات نخی و غیره	» صنعتی توفیق
۳۰۰۰۰۰	»	ترمیم ماشین های تخنیکي و غیره	» «تخنیکي نیاز
۷۰۰۰۰	»	ترمیم آلات و ادوات برق و غیره	» دصالحور کشاپ
۳۰۰۰۰۰	»	و روغیات و صابون و غیره	» صابون سازی و تیل کشی
۷۷۰۰۰۰۰	»	هر قبیل سامان چینی	» دشا کرچینی سازی
۱۰۰۰۰۰	»	آردو تیل کشی	» شرکت گلان و محمد اسلم
۱۵۰۰۰۰	»	حجاری	» دگل محمد حجاری شرکت
۲۰۰۰۰۰	»	موبل سازی و نجاری	» د عبدالمعین موبل سازی
۸۰۰۰۰۰	»	طباعتی	» موسسه طباعتی علی عبدالواحد
۸۰۰۰۰	»	خیاطی بافت بنیان جاکت و غیره	» «صنعتی رفأ ظهور شاه
۹۳۸۲۵۲/۱۶	»	طباعتی	» مطبعه صنعتی خوشحال ختک
۲۰۰۰۰	»	خیاطی بافت خامک دوزی و غیره	» موسسه سینما نسوان لیسه
۵۰۰۰۰۰۰	»	چین برس و غیره	» شرکت امین محمد
۳۰۰۰۰۰	»	صنعتی	» موسسه کرچک صنعتی و تزئینات
۴۰۰۰۰۰۰	۳۶	ولدنگ کاری و خردادی	» دیلمی ورونو موسسه
۴۰۰۰۰۰۰	»	حقیقت صنعتی	» دستخی محمد موسسه
۸۰۰۰۰	»	کارهای دستی و خیاطی	» موسسه سپرژمی
۲۰۰۰۰۰	»	ساختن پلاستیکی و یالستی	» موسسه صنایع کوچک
۱۰۰۰۰۰	»	تولید رنگ های تعبیراتی	» موسسه تضامنی
۲۰۰۰۰۰	»	رخت شوئی تا به کاری	» موسسه رخت شوئی و تاب کاری تا به
۵۰۰۰۰۰۰	»	کارهای دستی شرقی	» دشرقی چاروسهامی شرکت
۲۰۰۰۰۰	»	خرادی و ولدنگ کاری	» ورکشاپ دین محمد جان محمد
۱۰۰۰۰۰۰	۳۴	ترمیم آلات و ادوات تخنیکي	» تخنیکي حسین زاده
۵۰۰۰۰۰	۳۶	ولدنگ و رنگ موتر	» موسسه ولدنگ کاری واره چوب
۱۱۳۱۸۸۰	۳۶	نجاری خیاطی کاشی سازی	» ریاست تجارتي معارف
۲۰۰۰۰۰۰	۳۶	ترمیم موتر و غیره	» ورکشاپ حمل و نقل
۲۵۰۰۰۰	۳۶	» » »	» «متعلقه ترانسپورت
۵۰۰۰۰۰	۳۶	» » »	» موسسه تخنیکي برادران
۶۳۰۰۰۰	۳۶	زور برق فراه	» برق فراه
۱۵۰۰۰۰	۲۹	صادرات و واردات	» شرکت پسرلی کابل
۱۶۲۰۰۰۰	۳۰	» »	» «برادران مختار زاده
۱۰۰۰۰۰۰	۳۵	» پوست	» وگوسفندی

مطبعه دولتی	امور طباعتی	۳۵	۳۰۰۰۰۰۰۰
شرکت هوتلها	تنظیم هوتلها	۳۳	۲۸۲۷۰۰۰

از اشتراکها و پیمانها:

چون در سابق اشتراک حمل و نقل مال التجاره رول مهمی داشت افغانستان دارای راهای باریک کاروان بود در سال ۳۰۴ راه کابل و قندهار در سال ۱۳۰۷ راه هرات و قندهار بروی موترها باز گردید. و لی سال ۱۳۰۹ - اصلاح سیستم حمل و نقل نیز مورد توجه زیاد حکومت واقع شده تنها جاده های سابقه ترمیم و پل های زیادی تعمیر گردید بلکه یک سلسله سړک های نودر تمام نقاط مملکت احداث شده و مهمترین آن جاده شکاری - جاده عمومی کابل - جلال آباد و تورخم و جاده بین سپین بولدک قند هار است . شاهرگ حمل و نقل افغانستان را دایره نمایست که در سال ۱۳۱۰ آغاز و در سال ۱۳۱۳ تکمیل یافت این راه مهم و وسیع در حدود ۳۰۰۰ کیلو متر طول دارد . ولایت مزار شریف میمنه و قطن رابکابل وصل و مراکز مهم تجارتی را باهم ارتباط بخشید . و باین صورت جاده گردا گرد مملکت از کابل جانب قندهار - فراه هرات - میمنه مزار شریف - خان آباد و دو باره بکابل امتداد یافت . بسعد از جنگ عمومی دوم جاده بین قندهار و سپین بولدک بطول ۵ - ۱۰۳ کیلو متر و عرض ۵ ر ۸ متر احداث و صدو روور و مال التجاره را سهل و آسان ساخت ۱۰ روزلاری باربردار فاصله بین قندهار و سپین بولدک را بدو ساعت طی میکند .

در حالیکه سابق برای پیسودن همین فاصله ۶ ساعت وقت صرف میشد . سړک های دیگری که بطول ۵۰۰۰ کیلو متر تعمیر شده در نظر تجارت حا یز اهمیت درجه دوم است و روی هم رفته اکنون در سرتا سر کشور بیش از ۱۵۰۰۰ کیلو متر سړک وجود دارد .

فعلاً برای توسعه و انکشاف سیستم حمل نقل به عملیات جدیدی تری دست زده است اخیراً «سروی پروژه» سالنگ تکمیل گردید .

با شکافتن هندوکش ۲۰۰ کیلو متر فاصله میان شمال و جنوب مملکت نزدیک و مشکلات ناشی از دوری راه و وجود مناطق پرخم و پیچ حوزه کابل و حوزه های شمال باصورت خوبی رفع خواهد کرد . در ابتدا سال ۳۴ بر اساس اصولنامه سرمایه گذاری شرکت فضائی آریانا ۵۱ فیصد از طرف افغانستان و ۴۹ فیصد از طرف کمپنی اندیا (که بعد تر جای کمپنی اندیا رایان امریکن اشغال نمود) تاسیس شد . با طیارات نوع داکو تاکه هر یک ظرفیت ۳۰ نفر مسافر را دارد در میدا نهای هوائی داخل و خارج شروع به عملیات نمود فعلاً حمل و نقل مسافرین و مال التجاره لوکس را انجام میدهد و در اخر سال ۳۵ ریاست هوائی ملکی بحیث ارگان رسمی دولت تاسیس گردید و اقدام مهم آن عقد پیمان هوا بازی ملکی با پاکستان و ترکیه و قرار داد اعمار واحداث میدان هوایی بین المللی قند هار با اداره همکاری امور هوا نوردی بین المللی اضلاع متحد امریکا می باشد . محلیکه برای ساختن میدان بین المللی قند هار تعیین شده بفاصله ۱۸ کیلو متر بطرف جنوب شهر قندهار براه سپین بولدک واقع است و غیر از میدان فعلی قند هار می باشد این میدان نظر به موقعیت مناسبه دارد فاصله بین تهران و دهلی رانسیبت براه هوائی کراچی ۵۰۰ میل کوتاه میسازد و یک اندازه کافی از فاصله خط فضائی دور آسیا میکاهد که در تجارت بین المللی تاثیر مهمی دارد .

در پلان انكشافی برای اصلاح، ترمیم و وسیع و قبریزی سرك مبلغ ۱۱۳۶۴۱۲ ملیون افغانی که در آن مبلغ ۳۸۸۱۳ ملیون دالر مصرف اسماری شامل می باشد و سروی دریاها و ساختمان بنادر تاشکندر - کلفت و قزل قلعه به مبلغ ۱ / ۲ ملیون دالر تخمین و برای آن مبلغ ۴۰۵۲۰ ملیون افغانی در پلان تخصیص داده شده و برای ساختمان میدانهای طیاره مبلغ ۲۶۷۵۹۰ ملیون افغانی تخصیص داده شده که در آن جهت صرف اسماری پروژه ۱۰۵۰۰ ملیون دالر شامل می باشد .

مقررات و کنترل اسعار:

حینکه توسعه مصارف برای پیشرفت صنایع انكشاف مملکت - صرف سر مایه را ایجاد نمود تقاضای اسعار خارجه زیاد و به تنزیل مسكوك افغانی فشار وارد شد این موضوع لزوم کنترل اسعار و تثبیت قیمت پول افغانی را محسوس ساخت و در جوزای ۱۳۱۷ دولت لایحه ایرا تصویب نمود که بر اساس آن خرید و فروش اسعار خارجه و انتقال آن به خارج و کلیه معاملات اسماری تابع شرایط مخصوصی قرار داده شد . قیمت خرید و فروش اسعار مر بوطه تصویب مجلس عالی و ذ را قرار داده شد و محور عملیات اسماری بانك ملی قرار گرفت .

منظور نظر این بود که واردات در مقابل خود صادراتی داشته باشد و تجار وارد کنند موظف شد که بیش از توريد اجناس خارج به تصدیر تولیدات داخلی به یردازد و یا بعد از توريد اموال از خارج در ظرف مدت چهار ماه در مقابل از داخل مملکت صادرات داشته باشد . یعنی عوض قیمت اموال صادراتی اموال از خارج وارد شود و یا اسعار به نرخ معینه بانك فروخته شود . طرفین اسعار مطابق مقررات لایحه با احتیاجات حقوقی ضروری مملکت از قبیل تادیه قروض - وارد ماشین آلات و لوازم فابریکه صنعتی خرید طلا و نقره اختصاص داده شد .

این ترتیب کنترل اسعار قائم شده نرخ پول افغانی خارج از دایره قانون عرضه و تقاضا تثبیت و محفوظ گردید . ولی در جریان جنگ دوم به منظور فراهم نمودن تسهیلات در واردات بانك کیسه آزاد (که در آن خارج از نرخ رسمی با اساس قانون عرضه و تقاضا معاملات به کسب داری صورت میگیرد) افتتاح شد و اسعار بانك از این کیسه به تجار داده میشد مشهور با اسعار آزاد گردید . تجار موقع یافت تا اسعار صادرات را به نرخ آزاد به بانك بفروشد . و نیز برای اینکه اهالی از سبب قلت اموال وارداتی و احتسکار دوچار تکلیف نشود مقدار از اسعار فروش قره قل به نرخ آزاد فروخته شد . همچنین وقتی در اثر بحران جنگ عمومی دوم فروش پوست قره قل در بازار امر یکا و فروش پشم در روسیه شوروی معطل شد و ناچار اموالیکه حتی اینکه بصوت تبادل از روسیه وارد شود در مقابل اسعار از هند وارد میشد بنا بر آن دو تلت اسعار پنبه به نرخ آزاد به مراجعین عرضه گردید . در سال ۱۳۱۸ به صادر کنندگان قره قل اجازه داده شد که بیست فیصد اسعار خود را خودشان مال وارد کنند و به تجار وارد کننده بفروش رسانند .

با این ترتیب از سال ۱۳۱۷ تا ۱۳۲۲ معاملات اسعار توسط بانك ملی اجرا و سال بسال ذریعه بانك هیأت از طرف حکومت کنترل میشد .

پس از تکمیل تشکیل دافغانستان بانك تمام معاملات اسماری و خرید طلا از بانك ملی دافغانستان بانك انتقال یافت و درین وقت ۸۰ فیصد اسعار قره قل مانند سابق به نرخ مستقل از تجار خریداری میشد و

راجع به ۲۰ فیصد اسعار آزاد قره قلو سائر اقلام صادراتی تجار مکلف بودند یا شخصاً وارد کنند و یا در صورت اسعار خود را به افغانستان بانک بفروشند. د افغانستان بانک آن را بالای تجار و اردانی بفروش می رساند.

از تاریخ اخیر جوزای ۱۳۲۶ نظر به قلت اجناس در اثر محدودیت های زمان جنگ در بازار رو داده بود اسعار صادرات غیر قره قلو مشروطه تمهیدات واردات آزاد گذاشته شد و هر صادر کننده اسعار خود را یا مال وارد می کرد و یا بطوری می فروخت که تمهیدات واردات از تجار گرفته به شعبه کنترل اسعار ثبت می نمود. و اسعار قره قلو ۲۰ فیصد به شرایط فوق به تصرف تجار گذاشته میشد و هشتاد فیصد آن را بانک می خرید ولی از تاریخ ۲۶ اسد ۱۳۲۸ باینطرف صد فیصد اسعار قره قلو به د افغانستان بانک تحویل میشود.

بتاریخ ۲ دلو ۱۳۲۹ تعلیمات نامه کنترل اسعار برای انتظام و توازن صادرات و واردات و تثبیت پول افغانی در مقابل اسعار خارجی در ۲۳ ماده از مجلس وزراء تصویب و به صفحه ۱۰ اعلیحضرت معظم همایونی رسانیده شد این تعلیمات نامه مقرر است در باره خرید و فروش اسعار اموال صادراتی «فیصدی اسعار» تعیین نرخ اسعار «احتیاج اسعار دولت» مصارف اسعاری پلانهای انکشافی موسسات ملی و در اثر روش حقوقی مصرف اسعاری بعد از اجرای بودجه دولت چگونگی کمیسیون اسعار عملیات اسعاری د افغانستان بانک وضع نمود و مطابق تبصره ماده (۸) تعلیمات نامه موصوف لایحه اجرا آت اداری و صورت دفتر داری در ۲۸ ماده بتاریخ ۲۴ حمل در مجلس شورای عالی د افغانستان بانک تصویب گردید.

از سال ۳۳ بانک مرکزی وضع خود را در مورد کنترل اسعار که قبلاً محدود بود تا اندازه توسعه داد. اسعار پشم، پنبه و قره قلو صد فیصد با افغانستان بانک عرضه میشود تجار قره قلو بیست فیصد اسعار داری خود را به نرخ بیست هشت افغانی و هشتاد فیصد آنرا به نرخ بیست افغانی و تجار پشم و پنبه ۲۰ فیصد آن را به نرخ فی دالر بیست افغانی و هشتاد فیصد را به نرخ فی دالر بیست هشت افغانی به د افغانستان بانک می فروشند. و بر علاوه پانزده فیصد سایر اجناس صادراتی از قبیل رونده، قالبین، میوه جات، پوست بزی و کوسفندی نیز ببانک تعلق گرفت و از هشتاد و پنج فیصد باقیمانده آن در مقابل دادن تمهیدات واردات تجار استفاده می کنند.

قبل برین که حصه قبلی اسعار از طرف بانک اخذ مقداری زیاد آن آزاد بود اسعار مذکور براه های غیر صحیح و اکثراً ب واردات خارج از احتیاج عامه صرف و به تدریج بنیه مالی مملکت را ضعیف می ساخت و اکنون مطابق بوضع اجتماعی و طبیعی اسعار صادرات به تدریج در پلانهای انکشافی حکومت برای ترقی مملکت و بهبود سطح زندگی مردم تحت کنترل آمده مطابق بوضع عایدات برای توریید ما ب احتیاج مملکت اسعار مورد ضرورت داده می شود و برای اینکه زمینه تطبیق سیستم نرخ واحد اسعار در آینده بوجود آید نرخ سه گانه اسعار به دو نرخ بودجه وی (۲۰۲۵) افغانی فی دالر و صنعتی (۲۸۳۵) افغانی فی دالر تعدیل شد و از تفاوت آن که (۱۵۹۶) مدجون افغانی است، در مورد موازنه ملی پلانهای انکشافی و تقویه سرمایه تصدی های دولتی و خدمات عامه استفاده لازمه می شود.

باین ترتیب از سال ۱۳۲۲ تمام مصارف اسعار تحت کنترل مجلس شورای عالی بانک مرکزی واز گرفت و هیات عامل بانک موصوف مکلف است که قرار تصویب آن اجرا آت نماید از آن وقت در همه گسمرکات کشور شعبه کنترل اسعار بوجود آمده و هر صادر کننده تمام مقدار و انواع مال صادراتی خود را در دفتر آن

قید نماید تمهیداسماری خود را امضاء نکند، مال را از گمرک صادر کرده نمی تواند و هر مالیکه به جمع صادر کننده قید می شود از آن حساب گرفته می شود و اگر تاملت معینه حساب اسعار خود را از راه واردات فیصله نکند هم به اموال او اجازه صدور داده نمی شود و هم در تحصیل آن اقدامات لازمه عملی می شود و همچنین هر مالیکه در گمرک وارد می شود تا شخص وارد کننده صورت بل و بیجک مال را در دفتر کنترل اسعار قید نکند مال خود را از گمرک خارج کرده نمی تواند.

انحصارات:

در اواسط سال ۱۳۱۷ به منظور انکشاف تمرکز سرمایه های داخلی در راه تولیدات و حمایت تجارت داخلی در مقابل سرمایه های خارجی مانند اقدامات گذشته در موضوع اسعار توریست موتر قندوشکر مخصوصاً بطرول از طرف دولت به شرکت قندوشکر داده شد شرکت تمهید کرد که در سال ۱۳۱۴ در مقابل واردات قندوشکر فیصد هفتاد تا فیصد صد مال التجاره صادراتی از افغانستان خارج نماید مقصود از انحصار این بود که خرید و توریست جنس با بازار اصلی رابطه قایم شود و بدون وساطت خارجی جنس خریداری و وارد شود تا به قیمت ارزان تر به مصرف کننده گان داخلی عرضه گردد و از جانب دیگر در مقابل قندوشکر که جز نسبتاً مهمی در واردات افغانستان است صادرات نیز به عمل آمده باشد چون مواد انحصار جزو مصرف روزانه اهالیست.

طبق ماده (۱۳) حکومت حق تفتیش و نظر در کار شرکت را برای خود محفوظ داشت. انحصار قندوشکر در زمان جنگ عمومی دوم با سیستم جیره بندی توزیع شد و از بلند رفتن زیاد قیمت جلوگیری کرد و همچنین از ناحیه شرکت قندوشکر برای اولین بار فابریکه قندسازی تاسیس گردید چون میعاد امتیاز آن خاتمه یافت دولت چنانچه در نظر داشت تصمیم گرفت که انحصارات توسط حکومت تدویر و منافع فیکه از این رهگذر عاید می شود مستقیماً بخرانه دولت تحویل و به خدمات عامه مصرف شود روی این منظور ریاست انحصارات دولتی به سرمایه ۴۰ میلیون افغانی تشکیل و از آغاز سال ۱۳۳۰ به فعالیت شروع نمود عیناً انحصار بطرول و شکر، دخانیات توریست موتر و نصواردن بر ریاست موصوف تفویض شده است. از اقدامات مهم ریاست انحصارات در این اواخر می توان ساختن ذخایر بطرول را در کابل - مزار شریف کلفت و هرات خواند اما نسبت به توسعه تجارت و احتیاجات روز افزون حکومت تجویز نمود تا پروگرام توسعه بطرول از طرف ریاست موصوف عملی گردد و از این ناحیه در انکشاف مزید تجارت مشکلاتی در آینده رخ ندهد تا توسعه ذخایر جدید وسیله پیشرفت های مزید تر انسپورتی و اقتصادی گردد چنانچه کار مخزن های بطرول قزل قلعه، کلفت و جبل السراج به اساس پلان های اقتصادی شروع گردیده است.

تجدید و اصلاحات:

بنا بر علت توازن جغیقی بین صادرات و واردات مسئله تجدید واردات از نتیجه سال ۱۳۳۸ مورد عنذ واقع شد ابتداء کمیسیون مرکب از متخصصین امور اقتصادی و اشخاص مجرب مرکز تعیین گردید تا است اقلامیرا که باید توریست آن از خارج منع قرار داده شود تنظیم نماید کمیسیون در میزان ۱۳۲۷ شروع کار کرد کمیسیون بعد از دو ماه راپور خود را راجع به منع توریست زاید از صد قلم اموال و غیر ضرورت حیاتی و موعود استعمال آن در داخل تقدیم کرد و بعد از کمی تعدیلات موضوع تجدید واردات به تصویب دولت رسید و از ابتدای سال ۱۳۳۰ به موقع اجرا گذشته شد.

منظور از اتخاذ چنین تدبیر این بود که از حجم واردات ترتیبی کاسته شود تا در بین واردات و صادرات موازنه قایم بندی بتواند و با اقل تفاوت بین قسمت واردات و صادرات جزئی باشد ولی اشخاصی دارای عواید بلند که تجارت با استعمال اموال لکس داشتند به هر قسمتی که برای شان دستگیری میکرد خسر بداری می کردند بازار قاچاق احتکار و استفاده غیر منصفانه گرم شد و در نتیجه ترقی قیمت و تاثیر آن بالای دیگر اموال از قوه اشتراک تمام مستهلکین کاسته می شد و چون بروی تجربه منته اموال لوئس عملی نه گردید برای تقلیل حجم مصارفات آن دریلان انکشافی حکومت در سال ۳۴ تجویز شد تا محصول گمرکی آن بلند برده شود.

انکشاف صادرات:

تولیدات مواد خام و یا مواد ابتدائی منابع اساس صادرات افغانستان را تشکیل می دهد. این مواد بر علاوه اینکه احتیاجات داخل مملکت را رفع می کند. در بازارهای مختلف جهان نیز مورد تقاضای شدید است. صادرات کشور عبارت از قوه قل - میوه جات پنبه و پشم می باشد و این چهار قلم عمده صادراتی که تقریباً ۸۹/۵ فیصد مجموع صادرات را تشکیل می دهد.

۱- میوه:

طبعاً افغانستان در نظر کمیت و کیفیت تولیدات میوه در جمله غنی ترین ممالک عالمی باشد. قندهار - هرات - مزار شریف - کابل - قطن - جلال آباد - پروان - مناطق مهم محصولات افغانستان شمال کابل دره ارغنداب و هریرود مزار شریف باغهای میوه جنگل های قشنگی را تشکیل می کند. در شمال مملکت در شهر های مزار شریف تاشقرغان و دره های مرتفع بدخشان (بهارک و جرم) نیز میوه زار های بزرگی دیده میشود در ولایت مشرقی و جنوبی نزدیک سرحد پشتونستان علاوه از میوه مناطق معتدله میوه های ممالک گرمسیر (مانند نارنج - لیمو - سبزه - چکوتره - مته - ماله - و غیره) بکثرت وجود دارد در دره های مرتفع هندوکش و نورستان عموماً میوه های مناطق سردسیر از قبیل توت - چارمغز و غیره نمومی کند. تقسیمات اشجار عموماً از روی خصوصیات آب و هوا و ارتفاع مناطق می باشد.

افغانستان از زمانهای قدیم به این طرف تجارت میوه خشک و تر را بدست دارد و زاید از مصارفات داخلی خود را بخارج صادر و حصه مهم احتیاجات خود را ازین ناحیه تامین می کند. یعنی از لحاظ قیمت (۵۰۰ میلیون افغانی) عمده ترین قلم صادرات میوه است که با اساس احصائیه سال ۳۳ (۳۹) فیصد مجموع صادرات ما را تشکیل می دهد.

مهمترین فروش مارکیت میوه افغانستان چه در قدیم چه در حال کشور پنهان هند می باشد تاجران هندی با داشتن وسائل عصری و فابریکه های تقسیم میوه از میوه افغانی استفاده نموده پس از سورت و تقسیم آن به ممالک اروپا و غیره صادر می نماید.

در سال ۱۳۱۲ وقتی شرکت پشتون قندهار بمنظور تولید شیرینی ها و تنظیم تجارت میوه تاسیس شد علاوه از اینکه در چمن و پشاور نمایندگی باز نمود. تصمیم گرفت کاشمش را گردیدنگ و به سه سورت (نمره ۱ - ۲ - ۳) نشان دهد تا دارای یک ستندرد معین بوده باشد. برای اجرای این موضوع ماشین تصفیه میوه را توريد و تخته های مخصوص صندوق سازی سایر آلات وارد نمود صندوقها بوزن هفت نیم من و یکمنه ساخته شد در وقت کمی ستندرد شرکت پشتون شهرت یافت و مال بدون تعیین وزن خرید می شد و در چمن تعیین قیمت مشاهده صندوق اعتبار داشت و از نمره آن شناخته می شد.

قطعی های يك پونده میوه خشك داشتیم كه دارای لیبل های خیلی مضیق و دور آن كاغد نازك رنگه روغنی گرفته شده بود تا از نفوذ هوا میوه را مدافعه كند .

در سال ۳۳ شركت صادراتی میوه بسرمایه ابتدائی پنج ملیون افغانی كه عندالزوم بسرمایه آن تقویه خواهد شد . برای انكشاف صادرات سورت و ستندرد و بالاخره كانزرف و تعقیم میوه تاسیس شد پروتوكول و قرارداد های بین شركت صادراتی میوه و موسسات اتحادشوروی، جرمنی و هند منعقد شد. جاپان و فرانسه درباره تجارت میوه افغانستان شركت میوه داخل مفاهمه گردید گرچه تاكنون صادرات میوه بطریق عادی و ابتدائی زیر نظارت اطاق های تجارت و اتحادیه تجارتنی قندهار صورت می گیرد و چون شركتها و تجار میوه قندهار و كابل برای صنعتی یا اقلان نیم صنعتی ساختن میوه بنا بر مساعدت وزارت تجارت دركوشش و تلاش هستند چون شعبه بنام سورت و ستندرد در وزارت تجارت تاسیس و آغاز با اقدامات اساسی و علمی نموده است . امید است تجارت آینده آن بیش از پیش به نفع مملكت باشد .

صادرات میوه تازه از سال ۳۱ تا سال ۳۴ :

سال	مقدار به كيلو	قیمت بافغانی
۳۱	۱۹۶۵۰۴۵۰	۶۵۰۳۸۰۴۳
۳۲	۱۸۶۲۴۹۷۹	۵۵۷۴۵۸۳۴
۳۳	۲۸۴۵۹۹۷۳	۱۱۵۴۸۰۴۷۶
۳۴	۱۸۴۷۳۵۴۵	۱۱۷۶۳۶۱۲۵

قره قل : قبل از استقلال حاصلات قره قل خیلی ناچیز (قرار تخمین اشخاص مطلع در حدود ۴۰ تا ۵۰ هزار جلد) و با انحصار حكومت بوده قره قل افغانی كه در آن وقت توسط مامورین حكومت در بخارا حمل می شد به سه دسته اعلی اوسط و ادنا تقسیم و هر دسته عبارت از ده جلد پوست بود و از ۳۷۰ تا ۴۵۰ تنگه بخارائی (۲۰) پیسه بفروش می رسید . در اوائل استقلال نیز این ترتیب جریان داشت . اما وقتیکه جنگ بخارا و تغیر اوضاع سیاسی آنجا مانع صدور پوست جانب بخارا گردید . بتعداد ۱۴ هزار جلد پوست حاصلات دوساله مزار شریف برای اولین بار در پشاور صادر و فروخته شد در سال ۱۳۰۰ انحصار پوست از طرف حكومت لغو ولی مالداران مكلف بود . تا فیصدی پنج جلد آن را بحكومت بدهند (تعداد سالانه پوست قره قل كه بدو اثر حكومت تحویل داده می شد از ۲۵ تا ۴۰ هزار جلد و حاصلات مجموعی آن در حدود ۵ تا ۶ جلد تخمین میشد) ولی نظر به عدم آشنائی تجار داخلی به تجارت قره قل از زمان لغو انحصار دولت تقریباً ۷۰ فیصد صادراتی قره قل افغانستان شد تجار خارجی بدست گرفت . بعد از نجات در او اخر سال ۱۳۱۰ تنظیم و اصلاح صادرات مورد توجه حكومت قرار گرفت و از سال ۱۳۱۲ - ۱۰ امتیازات تجارت قره قل افغانی بتجار داخلی داده شد و دست تجار اجنبی بكملی از صادرات قره قل کوتاه و برای اینكه صادرات آن به پیمانانه مناسبی صورت گیرد سهیمه تعیین گردید و در سال ۱۳۱۲ برای اولین بار پوست قره قل افغانی توسط بانك ملی در لندن (كه تا قبل از جنگ عمومی دوم بازار اصل آن بود عرضه گردید و در اثر مساعدت حكومت و قایم نمودن روابط مستقیم با خریداران پوست بالاخره موفقیتی در فروش پوست های صادراتی (به قیمت مناسب) بدست آمد و در سال ۱۳۱۷ شركتی بنام (شركت عمومی قره قل) تاسیس گردید . در سال ۱۳۱۸ بنا بر عدم مساعدت بازار های اروپا . موسسه به بنام (افغان تریدنك كمپنی نیویارك) تاسیس شد .

این موسسه چه در ایام جنگ و چه بعد از آن در فروش اموال صادرات - مخصوصاً پوست قره قل صرف مساعی نمود در آن وقت که تمام عالم در اثر بروز جنگ و نتایج آن دچار بحران شدید بود افغانستان از مدارك فروش پوست اسعار کلهفی برای رفع حوائج خویش بدست آورد .

در سالهای بین ۳۰ و ۳۳ با وجودیکه پوست (منك) و قره قل افریقائی در بازار های اروپا و امریکا رقیب واقع شد با آنهم در سال ۱۳۳۲ - ۱۳۵۲۰۲۶ جلد پوست به قیمت ۹۴۹۸۹۵۲ دالرو در سال ۲۳ از جمله ۱۷۲۳۴۶۳ جلد صادرات ۱۶۲۴۴۰۴ جلد به قیمت ۱۱۶۸۰۷۷۸ دالر بفروش رسید و در سال ۳۴ و ۳۵ بازار پوست افغانی رضایت بخش و مساعد بود سابقاً قره قل افغانی بدون سورت و ستندرد صادر می شد. بعدها در خارج از طرف تجار و موسسات تفریق و ستندرد میگردد ولی برای اینکه ستندرد افغانی با سیستم بین المللی مطابقت داشته باشد متخصص ماهری از طرف شرکت قره قل استخدام و تحت نظر او کورسی دائر و عملاً اصول ستندرد تعلیم داده شد. برای ستندرد پوست کابل بحیث مرکز انتخاب و پوست های که از اطراف میرسید - در مرکز زیر نظر متخصصین تفریق و سورت میشد قبل باینکه مرکز فروش پوست لندن بود پوست ها بعد از خرید از طرف کمپنی هدرسن بی مجدداً تفریق و ستندرد میشد ولی اکنون ستندرد و سورت افغانی در امریکا معتبر بوده معاملات با اصول ستندرد افغانستان اجرا میشود .

۳ پشم : از اقسام مختلف پشم (۱) قسمت زیاد آن دارای اهمیت صنعتی است چون بصورت اصولی شست و شوی ستندرد و بار بندی نمیشد در خارج نسبت به محصولات شبیه خود را به قیمت کمتر بفروش میرفت در قرارداد تجارتی سه ساله ۱۳۱۵ با اتحاد شوروی یک جز مهم صادرات افغانستان بروسیه پشم بود و موافقه شده بود که در مدت قرارداد (۱۴۷۵۰) تن پشم صادر شود در این قرارداد پشم های افغانی بنامهای جلگه و قندهاری و بادغیسی و غلجائی و قره قل و قیصری با صفات و ممیزات مخصوصی بانواع مختلف تقسیم شده

۱- در قطغن سه نوع گوسفند موجود است که رقم ترکی که گوشت و روغن آن بمصرف رسیده و از پشم آن فقط در راه ساختن جل، جوال، کلیم استفاده بعمل می آید و نسبت آنکه خیلی درشت است صادرات ندارد رقم دوم گوسفند قره قل است که تقریباً سی سال قبل از امتزاج نسل قره قل و ترکی بوجود آمده و برور زمان بقره قل تبدیل شد قسم سوم قندهاری است که مخصوص کوچی مالدار بوده که حصه زیاد تر آن رقم سفید میباشد اما از نقطه نظر اینکه پوست قره قلی ارزش خوب دارد مللداران برور زمان نسل مذکور را بر رقم قره قلی تبدیل کرده اند تا مفاد بیشتری بدست آورند و فعلاً یک مقدار جزئی از جنس مذکور باقی مانده است .

یک مقدار پشم قره قل قطغن به بافت قالین در بعض حصص آنولا سرد شده و باقی مانده آن بروسیه شوروی صادرات دارد (به صورت تخمین از چار الی پنج صد تن خواهد بود) هم چنین به اندازه یکصد تن پشم اشتری نیز در ولایت قطغن سالانه بدست و به خارج صادر میشود مزار شریف نیز سه نوع گوسفند دارد .

(رنگه قره قل سفید غلجائی و عربی) رقم اخیر الذکر عربی کاملاً در داخل آنولا به مصرف مسیر سه و ارزش و صادراتی ندارد رقم غلجائی بانسل قره قل امتزاج پیدا کرده و ملایم میباشد این دو نوع پشم یک مقدار آن به بافت قالین و گلیم در خود آنولا بمصرف میرسد. و یک مقدار سالانه برای شرکت پشمینه با فنی کابل خریداری و باقیمانده آن بروسیه شوروی صادرات دارد. (در حدود یک هزار و پنج صد تن) در ولایت مزار شریف هم پشم اشتری و پت بزی اگر توجه شود بدست می آید. که در حدود سالانه یکصد تن به قیمت مجموعی سه صد هزار دالر .

است چنانچه پشم جلگه و قندهاری بنوع (بی بی-وسی سی) و باجکی وی بی، بی، وی، سی و سربیک از انواع دیگر نیز بچند نوع تفریق و در مسائل باربندی و تحویلی، این مراتب رعایت شد.

از همین وقت راجع باصول شستشوی فنی و عدل پشم اقداماتی بعمل آمده و شرکت وطن قندهار تا اندازه دستگاهای شستن عدل بندی و برس را دائرواز مدتیست که داخل عملیات میباشد. اما چون ساحه عملیات آن خیلی محدود بود در اول سال ۳۴ شرکتی بنام (دو ریو صادراتی شرکت) برای تولید محصولات و انکشاف صادرات اصلاح سورت شست-ستندرد-پوست و بالاخره توسعه فابریکه های پشم شومی و برس به سرمایه صد ملیون افغانی بوجود آمد. دولت علاوه از وعده معاونت و اعطای یک سهم قرضه از آنها در مقابل برسهام تا مین سالانه ۱۲ فیصد مغاخره با سهامداران اطمینان داد.

شرکت موصوف با دریافت کریدت از افغانستان «بانک ملی» پشتنی تجارتی بانک تا اندازه اطمینان بخشی بخريد و صادرات پشم موفق است چنانچه تشویق حکومت از ناحیه صادر نشدن پشم قندهار و جابیکه بمفادت تجار نبود بخريد آن میل نداشتند رفع گردیده در سال ۱۳۳۵ مجموع خریداری دو ریو صادراتی شرکت در ولایت (۹۲۳۹۶۲۴۵۵۸) کیلو حاصل خالص آن (۴۹۴۱۶۶۶) کیلو پشم صادر آن به روسیه شوروی (۱۰۷۵۷۵۲) کیلو بامریکا (۱۰۷۵۷۵۲) کیلو به چکوسلواکیا ۲۲۰ تن (۹۶۴۹۹) کیلو لیورپول انگلستان می باشد علاوه از اینکه شرکت توانسته است بنا بر وعده حکومت ۱۲ فیصد مفاد سرکار را تا مین کند. راجع به تولید ماشین های قول برس در مراکز تولیدات پشم نیز اقدامات مفدهاتی نموده است.

(بقیه یادورقی صفحه ۳۵۹)

میمنه هم مانند ولایت مزارشریف پشم رقم قره قل و غلجائی دارد اما غلجائی آن نسبت اینکه مردم مالدار کوچی از چراگاهای چیچک تو و غیره استفاده خوب کرده توانند بیشتر است که قسمت زیاد آن در خود میمنه به مصرف دستگاهای قالین بافی میرسد و باقی در حدود یک هزار و پنجصد تن به روسیه شوروی صادر میشود. پت بز و پشم شتری در میمنه نسبتا زیاد است (سالانه در حدود یک صد تن پت و در حدود دو صد تن پشم شتری). هرات: دو نوع پشم دارد که قسمت کلی آن پشم جلگه نیم درشت سفید و رنگه می باشد و نوع دیگر آن بنام بادغیسی که در اول درشت بوده ثانی از امتزاج نسل قره قل به نیم درشت تبدیل یافت و مقدار استحصال دو نوع پشم مذکور با پشم هائیکه تاجر هراتی قرب و جوار میمنه خریداری می نماید مجموعا در حدود سه هزار تن تخمین شده می تواند پشم هائیکه در حصه گلران سرحدات ایران بدست می آید خیلی پشم خوب و بلکه از پشم قندهار بهتر است.

در هرات پت بز و نیز بمقدار تقریباً سالانه دو صد تن بدست می آید و پت هرات نسبت به پت میمنه بهتر و ارزش آن در مارکیت های خارجه بلند است. و تولید پشم شتری آن به مقدار یک نیم صد تن سالانه است. قندهار: حکومت اعلائی گرشک و حکومت اعلائی غزنی که علف چر مشترک مالدار است یک نوع پشم کوسفندی وجود دارد که بنام پشم غلجائی یاد میشود این از بهترین پشم های افغانستان بوده و ارزش آن در مارکیت های خارجه بلندتر است پشم مذکور تقریباً هفتاد فیصد سفید خالص و سی فیصد رنگه ظاهر میشود و اگر نسل های دیگر بیکه پشم آن ملایم تر باشد نسل گیری شود ممکن است که رفته رفته این از بهترین پشم ها شده و بلندترن قیمت آن در مارکیت های خارجه به نفع مردم مالدار و مملکت تمام شود و فعلا در حدود دوهزار تن تخصیص شده که قسمت کلی بامریکا و یک قسمت آن در اروپا صادر میشود. (بقیه در صفحه ۳۶۱)

۳- پنبه: پنبه را می توان رقم دو صادرات افغانستان خواند. بیش از ۱۳۱۵ پنبه به پیمانہ محدود فقط به مقصد تا مین احتیاجات داخلی صورت می گرفت و در ارقام صادرات کشور اهمیتی نداشت. اولین بار حکومت برای تولیدات و صادرات پنبه شرکت اتحادیه تاسیس، و متعاقباً روی پلان اساسی تری توسط بانک ملی در سال ۱۳۱۵ شرکتی بنام (شرکت پخته) بنیان گذاشته شد برای تولید محصول پنبه و اصلاح جنس آن از طریق توريد بهترین تخم جدید از خارج و توزیع و عطای تقاوی به زارعین صرف مساعی بعمل آمد.

در سال ۱۳۲۹ شرکت پخته مربوط به شرکت نساجی شد شرکت موصوف نیز از طریق تادیه مبالغ زیاد تقاوی به زارعین تاسیس کو پرا تیف زارعین فراهم آوردن تسهیلات در خریداری پنبه تعیین نرخ بمفاد تولید کنندگان توريد پنبه دانه های اعلی از خارج توزیع مجانی آن به زارعین توزیع کنجا ره جهت تقویه اراضی عمارها جهت تسهیلات ترانسپورت پنبه استفاده متخصمین زراعت و صورت پنبه و بلاخره خریداری ترکتورهای زراعتی و غیره فعالیت زیادی نمود که دو سال ۳۱ تنها شرکت پخته موفق به خریداری چهل ک سیر پنبه گردید.

برای اینکه محصول پنبه ولایت قطن بصورت صحیح مطابق ایجابات صناعت نساجی و تقاضا بازارهای خارج تصفیه و بار بندی شود و از پنبه دانه و اقر آن در روغن نو زا که و صابون سازی است فایده لازم بعمل آید در سال ۱۳۲۵ ضمن پروژه توسعه صناعت نساجی تجویز شد که ماشین های که جدید و کالیفین جین و پیرس تیل کشی و صابون سازی وارد نصب شود و برای تعمیر فابریکه های آن قرارداد با کمپنی تعمیراتی اطریش «یونیماک» امضاء شد طوری که نگارنده مشاهده کرده است قسمت زیاد ماشین آلات وارد و کار تعمیر فابریکات در ولایات قطن نزدیک بانجام است.

در سال ۳۳ برای امور پنبه شرکت دیگری بنام شرکت اتحادیه پنبه تاسیس و اسهام آن آزاد بفروش رسید شرکت جدید گدیه ماشین ها و سامان فابریکه آن لوازم شرکت پنبه نساجی را خریداری نمود شرکت اتحادیه پنبه برای توسعه پنبه در تمام نقاط مملکت تثبیت کرد چنانچه در حمل ۳۴ برای پنج هزار جریب زمین پنبه دانه

بقیه باورقی صفحه ۳۶۰

در فراه نیز یک مقدار پشم که تخمباً ۲- الی ۳ صد تن شود از رقم پشم غلجا می دشتی می آورد که قسمت زیاد آن را تجار هراتی خریدیده با پشم هرات بروسیه شوروی صادر میکنند. در بدخشان با آنسکه موسم تابستانی دشت شیوه و بس علف چر وسیع تمام ما لداران قطن است اما چون خود مردم بدخشان نسبت اینکه موسم طولانی سرما علف چر نداشته و علوفه آن ذخیره کرده نمی تواند بی بضاعت می باشد و پشم صادراتی تهیه کرده نمی تواند بباستشبابی گوسفند مخصص کشتار است و پشم آن برای صادرات بدر می خورد باقی پشمها نیکه بد است می آید در خواستی سرحد از یک نوع گوسفند (گروک) تهیه میشود که از بهترین پشم های افغانستان ورقم نرم است این پشم ها را توپ های برگ و چکن بد خشی می بافند که علاوه از ضرورت خود آنجا یک مقدار آن در بازارهای قطن و مزار شریف و کابل نیز عرضه میشود. در بدخشان یک اندازه پست اعلی نیز بدست می آید که آنرا جراب و جاکت دستمال و دورگوشی ساخته در بازار عرضه میکنند هزاره جات نیز تقریباً مثل بدخشان است.

مشرقی نیز صادرات پشم ندارد و از آنجا که کشتار در مشرقی زیادتر است لهذا یک اندازه پست بدست می آید و قسمت کلی آن را به ساختن شال ها و غیره صرف میکنند و موضی که از آن بدست می آید به ساختن گلیم معمولی صرف میشود.

به وادی هیرمند فرستاد که بکمک ریاست عمومی انکشاف وادی هیرمند به ماه سنبله زرع شد و حین گرفتن حاصلات برای خریداری از مردم و نصب دستگاه چین و پرس از طرف شرکت اتحادیه پنبه در قندهار نیز نمایندگی دایر و شروع بکار کرد و امروز طوریکه احصائیه تولیدات قطن و مزار شریف استنباط میشود حاصلات پنبه از ۳۲۵ لیک سیر به ۷۰ لیک سیر ارتقا یافته است.

صادرات قره قل پشم و پنبه

سال	یوست قره قل به جلد	پشم تن	پنبه کیلو
۱۳۱۱	۵۰۶۴۸۲		
۱۳۱۲	۱۲۴۹۹۴		
۱۳۱۳	۱۲۵۰۵۲۱		
۱۳۱۴	۱۵۲۲۶۴۳		
۱۳۱۵	۷۱۵۴۹۵	۵۴۰۰	
۱۳۱۶	۱۷۶۹۳۹۵	۵۴۰۰	
۱۳۱۷	۹۱۳۰۵۴	۵۴۰۰	
۱۳۱۸	۱۸۱۶۸۵۴	۱۵۷۰	
۱۳۱۹	۱۹۲۴۲۵۱	۱۹۳۱	
۱۳۲۰	۱۸۳۹۴۷۲	۳۳۰۴	
۱۳۲۱	۲۴۰۱۸۷	۱۳۱۲	
۱۳۲۲	۱۸۸۰۱۲۰	۵۶۸۲	
۱۳۲۳	۲۱۱۲۲۰۴	۸۴۵۱	
۱۳۲۴	۳۳۳۹۸۲۵	۹۹۳۴	
۱۳۲۵	۱۵۳۶۷۱۷	۲۰۷۱	
۱۳۲۶	۲۳۹۵۳۸	۵۵۶۱	
۱۳۲۷	۲۰۷۵۰۵۴	۴۶۱۰	
۱۳۲۸	۱۶۳۳۲۸۶	۵۵۴۵	
۱۳۲۹	۲۴۵۱۱۷۱	۴۸۱۹	
۱۳۳۰	۱۴۲۳۱۵۶	۴۳۵۴	۳۸۳۶۲۶۶
۱۳۳۱	۱۰۰۵۰۴۱	۰۴۶۴	۱۳۶۱۸۰۳۹
۱۳۳۲	۱۳۳۶۲۷۷	۵۸۷۴	۱۰۶۸۲۴۹۶
۱۳۳۳	۱۸۴۶۶۱۱	۵۴۵۸	۱۲۵۴۵۴۳۰

قالین :

قالین بافی یکی از صنایع مشترک آسیای مرکزی بشمار می رود اما تجربه ثابت نموده است که قالین های ساخت افغانستان نسبت به سایر کشورها از حیث رنگ و قشنگی و دوام درجه اول قرارداد.

تولیدات مزار شریف (۱۷۰۰۰۰) از میمنه اندخوی (۴۰۰۰۰) از هرات (۴۰۰۰۰) از فراه (۱۰۰۰۰۰)

واذقطن (۳۰۰۰۰) وقراراتلاع شرکت صناعتی میمنه واندخوی تولیدات آن (۸۷۰) ومجموعاً (۲۹۰۷۸۰) متر مربع در سال است بازارهای فروش آن هند- امریکای جنوبی و شمالی- انگلستان- المان غربی- پاکستان- جاپان- عربستان سعودی- سوئزرلیند- هالیند- ایتالیا- ترکیه- سنگاپور- ایران (بوجود داشتن صنایع صادراتی) بحرین و لبنان میباشد.

افغانستان بین سال های ۱۳۱۶ و ۱۳۲۸ بیش از (۷۰۰) هزار متر مربع قالین را بیازارهای دنیا صادر کرده است که قسمت مهم آن در بازارهای اروپا و امریکا بفروش رسیده است. حاصله صادرات قالین در چهار سال اخیر از سال (۱۳۳۱ تا ۱۳۳۴) ۵۲۵۹۴۱ متر قالین بقیمت (۱۲۶۷۳۳۳۶۷۱) افغانی میباشد و شرکت صادراتی قالین که در سال ۳۴ به منظور اصلاح امور صادرات قالین تاسیس شد در جریان سال های ۳۴ و ۳۵ در حدود (۳۷۹۳۸/۱۲) قالین و قالینچه را به جده شریف- هامبورگ و لندن صادر نموده است.

ندارتون:

گرچه آغاز نمایشگاه هادروزهای جشن استقلال سال ۱۳۰۵ صورت گرفت ولی در آنوقت به پیمانہ خیلی محدود و تنهामصنوعات چند نفر صنعت گر در معرض نمایش قرار میگرفت و این وضع با اصلاحات جزئی تا سال ۱۳۰۷ دوام نمود ولی از سال ۱۳۰۹ تا کنون همه ساله توجه مزیدی درندارتون تشویق صنعت گران اعم از مرکز و ولایات به عمل آمده در محصولات کشور اصلاح و تزئید خوبی صورت گرفته است. همچنین به منظور توسعه روابط دوستی با کشورهای جهان معرفی و حسن شهرت محصولات کشور افغانستان در نمایشگاه های بین المللی بمبئی (سال ۱۳۳۰) مصر- هامبورگ و فرانکفورت (جریان سال ۱۳۳۵) اشتراک نمود و نیز در سال ۳۵ یک نمایشگاه بین المللی در کابل دایر و با گستردن بساط نمایشگاه بین المللی ۱۳۳۷ با سیاست دوستانه ای که افغانستان با همه کشورهای جهان دارد در چهارمین جشن استقلال خود وسیع ترین و مساعدترین ساحه تلافی محصولات دنیا را تشکیل میدهد.

تجارت خارجه

وقتی افغانستان موقع یافت بصورت بلا شرط صادرات خود را (به منظور بدست آوردن اسعار برای آبادی و عمران مملکت) توسعه دهد توانست روابط تجارتي خود را بیش از پیش با کشورهای دوست استوار سازد چنانچه از سال ۱۳۱۵ نخستین قرارداد تجارتي سه ساله با روسیه در ۱۳۱۶ قرارداد تجارتي کریدتی عرفانی و تخنیکي با آلمان و به تعقیب قرارداد تجارتي- کریدتی تخنیکي و تعمیراتی با چکوسلوواکیا و پولند و قرار داد کریدتی با انگلستان و قرارداد تجارتي با ایتالیا امضا شد در ۱۳۱۷ راجع به تجدید قرارداد تجارتي سابقه مفاهماتی با هند بصورت گرفت و تسهیلات چندی حاصل شد و نیز در سال ۱۳۱۸ قرارداد وسیع تر کریدتی و تبادلوی مجدد با آلمان عقد شد. همچنان بعد از سال ۱۳۲۸ موافقتنامه ها و قرارداد های ذیل روابط تجارتي و اقتصادی را بین افغانستان و کشورهای دوست توسعه و تاسیس نموده است که امید است بیشتر به نفع جانبین انکشاف یابد.

۱- با اتحاد جماهیر شوروی (بتاریخ ۱۷ جون ۱۹۵۰) موافقتنامه چهار ساله عقد شد که در هر سال راجع به مقدار اموال و وارداتی و صادراتی تعیین قیمت یک پروتو کول با مضمایر سید این موافقتنامه پس از ختم برای دودوره دیگر نیز تمدید یافت و قرارداد دیگر افغانستان با اتحاد شوروی بصورت باتریست و همچنین در ۲۷ جون ۱۹۵۵ قرار داد ترانزیت برای پنج سال در مسکو عقد گردید.

۲- با کشورهای متحده امریکا (بتاریخ ۷ فروری ۱۹۵۱) یک موافقه عمومی در مورد تعاون تخنیکي بامضارسید به موجب این موافقه طرفین متعهد شده اند که برای پیشرفت و ترقی افغانستان در تباله معلومات تخنیکي و فنی به یک دیگر مساعدت نمایند.

نظریات این موافقه وجود اشیا و لوازم امریکائیان در صورتیکه از طرف حکومت امریکا (بوسی، ای) معرفی شده باشد از پرداخت مالیات معاف خواهد بود و بتاریخ ۲۳ جون ۱۹۵۶ بوسیله تبادل یادداشتی موافقه در مورد انکشاف اقتصادی بامضارسید و بوسیله تبادل یادداشتی بتاریخ ۲۰ مارچ ۱۹۵۴ موافقه در مورد کمک گندم بصورت فوری (با درحالات غیر مترقبه) با افغانستان صورت گرفت.

۳- با جمهوری هند بتاریخ ۲۴ جنوری ۱۹۵۲ موافقه نامه تجارتي برای سه سال عقد گردید که پس از ختم میعاد آن سالانه تمدید یافته است.

۴- بتاریخ ۲-۱ اگست ۱۹۵۶ یک موافقه نامه تجارتي و تباله اموال برای سه سال با جمهوری پولیند عقد گردید که به تاسی آن همه ساله یک قرارداد تعیین مقدار اموال و قیوم صورت میگیرد و اخیراً موافقت نامه در چوکات و مقررات اسعاری و اتخاذ ترتیبات برای توسعه تجارت و حصول موازنه تجارتي بین هیساتهای هر دو کشور تبادل شد.

۵- در ۲۲-۱ اگست ۱۹۵۴ با جمهوری چکوسلواکیا یک موافقه نامه تجارتي و تادیاتی و کربدتی برای چار سال عقد گردید که به تاسی آن همه ساله یک قرارداد تعیین مقدار اموال و قیوم به عمل آمده و موافقه مذکور بصورت باارتریست.

۶- در ۲۸ جولائی ۱۹۵۷ یک موافقه تجارتي و تباله اموال برای دو سال با جمهوری توده چین عقد گردیده است.

۷- با جمهوری آلمان غرب در ۱۷ جون ۱۹۵۷ موافقه نامه تجارتي برای یک سال عقد گردید که به تاسی آن همه ساله قرارداد مذکور تمدید یافته است و هم چنین قرارداد تجارتي امدا د تخنیکي با جمهوری مذکور بامضارسید.

۸- با پاکستان موافقت نامه ترانزیتی (بتاریخ ۸ جوزای ۱۳۳۷) بامضارسید. علاوه بر این درین سالهای اخیر افغانستان در بعضی موسسات بین المللی که نفع اقتصادی و تجارتي اقتضا میکند شامل شد.

در کمیسیون اقتصادی آسیا و شرق دور عضویت حاصل کرد و در کمیته های تجارت و صنعت آن نماینده فرستاد و عضویت صندوق موجوده بین المللی و اتاقهای تجارت بین المللی شامل شد. از لحاظ شکل تجارت افغانستان در حالیکه تجارت چندین جانبه را ترجیح میدهد در مواردیکه منفعت اقتصادی اقتضا کند طبعاً به تجارت نیز متوسل میگردد.

اتحاد جماهیر شوروی هند- پاکستان و جاپان کشورهای اصلی واردات افغانستان را خلی الترتیب (۳۶-۳۲-۱۴-۱۴ و ۶ فیصد) تشکیل میدهد و در بین سایر ممالک عرضه کننده اضلاع متحده امریکا، جرمنی و انگلستان علی الترتیب (۴-۳ و ۶ فیصد) مجموع واردات کشور را عرضه نموده است اموال عمده وارداتی از اتحاد شوروی عبارت از تکه های پنبه ای و شکر، از هند چای و سبزی، از پاکستان چای و اشیا، چارگی، از جاپان سند، چای-چینی و شیشه باب بوده است.

بازارهای مهم تولیدات افغانستان عبارت از هند (۵-۲۹ فیصد) اتحاد شوروی (۶-۲۷ فیصد) اضلاع متحده امریکا (۳-۲۱ فیصد) برطانیه (۸-۸ فیصد) پاکستان (۵/۰ فیصد) بادر نظر گرفتن (۲/۲۹ فیصد) مجموع صادرات در سال ۳۵ با مقایسه ۳-۹۰ فیصد مجموع صادرات در سال ۳۴ بوده که در آن سال هند (۸-۴۰ فیصد) اتحاد شوروی ۱۳/۸ فیصد اضلاع متحده (۰/۲۷) برطانیه (۶/۴) و پاکستان (۲/۴) فیصد صادرات کشور را بدست می آورد در حالیکه هند و پاکستان صادرات عمده میوه خشک و تازه افغانستان اود اتحاد شوروی قسمت اعظم پشم و پنبه را بدست قره قل بوده است و بیش می آورد بسهم برطانیه مشتمل بر ۵۷ فیصد قالین ۲۴ فیصد از ۸۸ فیصد خریداری اضلاع متحده امریکا قره قل تشکیل میدهد.

تجارت با امریکا و روسیه در جریان جنگ عمومی دوم چندان رونق نداشت اما بعد از ختم محاربه تحوولی بزرگی در تجارت خارجی ماصورت گرفت از یک طرف (هند-سی-بی-کمپنی) لندن کنترل بازار قره قل را از دست داد و شرکت های نیویارک جای آن را اشغال کردند و چون اروپا دوره نقاهت را می گزارید بازاری رهای قبل از جنگ را از دست داده بود بنا بران قسمت اعظم نیویارک سرازیر می شود و بدین ترتیب صادرات افغانستان با امریکا از سال ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۵ از ۸/۲ میلیون به ۱۹۶/۱ میلیون ترقی نمود.

هند و پاکستان منابع ضروری و مهم تجارت افغانستان به شمار میرفت حصه زیادی واردات و صادرات ازین دو کشور می گذرد.

مناسبات تجارته افغانستان در سالهای اخیر به هند و پاکستان و اتحاد شوروی نیز توسعه مزید یافته است همد از نقطه نظر خرید اموال افغانی درجه اول و اتحاد شوروی فعال درجه دوم را حایز گردیده در حالیکه اتا زونی در درجه سوم قرار داد. قراردادهای تجارته که در سال ۱۹۵۰ و بعداً در سال ۱۹۵۴ با مضا رسیدت تجارته هر دو کشور را تقویه بخشید حجم تجارته با اثر (تباداوی) که از آن وقت تا حال بین دو مملکت همه مسایه جریان دارد بمراتب زیاد شده و پیش بینی شده میتواند که در آینده بیش از پیش توسعه یابد.

کریته های اضلاع متحده امریکا و اتحاد شوروی در راه پیشرفت اقتصادی و عملی شدن پلانهای انکشافی رول بزرگی را بازی میکند گویا بزرگترین خدمتیکه افغانستان برفاه و ترقی خود میکند اینستکه با وجود ایجاد موازنه در معاملات خارجی و تحکیم سیاست معنوی بیطرفانه و صلح خواهانه مملکت هدف انکشاف و توسعه تبادلات بین المللی را بین همه جهان مراعات میکند.

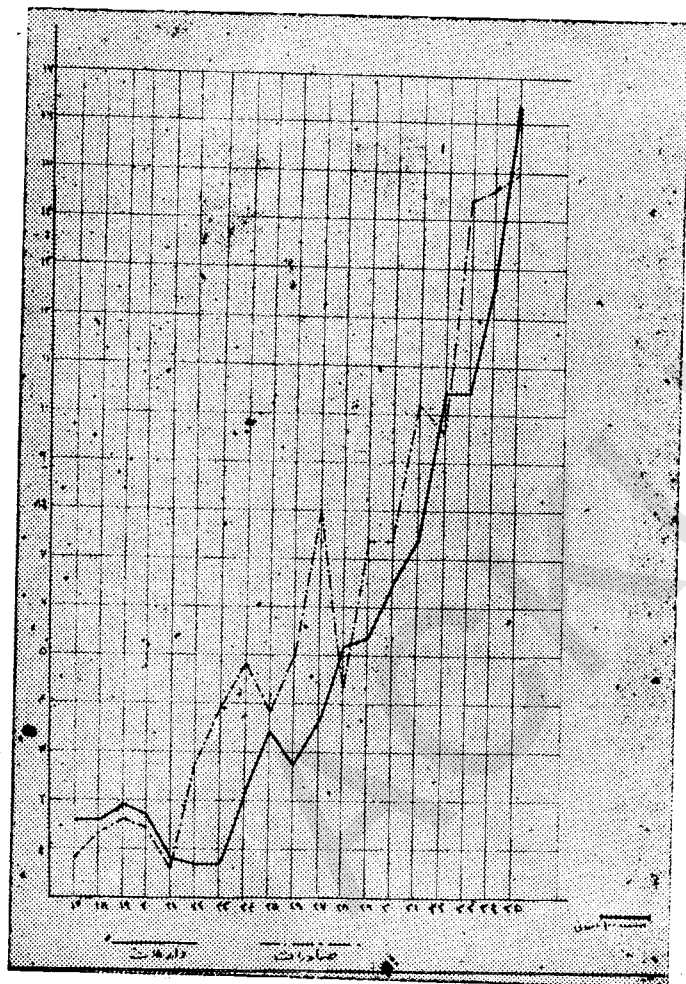
از لحاظ حجم تجارته افغانستان بطور مجموعی در سالهای گذشته در حال زیادت میریاشد. باستثنای سال ۲۱ (که به علت آغاز جنگ عمومی مشکلات زیادی در راه پیشرفت اقتصادی کشور با خارج بوجود آمد) سال ۲۵ (به نسبت تنزیل نرخ قره قل در اثر جنگ روسیه شوروی و بندش تجارته میوه در اثر تولد مشکلات ترانزیتی پاکستان) و سال ۲۸ (که علاوه بر اثر خشکسالی صادرات قره قل پشم و پنبه تقلیل یافت در مساحه تجارته بین المللی نیز این سال معروف به تنزیل یوند انگلیسی بود در تمام مساحه های تجارته خارجی مشکلات وجود داشت و سال ۳۲ (باز هم در اثر تولید مشکلات ترانزیتی پاکستان با گذاشتن تکس های مختلف النوع و راکد ساختن تجارته افغانی از رهگذر در او یک معطل کردن اموال در بندر) گرچه کشور دوست ما پاکستان بنا بر پشته بانی مردم افغانستان از حقوق مردم پشتون از ابتدای تاسیس (۱۹۴۷) از یالیسی تولید مشکلات برتجاره افغانستان کار گرفته است، با آنهم مقامات اقتصادی کشور امیدوار است عملی شدن موافقت نامه ترانزیتی جو زای ۱۳۲۷ تسهیلات تجارته را بوجه احسن فراهم نماید. با وجود مشکلات ترانزیتی وقتی در برابر قره قل افغانی قره قل روسیه شوروی و افریقای جنوبی نیز

وجود دارد و این قلم عمده صادرات يك مال تحلی بوده در مقابل بخرانها، حساسیت زیادی نشان میدهد

و قلم عمده صادرات دیگر (میوه تازه) در مقابل ترانسپورت خیلی سریع تاثیر است.

با آنهم انکشاف تجارت صادراتی افغانستان غیر مساعد است. گراف «چپ» واردات و صادرات افغانستان را در سال اخیر نشان می دهد و از آن میتوان تحول تجارت خارجی این مملکت را مشاهده کرد:

صادرات افغانستان از ۱۳۳۰ تا ۱۳۳۵ از حیث مقدار زیاد شده چنانچه مجموعی صادرات در سال ۱۳۳۰ عبارت بود از ۷۳۱ میلیون افغانی و در سال ۱۳۳۵ به ۸۱۴۹۹ میلیون افغانی افزایش یافته. در طرف این پنج سال در سال ۱۳۳۲ و سال ۱۳۳۵ در بیلا نس تجارت خارجی کسری واقع شده. علت کسری بیلا نس سال ۳۲ قبلاً توضیح شد اما در سال ۱۳۳۵ علت این کسری از دید اموال سرمایه است.

گراف واردات و صادرات افغانستان از سال ۱۷ تا ۳۵ به صد میلیون افغانی

طوریکه از ارقام جدول اول (صفحه بعد) ظاهر میشود که فعالیت انکشافی در ترکیب تجارت خارجی ما تاثیر بسیاری کرده مثلاً در حالیکه واردات منسوجات نخی در سال ۱۳۳۰ چهل فیصد واردات را تشکیل میدارد در سال ۱۳۳۵ قسماً در نتیجه افزایش تولید منسوجات نخی در وطن به ۲۲ فیصد مجموع واردات کاهش یافته. در مقابل آن واردات اموال سرمایه بقاء بر همین علت از دید یافته.

واردات موترلاری و تیزرفنار در سال ۳۵ به مقایسه سال ۳۰ تقریباً پنجاه و شش فیصد از مواد تعمیراتی ۱۶۵۸ فیصد از تیل خاک و روغنات ۲۱۵ فیصد از شکر ۳۰۵۰ فیصد و از چای ۱۴۲۵ فیصد و از منسوجات سندی ۷۸۹ فیصد بلندرفته در حالیکه از منسوجات نخی ۲۷۲۲ تنزیل یافته است.

ترکیب صادرات نیز تغییر کرده صادرات میوه در سال ۳۵ نسبت به سال ۳۰ سه فیصد کم شده پنبه خام ۳ فیصد زیاد گردیده و پشم ۶۵۲ فیصد و قهوه ۳۱۲ فیصد بلندرفته.

بيلا نيس تجارتي افغانستان در پنج سال (از ۲۰-۳۰)

به مليون افغاني

سال	واردات	صادرات	کسر بيلانس تجارتي
۱۳۳۰	۶۴۶/۰	۷۳۱/۵	+۸۵/۵
۱۳۳۱	۷۲۶/۹	۹۸۸/۸	+۲۶۱/۹
۱۳۳۲	۱۰۳۶/۱	۹۴۹/۹	-۸۶/۲
۱۳۳۳	۱۰۲۶/۶	۱۴۳۹/۷	+۴۱۳/۰
۱۳۳۴	۱۲۵۵/۱	۱۳۵۱/۶	+۹۶/۵
۱۳۳۵	۱۶۲۳/۶	۱۴۹۹/۸	-۱۲۳/۸

صادرات عمده افغانستان به مقدار (واحد- کيلو)

(۱۳۳۵ - ۱۳۳۰)

صادرات	۱۳۳۰	۱۳۳۵	فيصدي تزويد و تنزيل
میوه خشک و تازه	۶۰۲۱۴۰۲۰	۵۸۳۶۸۶۰۱	- ۳/۱
بغته خام	۲۸۱۳۲۶۰	۱۰۷۸۸۴۴۳	+ ۲۸۳/۴
یشم	۴۳۰۷۶۴۶	۷۱۱۴۵۵۲	+ ۶۵ / ۲
قره قیل	۱۴۲۳۱۰۲	۱۸۷۴۱۶۱	+ ۳۱ / ۶

و رادات مهم افغانستان به مقدار

۱۳۳۵ - ۱۳۳۰

اسم اشياء	واحد	۱۳۳۰	۱۳۳۵	فيصدي تنزيل و تزويد
موتريز رفتارولاري عدد		۵۳۲	۸۳۲	+ ۵۶ / ۳
اشيای نعرانی کيلو		۱۹۰۷۸۱۵	۵۰۷۴۷۸۸	+ ۱۶۵/۸
روغنيات کيلن		۱۲۵۷۸۹۴	۳۹۷۴۸۱۷	+ ۲۱۵/۹
پارچه سات نخي کيلو		۴۸۲۲۳۸۳	۳۵۱۲۰۵۸	- ۲۷/۲
شکر کيلو		۴۹۱۳۷۸۳	۱۹۹۲۵۶۷۵	+ ۳۰۵/۵
چای کيلو		۲۴۲۶۰۷۳	۳۷۰۰۰۳۶۸	+ ۱۴۲۵/۱
ابر یشم موضعي کيلو		۲۵۰۳۷۱	۲۲۲۷۳۱۹	+ ۷۸۹/۶

صادرات افغانستان به تفریق مواد صادراتی
و ممالک خرید کشته به ملیون افغانی

۱۳۳۰

مجموع	اشبای متفرقه	بغله	روده	پوست بز و گوسفندی	قالین	زغیر	بغله خام	میوه تازه	بشم	قره قل	میوه خشک	اشبای مملکت غربی کشته
۲۱۵/۰	۱۲/۹	—	۰/۴	۰/۲	۱/۸	۰۰۰	۱۳/۰	۱۲/۷	۱/۷	—	۱۶۷/۳	—
۱۹۴/۱	۰/۳	۲/۱	۰/۹	۰/۴	۱۱/۱	—	—	—	۵۶/۶	۱۲۲/۹	۰/۷	۱۷/۰
۱۳۴/۱	۰/۲	—	—	۳/۱	—	۳۸/۱	۱۱/۳	—	۶۴/۳	—	—	۱۷/۰
۵/۳۸۱	۶/۹	۱/۹	۳/۱	۲/۷	۷/۸	۰/۸	۲/۴	۵۵/۲	۱/۲	—	—	۱۳/۳
۵۹/۳	—	۲/۵	۰/۹	۰/۳	۷/۴	—	۱۲/۹	—	۰/۳	۳۵/۵	—	—
۲۱/۹	—	—	۰/۲	—	۰۰۰	—	۲۱/۷	—	۰۰۰	—	—	—
۶/۰	۱/۴	—	۱/۱	۱/۱	۲/۰	—	۰/۴	—	—	—	—	—
۱/۷	۰/۱	—	—	—	۱/۶	—	۰۰۰	—	—	—	—	—
۱/۳	—	—	۰/۱	—	—	—	۱/۲	—	—	—	—	—
۰/۹	—	—	۰/۱	—	۷/۰	—	—	—	—	—	—	—
۲/۰	—	—	۰/۱	—	۰/۱	—	۱/۷	—	۰/۱	—	—	—
۲۳۱/۵	۲۱/۸	۵/۶	۶/۹	۱۲/۸	۳۲/۶	۳۸/۹	۶۴/۶	۶۷/۹	۱۲۴/۲	۱۵۷/۹	۱۹۸/۳	—

مجموع (—) ملیون (۰۰۰)

صادرات کشته (—)

مجموع

۱۹۸/۳

۱۵۷/۹

۱۲۴/۲

۶۷/۹

۶۴/۶

۳۸/۹

۳۲/۶

۱۲/۸

۵/۶

۲۱/۸

۲۳۱/۵

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

—

صادرات سال ۱۳۳۵ افغانستان به تفریق
مواد صادراتي و ممالک خرید گڼنده (به مليون افغاني)

۱۳۳۵

مردم	ممالک	هند	روسی شوروی	امریکا	برطانیه	پاکستان	جرمني	چکوسلواکیا	سنگاپور	جاپان	هالیند	سایر کشورها	مجموع
۲۹۶/۲	۱۵/۹	—	۱۵/۹	۲۸۲/۰	۹۷/۷	—	۰/۶	—	—	—	—	—	۲۹۶/۲
۳۳۰/۹	۶۷/۶	۲۱۷/۱	۶۷/۶	۴/۳	۱/۳	۳۱/۳	۰/۵	—	۸/۶	—	—	۲/۰	۳۳۰/۹
۱۸۸/۷	۱۵۵/۴	۰/۶	—	—	—	۲/۵	—	۱۱/۸	—	۱۶/۶	—	۱/۸	۱۸۸/۷
۱۷۴/۶	—	۱۴۱/۱	—	—	—	۳۳/۵	—	—	—	—	—	—	۱۷۴/۶
۱۵۲/۰	۱۱۴/۰	۶/۶	—	—	۰/۴	۰/۱	۰/۷	۶/۰	—	—	—	—	۱۵۲/۰
۵۲/۲	۲۶	—	۲۶	—	—	۲/۴	۲/۲	—	۸/۲	—	—	—	۵۲/۲
۵۰/۶	—	—	—	—	۳۲/۳	—	۱۶/۱	—	۰/۹	—	—	—	۵۰/۶
۳۹/۰	—	—	—	—	—	—	۲۷/۵	—	—	—	—	—	۳۹/۰
۳۷/۸	۳۷/۷	—	۳۷/۷	—	—	—	—	—	—	—	—	—	۳۷/۸
۷۷/۸	۶۴/۲	—	۱/۵	—	۰/۱	۴/۶	—	۴/۲	—	—	—	—	۷۷/۸
۱/۴۹۹/۸	۴۴۲/۸	—	۴۱۴/۳	۳۱۸/۸	۱۳۱/۸	۷۴/۵	۴۹/۰	۲۲/۰	۱۷/۷	۱۶/۶	۴/۰	۸/۲	۱/۴۹۹/۸

جمع (—) = (۰۰۰) کتزاز ۰/۰۵ مليون

۲۳۳۲۳۲۳	۲۶۹۶۲	۱۷۹۱۸	۲۱/۰۲۱/۳	۲۱/۶۲/۱۳	۳۴/۹	۴۳۹	۸۰/۵	۱۱۲/۷۹۳	۳/۳	۱۶۸/۴	۲۹۸/۲	۳۵۷/۳	جمع
۳۸۲/۲	۰۰۰	-	۲/۳	۱/۰	۰/۶	۰۰۰	۱/۲	۱/۸	-	۳/۳	-	ساير مسلك	
۳/۸	۳/۳	۱/۰	-	۰۰۰	۳/۰	۱/۰	۵/۵	-	۳/۰	-	-	چكو مسلك اكايا ۳/۰	
۱/۶	۱/۲	-	۱/۰	-	-	-	۲/۱	-	-	-	-	ايطاليا ۱/۸	
۰/۰۱	۳/۳	-	-	۰۰۰	-	-	۳/۲	-	۲/۰	-	-	لبنان	
۵/۵۲	۵/۷	۲/۰	-	۰۰۰	۲/۰	۰۰۰	۳/۳	-	۳/۰	-	-	برطانيا	
۳/۵۵	۱۶/۰	۸/۷	-	-	۱۰	۰/۳	۷/۳	-	۷/۳	-	-	امريكا	
۵۷/۸	۳۷/۰	۱/۰	۳/۳	۷/۰	-	-	۸/۸	-	۱/۹	۰۰۰	۰۰۰	جرمني	
۱۰۰/۰۰۱	۵/۱۱	۷/۳	-	۷/۳	-	۵/۰	۹/۲	۷/۵	۸/۳۵	-	۱/۳	چيان	
۱۳۲۱۷	۴۷۳	۳/۳	۱۱/۸	۱۳/۷	۱۶/۰	۲/۰	۵/۵	۱۱/۷	۰/۰	۰۰۰	۰/۰	پاكستان	
۹/۳۱۵	۳/۳۵	۳/۳	-	۰/۲	-	۳/۰	۶/۴	۳/۴	۲۰۰/۳	-	۱۲۷/۵	هند	
۵۱۳۷۵	۷۵/۰	۱/۲	۱۰/۵	۱۰/۱	۱۴/۳	۷۷/۸	۲۷/۰	۴۸/۰	۱/۰	۱۶۸/۴	۱/۰	روسيه شوروي	
جمع	مقرر ټه	چيني باب	ادويه باب	آلات مسي و برنجي	آهن باب	كزو لين	اشبای تعمير اتی	موتر تيز رفتار ولاړی	اشبای بنجار گي	چای	شکر	ابریشم	بار جهان نغي
													اشياء مملکت

واردات افغانستان به تفریق اشیا و مسالك فروش كننده به مليون افغانی

(۰۰۰) گیش از ۵۰۰۰۰۰۰ (-) ندارد

در اثر فراداد ها و معاهدات تجارتي درين چندسال در حجم نسبي تجارت ما با د يگر ممالک نيز تحولات قابل ملاحظه رخ داده باين ترتيب که واردات از ممالکيکه با آنها قرار داد های بهتري داريم نسبتاً افزايش يافته چنانچه واردات از اتحاد شوروي در سال ۳۰ تقريباً ۱۶ فيصد مجموع واردات مملکت را تشکيل ميداد در سال ۳۵ اين نسبت به ۳۵٫۹۹ فيصد رسيده .

واردات ما از بعضي ممالک مانند هند ، پاکستان ، امریکا ، و برتانيه که در سال ۳۰ باالتر تب : ۳۹٫۶ فيصد ۱۶٫۲ فيصد ۸٫۹ فيصد ۴٫۸ فيصد بوده بعد از يك سلسله صعود و نزول در سال های مابعد ، در سال ۳۵ از اين قرار بود : هند ۳۱٫۷ فيصد ، پاکستان ۱۴٫۴ فيصد امریکا ۴٫۰ فيصد و برتانيه ۱٫۶ فيصد . در سال ۳۳ تجارت با اينان نيز با اندازه قابل ملاحظه آغاز يافت .

نتيجه : از راه تنظيم صادرات و تمرکز سرمايه های ملي شرکت ها تاسيس شد موسسات کنترول شده (در مواقع بحران - قبل از آنکه دامنه آن توسعه يابد) اموال مورد احتياج مردم ذخيره شد .

و بمقاد عادي ده تا ۲۵ فيصد که حکومت تعين نموده بوده ب بازار کشيده شد براي کنترول عمومي و همچنان مراقبت و نظارت از مساعيل پترول - حمل و نقل و توزيع شکر و آرد به تصويب مجلس عالي و زراعت مجلس فوق العاده بنام مجلس عالي رفاه عامه پيمان آمد . در مواقع قلت توريد چاي ذريعه اطاق تجارت و توريد آرد از امریکا صورت گرفت . عايدات اسعاري از درك صادرات نيز افزود گرديد .

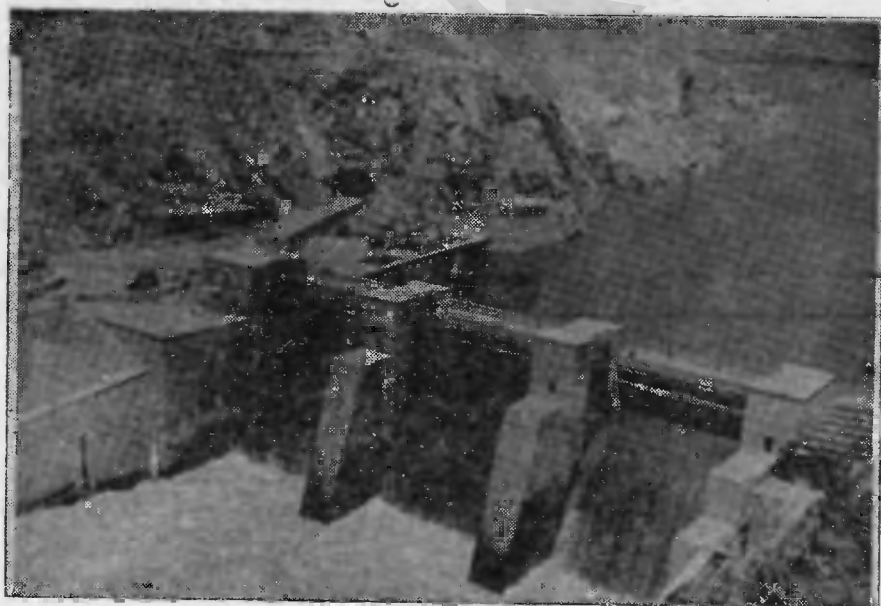
فعاليت انكشافی و روزافزون حکومت ، ايجاد كرد تا از يك طرف به تزويد صادرات به پردازد و از جانب ديگر تجارت را مطابق اقتضات اقتصادي ملي زير کنترول بياورد ، بدین منظور در تعرفه گمرکي تغييراتسي وارد آمد ، معاهدات تجارتي منعقد گشت - مقررات اسعار برای استفاده بهتر از حاصلات صادرات بمیان آمد .

برای تشويق و تنظيم صادرات ، بانک ها و موسساتي ، شرکت های صادراتي ، بانک زراعتي و رياست انكشاف مالداري جهت اصلاح جنسيت قره قل تشويق متود های عصري مسالداري ، تشخيص و تداوی امراض ، اصلاح علف چروآب ، داخل فعاليت شدو بالاخره حجم تجارت با اندازه معتنا بهي از دياد يافت .

در دامنه‌های جبال افغانستان میوه زارهای وسیعی وجود دارد

بند برق سروبی

خست باید تذکر داد و قتیکه از ادبیات معاصر سخن مبرانیم باید پایه‌ها و ریشه‌های آنرا در عصرهای نزدیک معاصر نیز ارائه کنیم تا به موضوع و اساسات آن روشنی انداخته شود و صورت تکامل جنبشهای ادبی که دوره‌های بیشتر آغاز یافته و شالوده آن ریخته شده، نمایان گردد و موضوع بریده و قطع شده بنظر نیاید

از سویی هم تکامل تاریخی ادبیات معاصر مطالعه شده باشد. باین منظور درین رساله از ادبیات مشهور و منظوم افغانستان در دوره قبل از استقلال، آنجا هیکه برای استرداد آزادی مجاهدین میگردید سخن زده انگیزه‌های آزادیخواهی را در نشر و نظم آندور دیده در ضمن آنکه علل بوجود آمدن ادبیات معاصر را می‌یابیم از نهضت جدید ادبی و عرفانی مملکت در دور پس از استقلال بحیث جهت‌یابی وضع ادبیات آندور و نقش موسسات فرهنگی و نشرات خاصه سهم معارف و تاثیر آنرا در ادبیات مطالعه کردیم با تکامل امروزی ادبیات و هنرهای افغانستان موضوع را ختم میکنیم

نگاه اجمالی:

افغانستان از آن کشور هایست که تاریخ فرهنگی آن با دوار باستان میرسد و در بین دور های پیش از اسلام همین کشور مهد فرهنگهای ویدی، اوستایی، گریکو باکتریان و گریکو بودیک بود پس از اسلام مدنیتهای دورغز نوی و تیموری در همینجا زاده شد و نشوونما کرد که با بصورت تکامل ویرت های اوستیک از سنن باستانی این مملکت بشمار می‌آید. تحول و انکشاف فرهنگی مملکت در عصر حاضر از ایس آغاز یافت که مردم برای استرداد آزادی از نتیجه استعمار بریتانیا آزادی داشتند. چریده «سراج الاخبار» بزرگترین وسیله این تصور بود که در رشته نویسندگی، شعر و ادبیات و تصویر خلق از نگاه تاریخ و فرهنگ و دنیا و نشر دیوم جدید سنگهای نخستین این نهاد را برنگذاشت که پس از استرداد استقلال نیز به دست زدای ادبانه یافته، معارف و مدارس جدید تعداد زیاد تا بسش شد و کتابهای بشمارای برای آن تالیف ترجمه و طبع شد. باین اساس محدود طرز زای جوان پندش و نویسندگی امروز نام نهادیم در دور پس از استقلال جنبش معاصر در رشته تکامل ادبیات و هنرها از قبیل شعر و موسیقی، نقاشی و تیاتر پدید آمد که در ابتدا مخصوصاً در ایام تعطیل جشن استرداد آزادی اثرهای وطنی سرود می شد. تمثیلهای تیاتر و انشاد موسیقی صورت می‌گرفت و روزنامه‌ها و مجله‌ها بنشر آثار نشر و نظامی پرداختند که نویسندگان جوان آنروز امروز زاستادان این رشته اند: از قبیل بیستاب، شاپیق، سلجوقی و داوی.

انجمن ادبی بوسیله اعلیحضرت محمد نادر شاه تاسیس شده که بعد انجمن تاریخ، انجمن پښتو، انجمن آریانا دایرة المعارف و شعبه های نشرات ریاست مطبوعات و خبرگزاری باختراز آن بوجود آمد و صورت مرکزی آن متأسفانه از بین رفت. انجمن ادبی باوجود بزرگترین فاضلان و عالمان و نویسندگان و شاعران و اهل هنر مملکت کانون فعالیت های فرهنگی گشت که مجله زیبای «کابل» ازین مرکز منتشر میشد که برای ده سال چه از نظر صحافت چه از نظر مطالب عالی ادبی و تاریخی، تحقیقی و ذوقی عکاسی و نقاشی رشک دنیای فارسی زبان بود همچنین رساله ها و کتابهاییکه ازین انجمن انتشار می یافت از عالیترین آثار ادبی و تحقیقی بحساب می آمدند.

(۱) دور پیش از استقلال تا ۱۳۹۸ شمسی

طایفه ادبیات معاصر

روح و تصریحاً ضر:

دولت ابدالی افغانستان که ربع قرن را مصروف فعالیت های سیاسی و نظامی و دوباره بدست آوردن خاکم ای از دست رفته مملکت بود، کمتر توانست بترقیات علمی و ادبی و اقتصادی بپردازد. تیمورشاه کمتر توانست کاری از پیش ببرد. شاه زمان بیشتر در فکر تسخیر تمام هند بود. شاه محمود و شاه شجاع نیز بنا بر خدعه ها و سیاست های اجانب در خانه جنگی بسر بردند. از مختصات قرن سیزده هجری یکی آن بود که سلطنت از خاندان سدوزائی بخانواده محمدزایی انتقال یافت.

دیگر دخالت انگلیسهاست بامور داخلی و سیاست افغانستان که ملت مجبور گشت بمدافعه و حفظ استقلال بپردازد و جنگ های افغان و انگلیس بزرگترین نمونه های شجاعت افغان را در تاریخ بخط درشت ثبت کرده است. بدین طریق دور محمد زاینها روی برفته دور مجادله و مبارزه با اجانب است در راه استرداد آزادی که باین منظور افغانستان برای یک قرن صحنه آتش و خون بود. همینکه برادران محمدزایی پس از جنگ های خسته کن دامیر دوست محمدخان را بیاد شاه ای انتخاب کردند، سنگ های اول وحدت افغانستان کم و بیش ریخته شد و امیر و مصوف در بیست سال سلطنت خود فرصت را برای اصلاحات مدنی تا حدی آماده کرد.

وضع علم ادب: بنا بر جنگ های خارجی و ثقافت های داخلی، پس از سقوط سلطنت تیمور بیان تا نهضت ادبی و مدنی دور اخیر روی برفته مدارس قدیم که در آن علوم قدیم و عربی از قبیل فقه، تفسیر، حدیث، منطق، حکمت، طب، هیات و ریاضی تدریس میشد محدود شده تا ایفات هم بهمان آثار گذشته منحصر و را کدماند و وسایل تحصیل و تشویق علوم ادبی از بین رفت. محصلان با ذوق بممالک ماوراءالنهر، هندوستان ایران، عراق، مصر و سایر ممالک عربی زبان مسافرت میکردند. در مدارس انگشت شماری که بود فقه حنفی صرف و نحو، بعضاً حدیث و گاهی هم حکمت قدیم تدریس میشد.

اطفال در مساجد قرآن کریم، و کتاب های پنج کتاب، غزلیات حافظه، گلستان و بوستان سعدی، انوار سہیلی کاشفی رادربان دری و از کتب پښتو رشیدالبیان، فواید الشریعه، رحمن با با، فتح خان، سیف الملوک و از کتاب های عربی صرف بهائی، خلاصه، قدوری، منیه، مستخلص و برخی دیگر را می آموختند طیبیان کتاب های طب عربی را نزد ملاحای عربی دان که طیب نبودن فرامی گرفتند و محاسبان رساله های خلاصه الحساب، و انشاء ترسل را میخواندند.

در شهر هامردم باسواد، داستانهای شاهنامه فر دوسی، یوسف زلیخا، اسکندرنامه نظامی، امیر حمزه شهزاده ممتاز و چهار درویش را بیشتر مطالعه میکردند و برای شاهنامه خوانی محفل مخصوص با تشریفات منعقد میشد. مردم بیسواد داستانهای ابومسلم خراسانی و غیره را از زبان قصه خوانهای سر بازار می شنیدند. در روستاها افسانه های چهار بری و ورقه گلشاه خوانده میشد. صوفیان و اهل معرفت مثنوی مولوی، غزلیات حافظ، قصص الانبیاء، تذکره الاولیای عطار، معارج النبوت و ادیبان کلیات بیدل، یوسف زلیخا تاریخ فرشته و روضه الصفا میرخواند را مطالعه میکردند. شاهان کتابخانه های مخصوص و افسانه گوینان و کتابخوانان حضور داشتند. غالب این کتابها بهمان سبک دور تیموری یا نسخ قلمی بودند و یا کتابهایی که در هند و ماوراءالنهر و غیره بچاپ سنگی رسیده بودند.

علوم قدیم رو با انحطاط میرفت. علوم جدید که صورت و وضع دنیا را تغییر داده بود، هنوز داخل نشده بود و در مملکت نه یک مکتب جدید، نه یک درسگاه عالی و نه یک کتابخانه عمومی و نه یک موسسه علمی وجود داشت.

اینست که درین دوره فترت تعداد اشخاص عالم و فاضل در سراسر مملکت کم بود، عالم و فاضل بزرگ یا شاعر و هنر مند زبردست چون دور تیموری افغانستان دیگر دیده نمیشد البته فردی مانند سید جمال الدین افغانی یادگیری استثنا است.

در طی این دوره در شعر و نظم نیز فتور ادبی رخ داد. هنرهای خطاطی، تذهیب و نقاشی رو بسقوط بود. غزلها بتقلید متاخران غالباً بسیار سست و میتدل و قصاید کمپایه و کم مایه سروده میشد. نثرها غالباً بیکنواخت و تقلیدی و فاقد متانت و سادگی قدیم و خالی از صنایع بدیعی و تکلفات دوره متوسط بود. ساده نویسی فصیح متاخران و دوره جدید نیز دیده نمیشد.

با اینهم حس و ذوق بدیعی ملت تماماً از میان نرفته یک تعداد شاعران، فضلان و اهل ادب و علم پدید آمدند که نه گذاشتند روشنایی علم و ادب در کشور خراسان که روزی کانون فضل و علم و فرهنگ آسیای میانه بود، خاموش شود. البته این آثار بیایه و مایه گذشتگان نمیرسید و بخشی ازین آثار بنا بر اغتشاشات و جنگهای خارجی و داخلی نابود شده اند و آنچه هم مانده گاهی آثار قابل اعتنایی در آنها وجود دارد.

اصلاحات مدنی و فرهنگی امیر شیر علی خان ۱۲۷۹-۱۲۹۶ هجری:

منور و دارای معرفت بود و از تحولات دنیای خارج آگاهی داشت و مخصوصاً انقلابات صنعتی در اروپا در امر شیر علی خان که شخص جریان بود و از آن اطلاعی بهر سانیده در صد شد تا یک کشور رنگ و رخ تازه ای باشد و بزرگترین موسس مدنیت و تحولات صنعتی کشور بشمار میرود و این درست معاصر همان دوری بود که جایان بتحول و اتخاذ مدنیت غرب آغاز کرد.

امیر شیر علی خان برای نخستین بار مطبعه های چاپ سنگی از هند وارد کرد که با آن کتابها، اوراق دولتی جریده، و سایر مطبوعات را بچاپ میرسانید. این مطبعه ها در شهر کابل دایر شد که یکی آن بنام «مصطفیاری» و دیگر بنام «شمس النهار» بود و بسیار ممکنست که چاپخانه های دیگری نیز وجود داشته است درین چاپخانه ها آثار و کتابهای ذیل طبع و نشر شده است:

۱- یک مجموعه حاوی مقدمه طولانی از طرف عبدالقادر و وقایع جنگ روس و عثمانی که از «تایمزلندن» در ۹۰ صفحه ترجمه شده بود بنام و عظنامه بزبان دری.

۲- اصول وقواعد عسکری با نقشه ها و اشکال و افراد نظام در حال تمرین نظامی بزبان دری و مطبوعات عسکری که از اندلیسی به پشتو ترجمه شده بنام «وعظ» که منصبداران برای افراد عسکری قرائت میکردند در ۷۹ صفحه باهتتام میرزا محمد صادق در مطبعه مصطفی وای طبع شد .

۳- شهاب ثاقب، در ردوها بیها بود و خود امیر شیر علی خان نیز شرحی درین رساله نگاشته است .

۴- کتاب «ذخیره الملوك» با شرح آن .

۵- کتاب «فتاوی برهنه»

۶- مکتبهای پوسته، کاغذهای رسمی و تعلیماتنامه های دیگر نظامی و جراید .

گذشته از توریچا پخا نه ها و توزیع وسایل طبع و انتشار کتاب و نشرات ، يك سیستم منظم پوسته در مملکت جریان یافت و مکتبهای پوسته بطبع رسید و موسسه پوسته رسانی رادولت بعهده گرفت .

بعلاوه يك مکتب عسکری تاسیس شد تا برای قشون دولتی که پس از این بصورت منظم تشکیل یافته بود، منصبداران تعلیم یافته و تربیت دیده تهیه کند و پروگرامها و برنامه هایی در قشون عسکری ، علم و ادب برایشان ترتیب یافته و تعلیماتنامه و کتابهای درسی شان بچاپ رسید و این اولین مکتب مرتب عصری است که در ممالک افتتاح شد . نامها و القاب عسکری و قومانده های لشکری همه بزبان پشتو برگردانده شد تا مختص با افغانستان باشد .

شهر بالاحصار که یکی از ارگهای شاهی با بروهما یون از شاهان مغولیه هند در کابل بود، در زمان شاهان سدوزایی ، تیمور شاه ، شاه شجاع و شاه زمان هم ارگ و مقر شاهی بشمار میرفت ، مرکز سلطنت قرار گرفت و غالب اداره های دولتی و مرکز مطبعه و روزنامه شمس النهار آنجا بود . تا آنکه در جنگ اول افغان و اندلیس انگلیسها آن شهر را با خاک یکسان کردند و امروز جز برخی دیوارها و برج چیزی از آن نمانده است . اخیراً محمد نادر شاه شهید دارالفنون حربی «حربی پوهنتون» را برای تربیت منصبداران اردو در همانجا بنا کرد و عمارت عالی شانی آباد شد .

امیر شیر علی خان يك شهر عصری در حوضه شمال غربی کابل تاسیس کرد و آنرا بنام خود «شیر پور» نام نهاد این شهر که در نخست بیشتر برای رهائش عسکری بود بعد مانند بالاحصار بوسیله انگلیسها خراب شد و پس از يك قرن امروز باز آ قسمت شهر که بصورت عصری در آمده ، به «شیر پور» موسوم است .

در دور امیر شیر علی خان آثار و نشانه های انقلابات صنعتی که در اروپا در همین عصر رخ داده بود، ظاهر شد . فابریکه های حربی برای ساختمان آلات حربی از قبیل توپ ، تفنگ ، باروت و امثال آن در کابل افتتاح شد که نمونه توبهای آن تا هنوز دیده می شود .

روزنامه شمس النهار و مجله ای بنام (کابل) برای نخستین مرتبه روزنامه و مجله را با افغانستان آورد .

روزنامه شمس النهار :

نخستین روزنامه افغانستان است که درین عهد از سال ۱۲۹۰ هجری ماه یکبار و بعد دوبار با انتشار پرداخت . این نامه در شانزده صفحه دارای مقالات اجتماعی و خبرهای خارجی و داخلی بنگار ندگی قاضی عبدالقادر پیشاوری باهتتام میرزا عبدالعلی در مطبعه شمس النهار در بالاحصار کابل طبع و نشر می شد این نامه نخستین روزنه ایست که از جهان خارج بروی افغانستان باز شد و در تنویر اذهان مردم انگیزه مهمی بود . این نامه برای چند سال بیهم انتشاراتی کرد که بعد بوسیله حملات انگلیسها مکتب، روزنامه و مطبعه و تمام وسایل مدنی از بین رفت و تاریکی طولانی محیط کشور را فرا گرفت .

نگارنده آن قاضی عبدالقادر پشاورى قوم یوسفزی بود. وی در زبانهای دری، پشتو، اردو و انگلیسی ماهر بود و ذوق شعر نیز داشت. در دربار امیر شیرعلیخان مصاحب پادشاه، منشی عسکری، سر کرده فابریکه‌های حربی و هم‌نویسنده اکثر مقالات و وعظنامه‌های عسکری و مدیر روزنامه شمس‌النهار بود که در تحولات ادبی و عسکری آن روز مؤثر و مورد پراسراری بود. کلمات انگلیسی را بتقلید هندوستان داخل زبانهای دری و پشتوی افغانستان نمود و در عصر امیر عبدالرحمن‌خان بصورت حیرت‌انگیز از کابل فرار کرد.

گذشته از بن یک رساله بنام (کابل) بصورت مجله از بالا حصار نشر می‌شد که در آن نیز گزارشهای دولتی و قشون انتشار می‌یافت. نقل یک خبر داخلی از روزنامه شمس‌النهار:

ترقی مدارج افغانستان

قدیمان خود را بر افزایش قدر که هرگز نه بینی ز پرورده غدر چونکه از عرصه دراز منظور نظر کیمیا اثر بندگان اشراف امیر صاحب بهادر خلدالله ملکه چنان بود که اشخاص که از قدیم معروف خدمات بوده در انجام امور مامور خود کوتاهی نوزیدند و بی‌امون آبیاری شجر بی ثمر غداری نگردیده علی‌الدوام سرشته اخلاص را از دست ندادند ترقی او شان بمناسب جلیله کرده شود. و نیز چونکه الحال نظم و نسق مملکت بنسبت سابق زیاد گردیده ترقی و رفاهیت و امنیت رعایا بظهور رسد. بنا بر ظهور خیال مبارک بتاريخ ۲۵ رمضان المبارک یوم دوشنبه ۱۲۹۰ ترقی اشخاص ذیل بمناسب رفیعه بظهور رسید . . . . .

(۲) گارنامه‌های آزادیخواهی در ادبیات ما

ادبیات رزمی و حماسی منظوم:

روی هم‌رفته بنا بر جنگهای مسلسل و حملات متداوم که از دور هوتکیها باینطرف در کشور دیده می‌شد و مردم همواره از وطن و آزادی آن در دفاع بودند و نمی‌گذاشتند استعمارطلبان بمنظورهای خود برسند از سویی دیگر اهل استعمار نیز برای پیشبرد آرزوها و آمال خود کار می‌کردند؛ در نتیجه روحیه ای بوجود آمد. یک‌راه و روش جدید را در ادبیات پیش گرفتند و آن ظهور ادبیات حماسی و روح تاریخ نویسی بود تا بدینوسیله مردم را با گذشته و آینده پیوند نموده از یکسو شجاعتها و فداکاریهای گذشته و اسلاف بخاطرشان داده شود که بیشتر بمجادله و مبارزت تشویق شوند و از سوی دیگر شمه‌ای از کارنامه‌ها و مجاهدتهای شان برای فرزندان شان سرمشق و نمونه بماند.

همان بود که جنگهای صدساله بین افغانستان و انگلیس مجدداً روح رزمی و حماسی دور غزنوی را در قالب ادبیات شفاهی و تحریری افغانستان چه در زبان دری و چه در زبان پشتو داخل کرده آثار زیادی در ترانه‌های ملی و محلی بیان آمد که در شهرها و روستاها خوانده می‌شد.

این رشته کتنا بهارا ممکن است بدو بخش اژهم تفریق کرد یکی جنگنامه‌های منظوم یا ادبیات حماسی دیگر کتابهای مرتب تاریخی نشر که ذیلاً نخست بتاریخهای منظوم می‌پردازیم:

اکبرنامه حمید کشمیری:

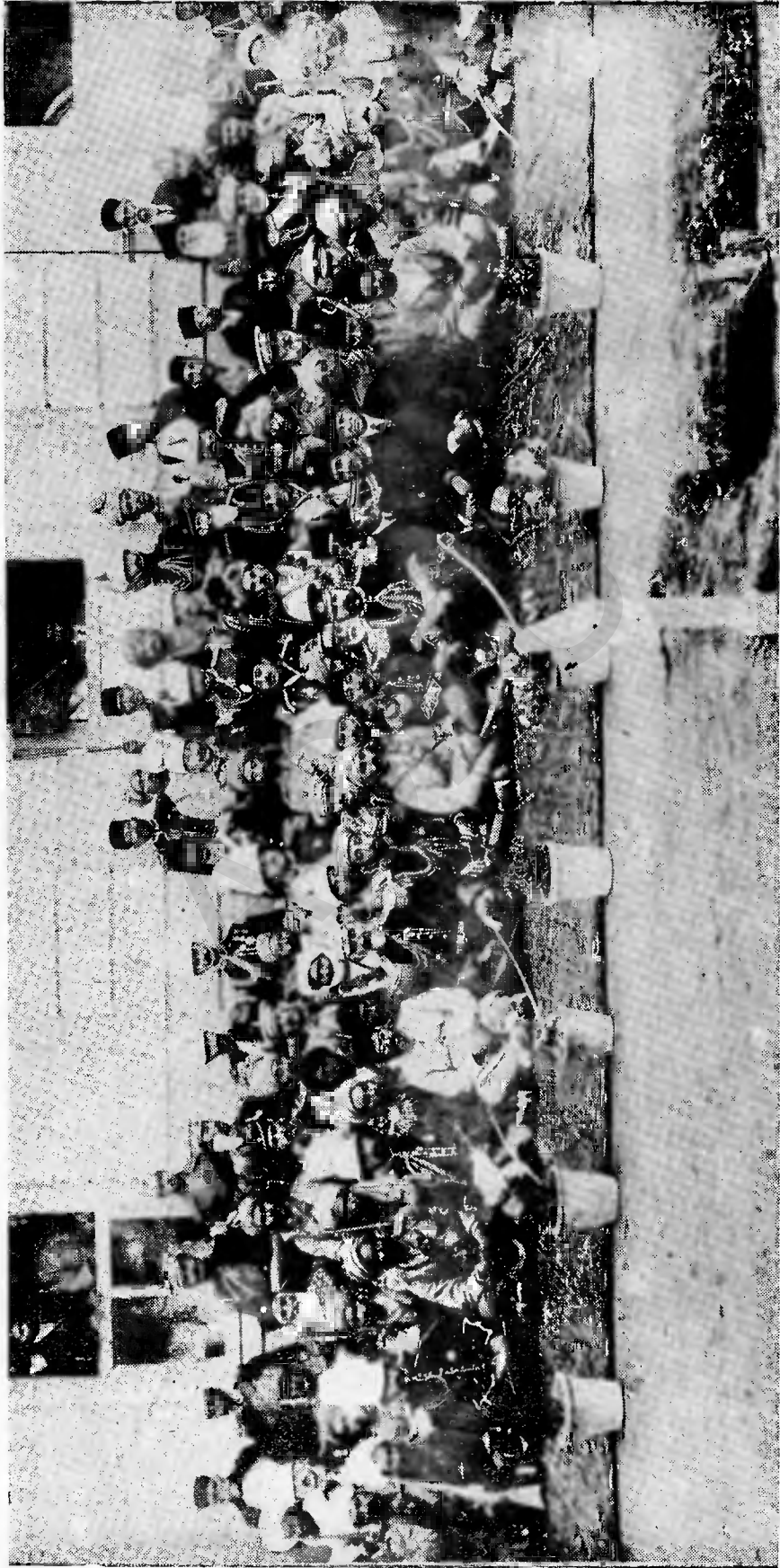
حمید یکی از شاعران حساس قرن سیزده هجری است. وی جنگهای اول افغان و انگلیس را که در سال ۱۲۵۵ قمری (۱۲۳۰ هـ) صورت گرفته، بنظم آورده رشادتهای تاریخی قهرمانان افغانستان را یاد میکند و کتاب را «اکبرنامه» نام کرده است. وی حقایق را با کمال صراحت اظهار داشته و امید

هیچگونه صلحه وسیم بوده است. اکبرنامه در روح خوانندگان خود در افغانستان و هندوستان تاثیر گرمی کرد و ممکنست این کتاب را شاهنامه قرن نوزدهم افغانستان خواند، که فصل معاصر شاهنامه فردوسی می تواند حساب شد. این کتاب در سال ۱۲۶۰ دوسال پس از فتح افغانستان و پیش از مرگ قهرمان ملی افغانستان وزیر اکبرخان غازی در بحرمتقارب سروده و تمام شد که اخیراً چاپ شده است. مقایست این کتاب از نظر بختگی و ارزش ادبی با شاهنامه از نظر دور میماند اما از نظر تحریک و انگیزختن روحیه ملی و دادن پند و اندرز و سبک شعری همان راه رارفته است.

کشته شدن برنس و بغارت شدن خزینه فرنگیان و جوش عوام بر فوج فرنگی در کابل

سرانجام کارش بد آید به بیش
کم آزار بیند کم آزار مسرد
بخود نیک خواهی بکس بدمباش
ولسی بردهد عاقبت نیک زشت
بد یدند بسیار اندک سیاه
که ای هو شیاران نام آوران
ترنم نبوش و صراحی بدست
ازین به دگر وقت باشد کدام
تجمل گزیدن زنده بپیر نیست
شکار از کف و وقت بیگه شود
بسازید کارش بوقت سحر
که تا شوید از چشم او کحل خواب
خوانین نهادند بر سینه دست
سحر گزیده فرو کوفت کوس
سیوم خان اسکندر نیک نام
به جمع اچکز ایمان دلیر
سوی مسند خاص برنس شدند
نه در بند بدخواه در بند بود
که اکثر شب کردی آنجا مقام
به نرمی بر آوردش از خواب ناز
که شد گرم بازار جنگ و ستیز
تو گویی جهان را بهم بر شده است
بجستی دو دستی تبر می زنند
چو شمشیر او طبع او کنند شد
چو طفلی که آشفته خیزد ز خواب
چه جک میزنی خاک اندر دهن

بدی می کند هر که کر دار خویش
چه خوش گفته است آن نکو کار مرد
چو جو بی نکو تخم نیکی پیاش
بود خو شنما تخم وقت کشت
خوانین کابل چو نزد یک شاه
محمد زمان گفت با یوران
ملک کم سیه لاتهه جنگی است و مست
نشسته است «برنس» بمجب تمام
زمان دیر شد جای تا خیر نیست
مبادا که خر گوش آگه شود
بتازید بر برنس بد گهر
ز تیغش بیاشید بر چهره آب
به ایجاب حرف صلاحی که بست
بقصد شبخون شب چو ن خروس
محمد امین و عبید السلام
دگر خان عبدالله نو شیر
روان در زمان با سه صد کس شدند
چو آنجا رسیدند در بند بود
وزیر ملک خان عثمان بنام
بیامد بسا امین برنس فر از
بدو گفت برخیز و بگر یز تیز
چنان موج زن سیل لشکر شده است
همه حلقه بسته بدر می زنند
چو برنس شنید این خبر تند شد
ترش کرد پیشانی از خشم و تاب
به تند پیش گفت ای پریشان سخن

مجلس بزرگیکه به مناسبت بازگشت و فغانه سیه سالارغازی محمدنادر خان (علیه حضرت شهید رحمة الله علیه) کد برادران رشید شان از معاً ربه استقلال، از طرف شاه
در کابل ترتیب یافته بود

مرحوم صالح محمد خان سپه سالار قوماندان
مجاز شرقی

کرا زور وز هره که از خشم و ناپ
کجا دست افغان پذیرد قرار

ز جرأت کشد تیغ بر آفتاب
که تیغ آورد در کف ریشه دار

مجاربه کابل:

وقتی که اکبر نامه حمید کشمیری منتشر شد انگلیسها از راستگویی وی بجان برنجیدند و شاعر تجارت پیشه ای را تقویت کردند تا منظومه دیگری در موضوع جنگ اول افغان و انگلس انشاد کرد و آنرا بر فور چاپ کردند و منتشر نمودند اما چون تبلیغی بود و مانند اکبر نامه نبود، زود پزمرده شد این شاعر تجارت پیشه قاسم علی نام داشت و از شاعران قرن ۱۳ بود کتابش «مجاربه کابل» نام دارد این اثر از دو نظر بتاریخ ادبیات ماتهراً مربوط است یکی آنکه تاثیر و عکس العمل اکبر نامه یا شاهنامه قرن ۱۹ افغانستان است دیگر اینکه اینچنین حوادث افغانستان و جنگ آوریهای ما از نظر دشمن ثبت است که دانستن نگاه نظر آنها بفرزندان مملکت مهمست و از خلال آن شجاعت و داریهای مردم افغانستان هویدا است این کتاب نیز بروش و سبک شاهنامه نوشته شده همان کلمان و ترکیبها را بکار برده است مجاربه کابل در سال ۱۲۶۰ قمری تدوین و در سال ۱۲۷۲ در آگره چاپ شد و مدح ملکه و یکتور یا چنین میپردازد:

بنام شاهنشاه باتاج و گاه	جهاندار و یکتور یا یاد شاه
خداوند اورنگ فرماندهی	فروغ شبستان شاهنشاهی
به تن جان پاک و چو عیسی بجان	چو دریا بدست و بدل هم چو کان
بعفت چو بلقیس و الا نژاد	چو مریم بیا کز گمی پاک زاد
بفیر و زی شاه فیر و ز فر	سرا یا جو این نامه شد پر گهر
ستایش به یزادان که انجام یافت	ظفر نامه عنوان او نام یافت

جنگنامه و شاعر گمنام وی:

آغاز دور حماسی حاضر از تاریخ وقوع جنگ اول افغان و انگلیس است که کتابهای اکبر نامه و مجاربه کابل را بمیان آورد. جنگنامه نیز رساله دیگری است که بیشتر بخشهای آن در کابل و از طرف یک شاعر ملی سروده شده که اسم این شاعر هنوز مجهولست، جز اینقدر از وی ندانیم که وی از اهالی قریه ده یحیی واقع دشت منار، یک فرسخی کابل بوده است و هم ممکنست این کتاب اثر چندین تن باشد که در یک جلد جمع آمده است برخی حدس میزنند که ناظم کتاب میر فیض الدین بن میر امام الدین احمد متخلص به درویش بن شیخ سعد الدین احمد انصاری کابلی (معروف بحاجی صاحب یا به ماریا کن قریه ده یحیی) میباشد.

جنگنامه در هفت باب نظم شده و بیان میدارد که چگونه نایب امین الله خان لوگری، مجاهدان برجسته کابل را جمع کرد و بخانه الکزنند ربرنس انگلیسی در کابل حمله کرده او را با همراهایش از تیغ کشید و سه فوج انگلیس بجنگ تپه بی بی مهر و مجبور گردید ۵۰۰۰۰ لارده (لات) انگلیسی بیا دهند و ستان گریه کرد در جنگ دیگر شمس الدین غازی بردشمان تاختند و جنرال بزرگ انگلیسی کله خورد پس ازین کار نامها وزیر اکبرخان که بماورا انهر رفته بود وارد شد و مردم رشید غلزی (خاجای) قشله انگلیس را محاصره کردند و منصبدارن انگلیس را کشتند. در جنگهای ۱۲۵۷ سرکردگان انگلیس با صدهزار عسکر در هر کنج و کنار از بین رفتند در هر قسمت مملکت جنگهای متعددی صورت گرفت، تا اینکه لشکر انگلیسی آنچه از شمشیر مانده بود کابل را ترک کرده بطرف جلال آباد حرکت کردند و هزار لشکر انگلیس در ضمن راکشته شد و زنان اردورا اسیر دادند و از همه تنها یک هزار نفر بجهد لیک رسید یا بصورت تمام حوادث

را تارفتن و وزیر اکبر خان در انمان و روابط مخفی انگلیسها و شاه شجاع شرح داده، در ختم از تخلیه افغانستان
بوسیله انگلیسها و آمدن دوباره امیر دوست محمد خان وصف میکند :

جنگ تپه بی بی مهرو:

یا پیر شا یسته تازه رنگ	بگو قصه آندویم باره جنگ
که در کا بل افتاد غوغا چرا	شده قرب چرادشمن از دها
چو گفتی بگو گویمت ای جوان	که هر جا بود قوم ترسا بیان
همه دشمن دین پیغمبر است	کس گره او دوست شد کافر است
مسلمان کمر بسته یکسر بکین	بجنگ آمده از بی غور دین
ترا هم اگر است ایمان قوی	بیا بد که بر جنگ کافر روی
بیا بشنو آنرا که نشنیده	بفهما ننت گره نفهمیده
یک روز «لات» آن سگ کینه ور	که او بود سرخیل فوج کفر
بچو نی دلش چو بسیار تنگ	بر آورد لشکر به آهنگ جنگ
همه لشکرش بود تاسی هزار	بیاده، ده و بیست بودش سوار
بچا بک عنان سیه بر کشید	سر پشته بی بی مهرو رسید
به پشته رسید هر طرف فوج	چو دریا همیزد بهر گوشه موج
ز سوی مسلمان یکی صف شکن	همان عبد الله خان بل تیغ زن
بهرای فوج خود آمد ز زیر	بیلا بر آمد چو گرگ دلیر

تاریخ نویسی و تاریخ نویسان :

در سلسله کتابهای تاریخی که تعداد محدودی به ما رسیده از بهترین آنها نویسندهگان شان با صورت
تکامل تاریخ نگاری یاد میکنیم :

۱- میرزا یعقوب عالی خانی کابل که در سال ۱۲۶۸ تولد شده، و در بلخ نشو و نما یافته در میهنه جزو نامورین
محللی بود و بعد سفری بسمرقند کرد و در آنجا بسال ۱۳۰۷ قمری کتابی در دو جلد در تاریخ افغانستان
و شروح حال خودش نوشت، جلد اول آن بنام پادشاهان متاخرین افغانستان بدست است و از طرف انجمن
تاریخ نشر شده است. این کتاب دارای هفت باب و یازده فصل حاوی وقایع تاریخی دوره محمد زایی
افغانستان از آغاز دور امیر دوست محمد خان تا آغاز دور امیر عبدالرحمن خان را در بر میگردد از نظر
ادب و لفظ و اسلوب آفقد عالی نیست و ارزشی ندارد از حیث تاریخ و مراعات بیطرفی در آن البته مهم است
۲- نور محمد قند هاری متخلص به نوری که در پنجاب و لندن نیز مسافرت کرده در بار امیر شیر علی خان
نیز بسر برده. در سال ۱۲۸۷ کتاب گلشن اما رت در درشش باب و چهل و سه فصل ۲۶۵ صفحه راجع بتاریخ
دوره یادشاهی امیر شیر علیخان تا سال ۱۲۸۷ قمری نوشته است. نثر آن عالی نیست از نظر تاریخ نویسی
نیز یکطرفه و چاپاوسانه نوشته شده است. این اثر نیز با اندک تصرف در کلمات و عبارات از طرف انجمن
تاریخ نشر شده است :

۳- سلطان محمد خالص ابدالی از نویسندگان قرن سیزدهم هجری افغانستان است و در سال ۱۲۸۱
در زمان سلطنت امیر شیر علیخان بنوشتن تاریخ سلطانی آغاز نمود و همینکه حکومت محلی سردار محمد
ایوب خان در هرات و قندهار خاتمه یافت، کتاب تمام و نشر شد. وی درین کتاب و قایع تاریخی

افغانستان را قسماً تا سال ۱۲۷۹ ق. نوشته است از ماخذ وی گر امر گولدمیت، مسرت - الر ضیه، سارجن ملکم، معزن افغانی، ترک شاه شجاع، فرشته و جام جم و جهاننگشای نادری اند. کلاموی راجع بانقلاب کابل برضد اشغال انگلیس از نظر ادبی دارای ارزش است.

تاج التواریخ: اساس این کتاب خاطرات و شرح حال امیر عبدالرحمن خان است که خودش از صباوت و آغاز زندگی اش در افغانستان بعد ایام مسافرتش در ماوراءالنهر تا روز حرکت از خوقند و رسیدن ببندخشان نوشته سپس در کابل بنام پندنامه دنیاودین چاپ شده ولی منشی سلطان محمد هند و ستانی که در کابل مستخدم بود یک نقل پندنامه دنیاودین را سرقت کرده از افغانستان فرا کرد. و کتاب مذکور در یک جلد بزبان انگلیسی ترجمه و منتشر ساخت و یک جلد دیگر از وقایع مربوط به افغانستان را نیز بان افزود. سپس غلام مرتضای قندهاری (از افغانستان) که نویسنده گان و مترجمان دوره امیر عبدالرحمن خان است و در وقت هند انگلیسی خدمت می نمود زمانیکه نایب قونسل انگلیس در مشهد بود دو جلد کتاب انگلیسی مبنی بر واقعات و سوانح امیر عبدالرحمن خان را که منشی سلطان محمد نوشته در لندن چاپ کرده بوجه فارسی روان ترجمه بنام تاج التواریخ در مشهد به چاپ رسانید و منتشر کرد ترجمه فارسی غلام مرتضی قندهاری ساده و زیباست اما کتاب آنقدر موثوق و قابل اعتماد نیست.

- سراج التواریخ: این اثر بفرمان و تشویق و تصحیح امیر حبیب الله خان شهید، وسیله میرزا فیض محمد غوری که از منشیان و نویسندگان آندورانست نگارش آن در سه جلد آغاز یافت و مولوی عبدالرؤف و منشی عبداللطیف از مصححان آن بودند. جلد اول و دوم آن با بحث از وقایع تاریخ دولت ابدالی افغانستان دوره حکومت محمد زائی در کابل طبع و در یک وقایع نشر گردید. جلد سوم آن حاوی تاریخ عهد امیر عبدالرحمن خان از جلوس او تا سال ۱۳۱۴ قمری یعنی پنج سال قبل از ختم شاهی امیر موصوف در مطبعه ماشین خانه کابل بطبع رسید اما نشر نشد. با آنهم برخی اشخاص توانستند مجادات آنرا بدست آورند. جلد چهارم که مشتمل بر تاریخ دوره سلطنت خود امیر حبیب الله خان بود چون میرزا فیض محمد مایوس شد نگاشته نیامد. این سه جلد نظر اسلوب نگارش تاریخ دارای نواقصی است در تدوین دوره محمد زائی از دیدنها و شنیدنها خود نیز استفاده کرده. از نظر سبک و ترتیبی بمرات بهتر از کتابهای تاریخ سابق الذکر در همین فصل میباشد:

میرزا فیض محمد در سال ۱۳۰۸ در اغتشاش سقاو کشته شد.

سایر نشرات و تالیفات عهد امیر عبدالرحمن خان:

در عصر امیر عبدالرحمن خان با ادامه عصر امیر شیرعلی خان چایخا نه های سنگی زیاد شد اما نشرات جدید روز نامه و جریده صورت نگرفت. مطابع سنگی کابل دریندور عبارت بودند از مطبعه سرکاری (دولتی) مطبعه ماشین خانه مطبعه کابل مهمترین آثاری که دریندور غالباً با اهتمام منشی عبدالرزاق و مجر محمد عظیم بطبع رسید اینها است.

۱- آینه جهان نما: منتخباتی از کلیله و دمنه.

۲- نصایح نامه: گفتار امیر موصوف.

۳- دیوان اشعار عایشه درانی.

۴- رساله امراض اطفال.

۵- کتاب مساحت.

۶- ترغیب بالجهد: تالیف عالمان کابل برای حفظ روح سلحشوری و دفاع از وطن.

۷- مبادی کیمیا:

۸- اوراق صکوک و نایق فرمانها، اعلانات و غیره.

بازگشت بسبک‌های قدیم

ادبیات رزمی :

ادبیات افغانستان اعم از نثر و نظم در قرن سیزده تحول نوری را رو برو شد. شیوهٔ دورهٔ مغول و تیموریان و بسبک معروف بهندی طوری که دیدیم مبتدل شده آن طراوت خود را از دست داده بود. مخصوصاً هم که جهاد و مبارزت های صدها له علیه استعمار طلبان روح زندگانی آرام را از بین برد و مردم فرصت نداشتند بمشغله های فرهنگی پردازند بلکه مجبور بودند از وطن دفاع کنند. شاعران نیز مجبور بودند مطالبی بگویند تا ما لایم این وضع باشد و مردم را بجنبه ها و غزاها تحریک کنند و بیشگیزند: چنانچه اکبر نامه و جنگنامه بشکل حماسه دور غزوه تبارز کرد. بدلاوه شاعران و نویسندگان پیروی آثار مستقدمان چون عنصری، منوچهری، فرخی، معزی، انوری، خاقانی، سعادی و حافظ و جامی پرداختند. تشبیهات و استعارات و مضامین باریک دور از ذهن از نظم و تکلف و تکرار و لغاظی از نثر دور شد. خلاصه بسبک خراسان، عراق یا بلخنی و نثر ساده توجه شد.

طرزی افغان و بسبک خراسان :

درینگاه یک جنبش قصیده سرایی مانند قدیمان دیده شد. غلام محمد طرزی که از معاریف رجال و شاعران قرن سیزدهم افغانستان و سالها در سوریه، عراق، ترکیه، مصر و سایر ممالک شرق نزدیک به مسافرت پرداخته، مدتی هم در کشور عثمانی و سوریه بود و باش کرده بود. بسبک و روش جدیدی را در ادبیات افغانستان وارد کرد که آن بازگشت بسبک‌های قدیم بود. دیوان مطبوعه قصاید و غزلیات و مثنوی نغمهٔ حجاز در زبان دری و عربی دارد. از قصاید وی رایحهٔ قصیده سرایان دور غزنوی و سلجوقی میآید چنانچه قصیدهٔ معروف وی در مدح سید جمال الدین افغان با مطلع :

نسیم صبح در گلشن وزید از جانب صحرا
عبیر آمیز و عنبر بیزو روح انگیز و روح افزا
این قصیده سنائی را بیاد می دهد :

مکن در جسم و جان منزل که این دوست و آن والا
قدم زین هر دو بیرون نه اینجا باش و نه آنجا
دگر میرزا محمود سالک بالا حصار کابل
از شاعران عهد امیر دوست محمد خان نیز در همین بحر شنا کرده. قصیده ای از وی در وصف شهر کابل معروفست با این مطلع :

بر هی سخ بچه ای گفت مرا
که گر از اهل رهی هم هم آ

همچنین ادیب یشاوری (سید احمد) در همین رشته کار کرده، سردار محمد حسن (امضاء) تخلص در بسبک خراسانی قصیده و در بسبک عراقی غزل دارد از قصاید معروف او :

عید چه شبیدی گذشت اکنون جلوس بهمین است
زال گردون را ازین غم سینه روزن روزن است
که اینها ودها شاعر مانند اینها این جنبش را راه انداخته اند. که در دورهٔ متصل قاری عبدالله ملک الشعراء نیز قصیده سرایی کرد و این جنبش را ادامه داد همچنین خلیل الله خلیلی از قصیده سرایان معاصر است که بیشتر بسبک فرخی دارد.

قصیدهٔ طرزی افغان مرحوم

نسیم صبح در گلشن وزید از جانب صحرا
عبیر آمیز و عنبر بیزو روح انگیز و روح افزا
طراوت بخش روی گل پسریشان ساز بوی گل
موافق همچو خوی گل بطبع مردم دانا

چو بوی لاله جان پرور چو عطر گل روان پرور
 حبیب و یاور گلشن رقیب و رهبر گلشن
 ازو ضبع چمن تازه وزو بر روی گل غازه
 بطفل غنچه او دایه بچسنگ لاله او مایه
 بسوری رنگ و آب ازوی بسنبل پیچ و تاب ازوی
 بطرف باغ کوشیده بگل چون رنگ جو شیده
 رخ چون گل عرق کرده جواهر در طبق کرده
 بشاخ سرو و تخت گل نشسته قمری و بلبل
 رخ گل در بهارستان بدان سان کرده کارستان
 بجسم لاله نعمان چنان از لطف بخشد جان
 جمال الدین نام آور سخن فهم و سخن پرور
 فلاطون از غم رویش کند تپ لرزه در کویش
 ترا طرزی ثنا گوید هزاران مرحبا گوید
 تویی عالم تویی عامل تویی عارف تویی کامل
 فصاحت را تو سبحانی بلاغت را تو احسانی
 تویی کشف نکو کاری تویی برهان دینداری
 تویی بر سالکان رهبر تویی بر کاملان مهتر
 تو شمع بزم ایقانی دلیل راه ایمانی
 کدامین قطره آبستی که رشک درنا بستنی
 چه نسبت بابشرداری که صد گیتی هنرداری
 تو نور افغانستان اخگر تو عود افغانستان مجمر
 الا تا نوبهار آید درخت گل بیار آید
 بهار خاطر ت خرم میرا از خزان غم
 نه ماه مصر و شام هستی که خورشید تمام هستی

واصل و سبک عراقی :

همچنانیکه در بازگشت بسبکهای قدیم جنبش احیای سبک خراسانی را در افغانستان دیدیم . شاعرانی هم درین دور بسبک عراقی با سبک بلخی رجوع کردند . عندلیب (محمد امین) پسر غلام محمد طرزی (۱۲۶۸ - ۱۲۸۶) که دیوانش دارای سه هزار و چند صد بیت است ، غزل آمیخته از سبک عراقی و هندی سرود مانند این :

دود دل در زان اگر بیچد سراسر سنبل است
 غنچه گیل آشیان ناله های بلبل است
 در تر ننگ شیشه می انتقام قتل است
 غمزه ات بر کیک دل شاهین خنجر چنگل است

خم طرا زبهای آهم بیچو تاب کا کدل است
 از دهانش آرزوی دل شنیدن دور نیست
 از شکستن ساغر دل مستی سرشار داشت
 شاه با چشمه از بس بر جگرها زخم ریخت

دردل از ضبط نفس مضمون رنگین نقش بست
 طرز شیرینش به صائب بسکه پهلو می زند
 گفتگو می خواهد از دل وقت عشرت هر نفس
 از بهار عکس گلبرگ همدارش عنند لیب
 مهر دل خان مشرقی که از شاعران (دری) و پشتو است بر غزلیات حافظ نظر داشت و آنرا تخمیس کرده.

شامل (سید محمد محسن) (۱۲۳۸ - ۱۳۰۹ هجری) و واصل (میرزا محمد نبی دبیر) از منشیان عصر
 امیر عبد الرحمن خان و مولف گزارش خاندان شاهی دوره امیر شیرعلی خان بیشتر بغزلیات حافظ و سعدی
 توجه داشته سبک عراق را احیا کردند.

کوچون رخ ز بیات یک گل بگلستا نها
 کوچون قد رعنایت یکسر و ببو ستا نها
 از مینکده درستان آمد سحری سرمست
 آن فتنه هوشیاران پیمانته می در دست
 «شامل»
 «واصل»

همچنین میر محمد علی آزاد کابلی پسر قاضی میر محمد حسن (۱۲۵۸ - ۱۳۲۳ شمسی) از منشیان و شاعران
 دوره امیر حبیب الله شهید است که دارای دیوان شعر است و گلستان سعدی را منظوم کرده در غزل سبک روان
 و ساده پرداخته:

ماو بلبل در گلستان ناله سر خواهیم کرد
 محمود طرزی (پسر طرزی افغان) در غزل و شعر بسبک ساده موضوعات جدید و تازه اجتماعی را داخل
 کرده برای انتباه و بیداری مردم شعر گفته است:
 وقت شعر و شاعر ی بسگند شت و رفت
 عصر عصر موتر و ریل است و برق
 از تو و گل قصه ها بایکدیگر خواهیم کرد
 وقت سحر و ساحری بگند شت و رفت
 گامهای اشتیری بگند شت و رفت
 مهمترین شاعران ایندور:

مشرقی: مهر دل مشرقی از رجال معروف قندهار است. دیوان اشعارش. متضمن غزلیات، مثنوی و قطعه است
 که نسخهای خطی آن بدست است. وی از شاعران ذواللسانین در ی و پشتوی قرن سیزدهم افغانستان است.

شنیدم یکی مرد بارای و هو ش
 که ای روشن از نور تو بزمها
 چو شمع این سخن راز دانا شنید
 زبانی ز شعله بر آورد و گفت
 چو از نور من انجمن روشن است
 چو شمع هر نفس گر مرا سررود
 سرا یا همیسو زم از بهر آن

ولی طواف: ولی محمد که ولی تخلص میکرد پسر علی محمد کابلی بود در سال ۱۲۲۸ تولد شده در
 ۱۲۸۸ در کابل فوت و در قلعه هوشمند خان دفن شد. پدرش مرد فاضل بود مگر چون هنوز ولی کوچک بود وی مردم
 ولی از تعلیم بازماند. در افغانستان و پنجاب سیاحت کرد و در شعر طبیعت روان داشت. اما چون سواد نداشت

اشعارش را دیگران مینوشتند. ملامه‌چور چهل سال پس از مرگ وی اشعار را گننده ولی را جمع آوری کرد. ولی بعلاوه غزل، رباعی و مثنوی هم دارد. ولی در اوایل عمر طوافی میکرد و بعد هزلت گزیده بر بداهت نیز شعر میگفت:

خوش بود صحبت خوبان که شوم مجرم‌شان
کجروی تا بکی اس چرخ مدارای دوسه روز
روزگار از دهم دست نهان از مردم
عالم زخمی شمشیر همبین طسایقه اند
شهر در هم بزند و مؤزه بر هم نزنند
ترسم از سا حری این قوم مبادا افتد
سرفرو غنچه صفت برده ام از فکر بجیب
سوی آهو نگهان بین بفسون چون صیاد
کلبه ام رشک گلستان شود البته ولی

ادیب پشاوری:

ادیب پشاوری در تحولات جدید ادبیات شخصیت مهمی است. اسمش سید احمد ادیب پشاوری پسر سید شهاب الدین است که در سال ۱۲۵۵ ق در پشاور تولد و در سال ۱۳۰۹ شمسی در تهران وفات شد. ادیب تحصیلات خود را در پشاور تمام کرده. بعد ۱۸ سالگی در کابل ساکن شد بعد بغزنی آمده آنجا زیست. سپس بهرات رفت و از آنجا به مشهد رفت و مدتی بتدریس علوم میپرداخت. در سال ۱۳۰۰ ق به تهران رفت وی در علوم ادبی و عربی و زبانهای دری پشتو وارد و عربی دست داشت و بر کتابهای فلسفی حاشیه نگاشته. اشارات بوعلی را ترجمه و شرح کرد. کتابهای بیهقی و ناصر خسر را حواشی و تصحیح کرد. دیوان اشعارش سه هزار بیت است. سبک او متین و روان است و سبک قدیمان بسیار مانند:

بگویند گیتی برا زنده است
سخن چشم و گوینده چشم آفرین
ز آغاز کیهان و انجسایوی
سخن از سخنگوی دانا به است
کسی کو ز دانش برد توشه
نکو کار اندر جهان مقبل است
یکی دفتر است این جهان ای پسر
به نیکی نویس اندر آن نام خویش

قتیل:

عزیز الله قتیل پسر نصر الله خان نایب السلطنه پسر امیر عبدالرحمن خان از شاهران دور امیر حبیب الله خان است که در سال ۱۳۵۲ قمری وفات شده اشعار پراکنده اش موجود است:

گلستان برگ گلی مانند آبرو هم نداشت
ای کمان آبرو با حوال شهیدی رحم کن
جستجو کردیم اضراف چمن را همچو آب
همچو آن مومشک از فرناف آهوه هم نداشت
گر نشانی از خدنگ تو به پهلوه هم نداشت
بوستان سر وی بمانند قد او هم نداشت

دوش میزد درچمن سنبل زرنګ خویش لاف
 بهله با زبان حال گوید این سخن
 از غمش دیوانه گشتم کرد از بندم رها
 باز این قلب حزینم راقبیل آن مه شکست
 ندیم:

خوب دیدم پیش گیسوی کسی بوهم نداشت
 نازکیهای میان یار را موهم نداشت
 کردن مالایق ز نجیر گیسوهم نداشت
 آخرین آینه ما با لب زانوهم نداشت

عبد الغفور ندیم پسر غلام حیدر کابلی در سال ۱۱۰۶ قمری تولد و در سال ۱۲۲۴ قمری وفات یافته دارای دیوان چاپی و رساله مطبوعه در صرف و نحو فارسی است. وی در عصر خود محبوب بود. شعری روان و بی تکلف دست، تشبیهات بدیع دارد:

ز سینه داغ تو گل کرده لاله زار اینست
 بیایغ آمدی من به بلیلان چمن
 مرا به بلبل شیدا نمود غنچه و گفت
 بختک من گذرد یار گویدش اغبار
 ندیم را که بجز عشق کار و باری نیست
 نالم بیاد تو خون گشته ز بهار اینست
 شدم بنا له که آنسرو گل گذار اینست
 کسیکه خون شده از دست آن نگار اینست
 شهید تیغ نگاه ترا مزار اینست
 مکن ملامتش آخر که کار و بار اینست

ز سینه داغ تو گل کرده لاله زار اینست
 بیایغ آمدی من به بلیلان چمن
 مرا به بلبل شیدا نمود غنچه و گفت
 بختک من گذرد یار گویدش اغبار
 ندیم را که بجز عشق کار و باری نیست

نثر نویسی و جنبش آزاد یخواهی

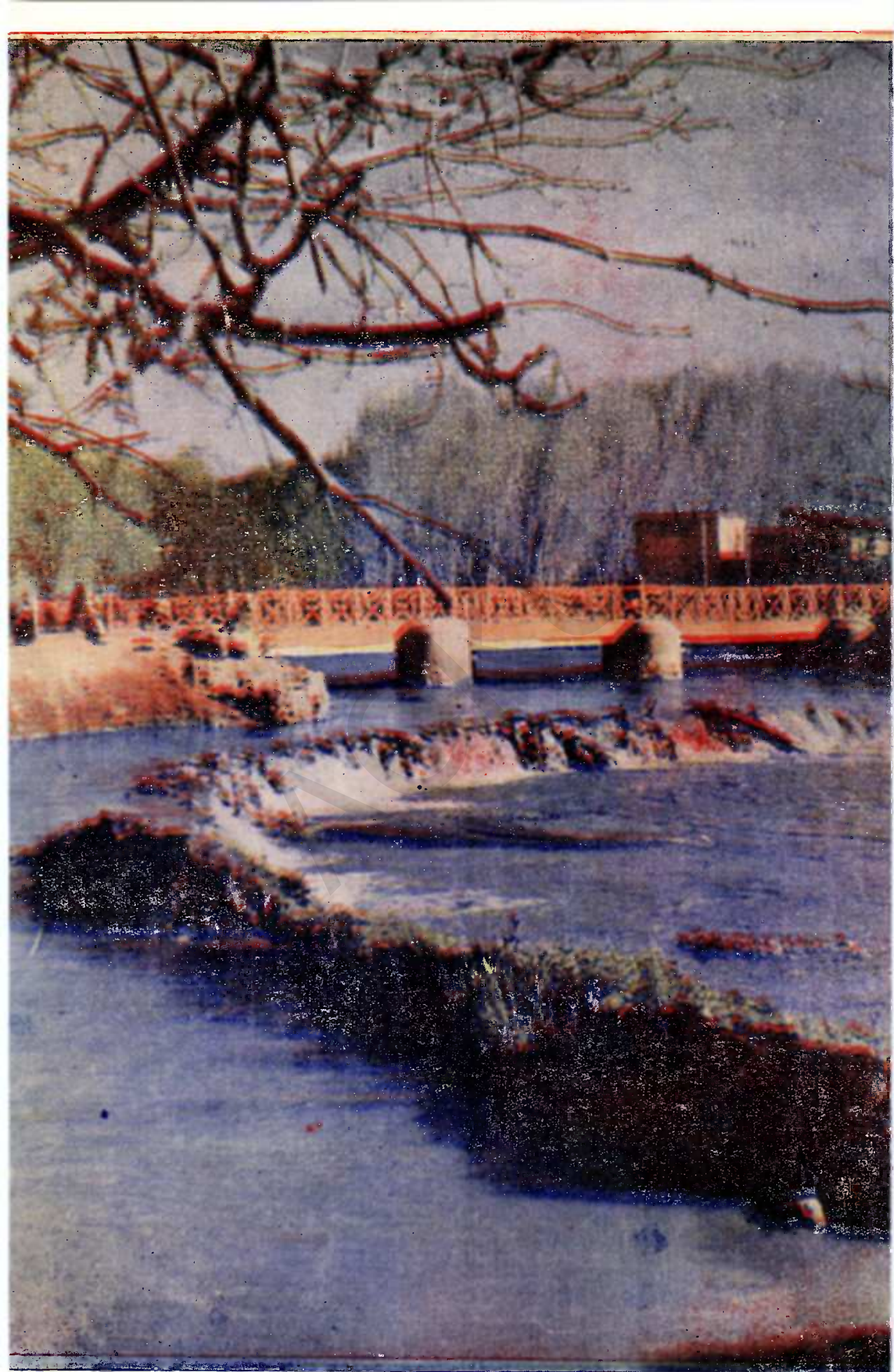
تاسیس مدارس جدید و تالیف کتاب:

شمس النهار و جنبش مدنی عصر امیر شیرعلیخان عمر کوتا هی داشت. فترت ادبی ایکه پس از سقوط تیموریها دست داد و یکی دو بار در دور هوتکیها و باز عصر امیر شیرعلیخان ستارگان فضل و ادب خوش بدرخشید؛ ولی دولت مستعجل بود تا سال ۱۳۱۹ قمری ادامه یافت در عهد پادشاهی امیر حبیب الله خان شهید و هژده سال سلطنت وی که از ناحیت جنگهای خارجی و داخلی قرین آرامش بود، فرصت برای نهضت ادبی و علمی دست داد و ایسه ملکی و عسکری در کابل بنام مدرسه حبیبیه و حریبه تاسیس گشت روزنامه معروف سراج الاخبار بنویسندگی محمود طرزی، با انتشار آغاز نمود و چاپخانه سنگی و حروفی و زینگوگرافی بکابل آمد و یک جنبش فکری و ادبی و روح استقلال خواهی پدید گشت. مدرسه حبیبیه یکی از مدارس بود که نظام درس بکلی بصورت عصری در آن ادامه داشت بعلاوه ادبیات و قرآن کریم و علوم دینی، جغرافیا، تاریخ، ریاضیات، شیمی و فیزیک بعلاوه زبان فارسی که وسیله تدریس هم بود، از زبانهای خارجه اردو و انگلیسی هم تدریس میشد. یکبار هم زبان پشتورا در نصاب این مکتب برای نخستین بار داخل کردند معلمان آن از فضلان و عالمان درجه اول مملکت بود، در علوم عصری معلمان هندی تدریس میگردد. برای پیشبرد نظام و امورد زسی در این مدرسه دارالتالیف هم تاسیس گشت بنام دارالتالیف حبیبیه موسوم بود که بر اساس مقررات نصاب کتابهای درسی در رشته های مختلف تهیه کنند همان بود که در ادبیات، صرف و نحو، قرائت فارسی، حساب، دینیات، جغرافیا، تاریخ و سایر علوم کتابهایی تالیف شد و قسمی در داخل کشور و بیشتر آن در هندوستان بچاپ سنگی رسید.

سراج الاخبار و نویسندگان آن

روزنامه بنا هژده روز سراج الاخبار افسانیه بنگارندگی محمود طرزی از سال ۱۲۹۰ آغاز بنشر کرده این روزنامه مصور هشت سال مسلسل در شانزده صفحه بمطبعه حروفی عنایت بازننگوگرافیهای

عالی بچاپ می‌رسید. این جریده در آخرین سال نشراتی خود (۱۲۹۷) ششمی روز نامه سراج الاطفال را که مسلک آن از نامش واضحست در چهار صفحه بوجود آورد که پس از چند ماهی با سراج الاخبار یکجا سقوط نمود و جا یشان را بروز نامه‌های امان افغان و ارشاد النسوان یا نخستین روز نامه زنان در افغانستان گذاشتند.

سراج الاخبار از علوم و ادب، اخبار و سیاست با روش معین بحث میکرد چه محمود طرزی در سراج الاخبار افکار عمده‌ای داشت و آنها را مرتب پیش میبرد که ممکن است آنرا بصورت ذیل خلاصه کرد:

۱- در ضمن مقالات و خبرها و آثاریکه ترجمه میکرد طرز فکر دنیای قرن نهم و بیستم را ب مردم می نمود.

۲- در ضمن بحثهای بسیار ساده اساسهای علمی علوم جدید را می آموخت.

۳- طرز تحریر و نگارش ساده و علمی را وارد ادبیات افغانستان کرده سبک انشای نورا درس داد

۴- زبان عامیانه دری مردم را در نوشته‌ها و نظم، آوزد و همچنین آثار پیشو را برای نخستین بار نشر کرد.

۵- تحقیقاتی در تاریخ و ادبیات افغانستان بعمل آورد در ضمن تحقیقات ادبی از زبان دری و تکامل آن در افغانستان بحث بعمل آورد و مقالاتی نشر کرد.

۶- در شعر گذشته از نشر آثار متقدمان، موضوعات اجتماعی و علمی و سیاسی و انتقادی داخل شد.

۷- آنچه مهمتر بود، تحریک و تلقین احساس آزاد بخواهی آن بود که مقاله‌های سراج الاخبار درین راه سهم بزرگی دارد.

محمود طرزی پدر نشرها صرما:

محمود طرزی پسر غلام محمد خان طرزی در سال ۱۲۸۵ ق در کابل تولد و در سال ۱۳۵۳ ق (۱۳۱۳ شمس) در استانبول وفات یافت وی که قبل از آغاز کار در مملکت های عربی مخصوصاً سوریه و همچنین در آسیای صغیر مدتی سپری کرده بود و جریان مدنیت اخیر غرب و تحولات شام و عثمانی و مصر را از نزدیک دیده بود، بایکمال آرزو و آرهان برای خدمات فرهنگی و مدنی مملکت وارد وطن شده محمود مرد فاضل، نویسنده و شاعر متجددی بوده صاحب مکتب تجدد ادبی در نظم و مخصوصاً در نشر افغانستان بشمار میرود وی در عصر امیر حبیب الله خان بنشر روزنامه مشهور سراج الاخبار و روزنامه سراج الاطفال و مؤلفات و تراجم پرداخت و انقلابی در محیط ادبی و سیاسی افغانستان تولید نمود. گرچه آثار وی از حیث لفظ و ادب متوسط و نظمش افتاده تراست اما از نظر معنی و مضمون حق تقدم و پیشروی در دوره تجدد ادبی افغانستان دارد که تا جنبش چند سال اخیر و باز گشت بسبک شعر کلیله و دهنه و بیهقی نشر افغانستان را تحت تاثیر دارد. وی طرز تحریر و نگارش ساده و علمی را در ادبیات افغانستان وارد کرد و سبک انشای نو دنیای غرب را ب مردم درس داد. از دست:

وقت شعر و شاعری بگذاشت و رفت   وقت شعر و شاعری بگذاشت و رفت

وقت اقدام است و سعی و جهد جهد   وقت غفلت و تن بیروری بگذاشت و رفت

عصر عصر مویتر و ریسل است برق   گامهای اشتیری بگذاشت و رفت

کیسه‌ها از جمله اشیاء ررکند   وقت اکسیر آوری بگذاشت و رفت

تلگراف آرد خبر از شرق و غرب   قصابید و نامه بزی بگذاشت و رفت

کوه ها سوراخ بر ها بعر شد   جسا پیشی را گری بگذاشت و رفت

شده هو ا جولانگه آدمی رشك بی بال و پیری بگنډ شت ورفیت
 گفت محمود این سخن را و برفیت سعی کن تبلیگری بگنډ شت ورفیت
 مولفات و تراجم مطبوع محمود طرزی که در دوره نگارندگنی سراج الاخبار پدید آمده در مطابیع
 حروفی کابل مخصوصاً عنایت طبع و نشر شده زمینه تجدید ادبی را در افغانستان آماده نمود که مهمترین
 شان اینهاست :

- ۱- جغرافیای منظوم افغانستان .
- ۲- از هر دهن سخنی و از هر چمن سمنی: مجموعه مقالات و اشعار .
- ۳- پراگنده : از آثار نشر و نظم او .
- ۴- روضه حکم .
- ۵- سیاحت در سه قطعه روی زمین : از خاطراتش در آسیاء ، اروپا و افریقا .
- ۶- علام و اسلامیت .
- ۷- آیا چه باید کرد ؟
- ۸- ادب در فن: اشعار فنی، صنعتی و حکمتی .
- ۹- توحید .
- ۱۰- جغرافیای عمومی .
- ۱۱- سیاحت دور زمین در هشتاد روز . ترجمه از ژول ورن
- ۱۲- سیاحت در جو هوا : « »
- ۱۳- جزیره پنهان « »
- ۱۴- سیاحت در زیر بحر : « »
- ۱۵- جنگ روس و جاپان در پنج جلد (ترجمه) .
- ۱۶- اضافه از پنجم مقاله در سراج الاخبار .

۵- دوریس از استقلال از ۱۲۹۸ بعد

نهضت جدید معارف و مدارس:

در سال ۱۳۳۷ قمری (۱۲۹۸ شمسی) بوسیله جنگ سوم افغان و انگلیس استقلال سیاسی افغانستان دوباره تا مین شد. دولت جدید در کشور تشکیل و پس از اعلان استقلال و آزادی مملکت برای پذیرفتن تمدن جدید عالم حاضر گشت . معارف جدید در شهرهای کشور قبول و راه ارتباط با دنیای مترقی افتتاح گردید و باینصورت يك نهضت نوعلمی و ادبی پدید آمد . بادنیا میتمدن پیمانها، معاملات و روابط صورت گرفت ارتباط فرهنگی با جهان متراید شد، مکتبها و مدارس ابتدا بی ، متوسط و عالی بیما نژادی تاسیس شد و معلمان خارجی بتدریس پرداختند . از مهمترین این مدارس مکاتب عالی امانی و امانیه بود که امروز بنام نجات و استقلال معروفند .

متعلمان جوان از پسران و دختران برای تحصیل بفرانسه ، آلمان و ترکیه فرستاده شدند . بوسایل مختلف مخصوصاً ارسال هیاتهای فرهنگی ، نشرات ، مجملات و نما پندگان سیاسی افغانستان بسایر مملکتها

معرفی و شناخته شده خلاصه یکنوع تعمیم و توسعه معارف و مدارس پدید آمد، که این بجای خود سبب شد تا ادبیات عام گردد.

نهضت فرهنگی و مدنی و ادبی که در عصر آلمانی پس از حصول استقلال بوجود آمد بعد از ده سال در اثنای اغتشاش داخلی دچار سگته و توقف گشت اما در عصر محمد نادر شاه شهید پس از نجات وطن بزودی جبران شد و آن نهضت علمی و ادبی در رشته های مختلف توسعه یافت. اینست که از سال ۱۳۱۹ قمری تا امروز دوره تجدد ادبی در افغانستان البته باشکله بحرانی در هر صله تکامل دوامدار صورت گرفت

چرا ایند:

در عصر پس از استقلال جریده سراج الاخبار بنام امان افغان ظاهر شد و در هر هفته دوسه بار نشر میشد.

این جریده از نظر ادبیات و تاریخ خدمتهای برارزشی انجام داد که نویسندگان جوان آن امروز استادان نویسندگی بشمار می آیند از جمله میر سید قاسم، عبدالهادی داوی، صلاح الدین سلجوقی و بعد کشککی رامیتوان نام برد. در همین عصر جریده هفتگی انیس بنگارانگی محی الدین انیس بنشر آغاز کرد که پس از یا زده سال انتشار بصورت هفتگی بشکل روزانه درآمد و امروز سی سال و اندیست پیوسته در حال نشر است. روزنامه ها و مجلات دیگر چون اتحاد مشرقی، طلوع افغان، مجله اردو، مجله صحیه، ارشاد و لسان و... چاپ شده بدسترس اهل ذوق قرار گرفتند. بوسیله این جراید موضوعات تازه داخل ادبیات ماسد افکار آزاد یخواهی، عقاید و افکار اجتماعی و سیاسی و فکر مساوات و حقوق سیاسی، موضوع آزادی افکار و تکارش و احساسات و وطنپرستی تاحدی در نظم و نثر نفوذ کرد و شاعران خوش قریحه و نویسندگان زیادی هم ظهور کردند. البته پیش از این راه محمود طرزی است دگر از محی الدینی انیس عبدالهادی داوی میتوان ذکر کرد. همچنین زبا نهایی بیگانه مخصوصاً اردو و انگلیسی بدرجه اول بر زبان و ادبیات ما تا نثر نمود. بدرجه دوم زبانهای فرانسه، روسی و آلمانی هم بی تا نثر نبود. یکمقدار لغات فرهنگی داخل زبان و ادبیات شد در جراید یک جنبش علیه مبالغه ها و مضامین پیچیده دیده شد.

تالیف کتابهای درسی و ادارالتالیف:

چون مدارس و مکاتب زیاد شد، اینهمه مدارس و مکتبهها کتاب زیادی ضرورت داشت بناء دارالتالیف حبیبه را بوزارت معارف انتقال داده اشخاص صاحب علم و فضل و دانش، معلمان و استادان مدارس را بر آن گماشتند تا کتابهای برای مدارس در رشته های مختلف از ادبیات و تاریخ گرفته تا جغرافیا و ریاضیات و شیمی و فزیک و غیره کتابهایی بوسیله تالیف و ترجمه تهیه و آماده کنند که این کتابها قسماً در کابل و بخش بیشتر آن در مطابع سنگی هندوستان طبع شد. بدسترس استفاده طلب مدارس گذاشته شده در طبقه دانشمندان و مولفان یک ذوق و علاقه با ادبیات قدیم پدید گشت و متوجه آثار کلاسیک و قدیمان شدند. از طرف وزارت معارف هم تالیف کتابهای درسی و تالیفات کتابهای علمی بطرز اروپایی و انتخاب آثار گذشتگان که بیک روش نبود، چاپ شد.

همچنین در وزارت معارف انجمنی تاسیس گشت بنام «مرکبه دیشو» و اعضای این انجمن موظف بودند زبان پشتو را بصورت نوری تحریر آورده کتابهای درسی آنرا تهیه کنند و در ترتیب لغات آن همت گمارند همان بود که چند کتاب درسی پشتو برای مدارس در این انجمن تدوین و بچاپ رسید.

شاعران و نویسندگان ایندور:

درینجا از یکمده شاعران یادآوری میکنم که آغاز زندگانی شان بدوریش از استقلال مصاف

است و اخیر زندگانی شان بعمار مامبرسد و چون شهرت شان بدورس از استقلال افتاده ازادر بخش پس استقلال جادادیم . برخی ازینها اکنون وفات یافته اند اما تعدادی حیات دارند .

مستغنی :

عبدالعلی مستغنی وردکمی از استادان شعر و دارای طبع روان و صاحب کلیات است . در هر دوزبان مروج مملکت دری و پشتو شعر میگفت . وی که در آغاز عمر از شاعران دور امیر حبیب الله خان بود ، آثارش پراکنده در مطبوعات نشر شده مگر کلیات اوتاهنو ز بچاپ نرسیده است . کلیات وی که در حیاتش ترتیب شده بود پس از وفات بسرقت برده شد و تا امروز معقود الاثر است . امامر حوم یا ینده محمد زهیر در اثنا ی معاونت ریاست دارالتالیف ، آثار پراکنده اش را ازچراید ، روزنامهها و مجلات و مسودات گرد آورد و بنا علی عبدالکریم پسر مستغنی مر حوم نیز باوی از هیچگونه کمک دریغ نکرد . این کلیات فعلاً در مطبعه معارف تحت طبع است .

وی شاعر قصیده سرا و درد و رخود در صف شاعران درجه اول قرار داشت که در سال ۱۳۵۲ قمری در کابل وفات یافت .

هیچ است حرف تنگ دهان و کمر کنون
حاصل ازین نهال نگر دندمرکنون
میجوی کان لعل و نشان گهر کنون
باید نمود زاینه صبر فظیر کنون
لازم نباشد اینهمه دوران سر کنون
بگذار و شعر گوی بطرز دگر کنون
راهی دیگر بگیر و ازان درگذر کنون
مستقبل است و حال زمان معتبر کنون
علم است و جهل سایه عیب و هنر کنون
توپ و تفنگ بر د ز تیر و تیر کنون
عصر دگر بود و تو کار دگر کنون
باشد بمقتضای زمان خیر و شر کنون
می گوبه وصف اهل وطن شعر تر کنون

حیف است وصف آن لبهمچو شکر کنون
در فکر سر وقامت و سبب ذقن مباش
لعل لب است و گوهر دندان خیال محض
عنان لبچه باشد و بام چشم چیست
گرداب غیب است کدام ای غریق وهم
تشبیه و استعاره چندین هزار سال
راهی که سیر شده چندین هزار بار
بگذشت و رفت قصه ماضی دگر مگوی
گر عاقلی نسیب منای و حسب مگوی
هر عصر اقتضای دگر دارد ای لبیب
لازم بود مناسبت هر عصر کسار و بار
مجبور اقتضای زمانست هر که هست
اهل سخن هر آنکه بود در وطن بگو

قاری ملک الشعرای :

حافظ عبدالله قاری از استادان بزرگ رشته های علوم عربی و ادبی مملکت است که آغاز عمرش بدور پیش از استقلال افتاده اما شهرتش بدور پس از استقلال بکمال رسید . در عالم شعر و ادب ، نشر و نظم و تحقیقات ادبی استاد بزرگ افغانستان بود و در ادبیات عربی و دری تسلط کامل داشت . خط خوش مینوشت و سالها معلم ادبیات بود . هژده رساله و کتاب در ادبیات نگاشت . از مهمترین آثار او فن معانی ، شرح حال شاعران بزرگ ، کتابهای در دستور زبان است . گذشته ازین کتابهای درسی قرائت فارسی را برای صنوف مختلف مدارس تدوین کرد . وی باب تحقیقات ادبی را بشیوه جدید در مملکت گشود و محققین بزرگ بشمار میآید .

تذکره الشعرای وی که در مقدمه سیر تکامل تاریخی ادبیات را نیز متضمن است، یگانه کتاب در نوع خود است که بشیوه نو تحریر یافته. قاری قصاید بشیوه نزدیک بسبک خراسانی بسیار دورد و درین رشته استاد است غزلش بیشتر. متمایل بسبک معروف بهند است اما بی تکلف و روان سروده شده نثرش نیز عالی روان و زیباست. دیوانش در سال ۱۲۸۸ در لاهور بچاپ رسید و کلیات وی در سال ۱۳۳۴ با هتمام مرحوم زهیر معاون دارالتالیف از طرف وزارت معارف در مطبعه معارف در کابل از طبع برآمد. قاری در سال ۱۳۲۲ شمسی در کابل وفات یافت و در تمام حیات شخص پارسا و متواضع و نیکنام بود. از غزلیات اوست:

پنجه شور جنون یاره گر بیانم کرد
باز سودای کسی بیسر و سامانم کرد
دیدم را شام غمت رخصت اشکی دادم
آقدر ریخت که تنم غرقه طوفانم کرد
سخن رویتو بسا او بهیمان آوردم
رفت چندان ز خود آینه که حیرانم کرد
ما جرای غم پنهان تو گفتم بمرشک
گشت غماز و اژین گفته بشیمانم کرد
نیست در سرهوس جلوه رنگین بهار
شعبه خویش و گل داغ گلستانم کرد

بیوفا بی گل یاد من آمد قاری
مضطرب ناله بلبل بگلستانم کرد

ملك الشعرا بیتاب:

استاد صوفی عبدالحق بیتاب در سال ۱۳۰۶ قمری در کابل متولد شده تا حال حیات دارند و استاد قنون ادبی، بدیع، بیان، عروض و معانی، دستور زبان و تصوف در پوهنخی ادبیات اند. استاد در علوم معقول و منقول از عربی و اندی و نجوم متبحر است. تالیفات گرانها و تراجم عالی در رشته های مختلف ادبی دیوان شعرشان بدیع است و یکبار در کابل بچاپ رسیده. بیتاب شخص پارسا و در تصوف پیرو مسلک نقشبند است. استاد بقصیده کمتر میل مینماید و از شاعران مشهور غزلسرای کابل است. غزلش متمایل بسبک هندی است و بیشتر بواقف و سلیم و کلیم تتبع دارند. اما اما سبک هندی نیست و از تکالیفات عاری است. خودش میفرماید که بنا بر موقعیت کابل بین هندو سایر قسمتهای خراسان (افغانستان) غزلش بین سبک هندی و خراسانی است. از مهارت استاد در شعر آنست که شعر خوب در مدت کم میسازد چنانچه بارها بمناسبت برخی تقریبات اشعار متینی مناسب حال ساخته اند و صنایع معنوی و لفظی را با کمال مهارت در شعر به کار میبرند. غزلیات شان بدل آتش میزند.

چاهه هستی فلک افکند بر تو شوم بزور
این متاع کس مخور را بر که بفروشم بزور
چاهها باغد بر ایم رشته طول امل
گرچه میسازد فنا آخر کفن یوشم بزور
عسرتو من همان غافل ز پشت کار خود
سورخیزاید مگر زین خواب خو گوشم بزور
زان تنگ ظرفان نیم کز جرعه بیخود شوم
ساغر سرشار چشمی میبرد هوشم بزور
گر بعد نیشان فتنه انگیزی نماید قامتش
میکنند حرف قیامت را فرا هوشم بزور
من که عبری دامن تقوی ز کف نکند شتم
چشم بدست تو آخر کرد می نوشم بزور
اینقدر سرو چمن مغرور رعنائی مباش
بر کند این جامه ات سرو قبا یوشم بزور
طفل اشکم دختر رزاشی مستانه گفت
میرسد روزیکه پستان تو میچوشم بزور

این همه بیتابی و شور و فغان من چه شد
سردی دوران اگر نشانند از جوشم بزور

دوشاعر دیگر :

استاد محمد انور بسمل پسر ناظر محمد صفر خان امین الاطلاعات در سال ۱۳۰۶ قمری تولد شده از غزلسرایان دور پیش از استقلال بوده در امور اداری نیز عمری سپری کرده. بکلیات بیدل (رح) علاقه مفرضی دارن و در شعر بیدان افتخار میکنند. اشعارش آبدار است. دیوان شان هنوز بطبع نرسیده :

بی غبار از گلشن الفت هوایی برنخاست
نالہ از دلہا بسی سرزد بعشق اما چه سود
عشرتی دارد جهان اول ولی یا یان کار
وسعت مشرب کھینک گاہ عیوب خلق نیست
جان دھم زیر فشار نازت اما از لہم
غیر کلک زینہار امداد ما افتادگان

کرد طوفانها گل و بوی وفايي برنخواست
آنچه کار کمر رسد از وی بجایي برنخواست
هیچکس زین انجمن بی های پای برنخواست
گرد آهویی درین صحرا ز جایي برنخواست
پیش کس پاس ادب بتگر که وایي برنخواست
در طریق عشق از دست عصایي برنخواست

زیر گردون فتنه ها خفته است اما زان میان
چون دل بسمل که خون گردد بلایي برنخواست

✱ ✱ ✱ ✱

میر غلام حضرت شایق از شاعران اخیر دور قبل از استقلال است. که در دور پیش از استقلال بشهرت رسیده، در کابل متولد شده و هنوز حیات دارد و دارای اشعار و آثار متنوع است. بین استاد بیتاب و شایق جمال رابطه خوبی برقرار است شایق گاهی بذله گوئی هم دارد. روزی سگ خود را بر اسب خود نشانده نزد استاد بیتاب آمد و گفت بیچاره بیتاب است استاد بیتاب بر بداهت گفت: شایق ماست دگر... (۱)

داغ عشق تو بیجان هر که خریدار نیو د
بعدمردن هم از آن کوچه گذر خواهم کرد
میشود باعث بی آبی شمشری کسی
صبحدم رفته خیابان به خیابان گشتم
گل خود را بکف هر کس و ناکس میدید
دانم از راه کشیده است ترا شکوه غیر
راهباز دیر هم امروز مرا داد جواب
همه کس کشتن منصور تماشا میکرد
کا کلت واقف احوال پریشان منست
آمد آندم سر بالین من آنمایه ناز

پریشان داوی:

عبدالهادی داوی متخلص به پریشان از شاعران و نویسندگان جوان و متجدد افغانستان در دور پیش از استقلال و پس از آنست. آثار نظم و نثرش در سراج الاخبار و امان افغان و مجله کابل جسته جسته نشر میشد و تا هنوز در مطبوعات انتشار می یابد. اخیراً وزیر مختار افغانستان در اندونیزیا است :

(۱) بسیار مانند آنست که عرفی و فیضی پسر مبارک از شاعران هند با هم میانه خوبی داشتند روزی عرفی بدیدن فیضی مبارک آمد و یکی از سگانش را دیده پرسید اسم آغازاده چیست فیضی گفت: از همین نامهای عرفی است (یعنی معمولی) عرفی گفت مبارک است.

دروطن گر معرفت بسیا ر می شد بد نبود
 این شب غفلت که تارو مار میشد بد نبود
 چاره این ملت بیما ر می شد بد نبود
 چشم پر خوابت اگر بیدار می شد بد نبود
 کله مستت اگر هشیار میشد بد نبود
 یادماغ و فکر را بیپوده بیجا خسته
 دور از احباب رفته باعد و بیوسته
 بر امید کارهای دیگران دل بسته
 گر تراهمت ممدکار میشد بد نبود
 کس بی قوت است تن بی قوت دل ناصبور
 مانده درد شتیم جمله شل و لنگ و کرو کور
 راه دور و پای عور و خارها اندر عبور
 رهزنان نزدیک شب تاریک رهرو بیشعور
 گر که پاک این را هاز خار میشد بد نبود

وقت تنگ و فکر لنگ و عرصه جولان فراخ
 جز خدا امید گاهی نیست یا رب آخ آخ
 نخل امید است درد دل ریشه شاخ شاخ
 مانده تا منزل بسی فرسنگهای سنگلاخ
 ای خدا گر راه ما هموار می شد بد نبود
 غیر ما دشت و درو دیوار دارد برگ و بار
 تا بکی بر حال ما خندد گل باغ و بهار
 بار ما اندر گل اقتاد و دل مازیر بار
 باری بر ما هم بیارای ابر رحمت بار بار
 بار الهی بار ما گر بار می شد بد نبود

این غزل در صفحه حبیل المتین مکتوب بود
 این خطاب او بود بسیار تر مر غروب بود
 گر چه نام شاعرش از چشمها محجوب بود
 چند گویی شاعرا اینکار میشد خوب بود
 چند گویی ما هرا اینکار میشد بد نبود
 پند گفتن با رفیقان است گر چه سکار نغز
 هست ایقاظ برادر گر چه خوش کردار نغز
 انتباه مسامان است از چه از اطوار نغز
 از سخن خاموش شود کاین جمله کی کردار نغز
 گر گریبان جانب کردار میشد بد نبود

هاشم شایق :

استاد هاشم شایق که در سال ۱۳۳۳ شمسی در کابل وفات یافت، تحصیلات عالی در رشته روانشناسی و ترتیب ادبیات دارالمعلمین عالی ترکیه نموده پس از یکدوره کارهای اداری و سیاسی چون شخص فاضل و ادیب و شاعر بود بتدریس و تعلیم و نگارش پرداخت و با دختر عزیزالله قتیل شاعر ازدواج کرد. نخست استاد دارالمعلمین بود بعد رئیس تعلیم و تربیت وزارت معارف و مؤسس و نخستین نگارنده مجله «آینه عرفانی» نامه رسمی وزارت معارف شد و برای چندین سال آنرا اداره کرده سپس مشاور وزارت معارف و ده سال اخیر عمر خود را بحیث استاد فاکولته ادبیات گذشتاند و تربیت : روانشناسی و تاریخ ادبیات افغانستان تدریس میکرد. وی نخستین شخصی است که در مملکت روانشناسی و فن و تربیت را بصورت عصری تدریس کرد و اساس و پایه نگارش تاریخ ادبیات افغانستان را بمعنی و مفهوم جدید آن گذاشت. وی مربی، نویسنده، شاعر و محقق بود : مقاله هایش در مجله آینه عرفان و سایر مجلات وطن نشر شده. اشعارش عالی دارای طراوت و گرمی و جوش مخصوصی است. شعر فہمی و شعرشناسی وی ضرب المثل اهل علم و ادب است. به بیدل و آثاروی علاقه مخصوص داشت ارادت میرزید و تعقیب

میکرد . چهارم صفر روز عرس حضرت بیدل بخانه خود حلقه ای ترتیب داده و بیدل خوانی میکردند شخص دارای مناعت طبع و عزت نفس بود؛ بارها این شعر را میخواند :

گر فلک يك صبحدم بامن گران گیرد سرش
شام بیرون می روم چون آفتاب از کسورش
اشعارش بدیع است و کلمات آتشین و ترکیبهای آبداری انتخاب کرده است. از آثار اوست باقتفای این غزل حافظ:
دوش در حلقه ما قصه گیسوی تو بود
تا دل شب سخن از سلسله موی تو بود
دوش بیزم صراحی که به پهلو ی تو بود
جام را گوش بلبلهای سخنگوی تو بود
دور از برق رخت مهر در آتش میخفت
ماه را خرگه اندو پسر از موی تو بود
آفتاب از مه تو داشت سراغ محرر اب
چشم قوس قزح از دور با بروی تو بود
فتنه چرخ که از خواب گران شد بیدار
شرر و سنگ زیك چشمه چو میخوردند آب
گر به پیراهن گل خار نمی ریخت بهار
خون نمی بود اگر نافه آهو در چین
«شایق» آن صبح که يك چشم چو شبنم دریافت
خلیل الله خلیلی :

در آغاز تاریخ ادبیات افغانستان قصیده سرایی چون رودکی جریانه های شعر دری را جمع کرد و نهری عظیم بساخت و زمینه را برای قصیده گوئی فرخی سیستانی آماده کرد و بیهقی نثر خود را معیار فصاحت ساخت ، در تاریخ ادبیات معاصر افغانستان از شخصی متذکر میشویم که فرخی سیستانی و عنصری بلخی را در قصیده و بیهقی رادر نثر نویسی زنده کرد و نشان داد که فرزندان افغانستان پسرانی اند که نشان پدران دارند. خلیلی از خانواده با فضلی است و در سال ۱۳۲۵ قمری در کابل متولد شده علوم ادبی و عربی را آموخت و با استاد بیتاب نیز از سمت شاگردی خود اظهار میکند . در داخل مملکت ، بکشورهای خاور میانه و اروپا مسافرت کرده مدتی استاد پوهنخی ادبیات ، معاون پوهنتون و رئیس مطبوعات هم بود . قصایدش بسیار عالی و پرطنطنه بسبب فرخی سیستانی است و نثرش بیشتر به بیهقی مانند . از آثار تحقیقی او فیض قدس (رساله در شرح حال حضرت بیدل) و سلطنت غزنویان در تاریخ آندور افغانستان بسلسله نشرات انجمن تاریخ بچاپ رسیده . آثار هرات درسه جلد طبع هرات رساله آرا مگانه با طبع کابل ، شرح آثار و احوال سنائی طبع کابل ، نگارش شرح بازده باره اول تفسیر قرآن شریف که در کابل از نظر هیاتی از عنما بعمل آمده و طبع شده .

قصاید و اشعارش علاوه مطبوعات بصورت رساله ها و کتابها نیز بنام او راق خزانگی ، منتخبات اشعار و غیره طبع شده است . شعرش روانی و طراوت خاص داشته آبدار و گیر است .

۷- مؤسسات مطبوعات و نشراتی

انجمن ادبی و نشرات آن :

پس از اغتشاش داخلی و نجات وطن باز هم یلان نهضت و بیداری مردم تعقیب شد و از بزرگترین اقدام فرهنگی محمد نادر شاه شهید تاسیس مجمع فاضلان ، دانشمندان و اهل ادب و هنر کشور در مرکز بود که بنام انجمن ادبی موسوم شد . هدف این انجمن توحید اصول نگارش ، تثبیت سبک معین نثر و نظم ،

تربیت روحیه ادبی و تکامل آن و تحقیق در تاریخ افغانستان بود که شعبه های مختلفی از قبیل شعبه لغات، ادبیات، فولکلور و ادب محلی را دارا بود. از محققان اعضاء آن مرحوم قاری هیدالله ملک الشعراء ز شاعران قاری و مستغنی واعظی و از تئیشروان تاریخ نویسی معاصر میر غلام محمد غبار را میتوان بر شمرد. ترجمه و نشر یکی از مجلدات شعر المعجم شبلی نعمانی رو به رفته بر ادبیات ما روشنی خوبی انشاغت؛ ازین انجمن یکتعداد کتابها بی در نشر و نظم دوی در تاریخ و سایر رشته های فرهنگی کشور بچاپ رسید و نشر شد. سالنامه های کابل یگانه سالنامه مملکت، شامل گزارشهای سالانه رسمی اداره های دولتی و مقالاتها و رساله های تحقیقی، ادبی، تاریخی، علمی عالی و غیره ملو مات مفید در چندین صد صفحه و چند صد قطعه تصویر و تابلو های رنگه از همین جا نشر میشد. مجله «کابل» برای تقریباً ده سال بهترین و یگانه مجله وزین و زیبایی بود که نه تنها در داخل کشور بلکه در ممالک هجوار با صفا نت زیبا و طباعت عالی و مضامین ادبی و تاریخی و مطالب سایر بهیث نشریه رسمی وارگان آن از این کانون پر تواند ازی کرد.

از مهمترین کتابها بیکه ازین انجمن نشر شده اینهاست:

الفاروق (در شرح حال سیدنا عمررض)، منتخبات بوستان، آثار بودایی بامیان، سخنوران فارس، شعر المعجم جلد چهارم، آثار عتیقه کوتل خیرخانه صنعت، باختر (به ادبی و فرانسوی)، مسکوکات قدیم افغانستان، خواطر قهرمان کبیر، شرح حال سیدجمال الدین افغان، بگرام، اهر اطوری کوشان، پشتو از نظر فقه اللغة، متخصص صااون (درام)، و چند جلد کتاب دیگر فارسی و پشتو و امثال آن.

ریاست مطبوعات و توسعه جراید:

از مرکزهای عمده فرهنگی مملکت در این عصر بیکه هم ریاست مطبوعات است که در سال ۱۳۱۸ شمسی بنظر نظام و توسعه جراید و مطبوعات تأسیس شد که نخستین رئیس آن استاد صلاح الدین سلجوقی بود. این ریاست دارای مجله های نشرات داخلی و خارجی بود و مطبوعه عمومی دولتی را زیر نظر داشت. روزنامه ها و جراید را بررسی کرده برایشان مضامین تهیه میکرد.

بعلاوه نشرات رادیو کابل بعهده دارد. اداره خیررسانی باختر آزانس در همین ریاست تاسیس گشت. از کارهای عمده این ریاست تاسیس روزنامه های زیاد در زمر کزو ولایات، توجه باینکه جراید هفتگی روزنامه شوند، و تعدیل چاپ روزنامه های ولایات از سنگی بچاپ حروفی است. روزنامه های ولایات اینهاست: روزنامه بدخشان (درفیض آباد)، اتحاد (بغلان)، بیدار (مزارشریف)، ستوری، (میمنه)، اتفاق اسلام (هرات) روزنامه میستلن (فراه)، ملووع افغان (قندهار)، هلمند (درگرشک)، پروان (چهاریکار)، روزنامه سنائی (غزنی)، ننگرهار (جلال آباد)، وردانگه (گر دیز). مجله ادبی هرات (درهات) و بلخ (درمزارشریف) و هالهانه ننگرهار (جلال آباد).

در کابل روزنامه اصلاح انیس، هیواد، و جریده هفتگی ژوندون، پیام حق از طرف ریاست مطبوعات نشر میشود.

بعلاوه یکتعداد روزنامه ها و مجله های مسلکی نیز از طرف سایر وزارتخانه ها و موسسات منتشر میگردد. کثرت نشرات و مطبوعات و نشرات رادیو کابل نشر و نظرها از مقام بلند قدیم که معمولاً از ذوق و احتیاجات مردم دوره درباری بود، کمی پائین آورد و بذهن وزندگان توده نزدیکش کرد و احتیاجات جامعه

رادر شعر اساس قرار داد و مطالب اجتماع داخل نظم و نشر شده شاعران بیشتر از همه متوجه مضمون و مطلب شدند.

از سویی هم بنا بر همین عامل آثار و ادبیات بیگانگان در مملکت معرفی شد و بتأثیر این آمیزش یکتعداد مقالات و کتابها از لغت‌های خارجی ترجمه شد و نویسندگان و مترجمان در مطالب، مضامین، الفاظ و طرز نگارش دنیای غرب را تقلید کردند. همچنان یکتعداد لغات خارجی مخصوصاً انگلیسی، اردو و فرانسه در زبان مانفوذ کرده است.

نشرات رادیو کابل شعر و ادب و نشر و معلومات علمی و سیاسی را بدسترس هر کس میگذارد و با برنامه های ادبی و رنگارنگ خود ذوق و روح ادبی را تنمیت کرده علاقه و دلچسپی با آثار نظم و نشر قدیمان را بیدار میکند و آب میده و آثار بزرگان و شاهکارها را در اختیار عوام میگذارد.

انجمن تاریخ و آریانا دایرة المعارف: انجمن ادبی کابل بدو سه انجمن تجزیه شد. شعبه پشتوی آن بنام پشتو تولنه در آمده دارای تشکیلات وسیعی گشت. همچنین شعبه تاریخ آن بصورت انجمن تاریخ درآمد. هیأت‌های حفریات خارجی مخصوصاً فرانسویان طرز تحقیقات جدید علوم تاریخی را ضمن نشر رساله هایشان که ترجمه شد ب مردم آموختند. بوسیله این حفریات و رساله هاییکه در نتیجه آن ترجمه و نگاشته شد، دوره های قبل از اسلام تاریخ افغانستان را در دو جلد در هزار صفحه تکمیل کردند و دوره های پس از اسلام تا سلطنت غزنویان تمام شده بقیه زیر کار است.

انجمن تاریخ و وزارت معارف ماهانه مجله ای بنام آریانا، قدیمترین نام تاریخی کشور افغانستان، نشر میکنند که متضمن تحقیقات و تتبعات نو در تاریخ و ادبیات معاصر و باستانی افغانستان است. گذشته از مجله آریانا مجله افغانستان بزبانهای انگلیسی و فرانسوی هر سه ماه نشر میشود. بعلاوه این انجمن نشرات دیگری هم در تاریخ و ادبیات افغانستان دارد که بتعداد کافی نشر و پخش شده است و از مهمترین آنها ذکر میکنیم: تاریخ افغانستان در دوره ای قدیم جلد اول و دوم (از قدیمترین دوره ها تا ظهور اسلام).

دوره صفاریان، دوره سامانیان، سلطنت غزنویان، افغانستان در قرن نوزدهم، نوای معارف، پرده نشینان سخنگو، پادشاهان متأخر، واقعات شاه شجاع.

انجمن دایرة المعارف نیز که از عمرش بیش از چهارده سال نمیگذرد با ستند دایرة المعارف‌های بزرگ و مشهور دنیا در نگارش دایرة المعارفی برای افغانستان مشغول است که بنام آریانا موسوم میا شد.

آریانا دایرة المعارف بلوزبان دری و پشتو نشر میشود که تا حال در حد دو دوهزار و شصت و شصت صفحه از هر کدام بنشریه های مستقل از چاپ برآمده است. گذشته ازین قاموس اعلام بزرگ جغرافیایی افغانستان قاموس اعلام کوچک جغرافیایی افغانستان و کتابی مستقل درباره افغانستان حاوی طبقات الارض، تاریخ جغرافیا، تاریخ ادبیات، تاریخ معارف، سکه شناسی و ۰۰۰۰۰۰. بهره دوزبان معمول کشور منتشر نموده است مقالات آن از طرف متخصصان فن نگاشته یا ترجمه میشود.

انجمن تاریخ و انجمن آریانا دایرة المعارف و انجمن پشتو مدتیست مربوط وزارت معارف شده است.

تعمیم معارف:

طوریکه دیدیم معارف مملکت درین دو بصورت بسیار بقیه ای بسط و تعمیم اختیار کرد تعداد مکتبهای ابتدای درس را در مملکت از سه صد هم متجاوز شد بعلاوه در حد و صد مکتب دها تی

سه صنفه و یکتعداد زیاد مکتبه‌های مسلکی و تخنیکي و دار المعلمینها و مدارس متوسطه و نا نوی در مرکز ولایات موجود است. ریاستهای تدریس و وزارت معارف در تجدید نظر و تعدیل و اصلاح و اداره مدارس مملکت منہمک بوده ریاست دارالتالیف در تهیه و تدوین کتابهای درسی رهر رشته بهر دوزبان معمول مملکت و طبع آنها در مطبعه‌های مختلف متوجه است گذشته ازان نشرات موقوتہ نیز دارد :

از جمله یکی مجله عرفان است که بس از چند سال تعطیل از سال ۱۳۲۹ دوباره بنشر پرداخت تا معلمان و متعلمان را تنویر کند و سال ۱۳۳۸ سال بیست دوم انتشار آنست. بعلاوه اخبار عرفانی متضمن خبرهای فرهنگی و معارف از پنج سال است بصورت بولتن نشر میشود و مجله‌ها ماهانه بخوان و بدان برای طلاب صنوف ابتدایی و سایر کمسوادها بقویت کورسهای کلانسالان و اکابر نشر میشود. مجله پوهنه نشریه پشتمو مجله عرفان است هر سه ماه منتشر میگردد.

تعداد روزنامه‌ها و مجلات و انتشارات رادیوی کابل از نیکسو و تعدد مدارس مختلف در کشور ذوق ادبی و روح تاریخ را در مردم اضافه کرده و یکدمه نویسندهگان و مترجمان جوان ر مملکت دیده میشود بوجود آمده اند.

دار الفنون کابل پوهنځی ادبیات :

از بزرگترین کارهای فرهنگی محمد نادر شاه شهید بعلاوه تأسیس انجمن ادبی تأسیس پوهنځی طب بحیثیت اساس دارالفنون کابل است که در سال ۱۳۱۳ شمسی صورت گرفت و سپس پوهنځی‌های دیگر آن از قبیل حقوق و علوم سیاسی، علوم طبیعی، ادبیات، شرعیات و انجنیری و موسسه تعلیم و تربیت و موسسه اقتصادی در سالهای مختلف بیهم افتتاح شد. دارالفنون کابل بصورت مرکز اداری آن در سال ۱۳۲۵ شمسی بوجود آمد و نخستین رئیس دارالفنون دکتور عبدالمجید بود که دو سال آنجا و بعد از سال ۱۳۲۹ تا ۱۳۳۴ وزیر معارف بود.

درینجا که تاریخ ادبیات معاصر افغانستان را مطالعه میکنم، سهم و تکامل پوهنځی ادبیات بساید بصورت بسیار وسیعی تحت بحث گرفته شود؛ مگر علی‌العجله مختصراً بدان میپردازیم :

پوهنځی ادبیات با چهار رشته خود: ادبیات فارسی، ادبیات پشتمو، تاریخ و جغرافیا، زبان انگلیسی اولین پوهنځی دارالفنون کابل است که چهار رشته را انکشاف بخشیده است و با اساسات علوم فلسفی نه تنها بشاگردان معلوماتی درین رشته‌ها تقدیم میکنند تا بتدریس و تحقیق بپردازند یا بنامه نگاری مشغول شوند. بلکه طرز تحقیقات نوین دنیای متمدن و روش علمی تحقیق و تتبع را نیز بمحققان و نگارندگان و معلمان جوان می‌آموزد. که درینجا باید از حقوق استاد بیتاب، مرحوم هاشم شایق افندی، امین میرزا از استادان درجه اول و سن تدریس کرده پوهنځی ادبیات بزرگترین کانون ادبیات و فرهنگ و تاریخ و زبانهای افغانستان بشمار میرود و آینه درخشانی دارد. در مورد اصلاح زبان، تاریخ زبان، تاریخ ادبیات، تحقیقات تاریخی، جغرافیایی فولکور و غیره نه تنها مقالاتهای درجراید و مجلات بمشاهده میرسد که بآینده روشن ادبیات و تاریخ در کشور امید میدهد، درج مطالب علمی و تاریخی و انتقادی و مراجعت با اصول و اسناد از روی نظامهای فکری، پیشرفته از روش انتقادی استفاده شایانی شده و کارهای مستشرقین سرمشق خوبی برای این نهضت است که پوهنځی ادبیات نیز درین موارد سهم بزرگی گرفته است.

در موسسه تعلیم و تربیت دارالفنون کابل نیز از یکطرف بزرگراهها و برنامه‌ها و روشهای تدریس در مدارس و کتابهای درسی زیر نظر متخصصان خارجی تدقیق و تجدید نظر و تعدیل میشود. از سویی هم بهلموی

شعبه زبان انگلیسی که در یوهنځی ادبیات بتدریس میپردازد، شعبه دیگری در نظر است برای تحقیقات زبانهای داخلی دایر شود، تا در آن از یکطرف معلمان زبان با اصول علمی بمطالعه زبان بپردازند و روشهای تدریس زبان تحقیق شود از سوی دیگر در مورد زبان و تاریخ آن تحقیقات بعمل آید.

تکامل امر وزی ادبیات و هنر

اینک صورت انکشاف و تکامل ادبیات، موسیقی و هنرها و وضع امر وزی آنرا در افغانستان اجمالاً مطالعه میکنیم:

ادبیات امروز:

در رشتنه ادبیات با وجود دو زبان فارسی و پشتو بحیثیت زبانهای ملی و ادبی مملکت تکامل و پیشرفت نصیب هر دو زبان گشته است در هر دو زبان آثار ذوقی، نشر و نظم و آثار تحقیقی و تاریخی نوشته میشود و یکنوع تاثیرات ظاهری و معنوی یکی بر دیگری بمشاهده میرسد که این زبان فارسی افغانستان را از فارسی ممالک مجاور و پشتوی افغانستان را از پشتوی سنتونستان و پاکستان تاحدی فرقی میدهد. در جراید و مجلات و نشرات زاید هر دو زبان سهم دارند و البته از مناطق مختلف و ولایات بنا بر اکثریت گویندگان یکی ازین زبانها نیز زبان اول و دیگریش دوم است. جراید و مجلات نشرات خود را چه در ساحت تنویر و انکشاف ذهنی و فکری مردم بوسیله نوشتن و ترجمه مقالات اجتماعی، علمی، معلوماتی و انتقادی وجه برای تربیت و تمییز ذوق و تبلیغ روحیه های جدید بوسیله سرودن شعرهای که گاه پیروی از قدیمان (کلاسیک) و گاهی هم ابتکاری و نوین است و بوسیله تراجم آثار شاعران و نویسندگان دنیای غرب ادامه میدهند. منالیه نویسی یکی از جریانهای عمده ادبیات نشر امر وز است که محدود طرز مؤسس آنست، بوسیله تراجم داستانها و داستانهای کوچک از زبانهای اروپایی بزبان فارسی و پشتو. حالاً برخی از نویسندگان اند که بداستاننگاری مخصوصاً داستانهای کوچک میپردازند. پارچه های شعری یا بتقلید از قدیمان است که هم صورت وهم مطالب بهمان چوکات است یا ایشکه در صورت از حافظ و سعدی و بیدل و رحمان پیروی میکنند و مطالب جدید است و از آثار و افکار جدید اروپایی استفاده میشود. سوم شعر نو است که هم در صورت وهم در معنی جدید است که روشهای نوی معرفی شده است. چهارم پارچه های آدبی است که آنرا میگویند شعر نشر نام نهاد از مطالب اشعار امروز افکار در فارسی و پشتو اجتماعی، حماسی و انتقادی و عشقی است که روجه حماسی مخصوصاً در پشتو دیده میشود. یکی از رشتنه های مهم تر نویسی نگارش مقالات تحقیقی در تاریخ، تاریخ فرهنگ، ادبیات و زبان و تاریخ ادبیات و تاریخ هنر زبانهای کشور است مخصوصاً استادان و محصلان یوهنځی ادبیات و اعضای انجمن تاریخ و دایرة المعارف آریانا پیشرو این راه اند.

شاعران و نویسندگان:

از شاعران امروز زبان فارسی، بیتاب و خلیلی، بسمل و قریب و صفا در سبک کلاسیک و قدیم استادانند. شایق جمال و ابراهیم خلیل، شایق هروی و هراتی شیرین سخن، عشقزی نیز در صورت از قدیمان پیروی میکنند. از شاعران جوان نیشان، پژواک، ضیاء قاریزاده، آینه، الهام، با رق شغبی . . . . . اند که گناه مفهوم و زمانی صورت و مفهوم هر دو جدید اند. از نثر نویسندگان فارسی سلجوقی، خلیلی، رشتیا، پژواک، مخمور، قدیر تره کی (مخصوصاً در آثار حقوقی و فلسفی و اقتصادی)، صفا، فرهنگ و لیلوال و عباسی (مطالب اقتصادی). اخیراً عده ای داستان نویسان جوان و خوانندگان جوانانیکه شعر نثر مینویسند. روی جراید جلوه گیری دارند.

يك منظره از بښخ تپه‌ی افع پغمان در فصل حزان

از نویسندگان تاریخی و تحقیقی: غبار (تاریخ اسلامی افغانستان)، کهزاد (تاریخ قدیم افغانستان) خایلی (دور غزنویان)، ژوبل (تاریخ ادبیات و تحقیق ادبی)، نعیمی (دور تیموریان) از نویسندگان زنها: رقیه ابوبکر، مخصومه عصمتی، نفیسه شایق، ماری شمیم، لطیفه سراج . . . . . از نویسندگان وشاعران پشتو: بینوا (در شعر شر و پارچه های ادبی)، الفت (اشعار اجتماعی)، رشتین (آثار تحقیقی ومقالات)، زهیر (آثار ادبی ومقالات)، مولینا سبفی (تراجم کثیر علمی)، خادم (مقالات).

از شاعران قومی: بهایی جان (اشعار عشقی واجتماعی بهر دوزبان فارسی و پشتو دارد) ملنگ جان شاعر بیسواد - (اشعار حماسی وقومی پشتو دارد)، سایر هروی (اشعار انتقادی).

تئاتر و هنرها:

تئاتر و درام نویسی بصورت عصری پس از استقلال معرفی شد و در سالهای اخیر مخصوصاً انکشاف کرد: که بیشتر در امهاد رصحنه تمثیل مطبوعات و صحنه کابل، و رادیو در امهاد و رادیوی کابل تمثیل میشوند: در امها غالباً یاروی انتقادات اجتماعی قرار دارند و تراژیک یا کومیک اند و با آثار نویسندگان اروپایی غالباً موایر فرانسوی ترجمه و انطباق داده میشوند. درام نویسان عموماً از مثلین میباشد. از نویسندگان درام لطیفی برشنا، مقدس نگاه، سایر، حکمت، رونق و بیسد و غیره اند از مثلین معروف: جلیا (پدر: در رولهای جدی) ابراهیم نسیم و سایر و جلیا (پسر در کومیک) رونق، آشفته و فایض اند. این هنر آینده در خشانای دارد زیرا ضمن تماشا، بهترین وسیله تبلیغ بین مردم است و عوام مخصوصاً علاقمندی خوبی باین هنر ابراز میدارند زیرا بیشتر بزبان عوام بوده باموسیقی و ترانه ها توأم است که موضوعرا متنوع میسازد.

دو هنر ها، در بخش نقاشی و رسامی پر وفیسر غلام محمد خان پدر نقاشی معاصر ما است که بعداً با پرشمار و شهای مختلف اروپایی. مخصوصاً روش کلاسیک نقاشی مناظر و پور تربیت معرفی شد. مکتب صنایع کابل درین رشته یکتعداد زیاد جوانان را در رشته های مختلف نقاشی، رسامی، قالین بافی، حجاری و نجاری و غیره تربیت کرد که اینهمه را ممکنست مدرسه برشنا نامید. از معروفترین اینها بناغلو، غوث الدین و خیر محمد و . . . . . است. مکتب دیگر یکی که درین رشته موجود است، رشته مینا تور سازی بر وش بهزاد و سایر مینا تور سازان دور تیموری هرات است که با اصول جدید و عصری دوباره احیاء شده است و همایون اعتمادی مهم ترین نماینده آن در عصر حاضر است. شعبه ای برای نقاشی مینا تور در مکتب صنایع تحت تاسیس است که محصلان با ذوق را درین رشته تحت تربیت میگیرد و بتعقیب از نگارستان بهزاد در هرات «نگارستان» نامیده میشود.

در قسمت بیسکر تراشی و کار بر چوب و سنگ نیز طوریکه نمایشگاه معارف ومدارس هر سال نشان میدهند، پیشرفت وانکشاف قابل ملاحظه ای بین طلاب معارف دیده میشود که کار امان الله حیدر زاده بروی چوب و حتی سنگهای روشن بر جسته ترین آنست. در مدارس دختران انواع هنر ها روی تکه از قبیل گلدوزی، خاماک دوزی، قندهاری نوزی خیاطی وامثال آن مخصوصاً گلها و نقاشیها یشکه بو سیله دوخت و خاماک بر آن صورت میگیرد، بسیار عالیست و کدمات نمیتواند آنرا طوریکه هست، نشان بد هد. البته نکته ای که در اینجا قابل تذکر است اینست که پیشرفت این هنرها در مدارس موجب میشود که همان هنر های محیط تحت شرایط علمی و روش و اصول بصورت منظم و مرتب تکامل مینماید. کارهای دستی و هنر های مجسم وامثال آن در سالهای اخیر خیلی متنوع شده است. در هنر خطاطی سید داود الحسینی و سید ایشاق و برخی دیگر از بهترین نمایندگان این رشته اند.

موسیقی :

موسیقی افغانستان با ادبیات آن ارتباط کامل دارد واز هنگام تاسیس رادیو کابل انکشاف و تکامل مرتب و خوبی کرده است. در آغاز تاسیس رادیو کورسی برای تعلیم موسیقی تاسیس کردند که شاگردان تحت نظر استادان کلاسیک با موخن موسیقی کلاسیک و وطنی و غیره پرداختند و برای مدتی رادیو کابل را ازین ناحیت غنی بگه داشتند. از استادان معاصر خلیفه غلام حسین بعد استاد محمد حسین، یعقوب قاسمی و شیدا اند که محمد حسین در کلاسیک و قاسمی و شیدا در موسیقی وطنی و خفیف استاداند. برشنا: نقاش درام نویس، معلم و موسیقی نواز روشها و اسالیب و عناصر موسیقی غربی را بدوسیقی ما داخل کرد و کریم شوقی، موسیقی و ترانه های ملی و محلی مخصوصاً موسیقی و ترانه های «غور» مرکز افغانستان را معرفی کرد. رازق شوقی، موسیقی ولایات شمالی پروان و کاپیسا را معروف ساخت. غلام علی امید، ابراهیم نسیم، زلاند، شیفته، براهمنائی برشنا یکنوع موسیقی کامل و آمیخته با عناصر اروپائی را پدید آوردند «دری» لوگری، موسیقی محلی لوگر را عامتر ساخت و مؤسس مکتبی درین قسمت شد. بیلتون و عجبگل و درجا موسیقی فارسی و پشتوی روستایی (کیلوالی) را آورد.

در چند سال اخیر بکتهاد موسیقی نوازان و خوانندگان که موسیقی محلی و روشهای اروپایی را بهم آمیخته اند، محبوبیت تام بدست آورده اند که خیال از مهمترین آنهاست و تصنیفهای گوناگون و خوب درست میکنند و خمار، ساریان، نینواز و ناشناس و بیلتون، فاخته، خالو، مسافر، خاتم خیلی شنونده دارند که همه آنها گاه اشعار محلی و کردکی و گاه اشعار کلاسیک حافظ و سعدی، مولوی و بیدل را میسر آیند. و موسیقی جنبه عمومیت را حاصل کرده که تعداد سراینندگان شوقی روز بروز زیاد شده است. بحیث نمونه ازین طبقه بیکان، عندلیب و ۰۰۰۰ را یاد میکنیم.

در جنبش اخیر دختران زیادی در رادیو کابل میسر آیند که طرز و روش اینها نیز مانند صنف بالا آمیخته با عناصر اروپایی است. در حالیکه مدارس کریم، رازق، بیلتون، دری تماماً ما محلی است. دخترانیکه آواز و سرآیدن شان خیلی مورد پسنداند: پروین، فرشته، شیدا، آزاده، ناهید، لیلیا، پریشان، شهلا ویتونی اند.

از موسیقی سرایان پشتو، از نوازندگان معروف: او لمیر، عجبگل، طلا محمد، محمد حیدر، میرزا گل. در قسمت رقص البته روشهای مختلفی موجود است: یکی رقص دسته جمعی مرد و زن بنام «اتن» دیگر رقص دسته ای یا گروهی که در بخشهای مختلف مملکت مخصوصاً در بدخشان، قلعن، مزار شریف و هرات معمولست. دیگر رقص پسران، به علاوه در کابل یکنوع رقص محلی آمیخته با عناصر رقص هندی دیده میشود اما این رشته هنر هنوز تحت پرده است و بحیث یک حادثه اجتماعی ظاهر نشده، فقط در مجامع خانوادگی و مجالس عروسی و مسرت گاهگاهی دیده میشود و روی صحنه کمتر و بادهی جلوه نمیکند. رقص گروهی را تقریباً کم و بیش میدانند اما در رقصها انفرادی طلا و فیض سابق معروف بودند. اما اینقدر میتوان گفت، این هنر نیز ساحت وسیع دارد، آینده اش در خشان است، مخصوصاً اگر بارو شهای نو آمیخته شود و بروی صحنه آورده شود اوپرا و بالتهای خوب رقصهای بیمانندی از آن بوجود خواهد آمد.

در تهیه و تدوین این بخش از آثار نیاغلی غبار، مضامین مجله های کابل، کتبهای مطبوع و وزارت معارف استفاده شده، قسمتها بیکه بامروز تماس میکند از حافظه نگاشته شده است و از آنجا که موضوع ادبیات معاصر افغانستان تحقیق مزید و مفصلی را ایجاب میکند و درینجا باید باختصار بدان پرداخته میشود. از نارسا بیهوا و عدم تحقیق کامل و نقص مضمون، نویسنده این اثر پوزش طلب میکند.

امور مالی کشور

در چهل سال ...

تقریباً چهلمین سالگره استقلال و وطن عزیز شرح گزارش‌های چهل ساله مالی و تحولات
انکشافی که در ظرف این مدت در سایه نعمت عظمی آزادی نصیب مملکت عزیز گردیده

است برای مزید معلومات خوانندگان گرامی می‌پردازیم:

پیشرفت‌های سریعاً نه‌دنیای کنونی در ساحه مادی، ممالک خورد و بزرگ جهان را که از طی مدارج کمال
به قانون طبیعی ناگزیر اند مجبور می‌سازد که تنها به افتخارات معنوی گذشته متکی نبوده برای دستیابی
آن قسمت از وسایل و لوازم مادی و مدنی که باقتضای عصر امروز مطابقت نماید تلاش و مساعی شباروزی نمایند.
افغانستان عزیز با پیروی ازین اصل مسلم پس از استرداد آزادی که اولین فریضه ایمانی فرزندان
رشید آنست به موقف اصلی و حقیقی خود در برابر دنیای کنونی یوره ملتفت گردیده و وظائفی را که يك ملت
حساس و بیدار برای حفظ استقرار و با لآخره تکمیل استقلال حقیقی خود بعهده دارد با قند مهیای متین
و سنجیده پیش گرفت.

رفع نواقص و اصلاحات تدریجی اوضاع عمومی مدنی - عرفانی - اقتصادی محتاج سعی و مجاهدات
دوام دار افراد محیط در قدم اول مستلزم تقویه کامل بنیه مالی و اقتصادی کشور دانسته میشد تا مملکت
بتواند به نیروی استفاده از منابع و منافع داخلی خویش با استقرار نظم و قدرت کافی مالی راهی را که
به تعقیب کاروان سریع مدنیت کنونی پیشرو دارد با مراحل اساسی آن به پیماید.

امروز چهل سال از عمر استقلال وطن عزیز می‌گذرد و با آنکه ماهنوز خود را در آستانه نهضت اساسی مدنی
و ترقیات بعدی می‌پنداریم بتوفیق خدای متعال و مساعی مردان نامی این خاک يك سلسله تحولات، محسوس
اصلاحی و انکشافی در جمیع شقوق کشور مشاهده می‌رسد که همه اینها تا اندازه زیاد مرهون اصلاحات امور مالی
و انتظام منابع عائدات مملکت دانسته میشود. و با این تمهید بمرورد نیست در این نوشته دو اطراف طرز
تحول و تاریخچه انکشاف مالی، معلوماتی بخوانندگان گرامی تقدیم شود:

این مطالب بصورت اختصار تحت عناوین جداگانه مالیات اراضی - مالیه مواشی - محصول گاو
مالیات بر عایدات و امور محاسبه و بودجه و بانکداری و سرمایه گذاری دولت از ملاحظه خوانندگان
گرامی می‌گذرد.

(۱) مالیات اراضی:

مالیات اراضی در افغانستان سابقه طولانی دارد و در هر زمان و مکان بطرز از اراضی تحمیل
گردیده است. مالیه زمین در ادوار گذشته یکی از منابع ثابت عواید دولت محسوب میشد و از اقلام مهم
واردات بشمار میرفت، طوریکه از ملاحظه دفاتر قدیمه برمی آید مالیه اراضی طور جنسی و قسمی تقد اخذ
و تحمیل میشد. پیش از نیم قرن گذشته قسمی از این مالیات در بعضی حصص توسط هبات‌ها بروی حاصلات زمین

تثبیت گردیده و به فیات مختلفه از رود بار، سه یکه و چشمه سار «چهاریکه» و کاریزی «ده بکه» گرفته میشد بعداً مالیه مناطق کوهستان و کوهدامن و چهاریکار و برخی از محال دیگر بصورت اجاره و داو طلبی اخذ و سیریکه چهارک بر آن افزود گردید ایالت غزنین، بروی عمل یا نزرده ساله جمع بست شده یا نزرده یکه آن با چیزی بیشتر اساس گرفته شد. ترتیب جمع بست در ولایت ننگرهار خصوصاً لغمان و جلال آباد نیز تحت اجرا گرفته شد و آنچه تفاوت داشت این بود که در جلال آباد یا نزرده ساله و لغمان هژده ساله سنجش گردید و یا نزرده یکه و هژده یکه آن جمع و در حضور وکلای سمت مذکور، عمل یک ساله (۱۲۹۷) مورد اعتبار بست قرار گرفت. و مواضع جمع بست شده بنرخ مستقل تعیین و بنام «نرخ بولک» یاد گردید و سپس رویه یکشاهی بر مالیه جمع بست افزود گردید. انواع غله هر محل از قبیل گندم جو، کاه و غیره باندازه ضرورت دولت بصورت جنس تحویل عاملین میگردد. و آنچه از حوائج دولت زیاد میگشت بر وی نرخ بولک افزودی فی رویه یکشاهی نقد تحصیل میشد. هرگاه مالیه در موقع معینه پرداخته نمی شد بروی نرخ گران سال یعنی ماه قوس قیمت آن تحت حصول می آمد. مالیه باغی از اشجار مشمر قسماً نقد و قسماً جنس گرفته میشد. در سال ۱۲۹۸ و ۱۲۹۹ تحولات در طرز اخذ مالیه رونما شد که عبارت از تسعیر مالیه جنسی به نقدی بود در موقعیکه مالیه جنسی بنقد مبدل شد، نرخ تسعیر در ولایات و محالات مطابق (بموافقه که در بدو امر میان تمام اهالی و حکومت بعمل آمده بود) بروی نرخ متوسط همان محال بعمل آمد و در قرارداد چنان تصریح شد که نرخ تسعیر بایست پس از هر سه سال بمقايسه نرخ روز تجدید و تعدیل شود. اخذ مالیه بقرار بست معمول و همین هر منطقه مثل بیگال، قلعه، چنگل، زوج، تخمیر، خانان واری، دودی، اندازه آب، جریب مسنعات و غیره از جنس به نقد تعدیل و تسعیر گردید. و تغییر و اختلاف اخذ مالیات نظر باوضاع مناطق در هر محل بلباس دیگر در آمد اخذ مالیات اراضی نوشکن و نوآباد نیز بروی سه تفریق اعلی اوسط و ادنی صورت پذیرفت و باسناد مالیه بلوان شریک بصورت «سد بلند» دریافت میشد. پس از تعدیل مالیه جنس به نقد تا کنون که از عمر آن تقریباً چهل سال سیری گردیده است، بهمان شکل اولیه خود باقی است اهالی نیز تمایز به این مالیه ناچیز را صعب نمی انگارند و آنچه می پردازند میدانند که در راه خدمات عامه که دولت بر عهده گرفته است، به مصرف میرسد.

چون برویکار آمدن مالیات نقدی از اخذ مالیات جنسی صرف نظر شد و با آن هم دولت جهت مصارف مایحتاج اردو و سایر مخارج دولتی به تهیه مقداری از اجناس نیازمند بود. پس ناگزیر این نیازمندی را از راه ریزش غله بر مالیه بمقابل پرداخت پول نقد جبران میکرد. این وضع تا اواخر سال ۱۳۲۱ دوام داشت در سال ۱۳۳۲ ریزش غله نیز بخوشخیر بد تبدیل و بدین منظور ریاستی بنام ریاست ینبه غله تاسیس گردید و از مدت سه سال بدین سو وظیفه محوله را انجام میدهد.

ولی بازم ترتیب خوش خرید و طور بدله و مطالب دولت بود برای رفع احتیاج غله کاملاً موفق نبوده و دولت در سال جاری مجبور شد یک مقدار غله از خارج وارد نماید. بنا بران در مورد تدارک غله مورد ضرورت ترتیب اساسی تری مدنظر بوده و فعلاً روی پیشنهاداتی که در اینخصوص از ولایات رسیده در وزارت مالیه غودلازمه بعمل می آید.

(۲) محصول مال مواشی:

محصول مواشی که در جزو عواید مستقیم دولت است نیز یکی از منابع بااهمیت بحساب می آید. اخذ این محصول نه تنها اکنون بلکه از زمانه قدیمه رواج داشته قبل از سال ۱۳۲۹ هـ ق و در همان سال این محصول از مالداران به تفاریق مختلفه گرفته میشد.

سابقه زمره عواید بنام وجوهات بشمار میرفت و گاهی بنام زکوة بصورت اجاره وامانی بروی هست و بود در هر سال مطابق برج حمل سال گذشته اخذ و تحصیل می شد. مستاجران نیز مطابق جزو اموال محصول رابه بولکین عرضه نموده بحساب شامل می نمودند. گاه گاه میرزایان و خوانین سوادان بعمل اجاره زکوة دست میزدند. سپس این حال رو باصلاح نهاده زکاة به چهل يك و چهل يك بسرمگی مبدل شد و این اسم و رسم نامدتی باقی بود. محصول کاشوری، اشتر و امثال آن بروی تعداد تعیین میشد. و زیادتیه های بنام طرق پول و غیره نیز بعمل آمد.

سرمگی و شاخه سازی و چهل يك بصورت نقد و جنس از اهالی حصول میشد. الاخره بسال ۱۳۰۰ هـ ش تحول دیگری بر اساس محصول مواشی بعمل آمد، باین ترتیب که محصول مواشی بروی فیراس قایم گردید و مطابق فیصله شورای ملت تا هنوز بهمان اساس جمع و تحصیل میشود:

محصول گمرکی:

گمرک همچنانکه در نواحی دیگر جهان سابقه دار است در وطن عزیز ما افغانستان نیز که مرکز تقاطع راه های تجارتی قدیمه و حمل عبور راه ابریشم میباشد، از اعصار پیش وجود رسوم آنرا تاریخ یاد میدهد. آنگاه که تاجران چین و هند و فارس و عرب از اینجا میگذشتند مکلف بودند مقداری نقد و جنس برسم حقوق عبور و غیره بزمامدازان و عاملین گمرک بپردازند و در بدل آن طور لازم حمایت شوند.

ابتداء حقوق گمرکی لباس مالی داشت که برمال التجاره تحمیل و عوایدی برای ممالک ازین راه آماده می شد، سپس این حق جنبه مالی خود را از کف داده بیشتر جنبه و رنگ حمایتی را بخود گرفت. و اکنون نیز اخذ حقوق گمرکی دارای همان مرام حمایتی میباشد زیرا تحمیل مالیات سنگین بر اموال تجاری و اشیائی که صرف جنبه استهلاك آن بیشتر است و از آنها برای مملکت مفاد محسوسی متصور نیست، توریده آنها را تقبیل دانه در مقابل آن بتولید در داخل ممالکت می افاید.

اکثر دول راقیه جهان در دو امر بچنین اقدامی دست زده ازین راه سطح تولید شانرا و مدت داده منابع شانرا تقویه کرده اند. این فکر از طرف تمام دول گیتی جامه عمل پوشیده است. در وطن ما قبل سال ۱۳۰۰ این عمل بنامهای متنوع یاد و به انواع رنگارنگ حقوق گرفته و در همه آنها فقط جنبه تهیه عاید رعایت میشد.

در سال ۱۲۷۶ گمرک بنام «چپوتره» خوانده شد و پس از آن پهلوئی حمایت آن نیرو گرفت. بیشتر از آن بنام رایه داری، دروازه داری شهر، میدان داری، قیان پولی، اغ بیزار، چراغ پولی، پاهووری، تشکله پولی، چهل یک، ده یک، شاه گنجی، گذری، قانو خانی، سائرات و امثال آنها عوایدی بدست می آوردند.

چنانکه گفتیم باطی همه این مراحل نام گمرک بالاخره به چپوتره و سایر اترات مبدل و فقط با این حیثه محصور و مقصور گشته پس از آن رو باصلاح و بهی گذاشته و بچهار مواد منقسم شد:

۱- ادخالات - اموال واجتانبیکه از ممالک خارجه بداخل افغانستان وارد میشد، بنام ادخالات یاد می شد و نرخ روز ادخالات عبارت بود از بیع مال التجاره که به مبلغ نقد و ارزش همان روز بدکانداران فروش میگردید.

۲- اخراجات - کفاهه اموال و اشیائی که از افغانستان بخارج صادر میگردید، بهمین اسم موسوم بود و حقوق گمرکی آن از روی نرخ روز در داخل مملکت مدنا اعتبار بود.

۳- عبوریات- اموال و امتعه را میگفتند که ازدول خارجه بافغانستان می آمد و تنها بصورت ترا نریت میگذاشت.

۴- صرفیات- این محصول از اجناسی اخذ میشد که برای مصرف در داخل مملکت در شهرها و گمرکها خرید و فر وش میشد.

یک شخصی در صورتیکه یکبار از یک جنس تادیه محصول میگردد، بار ثانی و ثالث اگر همان جنس را مکرر بیع و شری مینمود ، باز محصول نداشت و اگر این اجناس و اموال از طرف تجار مکرر اخراج میگردد محصول صرفیات آن یکبار و محصول اخراجات آن در هر بار علیحده اخذ میگردد. تا در سال ۱۳۰۰ به همین نحو امور گمرک با سماء مختلفه ادامه داشت. درین سال اسم گمرک به میان آمد و دفاتری بنام دفاتر اخراجات و مبصر و علم و خیر و غیره رویکا رگردد و در انجام امور گمرکی کمک بیشتر کرد.

امور مربوط بگریزی راقبل از سال ۱۲۹۸ در سرحدات خوانین سواران و غیره اداره میگردد و بعد عواید آن بنام فروعات هوائی، و در حسابات معامله میگردد و درین سال برای جلوگیری از تشتت و پراگندگی دفتر با اسم اداره قباچاق تاسیس شد. چنانکه معلوم است از آن وقت به بعد این امور روز بروز انتظام گرفت. گرچه غایله (۱۳۰۷) رشته بتمام امور را گسیخته بود ولی باز بهمت مردان نامی و وطن دوباره کار بر مچرای اصلی خود جاری گشت و توسعه و سر و صورت خوبی پیدا کرد.

باطرح نخستین پلان پنجاه ساله انکشاف اقتصادی حکومت افغانستان، تعرفه های گمرکی منظم وضع کرد و با ساس تعهدات گمرکی با ممالک خارجه در مراده تجارتی خود رونقی بخشید. با در نظر داشتن مرام حمایتی گمرک تریداتی در حقوق گمرکی بر اموال تجملی و استهلاکی صرف وضع گردید و اما اینکه مورد نیاز عامه است معروض حقوق خفیف گمرکی و ماشین آلات و مواد تولیدی نسبت تقویه و تشویق صنایع ملی از تادیه محصول گمرک معاف قرار داده شده از راه اخذ محصول گمرک همچنان که عوایدی بخزینه دولت وارد میشود، سبب توسعه تجارت ما یحتاج اصلی عامه و رفاه مردم نیز میگردد.

خلاصه عواید گمرکی یکی از اقلام و اجزاء مهمه در آمد دولت بوده و اکنون نیز قلم بسیار عمده عاید مملکت را تشکیل میدهد.

محصولات صکوک:

این محصول نیز یکی از مدارک عایدی مملکت است و در سابق و حال بصورت یکنواخت اخذ میگردد. طوری که از اقلام و ارزادات دولت در سالهای ۱۳۰۴ و ۱۳۰۵ و غیره بر می آید محصول پوسته و سایر صکوک از جمله مدارک ثابت عواید مملکت محسوب گردیده است و سالانه مبلغ قابل ملاحظه ازین مدرک بخزینه دولت می آید. در محصول صکوک نیز به نسبت ایجاب تدارک عواید مصارف پلانی افزودی بعمل آمده است ولی چنانچه گفته آمد این افزونیها با زهم سبب ترید و تقویه ثروت ملی و ترقیه حال همگانی میشود.

مالیات بر عایدات:

دولت برای جبران و تکافوی مصارف خدمات عامه و بلند بردن سویه حیات مردم بروی ایجاب زمان محدود است مدارک و منایع بهتری و خوبی را سراغ نماید تا از یکطرف اخذ مالیه موافق به بنا و شالوده عدالت مالی صورت بگیرد و از جانب دیگر رفاهیت و سعادت همه افراد ممالکت را فراهم نماید. همان بود که دولت در فکر اخذ مالیه جدید که بنام مالیات بر عایدات یاد میشود. این مالیه یکی از بهترین انواع اقسام مالیه است که امروز تقریباً در تمام ممالک مرقی مروج است و در این مالیات قرار دارد. زیرا مالیه مذکور دارای

بعضی مزایای اقتصادی واجتماعی است مثلاً توسط مالیات بر عایدات پول را از نزد اشخاص و موسسات جمع آوری نموده برای مصارف عامه بکار می‌اندازد و بدین صورت عاید ملی را در بین افراد مملکت توزیع نموده از تمرکز ثروت و نیروی اقتصادی بفرود می‌کاهد. همچنان اخذ مالیات بر عایدات در وقتیکه یک مملکت بخطر انقلاب سیون مواجه باشد از شدت آن کاسته، یک مقدار پول را که افراد و موسسات بالای اموال استهلاکی مصرف می‌کنند بجزایه دولت مسترد نموده از خطر انقلاب سیون جلوگیری می‌نماید. هکذا دولت در وقت درپیش نیز توسط مالیات بر عایدات از بجزایه اقتصادی جلوگیری نموده بمردم قوه خرید میدهد و بدین وسیله از نزول فاحش قیمت جلوگیری می‌نماید. از جای دیگر در اخذ مالیات بر عایدات همان اساسات اخذ مالیه را که از طرف علمای مالیه و اقتصاد پیشنهاد شده است (مالیه باید مطابق بعدالت اجتماعی باشد) سراغ کرده می‌توانیم. زیرا مالیه را باید اشخاصی بپردازد که توان و قدرت تادیه آنرا داشته باشند.

بروی مزایای این مالیات این فکر بسال ۱۳۲۰ در افغانستان جامه عمل پوشیده و پس از طی مراتب قانونی در معرض اجرا گذاشته شد.

این مالیه از مدت تقریباً ۱۴ سال است تحت اجرای تدریجی گرفته شده است. ولی در مراحل ابتدائی نظریه برخی موانع طور لازم تحت ایفا نیامد و مراحل ابتدائی خود را که خاصه همه امور است، متدرجاً بی‌مود این مالیه نیز بدو اداری نواقصی بود که بعدها از یکطرف برفع همان نقایص کوشیده شد و از جانب دیگر طرح پلان اقتصادی بیشتر این مالیه را برشته نظم و نسق در آورد.

امور محاسبه: در افغانستان پیش از سال ۱۲۹۵ هجری و حسابی دفاتر و معامله مالیات و غیره با اساس حسابهای رقوم و سیاق به سبک روز نامچه و اوارجه بروی بست معین ایجابات معین معامله میگردید. در قطار سایر اصلاحاتی که در همه شقوق مملکت رونما گردید دولت خواست تا محاسبه امور نیز بحساب دقیق و آسانتر بر روی مقتضای عصر انجام گیرد. از همان رو با بر روابط حسنه می‌که افغانستان با ترکیه داشت، علی‌افندی از ترکیه به افغانستان استخدام شد تا طرز محاسبه افغانستان را اصلاح کند. پس از ورو دوی بخاک افغانستان یکمده جوانان افغانی به آموختن طرز جدید مکلف شدند. پس از آنکه کمی آموزش و پرورش اصول سیاق به جدول (اصول دفتری) تعدیل گردید. و با تبدیل اصول محاسبه طرز اخذ مالیه نیز از جنس به نقد مبدل شد و کتبی بنام مکتب اصول دفتری افتتاح و در آن ماموران و طلاب مکاتب تحت تربیه گرفته شدند.

اصول محاسبه بدین شیوه تا سال ۱۳۰۳ مستدام بود و در این سال اصول محاسبه شهریه (ماهوار) جای گیر آن شد. در بحران سال ۱۳۰۷ باز همان اصول سیاق و روز نامچه و اوارجه باز گردانیده شد و این رویه تا اواخر سال ۱۳۰۸ دوامدار بود. در عصر اعلیحضرت سپید سعید (رح) حساب شهریه مجدداً جریان پیدا کرد. حساب شهریه تا آخر سال ۱۳۱۴ رائج بود بعداً بانکشاف سایر امور کشور، امور حسابی نیز متکشف گردید و صوابدیده شد تا طرز محاسبه جدیدی را روی کار آرند. همان بود که موسیوژنیو منچولی از ایتالیا جهت این عمل استخدام شد. وی پس از مطالعه و تدقیقات دوساله در سال ۱۳۱۵ سیستم محاسبه جدیدی در افغانستان بر راه انداخت و این سیستم بنام (خوددوی) یاد میگردد. این طرز محاسبه تا اواخر

سال ۱۳۳۲ مورد استفاده بود. در سال ۱۳۳۳-۱ سلوب، دیگری که بنام ژستینو یاد میشود وی کارآمد و تاکنون نیز ادامه دارد فعلاً متخصصین و در آینده در نظر است تا بخواست خدای توانا طرز جدیدتری که سبب آسانی و روانی کارها باشد رویداد گرفته شود.
بود چه:

با وجود آمدن طرز محاسبه جدول، امور حسابی عواید و مصارف افغانستان صورت نیکوتری بخود گرفت و دولت توانست بروی حساب صحیح و سنجیده و موازنه دقیق عواید و مصارف خود را قبل از ورود سال نو سنجیده و بروی سال پاربا در نظر گرفتن تکالیف سال جدید پیش بینی کند. و چنانکه دیده میشود تا سال ۱۳۰۱ از بودجه منظم برای تمام مصارف اثری نیست پس از همین سال که دفاتر دولتی قیافه درستی گرفته است تدویر بودجه نیز بصورت منظم عرض وجود کرده، متأسفانه فتنه ۱۳۰۷ دفاتر سالهای ۱۳۰۱ الی ۱۳۰۳ را مبدوم کرده و از سال ۱۳۰۴ به بعد دفاتر بودجه موجود است. تا سال ۱۳۱۵ دفاتر بودجه از هر وزارت و دوایر مستقلة بصورت جداگانه و پس از آن بشکل متوازن و توحید شده در آمده (در ذیل این عنوان است مفصل موازنه بودجه واردات و مصارفات را ارائه میکنیم). در سالهای اخیر بمناسبت انکشافات مزید کشور و بالاخره بوجود آمدن پلان انکشاف اقتصادی، بودجه مملکت نیز توسعه اختیار کرده است. و از ملاحظه دفاتر بودجه سنوات گذشته چنین استنتاج میشود که این بودجه ها پیش از ورود سال جدید بصورت منظم دقیق ترتیب و تدوین گردیده به تصویب و ملاحظه مقامات صالحه رسانیده و منظور ی اخذ میشود. پیش از سال ۱۳۳۳ بودجه بروی سال تقویمی که سال مالی نیز دانسته میشود ترتیب میگردد. چون در انوقت طی مراتب قانونی بودجه بنا بر عدم حضور و کلاه شورا و ایام تعطیل شان در وقت معینه اصولی نمی شد، بنا بر آن چنان تجویز شد که بایست قانون بودجه پیش از ختم سال مالی مراتب اصولی خود را پیموده بمعرض اجرا گذاشته شود. از همین رو ابتدای سال مالی نیز از اول حمل با ول میزان موکول گردید تا در فراغت و فرصت تمام بودجه دوایر ترتیب و در دسترس استفاده شان گذاشته شود. و چون در توزیع بودجه اکثر واردات داخلی کافی نمیشد لذا دولت مثل سایر ممالک رو با انکشاف جهان برای برابری این موازنه و پیشبرد پلانهای نافع انکشافی به اخذ قروض داخلی و همچنان قروض ضویل المدة خارجی اقدام کرد. تا در ساختمان بندهای متعدد جهت آبیاری زمینهای با یرو تسطیح طرق و شوارع و تمديد سرکهای اساسی و تسطیح و قیرریزی میدانهای هوایی و غیره خود را کامیاب شده بتوانند.

مصارف و عواید دولتی از سال ۱۳۹۸ الی سال ۱۳۳۷

سال	مصارف	واردات	باقیمانده واردات
۱۲۹۸	۳۱۹۷۸۲۷۵	۴۰۶۸۴۸۲۷	۸۷۰۶۵۵۲
۱۲۹۹	۳۶۱۴۴۶۷۰	۴۵۹۸۵۵۸۵	۹۸۴۰۹۱۵
۱۳۰۰	۴۰۸۵۳۸۶۴	۵۱۹۷۶۹۲۵	۱۱۱۲۳۰۶۱
۱۳۰۱	۴۳۴۷۴۱۹۵	۵۸۷۴۸۹۱۲	۱۵۲۷۴۷۱۷
۱۳۰۲	۵۱۴۷۰۳۹۱	۶۶۴۰۳۲۰۹	۱۴۹۳۲۸۱۸
۱۳۰۳	۶۸۲۹۳۲۶۹	۷۵۰۵۴۷۷۰	۶۷۶۱۵۰۱
۱۳۰۴	۶۰۹۸۹۹۹۷	۸۴۸۳۳۵۳۱	۲۳۸۴۳۵۳۴
۱۳۰۵	۵۰۸۱۳۸۴۶	۷۲۷۹۶۳۷۵	۲۲۹۸۲۵۲۹

کسر	باقیمانده واردات	واردات	مصارف	سال
۱۷۶۸۹۰۶۳		۸۲۲۸۱۳۷۷	۶۴۵۹۱۸۱۳	۱۳۰۶
			۶۹۹۲۱۷۳۳	۱۳۰۷
			۳۲۷۷۴۰۳	۱۳۰۸
۶۲۱۰۵۲۰۳		۶۴۰۴۰۶۹۱	۱۲۶۱۴۵۸۹۵	۱۳۰۹
۳۳۹۱۲۸۵۹		۸۴۵۳۴۲۹۹	۱۱۸۴۴۷۱۵۸	۱۳۱۰
۷۴۸۴۹۶۱		۱۳۳۱۰۲۶۷۶	۹۴۰۵۸۷۶۳۷	۱۳۱۱
۱۱۷۹۲۷۱۵		۱۰۸۸۲۷۹۳۵	۱۲۰۶۲۰۶۵۱	۱۳۱۲
۴۱۳۱۸۶۸۰		۱۲۰۱۱۵۴۹۴	۱۶۱۴۳۴۱۷۵	۱۳۱۳
۱۳۲۹۶۱۴۸		۱۲۱۲۸۹۴۹۵	۱۳۴۵۸۵۶۴۳	۱۳۱۴
		۱۶۱۸۶۲۲۹۶	۱۶۱۸۶۲۲۹۶	۱۳۱۵
		۲۲۰۰۵۹۶۸۶	۲۲۰۰۵۹۶۸۶	۱۳۱۶
	۱۰۲۱۱۱۲۷	۱۷۳۹۳۵۰۸۳	۱۶۳۷۲۳۹۵۶	۱۳۱۷
۳۲۲۸۶۳۹۶		۱۶۷۷۸۷۰۱۱	۲۰۰۰۷۳۴۰۷	۱۳۱۸
۲۳۲۰۷۴۵۶		۱۴۸۹۹۹۰۴۸	۱۷۲۲۰۶۵۰۴	۱۳۱۹
۵۵۸۹۹۲۰		۱۶۱۴۰۲۷۹۸	۱۶۶۹۹۲۷۱۸	۱۳۲۰
۶۰۰۴۱۸۵۶		۱۰۳۸۶۰۰۷۹	۱۶۳۹۰۱۹۳۵	۱۳۲۱
۶۳۶۱۳۶۷۴		۱۱۷۰۳۲۷۷۵	۱۸۰۶۴۶۴۴۹	۱۳۲۲
	۵۱۴۹۱۶۵۱	۲۱۹۱۳۵۷۳۸	۱۶۷۶۴۴۰۸۷	۱۳۲۳
۳۴۹۶۲۷۱		۲۲۶۰۸۵۸۰۴	۲۲۹۵۸۲۰۷۵	۱۳۲۴
۵۷۷۳۶۷۰		۳۳۸۲۴۰۱۶۸	۳۴۴۰۱۳۸۳۸	۱۳۲۵
۱۵۸۰۳۹۳		۲۸۱۹۱۵۱۴۷	۲۸۳۴۹۵۵۴۰	۱۳۲۶
۶۰۱۵۹۸۷		۳۱۱۷۸۱۵۷۱	۳۱۷۷۹۲۵۵۸	۱۳۲۷
۶۹۴۲۴۶۳		۳۲۹۸۷۶۵۹۸	۳۳۶۸۱۹۰۶۱	۱۳۲۸
		۳۹۷۷۱۷۲۵۳	۳۹۷۷۱۷۲۵۳	۱۳۲۹
		۳۸۸۸۹۴۹۳۵	۳۸۸۸۹۴۹۳۵	۱۳۳۰
۸۶۹۷۸۱۷		۵۲۶۵۴۳۱۰۴	۵۳۵۲۴۰۹۲۱	۱۳۳۱
۶۸۲۳۴۸۰		۵۲۳۰۵۹۳۹۹	۵۲۹۸۷۴۸۷۹	۱۳۳۲
		۱۱۴۱۰۸۸۶۱۲	۱۱۴۱۰۸۸۶۱۲	۱۳۳۳
		۱۳۰۹۱۰۲۱۶۲	۱۳۰۹۱۰۲۱۶۲	۱۳۳۴
		۱۸۲۲۴۸۰۱۱۵	۱۸۲۲۴۸۰۱۱۵	۱۳۳۵
				۱۳۳۶
		۲۱۱۳۴۶۱۶۰۲	۲۱۱۳۴۶۱۶۰۲	۱۳۳۷

بانکداری:

نهضت اساسی اقتصادی مملکت مقارن استقلال سیاسی آن در سال ۱۲۹۷ شمسی آغاز و به سلسله بسا اقدامات اصلاحی در شقوق اداری عمرانی، عرفانی که بمنظور اکمال استقلال حقیقی مملکت روی دستگیر فته شد به انکشافات تجارت و توسعه ساحه اقتصاد کشور نیز اهتمام خاص بعمل آمد. قرارداد های مباداه اموال بنا بعضی ممالک هجوار در استقرار تجارت خارجی و رونق بازار پیداوار داخلی مملکت تاثیر بسزائی داشت در همین آوان بمنظور تمرکز سرمایه یک تعداد محدود شرکت های سهامی از قبیل شرکت نمر، شرکت رفیق شرکت امانیه و غیره و بعضی شرکت های دیگر در بعضی اکناف مملکت تاسیس یافته و به تدریج امتعه مهمه وارداتی و ماشین آلات، بوسیله این شرکت ها اقدام شده است. بعضی از این شرکت ها متصدی انجام معاملات طلا و نقره و تدارک اسعار خارجی بوده و هم تجارا انفرادی بعضاً به اجرای این معاملات می پرداختند. خسارات جنگ جهانی اول که هنوز ممالک راقیه عالم را به ترمیم شکست و ریخت دوران جنگ بخود مصرف داشته از یک طرف و لزوم اصلاحات تدریجی داخلی مملکت که در انکشاف تجارت و اقتصاد و تولیدات موثر است از جانب دیگر مانع آن بود که در کلیه شقوق اقتصادی و ترقیات مالی پیشرفت های سریعه حاصل گردد. قیام روابط تجارتنی با ممالک دوردست و تقویه کامل بنیه مالی مملکت از راه تنظیم تجارت واردات و صادرات که اساساً موقوف به اقدامات اساسی دیگری امثال تولیدات، انکشاف حمل و نقل، اصلاح شوارع و معابر و غیره است یک عمل تدریجی بوده و نتایج محسوس آن مرهون سیر تدریجی دور ان انکشافی دانسته میشود.

در آن موقع که هنوز افغانستان در آستان رشد و تکامل حیات اقتصادی تقریب میجست، متاسفانه در سال ۱۳۰۷ به بحران داخلی مهمی مواجه شد که بنیان اقتصادی مملکت را کاملاً متزلزل گردانید. بارف بحران سال ۱۳۰۷ و استقرار حکومت اساسی و قانونی مملکت از او آخر سال ۱۳۰۸ به بعد در کلیه شئون اجتماعی منجمله اقتصاد مملکت یک سلسله تحولات ارتقائی مهمی رونما گردید که میتوان آنرا شالوده و اساس پیشرفت های کنونی محسوب کرد. و از آنجا که هدف اساسی از تعقیب این عنوان معرفی مختصر تاریخچه بانکداری در مملکت عزیز است با انصراف از سایر مسایل تنها مطالبی را که مستقیماً بامرام این نوشته تماس حاصل میکنند در اینجا ذکر میکنیم:

در ضمن بسا اقدامات اصلاحی که بعد از رفع غایله ۱۳۰۷ از طرف حکومت قانونی و قوت روی کار شد یکی هم تاسیس موسسه بنام شرکت سهامی بمنظور حمایه ارزش پول افغانی بمقابل اسعار خارجی بود. شرکت سهامی اولین موسسه تمرکز سرمایه بعد از زمان انقلاب است که در سال ۱۳۰۹ بسرمایه پنج میلیون افغانی تاسیس شده و معاملات اسعاری مملکت که تا آنوقت در دست چند نفر صرفاً با سرمایه های کوچک در دست نگاهای غیر قابل ملاحظه اداره میشد، بشرکت مذکور محول گردید.

در سال ۱۳۱۲ در اثر تشویق و رهنمائی حکومت یک عده تجار انفرادی داوطلبانه حاضر شدند که بنا به تجویز دولت در تاسیس شرکت سهامی جدید که در امور مالی و اقتصادی مملکت مصدر فعالیت بهتری شده بتوانند، با سرمایه های خویش عملاً اشتراک نمایند.

باین تصمیم تاریخ برج ثور ۱۳۱۲ موسسه بی نام شرکت سهامی بوجود آمد که بعداً بنام بانگ ملی افغان تحول نموده در امور تجارت و بانکداری مملکت بحیث اولین موسسه بانکی خدماتی انجام داد.

بدواً علاوه بر وظایف اصلی بانک، یعنی اجرای معاملات بانکی و کردیتی، توسعه و انتظام تجارت، تقویه و انکشاف صنعت، یک سلسله امور دیگر هم از قبیل خریداری‌های حکومت از خارج، معاملات اسعار و غیره نیز به این موسسه محول گردید که با انکشافات مزید بعدی در حقوق اقتصادی و روی کار آمدن موسسات دیگر اکثر این امور متدرجاً از اداره مستقیم بانک ملی مجزا و به شعبات مربوط آن تعلق گرفت. سرما به ابتدائی بانک که در حین تاسیس سی و پنج ملیون افغانی بود در چندین مرحله به شصت دو و ۵۰۰ ملیون افغانی ارتقا یافت و اکنون به ۶۳۱ ملیون افغانی رسیده است.

از بدو تاسیس بانک، کردیت‌های بانکی بفرض تقویه مستحصلین داخلی شروع گردید و بمنظور تزئید اقلام مهمه صادراتی از قبیل پوست قره‌قل، پشم و پنبه شرکتها و موسسات دیگر به کمک بانک ملی تاسیس و بفرض تسریع و تسهیل معاملات تجارتي در خارج و عرضه اموال صادراتی در بازارهای اصلی فروش نمایندگی‌های بانک در خارج افتتاح گردید.

در سال ۱۳۱۲ برای اولین بار پوست قره‌قل کل افغانستان توسط نمایندگی بانک ملی در بازار لندن عرضه شد و در زمان جنگ جهانی دوم که بازارهای اروپا برای فروش مساعد نبود، بسمی بانک ملی از طریق افتتاح نمایندگی افغانی تسریع کمپنی دوامریکا بفروش پوست اقدام گردید. در سال ۱۳۱۴ به تعقیب انعقاد قرار داد تجارتي مبادله اموال با اتحاد شوروی، مساعدت بانک، شرکتها و موسسات دیگری از قبیل شرکت اتحادیه شمالی در مزار شریف و اتحادیه هرات شرکت صادرات تریاک، شرکت وطن‌فدهار و غیره شرکتها برای صدور پیداوار مهمه مملکت تاسیس گردید. بمنظور تزئید تولیدات پنبه و ابریشم یلانهای موثری طرح و شرکتها ی پنبه و پنبه‌وری اساس گذاشته شد.

بفرض انکشاف صنایع داخلی فابریکه نساجی پلخمری به منظوری دولت و معاونت بانک ملی در سال ۱۳۱۵ و اولین فابریکه تولید شکر در سال ۱۳۱۹ افتتاح گردید.

بانک ملی در سال ۱۳۱۴ امتیاز توريد بعضی اقلام مهمه وارداتی از قبیل شکر، پترول، پرز، زجاجات موتر و بصورت انحصاری حاصل کرد. که با تاسیس شرکت قند سازی در سالهای بعدی انحصار اشیای فوق به آن موسسه متعلق گردید. و فبلا ریاست انحصارات تصدی آنرا بعهده دارد. بفرض استقرار نرخ پول افغانی در برابر اسعار خارجی و انتظام تجارت از راه کنترل و نظارت اسعار در سال ۱۳۱۷. با اساس صوابدید وزارت مالیه از جانب دولت لایحه کنترل اسعار منظور و بموجب آن خرید و فروش اسعار و صدور آن بخارج ممنوع قرار داده شد و قیمت اسعار از طرف دولت تعیین گردید. در قدم اول تنها موسسات صادرکننده پوست قره‌قل مکلف گردیدند که یک حصه از اسعار حاصل فروش پوست را در برابر اخذ پول افغانی به بانک ملی بفروشند باین ترتیب اسعار لازمه توريد امتعه مهمه وارداتی بقدر کافی در دسترس قرار یافته موازنه تجارت واردات و صادرات مملکت برقرار گردید. پس از تاسیس بانک مرکزی (افغانستان بانک) در سال ۱۳۱۸ نظارت اسعار به بانک مذکور منتقل و در سال ۱۳۲۲ عملی گردید.

د افغانستان بانک در برج حمل سال ۱۳۱۸ بسرمایه ابتدائی ۱۲۰ ملیون افغانی تاسیس و تمام وظایفی را که سایر بانکهای مرکزی دنیا اجراء مینماید عملاً بعهده گرفت. نظارت اسعار از سال ۱۳۲۲ توسط د افغانستان بانک عملی گردید. بانک مرکزی مطابق اساسنامه، امتیاز نشر بانکوت را حاصل کرد.

بايد متذکر شد که اولین مرتبه نشو بانک نوت در مملکت در سال ۱۳۱۵ یعنی قبل از تاسیس افغانستان بانک از طرف دولت صورت گرفته که بنام نوت دولتی یاد میشود.

با تاسیس د افغانستان بانک در سال ۱۳۱۸ اولین بانکوت افغانی طبع و در سال ۱۳۱۹ از طرف د افغانستان بانک انتشار یافت.

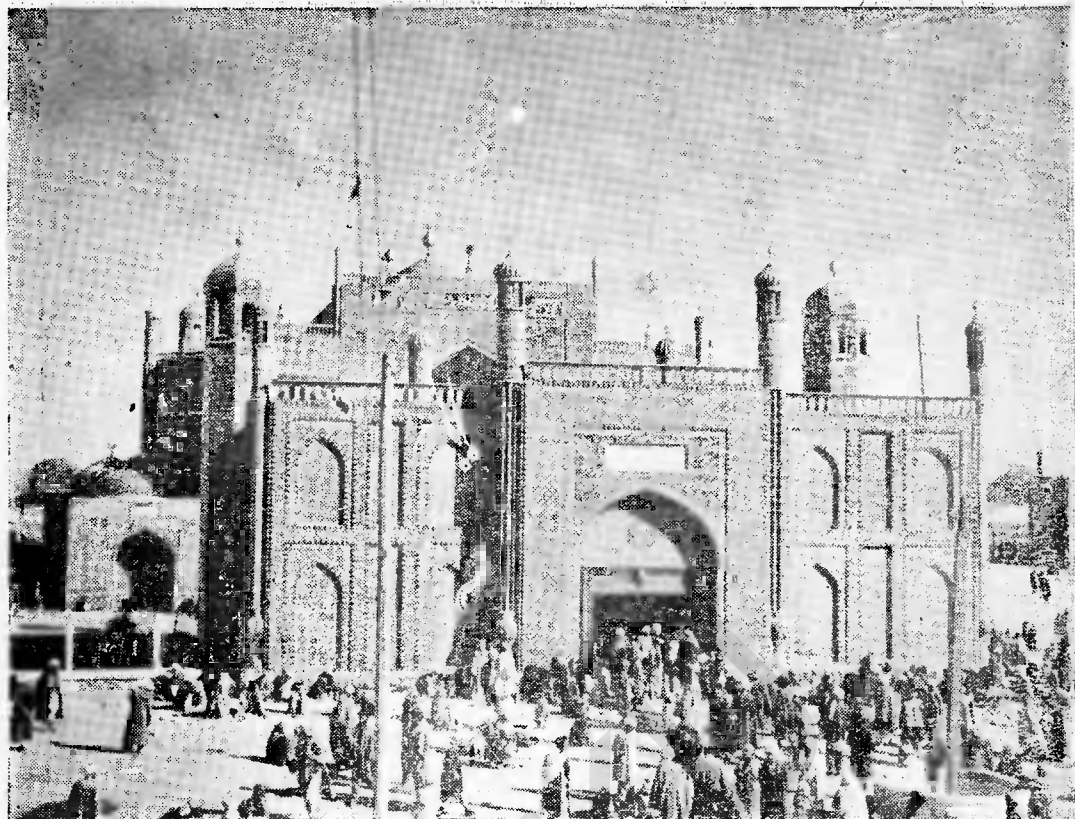
نوت های دولتی منتشره با تاسیس د افغانستان بانک و انتشار بانکوت از دوران چلند افتاد. فعلاً هم بانک مرکزی وظیفه نشر بانکوت و استقرار نرخ پول افغانی و نظارت اسعار خارجه را در داخل افغانستان بعهده دارد. در عین حال تقویه کننده سایر بانک های مملکت است. از راه اشتراك در پیشرفت سایر موسسات صناعتی تجارتي يك مبلغ گزاف آن در این مسأله شامل شده است. سهام مهم شرکت های نساجی، برق، سررویس صنایع میمنه، سمنت، بانک زراعتی، رهنی و تعمیراتی تجارتي و شرکت آباک و آریانا را همین بانک تشکیل می دهد.

تاسیس کسه عمرانی که اخیراً با بانک رهنی و تعمیراتی انکشاف نموده و همچنان تاسیس و توسعه بانکهای زراعتی و تجارتي از جمله اقدامات بسیار مهم اصلاحی شمرده می شود. چه از یک طرف در تمرکز و تسدول سرمایه های را کد قديمی موثر برداشته شد و از طرف دیگر تقویه صنایع ملی و حمایت آن از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی صورت می گیرد و همچنان کمک بانک تعمیراتی در تعمیر و تزئین شهر و وقایه مامورین از معاونت های مهم دانسته می شود. بدین معنی که از یکسو سرمایه این بانکها در جریان و مبادله افتاده بدارائی و تقویه بنیان مالی مملکت کمک می کند و از جانب دیگر سبب آبادی و بیشتر بکار انداختن افراد بیکار مملکت دانسته می شود. بانک تجارتي رفاهیت و آرامی مردم را از راه تهیه اسعار مورد نیاز و جلوگیری از بازار سیاه و تسریع در جریان معاملات تجارتي فراهم می نماید.

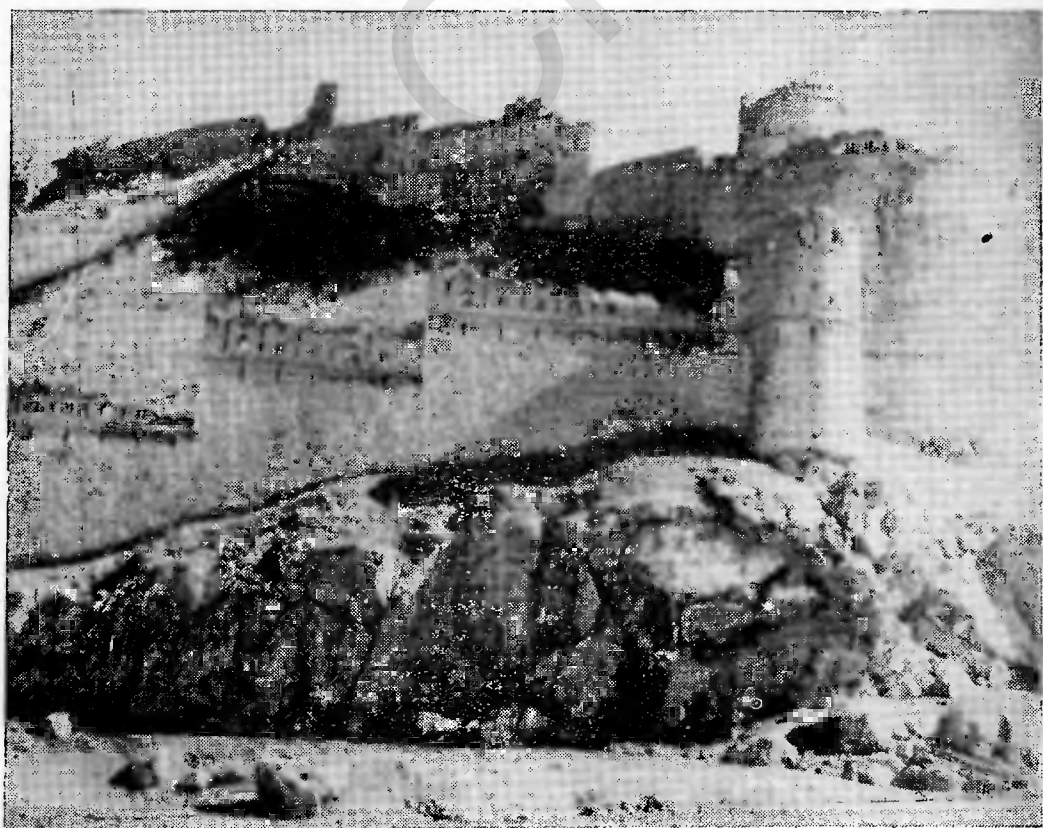
بر علاوه این همه فعالیت بانکها تاسیس شرکت های جدید میوه، کلمه و دوتو سهامی شرکت و سایر شرکت های متعددی که بکار انداخته شده هم رهنی معاونت ها و اشتراك بانکها دانسته می شوند.

سرمایه گذاری های داخلی

مثلیکه گفتیم پیشرفت اوضاع جهان و تحول احوال جهان نیان بر امور اقتصادی مالی و اجتماعی تاثیر قابل ملاحظه را وارد کرد و تشنجات اقتصادی تضییق و تغییر مالی و از جانبی بلند رفتن پایه زندگی و وسعت سطح حیات دول گیتی همگان را متوجه بخود ساخت و هر مملکت کوشید تا به طریقی اوضاع مالی و اقتصادی خویش را بشرف سازد. بناسی از همین منظور افغانستان نیز بچاره های اساسی و عام المنفعه متشبث شد و در برابر پیشبرد و ترقی امور مالی و رونق بازار تجارت امتعه متنوعه در خارج و اصلاح امور مختلفه ترانسپورت امور طباعتی و امثال هم از راه ارتقا و ارقام بر دجه شان به تاسیس

روضه حضرت علی (رض) درمزار شریف

دیوارهای ملاحصار کابل

قسمتی از جاده شاهی و هتل کابل

قصر نوره هرات

مؤسسات عام النفع و کثیر الاستفاده پرداخت و دولت یک مبلغ گزاف دارائی خویش را برای بسکار انداختن این مؤسسات سرمایه گزاری کرد و در تقویه امور صحی و تسهیل کارو بار مردم کمک شایانی نمود. مصداق این مقال را از ملاحظه ارقام آتی که دولت سرمایه گزاری کرده دریافت می توان کرد:

احصائیه سرمایه مؤسسات تصدیهای دولتی

سرمایه	موسسه
افغانی ۲۳۴۸۸۶۸۷۷/۳۸	ریاست دیوی تعاونی
> ۱۶۰۰۰۰۰/۰۰	» کوپراتیف مامورین
> ۲۶۸۲۵۳۹۷/۶۳	» دیوی ادویه
> ۱۴۶۵۶۱۱۴/۴۰	» شرکت هوتلها
افغانی ۲۷۷۱۵۲/۰۰	» صنایع تجار تی وزارت معارف
» ۶۸۲۲۳۶۰۶/۸۷	» تهیه غله
> ۴۱۲۰۰۰۰۰/۰۰	» انحصارات دولتی
> ۷۹۸۳۶۹۰۵/۱۰	» شرکت سهامی نقلیات
> ۸۲۵۶۳۲۴/۶۳	» مطبعه دولتی
» ۷۸۴۷۹۱۸/۹۳	» اتحادیه زغال سنگ
> ۱۰۹۳۸۶۰۹/۴۱	مدیریت عمومی صناعتی محاسب وزارت داخله
> ۹۹۹۳۷۸۹۹/۹۳	مدیریت عمومی مسلخ وزارت دفاع ملی
» ۴۲۳۸۷۳/۰۹	مدیریت عمومی اسپریت کشی علی آباد

سهمیة افغانستان در مؤسسات بین المللی

چنانکه یاد شد اکثر ممالک عالم در اثر بروز دوام جنگ خانمان سوز جهانی دوم بخسارات و زیانهای شگفت آوری دچار شدند و اوضاع همگانی برهم و آشفته گردیده. متصدیان امور مالی و اقتصادی را بفکر جبران و تعمیر خسارات وارده افکند و بیشتر علمای مالی و اقتصادی در پی آن شدند تا چاره این امر را بسنجند و راه درستی انتخاب کنند.

لذا با اساس نظریات و مجاهدات علمای مالی و اقتصادی ابتداء صندوق وجوه بین المللی و سپس بانک تعمیر مجدد و انکشاف بنا گذاشته شد. این بانک در راه تعمیر و ترمیم ممالک مشمول جنگ که متحمل خسارات شده اند و نیز برای انکشاف و پیشرفت ممالک عقب مانده از راه اعطای قروض و دیگر معاوتها امداد و کمک می کند. و بسیاری از ممالک عضو ملل متحده هر یک با اندازه استطاعت در این مؤسسات سهیم گردیده اند. افغانستان وطن عزیز ما نیز در ۲۱ سرطان ۱۳۳۴ به اشتراک در این مؤسسات آغاز نمود. سهمیه افغانسان در بانک تعمیر مجدد ده ملیون دالر تعیین گردید. و نیز از بابت سهمیه افغانستان بموسسه مالی بین المللی مبلغ (۱۱۱۰۰۰) دالر تادیه شده است.

شکل بودجه ۱۳۰۳-۱۳۰۴

الف. هیات وزارت مرکب از یکنفر وزیر مالیه بمعاش سالانه ۱۲ هزار روپیه کابلې و یکنفر مستشار خارجي سالانه بمعاش ۲۴ هزار روپیه کابلې و یکنفر معین بمعاش سالانه ۶ هزار کابلې و یکنفر مکتوب نویس که بمقایسه تشکیلات امروز (اداره خصوصی) بمعاش سالانه ۱۵۰۰ کابلې و یکنفر مترجم لسان انگلیسی (که از مترجم انگلیسی تعین حساب اعشاریه و کسور نیز استفادہ میگردید) جمله معاشات هیئت وزارت در سال ۱۳۰۳-۴ ۴۳۵۰۰ روپیه کابلې و در سال ۱۳۰۴ که مستشار از بین رفت ۱۹۵۰۰ روپیه کابلې بالغ میگردد. افلام مصارف قرطاسیه و محرقات، تعمیرات، مصارف تفتیش، طعام وزارت، دریشی چپراسی ها، کرایه وجه تحوینی خزانه های مرکزی، مفروشات متفرقه، قیمت کاغذ های صکوک، مصارف ساخت نشان حمایل و غیره جمله ۸۷۷۵۰ روپیه که با معاشات ۲۳۳۴۳۰ روپیه کابلې میگردید، بودجه وزارت مالیه را تشکیل میداد.

رویدادهای چهل ساله داخلی

شور عزیز ما افغانستان در چهل سال اخیر حوادثی را بهخیزاند تاریخ سپرده که خاطره استرداد استقلال با مهارزات مردانه مردم، صرف مساعی برای تأمین امنیت در کشور و رفع بی امنیتی های داخلی، اغتشاش و پراگندگی شیرازه و حدت ملی، مجادله نجات، سلطنت اعلیحضرت محمد نادر شاه غازی، جلوس اعلیحضرت همایونی، انکشافات قابل ملاحظه از نظرهای مختلف در کشور و تغییرات حکومت، بروی کار شدن کابینه مختلف، بنیان حقوقی و رسیدن کشور بمشروطیت و استقرار یک دولت با اساس اراده ملی و تمثیل قانونی ملت باراده اعلیحضرت شهید سعید (رح)، انکشاف تجارت خارجی، حرکت سریع برای اكمال روابط بین المللی با افتتاح نماینده گیهای سیاسی با دولت متحابه، عقد پیمان های تجارتی و تقاضای فرهنگ، حفظ سیاست بیطرفی باستانی، قبول عضویت در جامعه ملل و مجلس خلع سلاح، بیطرفی در جنگ دوم بین المللی بعد از مراجعه به آرای ملت که توسط لویه جرگه تمثیل شد. عضویت در موسسه ملل متحد، اتخاذ سیاست بیطرفی با حفظ و انکشاف علاقمندی در مسایل جهانی، پشتیبانی از مالک غیر آزاد و موافق به منشور ملل متحد ادامه پشتیبانی از مردم پشتونستان برای استرداد استقلال آنها، تقویت بنیه دفاعی کشور در ظرف چهل سال، با اساس اقتضای هر عصر - رهنمائی مردم برای سهم گرفتن در تشیبات ملی و کوه تاه ساختن دست یگانه از فرهنگ و اقتصاد کشور، سعی برای احیای تاریخ مملکت بتازه ترین طرز و روش، تحقیقات باستان شناسی و تتبعات علمی، انکشاف دوایر دولتی و تقیر تشکیلات حقوقی دستگاه دولت نظر با انکشاف احتیاجات ملی، بلند بردن سوبه معارفی و اقتصادی مردم، وقایع و رویدادهائی میباشد که در ظرف چهل سال رخ داده و هر کدام آن به سهم خود بیک پیمانه در ساختمان حیات ملی مردم مامور تر بوده و ایجاب تخطر آنرا برای روشن نگه داشتن نسل موجوده و آگاهی نسل آینده که هر دو چون نسل گذشته در برابر وطن عزیز و جایب و مسئولیت های سنگینی دارند، در سالنامه امسال که با افتخار سال لگره چهلین سال استرداد استقلال کشور ترتیب گردیده تشریح مینمایم.

تأمین استقلال کشور

اولین حادثه که در ابتدای چهل سال رخ داد، مبارزه مقدس استقلال افغانستان عزیز و شکستن حلقه های زنجیر اسارت با نیروی ملی و عزم مردم آزادی دوست مامی باشد.

استقلال سیاسی افغانستان که بعد از یک دوره کوه تاه (چهل سال) محدودیت روابط خارجی مملکت، از سال ۱۲۵۹ تا ۱۲۹۷ هـ ش - در ابتدای دوره امانیه، به همت و شمشیر قهرمان بزرگ اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید تا مین و تشبیت گردید، اینک بمناسبت

چهلين جشن استقلال وطن عزيز تاريخچه مختصر اين مبارزه ملي رابطور اجمال بصورت يك فهرست رويداهاى مهمه تقديم خوانندگان مينمائيم:

يادداشت امير حبيب الله خان مېنى بر مطالبه استقلال افغانستان بعنوان دولت برېتانيا (۱۳ دلو ۱۲۹۷ هـ.ش) که جواب آن حاوی يك وعده مبهم بعد از شهادت امير موصوف مواصلت کرد .

شهادت امير حبيب الله خان در کلبه گوش لغمان (اول حوت ۱۲۹۷ هـ.ش)

يادشاهی سردار نصر الله خان نائب السلطنه در جلال آباد (اول حوت ۱۲۹۷ هـ.ش)

يادشاهی امير امان الله خان در کابل (۲ حوت ۱۲۹۷ هـ.ش)

خلم سردار نصر الله خان در جلال آباد (۳ حوت ۱۲۹۷ هـ.ش)

اعلان يادشاهی در باره مطالبه استقلال کامل افغانستان (۹ حوت ۱۲۹۷ هـ.ش) در کابل

صدور يادداشت بدولت انگليس مېنى بر تقاضای شناسائی استقلال افغانستان (۱۴ حوت ۱۲۹۷ هـ.ش)

مواصلت جواب دولت انگليس مېنى بر انکار از قبول شناسائی استقلال افغانستان و قطع شدن مناسبات مېنکين و اعزام قوا بسرحدات شرقی و جنوبی و قندهار (حمل ۱۲۹۸ هـ.ش)

آغاز تصادم بين قوای افغان و انگليس در سرحدات شرقی (۱۳ ثور ۱۲۹۸ هـ.ش)

آغاز حملات قوای افغانی در سرحد جنوبی (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ.ش)

بمباری کابل از طرف قوای هوای انگليس (۳ جوزا ۱۲۹۸ هـ.ش)

فتح تل از طرف قوای افغانی تحت قوماندانی سپه سالار محمد نادر خان (اعلیحضرت محمد نادر شاه غازی) سه شنبه ۶ جوزا ۱۲۹۸ هـ.ش

آغاز مکاتبه بين دولتین برای متار که (۸ جوزای ۱۲۹۸ هـ.ش)

اعزام هیئت مذاکرات متار که بر ریاست مرحوم علی احمد ایشک آقاسی ملکی بر اوپندی

(۱۸ جوزا ۱۲۹۸ هـ.ش)

اعزام هیئت فوق العاده برای ابلاغ استقلال افغانستان به اروپا و امریکا تحت ریاست مرحوم

محمد ولسی خان (جوزای ۱۲۹۸ هـ.ش)

اعزام هیئت مذاکرات صلح بر ریاست مرحوم محمود طرزی وزیر خارجه وقت بمصوری (اخیر جوزای ۱۲۹۸ هـ.ش)

امضای موافقه نامه متار که و صلح عارضی و اعلان آتش بس در تمام مجازات محاربه (۱۷-۲۹ اسد ۱۲۹۸ هـ.ش)

شناسائی استقلال افغانستان از طرف حکومت روسیه و اعزام سفیر به دربار کابل (سنبله ۱۲۹۸ هـ.ش)

ورود وفدا انگليس به کابل جهت انامه مذاکرات و عقد معاهده اساسی تحت ریاست سر هنری دابس

سکرتر امور خارجه هند (جدي ۱۲۹۸ هـ.ش)

امضای معاهده دوستی و حسن همجواری بين افغانستان و اتحاد جماهیر شوروی (۹-۱۲ حوت ۱۲۹۸ هـ.ش)

شناسائی رژیم جدید روسیه از طرف افغانستان (حوت ۱۲۹۸) و اعزام بناغلی میرزا محمد یفتلی

بعیث اولین سفیر افغانی در مسکو .

امضاء معاهده شناسائی استقلال افغانستان از طرف دولت انگليس (قوس ۱۲۹۹ هـ.ش) و اعزام بناغلی

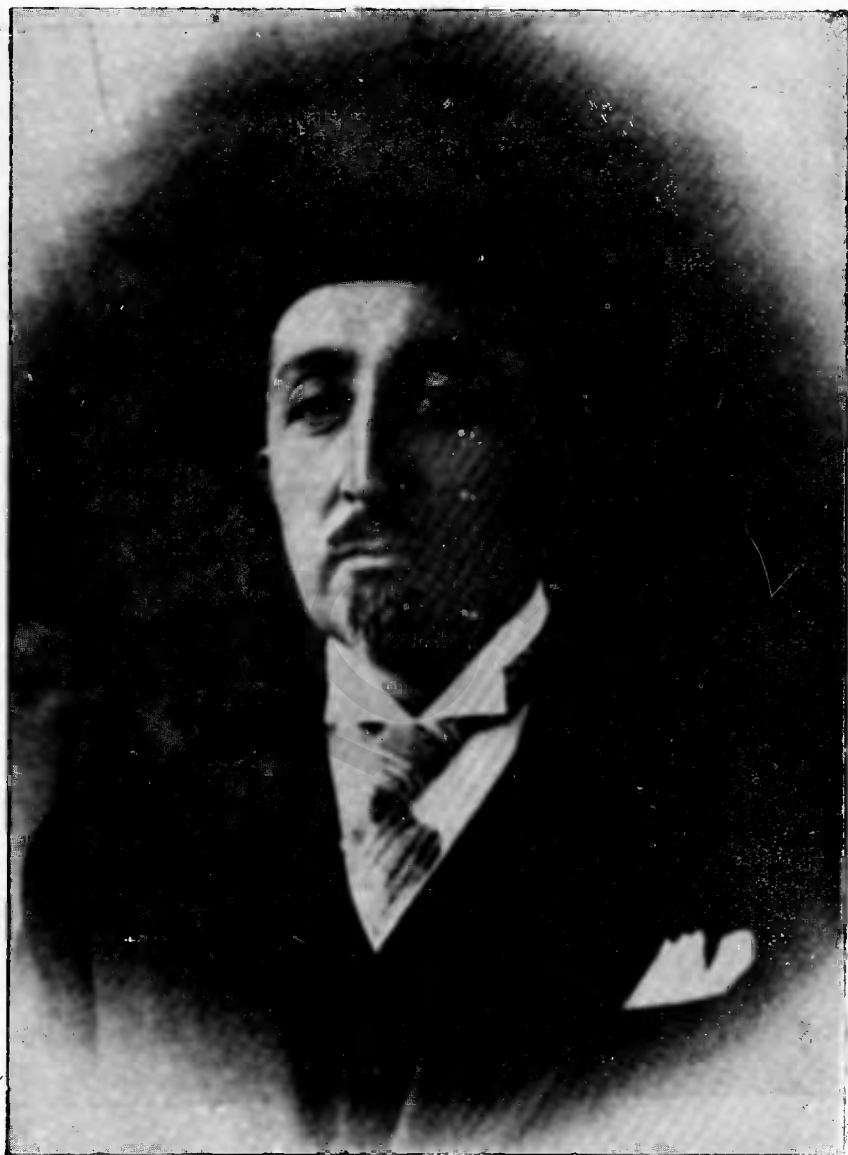
عبدالهانی داوی بعیث اولین سفیر افغانستان در لندن .

سألهای اول بعد از استقلال :

درین وقت که راه برای انکشاف مملکت و رفع نیازمندیهای ملت از هر حیث آماده شده بود

قدمهای ابتدائی در راه انکشاف معارف ، روابط اقتصادی مملکت با دنیای خارج و امور مدنی

مرحوم سردار خاندانم خان (صدا را عظم استین) مرد بزرگ تاریخ که خدمت
قیمتدار شان باعث اعتلای کشورشان است

والاحضرت مار شال شاه وليخان غازي فاتح كابل يكي از قهرمانان بزرگ
مجاربه استقلال و نجات وطن

والاحضر شایسته سالار غازی سردار شامچود خان یکی از قهرمانان بزرگ مجاربه
استقلال و نجات وطن

باغچه از مخاربه استقلال

والا - حضرت سید سالار سردار شاه مسعود خان با اورا - مفتی خان در ولایت پنجاب

و عمرانی برداشته شد که متأسفانه در اثر کمی تجربه و عدم آمادگی محیط، با عکس‌العمل‌هایی مواجه گردید. مد از رفع اغتشاش منگل (۱۳۰۳-۱۳۰۴) که در آن تحریکات خارجی هم بی‌دخول نبود، بمقابل ریفورم‌های عجولانه تری که در سال ۱۳۰۷ شروع گردید، اغتشاشات دامنه‌داری در نقاط مختلف مملکت روی کار آمد که منجر به سقوط حکومت گردید و عنان مملکت برای مدت (۹) ماه بدست قطاع‌الطریق می‌وسوم به بچه‌سقا و همکاران جاهل او افتاده، جان و مال و ناموس مردم در معرض خطر بود. در ۹ ماه آنچه بود از بین بردند، نام معارف را کفر تلقی کرده غارت و چپاول از اعمال روزمره ایشان بود. این بر بادی وطن بر احساسات سپهسالار غازی محمد نادر خان محصل استقلال که در شهر نیرس فرانسه مشغول مطالعه بودند، اثر شدیدی وارد کرده با وصف بیماری با برادران رشید خود بعزم نجات وطن حرکت نمودند و حین وصول در ولایت یکتیا مرکز مجادله را انتخاب نمودند و سردار محمد هاشم خان (مرحوم) را به ولایت ننگرهار اعزام کردند. بزودی مردم باشهامت ولایت یکتیا و دیگر افراد حساس بدوران قائد بزرگ جمع شده به جبهه نجات وطن پیوستند. قوای نجات تنظیم گردید و وسایل بسیار عادی تهیه شد. بنا به تدبیر اعلیحضرت شهید روزنامه اصلاح جهت ثبت وقایع و اطلاع عامه از تمیّات دسته نجات وطن در یکتیا تا سیس گردید و این نامه بمنظور تأمین وحدت فکری و شرح هدف‌های عالی دسته‌های نجات بوسیله ماشین کوچک دستی بنگارندگی بناغلی نصرالله لوگری طبع و نشر شده بین‌اهالی توزیع گردید. قوای نجات بسوی مرکز حرکت آمده پس از مبارزات شدید که مجاهدین گاهی تحت قوماندانی سردار شاه محمود خان غازی و گاهی تحت قیادت سردار شاه ولیخان غازی قرار داشتند، بالاخره شکستی را بدسته اشرا وارد کرده اولین دسته نجات بقوماندانی مارشال شاه ولیخان غازی به فتح کابل موفق گردیده کابل بدست قوای نجات افتاد. سپه سالار محبوب باجوش احساسات در بابت تخت استقبال گردیده در یک جرگه بزرگ ملی، مردم بیاس این خدمت بزرگ ملی، تاج شاهی را برای اعلیحضرت شان تصویب نمودند که باین طریق سلطنت نادر شاهی پس از انجام یک مجادله و وطن پرستانه آغاز شد (۲۲ میزان ۱۳۰۸)

آغاز حیات حقوقی :

وقتی از دولت میتوان به اساس یک مفهوم حقوقی صحبت کرد که عناصر متشکله آن موجود باشد. در یک دولت علاوه بر عناصر قلمرو و جمعیت برای آنکه دولت با مفهوم حقوقی مطابقت داشته باشد یک قدرت عالی نیز ضرور است که در غیر آن نمیتوان از یک دولت قانونی سخن زد، تا قدرت عالی نیز یک معنی حقوقی دارد و چون عصر ما عصر حاکمیت ملی می‌باشد، این قدرت عالی ناشی از ملت است لذا بدون وجود پارلمان نمیشد دولت را قانونی دانست که این احساس عالی و مشروع در نزد شخص اعلیحضرت شهید موجود بود و آنها بجز در یک امنیت در کشور تأمین شد در فکر تشریح حقوقی دولت افتاده، با آنکه قبل از انقلاب عناصر مشروطیت تکمیل نبود در مفکوره اكمال منظره حقوقی دولت پادشاهی افغانستان راعملی نمودند بطوریکه دعوت او به جرگه و تاسیس شورای ملی با ترتیب یک قانون اساسی بنام اصولنامه اساسی کشور (باتعمیراتی که در بعضی از مواد آن مطابق ایجابات عصر و سیر زمانه وارد گردیده است) صورت گرفت و تا امروز استوار می‌باشد. مطابق اصولنامه اساسی

مذهب رسمی افغانستان حنفی بوده پادشاه مملکت باید دارای این مذهب باشد و سلطنت در خانواده اعلی حضرت شان موروثی قرار داده شده، وزیران نزد شورای ملی مسئول و در مسایل سیاسی دارای مسئولیت مشترک بوده در مسائل جزائی افراداً مسئول می باشند. حقوق فردی مطابق اصولنامه های آن ضمانت گردیده آزادی مطبوعات را مطابق قانون مطبوعات هدایت کرده است. مطابق بقانون اساسی تشکیلات دولت حدود و صلاحیت و مسئولیت مامورین معین و اصل تشبثات اجتماعی و انفرادی در ساحت های مختلف حیات مملکت واضح بوده اراده ملی بوسیله شورای ملی از طریق طرح قوانین، کنترول قوه اجرائیه بوسیله سوال و تحقیق تامین گردیده که تاسیس مجلس عالی اعیان مو از نه پارلمان را چون یک تکامل حقوقی، اساسی تر ساخت.

دولت پادشاهی افغانستان در حال حاضر مطابق با اساسات حقوق اساسی به سرکن مهم دیو کراسی یعنی قوه تقنینیه (شورای ملی و اعیان قوه قضائیه محاکم ثلاثه و آزادی قضات و قوه اجرائیه که توسط کمیته اداره میشود) استوار بوده مطبوعات که در زبان حقوق اساسی برای آن قوه چهارم اسم داده اند دولت روز بروز راه انکشافی را می پیماید.

منظره تجارتي و اقتصادي کشور :

صنایع و تجارت که هر دو از اساسات بیکر اقتصادي ملی کشور می باشد، در وطن عزیز یکنوع حرکت داستان نما داشته است، زیرا تجار افغانی را سوداگر می گفتند و این مردم تنها هند وستان ماوراءالنهر را می شناختند و بعضی از ایشان از پشاور بیشتر نرفته بودند و در کابل نمایندگی های تجارتي خارجی راه نداشت و تمام مسایل تجارتي کشور تحت اراده تجار هندی قرار گرفته بود. بهر صورت که باشد این روش تجارتي نقیصه بزرگی داشت که یکی آن عدم مقابله تجار افغانی در برابر تجار و سرمایه های خارجی، دیگرش وجود دست خارجی در کشور و سوم آن تحویل یک حصه منفعت خالص افغانستان بجنب بیگانه بود. بطوریکه اموال افغانی در بازار های هند فروخته می شد و از آنجا بوسیله تجار هندی به بازار های بزرگ جهان صادر می گردید یعنی مادر برابر صادرات خود اسعار ضعیف (کلدار هندی) و هندیها در برابر صادرات اموال افغانی اسعار قوی (پوند و دلار) بدست می آوردند. آنچه در تجارت افغانی خسارت بزرگتری به بیکر اقتصادي کشور وارد کرده بود، یکی آن پراگندگی پول در مملکت بود. چه مردم ما عادت داشتند که پول را جمع نمایند و آنرا در همیانی ها و با در زمین حفظ و دفن کنند و صرف مقدار مصرف را در دست داشته باشند. به این ترتیب پول موجود مملکت در جریان نبوده و حصه زیاد آن بطورراکد نگهداشته شده بود. در حالیکه باطرز تشبثات امروزي اقتصادي، از یک طرف مقدار پول در جریان و از جانب دیگر سرعت دوران پول قابل توجه بود. که دوران پول خود یک سرمایه دیگر را تشکیل میدهد. بعبارت واضح تر ما هم از استفاده از اصل سرمایه و هم سرمایه ای که از دوران ایجاد می شود محروم بودیم، روی این اساس و دلایلی بود که در دوره صدارت والا حضرت مرحوم سردار محمد هاشم خان شرکت سهامی

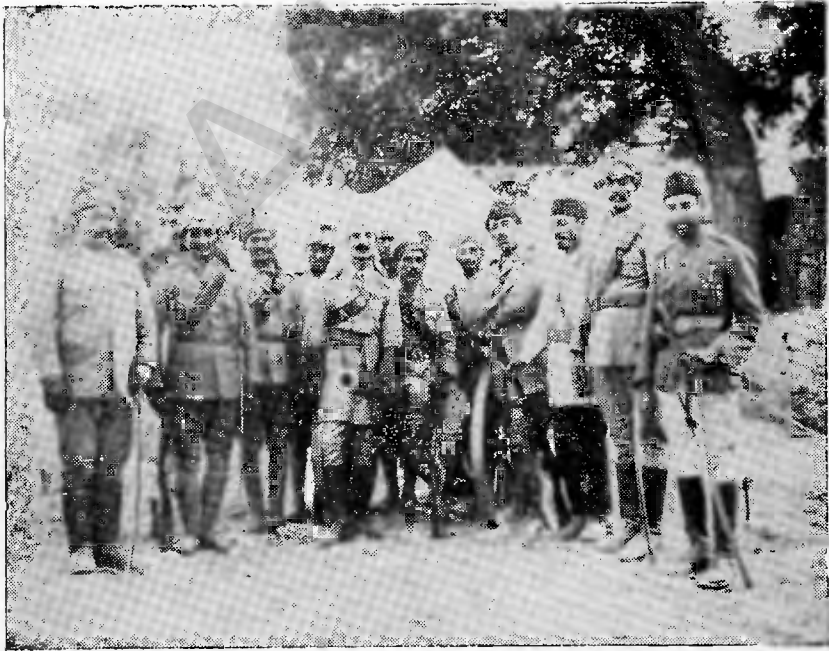
مرحوم سردار محمد ايوب بخان غازي فاتح ميوناي

الاحضرت مارشال شاه وليبخان غازي (فاتح كابل) با صاحب منصبان معيتي شان در جبهه چنوبي.

استحكامات افغانی درمجاذ جنوبی (پروان)
 يك منظره از بیروزی قوای افغانی

والاحضرتین مارشال شاه ولی خان غازی و سپه سالار غازی سزدار شاه محمود خان با صاحب منصبان معیتی
 شان درمجاذ جنوبی. درعکس يك میل تویی که از قوای انگلیس به غنیمت گرفته شده است دیده می شود

ملی تشکیل گردید و این شرکت در مرحله اول به جمع سرمایه پرداخته از طرف دیگر با صرافان بازار مقابله را آغاز نمود. موفقیت در اینکه مردم قبول کنند که پولشان در چنین موسسه مصئون بوده و منافع سرشاری دارد. فکر شد که شرکت اسهام با محدودیتی که داشت برای رسیدگی این امر کافی نبود لذا به اراده حکومت موقع داده شد تا بانک ملی چون اولین موسسه پولی و کردیتی در کشور تاسیس گردد. سرمایه های مزید تری را بانک ملی گرد آورد. حکومت هم از هر نوع کمک دریغ نکرد و این بانک نو تاسیس در تنظیم صادرات و واردات کشور تاثیر مهم انداخته موقع صدور رابه باز اراهای اصلی پیدا کرد. چنانچه قره قل از همین راه به انگلستان و امریکا صادر شده و بازار مهمی را اشغال نمود، درین عصر به سرمایه های انفرادی مطابق ایجاب عصر اهمیت زیاد داده می شد. چه اینهم وسیله ای برای تشویق سرمایه داران جهت اشتغال در تشریفات ملی بود. ولسی شاید نارسائی های علمی و یا فقدان ذهن ملی بود که تجاریکسره بطرف کسب منافع انفرادی جلب شده و به بیکر اساسی اقتصاد ملی کمتر توجه داشتند. چنانچه درین ایام سرمایه گذاری اقدامی نکرد ده همواره متوجه نرخ سود بازار و بانک شدند و از جانب دیگر به پیمانان بزرگی ب واردات اموال استهلاکی اقدام کردند که این در حقیقت حصه کم سرمایه ملی را بجنب تجارت می گذاشت و حصه بزرگتر آنرا به سرمایه داران خارجی که اموالشان در کشور به اصطلاح آب می شد، می سپرد. حکومت وقت با مشغولیت ها و وظائف سنگینی که در اكمال دستگاه اداری، انکشاف معارف، امور صحی و عمرانی و تامین امنیت و بنیه دفاعی مملکت داشت مجبور گردید که خود درین قسمت نیز منوجه باشد و روی این مفکوره بود که سرمایه گذاری را در حقوق صنعتی رهبری کرده در اعمار دستگاه برق چک و ردک و فابریکه نساجی بلخمری، فابریکه قند و بالا خره فابریکه گامبهار و دستگاه برق سروبی نه تنها رهبری بلکه کمک قابل ملاحظه نموده، برای آینده یکی از احتیاجات حساس کشور را که تهیه پرسونل فنی برای خدمت در پروژه های انکشافی آینده بود مورد مطالعه قرار داد. بفرستادن دسته های طلاب افغانی بخارج اقدامات لازم بعمل آورد و برای آنکه وضع اقتصاد ملی رنگ بهتری گرفته باشد، دافغانستان بانک بحیث بانک مرکزی و صاحب امتیاز نشر پول، تاسیس یافت. باید گفت که قبل از تاسیس دافغانستان بانک پول کاغذی در کشور رواج داشت و با وجود آمدن این بانک انکشاف پول کاغذی، به اندازه ای رسید که پول فلزی بحکم قانون گر شام جریسان را ترک گفت و توسیع رواج پول کاغذی وجود دو بانک نه تنها در اعتبار تجارت خارجی مؤثر بود بلکه در دادوستد داخلی و تجارت داخلی نیز رول عمده ای را بازی نمود. در اینجا بيمورد نخواهد بود اگر کمی در اطراف ارزش پول افغانی و نقش بانک در آن صحبت نمایم. در ظرف چهل سال در ارزش تبادل پول افغانی در برابر اموال و همچنین در مقابل اسعار، فرق قابل ملاحظه ای وجود داشته و یک نوع ارتجاع ارزش پول افغانی به نظر می خورد. مگر دقت مزید اجازه میدهد که گفته شود به آنکه صنایع ملی و سرمایه های طبیعی (معادن) تا هنوز دست نخورده باقی هستند و تمام متابع تولید اسعاری و عامل عایدات ملی را چند قلم صادرات، پخته، پشم، قره قل و میوه تشکیل میدهد باز هم در تغییر ارزش پول نمیتوان از یک

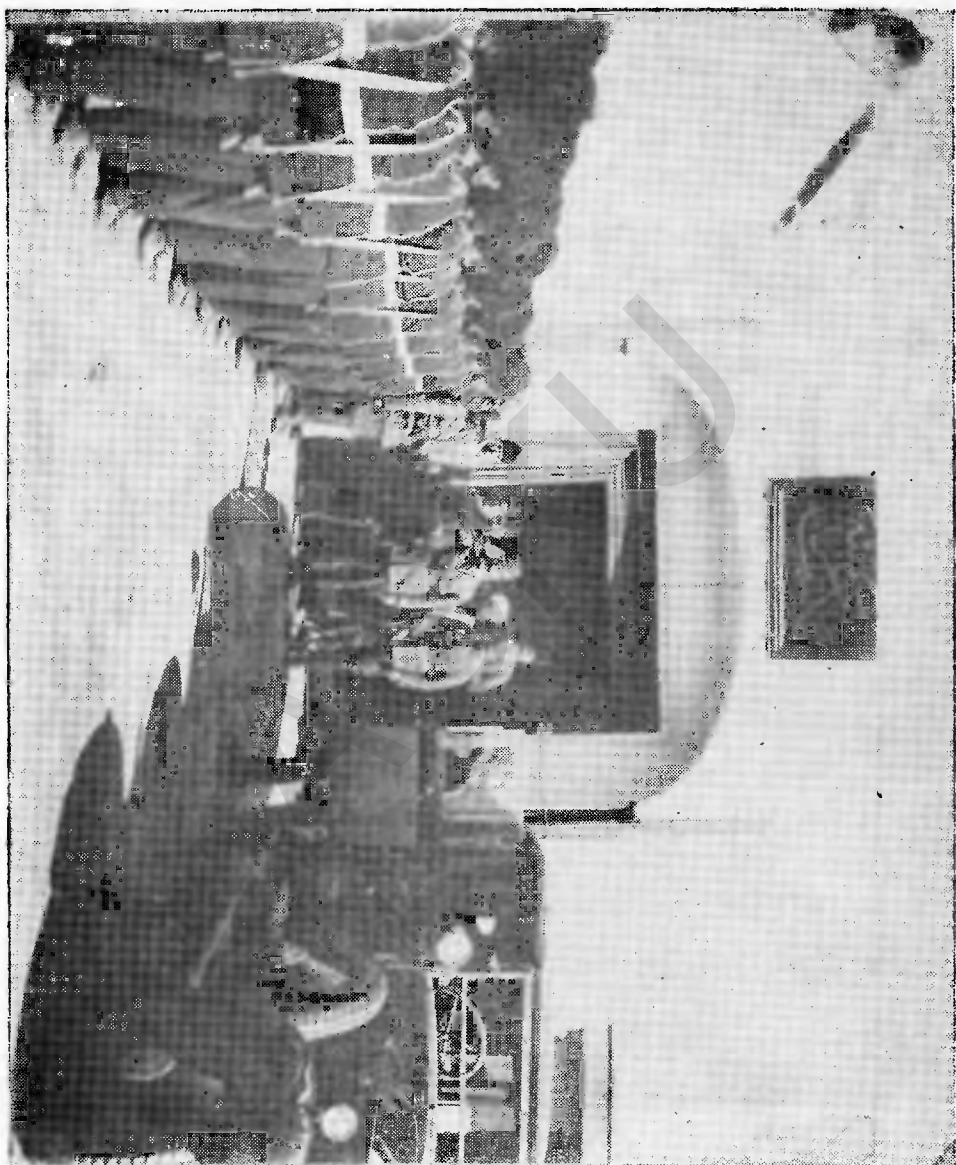
تزل فاحش سخن زد، بلکه علت آن بعقیده نگارنده از یکطرف مربوط بسرعت دوران و از جا نسب دیگر به بلندی تدریجی سطح حیات و از نظر سومی به انکشاف اسعار خارجی ارتباط دارد، زیرا تولیدات ملی افغانی با آنکه انکشافی کرد، مگر انکشافش بیمانه انکشاف برق آسا و مجیر العقول کشور های خارجی نبود تا بتواند ارزش پول خود را موافق با ارزش پولی آنها بلند ببرد، چه درین عصر پشتوانه طلا برای ارزش پول آتقدر اهمیت ندارد که اتخاذ یک سیاست پولی و تاکتیک جریان پولی سهم دارد. پس تنزلی که در ارزش پول افغانی مشاهده میشود زاده انکشاف قدرت اسعار خارجی است که درک این احساس امروز حکومت را متوجه حساسیت های عاید ملی نموده و در پلان پنجساله اقتصادی که توسط حکومت بناغلی سردار محمد داؤد طرح گردیده برای بکار افتادن سرمایه های تولیدی ملی و همچنین سرمایه گذارپهای خارجی در چوکات قوانین ملی فرصت بزرگی بدست آمده است، ولی با آنهم مسأله ارزش پول را باید نادیده نگرفت و با احتیاط کامل توجه نموده در راه چاره آن باشیم. افغانستان بانک انکشاف کرده در حال حاضر بر علاوه نمایندگی های خود در اطراف کشور دو نمایندگی یکی در لندن و یکی در نیویارک نیز دارد که در راه تبادلات تجارتنی و مسابله و مالی مشغول میباشد. ایجابات عصر و انکشاف سریع تجارت بین المللی ایجابات تازه ای را بوجود آورد که دولت مجبور شد تا بانک دیگری را بنام دپشتنی تجارتنی بانک در سالهای اخیر تاسیس کند. دپشتنی تجارتنی بانک وظیفه دارد تا تاجار افغانی را در مواقع حساس با دادن اعتبارات معقول و باربع منصفانه کمک و یاری نموده از یکطرف از بلند رفتن نرخ ربح در بازار جلو گیری نماید و از طرف دیگر بطور غیر مستقیم در کنترل و بررسی نرخ اسعار که مستقیماً از اختیارات دافغانستان بانک است در نتیجه فعالیت های پولی و اقتصادی جلو گیری بعمل آید، چه پول دونه نوع نرخ دار یکی ارزشی که رسماً بانک مرکزی آنرا امر می کند و دیگر ارزشی که بازار برای آن میدهند.

در آغاز این بحث از صنایع یاد کرده بودیم، خوب است این موضوع را که بعقیده نگارنده حساسیت بسیار زیاد دارد واضحتر و مفصل مورد مطالعه قرار بدهیم:

صنایع اولیه افغانی یا صنایع ابتدایی دستی که بادوک، سوزن و کرشیل صورت می گیرد یا از تاریکه بوسیله پیرهن دهکده آغاز میشود تا آنجا که بوسیله دختران جوان بافت میگردد یا از آن دستگایه که آنرا در چند کیلو متری کابل در دهکده زیبا و تاریخی استالف که باری در آتش استعمار سوخته ولی امروز به زحمت و هشق آزادگان این سرزمین زیباتر ایستاده و چشمان استعمارگران را خیره ساخته است به نظر می آید، یا اینکه ازینهم ابتدائی تر در مغاره های نورستان که مردم آریائی نژاد از آسیب های مهاجرت ها، و آثار امپراطوری و هجوم آوران خارجی در امان مانده تا هنوز با رسوم و عادات خاص آریائی زندگی دارند، مشاهده نمایند؛ دیده میشود که تا هنوز بافت کرشیل، چوکی های بیتی،

حضرت محمد نادر شاه شهید (رح) موقعه سنگ تهاداب حوی بوختون را میگذارد.

۱ علیحضرت محمدناورزاه شهید (رح) بسازافتتاح حرمی بوختون

چارستانی های خاص منجی، کاسه های چوبین، افسق و پنجه چوبی و غیره که همه خصوصیات مدنیت باستانی آریائی است که نزدشان محفوظ مانده. انکشا فیکه در ساحت صنایع دستی وارد شده بنا بر دو علت است، یکی ذوق اشخاص و دیگر توجه دولت، اشخاص بدین معنی که برخی یگان دستگاه جراب بافی و بنیان بافی را وارد کرده به بافت جاکت و جراب در مملکت تثبیت نمودند ولی این تولیدات آنقدر کوچک بود که قابل ذکر نمی باشند، و حکومت، با احساس اینکه نیروی ملی را در حقیقت نیروی تولیدی تشکیل میدهد و استقلال سیاسی بدون استقلال اقتصادی مفهومی ندارد و همچنین باین نظر که استقلال اقتصادی بدون داشتن صنایع ملی بی اساس است، متوجه گردید در مرحله اول برای بکار انداختن و انتظام صنایع ابتدائی دستی تثبیت کرده بانک زراعتی و صنایع روستائی را تاسیس کردند تا این بانک در بخشی ازین نوع صنایع خدمت نماید. بانک مذکور در دو سال اخیر یکتعداد ماشین آلات را وارد کرده در کابل و ولایت ننگرهار بطور امتحانی بکار انداخته است. که نتایج نکوی آن اجازت میدهد انتظار و سرعت شان را داشته باشیم. پس میتوان گفت که صنایع ملی دستی در دو سال اخیر مورد توجه مزید واقع شده انشاء الله روبرقی بیش می رود، البته صنایع دستی برای یک کشور آنطوریکه نوشتیم دارای اهمیت نبوده درین عصر بر سر و صدا صنایع ماشینی اهمیت درجه اول را داراست، اگر چه دنیا ما به اقتصاد تبا دله ای متکی می باشد و بانکشاف ذهنیت بین المللی روز بروز اوتارکی اقتصادی (اکنفا بخود) کاسته می شود ولی بازم باید گفت که کشور نیازمند همواره مورد خطر بوده و نیازمندی وسیله ای است که استقلالش مورد آسیب قرار میدهد پس لازم است که هر دولت مخصوصا کشورهای کوچک در راه اقتصاد اکنفا بخود به پیمان مقدم بر دارند تارر بروز از کلمه نیازمندی شان کاسته شود و عدم احتیاج یک قدرت مهم حفاظت استقلال شان باشد.

برای رسیدن به این منظور در دور زمانه مدارای والا حضرت سردار محمد هاشم خان مرحوم، فابریکه های قند بغلان و دستگاه نساجی پلغمیری، فابریکه های پشمینه بافی قندهار و نساجی جبل السراج تاسیس و بکار افتاد و انکشاف حاصل کرده بیشتر برای تولید مواد خام که عامل ایجاد فابریکات آینده باشد. صرف توجه گردید ولی در دوره صدارت سهپسالار غازی پروژه بزرگ وادی هیرمند و ارغنداب با کمپنی مورینسن و کنودسن امریکائی قرارداد شد و دستگاه تولید برق گرشک تحت تعمیر گرفته شد. تا زمین آن مواد خام را تهیه و وجود برق وسیله سرمایه گذاری و تاسیس فابریکات باشد که تا هنوز دستگاه های برق کوچک و بفرار و ارغنداب بکار نیفتاده ولی ازینکه اگر برق آن بکار بیفتد در صنعتی شدن ولایت قندهار سهم بزرگی داشته باشد، نمیتوان انکار کرد. از جانب دیگر پروژه سروبی توسط دبرشنا لوی شرکت تکمیل گردیده برای تنویر شهر کابل و بکار انداختن فابریکه نساجی گل بهار و جریان فابریکه صنعت جبل السراج که دومی افتتاح و اولی ممکن هر چه زودتر افتتاح شود خدمت کند. باید گفت که تشکیل وزارت صنایع بانکشاف وزارت معادن در انکشاف صنایع تاثیر مثبت کرده است و آنطوریکه از اخبار روزانه درک می شود تا حال این وزارت بیش از چند صدمه سوسه کوچک صنعتی را اجازت سرمایه گذاری داده و از طریق کیسه صنعتی که در دپشتنی تجارتنی بانک تاسیس شده و انشاء الله بزودی بنام بانک صنعتی در قطار بانک های افغانستان اخذ موقع خواهد نمود، از مساعدت دریغ نکرده است. فابریکه نساجی گل بهار که در شرف افتتاح میباشد، از فابریکات بزرگی که در کشور بکار می افتد و پروژه سروبی دوم و برق نغلو که مطالعه شده و تحت نظر میباشد، آینده روشن صنایع کشور مؤده میدهد. البته لازمست تذکر بدیم که انکشاف صنایع

یکې از ضمانت های بزرگ استقلال ملی مامیباشد و امید است که این ضرورت را تمام افراد مملکت احساس کرده در پروگرام های انکشافی صنایع سریع قدم بردارند .

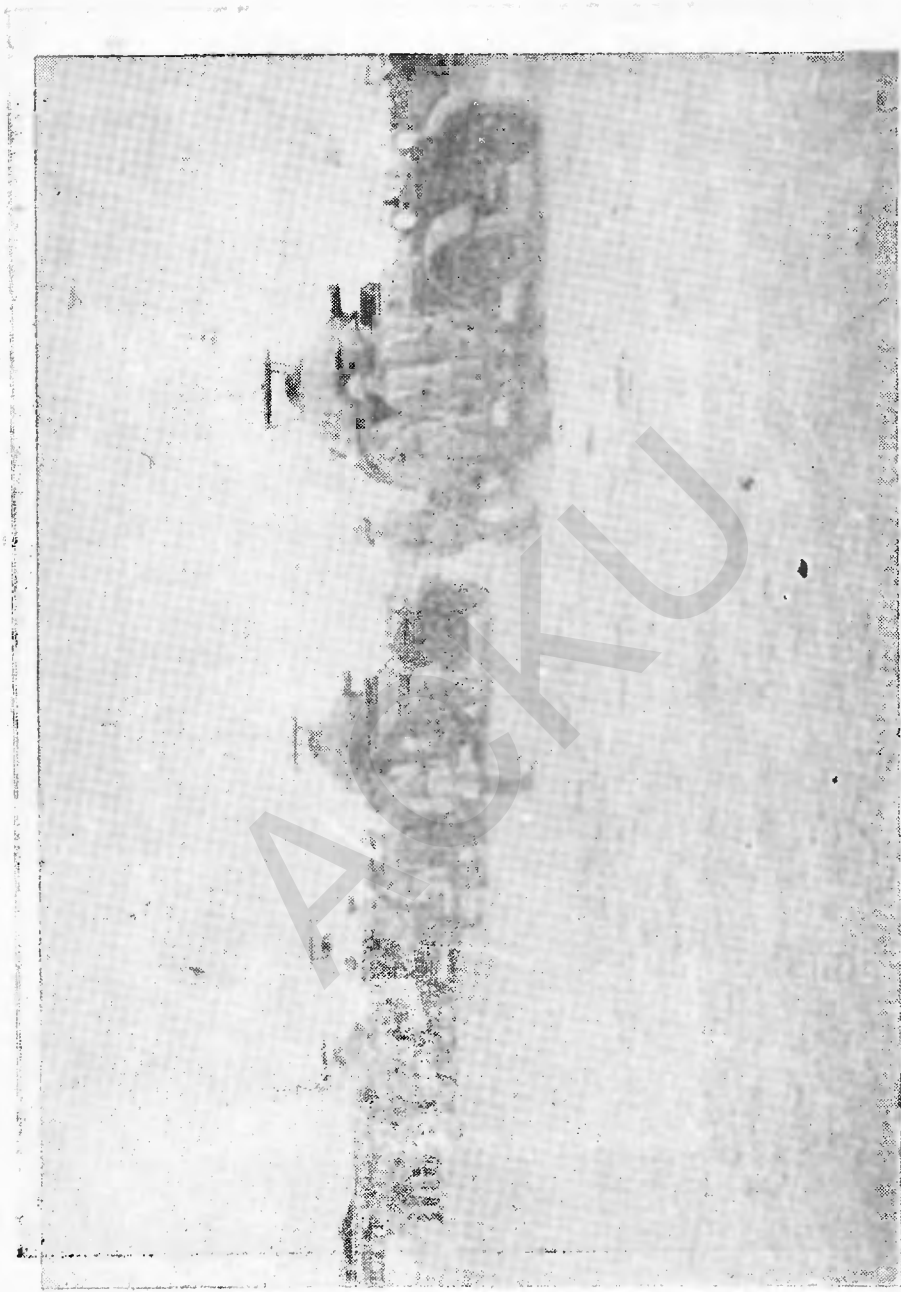
روابط بین المللی افغانستان در چهل سال گذشته:

شاید تردیدی نباشد که تکامل مزید جوامع از لحاظ تشکیلات حقوقی و رشد سیاسی که متضمن امنیت و استعداد همکاریهای متقابل است، برای ملل اجازه انکشاف ارتباط سیاسی رامیدهد، یعنی ایجاد ارتباط سیاسی یک تحول در ساحت حیات بین المللی بوده باز این عامل وسیله ای برای انکشاف روابط بین الدولی میشود که روز بروز ملتها را از جامعه خودی و انزوای ملی بحیات جهانی رهنمونی می نماید.

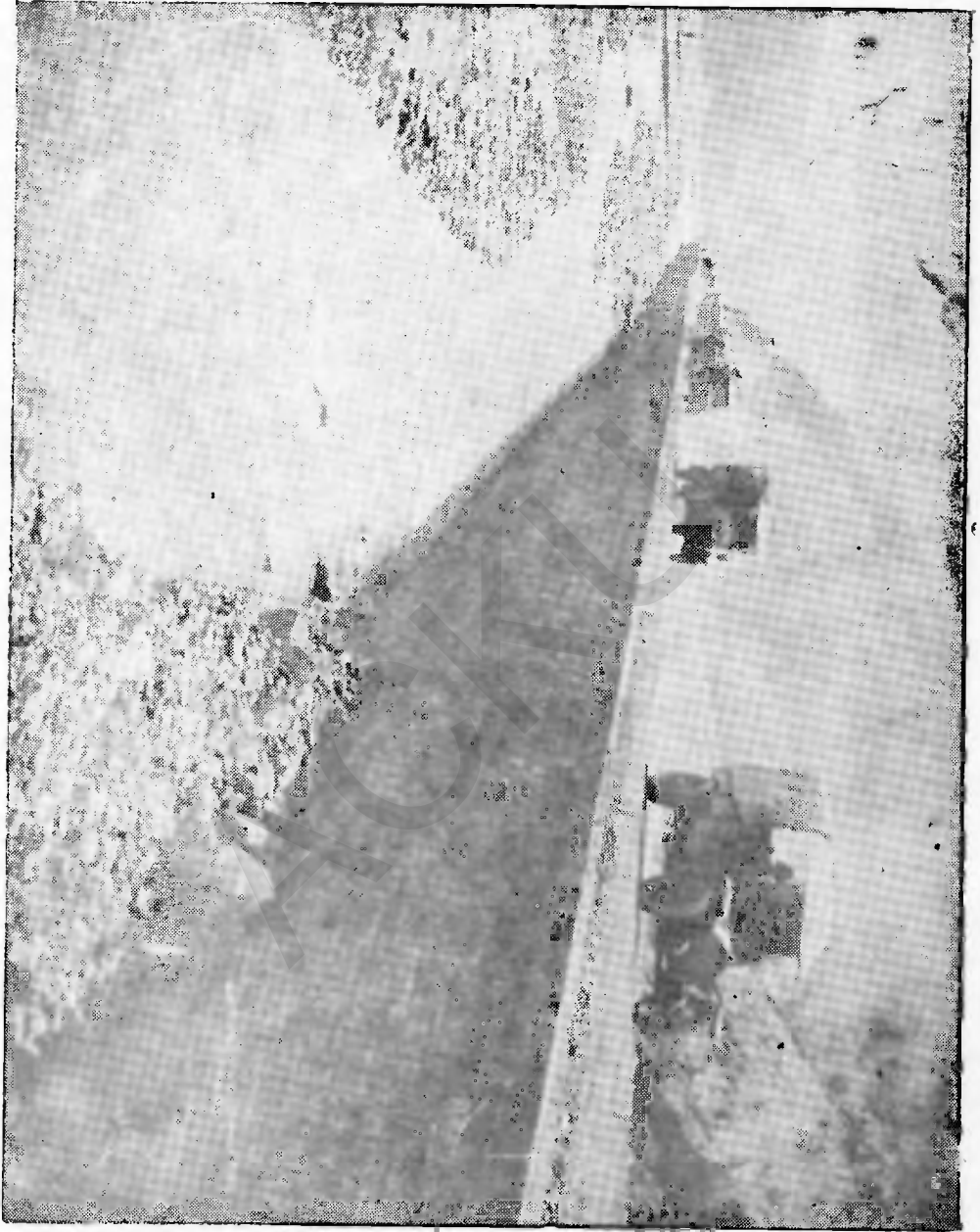
افغانستان عزیز سابقه تاریخی تشکیل جامعه آریائی بامدنیتهای خاص و جابویدان آن و با وجود حیات باستانی آمدورفتها، مهاجرت کرآدن و مهاجران را پذیرفتن ضمن فعالیتها و کشور گیر یها یا مغلوبیت تا چهل سال قبل از حلقه بین المللی دور مانده و با جامعه بشری ارتباط مستقیم و نزدیک نداشت زیرا روابط بین المللی مطابق مفهوم و اصل حقوق بین المللی از زمان تشکیل یک دولت حقوقی، میتواند عملی شود و این پرنسپ در افغانستان در آغاز چهل سال اخیر تحقق پیدا کرده است، چه در آغاز این چهل سال بود که به منظور طرد استعمار برای آخرین بار قیام گردید و متعاقب آن تمایل برای رسیدن بیک مشروطیت ثابت مطابق به موازین حقوق اساسی حرکت آغاز شد . با صرف نظر از شکستگی که در اثر اغشاش سقاوی رخ داد این سیر بصورت تدریجی تا آنوقت دوام کرد که اصولنامه اساسی تدوین و تأمین اراده ملی مشروطیت شاهی را بوجود آورد. پس ما هم با غایتی که این مقاله دارد تا سیس روابط بین المللی کشور را از آغاز چهل سال احساب کرده این انکشاف را به اتکای اسناد مثبت که شاهد صرف مساعی کشور ما در راه تأمین غایت عالی بین المللی و سعی برای شناسائی و ایجاد هم آهنگی بین افراد جامعه بزرگ جهانی می باشد شرح مید هیم:

افغانستان بعد از اینکه برای استقرار روابط سیاسی خود با دول متحابه کوشیده است برای آنکه بهتر بتواند ذهنیت مثبت خود را در جامعه بین المللی روشن بسازد و بحیث یک کشور بیطرف ولی علاقمند به مسائل جهانی و صاحب دنیا مؤثر باشد، در ظرف چهل سال معاهدات مؤد ترا با اکثر ممالک جهان با صرف نظر از داشتن استفاده و یا نگاه خاص امضا نموده است که اینک مالست این معاهدات را که در تاریخ دیپلوماسی کشور ما مقام ارجحندی دارد بفرض معلومات مزید خوانندگان عزیز تقدیم می نمایم:

۱۹۲۱	۱	معاهده مودت بین افغانستان و دولت اتحاد شوروی ۲۸ فروری
۱۹۲۱	۲	» » » » ایران جولای
۱۹۲۱	۳	» » » » ایطالیا ۳ جون
۱۹۲۱	۴	» » » » برطانیه ۲۲ نومبر
۱۹۲۲	۵	» » » » فرانسه ۱۲۸ پریل
۱۹۲۳	۶	» » » » بلژیک ۲۴ فروری
۱۹۲۶	۷	» » » » جرمنی ۳ مارچ
۱۹۲۷	۸	» » » » پولند ۳۰ نومبر
۱۸۲۸	۹	» » » » فنلاند ۱۷ ژو یه
۱۹۲۸	۱۰	» » » » لتونی ۱۶ فروری
۱۹۲۸	۱۱	» » » » لیتوانی ۱۶ فروری

قوای ذره دار انگلیس که در محاربه استقلال علیه قوای افغانی وارد بیکار گردیده بودند

نقلیه انگلستان که در محاربه استقلال علیه قوای افغانی فعالیت میکرد

۱۹۲۸	۱۷ فروری	۱۲ معاهده مؤدت بین افغانستان و دولت سویس			
۱۹۲۸	۴ اپریل	جاپان	»	»	»
۱۹۲۸	۱۶ می	لیبریہ	»	»	»
۱۹۲۸	۳۰ می	مصر	»	»	»
۱۹۲۸	۲۵ می	ترکیہ	»	»	»
۱۹۳۰	۶ دسمبر	استونی	»	»	»
۱۹۳۲	۲۰ دسمبر	عراق	»	»	»
۱۹۳۳	۲۰ فروری	برازیل	»	»	»
۱۹۳۴	۲۵ اگست	مجارستان	»	»	»
۱۹۳۶	۲۶ مارچ	وامریکا	»	»	»
۱۹۳۷	چکو سلواکیا (۲۰ میزان ۱۳۱۶)		»	»	»
۱۹۳۹	۲۶ جولائی	ہا لند	»	»	»
۱۹۴۰	۲۳-۱ اکتوبر	سویڈن	»	»	»
۱۹۲۸	حجاز		»	»	»
۱۹۴۳	۲ مارچ	چین	»	»	»
۱۹۵۰	۴ جنوری	ہندوستان	»	»	»
۱۹۵۰	۲ دنیہ حاشیہ ۲ ستمبر		»	»	»
۱۹۵۰	۶ ستمبر	لبنان	»	»	»
۱۹۵۰	۱۲ اکتوبر	سوریہ	»	»	»

افغانستان در جنگ دوم جهانی : قبل از آنکہ جنگ دوم آغاز شود افغانستان باندول جهان طوریکہ در صفحات قبلی این بحث با نقل معاهدات مؤدت، تجارت و دیگر پیمانہا اشارہ شدہ، در انکشاف روابط بین المللی خود تثبیت نمودہ موفقیت های مسہمی را بدست آورده بود. چنانچہ روی این اساسی بامتحدین ومماتک محور ہردو روابط متقابلہ دوستانہ داشت ولی وقتیکہ جنگ آغاز شد و پیشرفت های محور نگرانی شدیدی را برای متحدین ایجاد کرد، موقف افغانستان بیطرف ابعجاب می کرد کہ برای دور بودن معنوی ومادی از جنگ وتاثيرات آن، از عناصر علاقمند بہر یکی از کشورہای داخل جنگ، پرهیز نمایند تا از طریق غیر مستقیم دول جنگ کنندہ در موقف بیطرفی کشور ما تاثیر و وارد ننمایند، باساس این دلیل بود کہ حکومت والا حضرت سردار محمد ہاشم خان مرحوم لویہ جرگہ را دعوت نمود تا برای تعیین موقف سیاسی کشور در آن موقع حساس راہی را بامشورت عمومی اتخاذ نمودہ حکومت رارہبری نمایند. لویہ جرگہ در کابل بحضور اعلیٰ حضرت ہمایونی تشکیل گردیدہ والا حضرت سردار محمد ہاشم خان واعضای کابینہ حاضر شدہ موقف کشور را با نزاکت هایی کہ موجود بود شرح نمودند. لویہ جرگہ بعد از شور ومذاکرہ، سیاست باستانی بیطرفی را بطور کامل تأیید وتصویب نمودند وحکومت بہ اساس این تصویب تاریخی، متخصصین محور را محترمانہ از مملکت اخراج کرد. در موقعیکہ بہ خدمات آنان خاتمہ دادہ می شد وراہ مسافرت آنان بدست دشمنان شان (متحدین) بود، حکومت افغانستان از متحدین تقاضا نمود

و تصریح نمود که چون متخصصین مذکور در زمان شروع جنگ در خاک افغانستان مشغول خدمت بودند و از هیچ نظر متحارب نمی باشند تا اسیر جنگ گردند، لذا حقوق بیطرفی و مقام افغانستان ایجاب می کند تا مهمانان افغانستان با وطن خود مصئون و محفوظ برسند.

از این شیوه مردانه یک خاطره نیک و بیک موفقیت سیاسی برای حکومت افغانستان، قید تاریخ سیاسی کشور ما گردید و بحیث یک پرنسیپ تازه در جمله تعاملات بین المللی در صفحات تاریخ سیاسی جهان ثبت شد.

در خلال جنگ، کشور ما با حفظ بیطرفی کامل خویش بهیچ وجه به فشار هایی که وارد بود، و قعی نگذاشت و مردانه مقاومت نمود. بعضی دول دیگر در روز هائیکه شکست محور حتمی گردید، برای آنکه از فتح متحدین منافعی بدست آورند، با دول محور اعلان جنگ دادند، اما افغانستان به شهادت اخلاقی و فطری خود ادامه داده و موقف بیطرفی خود را حفظ نمود، تا آنکه موسسه ملل متحد تشکیل گردیده و استقرار امنیت بین المللی اطمینان پیدا کرد. بعد از درک این حقایق درخواست شمول خود را به دارالانشای موسسه ملل متحد پیش کرد که در جلسه لندن موسسه ملل متحد به اتفاق آرا به عضویت م، م قبول شد و در موقع تصویب عضویت افغانستان، اکثر دول از موقف ثابت و صالح کشور ما تعریف و تمجید کرده اتفاق نظر خود را برای پذیرفته شدن کشور ما و انمود کردند.

افغانستان از بدو شمول در م، م تا امروز مطابق به مواد منشور ملل متحد با حفظ بیطرفی کامل از پیوستگی های نظامی احترام و در جرگه های که چون کنفرانس بانکو نگ عامل، انکشاف صلح و صمیمیت بین المللی بوده سهم فعال گرفته با وفاداری کامل مسئولیت های بین المللی ناشی از منشور ملل متحد را احترام کرده است که این روش نکو تا امروز سبب شده تا کشورهای مختلف شرق و غرب از موقف کشور ما تأیید نمایند. شاهد این ادعا امضاء و تصویب بلاغیه هائی می باشد که در سالهای اخیر با مامداران دول مختلفه به امضاء رسیده است. این بود رویدادهای مهمه افغانستان در ۴ سال اخیر که در ضمن آن از ارتباط افغانستان با جهان نیز با قید اختصار تذکار بعمل آمد.

سوانح مختصر مرحوم نایب سالار عبدالوکیل خان شهید

مرحوم نایب سالار شهید در سنه ۱۲۵۴ هجری شمسی در قریه کانتوای نورستان تولد یافته و در سنه ۱۳۱۱ هجری قمری از حضور اعلیحضرت امیر عبدالرحمن خان مرحوم برتبه اجیدانی به قطعه توپخانه گارد شاهی شامل وظیفه عسکری شدند سپس در عصر مرحوم امیر حبیب الله خان شهید در سنه ۱۳۲۴ هجری برتبه کرنیلی (کنده مشر) به قطعه (شبی مت) اردلیان حضور ترفیماً مقرر شدند در ۱۲۹۰ هجری شمسی برتبه برگدی (غند مشری) به قوماندانی غنداردل عز تقرر حاصل نمودند در سنه ۱۲۹۲ هجری شمسی نظر به ابراز لیاقتی که از ایشان بظهور رسیده بود به قوماندانی قوای عسکری ولایت قندهار مقرر شدند در سنه ۱۲۹۳ در حادثه قیامی که مردم قندهار بمقابل حکومت آن زمان نموده بودند برای فرونشاندن حادثه مذکور جدیت و خدمات قابل قدری نمودند که در نتیجه به اخذ نشان صداقت مفتخر شدند.

در سنه ۱۲۹۴ هجری شمسی به قوماندانی غندلوای دوم و قوماندانی کوتوالی پایتخت تبدیل شدند بعد از شهادت امیر حبیب الله خان مرحوم در برج حمل ۱۲۹۷ برتبه جرنیلی ترفیع نمودند و بقوماندانی لوای دوم دارالسلطنه مرکز عز تقرر حاصل نمودند.

نایب سالار شهید در ۱۲۹۹ نظر به خدمات بسندیده نیکه در اردو نموده بودند برتبه فرقه مشری ترفیع و بقوماندانی فرقه اول پیاده مرکز عز تقرر حاصل نمودند.

در اول برج ثور ۱۳۰۳ چندی وکیل قوماندان قول اردوی مرکز بوده بعد از ایستاده شدن تعرضات قطعات گردیز در محاربه علم چهل بایک کنگدک از قوای مرکز بطرف گردیز وظیفه دار گردیده و بالاخره به قوماندانیت یکی از مغرزه های سمت جنوبی موظف شدند در ختم حرکات محاربه علم و چهل در ۲۹ ثور ۱۳۰۴ برتبه رفیه نایب سالاری ارتقاء و به اخذ نشان سردار عالی نائل شدند سپس در همان سنه به قوماندانی قوای عسکری ولایت قطن و بدخشان مقرر شدند.

در سنه ۱۳۰۸ نایب سالار مرحوم از حضور اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید بهمان رتبه سابقه شان (نایب سالاری) عز تقرر حاصل نموده و از حضور ملوکانه برای تامین امنیت سمت شمالی (پروان) و امحای سران باقیمانده حبیب الله که میخواستند دوباره وضع امنیت مملکت را مختل سازند عز تقرر حاصل و پس از بدست آوردن سران باقیمانده حبیب الله و خلع سلاح یک قسمت اهالی آن ولا به کابل عودت نموده از حضور اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید بقوماندانی قول اردوی دوم ولایت کابل تعیین شدند و بالاخره در اواخر برج سرطان در حادثه بغاوت ثانی اشراق کوه دامنی از حضور اعلیحضرت شهید برسر کوبی و تامین امنیت آن سمت بایک کنگدک پیاده به آنصوب و وظیفه دار گردیدند بالاخره بتاريخ ۴ اسد ۱۳۰۹ در منطقه باغ عارق کوه دامن بدرجه رفیه شهادت نائل شدند و به نسبت قدر دانیکه اعلیحضرت محمد نادر شاه شهید از خدمات صادق و وطن پرست مملکت داشتند جنازه نایب سالار مرحوم با تشریفات شاندار عسکری از سرای خواجه برداشته شده و در مقبره خاندان سلطنتی در تپه مرنجان بخاک سپرده شده و بمقصد قردانی از نایب سالار مرحوم یا گاری در حصه دهنزنگ (بری کوت) بنا و اعمار گردید.

نوت :

- نشان هائیکه مرحوم نایب سالار شهید در حیات عسکری خود بدریافت آن نایل شده اند
- ۱- نشان طلائی صداقت درجه اول . ۲- نشان حسن خدمت درجه اول .
  - ۳- نشان وفای درجه اول . ۴- نشان حمیت درجه اول . ۵- نشان استور درجه اول .
  - ۶- نشان عانه در حرب آزادی ۷- نشان لوی جر ده در ۱۳۰۳ . ۸- نشان سردار عالی .

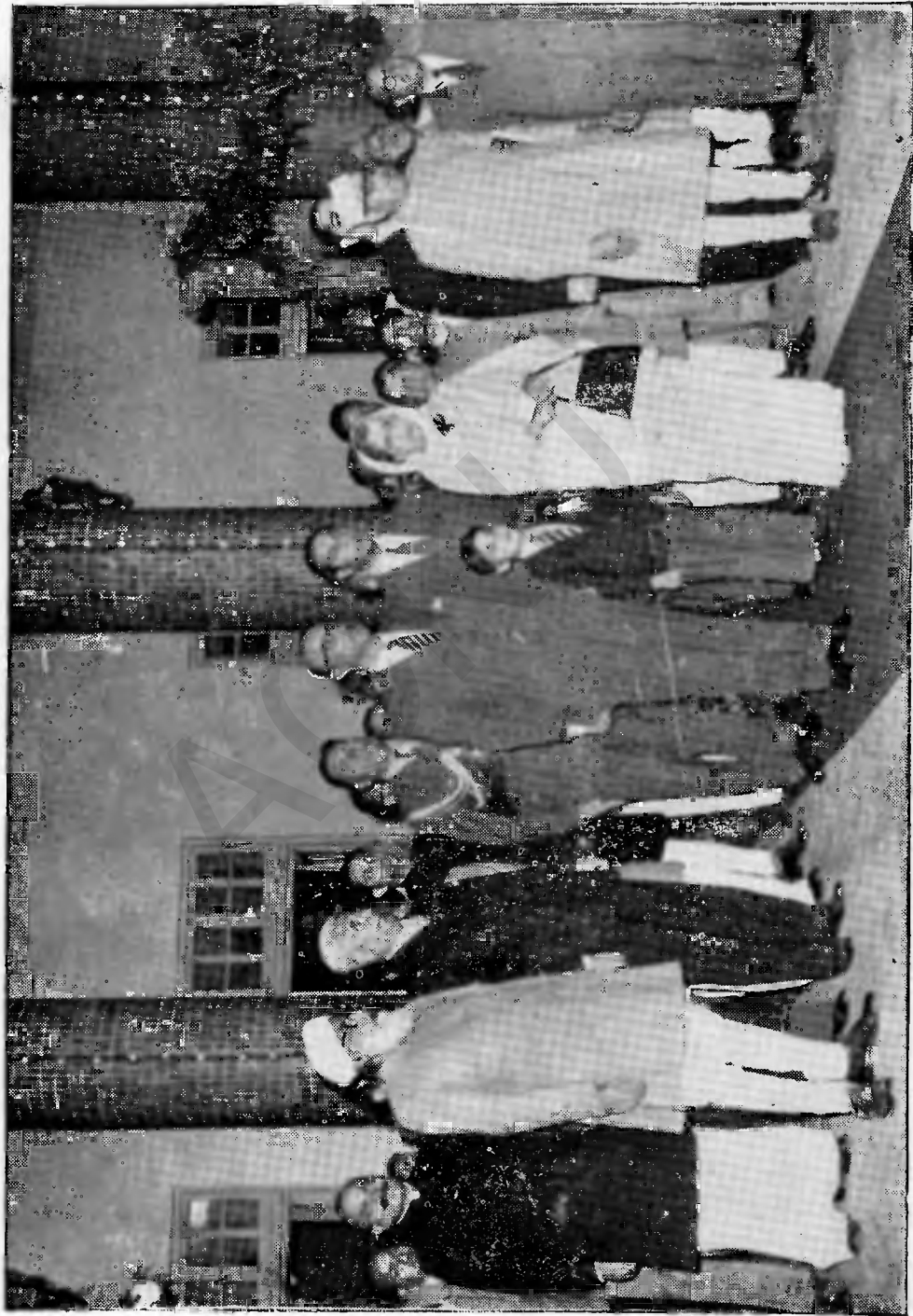
وقایع مهم داخلی

۱۳۳۶ :

- احمد : مراسم نهالشانى ومیلۀ سال نو در باغ بابر شاه .
- ۳ » : اعمار تحویل خانه های تحفظ میوه داخلی عمارت گمرک قندهار . .
- ۵ » : افتتاح شرکت ترانسپورت مزار شریف : سرمایه دو میلیون و چار صد هزار افغانى .
- ۱۴ » : امضای ابلاغیه مشترک بین بنیاد غلی سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و جلالتمآب چیمز ریچاردز، نماینده مخصوص رئیس جمهور امریکا در شرق میانۀ .
- ۱۵ » : تصویب تشکیل لایحه وظائف و بودجه ریاست جدید تشکیل هوائى ملکى .
- ۱۷ » : منظوری لایحه اتوار تکنا لوزی برای اصلاح پشم وانکشاف امور صادراتى آن .
- ۲۱ » : افتتاح اولین دارالمعلمین ولایت هرات توسط بنیاد غلی محمد اسمعیل نائب الحکومه .
- ۲۴ » : انعقاد مجلس برای اتخاذ تصمیم نسبت به تاسیس مرکز صحى و پولیکلینک در لوگر .
- ۳۱ » : افتتاح دستگاه تولید برق دیزلی در میدان هوائى قندهار .
- ۱۵ فور : افتتاح يك باب مكتب ابتدائى نسوان در اندخوی .
- ۲۵ » : افتتاح کورس گمرکات در مكتب عالی مالی .
- ۱۲ » : افتتاح عمارندوى توسط بنیاد غلی دوكتور پوپل کفیل وزارت معارف .
- ۲۵ » : انتشار ابلاغیه مشترک بعد از ختم مذاکرات سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و بنیاد غلی صدراعظم اطریش .
- ۲۵ » : افتتاح کتابخانه شونخى صنایع توسط بنیاد غلی سید عباس حسینی حاکم اعلی غزنی .
- ۲۸ » : بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از فابریکات نساجی گلپهار و سمنت جبل السراج .
- ۲۸ » : امضاء اعلامیه مشترک بین بنیاد غلی سردار محمد داؤد صدر اعظم افغانستان و جمال عبدالناصر رئیس جمهور مصر .
- ۲ جوزا : افتتاح کورس عالی صحت لایحه توسط بنیاد غلی دوكتور عبدالظاهر کفیل وزارت صحیه .
- ۲ » : تاسیس يك شرکت ترانسپورت بنام درویان ترانسپورت سرمایه ابتدائى بیست و چارک افغانى
- ۴ » : تاسیس يك شونخى نسوان در شهر سمنگان .
- ۱۳ » : افتتاح کتابخانه وزارت معارف توسط بنیاد غلی دوكتور محمد انس معین تدریس آوزارت .

- ۱۵ جوزا: تقدیم یکهزار پونډ از طرف موسسه سره میاشت افغانی بر ای مصیبت دیدگان زلزله به موسسه هلال احمر ترکیه .
- » و رود جلا لمتآب حسین شهید سهروردی صدراعظم دولت اسلامی پاکستان بکابل .
- ۴۰ جی ز ا: تخصیص سه ملیون (۲۰۰) هزار دالر جهت خریداری طیارات جدید برای شرکت هوایی آریانا .
- ۴۴ جوزا: افتتاح اولین جلسه سال سوم مجلس شور ا توسط یناغلی محمد نوروز رئیس شورای ایملی .
- ۲۵ » : آغاز مذاکرات بین هیئت های افغانستان و پاکستان در اطراف تاسیس یک سرویس فضائی ملکی .
- ۴۶ جوزا: بازدید علیا حضرت ملکه معظمه از مرستون .
- ۳ سرطان: موافقت نامه حمل و نقل هوائی بین حکومت افغانستان و پاکستان .
- ۴ » : افتتاح یک بنونخی دهاتی در قریه سرخ آباد مربوط حکومت محلی بهسو د .
- ۷ » : افتتاح دو بنونخی دهاتی و یک بنونخی اساسی در علاقه داری گیروم مربوط حکومت اندر بیک .
- ۹ » : امضای قرارداد پنج ملیون دالر بین حکومت افغانستان و اداره همکاری بین المللی امریکا .
- ۱۰ » : افتتاح موسسات صناعتی .
- ۱۰ » : افتتاح یک سرویس جدید بین کابل و دهلی .
- ۲۲ » : مجادله آفات زراعتی بصورت فنی در ولایت جنوبی .
- ۲۳ » : افتتاح کتا بخانه قندهار .
- ۲۳ » : افتتاح یک معاینه خانه در فیض آباد .
- ۲۵ » : مسافرت اعلیحضرت معظم همایونی در اتحاد شوروی .
- ۲۹ » : تاسیس شرکتی بسرمایه دو ملیون افغانی جهت احیای صنایع دستی از طرف بانک زراعتی و صنایع روستائی .
- اول اسد: تاسیس شرکت احمدزائی ترانسپورت بسرمایه دو ملیون و چار صد هزار افغانی .
- ۴ » : بکار افتادن دستگاه های جدید تیلیفون و تیلیگراف پلخمیری و قندهار .
- ۶ » : امضای تبادل اموال تجارتي بین افغانستان و جمهوریت مردم چین .
- ۸ » : تاسیس شرکتی بنام کوریت غر ترانسپورت بسرمایه دو ملیون و چار صد افغانی .
- ۱۹ » : تقرر بنیاد غلی غلام محمد شیرزاد بحیث وزیر تجارت .
- ۲۳ » : تاسیس یک شرکت عمرانی بسرمایه یک ملیون افغانی در غزنی .
- ۲۷ » : افتتاح بیست بنونخی ابتدائی و مالی و صد شونخی دهاتی و بیست کورس اسکالر در مرکز ولایات از طرف وزارت معارف .
- ۴۹ اسد: افتتاح لابراتوار شفاخانه یروان توسط بنیاد غلی دوکتور عبدالظاهر کفیل وزارت صحیه و بنیاد غلی دوکتور سمتمتخصص لابراتوار و نماینده موسسه صحی جهان .
- ۳ سنبله: مسافرت اعلیحضرت معظم همایونی به ترکیه .
- ۹ » : افتتاح مراسم روز پښتونستان از طرف بنیاد غلی سردار محمد داؤد صدراعظم اعضاء کابینه و پښتونستان های مقیم کابل .

از مناظر سفر ذات‌نشانها نادر هند

مهره عورت عمره که از طرف انجمن دوستی افغان و هند با افتخار اعلام حضور شده با ایرانی وارد شده

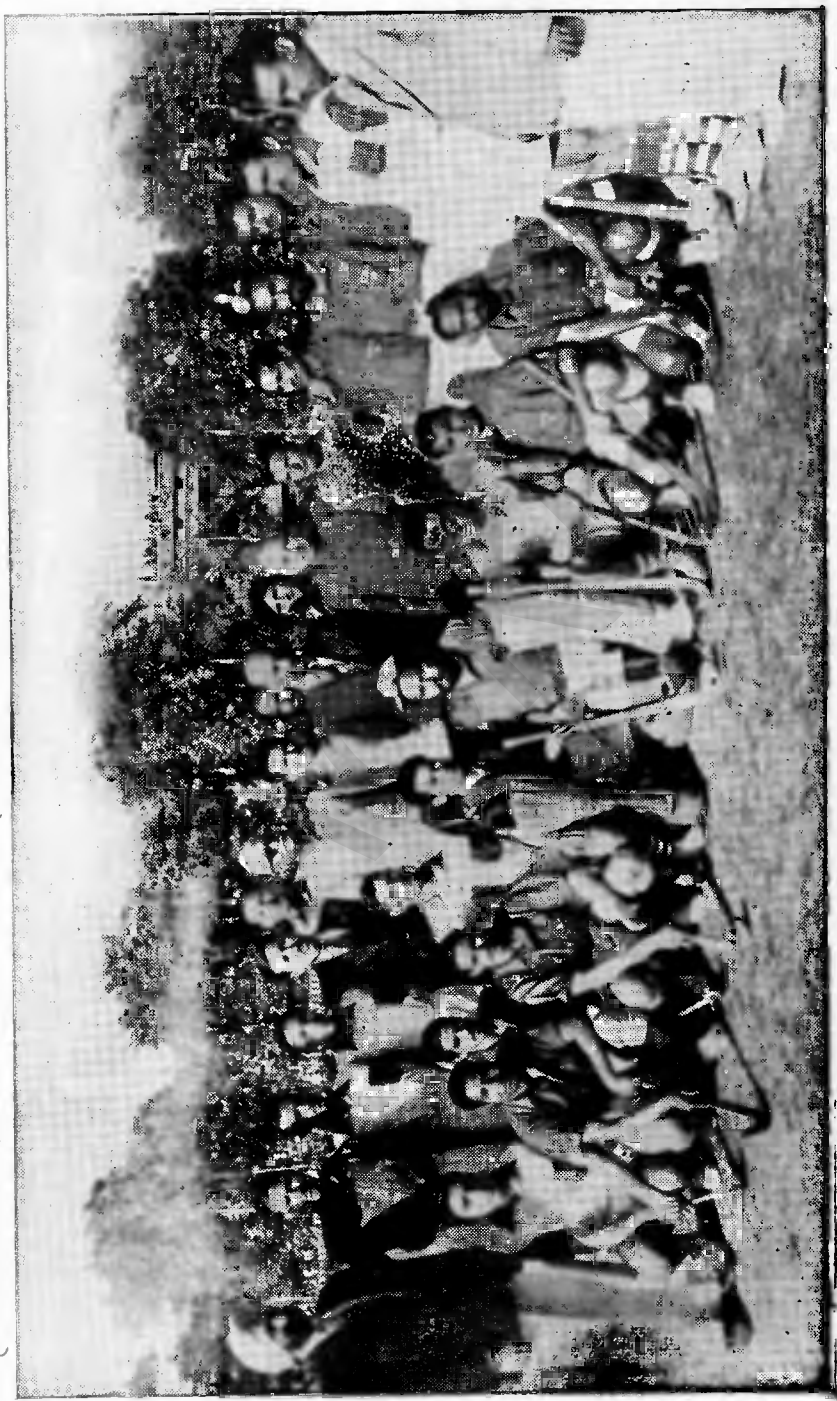
ذات شهر ریازدی در حال لاجظه از قانم زراعتی پروژة انکشافه دهات هندی

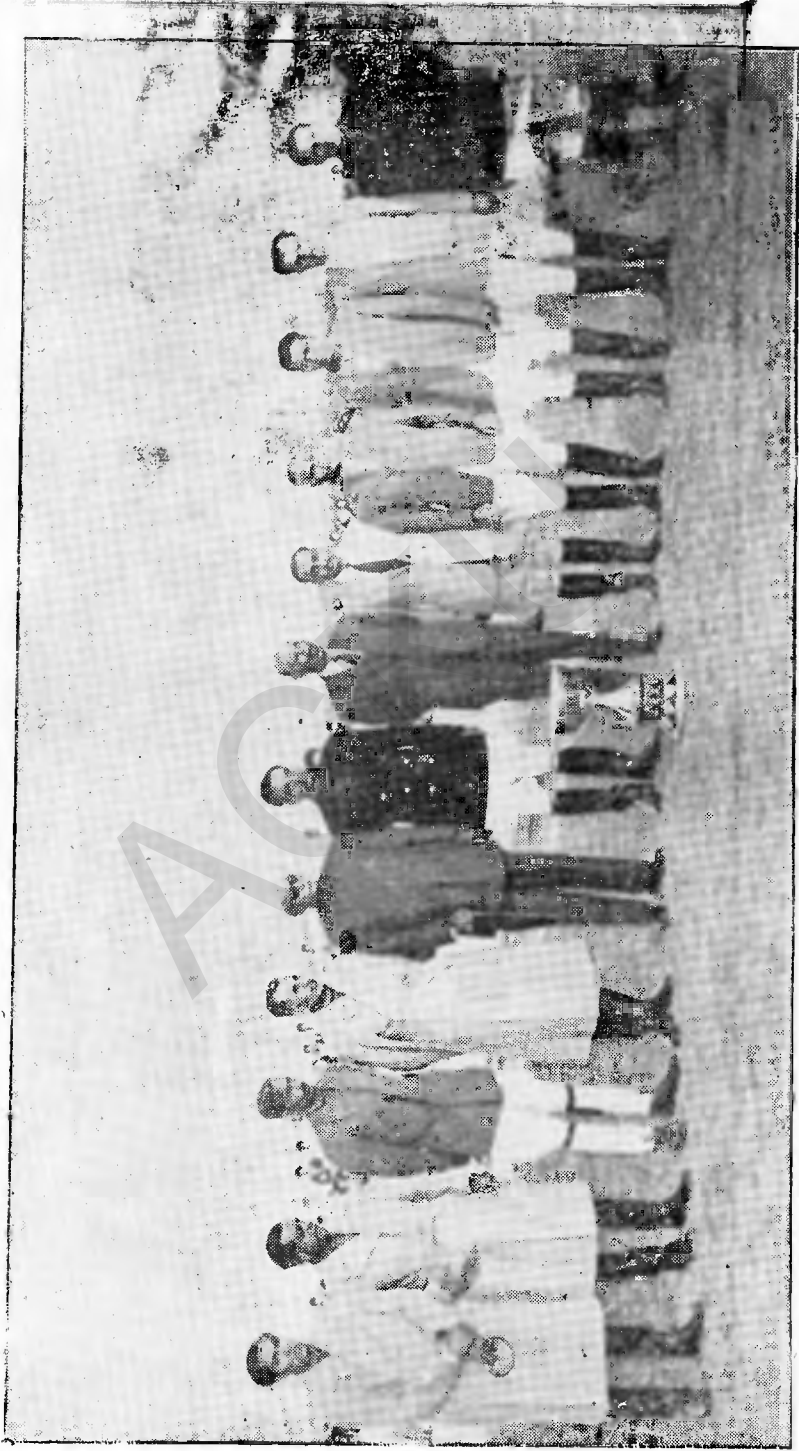
- ۱۲ سنبله: افتتاح کورس ریفر یشر نر سنگ مردانه بیبا نیه بناغلی دوکتور را نوری رئیس پوهنځی ادبیات .
- ۱۲: «: احداث يك سرک جدید بین قریه های متون الی باد خانه سبری .
- ۲۲: «: افتتاح شونځی تخنیکي قندهار .
- ۲۲: «: افتتاح لای انوار ملاریا درگرشک .
- ۲۲: «: افتتاح سه بسته خانه جدید در حکومت محلی کوز کنر و اسمار مربوط حکومت کلان کنر ها و حکومت محلی رودات مربوط حکومت کلان شینوار از طرف مدیریت مخابرات ولایت ننگرهار .
- ۲۳ سنبله: امضای قرارداد برای تاسیس میوه قندهار بین شرکت میوه قندهار موسسه تخنوا کسپورت چکسلواکیا .
- ۲۴ سنبله: افتتاح يك شونځی دهاتی در قریه ایکنی میرز که منگل مربوط حکومت محلی سیدکرم .
- ۲۴ سنبله: نصب دودستگاه مکمل و عصری آخذہ رادیو یکی در تورخم و دیگری در کنر از طرف وزارت مخابرات .
- ۲۵ سنبله: آغاز کار و سروی فابریکه کنف در ولایت قطغن .
- اول میزان: افتتاح قسمت اول پروژه آبرسانی توسط بناغلی سردار محمد داود. افتتاح جاده جدید از مقام بالادوری تا بازار کیله گی ولایت قطغن توسط بناغلی نائب الحکومه ولایت قطغن .
- ۳ میزان: ورود یک دستگاه برقی (۲۵۶) کیلوات به میمنه .
- ۳ میزان: افتتاح شعبه دندان سازی ولایت جنوبی .
- «: افتتاح پل دریای چیچکتو حکومت قیصار مربوط حکومت اعلی میمنه .
- ۶ میزان: امضای قرارداد تعمیر میدان هوایی قندهار بین بناغلی عبدالکوم کفیل ریاست هوایی ملکی افغانستان و بناغلی (ولیان) رئیس یکی از شرکت های شهر (بوس) .
- ۷ میزان: افتتاح ورکشاپ تعلیم و تربیه در پروان .
- ۸ میزان: تقرر بناغلی غلام محمد بحيث معین آداری وزارت امور خارجه .
- ۸ میزان: تقرر بناغلی محمد صدیق حاکم کلان شبرغان بحيث حاکم اعلی شبرغان .
- ۹ میزان: فلم برداری از مناظر عمومی و مجسمه های بودائی بامیان و دیگر مواضع تاریخی از طرف هیئت فلم برداری ریاست مستقل مطبوعات .
- ۱۹ میزان: انجام پنخته کاری و تصطیح سرک بین حکومت محلی کشک نخود و منطقه میوند که قبلاً از طرف عمده حکومت مذکور شروع گردیده بود .
- ۳۰ میزان: مبادله اسناد قبول موافقت نامه سرویس هوایی بین افغانستان و پاکستان .
- ۲۲ میزان: بر گذاری راسم تولدی ذات شهر یاری در قصر دلکشا .
- ۲۶ میزان: ورود اعلی حضرت معظم همایونی بوطن از سفر اروپا .
- ۲۷ میزان: عزیمت بناغلی سردار محمد داود صدر اعظم بسوی بیکنگ .
- ۲۷ میزان: نهادن سنگ تهادب بشاروالی بغلان توسط بناغلی صدیقی نائب الحکومه ولایت قطغن .
- ۲۹ میزان: افتتاح سرویس هوایی بین کابل و کراچی .

- ۴عقرب: ابلاغیه مشترک بروز ۴عقرب مطابق ۲۷ - اکتوبر د پیکنگ بین والا حضرت سردار محمد داود صدراعظم افغانستان و ښاغلی چوین لای صدراعظم جمهوریت چین.
- ۵عقرب: توزیع جوائز مطبوعاتی سال ۳۵ از طرف ښاغلی رشیا رئیس مستقل مطبوعات.
- ۵عقرب افتتاح کتابخانه تالاریونسکو وزارت معارف، بیانیه ښاغلی دوکتور انس معین تدریسی آنوزارت
- ۶ - عقرب - افتتاح سرک بین میرزکه چمکنی توسط نایب الحکومه سمت پکتیا -
- » » امضای معاهده مؤدت بین دولت شاهي افغانستان و دولت اسپانیه از طرف ښاغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه و وزیر مختار دولت اسپانیه متعین کابل
- ۶ عقرب - تقرر ښاغلی محمد سرور بخت کفیل معین وزارت تجارت.
- ۶ » قبول افغانستان بخت عضو انجمن موسسات صلیب احمر و هلال احمر.
- ۶ » - انجام کار سرک بین حکومت کلان قلات و حکومت محلی شنکی .
- ۸ » - افتتاح کار میدان هوایی قندهار توسط ښاغلی حکیمی رئیس شرکت هوایی ملکی .
- ۸ » - ورود والا حضرت سردار محمد داؤد از مسافرت چین بکابل.
- ۱۰ » - حرکت ښاغلی وزیر زراعت جهت اشتراک درنهمین کنفرانس مواد خوراکی بروم .
- ۱۱ » - افتتاح یک بسته خانه جدید در حکومت محلی وردک از طرف مامورین مخا برات حکومت کلان لوگر.
- ۱۲ » - شرفیابی و کلای شورای ملی جهت تودیع بحضور اعلی حضرت معظم همایونی .
- ۱۲ » - گذارش سنگ تهاداب بل بزرگ (جر خشک) واقع حکومت محلی بغلان توسط ښاغلی مستوفی کفیل ولایت قطن.
- ۱۲ » - افتتاح یک ښوونځی دهاتی ویک کورس اکابر در بگرامی از طرف ریاست دهکده .
- ۱۴ » - امضای قرارداد ماشین آلات پروژه اول کسانالیزاسیون کابل از طرف دوکتور سهیل کابل ښاروال و نماینده کمپنی (هالینمن) آلمانی.
- ۲۳ » بازدید اعلی حضرت معظم همایونی از فابریکه چینی سازی شاکر.
- ۲۴ » - افتتاح مکاتب مسلکی توسط ښاغلی سردار محمد داؤد صدراعظم.
- ۲۴ » - تاسیس کورس تربیه زنبور عسل از طرف وزارت زراعت.
- ۲۵ » - معاینه فابریکه نساجی و سمنت سازی توسط ښاغلی سردار محمد داؤد صدراعظم .
- ۳ قوس - معاینه اعلی حضرت معظم همایونی از جریان کار مسجد بل خشتی .

اگره مناظر سفر ذات شاهانه در هند

اعلی حضرت هما یونی باتیم ها کی افغان و هند قبل از شروع مسابقه

اعلیٰ حضرت ہمایونی بین مسابقہ کنندگان «پولو»

- ۷ قوس - انجام کار سرک جدید بامبان و دره فولادی.
- ۱۰ - افتتاح سیلوی پلنخمری توسط یناغلی محمد کبیر کفیل وزارت فواید عامه .
- ۱۶ - افتتاح پولیکلینیک دینبی انجا دبه شرکت قندوز.
- ۱۶ - آغاز مخابره تیلیفونی بین دایزنگی و شهرستان.
- ۲۴ قوس - امضای قرار داد توریدسامان مختلفه آبرسانی شهر کابل توسط یناغلی دوکتور سهیل و یناغلی (اکودا) نماینده کمپنی گاشوی جاپان
- ۲۹ - بازدید یناغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه معاون دوم صدارت عظمی از پروژه های عمرانی جریان کار میدان هوا ئی بین المللی قندهار.
- ۴ جدی - افتتاح کورسهای زمستانی توسط یناغلی دوکتور یویل کفیل وزارت معارف.
- ۴ - نصب و افتتاح دستگاه هواشناسی در جلال آباد.
- ۵ - بازدید یناغلی سردار محمد نعیم وزیر امور خارجه معاون دوم صدارت عظمی از تعمیرات حکومتی اسلام قلعه.
- ۱۴ - بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از امور عمرانی ولایت مشرقی .
- ۱۸ - انجام کار تمدید سرک جدید بین حکومت تیزین و قریه های سمت جنوبی.
- ۲۲ - افتتاح کورس اداره عامه توسط یناغلی دوکتور یویل .
- ۲۴ - موسسه دندان سازی در بغلان .
- اول دلو - افتتاح سرک جدید قریه (نور او به) که ازخوست تا آنجا امتداد دارد.
- ۸ - اعطای نشان درجه دوم ستور از حضور ذات شاهانه به یناغلی هرمن دلبرلس سرمهندس برق سروبی
- ۸ - انعقاد نخستین اجتماع انجمن دوستی افغان و هند .
- ۹ - اشتراك والا حضرت شاه دخت بلقیس در نمایش اتوم برای صلح در تالار حبیبیه
- ۱۰ - تهیه موفقانه نخستین فلم توسط شعبه فلم گیری ریاست مستقل مطبوعات این فلم حاوی جریان مسافرت یناغلی صدراعظم به جمهوریت مردم چین میباشد.
- ۱۱ - حرکت اعلیحضرت معظم همایونی جهت بازدید امور ولایت قندهار.
- ۱۱ - ارسال سند قبول و تصویب قبول موافقت تورید مواد علمی وفر هنگی با پروتوکول آن به مراجع بین المللی .
- ۱۲ - تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی به پاکستان.
- ۲۰ - مواصلت ذات شاهانه از سفر پاکستان به قندهار .
- ۲۱ - بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از تونل بند کجکی و تعمیرات آنجا
- ۲۳ - تشریف فرمائی اعلیحضرت معظم همایونی به هند .
- ۲۹ - تشکیل موسسه جدیدی بنام گرځندوی .
- ۳۰ - ورود علیا حضرت ملکه معظمه از موشن بکابل.
- ۷ - حوت - تشکیل اولین جلسه شورای موسسه گرځندوی.
- ۸ - انعقاد جلسه دوم روز صحت در افغانستان.
- ۹ - مواصلت اعلیحضرت معظم همایونی بکابل از سفر هند .
- ۱۵ - افتتاح سال تعلیمی از طرف یناغلی دوکتور یویل کفیل وزارت معارف .
- ۱۶ - بازدید اعلیحضرت معظم همایونی از فابریکه سمندت جبل السراج و فابریکه نساجی گلپهار.

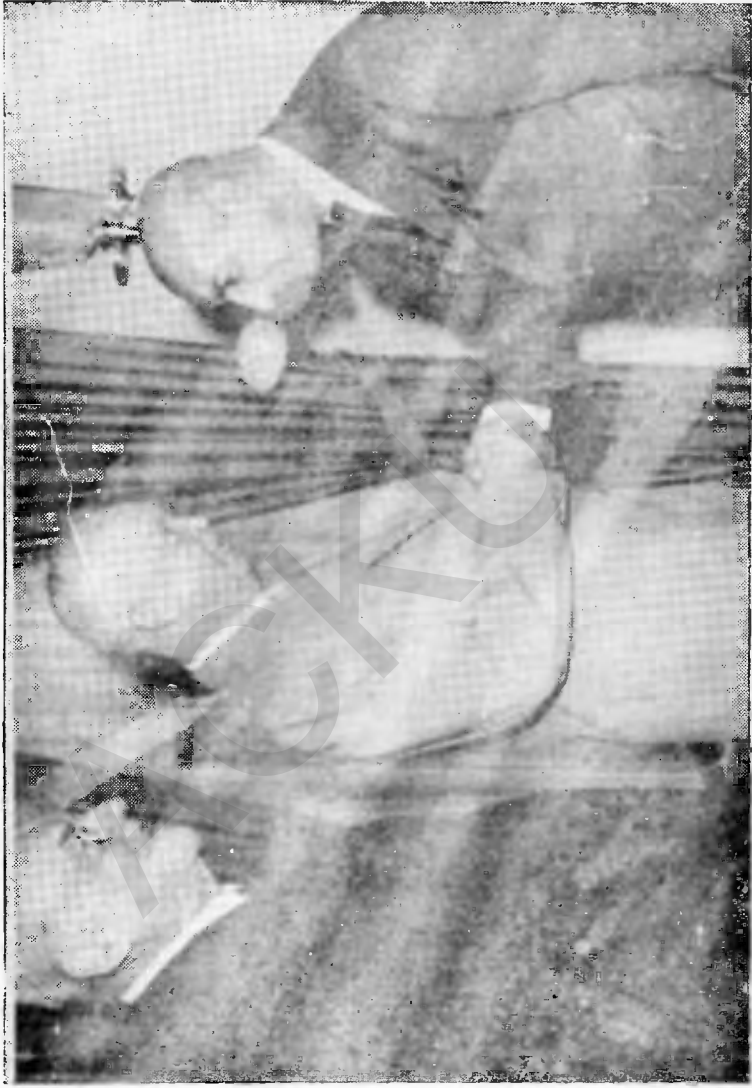
- ۱۷ حوت- پیمان ثقافتی مصر و افغان به صبحه ذات شاهانه رسید.
- ۸۱ » آغاز انتخابات وکلای شورای ملی در سرتاسر کشور.
- ۱۹ » تشکیل موسسه ساختمانی فابریکه برق و فابریکه سمنت سازی به سرمایه (۳۵۰) میاوان افغانی.
- ۲۰ » افتتاح ستمد یوی آرت و هنر های ظریف و اکادمی صنایع مستظرفه و صنایع حرفه وی در کلپ وزارت معارف.
- ۲۳ » - تهداب گذاری فابریکه نساجی سندبافی امید، توسط ښاغلی دوکتور محمد یوسف وزیر معادن
- ۲۵ » تشریف فرمائی اعلیٰ حضرت همایونی جهت بازدید امور عمرانی ولایت ننگرهار بدان صوب.
- ۲۵ » افتتاح ښوونځی نسوان در چاریکار.
- ۲۵ » تاسیس شعبه سپورت دمیر منو خیریه تولنه.
- ۲۶ » افتتاح کورس تعلیمی برای معلمات.
- ۲۷ » بازدید اعلیٰ حضرت معظم همایونی از امور عمرانی جلال آباد.
- ۲۸ » تشریف فرمائی اعلیٰ حضرت معظم همایونی به بریکوت بعد از معاینه سرکیکه جدیداً در نورستان احداث میگردد.

۱۳۴۷:

- اول حمل- تجدید سال روزنامه انیس
- » » ایراد بیانیه در رادیو کابل از طرف ښاغلی صدر اعظم بمناسبت سال نو
- » » برگذاری میله نهالشانی در باغ ابرشاه.
- » » اعطای شهادتنامه به ضابطان مسلکی پولیس
- » » انعقاد مجلس مسلکی در باره مجادله علیه تریاک
- » » توزیع شهادتنامه بفارغ التحصیلات مخفی ښوونځی بدخشان
- ۲ حمل- بازگشت اعلیٰ حضرت معظم همایونی از سفر ولایت ننگرهار
- » » ورودیروفیسر بنس رئیس مؤسسه تحقیقات جی بولوجی بغرض مطالعه و مذاکره در اطراف سروی جیولوجی افغانستان
- » » ورودیروفیسر توائیف مشاور مؤسسه تفحصات بطرول بکابل.
- » » انعقاد دعوت در تالار ستور باعزاز ښاغلی موران معین وزارت خارجه انگلستان.
- ۳ حمل: توزیع شهادتنامه به فارغ التحصیلان کورس زنبورداری در جلال آباد.
- ۶ » برگذاری سالگرة رحمن بابا شاعر شهیر زبان پشتو.
- » » افتتاح سرویس رادیو تیلفونی بین کابل و پاریس
- » » افتتاح موسسه گر خندوی (سیاحین)
- ۷ حمل: ارسال میله یک هزار پوند اعانه افغانی سره میاشت به پناه گزینان الجزائری.
- » » تقریر ښاغلی پژواک بحیث نماینده دایمی افغانستان در م.م.
- » » آغاز سرویس مخا بره بی سیم بین کابل و هرات.
- » » مواصلت اگر بمان ښاغلی محمد هاشم میوندوال بحیث سفیر کبیر افغانستان در واشنگتن
- » » جریان مخا بره تیلفونی گلپهار، سروبی.
- ۱۱ حمل: برقراری سرویس رادیو تلفونی بین کابل- آلمان، اتریش، هلند، پولند، برتانیای، سویس

چکوسلواکیا از طریق پاریس.

از مناظر مسافرت بناغلی صدراعظم در امریکا

ملاقات بناغلی صدراعظم با جلال‌شاه آذربایجان در هاور رئیس جمهور امریکا

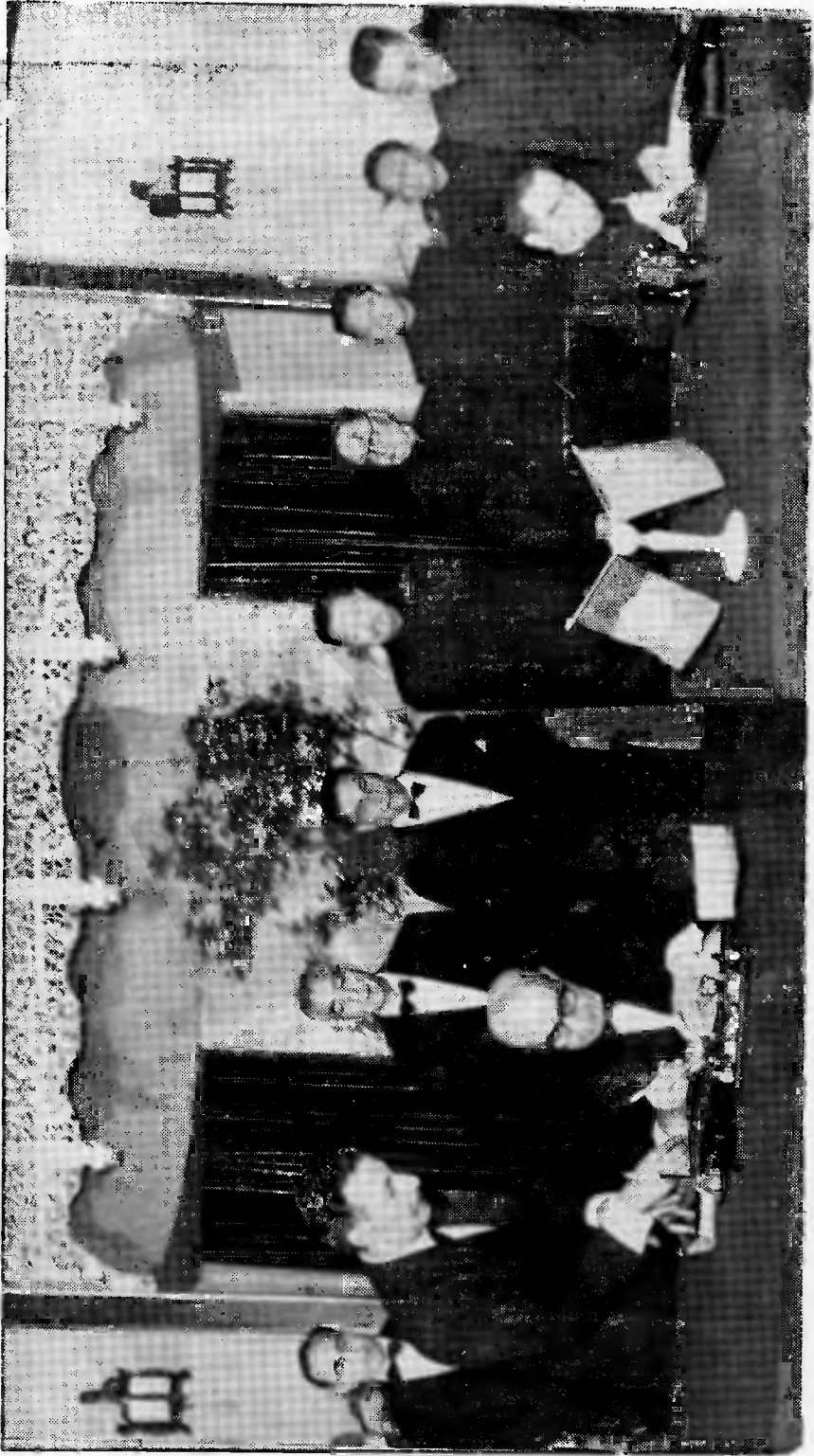
از ملا علی سقر بنیاد علی صدر اعظم پنجم وزیر امور و محبتین

در دعوتی که با افتخار بنیاد علی صدر اعظم از طرف جلال‌آب رئیس جمهور مسردم چین ترتیب داده شده

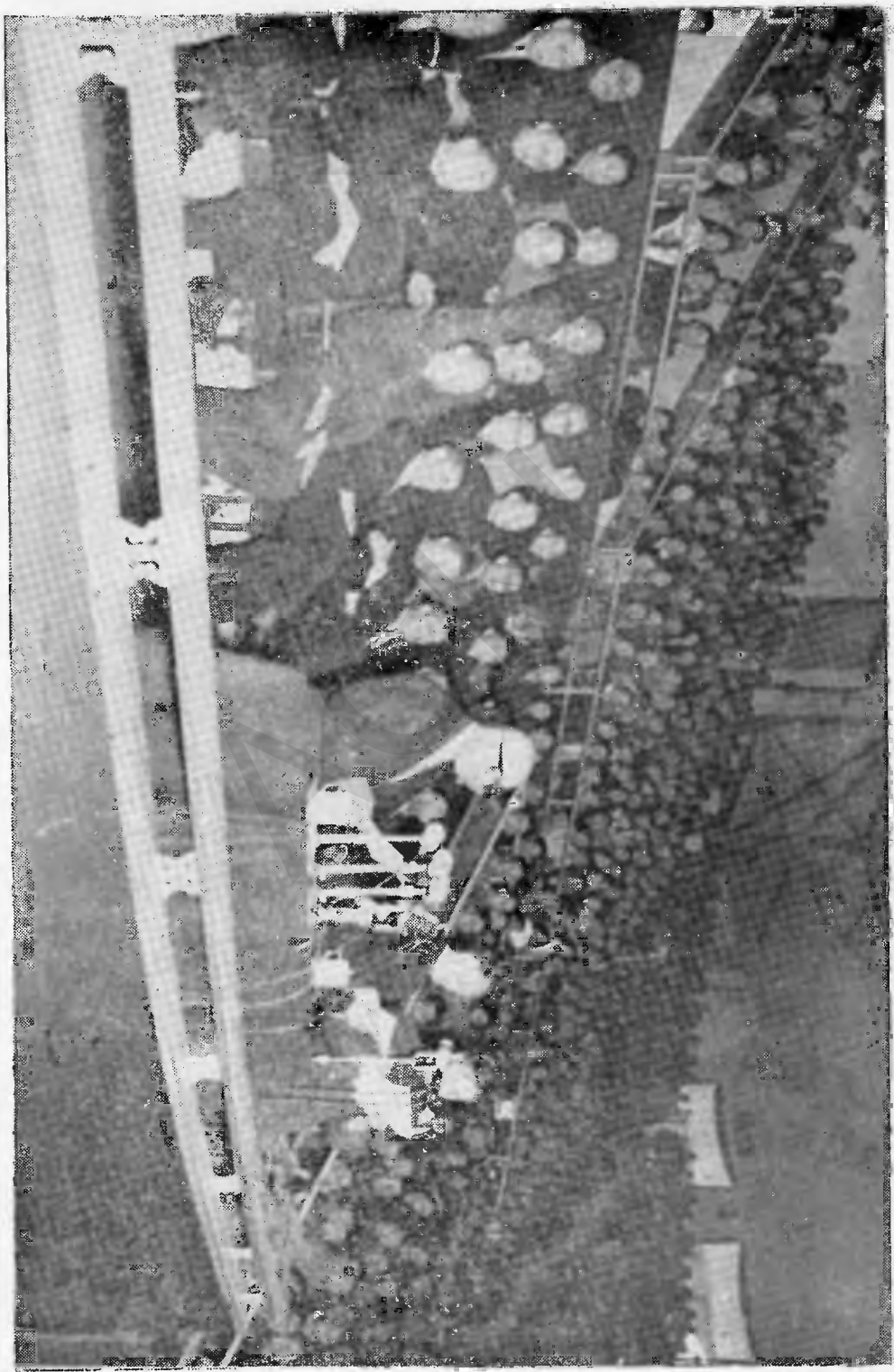

از مناظر مسافرت بناغلی صدراعظم جمهوری مردم چین

بناغلی سردار محمد داؤد صدراعظم افغانستان با بناغلی چوئن لای صدراعظم جمهوری مردم چین در موقع امضای اعلامیه مشترک

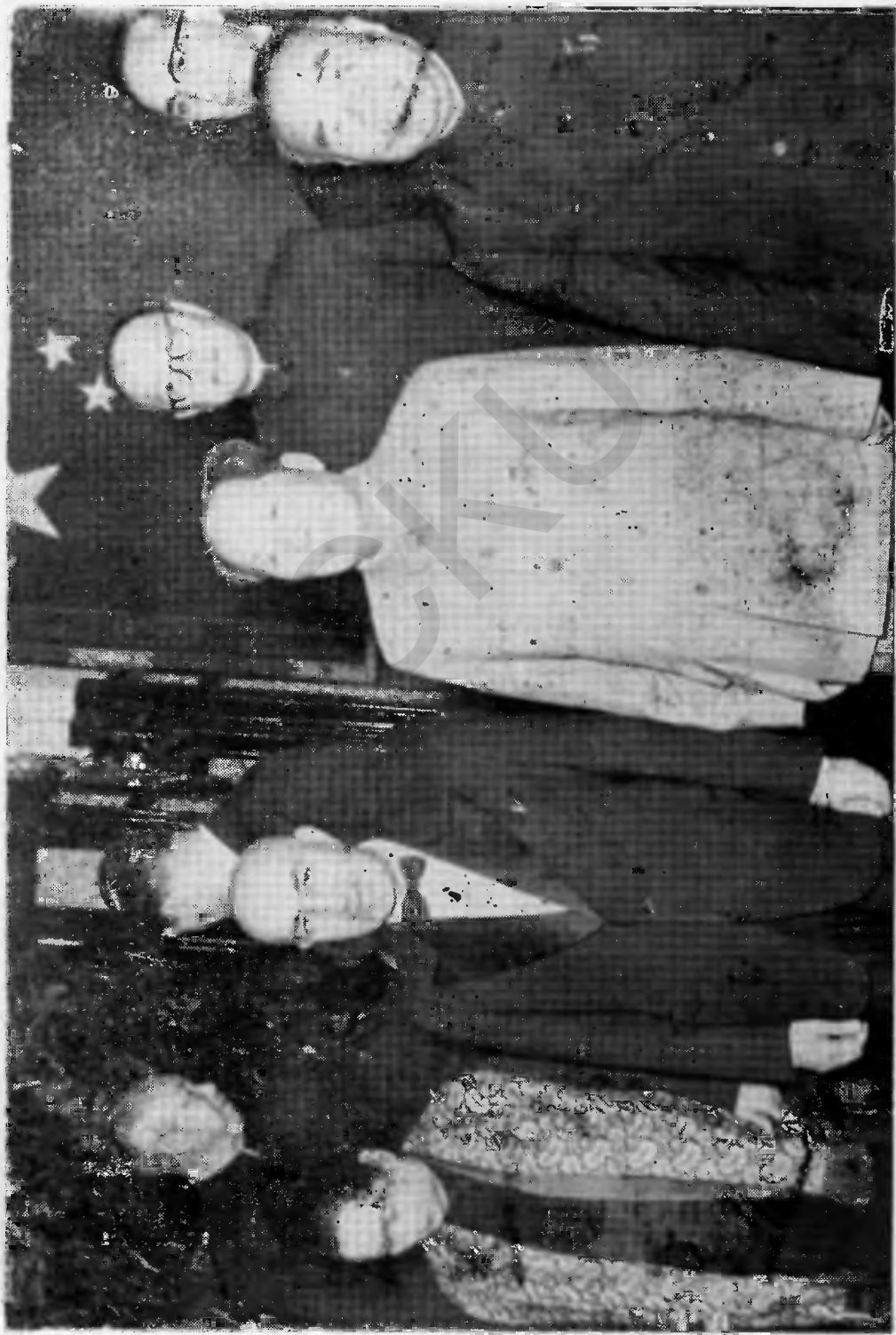
بناغلی سردار محمد داؤد صدر اعظم چین ایراد خطا بہ در دعوت بیکنگ بنااروال

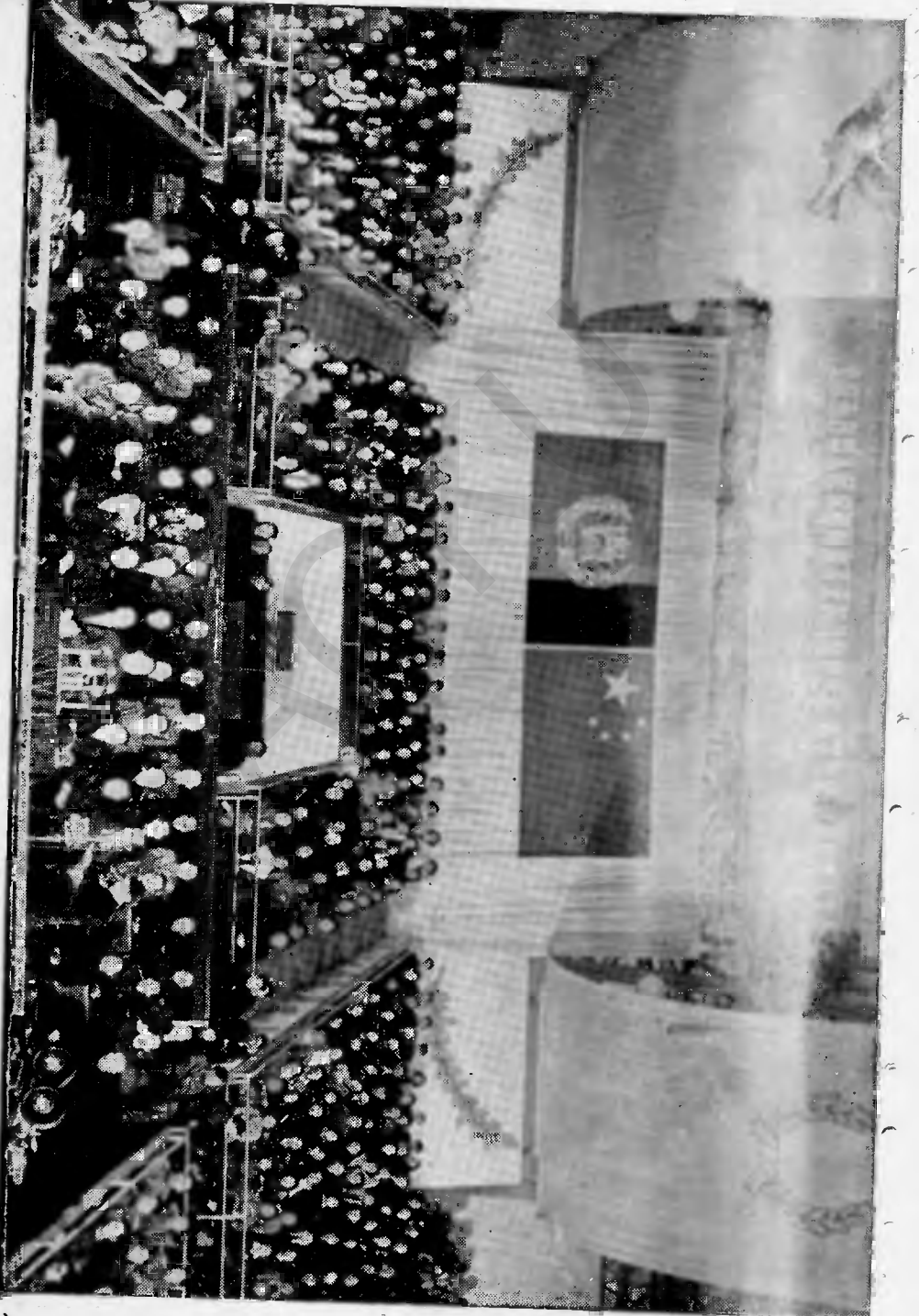

- ۱۸ نور: بازديد ښاغلي سردار محمد داؤد صدرعظم از شرکت قندسازی بغلان صنعتی،
 » قشنة نظامی درنهرين و پروژة تعميراتی شهر جدید بغلان .
 ۲۰: بازديد ښاغلي سردار محمد داؤد صدرعظم از بندر کلفت و امور تعميراتی آن .
 » افتتاح ښونځی نسوان در فراه .
- » حرکت ښاغلي صدرعظم بعد از معاينه کار تعميرات مرکز ولايت مزار شريف و سرک تا شکدر بصوب حکومت اعلاى میمنه .
- ۲۱: تاسیس کمیته ملی احصایه های صحی و حیاتی افغانستان .
 ۳۱: افتتاح دوره اول کورس عکاسی از طرف ریاست مستقل مطبوعات
 اول جوزا : عزیمت هیئت افغانی برای اشتراک در یازدهمین جلسه اسامبله موسسه ملل صحی جهان .
 ۳: انتخاب ښاغلي سردار محمد نسیم وزیر امور خارجه ، معاون دوم صد ارت عظمی بحیث رئیس
 افتخاری انجمن تاریخ
- ۳: ورود هیئت پاکستانی جهت مذاکرات در اطراف مسایل ترانزیتی بکابل
 ۴: آغاز مذاکرات هیئت ترانزیتی پاکستان با هیئت افغانستان
 ۶: برگذاری چهلمین سالگره جشن استقلال وطن در قصر دلکشا .
 ۱۰: امضاء موافقه نامه ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان
 ۷: مواصلت اگریمان ښاغلي میوندوال سفیر کبیر اعلی حضرت معظم هما یونی متعین و اشنگتن
 که در عین زمان سمت وزیر مختاری را در ریودی ژنرو نیز به عهده دارد از طرف حکومت برازیل
 ۱۱: عزیمت هیئت افغانی برای اشتراک در چهلمین دوره اجلاسیه کار و کارگر بین المللی
 بطرف ژینسو .
- ۱۳: تهادت گذاری عمارت موزیم بامیان توسط حاکم محلی بامیان .
 ۱۴: مشاهده ښاغلي دوکتور پویل از امور تدریسی ښونځی خوشحال خان .
 ۱۵: موافقه استقرار روابط سیاسی بین افغانستان و رومانیه
 ۱۷: انجام نصب ماشینهای دستگاه جدید مخا بره هوائی، ملی در میدان هوائی قندهار
 ۱۸: افتتاح کورس ژورنالیزم در ریاست مستقل مطبوعات به بیانیة ښاغلي رشتیا رئیس مستقل
 مطبوعات .
- ۲۰: یرده برداری از یادگار شهدای میوند از طرف ښاغلي سردار محمد داؤد .
 » انتخاب معین هاومنشی های دوره دهم شورای ملی
 ۲۰: افتتاح اولین دستگاه هواشناسی زراعتی در فارم کاریز میر

از راه ناطق ستر بنا غلی صدر اعظم، جمهوری ت مردم چین

بنا غلی صدر اعظم، با جلالتمآب رئیس جمهور مردم چین

بیاضلی صلیبا عظیم در مجلس بزرگی که از طرف بیکنیک شادروال با هیئت ارستان ترتیب داده شده است

- ۲۱ جوزا - انتخاب اعضای کمیسیون های شورای ملی
 » » : افتتاح اداره نمایندگی شرکت آریانا در کراچی.
 ۲۲: » خال کوبی و اکسیناسیون (۱۵۰۰۰) نفر از اهالی علاقه های مختلف پاکستان شرقی توسط هیئت طبی افغانی .
 ۲۴: » افتتاح يك باب بنونخی دهاتی در قریه ده نو خاص مربوط حکومت محلی جرم .
 ۲۵: » افتتاح مجلس مدیران معارف توسط دو کتور یویل
 ۲۰ » بکار افتادن هشتمین دستگاه اساسی مخا بره بیسیم میدان هوایی مېمنه .
 ۲۶ » اهدا شیلد نقره نئی توسط ښاغلی حنا رئیس اتحادیه پهلوانی جایان بحضور اعلیحضرت معظم همایونی
 ۲۷ » افتتاح دهمین دوره تقنینیه شورا یملی با نطق ذات شاهانه
 ۲۹ » امضاء پروتوکول منضمه موافقت نامه ترانزیت توسط ښاغلی شیرزاد وزیر تجارت ، رئیس هیأت افغانستان و ښاغلی سردار عبدالرشید وزیر تجارت و صنایع رئیس هیأت پاکستان در گلخانه صادرات.
 ۲۹ جوزا - تهادب گذاری عمارت جدید دوریو سهامی شرکت .
 ۳۱ » مسافرت ښاغلی سردار محمد داؤد صدر معظم افغانستان بنا بدعوت ښاغلی آیزنهاور رئیس جمهور امریکا به آنصوب .
 ۳۱ جوزا - تقدیم اعتماد نامه ښاغلی نیکو لاسا جی سیلجو سفیر کبیر یونان بحضور ذات شاهانه .
 » » عزیمت والا حضرت شهزاده احمد شاه ، جهت مشوره طبی و توسعه معلومات بفرانسه .
 » » عزیمت ښاغلی صدر اعظم بنا بدعوت امریکا بآن صوب .
 اول سرطان - امضای موافقه نامه قیرریزی سرک کابل و تورخم .
 ۳ » موصلت گریمان ښاغلی غلام یحیی طرزی سفیر کبیر اعلیحضرت معظم همایونی درباریس که در عین زمان سمت وزیر مختار افغانی را در بروکسل نیز به عهده دارند .
 ۶ » - ترتیب محفل بزرگ بحضور ذات شاهانه در قصر دلکشابنا سبت روز اول عید اضحی .
 ۹ » تصویب موافقه نامه ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان در هفتمین جلسه عمومی شورای ملی .
 ۹ » امضای قرار داد سه ملیون دالر بین ښاغلی ملکیار وزیر مالیه و رئیس کمیسیون انکشاف وادی هیرمند و ارغنداب و ښاغلی سنایدر مدیر اداره همکاری بین المللی امریکا
 » » شروع امتحانی سرویس تیلیفونی بین کابل و بن
 ۱۴ : تصویب موافقت نامه ترانزیتی بین افغانستان و پاکستان در مجلس عالی اعیان
 ۱۶ » : اعزام هیأت مدافعه برای امراض حیوانی به قطغن
 ۱۶ » : ورود ښاغلی دیوان چمن لال رئیس انجمن دوستی افغان و هند بکابل .
 ۱۷ » : افتتاح سردار محمد داؤد وات در جلال آباد مرکز ولایت ننگرهار

- ۱۷ سرطان: افتتاح کورس طباعت در مطبۀ معارف
- ۱۸ » بازگشت ښاغلي محمد کبير کفيل وزارت فوايد عامه بکابل پس از ملا حظه امور سرکسازي و عمرانې و لايت قطغن
- ۱۹ » : تهدياب گذاري پارتمانها ي جاده جنوبي روضه شاه ولايت ماب درمزار شريف
- ۲۲ » : امضای قرارداد سروی هوایی و ترتیب نقشه های توپوگرافی •
- ۲۳ » : افتتاح لابراتوار الیواح معنوعی در وزارت زراعت
- ۲۴ » : تصویب موافقت نامه همکاری بین افغانستان و اتحاد شوروی (درباره عملیات و کشفیات طبقات الارضی ، عکس برداری هوایی راجع به کشف نفت) در شورای یملی •
- ۲۴ » : ورود مشاور منطوقوی حفظ الصحه محیطی بکابل
- ۳۰ » : بازگشت ښاغلي سردار محمد داود صدراعظم از مسافرت امریکا بکابل •
- » تصویب قرارداد رادیو تلگرافی بین افغانستان و جمهوریت هند از طرف شورای یملی

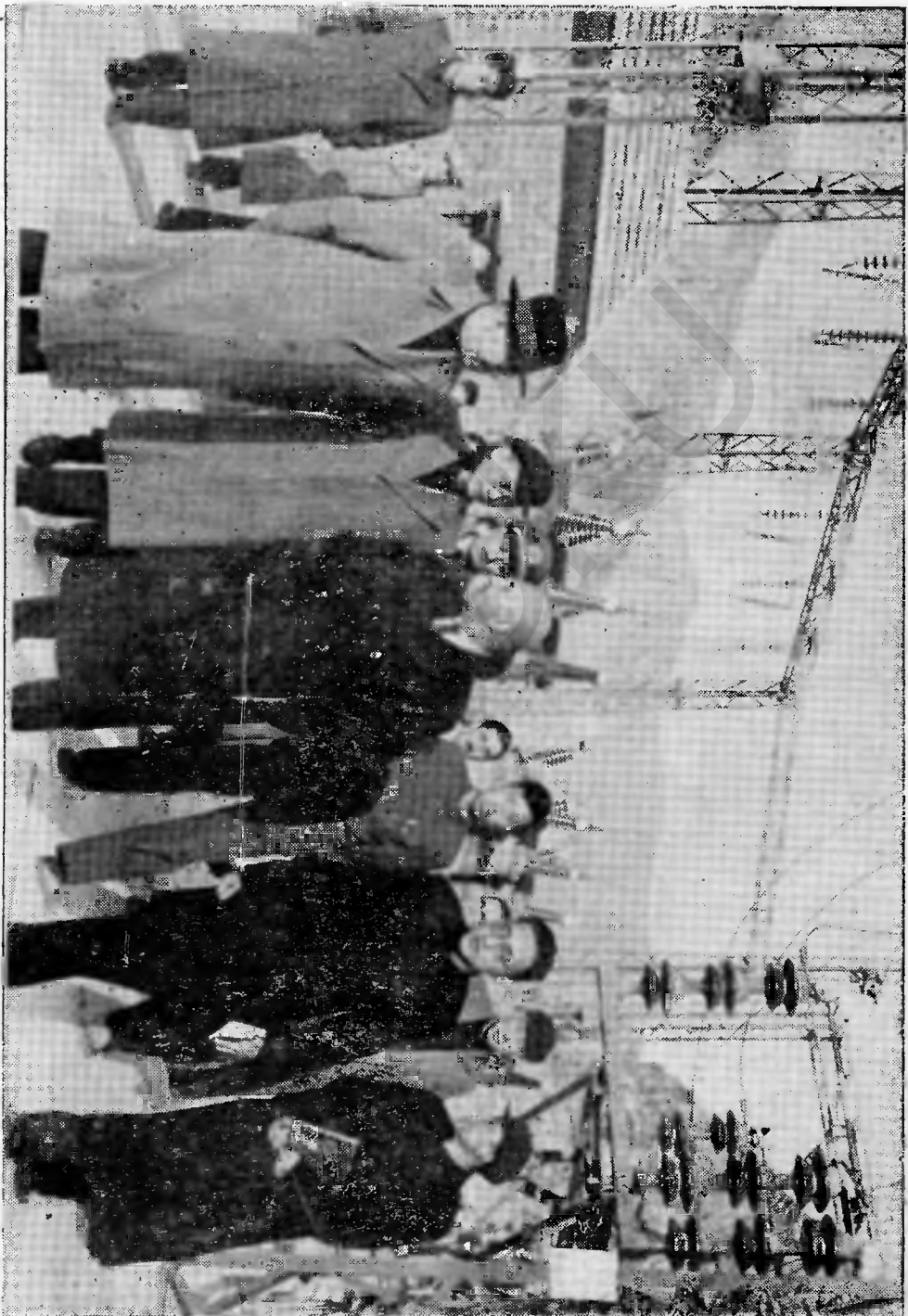

در دعو تیکه از طرف بناغلی صدراعظم بافتحار جلالتمآب چوین لای صدراعظم جمهوریت مردم چین تر تیب داده شده بود

از مناظر سفر بتاعلی صدر اعظم بجمهورية آلمانی

موفیقاً باغله صدر اعظم از بند بزرگ بره - دین میهن ما اینده

۱۹۱۲ - ۱۲۹۵ (۱۲۹۶)

۸ مارچ : شروع انقلاب روسیه .

۱۵ مارچ : زار روسیه نکولاس استعفاء می کند .

۶ اپریل : لینن و دیگر فراری های روسیه به پتروگرید می رسند ، برای شان اجازه داده می شود

که در ریل سربسته از جرمنی عبور کنند .

۶ - ۷ نومبر : بالویک ها کرنسکی را از بین برده اقتدار را بدست می آرند .

۱۹۱۸ (۱۲۹۶ - ۹۷)

۸ جنوری : ویلسن ، رئیس جمهور امریکا ، مواد ۱۴ گانه خود را برای جهان اعلام می کند .

۳ مارچ : روسیه معا هدات علی حده را با قوای مرکزی در بریست - لیتاوسک امضاء می کند .

۱۶ جولای : زار روسیه نکولاس دوم وفامیلش بقتل می رسند .

۱۱ نومبر : جنگ عمومی اول بختم میرسد .

۱۹۱۹ (۱۲۹۷ - ۹۸)

۲۴ مارچ : سومین انتر نیشنال افتتاح می شود .

۳ مارچ : افغانستان استرداد استقلالش را اعلام می کند .

۲۸ جون : معاهده وارسای با امضاء میرسد .

۱۱ آگست : بعد از اعلام قانون اساسی (وایمار) جرمنی از رژیم شاهسی به رژیم جمهوری مبدل

می گردد .

۱۹۲۰ (۱۲۹۸ - ۱۲۹۹)

۱۰ جنوری : جامعه ملل شروع بکار می کند .

۱۶ جنوری : شورای جامعه ملل در پاریس ملاقات می کند . اعضای دائمی : انگلستان ، فرانسه

ایتالیه ، جاپان (جرمنی در ۱۹۲۶ و اتحاد شوروی در ۱۹۳۴ اعضای دائمی این شورا شدند) .

۱۶ جنوری : در اتا زونی نوشین تمام مشروبات الکھولی غیر قانونی خوانده می شود .

۱۳ - ۱۷ مارچ : عمارت حکومتی برلین اختیار شاهی خواهان جرمنی میفتد .

۱۹ مارچ : سنای امریکا نسبت به مواد جامعه ملل ، معاهده وارسای را قبول نمی کند .

۲۵ اپریل : بین روسیه و پولیند جنگ آغاز می شود . معاهده ریکا ، تاریخ ۱۸ - ۱۹۲۱ سر حدات

پولیند و روسیه را تعیین می کند .

۱۹۲۱ (۱۲۹۹ - ۱۳۰۱)

۸ مارچ : نسبت به ندادن غرامات جنگ ، متحدین مناطق دوسلدرف ، دوئیز برگ را اشغال میکنند

در نتیجه جرمنی اخطارشان را قبول کرده و تادیه آن را در ۱۱ می آغاز می کند .

۱۷ مارچ : د راتر سیاست جدید اقتصادی در روسیه سرمایه داری انفرادی مؤقتاً قانونی شمرده میشود.
۱۹۲۲ (۱۳۰۰ - ۱۳۰۱)

۶ فروری : د معاهده که بین ۹ قوه صورت میگیرد به تمامیت چین ضمانت داده می شود در همین معاهده
نیروی قوای بحری بین امریکا ، انگلستان و جاپان به تناسب ۵-۵-۳ برقرار می گردد .

۱۶ اپریل : معاهده را یالو ، همکاری اقتصادی را بین روسیه و جرمنی برقرار می سازد .

۱۵ جون : اولین مجلس دائمی محکمه عدلی بین المللی باز میشود .

۲۱ ستمبر : قانون گمرک فوردنی - مکامبر بلند ترین محصولات گمرکی را بر اموال خارجی در
امریکا اعلام میکنند .

۲۷ آکتوبر : موسولینی بروم حمله می کند

۱۹۲۳ (۱۳۰۱ - ۱۳۰۲)

۱۱ جنوری : نسبت به مشکلات در تادیبه غرامات جنگ فرانسه و بلجیم ، علاقه ور را دوباره اشغال میکنند .

۳۰ آگست : نسبت بقتل چند نفر ایتالوی ، حکومت ایتالیا منطقه کارفورا در یونان اشغال میکنند در

نتیجه مجمع ملل مداخلت کرده ایتالیا را وادار بتخلیه می سازد و یونان مجبور به تادیبه خساره می شود .

۸-۹ نومبر : مظاهرات میونخ بایشوابی هتلبر ؛ هتلبر به پنج سال حبس محکوم می گردد ، اسکاتلند

حبس را می گذارند و کتاب معروفش (ماین کامیف) را می نویسد .

۱۹۲۴ (۱۳۰۲ - ۱۳۰۳)

۲۱ جنوری : لینن میبیرد ؛ مبارزه بین ستالین و تروتسکی جهت بدست آوردن اقتدار آغاز میگردد .

۱۹۲۵ (۱۳۰۳ - ۱۳۰۴)

۲۶ اپریل : (هند نبرگ) رئیس جمهور جرمنی انتخاب می شود .

۱۹۲۶ (۱۳۰۴ - ۱۳۰۵)

۱۹۲۷ (۱۳۰۵ - ۱۳۰۶)

۲۰-۲۱ می : لندن بر گ برای اولین بار در فراز اقیانوس اطلس فاصله بین امریکا و اروپا را طی میکنند .

۰۰ نومبر : تروتسکی از حزب کمونزم خارج می شود .

۱۹۲۸ (۱۳۰۶ - ۱۳۰۷)

۲۷ آگست : معاهده کیلاگ - براینده امضاء شده ، در اثر آن بانزده و بالاخره ۶۲ مملکت جنگ

را غیر قانونی می شمارند .

۱ - آکتوبر : اولین پلان پنج ساله اتحاد شوروی آغاز میگردد .

۱۹۲۹ (۱۳۰۷ - ۱۳۰۸)

۷ جون : بانک بین المللی توسط پلان ینگ برقرار می گردد ، در مقدار غرامات جنگ تسهیل بعمل
می آید .

۲۴ آکتوبر : مدش ترین سقوط درمارکیت اقتصادی ، آغاز بحران اقتصادی را در امریکا بار
می آورد .

کرنیل پرون دکتاتور ارجنتائن یا ادولف هتلر در یکی از دعوت های رسمی پرون در آلمان .

مارشال پیتل که در تاریخ جنگ های فرانسه بنام فاتح محاربه وردون معروف است، در حال مجازکمه دیده می شود . مارشال پیتل به اتهام سازشی که با آلمان ها نسبت به سر نوشت فرانسه کرده بود در یک محکمه خصوصی تحت مجازکمه قرار گرفت و محکوم به اعدام شد . می گویند این سرباز کهنسال تمام در مواردی که اعتراضات و چه مدافعات خاموش بوده و تعجبانه به خرف و کلای محکمه گوش داده بود .

بیون وزیر خارجه برتانه و ویڈو وزیر خارجه فرانسه بعد از هفت سال از فاجعه دونکرك
 يك تراسر داد نظامی امضاء می کنند که برای منجاء سال اعتبار خواهد داشت. درین مجلس
 وزیر خارجه هر دو مملکت را در حال امضای قرارداد مشاهده می کنید.

کنفرانس اوکارنو در سال ۱۹۲۵ درین کنفرانس رجال بزرگ و بنام اروپا اشتراک
 آوریدند. مثلاً بویان، چمبرلین، موسولینی، و وزیر خارجه ایتالیا شرانندی

کنفرانس اوکارنو در سال ۱۹۲۵ درین کنفرانس رجال بزرگ و بنام اروپا اشتراک
 آوریدند. مثلاً بویان، چمبرلین، موسولینی، و وزیر خارجه ایتالیا شرانندی
 کنفرانس اوکارنو در سال ۱۹۲۵ درین کنفرانس رجال بزرگ و بنام اروپا اشتراک
 آوریدند. مثلاً بویان، چمبرلین، موسولینی، و وزیر خارجه ایتالیا شرانندی

- ۱۹۳۰ (۱۳۰۸-۱۳۰۹) ۲۲- اپریل: پکت بحری بین امریکا، برتانیه، فرانسه، ایتالیا و جاپان امضاء میشود.
- ۱۹۳۱ (۱۳۰۹-۱۳۱۰) ۱۴ اپریل: الفانسوی ۱۳، هسپانیه را ترک میگوید. «آلکالا زامورا» رئیس جمهور آن مملکت انتخاب می شود.
- ۱۸ - ۱۹ ستمبر: نسبت به انقلاب در خط آهن مانچوریا، جاپان به اشغال مانچوریا آغاز مینماید.
- ۱۹۳۲ (۱۳۰۹-۱۳۱۰) ۲۸ جنوری: اشغال شانگهای از طرف جاپان صورت می گیرد.
- ۱۹۳۳ (۱۳۱۰-۱۳۱۱) ۳۰ جنوری: هتلر بحیث صدراعظم جرمنی مقرر می شود.
- ۲۷ فروری: در عمارت پارلمان جرمنی حریق واقع می شود. کمونست ها ملزم قرار داد میشوند.
- ۲۳ مارچ: پارلمان جرمنی هتلر را برای چهار سال اختیارات کامل می دهد.
- ۲۷ مارچ: جاپان خبر میدهد که مجمع ملل را ترک می گوید.
- ۱۹ اپریل: امریکا مقیاس طلا را ترک میدوید.
- ۱۲ جون ۲۷ جولای: کنفرانس اقتصادی لندن، منجر به ناکامی میشود.
- ۱۴ آکتوبر: جرمنی خبر میدهد مجمع ملل را ترک می گوید.
- ۱۷ آکتوبر: آیششتاین از جرمنی به امریکا می رسد.
- ۱۶ نومبر: امریکا و اتحاد شوروی روابط سیاسی را با همدگر برقرار می سازند.
- ۵ دسامبر: تحریم مشروبات الکھولی در امریکا قطع میگردد.
- ۱۹۳۴ (۱۳۱۱-۱۳۱۲) ۳۰ جون: رژیم هتلر، آرنست رویم و پیشوایان دیگر نازی را محکوم به اعدام میکند.
- ۲- آگست: هند نبرگ میمیرد. هتلر پیشوای مطلق جرمنی میشود.
- ۱۹۳۵ (۱۳۱۲-۱۳۱۳) ۱۳ جنوری: منطقه «سار» در اتر ۹۰ فی صدای (برای اتحاد با جرمنی) بتاريخ اول مارچ، با جرمنی ملحق میشود.
- ۱۶ مارچ: هتلر علیه معاهده وارسای خدمت عسکری را در سر تاسر جرمنی برقرار میکند.
- ۲۰- آگست: انتر نیشنال سوم فیصله میکند که اتحاد شوروی با دیموکراسی های غرب علیه فاشیست ها متحد شود.
- ۱۵ ستمبر: قانون نورمبرگ، یهودی ها را از ملیت «جرمن» باز میدارد.
- ۳- آکتوبر: ایتالیه بر حبشستان حمله میکند.
- ۷- آکتوبر: مجمع ملل ایتالیه را محکوم میکند.
- ۱۸ نومبر: مجمع ملل تحریمات اقتصادی و مالی را علیه ایتالیه مورد تطبیق قرار میدهد.
- ۱۹۳۶ (۱۳۱۳-۱۳۱۴) ۱۵ جنوری: جاپان از کنفرانس بحری در لندن دست میکشد، امریکا، فرانسه، برتانیه پکت بحری را بتاريخ ۲۵ مارچ امضا میکنند.

قرارداد عدم تعرض بین آلمان و اتحاد شوروی که بتاريخ ۲۳ آگست ۱۹۳۹ در مسکو به امضاء رسید. هشت روز ازین قرارداد نگذشته بود که جنگ بین المللی دوم آغاز یافت. درین تصویر مولوتوف وزیر خارجه آنوقت اتحاد شوروی در حال امضای قرارداد دیده می شود. مارشال ستالین و ریبن تروب و یکن از صاحب منصبان روسی به نظر می رسد.

یکی از مذاکرات هتلر در برشتسگادن بالاوال (عکس طرف چپ) و باستیانی نماینده موسولینی.

کنفرانس بران چار مملکت دنیا در جینوا که در ماه جولای ۱۹۵۵ منعقد شد - درین فوتو از چپ بر راست : مارشال بولگانین ، ایزنهاور * ادگار ر فورد نتونی ایدن در بیرون قصر جامعه ملل قبل از انعقاد کنفرانس دیده می شوند

بهران سیاسی فرانسه که در اثر جنگ الجزایر، رو بشدت میگذاشت، افسران نظامی آن کشور را از پالیسی موجوده حکومت متفر ساخته و در پی تشکیل جبهه امنیت داخلی برآمدند و در الجزایر رسمیت خود را اعلام کردند. درین عکس ژاک سومتیل و جنرال ماسو که شخص اخیر الذکر از فرانسه فرار کرده در الجزایر دیده می شود. این وقایع آخرین فصل جمهوریت حالیه فرانسه را تشکیل می دهد.

- ۲۸ ستمبر: بولیند بین جرمنی و روسیه منقسم می‌گردد.
- ۳۰ نوامبر: روسیه برفنلیند حمله می‌آورد.
- ۱۴ «: اتحاد شوروی نسبت به حمله برفنلیند از مجموع ملل خارج کرده می‌شود.
۱۹۴۰ (۱۳۱۸-۱۳۱۹)
- ۱۲ مارچ: فنلیند تسلیم می‌شود.
- ۹ اپریل: جرمن‌ها بردنمارک و ناروی حمله می‌آورند.
- ۱۰ می: جرمن‌ها بر هالیند، بلجیم و لکسمبورگ حمله می‌آورند.
- ۱۰ «: چیمبرلین استعفا کرد و چرچل صدراعظم انگلستان مقرر می‌شود.
- ۱۲ «: جرمن‌ها سرحدات فرانسوی را عبور میکنند.
- ۱۴ «: هالیند تسلیم می‌شود.
- ۲۸ «: پادشاه بلجیم عساکر آن مملکت را به جرمن‌ها تسلیم می‌کند.
- ۹ جون: ناروی تسلیم می‌شود.
- ۱۰ «: ایتالیه با فرانسه و انگلستان اعلان جنگ میدهد و بفرانسه حمله می‌کند.
- ۱۴ «: جرمن‌ها داخل پاریس می‌شوند.
- ۱۵ «: روسیه لتونی را اشغال میکند: لاتویا و استونی را بتاريخ ۱۷ جون اشغال مینماید.
- ۲۲ «: فرانسه و جرمنی معاهده صلح را در کامپین با امضاء می‌رسانند.
- ۲۳ «: دوگول کمیته ملی فرانسه را در لندن تشکیل میدهد و اعلام میدارد که فرانسوی‌های آزاد به جنگ ادامه میدهند.
- ۸ آگست: اوفت و اف جرمنی حمله را بر انگلستان آغاز میکنند.
- ۲۱ «: ترانسکی در شهر مکسیگو در اثر حمله قاتل میمیرد.
- ۲۲ «: امریکا فیصله میکند که کشتی‌های کهنه خود را به انگلستان بفروشد.
- ۲۸ آکتوبر: ایتالیه بر یونان حمله می‌آورد.
۱۹۴۱ (۱۳۱۹-۱۳۲۰)
- ۱۳ اپریل: روسیه و جاپان معاهده پنجساله بیطرفی را امضاء میکنند.
- ۱۷ «: یوگوسلاو با تسلیم می‌شود. جنرال میخولوویچ جنگ را ادامه میدهد تیتو بحیث پیشوای قوای نجات وطن مقرر می‌شود.
- ۲۷ اپریل: قوای جرمنی داخل آتن میگرددند.
- ۲۲ «: جرمنی بر روسیه حمله می‌آورد.
- ۴۱ آگست: منشور اتلانتیک.
- ۷ دسامبر: جاپانی‌ها بر پرل‌هاربر حمله میکنند.
- ۵ دسامبر: ژاپان و امریکا با جاپان اعلان جنگ میدهند.
- ۱۱ «: جرمنی و ایتالیا با امریکا اعلان جنگ میدهند.
- ۱۹۴۲ (۱۳۲۰-۱۳۲۱)
- ۲ جنوری: امریکا جزائر فلپاین را از دست می‌دهد.

۲۸ جنوای: تمام ملل بر اعظم امریکا، بامتفقین قطع رو ابط می‌کنند.

۱۵ فروری: برتانیه سنگا پور را تسلیم می‌کنند.

۳۰ می: قوای فضائی برتانیه شهر کالون را خراب می‌سازند.

۸ نومبر: امریکا و برتانیه قوای خود را در افریقای شمالی فرومی آورند.

۱۹۴۳ (۱۳۲۱-۱۳۲۲)

۱۴-۲۲ جنوری: کنفرانس کاسابلانکا، دایر می‌شود.

۱-۲۱ فبروری: قشون نمبر ۶ جرمنی در ستالینگراد تسلیم می‌شود، نقطه بازگشت جنگ در روسیه.

۱۲ می: بقیه قشون جرمنی در افریقا محاصره می‌شود. ختم جنگ در افریقا.

۱۵ می: انتر نیشنال سوم در ماسکو منحل می‌گردد.

۲۵ جولای: موسولینی برطرف می‌شود. بادوکلیو صدراعظم ایتالیه مقرر می‌گردد.

۳ ستمبر: قوای متحدین داخل ایتالیه می‌شوند.

۱۰ ستمبر: نازی‌ها روم را اشغال می‌نمایند.

۱۹ اکتوبر: در کنفرانس ماسکو، نمایندگان امریکا، روسیه و انگلستان موافقه می‌کنند که از راه

اتحاد جنگ را بخت‌رسانند، وعده سیستم دیموکراسی را در ایتالیه و آستریا می‌دهند.

۲۶-۲۷ نومبر: کنفرانس قاهره، روز ولت، چرچل، وچانک گای شیک عهد نمودند که جاپان شکست بخورد.

۲۸ نومبر ۱-۵ دسمبر: در کنفرانس تهران، روز ولت، ستالین و چرچل پلان حمله بر قوای متفقین

را مورد بحث قرار دادند.

۱۹۴۴ (۱۳۲۲-۱۳۲۳)

۶ جون: روز «دی»: متحدین داخل فرانسه می‌شوند.

۱۵ جون: جرمن‌ها به بمباردی انگلستان آغاز می‌نمایند.

۲۵ جون: با ریس نجات می‌یابد.

۱۲ اکتوبر: قشون امریکائی فلپائن را اشغال می‌کنند.

۱۹۴۵ (۱۳۲۳-۱۳۲۴)

۱۲ جنوری: خطوط دفاعی جرمن‌ها سقوط می‌کنند.

۳ فبروری: قشون امریکائی شهر مانیل را اشغال می‌کنند.

۱۱ فبروری: موافقه یالتا، توسط روز ولت، چرچل و ستالین با مضا میرسد.

۱ اپریل: قوای امریکایی اوکاناوا را اشغال می‌کنند.

۲۵ اپریل: مجلس تشکیل ملل متحده در سانفرانسسکو صورت می‌گیرد.

۲۹ اپریل: ۳۳۰۰۰۰ مجوسین کامپ (اخو) توسط قوای امریکائی‌ها می‌یابند.

۳۰ اپریل: پرچم روسی بر عمارت شورای ملی جرمنی در برلین برافراشته می‌شود.

۱ می: ادمیرال کارل دونیتز بحیث قوماندان عمومی قوای جرمنی اعلام گردیده و مرگ هتلر

اعلام می‌شود.

۲ می: برلین بدست قوای متحدین می‌افتد.

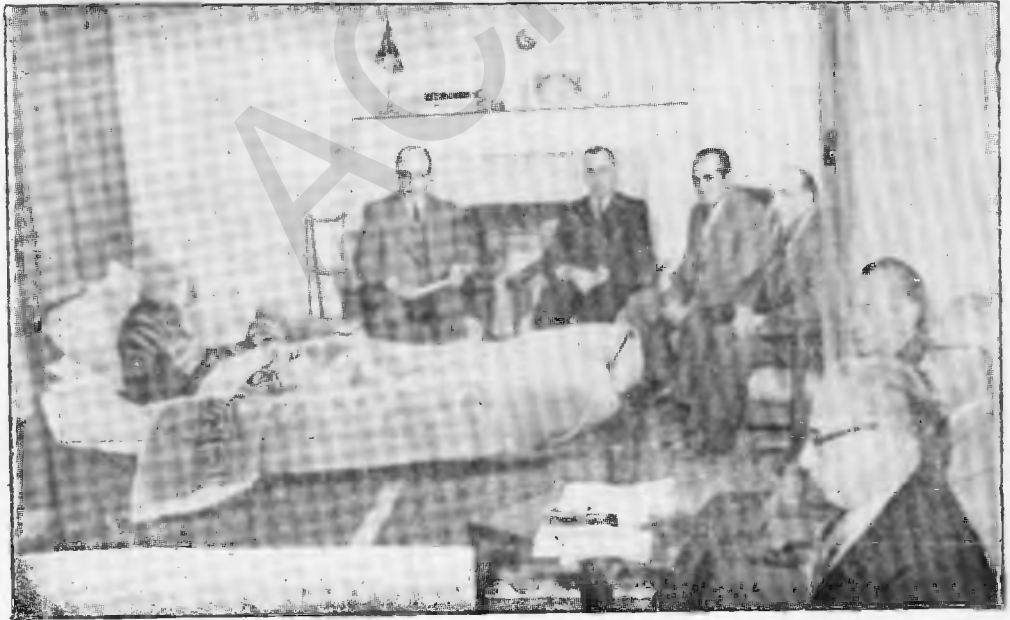
۷ می: جرمنی تسلیم بلا شرط می‌شود (روز «ظفر»)

تیک منظره از شکست سربازان متحدین در دونکرک در سال ۱۹۴۰ :
موقعیکه اردوی طوفانی جرمنی براروپای غربی سرا زیر شد و در دونکرک اردوهای
متحدین را محاصره نمود. درین محاصره ۳۲۵ هزار سرباز انگلیسی و فرانسوی توانستند
خود را نجات بدهند. در جنگ بین الممالی دوم شکست دونکرک بحیثیکعصه بزرگ
تاریخ را تشکیل میدهد.

تريگولی نخستين سرممنشي موسسه ملال متحد

داکتر محمد مصدق صدراعظم سل ۱۹۵۱ ایران که صنایع نفت ایران را ملی کرد ، از بستر مریضی مملکت را اداره می کرد .

۲۶ جون: منشور ملل متحدہ در شہر سانفرانسسکو بامضاء می رسد؛ بتاریخ ۲۴ اکتوبر مورد تطبیق قرار داده می شود.

۲۸ جون: حکومت جدید پو ایند تحت نظارت اتحاد شوروی برقرار میگردد.

۱۶ جولای: اولین آزمایش بم اتمومی در صحرای آلماکارد و ایالات متحدہ (خبر آن بتاریخ ۲۶ آگست اعلام گدید)

۱۷ جولای - ۱۲ آگست: کنفرانس «پاتسدام»: ترومن، چرچل (اتلی بعد از ۲۸ جولای) و سٹالین شورای وزرای خارجه را تشکیل می کنند، تمامعہدہ های صلح را ترتیب نمایند و بر طرز حکومت جرمنی و غرامات جنگ بحث نمایند.

۲۶ جولای: اتلی صدراعظم جدید حزب کارگر شروع بکار می کند حزب کار محافظه کار چرچل مغلوب می شود.

۶ آگست: بم اتمومی به شہر «هیروشیما» جاپان برتاب می گردد.

۸ آگست: روسها با جاپان اعلام جنگ میدهند.

۹ آگست: شہر ناگاساکی در جاپان با بم اتمومی خراب میشود.

۱۴ آگست: جاپان تسلیم می شود.

۲۴ اکتوبر: ملل متحدہ رسماً تشکیل میگردد.

۱۵ نومبر: ترومن و اتلی در واشنگتن فیصلہ می نمایند کہ اسرار بم اتمومی تانگا میکہ ملل متحدہ برای کنترل آن تدابیری را سردست نگیرد فاش نشود.

۲۷ دسمبر: کنفرانس ماسکو، مشترکین: بایرنیز، مولوتوف و بیون. پلانهای مقدمانی راجع بہ کنترل بم اتمومی صورت میگردد معاہدہ صلح کوریام بمامضاء می رسد.

۱۹۴۶ (۱۳۲۴ - ۱۳۲۵)

۱۰ جنوری: اولین کنفرانس عمومی ملل متحدہ در لندن صورت می گیرد.

۱۷ جنوری: اولین کنفرانس شورای امنیت ملل متحدہ در لندن باز شد اعضای دائمی این شورا: اتازونی، اتحاد شوروی، انگلستان، فرانسه و چین

۲ فبروری: تریکولی بحیث اولین سرمنشی ملل متحدہ انتخاب میگردد.

۳ اپریل: اولین کنفرانس محکمہ بین المللی عدلی درهاگ باز میشود.

۸-۱۸ اپریل: آخرین کنفرانس مجمع درجینوا، مجمع ملل را منحل میسازد.

۲۹ اپریل: اتازونی معاہدہ رابروسیہ، انگلستان و فرانسه پیشنهاد میکند کہ در اثر آن در جرمنی برای بیست و پنج سال تحریم اسلحہ سازی صورت گیرد.

۳۱ می: امریکا و برتانیہ انتخابات آزاد را در رومانیہ تقاضا میکنند.

۱ اکتوبر: فیصلہ محکمہ نو برگ: ۱۲ نفر از پیشوایان نازی (کہ از آنجملہ یکی از آنها در قیبتش محاکمہ شد) محکوم بہ آویختن در دار میشوند. ۷ نفر آن محکوم بہ حبس میگرددند و سه نفر ہم مبری میشوند.

۱۵ اکتوبر: کوپرنگ فقط چند ساعت قبل ازینکہ ۱۰ نفر نازیها اعدام شوند انتظار میکنند.

۱۹ دسمبر: جنگ در ہند چین بین فرانسویها و کومنتسها آغاز میگردد.

۳۰ دسمبر: کمیسیون نیروی ذروی ملل متحده کنترول بم آتومی را هدایت میدهد. روسیه و پولیند از رأی دامن خودداری میکنند.

۱۹۴۷ (۱۳۲۶-۱۳۲۵)

۱ جنوری: برتانیه تمام معادن زغال سنگ خود را ملی میسازد.

۱۰ فبروری: معاهده صلح با ایتالیه، رومانیه، بلغاریه هنگری، فنلیند در یاز بس با مضامین میرسد.

۱۲ مارچ: ترومن به کانگرس امریکا می گوید که مقدار ۴۰۰ میلیون دالر را برای کمک به یونان و ترکیه تصویب نماید تا این دو مملکت از خطر کمونیزم رهایی یابند.

۵ جون: پلان مارشال: امریکا به یورپ وعده کمک اقتصادی میدهد.

۱۲-۱۵ جون ۱۵: نماینده مملکت ارویانی در پاریس اجتماع میورزند تا بر پلان مارشال بحث بعمل آرند.

۱ آگست: شورای امنیت ملل متحده به اندونیزیایی ها و هالیندی ها میگوید تا از جنگ دست بردارند.

۱۵ آگست: هند استقلالش را بدست می آرد.

۳۱ آگست: هیأت تحقیقاتی ملل متحده هدایت می دهد که برتانیه باید کنترول فلسطین را از دست داده و مالک عربی و یهودی برقرار گردد.

۵ اکتوبر: در ماسکو تشکیل «کامن فارم» اعلام می گردد.

۱۴ نومبر: مجمع عمومی ملل متحده رأی میدهند که انتخابات عمومی آزاد در کوریا صورت گیرند.

۲۰ نومبر: الیزابت، شاهدخت انگلستان، با لوتواننت فلیپه او تنبیتان از دواج میکند.

۱۹۴۸ (۱۳۲۷-۱۳۲۶)

۱۷ جنوری: متارکه اندونیزی صورت می گیرد.

۳۰ جنوری: گاندهی بقتل می رسد.

۲۳-۲۵ فبروری: در چکوسلواکیا کمونست ها قوه را بدست می آرند.

۲۱ اپریل: شورای امنیت رای می دهد که برای گیری عام در کشمیر بعمل آید. نادر اثر آن فیصله

شود که کشمیر با هند یا پاکستان ملحق گردد. هند و پاکستان هر دو موافقه نمی کنند.

۱۴ می: دولت اسرائیل رسماً اعلام می گردد؛ عساکر عرب آغاز به حمله میکنند.

۱۱ جون: در اثر تقاضای ملل متحده صلح موقتی در فلسطین بعمل می آید.

۱۸ جون: روسیه ترافیک بین برلین غربی و شرقی را ممنوع قرار می دهد.

۲۱ جون: شروع مواصلات هوایی برلین از طرف قوای غربی بتاريخ ۱۲ می، ۱۹۴۹. بیا یا ن می رسد.

۲۲ جون: شورای امنیت نتوانست که اسلحه آتومی را تحت کنترول آورد. رای مخالف روسیه.

۱۲ نومبر: فیصله راجع به محاکمه جنگ جاپانی! توجه و نظر دیگر محکوم به آویختن به دار

می گردند (بتاریخ ۲۳ دسمبر اعدام گردیدند). ۱۸ نفر آن محکوم به حبس می شوند.

۱۹۴۹ (۱۳۲۷-۱۳۲۸)

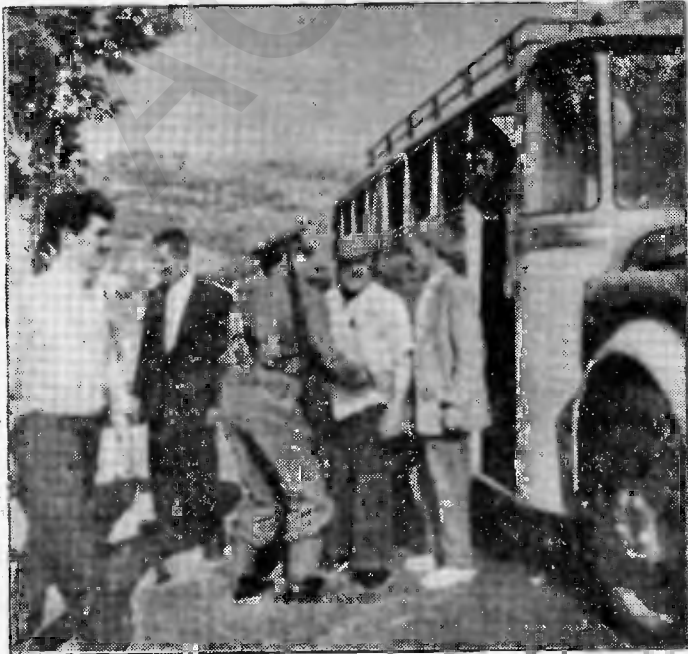
۷ جنوری: ختم جنگ در فلسطین.

۲۰ جنوری: ترومن پلان نقطه ۴ خود را پیشنهاد می کند.

جنرال نجیب نخستین رئیس جمهوره مصر
بعداز کودتای معروف آن کشور

در بیروت، اغتشاشیون، امنیت و سلام آن شهر را ربهوده اند و حالا قوای
حکومتی هر جامظنوننی را دیدند او را تلاشی می کنند و اگر سلاحی با خود داشت،
ضبط می نمایند

سفری که ریچارد نکسن به امریکای لاتین کرد، در اکثر آن مسائل با مظاهرات ضدسیاسی امریکا مواجه شد. درین عکس نامبرده روز نش با آیزنهاور رئیس جمهور امریکادیده می شود که شرح مسافرت امریکای لاتین خود را می دهد.

جنگ الجزایر
وفداکاری مجاهدین
آن، یکی از فصول
برجسته تاریخ سیاسی
آن مملکت را تشکیل
می دهد و چهره بو حیره
دختر فداکار الجزایری
قیافه برآزنده این
تاریخ است. چهره یکی
از دختران فداکار
الجزایری است که
با اتمام و همکاری با
آزادی خواهان الجزایری
از طرف یک محکمه
نظامی محکوم به اعدام
شده بود ولی افکار عمومی

جهان، فرانسه را ازین تصمیم بازداشت حالادریگی از مخاپس نظامی فرانسه
بسر می برد.

- ۸ فیبروری: کازدینال مجارستانی، مندرستی به حبس عمری محکوم می شود.
- ۲۴ فیبروری: اسرائیل و مصر متارکه صلح را امضای کنند.
- ۴ اپریل: آغاز پیمان اطلس (نیو)؛ ماهده آن توسط دوازده مملکت امضای گردد.
- ۱۱ می: اسرائیل شامل ملل متحد می گردد.
- ۰۰ ستمبر: کمونست های چین حکومت مردم چین را اعلام می کنند.
- ۲۱ ستمبر: حکومت فدرال آلمان غربی تأسیس می شود.
- ۲۴ ستمبر: ترومن اعلام می دارد: که اولین انفلاق بم آتومی در اتحاد شوروی صورت گرفت.
- ۸ ستمبر: حکومت ملیون چین به فارموسا نقل می کند.
- ۱۹۵۰ (۱۳۲۸ - ۱۳۲۹)
- ۱۳ جنوری: اتحاد شوروی از اشتراک در شورای امنیت ابا می ورزد چنان شوری نخو است که چین کمونست شامل ملل متحد گردد.
- ۳۱ جنوری: ترومن امر تقویه وانکشاف بم های پروجن را می دهد.
- ۱ مارچ: برطانیه داکتر کازوفو شررا محکوم به چارده سال حبس می نماید. او اسرار بم آتوم را به روسها داده بود.
- ۲۵ جون: کوریای شمالی از خط عرض البلد ۳۸ عبور می کند.
- ۲۷ جون: ترومن به قوای هوایی و بحری امریکا امر می دهد که با کوریای جنوبی کمک نمایند.
- ۲۸ جون: کوریای شمالی سیول را اشغال می کنند.
- ۸ جولای: ترومن جنرال مکارتر را بهیث قوماندان عمومی ملل متحد در کوریا مقرر می نماید.
- ۲۶ ستمبر: مکارتر اشغال سیول را اعلام می دارد.
- ۷ اکتوبر: قوای سواره امریکایی از خط عرض البلد ۳۸ عبور می کنند.
- ۲۰ نومبر: فرقه نمره ۷ امریکا به سرحدات مانچوریا می رسند.
- ۲۶ نومبر: چینی ها بر قوای ملل متحد به حماه آغاز می نمایند.
- ۱۹۵۱ (۱۳۲۹ - ۱۳۳۰)
- ۱ فیبروری: مجمع عمومی (۴۴-۷) چین کمونست را بهیث متجاوز محکوم می دارد.
- ۱۹ مارچ: پلان شومان مملکت اروپائی با امضاء می رسد.
- ۲۴ مارچ: مکارتر واضح می دارد که ملل متحد بر چین حمله خواهد کرد.
- ۱۱ اپریل: ترومن مکارتر را از وظیفه اش سبکدوش می سازد.
- ۲۳ اپریل: روسیه متارکه کوریا را پیشنهاد می کند.
- ۱۰ جولای: مذاکرات برای متارکه کوریا آغاز می گردد.
- ۲۱ آگست: امریکا ساختن اولین تحت البحری آتومی را امر می دهد.
- ۸ ستمبر: معاهده صلح جاپان توسط ۴۸ مملکت در سانفرانسسکو با امضای رسد.

۱۹۵۲ (۱۳۳۰-۱۳۳۱)

۶ فبروري: جارج ششم می میرد؛ دخترش بحیث الیزابت دوم ملکه انګلستان اعلام می گردد .

۲۰-۲۵ فبروري: کنفرانس پیمان اطلس تشکیل قشون اروپائی را تصویب می کند هدف آن ۵۰ فرقه

و ۴۰۰۰ طیاره برای اخیر سال ۱۹۵۲ .

۲۶ می: متحدین غربی و آلمان غربی قرارداد صلح را در بن بامضا می رسانند.

۲۷ می: معاهده جامعه دفاعی یوروپ توسط شش مملکت در پاریس بامضا می رسد.

۱۹۵۳ (۱۳۳۱-۱۳۳۲)

۵ مارچ: ستالین می میرد.

۶ مارچ: مالینکوف صدراعظم اتحاد شوروی مقرر می شود؛ پیریاو وزیر داخله و مولوتوف وزیر خارجه.

۱۰ اپریل: داگ همرشیلد بحیث سرمشقی ملل متحد شروع بکار می کند .

۲۹ می: نله «ایورست» همالیه توسط برطانوی های اشغال می گردد .

۲ جون: مراسم تأجیوشی ملکه الیزابت .

۸ : دربان مونچام موافقه بر محبوسین جنگ کوریا صورت می گیرد.

۱۷ : شورش در برلین شرقی .

۱۹: روز نبرگ اعدام می شود.

۱۰ جولای: بیر یادر روسیه محکوم به خیانت گردیده، بتاریخ ۲۸ دسمبر اعدام می گردد؛

۲۷ : متارکه کوریا بامضا می رسد.

۲۰ آگست: مسکو انفلاق بمها یدروجن را اعلام می دارد.

۱۹۵۴ (۱۳۳۲-۱۳۳۳)

۲۰ جنوری: امریکا اولین تحت البحری ذروی (نایتلس) را بکار می اندازد .

۷ می: دین بن فو بدست کمونسنت هامی افتد .

۲۶ اپریل: کنفرانس هندچین بشمول ۱۹ مملکت در جنوا آغاز می گردد.

۲۱ مارچ: متارکه هندچین بامضا می رسد.

۶ ستمبر: آیزنهاور ذخیره ذره وی جهان را آغاز می کند. اتحاد شوروی اشتراک نمی نماید.

۸ : « معاهده حوزه جنوب شرق آسیا (سیاتو) در مانیلا بامضا می رسد .

۲۳ آکتوبر: به آلمان غربی آزادی داده می شود و شامل پیمان اطلس و اتحادیه اروپای غربی

میگردد .

۱۹۵۵ (۱۳۳۳ / ۱۳۳۴)

۵ اپریل: چرچل از عهده صدارت برتانیه و پیشوای حزب محافظه کار استعفا می کند، انتونی ایدن

جای نشین وی میگردد .

و وقتی که هیتلر و گوئرنگ و ریدر در قطار آهن تاریخی که معاهده متارکه جنگ بین الملی اول از طرف آلمان ها امضاء شده بود در قطار بالای می شوند تا عین این رویه را در مورد فرانسوی ها اجرا کرده و قرار داد تسلیم بلا شرط را بر آن ها امضا نمایند

مشوه این پکت ائتلاف شمالی در حین امضای معاهده مذکور
 این قرارداد در اپریل ۱۹۴۹ در واشنگتن از طرف دوازده کشور عضو پیمان به امضا
 رسید ترومن در باره این پکت گفته بود که اگر این پکت در ۱۹۳۹ و ۱۹۱۴ عقد
 می شد، عملیات تعرضی را مانع می شد دو جنگ بین المللی اول و دوم رخ نمیداد.

- ۱۲ اپریل: واکسین سالیک از طرف اطباء امریکا برای مرض پولیو تصدیق میگردد.
- ۱۹ ستمبر: بیرون، دکناتور ارجنتائن، از مملکت خارج میشود.
- ۱۴ > : « ۱۴ عضو دیگر در ملل متحده حق شمولیت داده میشود.
- ۱۹۵۶ (۱۳۳۴ - ۱۳۳۴)
- ۱۰ جنوری: نسبت به بحران شرق میانه، برتانیه ۱۶۰۰ هواپازش را امری دهد که به قبرس بروند.
- ۹ مارچ: اسقف اعظم قبرس تبعید می شود.
- ۲۰ مارچ: در یک خطابه، خروسجف به ستالین «قاتل» خطاب میکند.
- ۱۲ جون: علماء برای اولین بار میگویند که تشعشع در اثر آزما یشات زروی به نسل آینده خطر ناک واقع می شود.
- ۱۹ جولای: امریکا فیصله می کند که در تعمیر بند اسوان با مصر کمک نکند.
- ۲۶ جولای: مصر ملی ساختن کانال سویز را اعلام میدارد.
- ۱۹ ستمبر: فرانسه و آلمان غربی موافقه میکنند که علاقه «سار» به آلمان غربی داده شود.
- ۱۹- اکتوبر: روسیه و جاپان موافقهی را امضاء می کنند که در اثر آن «حالت» جنگ بین این دو مملکت به پایان می رسد.
- ۲۱- اکتوبر: کمونست های پولیند لادسلاو کاموکا را بحیث منشی اول حزب مقرر می کنند.
- ۲۴- » : عساکر روسی برای فرونشا ندن اغتشاش در مجارستان در آن مملکت دست بفعالیت نظامی می زنند. امری ناژ بحیث صدراعظم جدید مقرر میشود.
- ۲۶- اکتوبر: ۸۲ مملکت در جامعه ملل موافقه میکنند که نمایندگی بین المللی نیروی زروی را برای استعمال آتوم بغرض صلح برقرار سازند.
- ۲۹- اکتوبر: اسرائیل بر مصر حمله میکنند.
- ۳۰- اکتوبر: حملات هوایی انگلستان و فرانسه بر کانال سویز آغاز می گردد.
- ۴ نومبر: مجمع عمومی ملل متحده رأی میدهد که قوای پولیس ملل متحده برای استقرار صلح در مصر تشکیل گردد.
- ۵ نومبر: برتانیه و فرانسه بر پورت سعید حمله می نمایند.
- ۶ نومبر: برتانیه و فرانسه از جنگ در پورت سعید دست می بردارند.
- ۲۱ نومبر: امریکا او لین دسته اول پشاه گز ینان مجارستان را اجازه میدهد که در امریکا مسکن گزین گردد.

۴۴ نومبر : امری ناژ از صدارت بر طرف وبعوض وی جا نس کاداز مقرر میگردد .

۱۴ دسمبر : مجمع عمومی ملل متحده روسیه را نسبت به تجاوز در هنگری محکوم می دارد .

۲۲ دسمبر : قوای انگلستان و فرانسه مصر را تخلیه می کنند .

۱۹۵۷ (۱۳۳۵ - ۱۳۳۶)

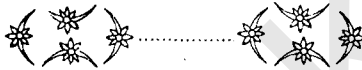
۵ جنوری : طرح آیزنهاور برای شوق میا نه اعلام میشود .

۹ جنوری : انتونی ایدن صدر اعظم برتانیه استعفا می کند .

۱- مارچ : اسرائیل و عده می دهد که صحرای غزه را تخلیه می نماید .

۶ مارچ : گانا بیست و نهمین مملکت نیگروهها استقلالش را بدست می آرد .

۶ مارچ : بعد از تخلیه اسرائیل قوای ملل متحده مناطق غزه را گزوه می کنند .

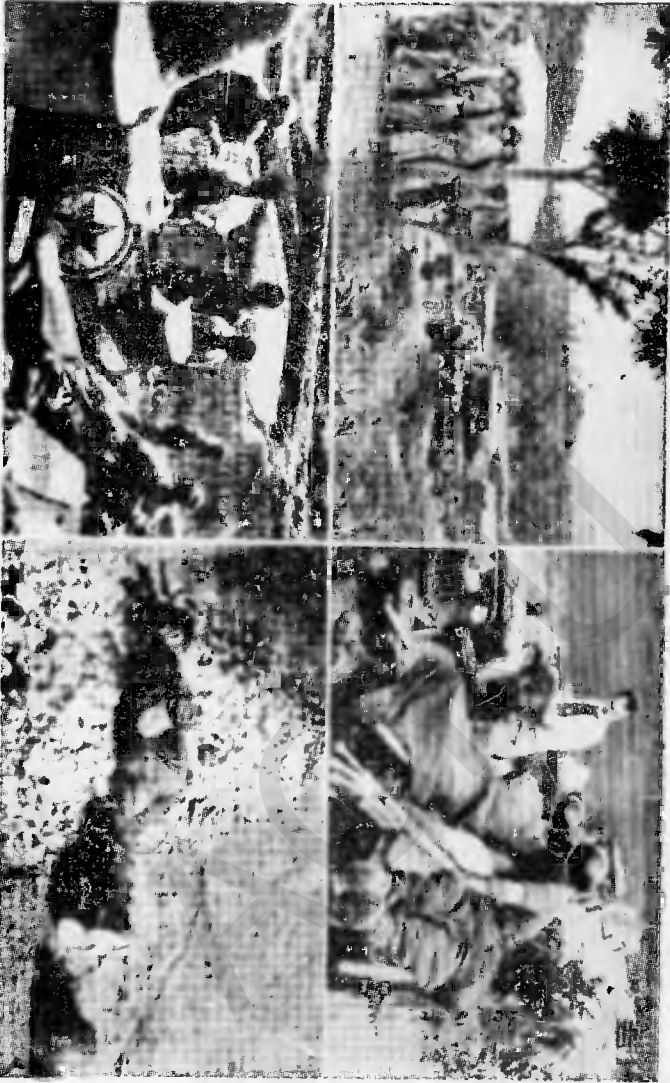

زهیم مشهور هند، که استقلال هند مر هون
زحمان او و سایر زعمای آن کشور میباشد.

وقتی که قضیه ملی شدن نفت ایران در شورای
امنیت مطرح بحث قرار گرفت دا کتر مصدق
شخصاً شرکت و و زید. درین فوتو به جواب
مستقبلین پاسخ می دهد.

جنگل اور جنگ کو رلا

رطی سال ۱۳۳۶ علمای دانشمندان جهان برای آرامش و تسهیلات بیشتر زندگی
 افراد بشر، یک سلسله اختراعاتی کرده اند که بلاشک در حیات جوامع بی تاثیر
 نیست. چون سالنامه هر سال درین رشته مطالبی نشر می نماید، اینک امسال نیز به رویه
 گذشته، مهترین اختراعات سال را تا جاییکه مواد منابع یاری کرده بچاپ میرساند :

ماشینی که خاک هوا را تجزیه می کند
 اخیراً در مونیخ نمایشگاهی دایر شد و در آن
 کلیه اختراعاتی که مالک مشمول این
 نمایشگاه، کرده بودند در معرض نمایش قرار
 دادند که بیشتر مورد دلچسپی واقع شد یکی از
 اختراعات دلچسپ ماشینی است که ذریعه
 شعاع برقی هوای پاک و با آلوده را تشخیص
 میدهد. لوله ای را بر که بر وزن تمد بد
 یافته هوا را جذب می کند و تا کی که ازین هوا فلتتر
 شده باشد، مورد معاینه قرار میدهد و ذرات
 رادیو اکتیف را معلوم می سازد.

در خلال تحقیقاتی که از هوای شهر مونیخ بعمل آورده اند، ثابت گردید که در هوای آن شهر در هر دقیقه بصورت
 متوسط یک هزارمولیکول ذرات آتومی صورت میگیرد، اما متوجه باشید که هیچ علتی برای
 تشویش موجود نیست.

احتیاط با ایزوتوپها

اینکه آتوم کرمک و مداوم کرده میتواند تمدنی غیر مکشوف بود. مردم فقط از اضرار آن آگاهی
 داشتند. ما به تاسف است که وجه منفی آن، به بیمانه افسانوی اندیشه و وحشت دارد، نسبت به تأمین امکانات
 استفاده صلح آمیز آن، باوصف آن این حقیقت پر واضح است که ایزوتوپ تولید فرعی ذرات آتومی
 به حیث معاون و یاور آدمی در علم و تکنیک بشری همیشه مقام برجسته ای داشته است؛ تنهادر انگلستان در طی
 سال گذشته بیست و دو هزار ایزوتوپ رادیو اکتیف در سراسر جهان ارسال شده است، نصف این «فرستادگی ها»

په شفاخانه‌های پنجا مملکت، صورت گرفته در انگلستان محلیکه ایزوتوپ‌ها تولید میگردد «آمرن هام» نامدارد. در این جا ایزوتوپ‌ها در جعبه‌های آهنی گذاشته می‌شود بعد به مراجع محتاج از سال میگردد باوصف آنکه مواد رادیواکتیوی، اگر بصورت درست استعمال شود خدمت گزاران دلاور بشر هستند. معینا، در موقع استفاده آن احتیاط فراوانی را ایجاب می‌نماید.

یک مقوله معروف است که میگوید: نیروی آتش اگر از طرف آدمی رام شود و محافظت از آن بعمل آید، ممد خیر و نیکویی برای بشر خواهد بود. حالا آن مقوله با تمام جهات آن، در مورد آتوم و ایزو توپ‌ها صدق پیدا می‌کند.

دیوار شیشه بی ضخیم این لابراتوار چپ را از خطرات رادیواکتیف در امان نگه داشته است در عکس دیده می‌شود که چگونگی این دختر در بناه دیوار شیشه‌بی، ذریعه انبورها بداخل راه می‌یابد و جمیعها را مملو می‌کند

در عقب میز کنترل، در حالیکه در شیشه های بزرگ کار آنباشتن ایزوتوپ هاجریان دارد، یک تخنیکر عقربه خطر شعاع رادر دیوار کنترل می نماید (نقر چپ) اگر از مرحله خطر تجاوز کرد، زنگ خطر مراتب را گزارش میدهد.

راد یوی بکسی بد ون گروپ وسیم:

اخیراً در المان غربی رادیوی به بازار عرضه کرده اند که خیلی کوچک و در عین حال بسیار اقتصادی است. چنانچه با استفاده سه عدد بتری عادی چراغ جیبی، می‌توان شش ماه تمام از رادیوی مذکور کار گرفت. این رادیو لود سیکر قوی دارد و نسبت به رادیوهای گذشته دارای مزایای زیاد تری است.

شیشه های ضد مرمی

برای مراجعین و مشتریان یکی از بانك ها واقع شهر بونهایم از مدتی به این طرف ناممکن ساخته شده باصرافان بانك مستقیماً تماس بگیرند چونکه خزانه داران بانك در پشت شیشه های قرار دارند که در برابر مرمی ها تاب مقاومت دارد و پولیس هم این شیشه ها را مورد امتحان قرار داده است چنانچه بطوری که ثابت شده وقتیکه ذریعه تفنگ گچه دارای کلیبر ۷۶۶۵ و ۹ میلی متر از فاصله

۲ تا دو اوزده متر شلیك كردند، نتیجه سود مند و رضایت بخش داد. این شیشه ها از پنج ورقه ساخته شده و بیست و پنج میلی متر ضخامت دارد. آخرین ورقه این شیشه ضوری است که هیچ مرمی پاشیده نمی شود هم چنان دروازه عقب ایطاق خزانه از شیشه فولادین تهیه گردیده است تماس و دار دستند بانك یا مشتری یا نش از راه مخا بره متقا باه صورت میگیرد.

هژده برای سنگین گوشان

اخیراً توسط موسسه شنوایی بین المللی جمیکا واقع نیویارک جنریتری اختراع گردیده که در اثر شعاع آفتاب نیرو می گیرد و آله کمک شنوایی را بکار می اندازد این دستگاه مولد قوه، دوا پنج طول دارد و در کنار آله کمک شنوایی گذاشته می شود پنج پرده نازکی که در روی دستگاه گذاشته شده شعاع آفتاب را جذب و آنرا به انرژی برق تبدیل می کند همچنان جنریترها روشنی آفتاب را اخذ و بعد بتری های آله شنوایی کوشش را دوباره پرمی نماید و وقتی آفتاب که غروب کند کار میدهد.

حالا در تاریکی هم تیلفون کرده میتوا نید

شرکت معروف جترال تیلفون امریکا، اخیراً تیلفونی اختراع کرده و عقرب در معرض استفاده مردم خواهد گذاشت که از خود نور بخش می نماید و در تاریکی شب به آسانی میتوان دایل را نمره زد و با محل مطلوب در تماس آمد. مزیتی که اختراع جدید دارد این است که صفحه دایل تیلفون با فاسفور پوشانیده شده و در شب درخشندگی خاصی دارد این صفحه به لامپ مخصوصی محتاج نیست و با کمتر از پنج میلی آمپیر جریان برق بار می افتد.

کانکریټ مایع

عمارت و منازل و پروژهای بزرگ عمرانی، برای تکمیل کارهای خود بیشتر از کانکریټ کار میگیرند و امروز کانکریټ نقش بسیار برجسته‌ای در پروژهای عمرانی بازی می‌کند اما تنها مشکلی که در راه انکشاف تعمیم استفاده این امر وجود داشت همانا موضوع مخلوط نمودن سمټ با ریگ و سنگ آذرین است و از طرفی هم سمټ‌ها هر کدام دارای خواص فزیکایی جداگانه‌ای هستند اینک کمیټی را بر امریکا متوجه این پرابلم شده راه‌حلی برای آن پیدا کرده است به این ترتیب که کانکریټ مایع فرا هم کرده و آنرا توسط تانکهای رابری میتوان به هر نقطه‌ای که خواسته باشید نقل داد این تانکهای رابری ۳۵ فټ طول و ۱۴۰ پوند وزن دارند و می‌توانند سی هزار و هشت صد گیلن مواد مایع

را در یک بار نقل بد هد هم‌چنان یکی از مزایات دیگر این تانک‌ها سهولت کار است به این وجه که بعد از استفاده دو مرتبه جمع آوری می‌گردد و جای کوچکی را اشغال می‌نماید.

خدمت آو. زیونی کتا بخانه یتیمی از دارالانوز دا

یکی از شعبات موسسه فورد به پوهنتون ورجینیا واقع ایالات متحده امریکا وسایل چاپی بسیار یکی تجربه را فراهم کرده است. کتا بخانه مرکزی پوهنتون مذکور ذریعه تلویزیون و بوسیله جریان

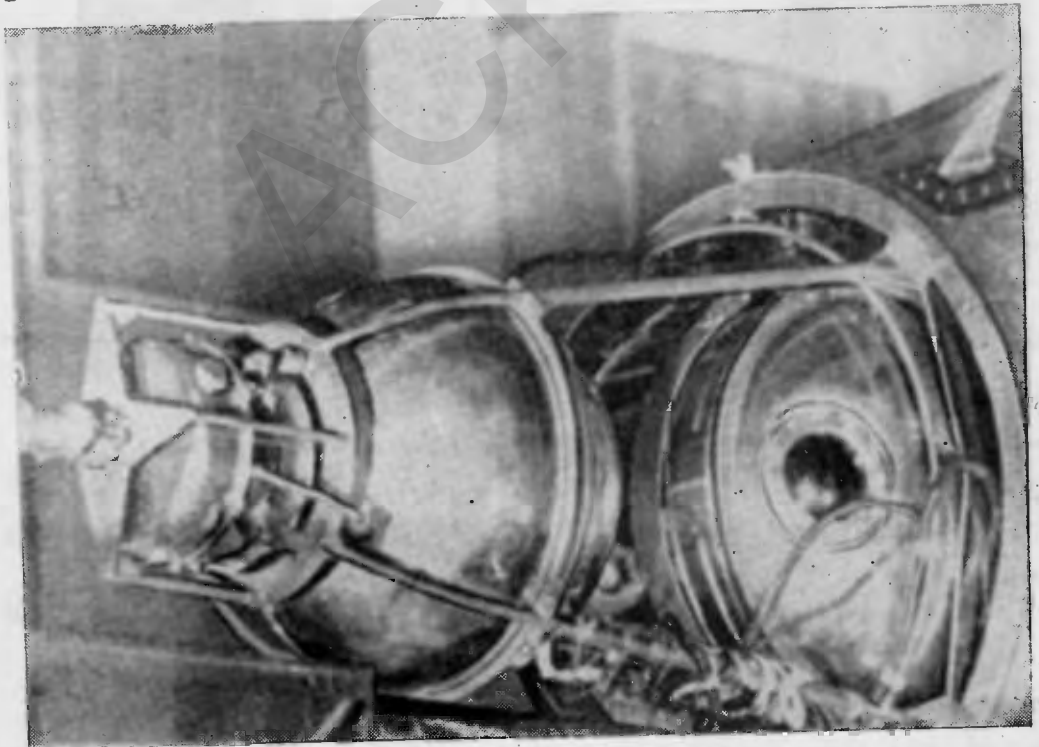
برق باش کتا بخانه فاکولته های مختلف تماس برقرار کرده که عمارات درسی آن از یک دگر صدها متر فاصله دارند. تمام مطالعاتی که حالایک شاگرد انجام بد هد و در عین حال کتا ب مطلوبه او را کتا بخانه فاکولته اش نمیداشته باشد تلیفونی با کتا بخانه مرکزی تماس می‌گیرد و کتا ب مذکور را مطالبه می‌نماید در آن جایکی از اسبستان‌های کتا بخانه مرکزی، تقاضای او را می‌پذیرد، ماشین را در جریان می‌اندازد که کتا ب مطلوب را از کتا لگ هاپیدا می‌نماید و بعد آنرا در برابر کامره

تلویزیون قرار میدهد و روی صفحه تلویزیون منعکس میگردداند و شاگرد فاکولته به این صورت صفحه و باعکس مورد ضرورت خود را جلو خود در تلویزیون می بیند و بعد به استفاده از آلتی که ساخته شده می تواند، صفحه کتاب را، طوریکه خواسته باشد، ورق بزهد به این وجه، طوریکه ملاحظه می کنید وقت و زحمت جستجوی منابع و ماخذ مطلوب تخفیف می یابد و هیچ بعید نیست که در آینده نزدیک همه مراکز آلتور و فرهنگ آذونی، با تلویزیون کتابخانه مرکزی در تماس یافتند و همه از آن اختراع جدید استفاده نمایند.

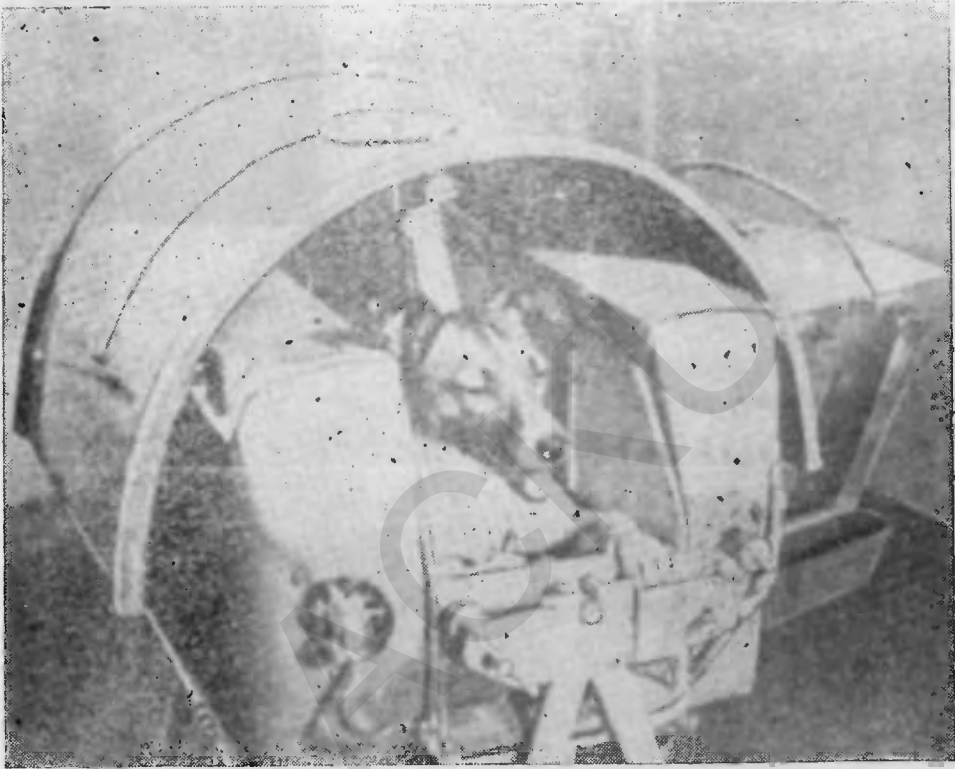
اقمار مصنوعی اتحاد شوروی و ایالات متحده آمریکا

بزرگترین اختراع سال گذشته که در عین حال می توان پیشرفت ساینس را در ممالک معظم روسیه شوروی و ایالات متحده آمریکا، تخمین نمود، به هواپرناب کردن قمر مصنوعی از طرف این دو مملکت است نخستین قمر مصنوعی به عنوان پروگرام سال جیوفزیک از طرف اتحاد شوروی به هوا رها شد بتاريخ

دومین سپوتینیک شوروی بتاريخ ۳ نومبر ۱۹۵۷ بقضا پر تاب شد. این سپوتینیک ۵۰۸۱۳ کیلوگرام وزن دارد و باین ترتیب شش چندوزین ترا از سپوتینیک اول می باشد. این فو تو قسمتی از راکت خود سپوتینیک را نشان میدهد.

۴ - اکتوبر ۱۹۵۷ بود. بهوایر تاب شدن این قمر در نتیجه پیشرفت علم در آن کشور خوانند. در حالیکه در ممالک اروپای غربی با تعبیرات گوناگونی مواجه شد خردراد بو مسکو هم در ضمن تبصره در اطراف قمر مصنوعی اعلام داشت که این امر مثالی از موفقیت های است که بشر در سازه های مختلف علمی بدست آورده است.

سگ لا یکا در سو تیک دوم شوروی برای مطالعه در اطراف تا ثرات مسایل طبیعی و بیولوژی ماورای جو، در باره حیوانات.

نخستین قمر مصنوعی که به تناسب اقامت بعدی ابتدایی و غیر کامل شده می شد، در ظرف دودقیقه یک بار بدور زمین بچرخیدن آغاز کرد و هوادیکه آنرا حرکت می آورد قوه آن برا بر قوه بزرگترین دهنگاهای مولد برق ذره وی جهان بوده و وزن آن ۸۳،۶ کیلو گرام می باشد.

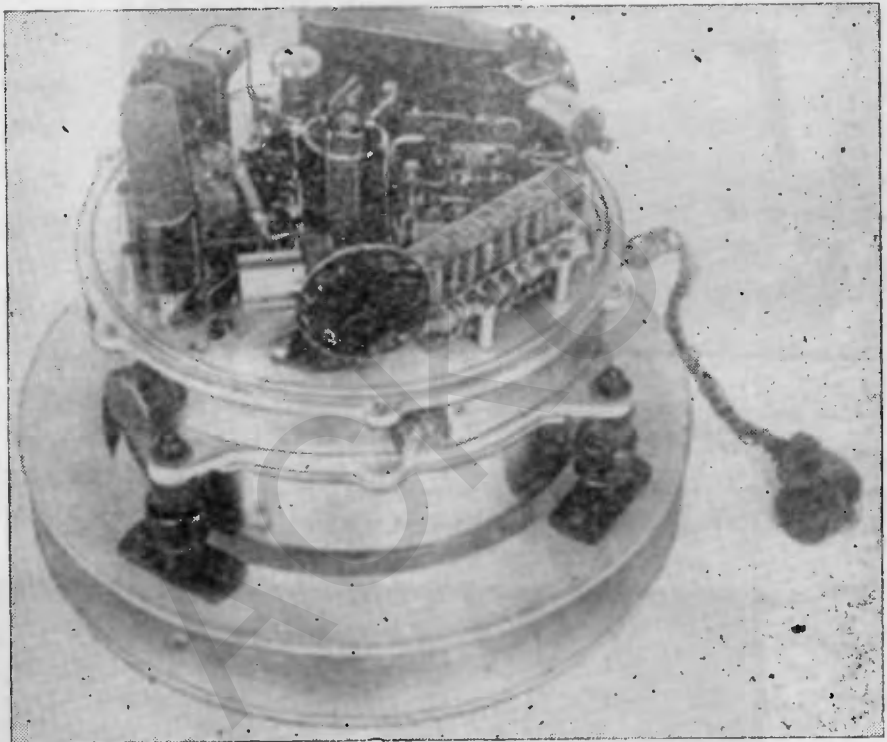
با بهوا رها شدن قمر مصنوعی، رصدخانه ها و دستگاه های اخذ اکثر کشورهای جهان سیگنل ها و اطلاعاتی را که بشکل مورس نشر میکنند اخذ کرده و هم خود قمر مصنوعی در اکثر نقاط جهان دیده شد.

سیگنل های آن زوی موج کوتاه ۷۵، ۱۵ برود کاست میگردید.

در باره هدف به هوا بر تاب کردند قمر مصنوعی تعبیرات گوناگونی بعمل آمد ولی منافع مربوط به این اختراع، ادعا کردند که معلوماتی که تا اکنون در باره فضا بدست آمده بسیار محدود بود و راکت های هم به ارتفاع ده ها و صدها کیلومتر فرمی گردید، معلوماتی که ازین ناحیه از جو بدست می آمد غیر کافی بود، چونکه راکت ها برای مدت کوتاهی در هوا باقی می ماند و البته نتیجه که از آن مطلوب بود،

میسر نمی‌شد. اما قمر مصنوعی برین منوال نیست، چونکه قمر مصنوعی در ارتفاع زیادو برای مدت مدید در هوا باقی مانده می‌تواند و ازین لحاظ آید و آوری بیشتر برای معلومات ارزنده میسر گردیده است. از ان جمله معلومات در اطراف اشعه کوزمیک است که بوسیله راکت‌ها تحلیل این تحقیقات ناممکن بوده همچنان از جمله خطراتی که در ارتفاعات زیاد متوجه پیلوت و حمله سفاین فضایی می‌شد، موضوع شهاب ثاقب و سایر حوادث جوی است و کمره مصنوعی درین باره روشنی زیاد خواهد انداخت.

آلات دقیقه‌ای که در سیوتیک دوم تعبیه شده و اوضاع ماورای جو را ثبت و بخش می‌نماید.

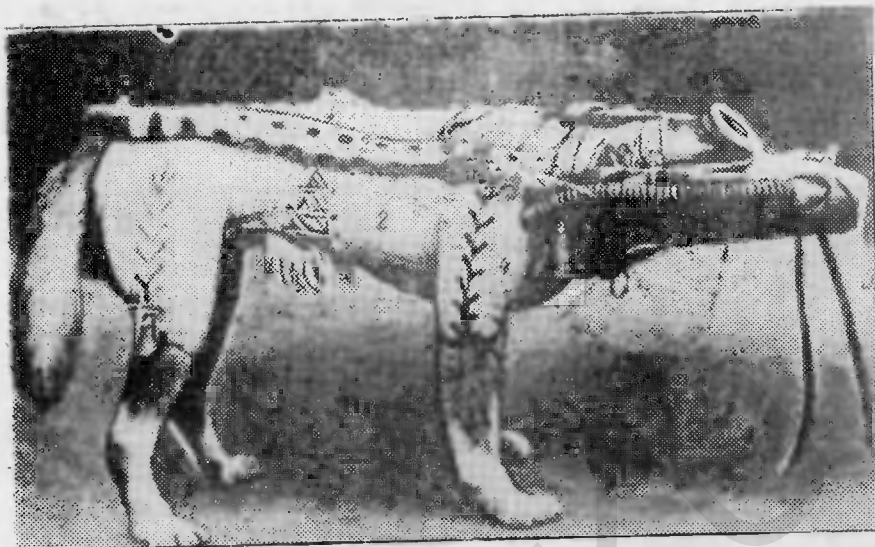
هنوز خبر نخستین قمر مصنوعی شوروی و انعکاسات گوناگون آن فرو نرفته بود، که دومین قمر مصنوعی شوروی بتاریخ ۱۱ عقرب بهو ارها شد، بطوریکه در بالا گفتیم هدف این قمر کسب معلومات در اطراف اوضاع جوی و مزید اطلاعات در سال جوی فزیکمی بوده است.

این قمر دارای ۳، ۵۰۸ کیلو گرام وزن میباشد که به این ترتیب نسبت به قمر مصنوعی نخستین شش مرتبه سنگین ترمیبا شد و در یک نایه هشت هزار متر فاصله راطی می‌کند و حد متوسط فاصله ارتفاع آن از سطح زمین تخمیناً یک هزار و پنجاه کیلومتر است و در هر یک ساعت و چهل و دو دقیقه یک مرتبه دورا دور کره زمین میچرخد.

در قمر مصنوعی دوم و یا سیوتیک دوم آلات ساینستیفیکی متعددی برای مطالعه اشعه کوزمیک و اشعه ماورای بنفش و مراحل فزیکمی حیات در فضا تهیه گردیده است برای تکمیل معلومات بیشتر اوضاع جوی، یک سنگ بنام لایکا طور آزمونایش، در اطاق مخصوصی که ایرکنندیشن میباشد جا داده شده و غذای محفوظ برای وی موجود است و هم آلاتی درین اطاق نصب گردیده که از اوضاع زندگی و سایر اثراتیکه در اثر

گردش قمر در مناطق مختلف جوی برسگ و اردمی گردد به مراکز معینه گزارش بدهد. زاویه گردش قمر مذکور سیوتنیک دوم از خط استوا تقریباً ۶۵ پنج درجه میباشد.

تاریخ ۱۵ ماه می (۲۵ ثور) سومین قمر مصنوعی اتحاد شوروی به فضا پرتاب گردید و به سرعت فی ساعت

بیست و هشت هزار
کیلومتر به گردش
بدور زمین شروع
کرد. ماه جدید
دارای شکل
استوانه ای بوده
که مقطع سطح
پایانی آن $1/73$
متر و ارتفاع آن
 $3/07$ سانتی بالغ
میگردد. وزن
عمومی آن با
وسایل محابراتی
از قبیل را دیو

لابیکا لباس مخصوص خود را پوشیده و آماده پرواز در ماورای جواست
و دیگر ادوات و ماشین آلات بالغ بر ۱۳۲۷ کیلو گرام میباشد قراریکه میگویند درین ماه
دوچند آلات و وسایلی است که در ماه دوم مصنوعی گذاشته شده بود و وزن عمومی این
آلات بر ۹۶۸ کیلوگرام بالغ میگردد. تمام آلات و ماشینهای آن توسط انرژی آفتاب و منابع الکتر

ونسیک چارج

میشود.

یا بهوا پرتاب
کردن سیوتنیک
های شوروی
دا نشمندان
آمریکایی نیز
در تلاش افتاده
و پروگرام تهیه
و به هوا کردن
اقمار مصنوعی
خود را تسریع
بخشیدند چنانچه

اطفال دماغه کارنیوال، که در بهلوی تخنیک نانها بسر می برند نیز در تیب
«قمر مصنوعی سازی، مبتلا و اغلب بر اکتهاى خود ساخت خود را بمکتب نیز می آورند

نخستین قمر مصنوعی امریکا موسوم به جهانگرد بتاريخ ۱۳ خوت ۱۳۳۶ به هوا پرتاب شد. و بدنبال آن دومین قمر مصنوعی ایالات متحده امریکا ذریعه قوای زمینی آن کشور بهوا پرتاب شد. جای توضیح دارد که نخستین مرتبه قوای بحری امریکا قمر مصنوعی خود را ذریعه راکت وانکار د بهوا پرتاب کردند، اما پیش از صعود راکت بهوا منطلق و به این ترتیب به ناکامی منجر گردید.

دومین قمر مصنوعی امریکا، نیز چون تا بعد از پنج ساعت پرتاب شش علایم رادیویی از آن ثبت نگردیده از آن رو یقین بعمل آمد که قمر مذکور، که یک پوند نیست به قمر ابوی و زمین تر بوده، شاید به مدار خود نرسیده باشد. بعد از اعلام شد که دومین قمر مصنوعی که توسط راکت وانکار د بهوا رها شده بود، در مدار زمین قرار گرفته و علایم

جهانگردان در ساحل «کو کورا» مشغول تماشای آزمایشهای دلمای امریکایی میباشند.

رادیویی آن در اکثر نقاط امریکا ثبت گردیده. این قمر دارای شش انچ و یک ربع قطر بوده و وزن آن در حدود سه پوند میباشد. سرعت سیر این قمر هجده هزار میل در یک ساعت است و در هر دو ساعت ۱۵ دقیقه یک بار بدور زمین گردش خود را تکمیل مینماید، در قمر دوم امریکا که موسوم به وانکار د یک میباشد، یک دستگاه مخصوص اخذ اطلاعات جوی و یک دستگاه فرستنده نیز وضع گردیده که یکی از آنها از نور آفتاب قوه میگیرد.

میگویند این قمر که توسط قوای بحری امریکا پرتاب شده و حامل آن راکت وانکار د بوده و وقتی از زمین بطرف فضا صعود می نمود، نور نارنجی رنگی از آن متصاعد میگردد.

دانشمندان امریکایی پیشگویی می کنند که این قمر از پنج الی ده سیال به گردش بدور کره زمین خواهد پرداخت.

بالون ها:

نظری به شایعات مطبوعات اضلاع متحده امریکادرین تا زگی هاوبراثر افواهایی که عوام مکرراً انتشار داده اند، یکی از مفروضه های قوه هوایی موسوم به دسته کریبیر بالون بزرگی را بهوا پرتاب نموده است. برهائی این بالون در موضع نیو انگلیند اتازونی بمنظور مطالعه جریانات هوایی ماوراء قاره و (قسمت علیای تموسفیر) صورت گرفته و در نوع خود بینظیر میباشد. درائشای ما های اخیر تابستان، مطابق به پروژه ای که در زمینه طرح شده علمامه تقدند که جریانات متذکره حرکت عادی خود را تابستانها از غرب به شرق تغییر داده هنوز هم باستقامت غرب بوزش می آید.

بعد از بالا شدن یک ارتفاع ۸۰۰۰ میل بالونها از اوج گرفتن بیشتر باز مانده و در ظرف پنج روز از آن بالا رفتن باستقامت آن کشور شناور می آید. چه پاراشوتی این حفاظت آلات را بعهده دارد و در قسمت زیرین بالون افزار مخصوصی گذارده شده است از جمله رادیوی بالون در هر پانزده دقیقه یک بار سیگنال ها پیش از زمین فرستاده از ارتفاع بالون - سرعت و کثافت باد - حرارت و فشار اتموسفری (فضائی) بزمین مخابره مینماید. دانشمندان گویند که این اطلاعات محتوی ارزش مزید در مورد جریان اتموسفیر

طبقات فوقانی و نیز موضوع پرواز بالون ها و طهارات آینده میباشد و همچنان بمطالعه هوا شناسی طبقات فوقانی فضای واقم بر فراز زمین کمک شایانی مینماید. این وسیله تحقیقاتی بعد از هر پنج روز بصورت اتوماتیک رهاشدند برای حفظ ماتقدم پاراشوت ها نیز با آن ضمیمه بود تا تجهیزات بالون از سقوط ناگهانی وزیان آور نجات یافته بتواند.

بالون های ماقبل با ارتفاع کوه های راکی که در ساحل غربی اتازونی موقعیت دارد میر سید در حساب اینکه بالون های کنونی چندین بار بیش ازین ارتفاع میرود

تازه تخنیدانان دسته قوه هوایی کریبیر آمادگی میگرنند تا یک بالون تحقیقاتی را در موضوع هوا شناسی بهوا رها کنند. این بالون یکی از جمله آن سلسله بالون هائی است که بمنظور مطالعه اتموسفر مافوق قاره اتازونی بهوا پرتاب میشود و جریانات هوایی را در طبقات علیای فضائی مورد مطالعه قرار میدهد. بالون های جدید هر کدام دارای سه ملیون مکعب فوت گاز هیلیم بوده قطر آن بالغ به ۲۰۰ فوت میگردد و حداکثر تا ۹۰ هزار فوت ارتفاع میرسد.

کتابخانه

واحد بیستم سیاسی، که هر روز در یکی از گوشه‌های جهان اتفاق می‌افتد، برای خواننده اخبار کمتر واقع می‌دهد، به اتفاقات و اخبار غیر سیاسی. که سراسر جهان را فرا گرفته متوجه و منبهمک شود. در حالیکه در دنیا آنقدر مطالب عجیب و دلچسپ سراغ می‌گردد که

وقایع سیاسی کمتر می‌تواند با آن رقابت کند. زیرا وقایع سیاسی دنیایه حوادث گذشته است که با عکس العمل جدید. دنیا را بار دیگر دستخوش هیجان و تشنج می‌گرداند. اینک حالامی پردازیم به ذکر چند خبر دلچسپ از چار گوشه دنیا:

بهتر است گر باشم:

بیست سال قبل زنی در سوت ولد، واقع در ایالت سفولک انگلستان، در اثر یک بیماری طولانی حس شنوایی خود را از دست داد. اما دکتران، بعد از هساعی زیاد، موفق شدند نعمت از دست رفته را به او باز دهند. بیست سال تمام، این زن قدرت شنوایی نداشت و لی در طی این بیست سال آرزویی جز این نداشت که حس شنوایی را دوباره کسب نماید. و بعد از یوبی داشته باشد. و قتی که صحت یافت شوهرش را بوی بزرگی برایش تهیه کرد. همین که زن سالخورده، برای نخستین مرتبه خبرهای جهان را شنید، متوجه شد که در همه جای دنیا، بسی نظمی و قحطی و برادر کشی جریان دارد از این خبرها خیلی متأثر گردید و فوراً نزد اطبای سابقه مراجعت کرد و تقاضا نمود اگر میسر باشد بار دیگر او را بحال اولیه برگردانند و از نعمت شنوایی او راه جروم گردانند.

دو جوان نود و پنج ساله:

برخی تصور می‌کنند که با گذشت سالها، انسان رو به پیری گذاشته و نمی‌تواند مصدر فعالیتی گردد، اما شواهدی موجود است که این ادعا را بی اساس می‌پندارد که ازان جمله موضوع آدلین دیوالت رینولد بهترین گواه این ادعا است آدلین وقتی یاد آستانه پنجاه سالگی گذاشت خود را بیرون نتوان می‌پنداشت مشارالیه با وقت زیاد خود را و تف کرده بود که به حیث یک پیرزن کارشاته را تنها بدهد تا وسایل معیشت چار طفل خود را فراهم نماید. وی معلمه یک مکتب بود و در شعبه زنگوگرافی مطبوعه کار می‌کرد و از پهلای اجسرت (چاپخانه) ناچیز آن امر را معیشت می‌کرد.

محل شگفت نبود که در آستان ینجاه سالگی، دست از ماموریت رسمی بگیرد، معینا این تصمیم را نتوانست مدتی انجام بدهد اما وقتیکه وارد مرحله شصت و هشت سالگی گردید، دفعه تابه یو هنتون با رکابلی کلیفورنیا نامه ی نوشت و از ادامه بیشتر وظیفه اش عذرخواست.

سیس به مدرسه هنریشگی سری زد و در آن جا به شاگردان، اصول کمک های اولیه را می آموختند و از معاش آن احتیاج مبرم خود را رفع میکرد بعد دریتا ترها، نقش های کوچکی را به عهده میگرفت و ساعات فراغت خود را به مدل سازی صرف میکرد.

پوره هشتاد ساله بود که درها لیوود برای امور فلمگیری او را کشف کردند. و با نوزده سال تمام در فلم، در تلویزیون، در رادیو و در صحنه، سخت مصروف فعالیت بود.

با پیشرفت های که برای او دست میداد، ساعات فراغت و سرگرمی های از را مضاعف می ساخت به این ترتیب چند سال پیش، یک کورس دوازده ماهه هوا بازی را در مکتب هوا بازی گرفت و حالا گاه گاهی در هوا

اولین دی والت در ۹۶ سالگی به پرواز های امتحانی می پردازد.

بیروازمی آید به عنوان اینکه «راز هواپیمایی را فراموش نکرده باشد» و در پهلوی آن علاقمندی خاصی به اسپسواری دارد و با اسپس همیشه در جوار «سان فرانسیسکو» دیده می شود. دلچسپی و کنجکاوی که به کسب معلومات دارد، يك لحظه او را آرام نمیگذارد. ساعات دراز را در کتا بخانه اش که در باشگاهش در ها لیوود تهیه دیده، سیری میکند. انسان میتواند با نامه برده چه در اطراف ادبیات کلاسیک و با رومان های جنایی و با موضوعات آتومی به بحث و جدل بپردازد.

نه تنها فعالیت ذهنی بلکه فعالیت جسمی این «مادر کلان» غیر قابل باور است وی بصورت مرتب و انتظام ناپذیر، در ساعات تعلیم ششمین بازی حاضر می شود، و مهارتی که از خود نشان میدهد، اسباب تعجب و شگفت است. دانش میگذرد، در پهلوی آن این فرصت را نیز پیدا میکند که به دوستان و آشنا با نشان نامه بنویسد و تماس خود را با آنها برقرار نگهدارد و این نامه نویسی را نه تنها به انگلیسی بلکه به فرانسوی و اسپانیایی نیز انجام میدهد. مهارتش در لسته جرمنی و روسی و چینی آنقدر زیاد است که محل معلم خود را در زبان ها کرده میتواند. و تازه در حد آن برآمده که نقش يك مادر کلان عاقله و هوشیار را در پروگرام تلویزیونی ایفا نماید. خلاص اولین مادر کلان مصدر کارنامه شگفت انگیزی شده و آن اینکه افزایش عمر نتوانست او را از اجزای فعالیت های جسمی و ذهنی بازدارد.

اجتماع نخبه ن :

يك خبر از یلایموت حاکیست که تا چندی قبل دوازده بزرگ خانانده گراهام کجا نشسته بودند زیرا که پدر و مادرشان نتوانسته بودند مثل متاسی برای زمین عالی بزرگ سراغ بجویند. نصف اطفال گراهام

بیش مادران که چنین اطفال را تربیت میکنند، سر میبرند. درین اواخر گراهام توفیق یافت يك خانه ای که چلزارتاق خواب داشته باشد. بدست رسیده اما يك آرزوییش تا برآورده ماند و آن اینکه دسته جمعی برای گذشتن این ایام تفریحی بساحل بروند چونکه گراهام بنا بر جادو ای بیکار گردیده بود و نمیتوانست چنین هوس هایش را تأمین نماید، یکی از جراید معروف ازین جریان آگاهی یافت. فوراً بیماری او برخاست و زمینه يك روز تفریح و خوشگذرانی را در ساحل بحر برای آنها بساخت. خانواده گراهام ذریعه دو عدد تاکسی

کلان انتقال داده شدند و برای نخستین مرتبه دوازده طفل گراهام زیر نظارت والدین، مشغول تفریح و بازی گردیدند. عکاس هم سعی بسیار کشید تا توانست همه را به ترتیب نوبت در جاهای شان قرار بدهد و بعد چنین عکسی بردارد.

آرزوی نهایی:

در جریان دادن اخبار خبری چاپ شده که خیلی دلچسپ است. خوبست شما هم از آن آگاه شوید. جیرجی جرمن از هارن چارج، انگلستان، بعد از بیست سال ژورنالستی موفقیت آمیز، دهنماً تلهم و کاغذ را کنار گذاشت و به حیث عملی تنظیفاتی شهر، مشغول فعالیت گردید. یکتن از همکاران سابقه‌ی مطبوعاتی اش که میخواست با او مصاحبه کند، دید که جارو در دستش، در یکی از جادهای اساسی شهر، مشغول پات کردن سرک است. در مقابل نگاههای تعجب آور رفیق همکارش گفت: آیا میدانید چرا این وظیفه معقول و شایسته پیروی را برگزیدم؟

در طی تمام سالهای که سیر تاریخ جهان را در اخبار خود منعکس می ساختم، به کار و مشغولیت این طبقه از روفتگران رشک میبرد. برای من چنین می نمود که این طبقه مسعود ترین مردم این دیار بشمار میروند و همیشه این احساس مرا تحت فشار قرار میداد، در جای آنها قرار بگیرم این هوس بالخاصه وقتی قوت می گرفت که این ها ساعات تفریح بعد از وظیفه خود را که اتفاقاً در یک روز چندین مرتبه اتفاق می افتد، چگونه با روح آرام و بی دغدغه سیری می سازند، در حاشیه سرک های نشینند و در آرزو گونه قید و تشریفات چای مینوشند و ساندویچ خود را صرف میکنند. اکنون به آرزوی دل خود نایل آمدم.

من میتوانم به خوانندگان سابق خود فاش گردانم که هیچ شغل دیگر، نسبت به جاروگر سرک، معاصر و نوبت و ممد اعصاب نیست.

به این ترتیب جیرجی جرمن، جارورا بار دیگر بدست گرفت و به ادامه کارش پرداخت.

شناوران خرد سال:

میرمن لیزا بینگتون، که اصلاً در سویدن بدنیا آمده، در مکتب شناوری و غواصی خود واقع شهر «شیرمن او آکس» ایالت کالیفورنیا، مصهر کار نامه عجیب و شگفت انگیزی شده است. شاگردان وی کلان سال و بانیمه جوان نیستند، بلکه همه کودکان خرد سالی میباشند که بیش از دو و چهار سال ندارند. اطفال دو ساله بعد از طی یک دوره کورس سه ماهه، شناوران و غواصان ماهری بار آمده اند، در حالیکه، پیش ازین حتی حوض شناوری را هم بچشم سر ندیده اند. اطفال سه و چهار ساله به حیث هنر پیشگان لایقی باومی آیند و جهیدن از مشکل ترین دیف ها برای آنها بیک امر کاملاً طبیعی به نظر میرسد، پایه اساسی کار مرمین و بینگتون برین نکته استوار است که شاگردان خود را از همان بدو مرحله از ترسیدن آب فارغ میگردانند و با اینکه اصلاً به او موقع نمیدهد از آب اظهار وحشت نماید چنانچه روی همین اساس است که نخستین ساعات درس شاوروی از زیر آب آغاز میگردد بطوریکه کودک دو ساله مجبور میگردد با چشمان کشاده بعضی اشیاء را از بستر حوض شنا بیرون بکشد و از همین لحاظ می آموزد که فرق شدن و یاد زیر آب فرود رفتن کدام مفهوم اساسی ندارد. هم چنان مایه دلچسپی است که این شناوران خرد سال کمربند نجات و یا سایر وسایل کمکی بکار نمی برند.

اساسی ترین متود مکتب شناوری خردسالان این است که «از آب نترسید» و دیده می شود که میرمن

بینگتون چگونگی از معقول ترین متود کار گرفته است
اگرچنین ادعا حقیقت ندارد پس لطفاً خود بگو بید که
کدام کودک دوساله توانسته است از دیف بجهد و یاد روی آب
بهر استقامتی که خواسته باشد، به آب بازی بپردازد.

میرمن ایضا بینگتزون سویدنی به تربیه شناوران دوساله
ساله مصدر عمل شگفت انگیزی گردیده است. اطفال
دوساله بعد از گذشتانیدن کورس سه ماهه شناورین ماهری

می شوند نسخه اساسی و مجرب میرمن لیزا این است:

«از آب هراس نداشته باشید!»

ملکه و جاهت

زنان پیش خدمت سی و پنج خطه و ایمانی تمام جهان برای احراز ملکه زیبایی بین المللی سیتواردس در
فلوریدا مسابقه برداختند. در پایان مسابقه اعلام شد که لقب
ملکه زیبایی سیتواردس په هارایل مربوط شرکت هو اییمایی
سویدن اصابت کرد. هارایل، در پو لیند در سال ۱۹۳۶ چشم
بدنیا کشود و او لدینش او را از بیم اینکه مبادا بقتل نرسد،
در محل تامون، پنهان کردند.

این دختر در پهلوی احراز لقب ملکه زیبایی، بیست هزار

دالار امریکائی، نیز جایزه دار بود. وقتی از او پرسیده شد که باین بول چه خواهد کرد و آیا از وظیفه اش استغفی
خواهد داد؟ خندید و گفت: من هم چنین به کار خود ادامه خواهم داد.

اعجاز عشق

نخستین برخورد من با او چنان شگفت و شگفت بار آورد که میتوان آنرا «دیدار سر نوشت» نامید.
رینا لدر گبی، از طرف یکن از دوستانش دعوت شد تا با از در یکی از مجالس رقص شرکت ورزد.
رینا لدی پاسخ داد که من این دعوت را بکمال میل می پذیرم، اما من که همبازی ای ندارم
رفیقش گفت: چندان مهم نیست، به دوست خود میگویم که یکن از رفیقه های خود را بیاورد
و وقتی که در مجلس رقص حاضر شد، دختری را که به او معرفی کردند، زیبا و دوست داشتنی دارای
چشمان قهوه ای بود. نام خود را بات نیوتن معرفی کرد.

وقتی که رینا لداو را دید در همان نگاه اول، به مفهوم (عشق دز نگاه نخستین) پی برد. با او بر قسیمدن
پرداخت، اما تمام سعی و کوشش او که بات نیوتن، را به اظهار یک کلمه و ابعاد، نه ناکامی انجام مید و

پاسخ او راقط با لبخند آرام میداد. تازه وقتی که او را به جای اصلیش برگرداند، زینالد متوجه شد که دختره یه صوفه اساساً گنگ ولال است و دوستش هم به وی توضیح داد که از موقع تولد چنین لال یا بدنیا گذاشته. اطبا سعی فراوانی بعمل آوردند، که دیوار سکوت رافرو بریزند، اما همه کوشش ها به ناکامی منتهی شد.

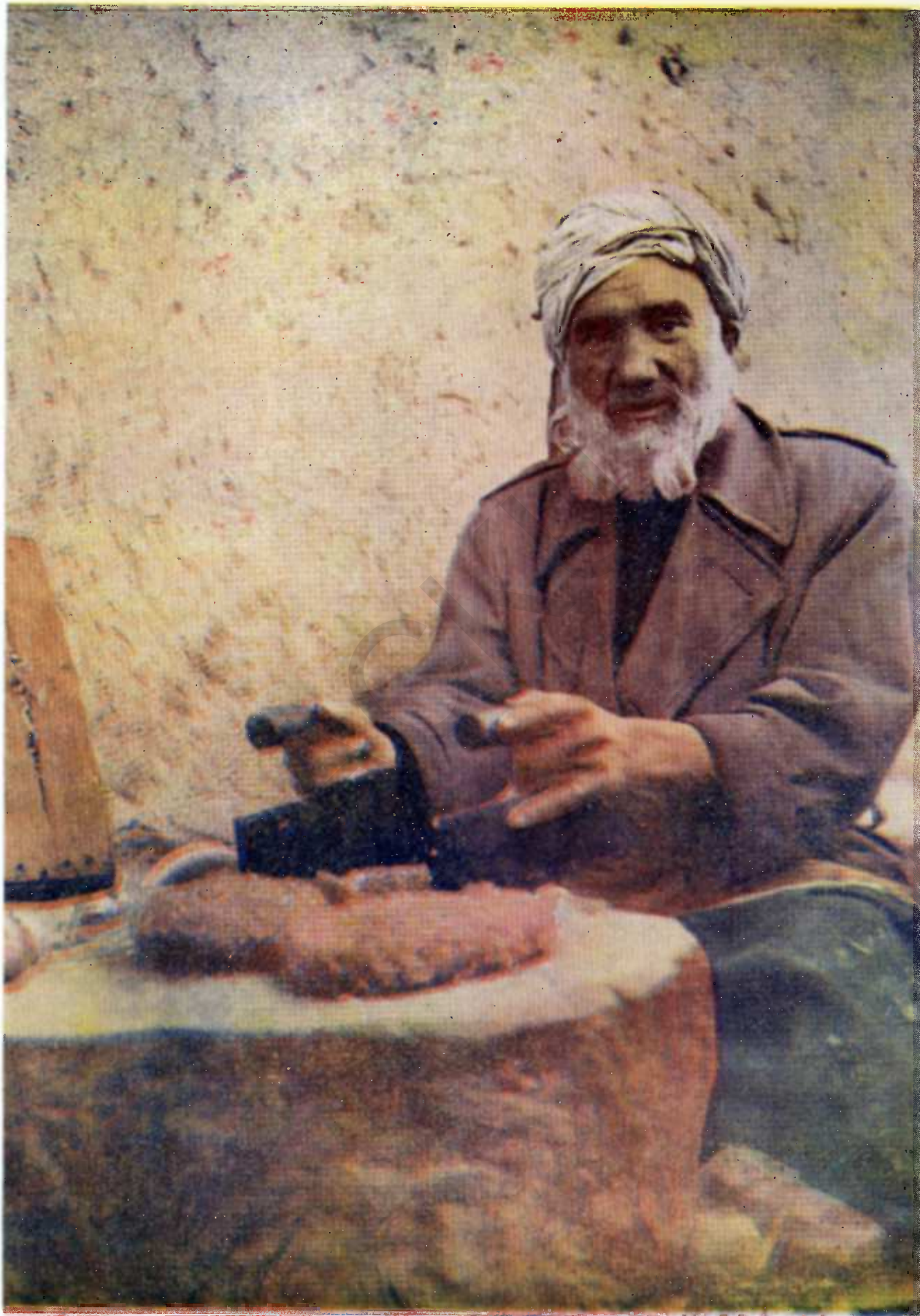
اما عشق برای ادای مفهوم خویش، محتاج زبان دانی نیست. زینالد روی پارچه‌ی کاغذی نوشت: آیا او را دوباره غمی اهددید؟ و پات نیوتن هم باشاره سر تایید کرد و چند روز بعد با یک دگر ملاقات کردند. ربتا له بعدتر گفت: آسان نیست که با چنین موجودی ساختن من چاره‌ای ندارم. اینک همیشه با او بخندم تا اینکه عضلات چهره‌ام رادرد بگیرد.

باز هم هر دو در قصیدند و مشتک‌ها به سنیما و مجادل تفریح رفتند، در هر برخورد ربتا له یک کوشش او را حرف زدن بیاموزده پات سعی می‌ورزید که حرف زدن را از حرکت دهان او فرابگیرد. دو سال تمام علیه سکوت و خاموشی او جنگید. آهسته آهسته سخن به‌رحله ای رسید که ابان اومی توانست صداهای و جملات را شکل ببندد.

بالاخره روزی فرا رسید که به فیروزی خود امیدوار شد و ابتدا از پات پرسید که آیا می‌خواهی زن من شوی؟ و پات آهسته و با چشمان شعله‌ور پاسخ داد: آری عزیزم! دو هفته تمام زینالد متوجه این امر شد که به پات سوگند روز نکاح را بیا می‌وزد و جملاتی را که سر نوشت زندگی طرفین را روشن می‌سازد، یاد بگیرد. چندی قبل هر دو وارد کلیسای سنت پاول واقع شهر رومفورد شدند. آهسته اما روشن و قاطع، پات مطالبی از خود بر روز داد که او را به صفت همسر زینالد در می‌آورد.

اینک می‌بینید که عشق گاهی مصدر اعمالی می‌گردد که طبیب از اجرای آن پوزش می‌خواهد.

115 F. 100 of 100

یادداشتها

اداره سالنامه افغانستان کوشیده است، علاوه بر وقایع چهل ساله کشور، اجراآت و سایر موضوعات سیاسی و سایر مطالب دلچسپ، برخی احصاییهها و یادداشتها را جمع آوری نماید. چون این یادداشتها عموماً مستند بوده مربوط به جهان است، بناً نشر آنرا برای علاقمندان و مطالعان گرامی سالنامه خالی از فایده ندانسته در اینجا قسمتی از آنرا نشر مینماییم:

بزرگترین شهرهای دنیا

شهر - مملکت	موس
لندن، انگلستان	۸۳۴۶۱۳۷
نیویارک، نیویارک، اتازونی	۷۸۹۱۹۵۷
توکیو، جاپان	۶۲۶۶۴۹۹
شانگهای، چین	۶۲۰۴۴۱۷
ماسکو، اتحاد شوروی	۴۳۸۹۰۰۰
شیکاگو، ایلینوی، امریکا	۳۶۲۰۰۰۰
بوینا سائرس، آرژانتائن	۳۵۵۵۰۰۰
برلین، جرمنی	۳۳۰۰۰۰۰
پاریس، فرانسه	۲۸۵۰۱۸۹
بمبئی، هند	۲۸۳۹۲۷۰
لیننگراد، اتحاد شوروی	۲۸۱۴۰۰۰
پکنگ، چین	۴۷۶۸۱۴۹
ریو دی جینیرو، برازیل	۲۷۲۵۲۷۴
تاینسین، چین	۲۶۹۳۱۳۱
کلکته، هند	۲۵۴۸۶۷۷
اوساکا، جاپان	۲۴۵۷۳۲۱
سؤایالو، برازیل	۲۵۰۰۰۰۰
قاهره، مصر	۲۳۶۷۹۰۰
شهر مکسیکو، مکسیکو	۲۳۳۴۷۹۵
لاس آنجلس، کالیفورنیا، امریکا	۲۱۰۴۶۶۳

السنه دنیا

(السنه ایکه توسط ۰۰۰/۰۰۰/۰۰۰ یا اضافه مردم حرفزده میشو د)

لسان	تعداد محاورین
هندي امریکایی	۱۵۰۰۰۰۰۰
آما هاریک (حبشستان)	۵۰۰۰۰۰۰
آنامیز (هند چین)	۲۰۰۰۰۰۰۰
عربی	۶۵۰۰۰۰۰۰
بانگو (افریقای جنوبی)	۴۵۰۰۰۰۰۰
بنگالی (هند، پاکستان)	۷۰۰۰۰۰۰۰
باریک (افریقای شمالی)	۶۰۰۰۰۰۰۰
بهاری (هند)	۳۷۰۰۰۰۰۰
بیسایان (فلپائن)	۹۰۰۰۰۰۰۰
بولغاری	۷۰۰۰۰۰۰۰
بر مایی	۱۳۰۰۰۰۰۰
کاتالان (هسپانیه)	۶۰۰۰۰۰۰۰
چینایی	۴۷۵۰۰۰۰۰۰
کوشیتیک (حبشستان)	۷۰۰۰۰۰۰۰
چکو سلواکی	۸۰۰۰۰۰۰۰
درلوا دی (هند)	۹۵۰۰۰۰۰۰
هالیندی	۵۰۰۰۰۰۰۰
انگلیسی	۲۶۵۰۰۰۰۰۰
فینو-آگریک	۲۱۰۰۰۰۰۰۰
فلیمش (بلجیم)	۵۰۰۰۰۰۰۰
فرانسوی	۶۵۰۰۰۰۰۰۰
جرمنی	۹۰۰۰۰۰۰۰۰
یونانی	۸۰۰۰۰۰۰۰۰
گجراتی (هند، پاکستان)	۹۰۰۰۰۰۰۰۰
هاسا (افریقای مرکزی)	۱۵۰۰۰۰۰۰۰
هندي (هند، پاکستان)	
هندک (آسامی، بنگالی، بهاری، گجراتی، هندي، لاهندا)	
ماراتی، آریا پنجابی، راجاستانی، سندي، سنهای)	۴۱۵۰۰۰۰۰۰
اندونزیایی	۱۰۵۰۰۰۰۰۰

۲۴۰۰۰۰۰۰	بلوچی، کردی، فارسی، پشتو
۴۰۰۰۰۰۰۰	ایتالوی
۴۱۰۰۰۰۰۰	جاوایی
۱۴۰۰۰۰۰۰	کاناریز (هند)
۳۰۰۰۰۰۰۰	کورپائی
۹۰۰۰۰۰۰۰	جاپانی
۱۳۰۰۰۰۰۰	لاهندا (هند، پاکستان)
۶۵۰۰۰۰۰۰	مدراسی (اندونزی)
۱۴۰۰۰۰۰۰	میلی (اندونزی)
۱۴۰۰۰۰۰۰	میلی یا لام (هند)
۲۷۰۰۰۰۰۰	ماراتی (هند)
۵۰۰۰۰۰۰۰	موندای (هند)
۱۳۰۰۰۰۰۰	آرییا (هند)
۱۲۰۰۰۰۰۰	فارسی
۳۰۰۰۰۰۰۰	یولندی
۶۳۰۰۰۰۰۰	پورتگالی
۲۲۰۰۰۰۰۰	پنجابی (هند، پاکستان)
۸۰۰۰۰۰۰۰	پشتو (افغانستان، پاکستان)
۱۷۰۰۰۰۰۰	راجستانی (هند، پاکستان)
۱۶۰۰۰۰۰۰	رومانیای
۲۰۰۰۰۰۰۰۰	روسی
۱۵۰۰۰۰۰۰۰	ساربو-کروشین
۱۶۰۰۰۰۰۰۰	سیامی
۵۵۰۰۰۰۰۰۰	سن هالیز (سیلون)
۱۵۰۰۰۰۰۰۰	هسپانوی
۷۵۰۰۰۰۰۰۰	سودانی (افریقای وسیعی)
۱۳۰۰۰۰۰۰۰	سوندانی (اندونزی)
۸۰۰۰۰۰۰۰۰	سواهیلی (افریقای شرقی)
۷۰۰۰۰۰۰۰۰	سویدنی
۵۰۰۰۰۰۰۰۰	نا کالاک (فلپائن)
۲۷۰۰۰۰۰۰۰	تامیل (هند)
۳۳۰۰۰۰۰۰۰	تیلو جو (هند)
۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰	تیتو - بارمان
۴۵۰۰۰۰۰۰۰۰	سرکیک (خازاقی، تارتاری ترکی، ازبکی)
۲۰۰۰۰۰۰۰۰۰	ترکی
۶۰۰۰۰۰۰۰۰۰	ازبکی (افغانستان - روسیه)
۵۰۰۰۰۰۰۰۰۰	یهودی

نفوس، مساحات اراضی				ناحیه
کشف نفوس (مربع میل) ٤٦	فیصدی تمام اراضی ١٠٠	مساحه تخمینہ (مربع میل) ٥٨٣٣٣٠٠٠	نفوس تخمینہ (١٣٣٥) ٢٦٨٤٦٦٠٠٠٠	
				دنیا
				آسیا (بدون روسیہ)
				آسیائی و بالاندونیز یا و فلپائن
١٣٩١	١٨١	١٠٥٩٩٠٠٠	١٤٧٤٦٣٨٠٠٠	افریقا
١٨٧	٢٠	١١٦٨٤٠٠٠	٢١٧٩٠٩٠٠٠	امریکای شمالی
٢٥٧	١٦	٩٣٥٥٠٠٠	٢٤٠٨٢٦٠٠٠	امریکای جنوبی
١٨٣	١١٨	٦٨٨٩٠٠٠	١٢٦٣٥٧٠٠٠	آزاتیلدا مسکن گزین ندارد
...	١٠٣	٦٠٠٠٠٠٠		ارو یا (با آیسلند) (بدون روسیہ ارو پائی)
٢١٥١	٣٣	١٩٠٣٠٠٠	٤٠٩٢٩٥٠٠٠	آسٹریلیا
٣	٥١	٢٩٧٤٠٠٠	٨٩٨٧٠٠٠	اوشینیا (بانیوزیلند)
١٩٥	٦	٣٣٠٠٠٠	٦٤٤٨٠٠٠	و کالونی های انگلستان، فرانسه و امریکا، وغیره)
٢٣٣	١٤٨	٨٥٩٩٠٠٠	٢٠٠٢٠٠٠	روسیہ

سیاحت ها و کشفیات

(افریقا)

تاریخ	سیاحت و کشف	واقعه	مملکت و یا محل
٥٢٠ ق م	هلنومادرینا نورد کارتجی	دیدہ شد	سیارا لون
١٤٨٤ م	کاؤ، کشتی ران پورتگالی	کشف دهانه تون	دریای کانگو
١٤٨٨ م	بارتلومیو دایز، کشتی ران پورتگالی	دور ادوران رانده شد	ساحل امید نیک
١٧٩٥ م	مانگو پارک، سیاحت سکاٹیلندی	سیاحت شد	دریای گامبیا
١٨٢٢-١٨٢٣	دنهایم و کلا پرتون، سیاحتین انگلیسی	عبور شد	صحرای اعظم
١٨٥١ م	اونگستون، سیاحت سکاٹولندی	کشف شد	دریای زمبازی
١٨٥٢ - ١٨٥٥ م	بارت، سیاحت جرمنی	سیاحت شد	سودان
١٨٥٨ م	پرتون و سپیک سیاحتین انگلیسی	کشف شد	آبشارهای وکتوریا
١٨٧٧ م	ستانتلی، سیاحت انگلیسی	کشتی رانی شد	دریای کانگو

(آسیا)

٣٢٧ ق م	اسکندر کبیر	دیدہ شد	پنجاب
١٢٧٢ م	مارکوپولو، مسافر ایتالیوی	دیدہ شد	چین

۱۳۲۵ م	آدوریک ، روحانی ایتالوی	دید ه شد	تبت
۱۴۴۰ م	کونتی ،	سیاحت شد	چین جنوبی
۱۴۹۸ م	واسکودا گاما ، کشتی ران پورتگالی	از راه ساحل دیده شد	هند وستان
۱۵۴۹ م	سینت فرانسیس زاویار	دید ه شد	جاپان
۱۸۶۳ م	نیبور ، سیاح جرمن	سیاحت شد	هرستان
۱۸۶۸ م	رختومن ، سیاینس دان جرمن	سیاحت شد	چین
۱۸۷۰-۷۳	رفالسلی ، سیاح روسی	سیاحت شد	مانگو لیا
۱۸۹۰-۱۹۰۸	هیدن ، سیاینس دان سوئدنی	سیاحت شد	آسیای مرکزی

(اروپا)

۳۲۵ ق م	پاتیس ، ازمار سیل	دید ه شد	جزائر شتلیند
۸۷۰ م	اوتار ، سیاح نارویجی	دردورادور آن	ساحل شمال
۸۹۰-۹۰۰ م	یکی از اشراف نارویجی	بعیث کالونی در آورده شد	آیسلیند

(امریکای شمالی)

۹۸۵ م	کشتی ران نارویجی « سرخ »	ایریک در آورده شد	گرینلیند
۱۰۰۰	لیف ایریکس ، سیاح	کشف شد	لابرادور ، نواسکا شیا (؟)
۱۴۹۲	دریانورد اتالوی	کشف شد کرسلف کولمبس ،	غرب الهند
۱۵۱۳	سیاح هسپانوی	کشف شد	بحرا لکاهل

(امریکای جنوبی)

۱۴۹۸	کولمبس ، دریانورد ایتالوی	دید ه شد	براعظم
۱۵۸۸	آریلانا ، سیاح هسپانوی	سیاحت شد	دریای آمیزن

(اوشینیا)

۱۵۲۶	مینزس ، سیاح پورتگالی	دید ه شد	گینای جدید
۱۶۰۶	جانسز ، سیاح هلندی	دید ه شد	آستریلیا
۱۸۲۸	ستارت ، سیاح انگلیسی	سیاحت شد	آستریلیا

(قطبین و غیره)

۱۵۱۹ - ۲۲	ما جیلان ، دورادوردنیا	کشتی رانی شد	سیاحت بحر
۱۹۰۹	پیری ، سیاح امریکایی	کشف شد	قطب شمالی
۱۹۱۱	آمندسن ، سیاح نارویجی	کشف شد	قطب جنوبی

جزائر بزرگ دنیا

۸۳۹	۸۷۲	موقعیت	ساحه (مربع میل)	جزیره
۸۳۹	۸۷۲	اتلانتيك شمالی		گرینلیند ، (متعلق به هلیند)
شمالی جدید (زیرا داره هلیند ، حصه شمالی آن) ، تحز حمايه ملل متحد و اداره حکومت				
۳۱۲	۳۲۹	بحرالکاهل جنوب غربی		آستریلیا
۲۹	۰۰۱۲	جنوب بحیره چین		بارنیو (جما هیر متحد ه اندونیزیا کالونی انگلیسی)

٢٢٧ ٧٣٧	نزدیک ساحل جنوب شرق افریقا	مد غا سکر (فرانسوی)
٢٠١٦٠٠	نزدیک قطب شما لی	با فین (کانادایی)
١٦٣ ١٤٥	شمال شرق بحر هند	سوما ترا (اندونیزیا)
٩١٢٧٨	بحیره جاپان	ها نشو (جاپانی)
٨٨ ١٤٠	نزدیک ساحل شمال غرب یوروپ	برطانیه کیبر (انگلیسی)
٨٠٤٥٠	نزدیک قطب شما لی	وکتوریا (کانادایی)
٧٥ ٠٩٣	نزدیک قطب شما لی	ایلمیر (کانادایی)
٦٩ ٢٥٥	جنوب غرب، بحر الکا هل	سیلیبیز (اندونیزیا)
٥٨ ٠٩٣	جنوب، بحر الکا هل	جزیره جنوب، نیوزیلیند
٤٨ ٥٠٨	شمال شرق، بحر هند	جاوا (اندونیزیا)
٤٤ ٦٨١	جنوب بحر الکا هل	جزیره شمال، نیوزیلیند
٤٢٧٣٤	اتلانتیک شما لی	نیو فونڈ لیند (کانادایی)
٤٢ ٣٥٠	بحیر کیرابیان	کیوبا (جمهوریت)
٤٠ ر ٨١٤	جزائر فلپائن	لوزان (فلپائن)
٣٩٦٨٨	اتلانتیک شمالی	آیسلیند (جمهوریت)
٣٦٥٣٧	جزائر فلپائن	میندانیوا
٣٤٠٨٤	بحیره جاپان	ماکیڈیو (جاپان)
٣١٨٤٠	غرب، انگلستان	آیرلیند (حصه جنوبی آن جمهوریت آئرلیند و حصه شمالی آن آئرلیند و انگلستان)
٣٠٠٧٥	بحیره کر بین	هسپانولیا (حصه شرق جمهوریت دمینیکن، حصه غربی جمهوریت هیتی)
٢٦٢١٥	د جنوب آسترلیا	تاسمانیا (آسترلیا)
٢٥٩٩٢	نزدیک قطب شمال	بانکز (کانادا)
٢٥٣٣٢	بحر هند	سیلون (جمهوریت)
٢٤٩٥٦٠	شمال جاپان	ساخالین (روسی)
٢٠٩٤٨٤	نزدیک قطب شمال	دیقان (کانادایی)
١٨٥٣٠	حصه جنوبی امریکای جنوبی	تیرادیل فیوگو (حصه شرقی آن متعلق به ارجنٹائن، و حصه غربی آن متعلق به چلی)
١٦١٦٤	نزدیک قطب شمالی	میلفل (کانادایی)
١٦١١٤	خلیج هند سن	سوت هایمپتن (کانادایی)

دریا های معروف دنیا

طول تخمینی (میل)	مصوب	منبع	دریا
۴۱۶۰	بحیره مدیترانه	جهیل و کتوریا	نیل
۳۹۰۰	بحر ااتلانتیک	جهیل های یخچالی یایرو	آمیزن
۳۸۹۱	خلیج مکسیکو	صخره سرخ، مانتانا	مسوری مسی سی
۳۲۰۰	خلیج آب	کوه های آلتای	آب
۲۹۰۰	آبنای تارتاری	شلیکاو آرگان	آمور
۲۹۰۰	بحر ااتلانتیک	بین غدیر نیا ساو تانگانیکا	کانگو
۲۸۰۰	بحر قطب شمالی	کوه های بیسکال، روسیه	لینا
۲۸۰۰	بحیره قطب شمال	کوه های تاناروی، منگولیا غربی	پینسی
۲۷۰۰	خلیج چلی	حصه شرقی کوه های کونلون، چین غربی	هاونگهو
۲۶۰۰	خلیج گوینی	نزدیک سرحد سیرالیون	نایجر
۲۵۱۴	بحیره بیوفارت	حصه بالای دریای فنلان، کرلمبیا برتانوی	میکنزی
۲۵۰۰	بحیره چین جنوبی	سطوح مرتفع تبت	میکانگ
۲۴۷۵	دریای مسی سی	صخره سرخ	مسوری
۲۴۷۰	خلیج مکسیکو	جهیل ایتناسکا، مینیسوتا	مسی سی
۲۴۵۰	بحر ااتلانتیک	دریای گراند، برا	پارانانا
۲۳۱۰	بحر هند	آلپ های آستریایی	مری
۲۳۰۰	دریای آب	کوه های آلتای، اتحاد شوروی	آرتش
۲۳۰۰	بحیره کسپین	سطح مرتفع والدا، اتحاد شوروی	والگا
۲۰۰۰	دریای آمیزن	دریا های گالیوروما مور، نزدیک سرحد بولوویا و برازیل	مادیرا
۱۹۰۰	خلیج سنت لانس	دریای سینت لوئیس، فیسوتا، امریکا	سینت لارنس
۱۸۵۰	دریای آمیزن	جنوب غرب آمیزن، برازیل	پوروس
۱۸۰۰	خلیج مکسیکو	کوه های سان جوآن، کالورادو، امریکا	ریو گراند
۱۸۰۰	بحر ااتلانتیک	جنوب غرب میناس جیراس، برازیل	ساؤ فرانسیسکو
۱۸۰۰	بحیره پیرینگ	بندر لوئیس ویلی قریه یوکان	یوکان
۱۷۵۰	خلیج مارتان بان	حصه های جنوب کوه های کونلون، تبت	سالوین
۱۷۲۵	بحیره سیاه	جنگل سیاه جرمنی	دانوب
۱۷۰۰	خلیج فارس	کوه های دوملوداغ، ترکیه	ایوفرات
۱۷۰۰	بحیره عرب	همالیه	سند
۱۷۰۰	بحر ااتلانتیک	سیارایارما، نزدیک سرحد ویزویلا و برازیل	آرنسکو
۱۷۰۰	دریای پارا	نزدیک پیرونایلس، جنوب شرق برازیل	توگماتیبز
۱۶۸۰	دریای کاندا	همالیه	براهما پوترا

۱۶۶۵۰	بحيره چين	سطح مرتفع يونان، جنوب غرب چين	سي كيانگ
۱۶۶۰۰	خليج هډسن	حصه بالايي دريا بوحصه غرب البرتا، كانادا	نيلسن
۱۶۶۰۰	بحر هند	حصه شمالي روديشيا، افريقا	زامبزي
۱۶۵۴۰	خليج بنگال	هماليه	گانگه
۱۶۵۰۰	جھيل اورال	سلسله کوه نکولاس، کوههاي پامير اتحاد شوروي	آمور دريا
۱۶۵۰۰	درياي پرانا	ماتوگرانسوه، برازيل	پراگوي
۱۶۵۰۰	درياي آميزن	انديس، کولمبيا	پاپورا
۱۶۴۵۰	درياي مسيسي	کالورادوي وسطي، امريکا	آرکنزاس
۱۶۴۴۰	خليج کاليفورنيا	پارک وسطي، کالورادوي شمالي	کالورادو
۱۶۴۰۰	بحيره سپاه	تيههاي والدي، اتحاد شوروي	دنيپر
۱۶۴۰۰	درياي آميزن	بين درياهاي آرينو کو و آميزن	نيگرو
۱۶۴۰۰	بحيره کسپين	حصه جنوبي کوههاي اورال	اورال
۱۶۳۰۶	درياي مسيسي	سطح مرتفع در قريه پاتر، پنسلونيا	آوهايو-اليگاني
۱۶۳۰۰	بحر اتلانتیک	باستو ليند، افريقا	آرينج
۱۶۲۵۰	خليج بنگال	بين درياهاي نماي و ميل، برماي شمالي	ايرواداي
۱۶۲۱۴	بحر الکاهل	جھيل کولمبيا، کولمبياي برتانوي	کولمبيا
۱۶۲۰۵	جھيل ويننيک	البرتا، غربي، کانادا	ساسکاچوان
۱۶۱۶۰	درياي مري	حصه مرکزي بلنديهاي شرقي، آستريليا	دارلنگ
۱۶۱۵۰	درياي ايوفرات	کوهها تاروس، ترکيه	تيگرس
۱۶۱۳۰	درياي آمو	مخزن سونگاري، مانچوريا چين	سونگاري
۱۶۱۰۰	بحيره آروف	جھيل ايوان، اتحاد شوروي	دان

جھيل هاي معروف دنيا

نام جھيل و موقعيت آن	ساحه (مربع ميل)	(طول ميل)	عمق تخميني (فت)	ارتفاع از سطح بحر (فت)
کسپين، روسيه-ايران	۱۶۹،۳۰۰	۷۹۵	۳،۶۱۲	۸۶
سويپرير، امريکا کانادا	۳۱،۸۲۰	۳۸۳	۱۰۲۳	۶۲۲
وکتور يا، افريقا	۲۶،۸۲۸	۲۵۰	۲۷۰	۳۷،۱۷
اورال، اتحاد شوروي	۲۶،۲۳۳	۲۸۰	۲۲۲	۱۱۵
هوران، امريکا-کانادا	۲۳،۰۱۰	۲۰۶	۷۵۰	۵۱۸
مشيگان، امريکا	۲۲،۴۰۰	۳۲۱	۹۲۳	۵۱۸
بي کال، اتحاد شوروي	۱۳،۳۰۰	۳۸۵	۵،۴۱۳	۱،۵۱۵
تاندا نهکا، افريقا	۱۲،۷۰۰	۴۲۰	۵،۷۸۰	۲،۵۳۴
خرسي بزرگ، کانادا	۱۲،۰۰۰	۱۹۵	۲۷۰	۳۹۱
غلام بزرگ	۱۱،۱۷۰	۳۲۵		۴۹۵

۱،۶۵۰	۲،۵۸۰	۳۵۰	۱۱،۰۰۰	ناما سا افریقای جنوبی
۵۷۲	۲۱۰	۲۴۱	۹،۹۴۰	ایبری، امریکا - کانادا
۷۱۲	۷۰	۲۶۰	۹،۳۹۸	وینی پگ، کانادا
۲۴۹	۷۷۸	۱۹۳	۷،۵۴۰	آنتریو، امریکا - کانادا
۹۰۰	۳۶	۴۳۰	۷،۱۱۵	بالهانش، اتحاد شوروی
۵۵۰	۷۳۰	۱۲۵	۷،۰۰۰	لاموگا، اتحاد شوروی
۱،۱۲۵	۴۰۸	۱۴۵	۳،۷۶۴	آینگا، اتحاد شوروی
۱،۲۵۰		۱۸۵	۳،۴۷۵	روداگف، افریقای شرقی
۱۲،۵۰۷	۸۹۲	۱۲۵	۳،۲۰۰	تی تی کا کا، بلو-پیرو
۱۳۵	۲۰۰	۱۱۰	۳،۰۸۹	نیکاراگوا، نیکاراگوا
۶۹۹		۱۹۵	۳،۰۵۵	آنا باسکا، کانادا
۱،۱۵۰		۱۵۵	۲،۴۴۴	رین دیر، کانادا
۵۴۰۰	۲۳۰۰	۱۱۵	۲،۲۳۰	آیزک کول، اتحاد شوروی
۱۰،۰۰۰		۶۶	۲،۲۰۰	کو کیو نار، چین
۱۴۴	۲۹۲	۸۷	۲،۹۴۳	واونر، سوئین
۸۳۱	۳۸	۱۲۲	۲،۰۸۶	وینگاسس، کانادا
۳،۷۰۰	۱۵	۶۰	۱،۹۰۰	بانلیویلو، افریقا
۸۵۲		۷۰	۱،۸۷۰	ینی گان، کانادا

جھیل های عمده دنیا

ارتفاع از سطح بحر (فوت)	عمق تخمینی (فوت)	طول (میل)	مساحه	نام و موقعیت جھیل
۸۱۳	۱۲	۱۲۰	۱،۸۷۰	مانیتو با، کانادا
۴،۱۸۴	۵۰	۹۰-۸۰	۱،۷۵۰	آرھیا، ایران
۲،۰۳۷	۵۰	۱۰۰	۱،۶۴۰	آلبرت، یوگاندا، افریقا
۵۰۰	۱۵-۲۵	۶۵	۱،۶۰۰	روباونت، کانادا
۴،۲۱۸	۲۵-۱۵	۷۵	۱،۵۰۰	نمک بزرگ، امریکا
۵،۸۶۴		۸۰	۱،۴۵۳	وان، ترکیه

کانال های معروف چهاررانی دنیا

مساحت (فوت)	عرض (میل)	طول (میل)	سال افتتاح	موقعیت	اسم
۱۶۲	۵۳	۸۰	۱۹۳۹	بلجیم	آبرت
۴۱	۱۶۴	۴۵	۱۹۵۲	هالیند	آمستاردم - سلاوین
۳۴	۲۰۰	۴۰	۱۹۱۶	امریکا	بیمانت - پورت آرتر
۲۷	۲۵۰	۱۹	۱۹۲۷	امریکا	چیز بیه و دلاویر
۳۴	۳۰۰	۴۳	۱۹۱۴	امریکا	هوستن

۳۶	۱۴۴	۶۱۳	۱۸۹۵	جرمني	کيل
۴۱	۱۱۰	۵۰	۱۹۱۴	کاناتال امريکا	يداناما
۱۶۸	۶۰	۱۲	۱۸۹۵	کانادا	سالت سينت مری
۲۵	۸۰	۱،۶	۱۹۱۵	امريکا	سالت سينت مری
۳۴	۱۹۷	۱۰۰،۶	۱۸۶۹	مصر	سویز
۲۵	۸۰	۲۷،۶	۱۹۳۱	کانادا	ويلاند

صحراهای معروف دنیا

صحرا	موقعیت	مساحه تخمینی	ارتفاع تخمینی (فت)
آتاگاما	در شمال چلی	درازی ۴۰۰۰ میل	۷۰۰۰ الی ۱۳۰۰۰
آستریای بزرگ	در غرب آسترلیا	نیم مساحه تمام براعظم	۶۰۰ الی ۱۰۰۰
تاری	ایبوتانا، هند	۱۴،۰۰۰ مربع میل	۵۰۰
تاکالا ماکن	جنوب وسطی سینکیانگ	درازی ۷۰۰۰ میل	۴،۵۰۰
جهیل بزرگ نمک	بین ناو ادادویوتا (اتازونی)	۴،۰۰۰ مربع میل	۲،۰۰۰
دشت کافر	جنوب شرق بحیره کسپین، ایران		۱،۰۰۰
دشت لوط	جنوب شرق کرمان، ایران		
صحرای شمال غرب آفریقا		۳،۵۰۰،۰۰۰ مربع میل از ۴۰۰۰ تحت بحر الی ۱۱،۰۰۰ بالای بحر	
صحرای رنگین	جنوب وسطی اتازونی	وسعت ۷۵۰ میل	۵،۰۰۰
هرستان بزرگ	اکثر حصص عربستان	درازی ۳۰۰۰ میل	۵،۰۰۰ الی ۳،۰۰۰
قراقم (ریکهای سیاه)	جنوب غرب ترکیه	۱۱۵،۰۰۰ مربع میل	
قزل قزم	ترکیه وسطی	۷۰،۰۰۰ مربع میل	۲،۰۰۰ الی ۱۶۰
کالاهاری	افریقای جنوبی	۱۲۰،۰۰۰ مربع میل	اضافه از ۳،۰۰۰
کالورادو	کالیفورنیای جنوبی	درازی ۲۰۰۰ میل	از چند فت الی ۲۵۰
گویی	اکثر حصص مانگولیا	۳۰۰،۰۰۰ مربع میل	۵،۰۰۰ الی ۳،۰۰۰
لیبان	شمال وسطی آفریقا	۵۰۰،۰۰۰ مربع میل	
موهاف	جنوب وسطی اتازونی	۱۵۰،۰۰۰ مربع میل از ۴۰۰۰ فت تحت بحر الی ۱۰،۰۰۰ در افیت	
نوبیان	شمال شرق آفریقا		۲،۵۰۰

آبشارهای معروف دنیا

آبشار	موقعیت	دربا	ارتفاع (فوت)
انجیل	ویز ویلا	معاون کارونی	۳ / ۳۰۰
کوکینام	ویز ویلا (گینای برتانوی)	کوکینا	۲ / ۰۶۰
سادر لیند	نیوزیلند (جزیره جنوبی)	آر تر	۱ / ۹۰۴
توجیلا	ناتال ، افریقای جنوبی	توجیلا	۱ / ۸۰۰
ریبان (یوسیمایت)	کالیفورنیا	کریک که با یوسیمایت متصل می گردد	۲ / ۶۱۲
یوسیمایت بالائی	کالیفورنیا	جوی یوسیمایت معاون مرسید	۲ / ۴۳۰
کافارنی	جنوب غرب فرانسه	کیف ده یو	۲ / ۳۸۵
مهاکا کاو	کولمبیای برتانوی	معاون یوهو	۱ / ۲۰۰
اشکسن بیوه (یوسیمایت)	کالیفورنیا	معاون مرسید	۱ / ۱۷۰
ستا باک	سوئزرلیند	ستا باک (وادی لایربرونن)	۹۸۰
ترومیل باک	سوئزرلیند	ترومیل باک	۹۵۰
کاسلاید وسطی	کالیفورنیا	جوی یوسیمایت	۹۱۰
مالتنامه	آریگان ، امریکا	معاون کولمبیا	۸۵۰
فتیسفاس	ناروی	مارکیدولا	۸۵۰
گتگ ادوار ۷	گینای برتانوی	کاران تبین	۸۴۰
کارسویا	هند	شارواتی	۸۳۰
کیتور	گینای برتانوی	پاتارو	۷۴۱
کالامبو	تانگانیکا - رودشای شمالی	.....	۷۰۰
فیری (پارک مونت ریز)	ایالت واشنگتن ، امریکا	جوی سستیونز	۷۰۰
مارادالفاس	ناروی	جویکه به جهیل ایجکس دالفاند ختم میشود	۶۵۰
سکا یکجینماس	ناروی	دروادی سکا یکجینماس	۶۵۰
تیرنی	ایتالیا	ویلیتو ، معاون نیرا	۶۵۰
میلاسونین	باسا تولینده ، افریقا	مالیسونین	۶۳۰
بریدی ویل	کالیفورنیا	جوی بریدل ویل	۶۲۰
فیوادا	کالیفورنیا	مرسید	۵۹۴
ورنکفاس	ناروی	جوریا	۵۳۵
سکیجید الفاس	ناروی	تیبسا	۵۲۵
مارینا	گینای برتانوی	معاون کوری برانگ که خود آن معاون پاتارواست	۵۰۰
تیکیندا ما	کولمبیا	بوگوتا	۴۵۰
کسک جارجز	کپ پراونس ، افریقای جنوبی	آریشج	۴۵۰

ارتفاع (فت)	دريا	موقعيت	آبشار
۴۰۰	۰۰۰۰	هروول کا سکيهز برازيل	هروول کا سکيهز
۳۷۰	جوى ايلو لو تو، معاون مرسيد	کالیفورنيا	ايلو لو تو
۳۵۰	جوى کرانايٹ	ايالت واشنگتن، امريکا	کرانايٹ (پارک مونتر ايشار)
۳۵۰	۰۰۰۰	نيکو، جاپان	سيلنر آفسن
۳۴۳	زامبزي	وډيشياى جنوبي	وکتوربا
۳۲۰	جوى وان ترمپ	ايالت واشنگتن، امريکا	کاميت (پارک مونتر ايشار)
۳۴۰	جوى يو سيمائٹ	کالیفورنيا	يوسيمائٹ سفلى
۳۱۷	مرسيد	کالیفورنيا	ورنال (يوسيمائٹ)
۳۱۵	ناھانى جنوبي، معاون مکينزي	شمال غرب، کانادا	ورجينيا
۳۰۸	يلوستون	وايومنگ، امريکا	يلوستون سفلى
۳۰۲	هيملتن	لابردور، کانادا	گراند
۳۰۰	پرادايز	ايالت واشنگتن، امريکا	ملونسکن (پارک مونتر ايشار)
۲۶۶	۰۰۰۰	امريکا	هفت آبشار کالورادو، امريکا
۲۵۱	تالولا	جارجيا، امريکا	تالولا
۱۹۵	سنيک	آيداهو	شوشان
۱۶۸	پرادايز	ايالت واشنگتن، امريکا	نارانا (پارک مونتر ايشار)
۱۶۷	نياگرا	نيويارک، آنتيربو	نياگرا
۱۳۲	جوى تاورسان بلوستون	وايومنگ، امريکا	تاورد (يلوستون)

کتابخانه های معروف دنیا

نسخه های ظلي	کتاب چاپي	مملکت	کتابخانه
۶۰ ۰۰۰	۶۰۰۰ ۰۰۰	انگلستان	ار ويا : موزيم بر تانيه
۱۵۵ ۰۰۰	۶۰۰۰ ۰۰۰	فرانسه	کتابخانه ملي
۰۰۰ ۰۰۰	۴ ۰۰۰ ۰۰۰	ايتاليا	کتابخانه مرکزي ملي
۰۰۰ ۰۰۰	۲ ۰۰۰ ۰۰۰	برلين آلمان	کتابخانه وطن
۰۰۰ ۰۰۰	۱ ۰۰۰ ۰۰۰	آستريا	کتابخانه ملي
۰۰۰ ۰۰۰	۴۱ ۰۰ ۰۰۰	جاپان	آسيا : کتابخانه شوراي ملي
۰۰۰ ۰۰۰	۱ ۸۲۰ ۰۰۰		کتابخانه بوھنتون کايانو >
۰۰۰ ۰۰۰	۵۰ ۰۰۰		امريکا : کتابخانه کانگرس اتازوني
۰۰۰ ۰۰۰	۶ ۴۰۰ ۰۰۰		کتابخانه هامه نيويارک >

مصائب

زلزله‌ها و آتش‌فشانی‌ها

سال	مملکت	واقعه	خساره
۱۷۶ (ب م)	ایتالیه	طغیان قله و سیویس	هزاران نفر هلاک شد
۱۷۵۵	بورنگال	یکی از مدهش‌ترین زلزله‌ها	بین ۱۰۰۰۰۰ الی ۲۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۸۸۳	اندونیزیا	طغیان قله کراکا تو	تخمیباً ۳۶۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۰۲	مارتینیک، غرب الهند	طغیان قله ییلی	۴۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۰۶	سانفرانسسکو	زلزله	۵۰۰ نفر هلاک شد و بین ۲۶۰-۳۰۰ میلیون دالر خساره
۱۹۰۸	میسیتا، سلمی	یکی از مدهش‌ترین زلزله‌ها	۸۵۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۲۳	توکیو، جاپان	زلزله	۹۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۵	کویت، هند		۵۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	چلی	زلزله	۳۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	ترکیه شمالی	زلزله	تقریباً ۱۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۹	ایکوا دور	زلزله	۶۰۰۰۰ نفر هلاک شد و ۵۰ شهر را متکان داد
۱۹۵۰	آسام هند	زلزله	بین ۲۰۰۰۰۰ الی ۳۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۱	بایو، گینای جدید	طغیان قله لامینگتان	۳۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۴	الجزائر	زلزله	۱۵۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۶	افغانستان	زلزله	۲۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۵۷	ایران شمالی	زلزله	۱۵۰۶۴ نفر هلاک شد

سیلاب‌ها، یخچال‌ها و مدوجزرها

سال	مملکت	واقعه	خساره
۱۷۲۸	فریزلند، هاکنید	سیلاب بحر	۱۰۰۰۰۰۰ غرق شد
۱۶۴۲	کینگ، چین	خراب ساختن دیوارهای بحر	۳۰۰۰۰۰ غرق شد
۱۸۸۷	هوان، چین	آبخیزی دریا	صدها نفر هلاک شد
۱۸۸۹	پنسلوانیا، آمازون	سیلاب	۲۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۸۹۶	سانریکو، جاپان	زلزله و مدوجزر	۲۷۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۳۹	چین (همال)	سیلاب	۱۰۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۷	جزیره هانشو، جاپان	سیلاب	۲۰۰۰۰ نفر هلاک شد
۱۹۴۸	ترکیه جنوبی	سیلاب	صدها نفر هلاک شد
۱۹۴۸	فوچو، چین	سیلاب	۱۰۰۰۰ نفر هلاک شدند
۱۹۵۰	چین جنوبی و شرقی	سیلاب	۱۰۰۰۰۰۰ نفر هلاک شد

بسرعت ترین مخلوق روی زمین:
 با سرعت ترین مخلوق روی زمین پرنده است بنام ومیل ، که در هر ساعت فاصله تقریباً ۳۰۰ کیلو متر را با سرعت فوق العاده زیاد طی می کند و البته درین صورت فواصل بعید را بیک چشم زدن می گذرد و بجایهای دور خود را میرساند .

قطعه بازی :
 در کشورهای انگلن ساکسون سالانه در حدود نود میلیون درجن قطعه بازی بفروش می رسد که از آن جمله در ممالک متحده امریکا هشتاد میلیون درجن و در انگلستان ده میلیون درجن آن بمصرف می رسد .

کدام وحشت ناگهناست ؟ « زلزله یا بم اتم ؟ »
 شدید ترین و خساره مندترین زلزله ای که تا امروز ده اغ بشر بیادیدارد ، زلزله ایست که در اول سپتامبر ۱۹۲۳ در جاپان بوقوع پیوست . که در اثر آن توکیو پایتخت جاپان و بندرگاه مشهور آن کشور و یوگا هاما بکلی ویران گردید و تلفات جانی به ۱۴۲۰۰۰ نفر بالغ شد ، خسارات مالی بمبلغ بیش از بیست ملیار د دلار وارد گردید ، اگر از حقیقت نگذریم تلفات و خسارات این زلزله در مقابل تباهی که از ناحیه پر تاب دویم اتم که از طرف امریکا میان دو ۱۹۴۵ بر شهر های هیروشیما و ناگا ساکی وارد آمد خیلی کمتر است .

روشنترین ستاره :
 روشن ترین ستاره ای که در آسمان هر شب می درخشد ، سیرموس است که نور و حرارت این ستاره کم از کم ۲۶ مرتبه نسبت بگرمی و روشنائی آفتاب تفوق دارد .

غذای فیل دریایی :
 یک فیل آبی در یک روز ۷۵ کیلوگرام ماهی را می تواند بخورد و هم مقابل یک سنگی آنقدر مقاومت دارد که اگر دوماه تمام برایش غذا ميسر نشود ، میتواند بزندگی عادی خود دوام دهد .

عسل عجیب :
 آنها لی تبت عادت ندارند بدن خود را با آب شستشو دهند بلکه هرگاه ضرورتی بفسل و یا ک کردن جسم خود احساس نمایند مقداری تیل یا « مسکه یا ک » بدست آورده بدن خود را به آن چرب می نمایند .

کشور د رازان :
 سرزمینکه در آن بیش از تمام نقاط دنیا حد وسط عمر طولتر می باشد کشور هند است ، درین مملکت اندازه وسطی عمر یک مرد بالغ به ۷۱ سال و حد وسط عمر یک زن بالغ به ۷۳ سال می گردد .

اندازه وزن انسان از هنگام تولد تا ۴۰ سالگی :

وزن	مرد	زن
هنگام تولد	۳۰۰۰	۳۰۰۰
یک ماه	۳۷۰۰	۳۷۰۰
دوماه	۴۵۰۰	۴۵۰۰

۵۲۵۰	۵۲۵۰	سه ماه
۶۰۰۰	۶۰۰۰	چهار ماه
۵۵۰۰	۶۵۰۰	پنجماه
۷۰۰۰	۷۰۰۰	شش ماه
۷۵۰۰	۷۵۰۰	هفت ماه
۷۹۰۰	۷۹۰۰	هشت ماه
• ۸۳۰۰	۸۳۰۰	نه ماه
۷۶۶۰	۸۶۶۰	ده ماه
۸۹۶۰	۸۹۶۰	يازده ماه

۱۳۰۰	۹۵۰۰	يکسال
۱۱۴۰۰	۱۲۰۰۰	دو سال
۱۳۴۵۰	۱۳۲۱۰	سه سال
۱۴۱۸۰	۱۵۰۷۰	چهار سال
۱۵۵۰۰	۱۶۷۰۰	پنجسال
۱۶۷۴۰	۱۸۰۴۰	ششسال
۱۸۴۵۰	۲۰۱۶۰	هفتسال
۱۹۸۲۰	۲۲۲۶۰	هشتسال
۲۲۴۰۰	۲۴۰۹۰	نه سال
۲۴۲۴۸	۲۶۱۲۰	ده سال
۳۰۸۵۰	۳۱۰۰۰	دوازده سال
۳۸۱۰۰	۳۸۵۰۰	چهارده سال
۴۴۴۴۰	۵۳۳۹۰	شانزده سال
۵۳۱۰۰	۶۱۲۶۰	هجده سال
۵۴۴۶۰	۶۵۰۰۰	بیست سال
۵۵۰۸۰	۶۸۲۹۰	بیست و پنج سال
۵۵۲۴۰	۶۸۹۰۰	سی سال

جدول ساعات و قیمت کابل ساعت ۱۲ باشد:

ار و پا

۹ ر ۱۰	تن
۸ ر ۱۷	اسلو
۸ ر ۰۴	برن
۸ ر ۴۸	بر لن
۷ ر ۵۰	بروکسل

	۷۲۳۰	باریس
	۸۲۲۵	روم
	۷۲۵۰	لاسه
	۷۲۳۴	اندن
	۸۲۱۰	لزبن
	۷۲۴۸	مادرید
	۱۰۲۳۰	مسکو
	۸۲۳۶	وین
		آسیا:
	۱۲ بجہ	کابل
	> ۱۱	تهران
	> ۹	انقرہ
	۱۱ و ۵۰ >	بخارا
	> ۱۰ و نیم	بغداد
	> ۱	بہشتی
	> ۹۵۷	بیروت
	۴ بعد از ظہر	توکیو
	> ۳	چین «پیکنگ»
	> ۱۰	سوریه
	> ۱۰ و نیم	فلسطین
	> ۱۲	کراچی
	> یک و نیم	کلمکتہ
		افریقا:
	> ۹۴۰	مصر
		امریکا:
	۳	کانادا
	۲۳۸	نیویورک
	> ۲۳۰	واشنگتن
	۱۵ ر ۳۰	آسٹریای (غربی)
		مقدار کا لوری در خورا کہا (کا لوری مولدہ از ہر صد گرام)
	۳۶۵	گوشت گو سفند
	۱۰۰	گوشت گاؤں بدون چربی
	۱۲۰	گوشت مرغ

سجده لور	۰۶۷۷		
سجده	۰۶۷۸		
سجده	۰۵۷۷	۱۹۰	دول
سجده	۰۶۷۷	۲۲۲	منز
سجده	۰۱۷۸	۱۵۳	نغم مرغ
سجده	۸۳۷	۲۵۴	ماهی
سجده	۰۶۷۰۱	۷۵۰	مسکه
سجده	۳۶۷۸	۲۵۰	شیر
لیس آ			
سجده	۲۱	۲۷۰	نان
سجده	۱۱	۸۳۰	مسکه کلاو
سجده	۶	۳۴۰	گند م
سجده	۱۱ و ۰۵	۴۰۰	پنیر
سجده	۰۵		
سجده	۱	۳۱۲	کشمش
سجده	۷۵	۱۹	خر بوزه
سجده	۳	۵۱	سیب
سجده	۶	۷۸	انگور
سجده	۰۱	۴۲	آ لو
سجده	۰۵	۶۰	گیلاس
سجده	۲۱	۳۰	توت فرنگی
سجده	۰۵	۷۹	کچا لو
سجده	۰۳۶	۳۳۰	جو
سجده		۴۰۰	لذد
سجده		۲۳۰	هسل
سجده	۶	۸۴۶	روغن زیتون
سجده	۸۶۷۲	۳۴۶	برنج
سجده	۰۶۷۰	۱۵	کاهو
سجده	۰۶۷۰۱	۲۸	لوبیا
سجده			زرد آ لو
سجده	۰۳۶	۶۴۴	بادام خشک
سجده	۰۰۱	۲۴۲	انجیر
سجده	۰۶۱		

اوزان وطني:

۲۴ نخود = يك مثقال
۲۴ مثقال = يك خورډ

۴ خورډ = يك باو
۴ باو = يك چارك

۴ چارك = يك سير

۸ سير = يك من

۱۰ من = يك خروار

وسعت ممالك جهان تعداد نفوس، خود ممالك و پاي تختهاي شان

نام ممالك	وسعت بكيلومتر مربع	تعداد نفوس	نام پاي تخت و نفوس آن
افغانستان	۶۳۰۰۰۰	۷،۳۱۰،۰۰۰	كابل ۳،۱۰۰،۰۰۰ نفر
ايران	۱۹،۰۰۰،۰۰۰	۹۶،۷۴۰،۰۰۰	تهران ۱۹،۰۵۷،۶۴۳ نفر
انديز	۱۵،۰۰۰،۰۰۰	۷۸،۰۰۰،۰۰۰	ليما ۱،۰۰۰،۰۰۰ نفر
اردن	۱۳۲،۰۰۰	۹۷۰،۰۰۰	عمان ۱۷۰،۰۰۰
ايطاليا	۳۰۰،۰۲۳	۴۷،۶۶۵،۲۳۵	روم ۱،۶۰۶،۷۳۹
المان شرقي	۱۰۷،۴۶۰	۱۷،۱۸۸،۰۰۰	برلین شرقي ۲،۲۸۰
المان غرب	۲۴۵،۲۸۹	۴۹،۲۷۸،۰۰۰	بون ۱،۳۵۸،۰۰۰
اليانيز	۲۸،۱۴۳	۱۲۵،۰۰۰،۰۰۰	تيمورا ۸۰۰،۰۰۰ نفر
اسپانيا	۵۰۳،۰۶۱	۴۸،۸۶۳،۰۰۰	مادرید ۱،۷۰۶،۶۴۱
استراليا	۸،۳۸۵،۰۳۳	۶،۶۹۶،۶۹۵	وین ۱۷۶،۶۱۰
اضلاع متحده امريکا	۷۸،۲۷۹،۵۵۲	۱۵۹،۶۶۶،۰۰۰	واشنگتن ۹۳۸،۰۰۰
ارجنتاين	۱۷،۸۹۴،۶۶۲	۱۸،۹۱۹،۱۷۲	بونس آیريس ۳،۵۵۵،۷۴۷
اکوادور	۲۷۰،۵۶۰	۳،۵۶۷،۰۰۰	کیتو ۲۰۰،۹۰۰
الجزيره	۲۱۹،۶۰۰	۹،۱۴۰،۰۰۰	الجزيره ۵۱۹،۳۰۰
استراليا	۷،۹۳۸،۰۰۰	۹،۰۹۰،۷۳۸	کانبیرا ۲،۶۷۳،۲۰۰
انگولا یرتگال	۲۰۵،۹۰۰	۴،۶۳۸،۰۰۰	لسن پل الانداله ۴۰۰،۰۰۰
انگلستان	۲۴۲،۶۰۶	۵۰،۸۸۷،۸۰۹	لندن ۸،۳۴۰،۰۰۰
ارو	۶۶۱،۰۰۰	۲،۹۲۵،۰۰۰	زنگون ۶۸۱،۰۰۰
انجیم	۳۰۰،۰۰۶	۸،۸۴۰،۷۰۴	پرو کشل ۶۰۰،۰۰۰
بنفاریه	۱۱۰،۸۴۲	۷،۴۵۰،۰۰۰	صوفیه ۴۳۰،۰۰۰
برازیل	۱،۵۱۹،۱۸۹	۵۷،۴۷۷،۰۰۰	ریور دی جینرو ۳،۹۰۴،۱۵۲
بولوویا	۱،۰۶۹،۰۹۴	۳،۰۸۹،۰۰۰	لاپاز ۳۰۰،۰۰۰
پاکستان	۹۴۷،۶۶۳	۷۵،۶۸۷،۰۰۰	کراچی ۱۰،۰۰۰،۰۰۰
پلینین	۲۹۶،۳۰۰	۲۱،۰۲۳،۰۰۰	مانیلا ۵۰۷،۰۰۰
وندا	۳۱۱،۷۳۰	۲۶،۷۸۰،۷۸۱	وازا سا ۲۰۰،۰۰۰

نام ممالک	مساحت	تعداد نفوس	يا يتخذ و نفوس آن	نفر
پرتگال	۱۹۷۰۹	۸۶۳۹۰۰۰	لېزبون	۷۶۰۴۳۴
پراگوي	۴۰۶۷۵۲	۱۴۶۶۰۰۰	آسونستيون	۲۵۰۰۰۰
ترکيه	۷۶۷۱۹	۲۲۴۶۱۰۰۰	انقره	۲۸۶۷۸۹
ترابلس	۲۷۵۹۴۵۱	۱۱۲۳۵۵۰	آيپولي	۴۱۰۰۰۰
تونس	۱۲۳۱۳۰	۳۰۴۷۰۰۰	تونس	۳۶۴۵۹۳
جاپان	۳۸۶۵۶۶	۸۸۲۰۰۰۰۰	توکیو	۵۳۸۵۷۱
چين	۱۰۰۱۸۰۰۰	۵۹۰۱۹۴۰۰۰	پيکن	۲۸۰۰/۰۰۰
چکوسلواکيا	۱۲۷۸۲۳	۱۲۹۴۸۶۹۰	براک	۹۳۲۰۰۰
چيلي	۷۴۱۷۶۷	۶۲۳۸۲۹۲	سانتياگو	۱۳۵۰۰۰۰
حبشه	۱۳۴۱۴۰۰	۱۵۰۰۰/۰۰۰	اديس بابا	۴۰۰۰۰۰
دنمارک	۴۲۹۳۲	۴۴۳۴۰۰۰	کوبن هاگن	۹۶۴۹۰۱
رومانيه	۲۳۷۴۲۷	۱۶۵۰۰۰۰۰	بخارست	۱۴۰۲۰۰۰
روسيه	۲۱۲۴۱۰۰۰	۱۹۳۲۰۰۰۰۰	ماسکو	۴۱۳۷۰۰۰
سوريه	۱۸۴۹۲۰	۳۶۶۹۳۰۰	دمشق	۳۳۵۰۶۰
سيام	۵۲۹۰۰۰	۱۹۵۵۶۰۰۰	بنکاک	۶۸۵۰۰۰
سويس	۴۱۲۹۵	۴۹۵۰۰۰۰۰	برن	۱۵۵۶۰۰
سویدن	۴۴۹۲۰۶	۷۲۴۶۰۶	هستهکلم	۷۷۶۹۲۰
زيلاند جديد	۲۶۷۸۳۵	۲۱۳۱۰۰۰	و ميندون	۱۴۰۴۰۰
عربستان	۱۶۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰۰۰	رياض	۶۰۰۰۰۰
عراق	۴۳۵۴۱۵	۵۱۰۰۰۰۰	بغداد	۲۶۰۰۰۰
فلسطين	۱۰۸۵۰	۱۷۱۷۰۰۰	يور شلم	۱۴۴۰۰۰
فرانسه	۵۵۱۶۹۵	۴۲۷۷۵۰۰۰	پاریس	۲۸۰۰۰۰
فيلند	۳۳۶۹۲۶	۴۱۶۸۰۰۰	هلستينگی	۳۹۷۴۶۴
کوريا شمالی	۱۲۷۲۰۶	۹۰۰۰۰۰۰	يونگ يانگ	۳۰۰۰۰۰۰
کوريا جنوبي	۹۳۶۳۴	۱۹۵۰۰۰۰۰	ليون	۱۴۴۶۰۰۰
کانادا	۹۹۵۳۹۵۵	۱۴۷۸۱۰۰۰	آتاوا	۲۰۲۰۴۵
کولمبيا	۱۱۳۹۱۵۵	۱۲۳۸۱۰۰۰	بوگوتا	۶۳۸۵۵۳
گويان بریطانيا	۲۱۴۹۷۰	۲۵۲۵۰۰۰	جارج تاون	۸۴۷۹۴
فرانسه	۸۸۲۴۰	۲۸۵۳۰	کابن	۱۱۷۰۴
هالیند	۱۷۳۸۴۰	۲۲۰۰۰۰	پاراماریبو	۸۰۰۰۰
لبنان	۱۰۱۷۰	۱۳۲۰۰۰۰	بيروت	۲۳۴۰۰۰
لکز امبورک	۲۵۸۷	۳۰۸۵۰۰	لکز امبورک	۶۱۵۹۵
کونگو بلجيم	۳۴۳۹۳۰	۱۱۷۶۲۰۰	سويولد	۳۸۰۰۰
لايبيريا	۹۵۰۰۰۰	۲۴۵۰۰۰۰	مونریا	۴۲۰۰۰
مراکش	۴۴۸۰۰۰	۸۹۹۳۰۰۰	کازابلانکا	۵۱۰۰۰۰

نام	مساحت په کيلومتر مربع	تعداد نفوس	پاښخت و نفوس آن
مصر	۹۹۶۳۰۰۶	۲۲۴۶۹۰۰۰	۲۲۰۰۷۲۰۰
نيپال	۱۴۰۰۰۰۰	۸۳۳۰۰۰۰	۲۸۷۶۰۰
ناروې	۳۲۳۲۱۶	۳۴۰۸۰۰۰	۴۴۷۴۰۰
هندوستان	۲۹۶۲۳۵۱	۳۵۶۸۹۱۶۲۴	۴۹۴۹۷۲
هالنډ	۲۲۴۶۰	۱۰۶۸۰۰۰۰	۸۶۴۶۷۷
هنګري	۰۹۳۲۰۰۹۱۲	۹۶۰۰۰۰۰	۶۶۵۶۸۶
مکسيکو	۱۹۶۹۶۶۶	۲۸۰۵۳۰۰۰	۱۰۶۰۰۰۰۰
يوګوسلاويا	۲۶۶۳۵۳۱	۱۷۲۸۸۷۵۷	۲۲۳۳۹۱۴
يونان	۱۳۷۷۰۴	۷۹۰۰۰۰	۷۶۷۱۳۷
يوکينا	۶۹۹۳۶۶	۱۰۲۵۰۰۰	۶۹۳۲۹۱
افغانستان - افغاني پول	۱۲۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰	۷۶۳۷۲۲
استراليا - يونداسټراليا	۲۰۰۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰
آلمان - مارک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
اتازوني - ډالر	۲۰۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
انګلستان - پونډ	۳۰۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
بلژيک - فرانک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
بلغاريا - لوا	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
ترکيا - يوندترکيا	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
چکوسلواکيا - کرون	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
ډنمارک - کرون	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
جاپان - ين	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
سويډن - کرون	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
سويس - فرانک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
شوروي - روپل	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
عراق - دينار	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
عربستان - ريال	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
فرانس - فرانک	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
مصر - يوند مصري	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
ناروې - کرون	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
هندوستان - روپيه	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰
يوګوسلاويا - دينار	۱۰۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	۰۰۰۰۰۰۰

فرقش اینست که یک نفر کوهنورد، بعد از مدتی بالا رفتن باین می آید، در حالیکه مالیات هامر تباقط بسالا میرود .

احصائیه تخت خواب

لندن - احصائیه که اخیراً در باره میزان تخت خواب های شفاخانه های کشور های بزرگ منتشر شده چکایت دارد از اینکه در فرانسه برای هر ۷۰ نفر یک تخت خواب وجود دارد در سوئد برای هر ۹۰ نفر در امریکای کیه هر ۱۲۰ نفر در ایتالیا برای هر ۱۴۳ نفر و در انگلستان برای هر ۱۸۵ نفر به موجب این احصائیه معلوم میشود که ترکیه و مصر برای هر هزار نفر از بندگان خدا، یک تخت خواب میرسد و این رقم در هندوستان بر ۲۵۰ بالغ میشود. ضمناً بوجوب همین احصائیه، در فرانسه برای هر ۱۴۰ نفر یک نفر طبیب وجود دارد، در حالیکه در امریکای آلمان و ایتالیا بهر ۷۵۰ تا ۸۰۰ نفر یک طبیب میرسد .

زن ایراد گیر

ایتالیا - اگر به زنان ایراد گیر و بهانه جوی دنیا نمره بدهند و اگر هم خدا کدر این نمره ها ۱۰۰ باشد، بی شبهه این خانم که اصلاً از میلان است، نمره «۱۰۰» را خواهد گرفت . شوهرش که حواس پریشانی دارد، بیک روز ظهر بخانه برگشت، خانم برای اینک ایرادی از او گرفته باشد پرسید: - حتماً یاد گرفته، کاغدی را که صبح بتو دادم تا به صندوق پست بیندازی ؟ شوهر با ترس و لرز گفت - نه، اتفاقاً یادم بود کاغذ را انداختم .

کاملاً مطمئن استی ؟

- کاملاً حتی یادم است که از مغازه سگرت فروشی، تکت پوسته را خریده و آنرا پشت پاکت چسباندیم . زن غرضی کرده گفت: دیدی باز دروغ میگوئی... من اصلاً امروز صبح کاغدی بتو نداده ام که پست بیندازی !

از هر گوشه

پر تکمال - بزودی اولین خط راه آهن زیر زمینی در زیر بیون افتتاح خواهد شد . ساختمان این راه آهن شصت سال قبل آغاز شده و طول آن هفت کیلو متر است . واشنگتن - طبق آخرین احصائیه، در سال گذشته ۴۸ میلیون پسر مردانه از جایان وارد امریکاشده و بفروش رسیده است . قیمت متوسط هر پسران در حدود پنجاه افغانی است . مدیران مؤسسات پسران دوزی امریکا اعلام خطر کرده اند .

سنگ دیوانه

امریکا - این شکایت در «دترویت» پایتخت صنایع مینل امریکا، سروصدای زیادی برپا کرد : دو صد نفر بسته چی های این شهر، اعتصاب کرده اعلام داشتند که تا امراض آنان معالجه نشود حاضر بادامه کار نخواهد بود آنان ادعا میکنند که تا بحال هر یک حداقل پنجاه مرتبه بوسیله سکه های مختلف مردم در حین انجام وظیفه گزیده شده و این دله های متوالی سکه ها، آنان را با مراضی مبتلا ساخته است که اگر معالجه نشوند، دیوانه خواهند شد .

یک قرن در بین جهان

واشنگتن - در گنجره تجسمات علمی مر بوط به افزایش طول عمر بشر که در بای تخت امریکا برپا شده بود، بناغلی «چالز اسسو تلند» نماینده وزارت صحیه امریکا اعلام نمود که طبق احصائیه های دقیق، اکنون در اضلاع متحده امریکا، پنجهزار نفر که عمرشان از صد سال گذشته است، بسر میبرند و در نهایت

سلامت و استقامت باین عمر دراز خود ادامه میدهند. درین گنگره اعلام شد که با آنکه تاکنون کشورهای اروپای مرکزی از حیث داشتن اشخاص که سنال در جهان رتبه اول را داشته اند، باز در هیچ جا نسبت به امر یگانا در دهه صدساله های شان افزودی قابل ملاحظه ای بعمل نیامده است.

تخم مرغ

لندن - يك دانشمند انگلیسی که سالها عمر عزیز خود را بمطالعه در اطراف تخم مرغ و تخم سایر موجودات صرف کرده است، اخیراً موفق شده است تحولی در جهان تخم مرغ بوجود آورد. اختراع او اینست که چون تخم مرغی بدنیا آمد، پوستش را میشکند و تخم مرغ در ظرف مخصوص پلاستیکی شفافی که به قابلهای کوچک بیخ بیخها لای برقی شباهت دارد، جامیدهد، بی آنکه زرده سفیده آن مخلوط شود یا تغییری در ماهیت تخم بوجود آید. فایده اینکار اینست که اولاً تخمهای مکعب شکلی را که باین ترتیب بدست می آید، با آسانی میتوان روی یکدیگر چید. ثانیاً اینگونه تخمها با آسانی نمیشکند و اگر زمین بشورد، تخم با برومی آورد. ثالثاً چون این غلاف پلاستیکی غیر قابل نفوذ است، تخم مرغ خیلی دیرتر فاسد می شود.

پشت بد شمن

پاریس - لافونتن شاعر معروف فرانسه را یکی از ژنرالهای معروف فرانسه دعوت کرده اما لافونتن بدون دلیلی باین مهمانی نرفت. روز بعد که باو خبر دادند «جنرال خیلی عصبانی و خشمگین شده است» خیلی دستپاچه شده فوراً برای عذرخواهی بمنزل جنرال رفت. جنرال تا او را دید، پشتش را بوی کرد و لافونتن گفت: «متشکرم، حضرت جنرال. عده ای از بدگویان بمن گفته بودند که شما از من رنجیده اید در حالیکه حالاً ببینیم ابداً اینطور نیست. ژنرال حیرت زده بی آنکه رویش را برگرداند گفت: از کجا شما چنین کشفی کردید؟»
- آخراً جنرال پشت شانرا بمن کردند و من میدانم شما سر بازی بشجاعت که هرگز پشت بد شمن خود نخواهد کرد.
جنرال خندید و شاهر را بخشود.

مرد امریکایی

نویسار که مرد امریکایی خود را آزادترین مردم جهان میداند ولی هر مرد امریکایی يك آمر دارد که هر چه بگوید بی چون و چرا اطاعت میکنند و این «آمر» مادر امریکایی است که امریکائیها او را «مام» میگویند. یکی از علمای اجتماعی امریکا میگوید: بزرگترین بلای اجتماعی میان مردم ما میسم، و یا «حلقه مردان» یبادر و اطاعت چشم و گوش بسته از اوست... ولی مصیبت بزرگ مرد امریکایی موقعی است که زن بگیرد؛ زیرا میان مصیبت مادری و مصیبت او برنش جدالی پدید می آید و هر يك سعی میکنند مرد را از دیگری جدا کنند. احصاییه نشان میدهد دوسوم این نزاها برفع ماد تمام میشود و یکی از علل عده کثرت طلاق در امریکا نیز همین نفوذ مادران بفرزندان است.

انتحار

لندن - يك دانشمند انگلیسی اخیراً کتابی محققانه در باره «انتحار» و سابق آن در تاریخ پرشته تحریر گشوده است. اینست چند نکته جالب آن:

درهند قدیم انتحار یکی از کارهای افتخار آمیز بشمار میرفت و مردم آنرا برای تقرب بدرگاه خدا انجام میدادند. بنا کسی که میخواست اقدام بخودکشی کند، برای آنکه دیگران را نیز در ثواب شریک نماید، دزکنار سرک استاده با صدای بلند مردم را به انتحار تشویق میکرد. مردم نیز به تدریج با و میپیوستند و آنگاه گروه افتخارکنندگان دسته جمعی بطرف رودخانه برآیدند و بکدسته موزیک نیز پیشا پیش ایشان بحرکت درمیآمد. در آنجا هر کدام سنگی بزرگ بگردن یا پامی بستند و میان فیرهای تشویق آمیز و کف زدنهای ممتد حاضران، خود را با آب می انداختند.

یونانیها و رومیهای قدیم نیز برای انتحار اهمیت زیادی قابل بودند. ژرمنها نیز مرگ عادی را تنگ آور می شمردند و آنرا «مرگ پیرزن» میخواندند.

در قرون وسطی برای جلوگیری از انتحار، کلساسها مقررات سختی وضع کردند که از همه جا اب تر این بود که اگر کسی را حین انتحار میدیدند، از عمل او جلوگیری میکردند، سپس او را به محاکمه میکشیدند و بعد بجازات این عمل بدارش میزدند!

میهه شروشی

پاریس - در یکی از شهرهای جنوب فرانسه، مردی جلو بساط میوه فروشی استاد و بطرف سیب های را چشم دوخت. بعد خمش سیب ها را یک یک برکشید، دست مالی کرد و سرانجام گفت: «...»

... یا ایتاوی؟
... گفت: «...»
... یا آنها صحبت کنسید؟

ارنواج

لندن - طبق احصاییه ای که اخیراً منتشر شده، در سالهای میان ۱۹۵۳ تا ۱۹۵۵، ۱۰۰۰ میان ۳۰ تا ۳۹ ساله در هر سال ۱۰۰ نفر مرد میزدند. در حالی که در همین میزان، عدد مردان زن دار که رخت بسرایی با قی کشید ه اند، بیش از ۴۶ نفر بشود. طبق همین احصاییه از میان ۲۰ هزار نفر مردی که سن ایشان بین ۶۰ تا ۶۹ ساله بود، ۵۸۰ نفر مرد بی زن و ۵۹۶ نفر مرد زن دار بد زود حیات گفته اند.

تعارف عجیب

۱۹ - بمادیس - این روزها کشیدن و کشدن موی سر، معمولاً علامت انزوم یا تنفر و دشمنی است، در حالیکه در زمان قدیم در فرانسه این عمل نشانه احترام دوستی بود و بزرگان و پادشاهان وقتی میخواستند بکسی اظهار لطف کنند، یک موز سرخود میکنند و او میدادند، یادستهای او موی سر او را کش میکردند. شعی کم کار بجایی کشید که در موقع معرفی سلام نیز، مردان با کمال احترام و آداب، مویی از سر خود میکنند و تقدیم زن یا مردی که مورد محبت ایشان واقع شده بود، میکردند و در نتیجه تحقیقات معلوم شد که اصولاً رسم کلاه برداشتن بعلامت احترام نیز یادگار همان روزگار مو کشدن و دستموتعارف کردن است.

عینک بیداری

۲۰ - واشنگتن - احصاییه نشان میدهد که اغلب تصادفاتیکه در شب واقع می شود در اثر چرت زدن و خواب آلودگی رانندگان موقع راندن است. و اخیراً یک مخترع کوچک امریکایی اختراعی کرده است که این ناراحتی را

برطرف نموده است. دستگاہی که این مخترع بوجود آورده اصلاً مانند عینک است. بشیشه های بین و کاملاً شفاف. درین شیشه ها سلولهای فوتوالکتریکی بسیار دقیقی تعبیه شده و همینکه چشم را بنده بش از چند ثانیه بسته ماند، زنگ خطری را بصدامی آورد و طبیعتاً راننده را بیدار میکند. این عینکها در تاریکی مطلق نیز بکمک یک نور افکن کوچک که در کنار آن جای دارد و اشعه ماوراء قرمز از خود میپراگند بخوبی روز کار میکند.

اشتباه

برلین - بعضی ها تصور میکنند که درممالک پیشرفته جهان هرگز اشتباهی رخ نمیدهد. چندینی قبل دولت آلمان شرقی بناسبت صدمین سال مرگ ابرت شویمان آهنگساز معروف آلمان تکتهای انتشار دارد که روی آن تصویر آهنگساز و در زیر نوت یکی از آهنگهای او چاپ شده بود. دوات و دو روز بعد این تیکت ها را جمع و از جریان خارج کرد، زیرا معلوم میشد، نوت آهنگی که بنام یکی از ساخته های شویمان معرفی شده بود، متعلق به یکی از آهنگهای شوبرت بوده است! اکنون هر یک از این تکت ها هزاران برابر قیمت اصلی ارزش دارد!

سنگینی گوش

بن - بموجب تجربیاتی که دانشمندان آلمانی کرده اند، معلوم شده است که انسان بین ساعت ۳ و چهار بعد از نصف شب بهتر و دقیق تر از سایر ساعات شب و روز میتواند شنید. برعکس بین ساعت ۴ تا ۵ بعد از ظهر قوه شنوایی آدمی از سایر ساعات کندتر و سنگین تر است.

نامزدی عجیب

روم - بمیان ساکنان مجمع الجزایر بیسمارک رسم است که پسران و دختران را از آوان طفولیت نامزد میکنند و مراسم عجیبی دارند، منجمله اینکه وقتی در خانواده دختری متولد میشود مردیکه میخواهد آن دختر را برای پسر خود بگیرد، طفل خرد سال را بخانه نوزاد میبرد، پسرک ظرف آبی را همراه میآورد، و با آن آب، دختر نوزاد را شستشو میکنند و پس ازین «غسل» دخترک عروس او محسوب می شود.

خواننده ناراضی

واشنگتن - جایاب ترین نامه که بیک روز نامه معروف امریکا پی رسید، این است: «بنام خدا، بنام غلی محترم! هنگامیکه سال گذشته میخواستم به روز نامه شما مشترک شوم بمن گفتند که اگر در طی یکسال روز نامه شما نپسندیدم، میتوانم در آخر سال پول آبانمان خود را پس بگیرم... و حال تقاضا میکنم پول مرا بمن برگردانید.»

و در یا بین نامه اضافه شده بود که:

«من که خوب فکر کردم، دیدم قطعاً برای شما اسباب زحمت میشود که پولم را به آدرس من بفرستید، بنا بران لازم نیست زحمت بکشید، لطفاً پول را نزد خود نگهدارید و در عرض آن، یکسال دیگر برایم روز نامه بفرستید.»

عجیب ترین وصیت نامه سال

واشنگتن - اخیراً در یکی از ایالات امریکا، مرد ثروتمندی با سم جانی در گذشت. وقتی وصیت نامه او را باز کردند، از عجیب ترین وصیت نامه ها بود. زیرا این مرد تمام دارایی خود را

« سکها یش بخشید » و برای او لادش يك بيست و پنج بولی هم لوت نکند داشته بود .
 « نجا در پایان وصیت نامه مرحمت بزرگی نسبت به اولاد خود کرده و نوشته بود : (اگر از سکها
 پرستاری کنه ميتوانند دستزدي ازین راه در یافت نما یند .)

ازهر گوشه

- در آلاس (فرانسه) وقتی مهما نی از غذا و طرز پذیرایی میزبان خوشش آمد ، در پارکین
 غذا در شمال را « قات » کرده روی میز میگذازد و معنی این حرکت در میان مردم آنجا اینست که
 خیلی دلم میخواهد ، یکبار دیگر نیز مرا مهما ن کنيد !

- در حیاط معبد « شیوائیت » در دهلی ، ستونی از آهن هست با ارتفاع ۱۸ متر و قطار ۴۰ سانتی .
 بطوریکه تحقیق کرده اند ، این ستون بی آنکه بجای بند باشد یا تکیه کرد ، با شده حدت
 ۴ قرن است که همچنان ایستاده است . دانشمند ان این موضوع را یکی از اسرار هلم و طبیعت
 دانسته اند .

- مغز انسان بطور اوسط ۱۴۰۰ گرام وزن دارد و وزن مغز اسپ ۶۰۰ گرام یعنی در حدود صد
 گرام بیشتر از وزن مغز میمون . . . بزرگترین مغزها از نهنگ است که ۷ کیلو وزن دارد !
 - پوشیلی یکنوع لوبیا وجود دارد که بزبان محلی « گاما . خوانده میشود .
 اندازه هر لوبیا (البته او بیای سبز) بقدر دست يك مرتبه (از آرنج تا نوک انگشتان) است .

حمافت

بن - این اعلان روی يك تابلوی بزرگ در یکی از جاده های وسیع موشن دیده می شود :
 « عدد اکثر سرعت برای رانندگان ۲۰ کیلو متر در ساعت . . برای اسقفها ۱۰۰ کیلو متر در ساعت . . »

اشتباه

روم - چند ماه قبل ، « با گیرا » سراینده معروف ایرای ایثا لیا ، برای یک سفر کوتاه بیوان
 رفت و در میان طیاره آتن ، با کمال تعجب دید سه نفر مرد که قفس آهنین بزرگی نیز همراه
 دارند ، با استقبالش آمدند . البته ورود او قبلا بوسیله تلگراف به آتن اطلاع داده شده بود .
 متشبهی خواننده هنر مند نمیدانست که اسم او بزبان یونانی « پلنگ سیا » معنی میدهد .

نظری بجهان سیاست

در ۱۸ ماه

درین مدتی که مورد نظر است دنیا ناظر تحولات بزرگی بوده که در عالم سیاست رخ داده است، این تحولات گاهی فضای سیاسی جهان را روشن و وقتی تیره ساخته، روزی احتمال صلح، آشتی، موافقت و همکاری را خیلی تقویه نموده، وقتی بر خطر تصادم و جنگ افزوده است و با سونا امید ی را بر مردم جهان مستولی گردانید.

درین مدت گذشته از اینکه يك سلسله سوالات و مسایل بین المللی که مخصوصاً بعد از جنگ عمومی دوم بوجود آمده از محل فصل آن احساس میشد، توجه حلقه های سیاسی جهان را بخود معطوف داشته است، حوادث بزرگی در گوشه و کنار جهان رخ داده و بر معضلات سیاسی عالم افزوده است و با راهی برای حل یکسلسله سوالات جهانی که سا اها مردم جهان بحل آن قادر نشده بودند باز نموده است.

مسایل سیاسی :

مسئله خلع سلاح و تقلیل اسلحه، وحدت المان، کوریا، الجزائر و کشمیر، پبنتونستان، ایربان غربی قبرس، برسمیت شناختن جمهوریت مردم چین، تبعیض نژادی افریقای جنوبی و یک سلسله مسایل خرد و ریزه دیگر بدون اینکه به نتیجه برسد، با اندک تغییرات و تحولات لاینحل باقیمانده بلکه بیشتر تحت شعاع حوادثی قرار گرفته است که در طول ۱۸ ماه گذشته یعنی از حمل ۱۳۳۶ الی سنبله ۱۳۳۷ واقع شده است.

حوادث سیاسی :

مهمترین حوادث سیاسی که مسایل سیاسی جهان را پیچیده تر ساخته و مسایل جدیدی بوجود آورده است، در شرق میانه اتفاق افتاده و گویا شرق میانه در طول ۱۸ ماه گذشته بیش از همه نقاط، مرکز حوادث بزرگ سیاسی عالم بوده است، اما جریان حوادث بزرگ تنها به شرق میانه منحصر نمانده و برنگ های مختلفی در سایر نقاط جهان از قبیل شمال افریقا، جنوب شرق آسیا، و مراکز بزرگ اروپا از قبیل لندن، پاریس، مسکو و در مقروضه ملل متحد نیویارک بروز کرده انتظار مردم جهان را شدیداً متوجه گردانیده است.

حوادثی که درین مدت دنیا را بخود مشغول داشته است، اگر از نظر تاریخ و محل مورد مطالعه قرار گیرد، دیده میشود که در شرق میانه اهم حوادث سیاسی عبارت است از اختلافات مصر و شرق اردن، اختلافات سوریه و ترکیه، نا آرامی هادر لبنان و مسایل مستط و عمان نهضت ملیت عربی، تشکیل جمهوریت متحد عربی، تشکیل اتحاد عرب، غتاشات لبنان، کودتای عراق و تغییر رژیم در عراق و با لآخره پیاده شدن عساکر انگو امریک در لبنان، واردن است.

در افریقا ملت های آزاد و مستحق برای حصول آزادی خود در مجادله بوده مجادلات الجزایر با قربانی بیشتری ادامه داشت و تونس مورد حمله و تجاوز فرانسه واقع شد تونس و مراکش برای اخراج قوای فرانسه از خاک شان مجاهده کردند. کنفرانس اکرا برای او این بار تشکیل شده در جنوب شرق آسیا اوضاع اند و نیز با اغتشاشات داخلی بحرانی گردید در اردو یا کمیته فرعی خلع سلاح در لندن نا کام شد. اتحاد شوروی قدر مصنوعی بیو ارها کرد کنفرانس فوق العاده سران ۱۵ کشور عضو پیمان اطلس در پاریس تشکیل گردید. انسانوار مجدد در آلمان رویکار گردید. خروسچف زمام صدارت شوروی را در دست گرفت و د و گول بر فرانسه مسلط گردید.

در موسسه ملل متحد مسئله خلع سلاح الجزایر قبرس ایران غربی، تبعیض نژادی در افریقا مورد بحث قرار گرفت و فیصله هایی بعمل آمد.

شرق هیما نه :

در اوایل سال ۱۳۳۶ مصر هنوز نتوانسته بود خساراتی را که از ناحیه تجار و مملکت ۱۹۵۶ و حمله انگو فرانس در مصر بر سر قضیه کانال سوئز متحمل شده بود جبران کند. در بنادر مصر مساعی برای تلافی خسارات و در کانال سوئز کوشش جهت تصفیه کانال جاری بود.

درین وقت جمیز ریچاردز، نماینده خصوصی آیزنهاور برای دعوت از مملکت شرق، جهت قبول پلان آیزنهاور، به ۱۸ مملکت شرق میانه سفر کرد و در پایتخت های این مملکت حسن استقبال گردید.

آنگاه که علایق دول عربی مخصوصاً در اثر تجار و زوات مکرر صهیونیسم نسبتاً مستحکم شده بود دفعه در اثر بعضی تملات روابط در بعضی مملکت عربی نرزه های تولید شده آهسته آهسته مناسبات مصر واردن که قبلاً بین خیلی بهتر شده بود روبه تیرگی گذاشت.

اختلافات مصر واردن :

اردن که چند ماه قبل از آغاز سال ۳۶ مرفق شد بماء و ریت گلوب پاشا انگلیس در آن مملکت خاتمه بدهد و متعاقب آن با اخراج قوای انگلیس از خاک اردن و تخلیه پایگاه های انگلیسی توفیق یا بد و چنانکه ملک حسین در موقع اخراج قوای انگلیس از آن مملکت گفت :

« آزادی اردنیه تکمیل شد ، حالا با تخلیه قوای انگلیس از اردن ، مردم اردن خود را صاحب خاک خود میدانند » محبوبیت خاصی در میان دول عربی کما بی کرد ، طوریکه دول عربی خوش بودند از اینکه خساره را که اردن از ناحیه عدم قبول معاونت انگلیس متقبل شده است ، جبران میکنند .

سلیمان نا بلوس صدراعظم وقت اردن شیخستی بود که بیشتر منافع عرب میلیت عربی را بهره تر جیح میداد ، ولی عواملی از قبیل سفر ریچاردز در شرق میانه ، تملات ایجاد کرد که باعث سقوط نابلسی گردید . با سقوط نابلسی مناسبات دوستانه مصر واردن و بحرانی گذاشت . مصر از دادن کمک به اردن امتناع ورزید و خرابی مناسبات دو دوست قدیم ناصرو ملک حسین و دو رقیب جدید در خرابی اوضاع اردن و نا آرامی این منطقه موثر افتاد .

اختلافات سوریه و ترکیه :

سوریه که از چندی برای تقویه بنیه اقتصادی و دفاعی خود با مملکت شامل بلک شرق و رابط

حسبه برقرار داشته بود و از کمک های اقتصادی و نظامی ممالک مذکور ظاهراً بدون قید و شرط سیاسی استفاده میکرد. این امر در مملکت همسایه سوریه یعنی ترکیه هراس تولید کرد و چنین گفته میشود احتمال دارد سوریه به ترکیه تجاوز کند و لذا روی این احتمال ترکیه با اقدامات دفاعی متشبث شد و عده از عساکر خود را در سرحدات سوریه و ترکیه تیرکز نمود که تعداد این عساکر در اوایل به پنجاه هزار نفر و بعد به صد هزار نفر میرسید. این اقدام در سوریه انعکاس عجیبی تولید کرد و با مداخلات دول بزرگ روابط سوریه و ترکیه مخصوصاً در ماه سنبله ۱۳۳۶ خیلی رو به تیرگی نهاد. طوری که احتمال تصادم بین دو مملکت همسایه می رفت. با لایحه موضوع به مجلس امنیت ویت داده و با موافقه هر دو طرف جنبه حل مسئله از راه مسالمت آمیز این کشیدگی و اختلافات پایان یافت.

نهضت ملیت عربی

حس ملیت عربی که بعد از جنگ عمو می نوم روز بروز در میان ملل عرب انکشاف میکرد و جهان عرب در بر تیر و روشنی ملیت عربی اتحاد عرب را می خواستند در نیمه دوم سال ۱۳۳۶ در وادی نیل بیشتر تقویه شد و مجاهداتی درین راه بعمل آمد. اولتر از همه فکر اتحاد مصر و سوریه زنده شد و تا میل شدیدی که اعراب این دو منطقه برای نزدیکی بیشتر با هم دیگر داشتند سبب شد شکرری القوتلی زعیم و رئیس جمهور سوریه درین راه صرف مساعی نماید و با قبول ایشاد و فداکاری بروی مرام عالی اتحاد عرب با مقاصد مصری در تماس آید و لذا بتاريخ اول دلو ۱۳۳۶ هردو زعیم قوتلی و ناصر به تشکیل جمهوریت متحد عربی شامل مصر و سوریه بموافق رسیدند و این موافقه را امضا کردند. با اساس موافقه مذکور مصر و سوریه هر دو دارای یک بیرق یک پارچه ای، یک کابینه، یک قوه عسکری بوده مرکز مملکت شش ماه سال قاهره و شش ماه دیگر دمشق تعیین گردید.

تشکیل جمهوریت متحد عربی در تاریخ شرق میانه یک صفحه جدید باز کرد و ملل عربی شرق میانه بایک روحیه جدید در پی اتحاد استحكام پایه های اتحاد عرب افتادند و دیری نگذشته سومین کشور عربی یعنی یمن بحیث دا و طلب

شماره دومین اتحادیه ابراز آمادگی کرد و ولیمهدین بقاهره رفت و با اجمال ناصر ملاقات کرد و طرفین در باره الحاق یمن به موافقه رسیدند.

دو انتخاب آتی که طبق قانون اساسی جدید جمهوریت متحد عربی «از اوایل حوت ۳۶ در هردو ایالت مصر و سوریه آغاز شد و بتاريخ ۴ حوت بیابان رسید جمال عبدالناصر بیگانه گانندید ایالت جمهوری جمهوریت متحد عربی، اولین رئیس جمهوری جمهوریت انتخاب گردید.

مذاکرات یمن و جمهوریت متحد عربی که قبلاً به موافقه رسیده بود نتیجه داد و ستار یخ ۱۸ حوت الحاق یمن به جمهوریت متحد عربی رسماً ابلاغ شد.

باین ترتیب یمن حیثیت سومین ایالت جمهوریت متحد عربی را حاصل کرد و بر طبق موافقه بین دو زعیم یمن و جمهوریت متحد عربی قوانین هردو مملکت هرما لکشان مجتهدیده اتباعشان دارای حقوق مساوی خواهند بود. سیاست مشترک خارجی و قوه مشترک نظامی خواهند داشت. اختیارات و امتیازات اسلام یمن مختصراً خواهد ماند.

بالحاق یمن جمهوریت عربی، حیث کشوره معظم عربی با ۳۸ میلیون نفوس عرب در شرق میانه عرض وجود گرفته

فدراسیون عربی:

تشکیل جمهوریت متحد عرب بلا انعکاس نماید. ملک حسین که با ناصر میانه خوشی نداشت با اعلان جمهوریت متحد عرب ب فکر تشکیل فدراسیون عراق و اردن افتاد و پیشنهادی برای اتحاد این دو مملکت بسلک فیصل نمود. بعد از تشکیل جمهوریت متحد عربی هر دو پسر عمه ملک حسین و ملک فیصل به تشکیل فدراسیون عرب موافقه کردند و فدراسیون عرب اعلان گردید.

با اساس موافقه جا نین و قانون اساسی فدراسیون عرب که بعد تعیین شد این فدراسیون دارای یک پارلمان یک اردو و یک بیرق بوده رئیس اتحادیه پادشاه عراق و درغیاب آن پادشاه اردن ریاست اتحادیه را بعهده خواهد داشت، ولی امتیازات سلطنتی شاهان هر دو مملکت محفوظ خواهد بود.

مقامات جمهوریت متحد عربی تشکیل این اتحادیه را حسن استقبال کردند ولی موقعیکه جمال عبدالناصر برای اولین بار بدمشق مسافرت کرد و با جوش و خروش عجیب ساکنان دمشق را برود شد طی سخنرانی که ایراد نمود، حملاتی به این فدراسیون کرد و از آنوقت به بعد سلسله تبلیغات بین هر دو طرف جریان یافت اینک مردم این اتحادیه تا کجا با تشکیل فدراسیون عرب و وافق بودند، چیز است که حوادث ما بعد در آن روشنی انداخت.

اختلاف مصر و سوئدان:

در موقعیکه جمهوریت متحد عربی بمیان آمد بعضی از مصرین باین عقیده بودند که منجبت روابط نزدیک که بین مصر و سوئدان از نظر نژاد، زبان، کلتور دین و تاریخ مشترک و علائق کنونی موجود است سوئدان از جمله اولین کشورهای خواهد بود که جمهوریت متحد عربی الحاق خواهد شد.

شاید مساعی هم درین قسمت بعمل آمد اما نتیجه این مساعی به نفع جمهوریت متحد عربی بنظر نرسید بلکه موقعیکه در مصر و سوئدان انتخابات جهت تعیین رئیس جمهور بعمل می آمد دو روز قبل از انتخابات جمال عبدالناصر بیک دسته از عساکر خود امر داد تا بطرف منطقه خلایب که در شمال سوئدان واقع است و مصر مدعی بود این منطقه که ۶۰۰ میل مربع طول دارد و مربوط جمهوریت متحد عربی است برای انتخابات آمادگی بگیرد و از این جهت مصر بحکومت سوئدان اخطار داد که باید درین حصر مواخمت نکند. حکومت سوئدان نه تنها باین اخطار جواب رداد بلکه شکایتی بموسسه ملل متحد بجهت مواخمت پیش کرد و این شکایت اختلافات مصر و سوئدان را شکل جدی داد، گر چه هنوز اختلافات مصر و سوئدان بر سر این مسئله و آب های مشترک طرفین رفع نشد است ولی آن فضای نا مطلوب که برای چند روز در پایان سال ۱۳۳۶ بین مصر و سوئدان بوجود آمده بود شکل بهتری گرفت.

اختشاش لبنان:

شرق میانه روزهای اول سال ۱۳۳۷ را با مخالفت های شدیدی که در لبنان بین حکومت بر سر کار و مردم لبنان بوجود آمده و این مخالفت ها که ریشه آنرا در یکسال پیش می توان یافت یعنی مقارن موافقت دولت کامل شمعون و حکومت سامی المصلح به بلانهای این نهاد به نمایندگی چیمز ریچاردی آغاز شده بود، با تقویه حس ملیت عربی در بین مردم لبنان بروز بروز کسب شدت کرد تا بالاخره موقعیکه کامل شمعون می خواست با ترمیم قانون اساسی لبنان زمینه را برای ادامه کار خود بمقام ریاست

جمهوری مساعد گرداند بتاريخ ۲۱ نور با مظاهرات عملاً بمیان آمد و با قتل مد یر جریده تلگراف لبنان که از طرفداران ملیت عربی و از مخالفین حکومت سرکار بود، منجر باغتشاش گردید، این اغتشاش که هنوز هم خاموش نشده است بیش از ۳ ماه دوام کرد و ملت لبنان با قبول هر روزه ۵ ملیون فرانک خساره، اغتشاش لبنان را ادامه داد.

حکومت لبنان درین باره شکایت های از جمهوریت متحد عربی بمجلس امنیت و جامعه عرب پیش کرد و چنین وانمود که اغتشاشیون لبنان با اسلحه و داوطلبان ایالت سوریه جمهوریت متحد عربی تقویه می شوند مجلس امنیت یک عده ناظران سیاسی را جهت مراقبت سرحدات لبنان و جمهوریت متحد عربی تعیین نمود که تعداد این ناظران به ۱۰۷ نفر میرسد و پس از تحقیق هیئت ناظران ملل متحد طی راهپوری که همرشیکه دادند ادعای حکومت لبنان و مبنی بر مداخله جمهوریت متحد عربی در اغتشاشات لبنان تکذیب کردند. اغتشاشات لبنان، که توسط یک عده از زعمای آن مملکت مخصوصاً صائب سلام یکی از صدراعظمان سابق و کمال جمبلات رئیس قبیله دوروزی پیش برده شد، مقارن کودتای عراق شویپاده شدن عسکر امریکادر لبنان یعنی بتاريخ ۲۳ سرطان را برت مرفی معاون وزارت خارجه امریکا و نماینده خصوصی ایزنهاور بلبنان آمد و طی چند روز اقامت در لبنان باسران حکومت لبنان وزیر غنای اغتشاشیون مذاکراتی بعمل آورد و درین وقت که تاریخ آغاز انتخابات لبنان بر ای مقام ریاست جمهوری نزدیک شده بود، توانست رقبلی را بازی کند که مردم لبنان بشمول اغتشاشیون به انتغاب فواد شهاب وزیر دفاع آن مملکت بحیث رئیس جمهوری لبنان موافقت کنند چنانچه در اثر انتخاباتی که بعمل آمد فواد شهاب رئیس جمهوری لبنان تعیین شد و با تعیین فواد شهاب اوضاع در لبنان شکل نسبتاً عادی گرفت و اغتشاشیون از فعالیت های مزید دست گرفتند.

ولی هنوز که این سطور را می نویسم اوضاع لبنان آرام نشده است و اغتشاشات لبنان پایان نیافته است.

کودتای عراق:

بزرگترین واقعه که یکبار دیگر اوضاع شرق میانه را عوض کرد و بحیث زنگ خطری شرق و غرب را شدیداً متوجه شرق میانه و تمینات مردم شرق میانه نمود، کودتای عراق است.

این کودتا با موافقت یک عده افسران بتیادت بر کد عبدالسلام عارف و بر کد عبدا لکریم قاسم که از طرف دولت عراق مامور تقویه قوای اردنیه ها شمشه شده بودند، صبح ۲۳ سرطان در عراق اتفاق افتاد، با قتل ملک فیصل پادشاه، و امیر عبدالاله نائب سلطنت و نوری السعید صدراعظم عراق منجر به تغییر رژیم شاهی بجمهوری گردید جنرال عبدالکریم قاسم بسمت صدراعظم عراق و جنرال عارف معاون صدر اعظم بصحنه بر آمدند و نجیب الراوی سفیر کبیر آن مملکت در عربستان سعودی، بحیث رئیس شورای انقلابی سازمان امور عراق را در دست گرفتند.

حکومت جدید عراق بلافاصله از طرف جمهوریت متحد عربی و متعاقباً از طرف اکثریت ممالک جهان بشمول امریکا و انگلیس و ممالک عضو یکت بغداد، بر سمت شناسخته شد. انقلاب عراق بخاموشی تکمیل شد و زمامداران جمهوری عراق با سیاست غیر جانبدارانه ذهنیت همکاروی و اخم من وابط بین المللی را با تمام ممالک جهان اعم از شرق و غرب تقویه کردند. جنرال عارف با جمهوریت متحد عربی معاهده دماعی با مضامین رسانید ولی از الحاق عراق بجمهوریت متحد عربی تا اواخر اسد خیری

پیاډه شدن قوای امریکا در لبنان و قوای انگلیس در اردن :

همان روزی که واقعه عراق رخ داد و فدراسیون عرب باشکست رو برو شد، اولین عکس العمل که دو دولت بزرگ غربی نشان دادند، پیاډه شدن قوای امریکا در لبنان و قوای انگلیس در اردن بود؛ این حرکت که با مخالفت شدید دول عربی رو برو شد بلاک شرق را نیز تحریک کرد و خبر های از مانوره های نظامی شوروی در بحیره سباه و در نزدیکی سرحدات عراق و ترکیه شنیده شد. تهدیداتی که پیوسته از هر طرف بعمل می آمد، فکر پیاډه شدن قوا، و داو طلبان شوروی و جمهو ریت مردم چین را در سرحدات اردن و لبنان نزدیک بود قطعیت بخشید. این حوادث اوضاع شرق میانه را چنان دگرگون کرده بود که هر آن خطر جنگ بین شرق و غرب آنهم جنگ مدهش ذرووی و هاید روژنی احساس مجشدا اما در همین دقایق خطرناک با استقرار رژیم جدید عراق در آن مملکت خروسچف صدراعظم اتحاد شوروی پیشنهاد مسامحت آمیزی بدول غربی تقدیم کرد و درین پیشنهاد خواهش تشکیل کنفرانس اضطراری سران دول بزرگ را در ژنو پیش نمود. این پیشنهاد بر آتش جنگ که نزدیک بود باحرکات نظامی طرفین شعله ور شود، آتش افکند.

دول بزرگ غرب پیشنهاد خروسچف را بدقت مورد مطامه قرار دادند و بالاخر به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت موافقه کردند. تنها جنرال دوگول صدراعظم فرانسه از اول با تشکیل که این کنفرانس در شوروی امنیت متردد بود. موقعی که خروسچف به نظر دول غربی راجع به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت ابراز موافقت نموده بود و مناقشه بر سر محل تشکیل کنفرانس و اعضای آن ادامه داشت، خروسچف به پیکنگ رفت و ماوتسی تنگ بنذا گره برداخت و در موقع بازگشت به تشکیل کنفرانس عالی در شوروی امنیت بشرایطی که دول غربی پیشنهاد نموده بود ندم مخالفت کرد. پیش نهاد تشکیل و جلسه فوق العاده مجمع عمومی را نمود که از طرف ایژنهاور حسن استقبال شد.

مجمع عمومی و شرق میانه.

بتاریخ ۲۲ اسد مجمع عمومی ملل متحد بدعوت دول بزرگ در نیویارک تشکیل شد. درین مجمع ایژنهاور بحیث او لین ناطق، سخنرانی کرد و بیان تقوی شامل حفظ آزادی و امنیت لبنان و اردن، انکشاف اقتصادی ممالک شرق میانه، تمرکز یلیس بین المللی در شرق میانه، طرح سیستمی جهت جلوگیری از تجاوز مستقیم و غیر مستقیم و جلوگیری از مسابقه تسلیحات مجمع عمومی ارائه داشت و پلانی از طرف کر و میکو که مطا لیه اخراج انگلو امریک را از شرق میانه می نماید و پلانی نهایی از طرف سایر نمایندگان پیش شد که تا اواخر اسد هنوز قرار مجمع عمومی در آن باره معلوم نبود.

نزدیکی جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی :

روابط جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی که در اوایل سال ۱۳۳۶ بشکل عادی و دوستانه جریان داشت (حوت ۱۳۳۶) تیرگی عجیبی اختیار کرد. بطوریکه بتاریخ ۱۸ حوت اعلان شد که گویا ملک سعود پادشاه عربستان سعودی تو طه از جهت از بسین بر دن جمسال هبدا اسنا صر چیده است. عدا مل این تو طه رئیس اداره اطلاعات قوای نظامی سوریه بوده است که ملک سعود اعطای یک میلیون و ۹۰۰ لک یوندسترلنک را در بدل این کمار باو وعده کرده بود. گرچه این خبر از طرف منابع عربستان سعودی جدا نکذیب شد معذله و روابط این دو کشور عربی جمهوریت متحد عربی و عربستان سعودی چندان گوارا نبود. سپس از جمله اعلان شد که پادشاه عربستان سعودی بامیر فیصل و لیهبده آن مملکت که صداوت

وزارت خارجه را بعهده دارد، در سیاست مالی و داخلی اختیارات کامل داده. اختیارات بیشتر امیر فیصل که به طرفداری ناصر شهرت دارد در حسن روابط عربستان سعودی و جمهوریت متحد عربی اثر بارزی تولید نمود، طوریکه در اواسط ماه اسد ۱۳۳۷ مار شال عبدالحمید عامر معاون رئیس جمهور و قوماندان قوای مسلح جمهوریت متحد عربی، به عربستان سعودی سفر کرد و با امیر فیصل و زعمای عربستان سعودی مذاکره نمود و متعاقب آن امیر فیصل بپا هره رفت و با جمال عبدالناصر مذاکره نمود و در ضمن مذاکرات اعلان شد که هر دو دولت در امور خارجی یک سیاست مشترک را تعقیب خواهند کرد.

مبصرین، این دید و باز دیده‌ها را مقدمه نزدیکی بیشتر و احیاناً الحاق عربستان سعودی بجمهوریت متحد عربی می‌خوانند.

مسقط و عمان :

در مسقط و عمان احساسات آزادی خواهی و مخالفت علیه قوای استعماری در حال نمو بود و مخصوصاً در ماه‌های اول سال ۳۶ این احساسات منجر بزد و خورد گردید.

قبرس :

مجاهدات مردم قبرس برای آزادی و اختلافات یونانیان و ترکان قبرس برای تثبیت حقوق شان و احیاناً انقسام قبرس بدو قسمت یونانی زبان و ترکی زبان دوام داشت. مقامات انگلیسی یا قبرسیان و یونان و ترکیه از کج‌دار و مریز کار می‌گرفت.

میکاریوس که قبلاً از قبرس به جزیره سی سل تبعید شده بود، از تبعید معاف گشته دید اما اجازت ورود بقبرس برایش داده نشده بود.

در اوایل سال ۳۷ در اثر خرابی اوضاع قبرس و شدت تقاضای مردم آن جزیره، مک میلن صدراعظم انگلیس برای قبرس پلانی طرح کرد که با اساس این پلان اداره قبرس طور مشترک از طرف انگلستان ترکیه و یونان تا ۷ سال صورت گرفته و سیاست خارجی قبرس بانگلستان متعلق بوده بعد از ۷ سال برای قبرس آزادی داده خواهد شد. این پلان بازگشت میکاریوس را بصورت مشروط قبول می‌کند.

پلان نه موافقت مردم قبرس را حاصل کرد و نه از طرف ترکیه و یونان تأیید شد و لذا مسئله قبرس هنوز لاینحل باقی‌مانده.

در آفریقا :

در مالک آفریقا نهضت آزادی خواهی در ۱۸ ماه گذشته بشدت جریان داشت و مردم آفریقا قدم بقدم بسوی حصول و با تکمیل آزادی خویش پیش می‌رفتند، مهمترین واقعه که در تاریخ جدید آفریقا صفحه برجسته را تشکیل می‌دهد، بتاريخ ۲۶ حمل ۱۳۳۷ در اکرا مرکز گانا اتفاق افتاد که نگر و ما صدراعظم گانا کنفرانس ممالک آزاد آفریقا را که در آن نمایندگان، حبشه، لیبیا، لایبیریا، جمهوریت متحد عربی سوئدان، تونس، المغرب و گانا اشتراك نموده بودند، افتتاح کرد.

این کنفرانس ۸ روز دوام کرد و درباره اتخاذ سیاست مشترک در امور اقتصادی سیاسی و کلتوری مذاکره کردند و موافقت خود را ابراز داشتند، تخمینات ملی مردم الجزایر را تأیید کردند و تصمیم خود را بجهت آزادی الجزایر و مجادله با تبعیض نژادی ابلاغ نمودند.

در شمال افریقا :

مجادلات آزادیخواهی در شمال افریقا بیشتر متبازز بوده است. ملیون الجزایر برای تأمین آزادی و تمامیت به خاک خود مجاهده و قربانی بیشتر پرداخته و حکومت فرانسه با همه مقاومت الجزایریان آزادی خواه، نه تنها در راه تأمین تمنیات ملی شان قدم برنداشت بلکه با فشار بیشتر با آزادی خواهان مجادله کرد ولو که چندین حکومت فرانسه بر سر این مسئله سقوط کرد.

تعداد کشتگانی که الجزایریان درین سال دادند، خیلی زیاد بود. چنانچه قرار یک احصائیه، قربانیان راه آزادی الجزایر بدو ن مجادلات شان تا اسد ۱۳۲۷ به ۶۲ هزار نفر می رسد.

تشکیل حکومت آزاد الجزایر همواره مورد نظر بوده اما قدم موثرتری که درین راه برداشته شد و از نظر همکاری دول افریقا مخصوصاً در مالک شمال افریقا اهمیت بیشتری دارد، تشکیل کنفرانس طنجه است که متعاقب کنفرانس بشمول نمایندگان حزب دستور جدید تونس و حزب استقلال المغرب نمایندگان جبهه ملی الجزایر، دایر شد و در ختم کنفرانس فیصله بعمل آمد که مالک مذکور برای استقلال الجزایر هر نوع کمک مادی و معنوی نمایند.

به تشکیل حکومت آزاد الجزایر و تشکیل اتحادیه شمال افریقا موافقه بعمل آمد.

تونس :

تونس که از بدو آزادی آن مملکت پیوسته در صدد بود نیروی ملی خود را تقویه کند و آخرین ریشه های استعمار فرانسوی را از کشور خود برچیند، میگویند اسلحه مورد ضرورت خود را از دول بزرگ بدست آورد حبیب بورقبیه که از دوستان بزرگ غرب بشمار میرود، با وجودیکه از آمادگی بلاک شرق برای دادن اسلحه بتونس مطمئن بود، ترجیح داد از امریکا و انگلستان اسلحه بگیرد. لذا طبق موافقه که در نیمه دوم سال ۱۳۳۶ یعنی در اواخر عرقب بین امریکا و انگلستان از یکطرف و تونس از طرف دیگر بعمل آمد، دو دولت بزرگ غرب هلی الرغم مخالفت فرانسه دوست غربی شان بمنظور جلوگیری از خطر احتمالی که در اثر مسابقه شرق و غرب در شمال افریقا احساس میشد، به تونس اسلحه دادند.

این امر در منابع سیاسی فرانسه چنان تاثیر ناگوار تولید کرد که نزدیک بود مناسبات دو ستانه فرانسه و دو دولت متحد غربی آن بر سر این مسئله برهم خورد.

هنوز این کشیدگی بین تونس و فرانسه و امریکا و انگلستان و فرانسه رفع نشده بود که واقعه ناگواری رخ داد. باین تفصیل که ۲۵ طیاره فرانسوی بتاريخ ۴۰ دلو بربیک قصبه تونس که در جوار الجزایر واقع است بنام قصبه سیدی یوسف حمله جارحانه نمود و قصبه مذکور را با خاک و خون یکسان کرد و عده از ساکنین بی دفاع آنجا را که در آن زنهار و اطفال نیز شامل بودند بقتل رسانید.

این واقعه در تمام ممالک جهان بحیث یک واقعه فجیع استقبال شد. در شمال افریقا انعکاس شدیدی نمود. در تونس حبیب بورقبیه سیاست جدی علیه فرانسه پیش گرفت و اخراج قوای فرانسه را از خاک تونس جداً مطالبه کرد. این وضع آفتدر مناسبات تونس و فرانسه را تیره ساخت که هر آن احتمال تصادم بین طرفین می رفت تونس با زهم راه مسالمت آمیز اختیار کرد و بنای شکایت بمجلس امنیت گذاشت دول امریکا و انگلستان نگذاشتند موضوع بمجلس امنیت فیصله شود و پیشنهاد میانجیگری بین تونس و فرانسه را پیش نمودند که این پیشنهاد از طرف تونس و فرانسه پذیرفته شد، مرفی معین وزارت خارجه امریکا و بیل یکی از شخصیت های مهم انگلستان بحیث میانجی آن دو مملکت تعیین شد.

این دو میانجی عازم تونس شدند؛ باحبیب بو رقبیه مذاکره بعمل آوردند. همچنان بیاریس رفته بسا فلکس گایار صدراعظموز عمای فرانسه مفاهمه کردند. میانجیگری دوماه و هفده روز را در بر گرفت و بالاخره به این نتیجه رسید که ظاهراً به نفع مدعیات تونس معلوم میشود. این مسأله در فرانسه انعکاساتی نمود و احتمال داشت گایار با مخالفت خود ناکامی مساعی مرفی و بیلی را بار آورند ولی در فرصتیکه آخرین کوشش مرفی و بیلی در بیاریس ادامه داشت. آیزنهاور پیامی به فلکس گایار فرستاد و بوی به تسرتیبی توصیه کرد که کوشش کند مذاکرات مرفی و بیلی ناکام نشود.

فلکس گایار که میخواست با نتیجه میانجیگری مرفی و بیلی، همنوایی نشان بدهد، از پارلمان فرانسه رای اعتماد خواست. پارلمان فرانسه عدم اعتماد خود را بوی ابراز داشت و باین ترتیب یکی از مقتدرترین صدراعظم‌های فرانسه ناکام شد و استعفی داد.

حبیب بو رقبیه مساعی خود را ادامه داد تا وقتی که دو گول در فرانسه بر سر کار آمد و بسا خراج قوای فرانسه از خاک تونس موافقت کرد.

مراکش :

واقعه که انظار مردم جهان را بیش از همه جا بطرف مراکش جلب کرد واقعه افیننی است، باقیام عساکر آزادی مراکش علیه مقامات هسپانوی فبرس که در اول ماه قوس آغاز شد، ۱۵ روز دوام کرد و ۱۵ روز بعد در اثر عقب نشینی عساکر هسپانیه معطل شد. مراکش در طول ۱۸ ماه آخر همیشه در صدد بود موقع یا بد قوای فرانسه را که هنوز خاک مراکش را تخلیه نکرده بودند، از خاک خود اخراج کند. مجاهدات تونس جهت اخراج قوای فرانسه، روی کار شدن دو گول زمین را مساعد ساخت تا قوای فرانسه خاک تونس را ترک بگویند.

جنوب شرق آسیا:

در جنوب شرق آسیا مهمترین واقعه که در ۱۸ ماه گذشته رخ داده است:

وقایع اندونیزی:

اندونیزی کشور سه هزار جزیره با داشتن ۸۵ میلیون نفوس، از نظر طبیعی وضعی دارد که این وضع طبیعی اندونیزی سیستم اداره آن مملکت را پیچیده میسازد. از این جهت این کشور جوان که مرکز بزرگ سلسله فعالیت های سیاسی نیز قرار گرفته است همیشه با اغتشاش و ناآرامی روبرو بود و گو یا حکومت مرکزی اندونیزی کمتر توفیق یافته است ریشه عناصر مخالف و مختل کننده اوضاع را از بیخ بر کند. مشکل دیگری که اندونیزی پیش رودارد و این مشکل از وقت آزادی آنند و نیزی مخصوصاً از ۱۹۵۰ به بعد لاینحل باقی مانده است، مسئله ایریان غربی و الحاق آن سرزمین به اندونیزی شده که در اثر مخالفت این آرزوی اندونیزیایی ها برآورده نشده.

مسئله ایریان غربی چند بار به موسسه ملل متحد نیز ارجاع شده چنانچه سال گذشته نیز موسسه ملل متحد در آن باره غور کرد ولی بدون اینکه فیصله بنفع اندونیزی بعمل آید و ارسى موسسه ملل متحد پایان یافته.

اندونیزی برای اینکه لااقل تا الحاق اندونیزی خود نیز، از زیر نفوذها آیند که هنوز در اندونیزی پایان نیافته بود، مخصوصاً تا مین استقلال اقتصادی اندونیزی دکتور سکار نود را و آخر ماه قوس بملمی ساختن بعضی موسسات هالندی اقدام کرد ولی هنوز این اقدامات بجائی نرسیده بود که در جا گارتاسو، قصیدی علیه جان دکتور سکار نورئیس جمهوری

اندونیز یا صورت گرفت و چون درین سوء قصه، عمال هالیند دست دا شتند، این امر بر افروختگی بیشتر تولید کرد و حکومت اندونیز یا تصمیم گرفت باخراج ۶۵ هزار اتباع هالیند از خاک اندونیز حکم بدهد و در ملی ساختن موسسات هالیندی بیشتر انهماک ورزد.

متعاقب این وقایع خبر های شنیده شده که یک عده عناصر اخلال گرد در سوماترا به بهانه مطالبه رویکار شدن دکتور محمد عطا سابق معاون رئیس جمهوری اندونیز، قیام کردند و به تشکیل حکومت پرداختند، این دسته به تهدید حکومت مرکزی واقعی نگذاشت. لذا حکومت مرکزی علیه اغتشاشیون دست بسلاح برد تا بالاخره توانست پس از مدتی جنگ و ائتلاف خساره چندین ملیون بوند، اغتشاشیون را شکست بدهد و در مناطق دوردست آن مملکت فرازی گرداند. گرچه هنوز هم این دسته بکلی از بین نرفته اند اما تاثیر خود را از دست داده و دیگر نمیتوانند بمقابل حکومت مرکزی اظهار موجودیت نمایند.

د اروپا

لندن

پس از تجاوز انسکلو فرانس در ۱۹۵۶ بمصر، شنیده میشد بین لندن و واشنگتن در مسایل شرق میانه اختلاف نظر موجود است و این اختلاف نظر روز بروز افزایش میافت. در اوایل سال ۳۶ در لندن تمایلاتی جهت مذاکره با واشنگتن در مسایل مورد اختلاف افزون بنظر میرسید در اولین روز سال ۱۳۳۶ مک میلن صدراعظم انگلستان بعزم باز دید ایزن هاور بنظر امریکا رفت و در برمودا کنفرانس بین ایزن هاور و مک میلن تشکیل شد و در این کنفرانس که چهار روز دوام کرد موقف امریکا و انگلستان را در مسایل شرق میانه نزدیکتر ساخت و چنانکه گفته شد در خلال این کنفرانس دوزعیم بزرگ توانست اختلافات ذات البینی خود را از بین ببرد.

در ۶ ماه اول سال ۱۳۳۶ نظر مردم جهان بیشتر مصروف فعالیت های بود که در کمیته فرعی خلع سلاح در لندن صورت میگرفت، درین کمیته پس از یک سلسله مذاکرات ممتد تا اواخر سنبله دوام کرد و با نزدیک شدن وقت تشکیل مجمع عمومی ناکام شد و خاتمه یافت.

در اواخر سال ۳۶ و اوایل سال ۳۷ لندن ناظر یک سلسله فعالیت های بود که از طرف حکومت جهت تاسیس پایگاه های راکت قاره پیما و تاسیس مخازن اسلحه ذروی صورت میگرفت و این فعالیت ها بامخالفات های شدید طبقات مردم و مظاهرات مکرر مقابل میشد.

مسکو:

۱۳ سرطان ۳۶ از مسکو اعلان شد که بر حسب فیصله شورای عالی، اتحاد شوروی بتاریخ ۷ سرطان فیصله کرده اند که مولوتف، مالنکوف، کائوچیچ از عضویت شورای عالی و هیئت عامل اتحاد شوروی بر طرف شدند. همچنان شیلوف منشی کمیته مرکزی و وزیر خارجه سابق به نسبت مخالفت دیرین با سیاست بین المللی و مخالفت با فیصله دوره ۲۰ به اجلاسیه حزب کمونسنت در مسایل بین المللی بر طرف شده است و بعوض شان مارشال ژوکوف وزیر دفاع و کوزنین بعضویت شورای عالی و هیئت عامل اتحاد شوروی پذیرفته شده اند. شب ۱۲ میزان در اتحاد شوروی واقعه بزرگی اتفاق افتاد که یکبارگی دنیا را بطرف موفقیتهای مهم اتحاد شوروی در ساحه علم و تخنیک متوجه گردانید و یک دوره جدیدی را در فعالیت های علمی و سیاسی بوجود آورد، این واقعه بزرگ بهوارها نمودن اولین ماه مصنوعی اتحاد شوروی است.

اولین ماه مصنوعی شوروی ۲۳ انچ، قطر، ۲۰۰ پوند وزن بوده دارای آلات قوی رادیوی است.

و از مشاهدات زمین بوا سطره دستگاه اخذ اطلاع میدهد، قمر مذکور ۱۶ صد میل بلند در هوا بگردش برداخته در یک ثانیه ۵ میل حرکت نموده در یک ساعت و ۳۵ دقیقه به تمام دنیا میچرخد. در ماه عقرب از مسکو خبر داده شد که مار شال ژوکوف وزیر دفاع اتحاد شوروی از وظیفه اش بر طرف شد و بعوض مالو نوفسکی باین عهده مقرر گردید.

در پایان سال ۱۳۳۶ انتخابات عمومی در سرتاسر اتحاد شوروی آغاز گردید.

و در اثر این انتخابات از طرف شوروی عالی اتحاد شوروی مار شال وازشیلوف مجدداً بحیث صدر هیئت رئیسه اتحاد شوروی انتخاب گردید و در اثر پیشنهاد مار شال وازشیلوف بناغلی خروسچف بحیث صدراعظم اتحاد شوروی و منشی اول حزب کمونسنت شوروی انتخاب گردید.

قطع یکطرفه آزمایش های ذروی :

هنوز چند روز از انتخاب خروسچف بحیث صدراعظم اتحاد شوروی نگذشته بود که بناغلی خروسچف بکاری دست زد که از تمینات دیرین مردم جهان بود، یعنی آزمایش های ذروی را در اتحاد شوروی بصورت یکطرفه قطع کرد و از دول بزرگ دعوت نمود تا سه تاسی ازین رویه اتحاد شوروی، آزمایش های ذروی خود را قطع کند، اما این اقدام عملاً مقابله نشد.

درپاریس :

پس از اینکه اتحاد شوروی اولین قمر مصنوعی خود را به هوا رها کرد، این عمل آتقد ر حلقه های دفاعی غرب را بیدار ساخت که فوراً در صدد تلافی خلایی که از این ناحیه در بلاک غرب ایجاد شده بود، افتادند. بتاريخ ۲۴ قوس درپاریس کنفرانس سران ۱۵ کشور عضو پیمان اتلانتيک تشکیل شد و سران ممالک امریکا، انگلستان، فرانسه، جمهوریت اتحادی آلمان، ایتالیا، بلژیک، ناروی، دنمارک، سوئیدن، لکسمبرک، پرتگال، یونان، ترکیه اشتراك کردند. شمول ایزن هاور در این کنفرانس بر اهمیت کنفرانس بسیار افزود. کنفرانس ۳ روز دوام آکرد و در پایان، درباره اتحاد بیشتر ممالک عضو و در مورد تاسیس مراکز یرتاب را کت های قاره پیمان و ذخیره اسلحه اتمی در نقاط مختلف اروپا و بهبود امور اقتصادی و اجتماعی دول عضو موافقه نمودند.

بحران سیاسی فرانسه :

فرانسه که همیشه به سقوط کابینه و بحران سیاسی روبرو بود، در طول ۱۸ ماه چندین صدر اعظم در آن مملکت انتخاب و مجبور به استعفی گردید ولی بعد از سقوط فلکس گایار (۲۷ حمل) یک بحران عجیب سیاسی در فرانسه حادث گردید، طوری که برای چندی فرانسه بدون صدراعظم ماند تا بالاخره فلم لن بر سر کار آمد. درین وقت صدای دو گول بگوش میرسید و عساکر فرانسه کم کم پناهی مخالفت را با فلم لن گشتند و تقاضای ریکار شدن دو گول را نمودند. جنرال ماسو در الجزایر کمیته

مار شال وازشیلوف

بجای ملی تشکیل داد و زمام الجزایر را در دست گرفت و عدم تعلق خود را با حکومت مرکزی فرانسه غیر از دو گول ۲ اعلان کرد. در جزیره کورس نیز متعاقب الجزایر کمیته ملی تشکیل شد.

نزدیک بود در فرانسه یک جنگ داخلی حادث شود، پس از ۱۵ روز حکومت فلمان سقوط کرد. رئیس جمهور فرانسه از جنرال دو گول دعوت کرد تا کابینه فرانسه را تشکیل کند. باین ترتیب دو گول بتاریخ (۹ جون ۱۹۶۰) بحیث صدراعظم فرانسه رویکار شد. دروازه پارلمان فرانسه را به تصویب پارلمان برای شش ماه بست و در صدد اصلاح قانون اساسی برآمد. دو گول دوبار به الجزایر سفر کرد و باتونس و مراکش برای اخراج قوای فرانسه از ممالک مذکور بموافق رسید و همچنان اختلافات بین فرانسه و جمهوریت متحد عربی را حل کرد.

کنفرانس عالی:

مقارن تشکیل کنفرانس سران کشورهای عضو پیمان اتلس در پاریس، مارشال بولگانین صدر اعظم دولت شوروی به سران کشورهای بزرگ غربی نامه‌های فراستاد در آن خواست اتحاد شوروی را جهت تشکیل کنفرانس سران دول برای حل اختلافات شرق و غرب ابراز داشت، این پیشنهاد بدقت مسود مطالعه قرار گرفت و بالاخره سران ممالک غربی به اساس تشکیل چنین کنفرانس موافقه نمودند و ای متذکر شدند که به تشکیل این کنفرانس در صورتی موافقت دارند که مقدمات تشکیل کنفرانس تهیه دیده شود و وزرای خارجه و سفرای دول بزرگ مقدمات تشکیل کنفرانس را تهیه به بیند. پس از رد و بدل شدن یک سلسله مکاتیب و گذشتن ۶ ماه، این پیشنهاد مورد موافقه واقع شد و در اوایل ۱۳۳۷ مذاکراتی بین سفرای دول بزرگ غربی و وزیر خارجه اتحاد شوروی شروع گردید و با واقعات شرق میانه و پیاده شدن عسکر امریکا و انگلیس در آن منطقه و پیشنهاد تشکیل کنفرانس اضطراری سران دول معطل گردید.

کنفرانس ژنو:

در اثر موافقه دول شرق و غرب بمنظور مطالعه جنبه های فنی قطع آرمایش های ذروی که از طرف اتحاد شوروی پیشنهاد شد، کنفرانس شامل متخصصین شرق و غرب در ژنو دایر گردید که این کنفرانس تا اواخر اسد ۳۷ موقفانه ادامه داشت.

پلان رای پاسکی:

در نیمه دوم سال ۱۳۳۶ رای پاسکی صدراعظم یولیند، پیشنهادی بموسسه ملل متحد ارائه داشت که در این پیشنهاد ممالک یولیند، چکوسلواکی و آلمان شرقی بحیث یک منطقه بیطرف پیشنهاد شد اما این پیشنهاد موافقتی حاصل نکرد.

مجمع عمومی موسسه ملل متحد:

مجمع عمومی ملل متحد بتاریخ ۲۶ سنبله ۳۶ شروع و بتاریخ ۲۳ قوس ۳۶ پس از سه ماه اجلاس خاتمه یافت و در آن موضوعاتی که مهمترین آن موضوع خلع سلاح و الجزایر، ایران غربی، کشمیر، قبرس بود طرف غور قرار گرفت و توصیه‌هایی صادر شد، اما در خلال این اجلاس قرار فوق العاده که در جریان سیاسی جهان اثر بارزی نموده باشد، بنظر نرسید.

سایر وقایع:

در شرق . در ترکیه جلال بایار مجدداً رئیس جمهور و عدنان مندلسون صدر اعظم ترکیه

انتخاب شدند در هند در اواخر حمل ۳۶ را چند را پرساد بحیث رئیس جمهور و بنا علی نهر و صدر اعظم هند انتخاب گردید . در پاکستان بتاريخ ۱۹ ثور دکتور خان صاحب توسط شخصی به ضرب پیش قبض بقتل رسید . بتاريخ ۸ سنبله ۱۳۳۶ ملایا آزاد و استعمار انگلیس خاتمه یافت .

هر اروپا:

در اوایل ثور ۲۶ ادناور مجدداً در انتخابات موفق شد و بحیث صدر اعظم جمهوریت اتحادی آلمان رویکار گردید و اعلیحضرت پادشاه هاکن بعمر ۸۵ سالگی وفات کرد .

نوت: در موقعیکه صفحات سالنامه بسته میشد از نیویارک اطلاع رسید که جلسه فوق العاده مجمع عمومی که جهت واریسی به بحران اخیر شرق میانه دایر شده بود با اتفاق آراء فیصله نامه دول عربی که توصیه میکند مؤسسه ملل متحد و هم شیلد در اطراف میانه شرق و راپور به جلسه دایمی ملل متحد تقدیم کند، به اتفاق آراء به تصویب رسید .

ذواتکے درتیمیہ مواد سالنامہ

ہمکاری کروانہ

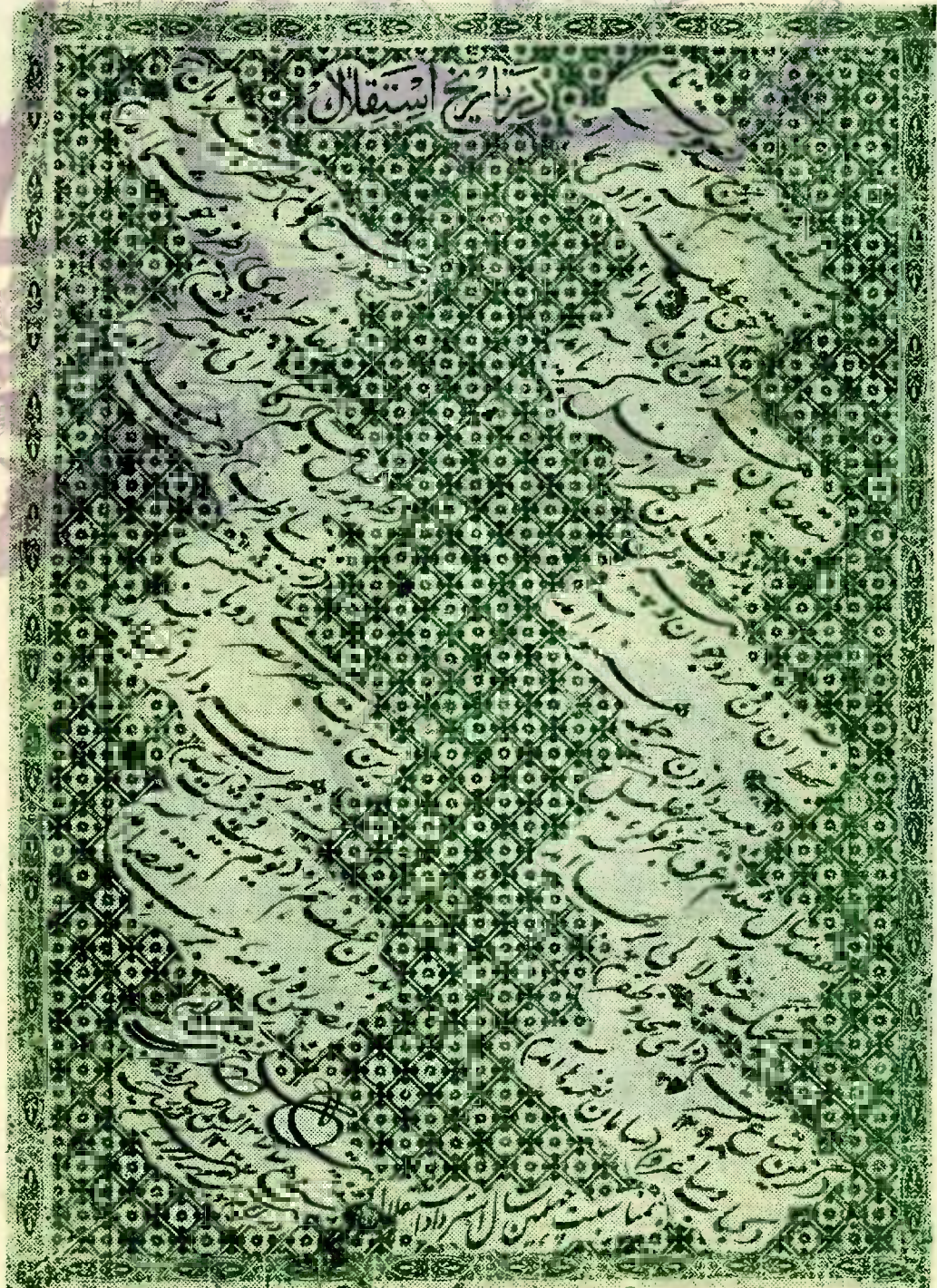
معرفی همکاران سالنامه:

» همکاری کرده است	در تهیه مضمون (تقریبات چهل ساله)	۱- بناغلی یرونیسر عبدالحکیم ضیایی
»	(حفریات و باستان شناسی)	۲- «بناغلی احمدعلی کهزاد
»	(نظری به جهان سیاست)	۳- محمد ابراهیم عباسی
»	(ادبیات معاصر افغانستان)	۴- محمد حیدر ژوبل
»	(انکشاف زراعت)	۵- «دکتور محمد احسان رفیق
»	(اختراعات سال)	۶- «سید فقیر علوی
»	(زور نالزم در افغانستان)	۷- «صبح الدین کشککی
»	(رویداد های داخلی)	۸- «عبدالحمید مبارز
»	(سره میاشت ها)	۹- «غلام حضرت کوشان
»	(امور معاشن)	۱۰- «محمد حسین بهروز
»	(انکشاف مخابرات)	۱۱- «فضل احمد زیار من
»	(امور مالی کشور)	۱۲- «شاه هلی اکبر شهرستان
»	(تجارت افغانستان)	۱۳- «سید سلطان احمدی
»	(زراعت در چمن سال)	۱۴- «محمد شریف نسیم
»	(صنایع و فابریک ها)	۱۵- «سید عزیز الله مر موز
»	(وقایع داخلی و دانستی ها)	۱۶- «یوسف روشنفکر»
»	(عناوین و تونها)	۱۷- «عنایت الله صورتگر

همچنان: بناغلو سید گل احمد «میر بچه» و غلام نبی «صمیم»
اعضای نشرات داخلی در امور تصحیح سالنامه همکاری نموده اند.

بناغلی چراغ علی مدیر حروفچینی
همکار فنی ما

همکاران فنی و طباعتی ما

که در رشته های خطاطی - رسامی - زنگی گرافی - تیبی گرافی و در قسمت طبع و صحافت در کابل کاندی
بیش از پیش ابراز مساعی نموده اند:

بناغلی عزیزالدین «وکیلی» فوکلزائی مدیر آرت مطبوعات دولتی،
یکی از همکاران سابقه دار سالنامه

بناغلی داد محمد مدیر
زنگی گرافی

بناغلی عبدالحق «صبقل»
مدیر اتسه

بناغلی محمد کریم مدیر
آفست

بناغلی رجب
مایور طبع حر

فهرست مندرجات

صفحه	موضوعات
۱	ارشادات ذات شاهانه
۵	دشهنزاده احمدشاه وينا
۷	د دربار وزارت تشكيل
۸	د دارالتحرير شاهي تشكيل او اجراآت
۱۱	د بناغلي صدراعظم وينا
۱۵	ترقيات عمومي افغانستان
۲۵	انكشاف زراعتي
۳۷	فعا ايتهاي باستان شناسي
۴۹	معارف درچهل سال
۶۷	امور صحي كشور
۷۹	مخا برات درچهل سال اخير
۸۹	ژورناليزم در افغانستان
۹۹	دملي شورا تشكيل او اجراآت
۱۱۶	د عالي اعيان دمجلس تشكيل او اجراآت
۱۱۸	د صدارت عظمي تشكيل او اجراآت
۱۲۹	د خارجي چارو دوزارت تشكيل او اجراآت
۱۳۴	د عدل وزارت تشكيل او اجراآت
۱۳۸	د فوايد عامي « »
۱۵۳	د روغتيا « »
۱۶۲	د پوهني « »
۱۹۴	اجراآت رياست پوهنتون
۲۲۴	د مخا براتو دوزارت تشكيل او اجراآت
۲۳۰	د تجارت « »
۲۴۲	د كرهني « »
۳۴۸/۱	د مالي « »
۲۴۹	د داخلې « »
۲۵۴	د پلان « »
۲۶۱	دمطبوعاتو دمستقل رياست تشكيل او اجراآت
۲۶۸	د كابل د پښار والي « »

(ب)

۲۷۳	دسری میاشتی درباست تشکیل او اجراآت
۲۷۸	دکابلر دولایت تشکیل او اجراآت
۶۸۰	دهرات » » »
۲۸۷	دپروان داہلی حکومت » »
۲۹۲	دگرشک » » »
۲۹۴	دغزنی » » »
۲۹۶	دفرہ » » »
۲۹۸	دقندہار دولایت » »
۳۰۱	امور ولایت مزار شریف
۳۰۳	دقطن دولایت تشکیل او اجراآت
۳۰۵	امور حکومت اعلیٰ بدخشان
۳۰۶	د دولتی مطبعی درباست تشکیل او اجراآت
۳۰۹	تاریخ چہل سالہ معادن
۳۲۲	انکشاف صنایع درچہل سال
۳۴۱	تجارت افغانستان
۳۷۳	ادبیات معاصر افغانستان
۴۰۱	امور مالی کشور
۴۱۳	روپداد های کشور درچہل سال
۴۲۳	وقایع مهم داخلی
۴۳۳	دنیا از ۱۹۱۷ باینطرف
۴۵۵	اختراعات سال
۴۴۵	از چہار گوشہ جهان
۴۶۱	یاد داشت ها
۴۶۹	دانستنیها
	نظری بجهان سیاست

بایک سلسلہ فوتو ها و تصاویر مختلف

شرح فوتوی روی جلد : مناظر مختلف تاریخی، عمرانی، سورتی وغیرہ

شرح پشت جلد : قالین بافان کوچک درحال فعالیت

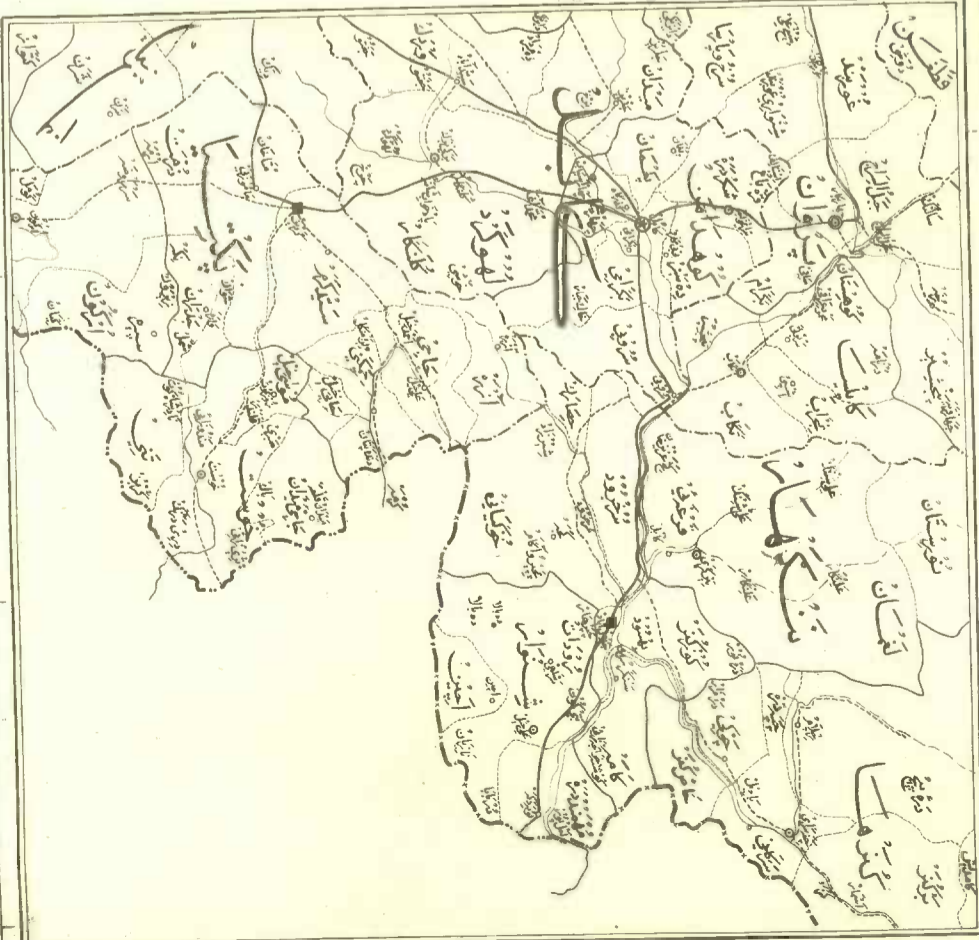
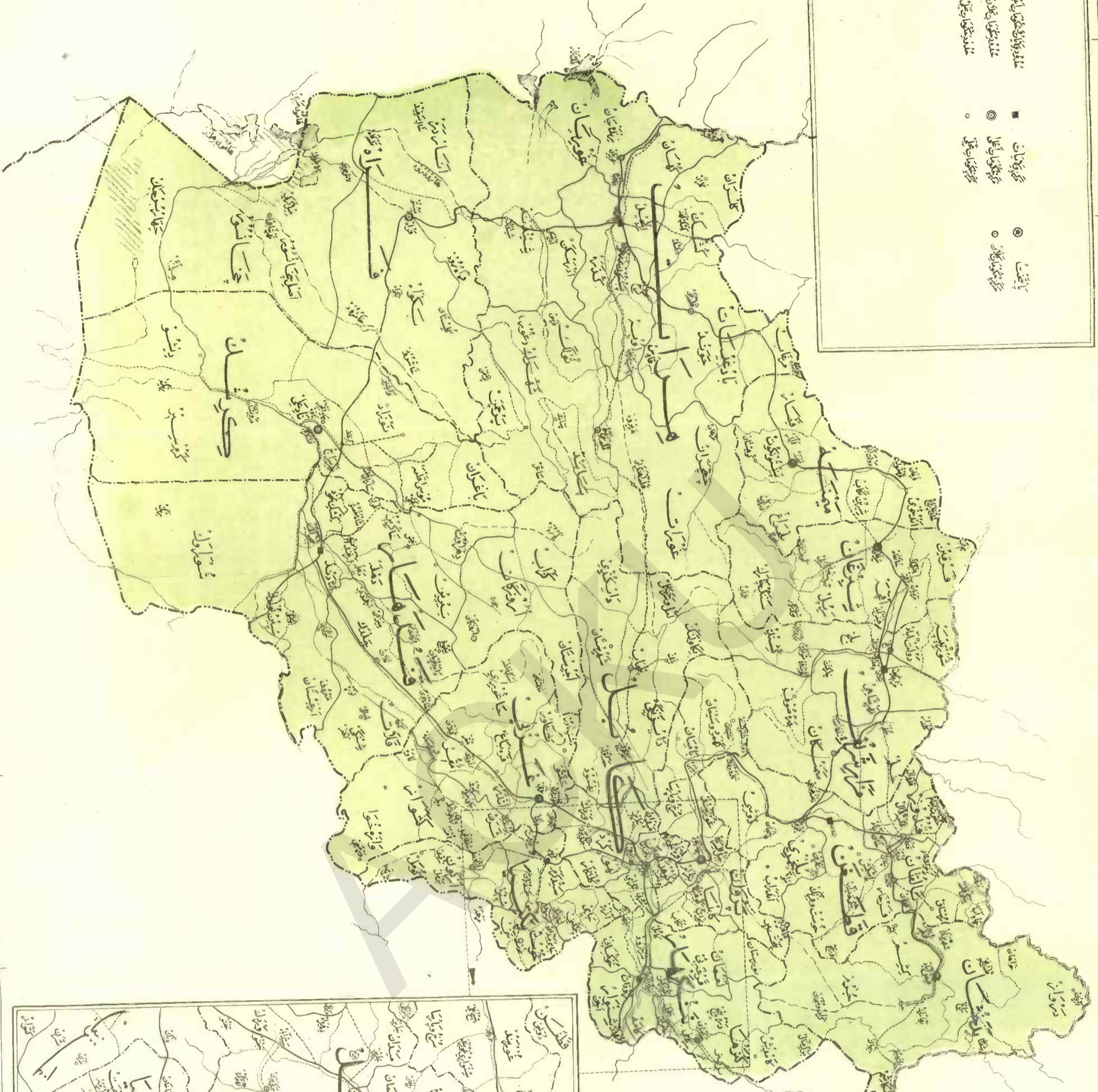
ACKU

روی جلد دوم: کامدیش (یکی از قریبه های نورستان که بر سینه
صخره تی بنایافته و باد رختان کاج و قلیل پر برف آن، طبیعت زیبایی
رامجسم میسازد)
پشت جلد دوم: دختران خردسال کامدیشی

14797 • 1
ACM-1

————— مرزهای طبیعی
 ————— مرزهای سیاسی
 ————— مرزهای اداری
 ■ مرکز استان
 ● مرکز شهرستان
 ○ مرکز بخش
 ○ مرکز دهستان

استان کهگیلویه و بویراحمد

۱۳۳۷